THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES · 1817

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
1817
M

СБОРНИКЪ

ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ

ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

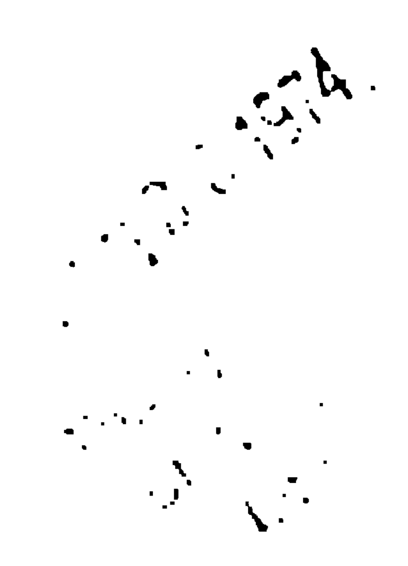

Volume 55

1893

KRAUS REPRINT LTD.

СБОРНИКЪ

ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ

ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

55

ТОМЪ ПЯТЬДЕСЯТЪ ПЯТЫЙ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12
1893.

СБОРНИКЪ

ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ

ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

55

ТОМЪ ПЯТЬДЕСЯТЪ ПЯТЫЙ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12
1893.

KRAUS REPRINT LTD.
Nendeln, Liechtenstein
1966

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.
С.-Петербургъ, ноябрь 1893 года.
Непремѣнный Секретарь, Академикъ *Н. Дубровинъ*.

Printed in Germany

Lessing-Druckerei — Wiesbaden

ОГЛАВЛЕНІЕ.

ИЗВЛЕЧЕНІЯ ИЗЪ ПРОТОКОЛОВЪ ЗАСѢДАНІЙ

ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ,

январь — май 1893 года.

Г. предсѣдательствующій сообщилъ о полученіи отъ вдовы П. Н. Батюшкова, С. Н. Батюшковой, письма, на имя Его Императорскаго Высочества Августѣйшаго Президента Академіи, съ выраженіемъ желанія ея учредить при Императорской Академіи Наукъ премію въ память покойнаго ея мужа. Для сего г-жа Батюшкова предоставляетъ капиталъ въ *десять тысячъ рублей* и, намѣчая отъ себя нѣкоторыя изъ условій, которымъ должны будутъ удовлетворять труды, имѣющіе въ будущемъ быть представленными на соисканіе преміи, проситъ, чтобы Академія сама выработала правила о срокахъ и порядкѣ присужденія означенной вновь учреждаемой преміи. — Положено принять предложеніе С. Н. Батюшковой въ принципѣ, а по представленіи означеннаго ея предложенія на обсужденіе въ Общее Собраніе, выработать программу и проектъ самыхъ правилъ совмѣстно съ членами III-го Отдѣленія Академіи.

Читана копія съ отношенія г. Министра Народнаго Просвѣщенія, отъ 30-го декабря 1892 г., о Высочайшемъ соизволеніи на продолженіе отпуска изъ Государственнаго Казначейства пособія на изданіе историческихъ памятниковъ и документовъ, относящихся до Россіи, въ теченіе трехъ лѣтъ, начиная съ 1893 года, *по пяти тысячъ рублей*, со внесеніемъ сего расхода въ подлежащія подраздѣленія финансовой смѣты Министерства Народнаго Просвѣщенія. — Положено принять къ свѣдѣнію.

Академикъ М. И. Сухомлиновъ, оканчивая печатаніе II-го тома «Сочиненій Ломоносова», возбудилъ вопросъ, слѣдуетъ ли прилагать русскій переводъ къ такимъ трудамъ Ломоносова, которые писаны на латинскомъ или нѣмецкомъ языкѣ. Отдѣленіе, находя,

что всѣ такія сочиненія имѣютъ научное содержаніе и что въ каждомъ ученомъ надо предполагать достаточное знакомство съ означенными языками, чтобы понимать писанныя на нихъ сочиненія, считало излишнимъ присоединять къ нимъ русскій переводъ.

Г. предсѣдательствующій сообщилъ о желаніи одного изъ сотрудниковъ «Словаря русскаго языка» д-ра Л. Ѳ. Змѣева прочитать въ Отдѣленіи статью его о родословіи митрополита Евгенія (Болховитинова). Д-ръ Змѣевъ познакомилъ гг. членовъ Отдѣленія съ результатами своихъ разысканій по этому предмету. Въ виду того, что авторъ хотя и не пришелъ ни къ какимъ особеннымъ выводамъ, сравнительно съ своими предшественниками, но все-таки ему удалось сдѣлать болѣе многочисленный подборъ данныхъ по предмету его разысканій, Отдѣленіе положило читанную г. Змѣевымъ статью отпечатать въ приложеніяхъ къ протоколамъ.

Г. предсѣдательствующій заявилъ, что имъ полученъ изъ Швейцаріи весьма цѣнный литературный документъ. Извѣстно, что Карамзинъ, до своего заграничнаго путешествія, велъ изъ Москвы переписку съ Лафатеромъ, но до сихъ поръ никто не предполагалъ, что любопытная переписка эта сохранилась. Нынѣ живущій въ Цюрихѣ г. Вальдманъ, бывшій директоръ гимназіи въ Феллинѣ, интересующійся русскою литературой и напечатавшій въ швейцарскихъ журналахъ нѣсколько статей, касающихся путешествія Карамзина, открылъ въ Лафатеровомъ архивѣ какъ письма нашего знаменитаго исторіографа къ швейцарскому физіономисту, такъ и отвѣты на нихъ этого послѣдняго. Г. Вальдманъ прислалъ тѣ и другіе въ копіи съ своими примѣчаніями къ академику Гроту при письмѣ, въ которомъ выражаетъ желаніе, чтобы они были напечатаны въ академическомъ изданіи. Къ этому академикъ Гротъ присовокупилъ, что подъ его наблюденіемъ будетъ изготовленъ переводъ этихъ писемъ, которыя такимъ образомъ могутъ явиться на обоихъ языкахъ въ ближайшемъ томѣ Записокъ и Сборника. — Одобрено.

Попечитель Кавказскаго учебнаго округа Яновскій въ письмѣ на имя г. предсѣдательствующаго передаетъ просьбу статскаго совѣтника Е. Г. Вейденбаума довести до свѣдѣнія Отдѣленія, что онъ обладаетъ нѣкоторыми матеріалами, касающимися пребыванія Пушкина на Кавказѣ, и выражаетъ готовность безмездно служить ими для предпринятаго Отдѣленіемъ изданія сочиненій нашего поэта. Кромѣ того г. Яновскій предлагаетъ обратиться къ

нему съ вопросами относительно сказаннаго времени, которые могли бы быть разрѣшены въ Тифлисѣ, при помощи Е. Г. Вейденбаума. — Положено предоставить акад. Л. Н. Майкову войти по этому поводу въ сношеніе съ г. Вейденбаумомъ.

Читано письмо академика Ягича изъ Вѣны, въ которомъ онъ сообщаетъ, что въ нынѣшнемъ году чехи и словаки собираются чествовать первое столѣтіе со дня рожденія поэта Яна Коллара, пѣвца знаменитой Slavy dcery (Дочь Славы). Кружкомъ мѣстныхъ славистовъ затѣвается въ память поэта изданіе альбома, въ которомъ предполагается собрать въ стихахъ и въ прозѣ на всѣхъ славянскихъ нарѣчіяхъ возможно бо́льшее количество матеріаловъ для оцѣнки дѣятельности знаменитаго чешскаго романтика. Въ виду того, что и въ Россіи могутъ быть подобные матеріалы, Игнатій Викентьевичъ обращается къ членамъ Отдѣленія съ просьбою не отказать въ своемъ содѣйствіи и сообщить что́ можно для предполагаемаго сборника; съ своей же стороны академикъ Ягичъ обѣщаетъ наблюсти, чтобы всѣ доставленные тексты были отпечатаны исправно. — Принято къ свѣдѣнію.

Императорское Московское Археологическое Общество, извѣщаетъ Отдѣленіе, что съ 10-го ноября (29 октября) 1892 года начала свои научныя занятія учрежденная при этомъ Обществѣ Славянская Коммиссія подъ предсѣдательствомъ профессора Императорскаго Московскаго университета М. И. Соколова. Цѣль Коммиссіи — изученіе славянскихъ древностей въ самомъ широкомъ смыслѣ, для чего Московское Археологическое Общество и проситъ оказать Коммиссіи содѣйствіе путемъ обмѣна мыслями, равно какъ и учеными трудами и періодическими изданіями. Вмѣстѣ съ тѣмъ заявлено, что Общество предприняло съ января 1893 года изданіе періодическаго органа по русской археологіи подъ названіемъ: «Археологическія извѣстія и замѣтки» подъ редакціею дѣйствительнаго члена А. В. Орѣшникова. Подписная цѣна этого изданія — три рубля въ годъ. — Положено принять къ свѣдѣнію.

Извѣстный чешскій музыкантъ и этнографъ Л. Куба, письмомъ на имя г. предсѣдательствующаго изъ Подебрадъ, извѣщая о высылкѣ въ Императорскую Академію Наукъ новаго выпуска своего изданія «Slovanstvo ve svých zpěvech» (пѣсенъ далматинскихъ славянъ), напоминаетъ о своемъ желаніи найти средства для продолженія своихъ поѣздокъ для собиранія славянскихъ пѣсенъ. Отдѣленіе, въ виду того, что еще въ одномъ изъ прошлогоднихъ засѣданій г. Кубѣ, вслѣдствіе ходатайства помощника предсѣда-

теля Славянскаго Благотворительнаго Общества П. А. Васильчикова, была подана надежда получить отъ Отдѣленія русскаго языка и словесности нѣкоторое пособіе для продолженія его полезной дѣятельности, положило выслать ему *триста руб.* изъ средствъ Отдѣленія.

Читано переданное г. непремѣннымъ секретаремъ письмо члена-корреспондента Академіи Наукъ, профессора Казанской Духовной Академіи П. В. Знаменскаго съ выраженіемъ признательности за избраніе его въ члены-корреспонденты по II-му Отдѣленію. Къ письму приложена замѣтка объ одномъ малоизвѣстномъ памятникѣ нашей древней агіографіи, приготовленномъ къ печати по единственному извѣстному списку Соловецкой библіотеки (см. Сборникъ житій Соловецкой библіотеки при Казанской Духовной Академіи за № 182, по печатному описанію 551, писанный разными руками въ концѣ XVIII и началѣ XIX столѣтій на 239 лл. въ 4-ку), «Повѣсть о Варлаамѣ Керетскомъ»; при чемъ кромѣ выписаннаго (съ лл. 155—162) текста самой повѣсти даны еще выписки тропаря, кондака и молитвы «преподобному Варлааму Керетскому». — Положено напечатать эту замѣтку въ приложеніяхъ къ протоколамъ.

Академикъ Л. Н. Майковъ сообщилъ о полученіи имъ письма отъ П. А. Ровинскаго изъ Цетинья съ извѣщеніемъ, что тамъ собираются праздновать юбилей типографской дѣятельности въ краѣ (Октоихъ 1494 г.) и потому желательно бы имѣть въ виду, какіе матеріалы по этому поводу можно ожидать изъ Россіи; вслѣдствіе чего Леонидъ Николаевичъ полагалъ бы послать въ Цетинье экземпляръ 34-го тома Сборника Отдѣленія, гдѣ помѣщено «Описаніе славяно-русскихъ книгъ, печатанныхъ кирилловскими буквами, съ 1491 по 1652 г.», составленное Каратаевымъ (1884 г.), что́ и одобрено.

Академикъ Н. С. Тихонравовъ, въ письмѣ на имя г. предсѣдательствующаго, извѣщаетъ о недавно сдѣланномъ имъ пріобрѣтеніи любопытнаго рукописнаго сборника XVI—XVII столѣтія, въ которомъ оказался, по имѣющимся пока у него подъ руками свѣдѣніямъ, неизвѣстный доселѣ памятникъ второй половины XV столѣтія, именно «*Два хожденія* (второе безъ конца) *во св. градъ Іерусалимъ*» *іеромонаха Варсонофія.* Посылая при письмѣ своемъ «записку» о текстѣ этого памятника, его содержаніи и значеніи, Николай Саввичъ обращается къ гг. сочленамъ по Отдѣленію съ просьбой сообщить: неизвѣстны ли кому-либо изъ нихъ означенныя хожденія

въ другомъ спискѣ. — Положено отвѣтить академику Тихонравову о полной неизвѣстности найденнаго имъ памятника и автора его; краткую же замѣтку Николая Саввича напечатать въ приложеніи къ протоколамъ Отдѣленія.

Академикъ Л. Н. Майковъ доложилъ о ходѣ своихъ работъ по приготовленію порученнаго ему изданія сочиненій Пушкина. Въ послѣднее время Леонидъ Николаевичъ имѣлъ случай получить отъ П. Я. Дашкова нѣсколько автографовъ Пушкина, именно десять его стихотвореній, двѣ прозаическія статьи и двѣнадцать писемъ. Все это издано; но полученные автографы послужили академику Майкову для провѣрки и исправленія напечатанныхъ текстовъ. Такая же работа произведена имъ при изученіи автографовъ Пушкина, хранящихся въ Императорской Публичной Библіотекѣ. Въ библіотекѣ Императорскаго Общества любителей древней письменности Леонидъ Николаевичъ списалъ съ собственноручнаго подлинника неизданное письмо Пушкина къ Ѳ. Н. Глинкѣ, полученное отъ Тверского губернатора П. Д. Ахлестышева, который доставилъ въ означенную библіотеку обширный и любопытный архивъ Глинки. Отъ П. Н. Полевого получено обѣщаніе доставить рукописные матеріалы по изданію «Литературной Газеты» барона Дельвига. Кромѣ того акад. Майковъ вошелъ въ сношенія съ генералъ-майоромъ М. Н. Раевскимъ въ надеждѣ получить отъ него письма Пушкина къ его отцу и дядѣ. Сверхъ того Леонидъ Николаевичъ сообщилъ, что по свѣдѣнію, доставленному П. Я. Дашковымъ, нѣсколько автографовъ Пушкина хранится въ Стокгольмѣ, въ собраніи автографовъ барона Клинковстрема, и что копіи съ этихъ документовъ могли бы быть получены чрезъ посредство перваго секретаря нашей миссіи въ Брюсселѣ Александра Христіановича Кудрявскаго, женатаго на дочери барона Клинковстрема. Наконецъ, А. А. Бахрушинымъ прислана фотографическая копія съ акварельнаго портрета, рисованнаго въ 1825 году Ch. (или Cl.) Perier, и будто бы изображающаго Пушкина. По разсмотрѣніи копіи предположеніе г. Бахрушина признано ошибочнымъ.

Тотъ же академикъ сообщилъ, что имъ окончательно приготовлена къ печати переписка князя А. Д. Кантемира, изданіе которой предположено въ Сборникѣ Отдѣленія, и выразилъ желаніе присоединить къ этой перепискѣ нѣкоторые другіе матеріалы, собранные имъ, о князѣ Антіохѣ Кантемирѣ и отцѣ его князѣ Димитріи. — Одобрено.

I.

Къ родословной митрополита Евгенія Болховитинова.

(Л. Ѳ. Зиѣкв а).

Источниками для составленія этого родословія, въ нашей литературѣ, какъ извѣстно, служили, главнѣйшимъ образомъ, юбилейная рѣчь, 1867 г., наставника Воронежской семинаріи Николаева, основанная на взятомъ лишь на вѣру сказаніи инспектора Воронежскихъ духовныхъ училищъ, въ 1820 годахъ, Андрея Ивановича (Иванъ Андреевичъ — Шмурло) Волховитинова, да пожалуй еще на указаніяхъ о позднѣйшихъ членахъ рода (Самбикина и архим. Геннадія). Всѣ остальные, существующіе въ нашей довольно не бѣдной о томъ литературѣ, суть компиляціи безъ указанія основныхъ источниковъ и безъ критическаго отношенія къ приводимому авторами (Шмурло, Ивановскій). Упущено изъ вида, что Евгеній былъ дворяниномъ, слѣдовательно документы его должны быть въ дворянскомъ собраніи.

Прежде всего г. Николаевъ неточно понимаетъ простую формулу: «По указу В. Г. Ц. и Вел. Кн. Алексѣя Михаиловича», приписывая ей тѣмъ, по отношенію къ Болховитиновымъ, какой-то исключительный смыслъ, какъ будто именного указа, даннаго одному лишь Стефану Болховитинову, 1663 г., съ приглашеніемъ его на вольныя Коротоякскія земли. Что ни слово, то неточность. «По указу В. Г.» и пр. это обычный, такъ называемый, титулъ и теперь каждой канцелярской бумаги. Никакихъ вольныхъ земель ни въ Коротоякѣ, ни во всей этой линіи крѣпостей, не было. Земли выдавались лишь служилымъ людямъ, и имъ часто «съ тугою» (т. е. чрезъ 2, 3 года). Стефанъ въ 1663 г. не могъ получить земли, потому что къ тому же 1663 году г. Николаевъ (точнѣе Андрей Ивановичъ Болховитиновъ инспекторъ) относитъ и пожалованіе сыну его Ѳедосею. А встарь не писались не только отдѣльныя лица одной семьи въ такихъ выписяхъ, но наоборотъ нѣсколько семей означались, напр. такъ: «дано Ефрему Расторгуеву, съ товарищи 10 человѣкъ». Да и Стефанъ Болховитиновъ лицо для Коротояка миѳическое,

.ьяч.

ı.

дьяконъ собора.

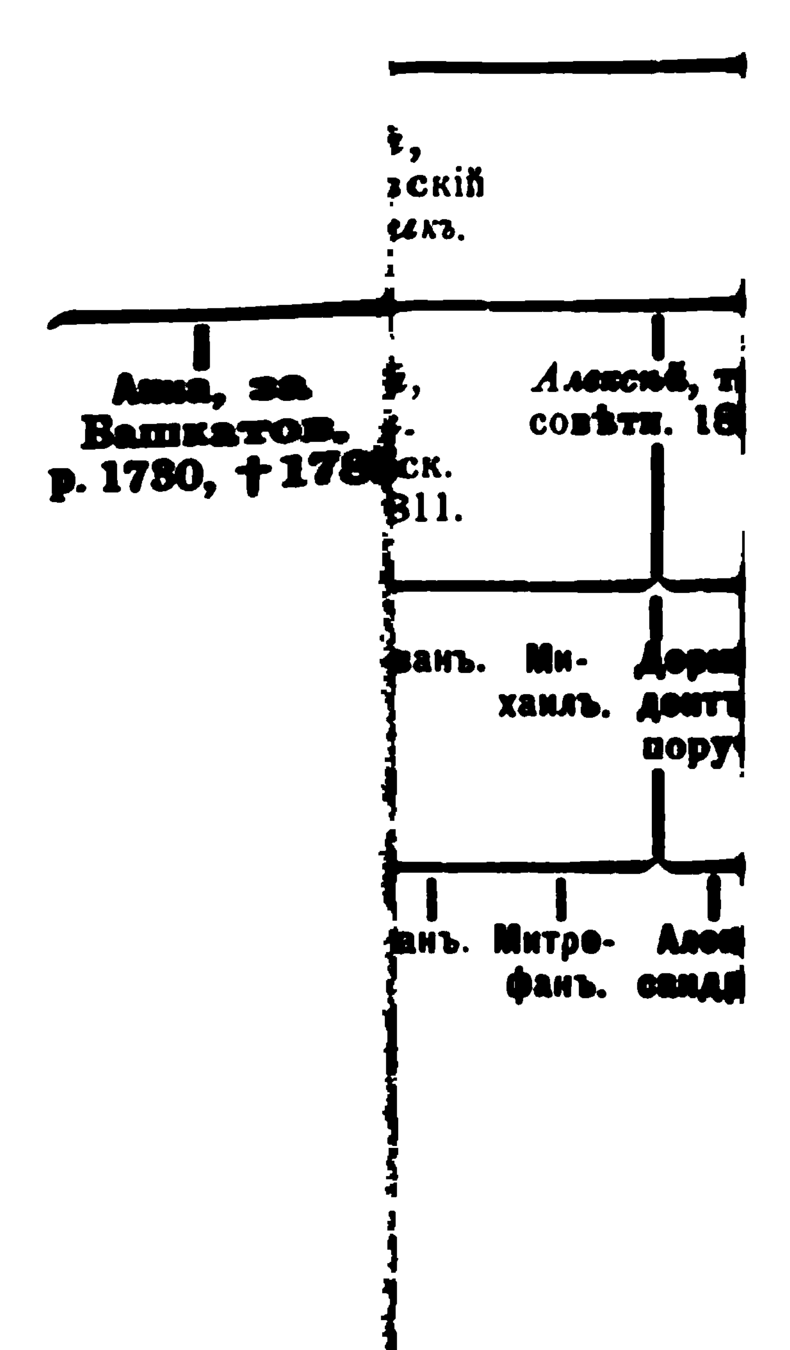

ОДОСЛОВЕ

5 — Петръ
6 — Дорми
7 — Иванъ

т. е. его никогда тамъ не бывало, а могли прибыть лишь сыновья его, Стефановичи (остальная же семья, если таковая была, значилась за этимъ сыномъ). Перебирая весь архивъ съ основанія города, этого Стефана не найдено. Въ 1661 г., а не 1663 г., дѣйствительно отведена земля, но не Стефану, не Ѳедосею, а боярскому сыну Трифону Артемьеву, который могъ уже родиться въ Коротоякѣ. Къ тому же Ѳедосу не нужно было отдавать въ монастырь земли «чтобы дѣтей его приняли въ духовное званіе» уже потому, что онъ самъ былъ дьячкомъ и сыномъ священника и въ 1663 г. не могъ отдать земли къ монастырь, основанный лишь въ 1675 г. Да и епархія то Воронежская основана въ 1682 г. Къ тому же есть документъ этой отдачи, именно въ 1678 г. Г. Николаевъ упоминаетъ грамоту подъ заглавіемъ: «Родословная фамиліи Болховитинова 1836 г. 26-го октября». Нужно-ли доказывать, что такихъ грамотъ никогда не давалось. При Екатеринѣ II-й, за подписомъ ея, давались грамоты лишь на гербъ, гдѣ приводилась краткая родословная, а съ 1780 г. ихъ стали выдавать дворянскія депутатскія собранія. Такой только такъ называемый протоколъ о дворянскомъ происхожденіи и могъ видѣть г. Николаевъ; и то не того года, такъ какъ въ Воронежскомъ депутатскомъ собраніи въ 1836 г. его Болховитинову не выдавалось, слѣдовательно то могла быть лишь частная копія или черновля. Шмурло какъ будто укоряетъ Евгенія за то, что онъ о своихъ предкахъ, даже о дѣдѣ, нигдѣ не упоминаетъ. Это лишь малое знакомство съ дѣломъ. Въ Воронежскомъ дворянскомъ собраніи при дѣлѣ хранится поколѣнная роспись не только поданная Евѳиміемъ съ братомъ Алексѣемъ въ 1791 г., но и вся цѣликомъ руки Евгенія. Вотъ она. Напечатанное обыкновеннымъ (не курсивомъ) шрифтомъ мои прибавки. (См. таблицу на отдѣльномъ листѣ).

Префектъ Евѳимій, представляя вышеписанную родословную, указалъ на записаніе дяди Семена въ 6-ю ч. родословной книги и приложилъ свидѣтельство Семена Родіоновича въ томъ, что Евѳимій принадлежитъ къ роду Болховитиновыхъ. Въ свою очередь Евѳимій, съ дядей Захаромъ, выдали такое-же свидѣтельство іеромонаху Гавріилу (въ мірѣ Григорію Андреевичу), котораго Шмурло записалъ въ родные братья Евгенію, съ званіемъ Задонскаго монаха. Тогда какъ то былъ экономъ архіерейскаго въ Воронежѣ дома, строитель Спасо-Толшевскаго монастыря іеромонахъ Гавріилъ, въ міру священникъ Григорій Андреевичъ, женатый на дочери священника же, Марьѣ Степановнѣ Спѣсаревой, отъ которой двухъ дочерей, Елисавету и Ольгу, отецъ въ 1805 г. просилъ записать въ 6-ю часть дворянской книги. — Ѳедота Родіоновича (Шмурло) тоже никакого не бывало. Синодикъ купца Елисѣева оказался шаткимъ документомъ. Епископъ Тихонъ III могъ хоронить въ 1782 г. лишь секретаря своей консисторіи, титулярнаго совѣтника Ѳедора Родіоновича съ женой, о смерти коихъ, именно въ 1782 г., имѣемъ документальныя свѣдѣнія. — Вообще Болховитиновы, если только упоминалась тогда фамилія какъ прозвище (что было очень рѣдко), появились въ Коротоякѣ много раньше.

Умѣстно здѣсь коснуться самаго прозванія Болховитинъ. Остроумно и почти вѣроятно толкованіе его отъ г. Болхова, Орловской губерніи. Но дѣло-то въ томъ, что въ строенной книгѣ г. Коротояка 1648 года,

стольника Данилы Семеновича Яковлева, когда пришелъ родоначальникъ Болховитиновыхъ, перечислены служилые люди всѣхъ городовъ (Данковцы, Епифанцы, Ефремовцы, Лебедянцы, Талячане, Чернавцы и переселенцы по мѣстностямъ, но Болховитянъ межъ ними, какъ и въ 1661—1663 гг. нѣтъ. Была-бы интересна разработка вопроса, не прибылъ-ли родоначальникъ изъ Пскова или Новгорода; такъ какъ, по случаю бунта тамъ, многихъ выселяли, а съ другой стороны, есть указанія, что нѣкоторые изъ ссыльныхъ посажены въ Коротоякѣ. Тогда Волховитянъ могъ легко обратиться въ Болховитина. Сколько помнится, въ письмахъ Евгенія, за время его Псковскаго архіерейства, есть намёки, что онъ встрѣчалъ тамъ свою фамилію, а въ спискахъ населенныхъ мѣстностей встрѣчаемъ и деревню Болховитинову. Можетъ быть тогда подтвердится и догадка Русскаго Архива, что фамилія эта была на мѣстѣ въ купцахъ.

Но для нашего (т. е. Коротоякскаго) представителя этого рода — митрополита Евгенія — начало найдемъ въ вышесказанной строенной книгѣ. Именно: «церкви Дмитровскаго погоста (выборка не дословна), что въ Покровской слободѣ, отведено мѣсто подъ усадьбу попу Ортемію Степанову съ причтомъ. Попу, противъ дѣтей боярскихъ, 7×6 сажень, а причту (т. е. дьячку, пономарю, проскурницѣ), противу козаковъ, по 6×5 саж.... земля церковная распашная и сѣнокосы и всѣ угодья... дана 4-го апрѣля 7156 (1648 г.) за рѣкою Сосной, въ рядъ съ слобожаны». «Въ томъ же 7160 (1652 г.) испомѣщены за р. Дономъ въ Ногайской сторонѣ (а за Сосной называлась Крымской стороной) въ дикомъ полѣ всѣ попы, соборный Андреянъ Ильинъ (2-го слѣд. еще не было) и 4 слободскихъ: Никольской церкви Игнатій Алексѣевъ; Михаилоархангельской — Мелентій; Дмитровской — Ортемій Степановъ; Покровской— Яковъ Өедоровъ, съ причтами (т. е. дьячками и пономарями, такъ какъ дьяконъ былъ лишь въ соборѣ)». — Такъ-же противу дѣтей боярскихъ солдатскаго строя, т. е. «по 20 (а можетъ быть и больше) четвертей в полѣ, а в дву потомужъ (т. е. въ двухъ клинахъ по 20 четвертей) и съ сѣнными покосы вполы того (т. е. 20 же четв.)» съ лѣсы и всѣми угодьи, усадьбы, огородины, пчельники и пр. Въ томъ именно мѣстѣ, гдѣ, судя по гранямъ въ поступномъ письмѣ Өедоса и выписи Трифона и Расторгуева, впослѣдствіи образовался цѣлый поселокъ Болховитиновка.

«7169 (1661 г.) іюля въ 1 день по Г. Ц. и В. Кн. Ал. М.... указу и по отпискѣ съ Бѣлгорода окольничаго и воеводы князя Григ. Григ. Ромодановскаго и по приказу воеводы, Дениса Ивановича Сухотина, изъ Коротоякской приказной избы, подьячей Павелъ Сергѣевъ отвелъ сѣнные покосы, за рѣкою за Дономъ на Ногайской сторонѣ, коротояченину сыну боярскому рейторскаго строю *Өедосу сыну Болховитинову*, въ урочищѣ на усть Баннова затона, ... и тѣ сѣнные покосы въ тѣхъ урочищахъ ему Өедосу даны и въ коротоякскихъ строельныхъ книгахъ записаны, и изъ книгъ дана ему на тѣ покосы выпись, почему ему впредь владѣти». Замѣтимъ при этомъ, что въ первой поколѣнной росписи, поданной Захаромъ Андреевичемъ въ 1787 г., ни Артемій ни Өедосъ не названы Степановичами, а просто «отецъ умре»; т. е. предыдущій документъ составителямъ не былъ еще извѣстенъ. Подлинной выписи, во всѣхъ книгахъ тѣхъ лѣтъ, не найдено.

«Ноября 30 дня 7170 (1661 г.) по указу Г. Ц. и В. Кн. Ал. Мих.... и по приказу и по памяти воеводы Денисья Ивановича Сухотина, Коротоицкой приказной избы подьячей Павелъ Сергѣевъ, да пушкарь Григорій Татаринцовъ отвели, за р. Дономъ на Ногайской сторонѣ, изъ дикаго поля на пашню, въ рядъ съ церковными, нововерстанному (т. е. только лишь принятому на службу и большею частью изъ другой мѣстности или другого сословія) сыну боярскому коротоячеянну Трифону Артемьеву с. Болховитинову, земли въ его окладъ 20 четв. в полѣ а в дву потомужъ а межа его пахотной земли.... и на ту землю и сѣнные покосы и на дворовые усадьбы и на всякое угодье вынись ему дана, по чему ему впредъ тѣмъ помѣстьемъ владѣти».

«Точная копія строенной (можно приравнять ихъ къ теперешнимъ межевымъ) книги. Въ РОА (7171, т. е. 1662, а въ документѣ дворянскаго собранія ошибкой 7161 году) ноября въ 20-й день написанъ, былъ испомѣщенъ, въ Коротоякскомъ уѣздѣ, в дѣти боярскія деревни Песковатки Василій Турицынъ, и тотъ сынъ боярскій съ Коротояка сбѣжалъ съ женой и с дѣтьми и починокъ деревни Песковатки отданъ, по указу В. Г. Ц. и В. Кн. Ал. Мих. в. В. и М. и Б. Р. самодержца, коротоячевину сыну боярскому Трифону Артемьеву сыну Болховитинову, земля и сѣнные покосы и дворовую усадьбу и всякое угодье, что было написано за нимъ сыномъ боярскимъ Василіемъ Турицынымъ, а ему Трифону дана вынись почему ему впредъ тѣмъ помѣстьемъ владѣти». О годѣ этой дачи, неправильно прочитанномъ, какъ часто и теперь бываетъ, и могла быть рѣчь у г. Николаева, потому что годъ первой вынися и съ ошибкой нельзя прочесть 1663. Изъ этого пожалованія въ двухъ мѣстахъ ясно, что Трифонъ верстанъ не менѣе 100 четвертей и 10 руб. жалованья, такъ какъ конные верстались лишь кратнымъ числомъ отъ 50, 100, 150 и пр. четв., а отводилось, по желанію, и меньше, за недостающую въ натурѣ доплачивалось деньгами.

«Копія строенной книги, 7171 года февраля дня, по Г. Ц. и В. Кн. Ал. Мих.... указу и по отпискѣ изъ Бѣлгорода окольничаго и воеводы князя Григор. Григор. Ромодановскаго и по приказу воеводы Денисья Ивановича Сухотина, Коротоякской приказной избы подьячей Игнатко Кондратьевъ сынъ Останковъ, да пушкарь Петръ Игнатовъ, отвели на пашню земли въ Коротоицкомъ уѣздѣ за р. Дономъ, на Ногайской сторонѣ, Коротоицкимъ посадскимъ людемъ, Ефрему Расторгуеву, с товарищи десяти человѣкомъ, а на той ихъ пахатной земли стоитъ кустъ березовый, а въ томъ кустѣ стоитъ берева на одномъ корени, а на той березѣ насечено двѣ грани, одна грань указываетъ по спорному гребню къ рѣкѣ Дону на яблонь, которая яблонь, что стоитъ три яблони на одномъ корени, а на той яблони насечено двѣ грани, одна грань указываетъ на осиновый кустъ, на грань же Коротоякскаго нововерстанаго сына боярскаго Трифона Болховитинова, а другая грань..... а владѣть имъ тою своею пахотною землею и дворовыми усадьбами, чрезъ межу съ Трифономъ Болховитиновымъ....». Затѣмъ во всѣхъ архивныхъ бумагахъ ни о какой дачѣ, ни одному Болховитинову, найти не удалось уѣздному судьѣ Башпатову, спеціально занятому подобными дѣлами лѣтъ съ десятокъ.

«По Г. Ц. и В. Кн. Ѳед. Алс. в. В. и М. и Б. Р. с-ца указу, воевода Иванъ Александровичь Масловъ велѣлъ записать, новаго Вознесенскаго монастыря, за чернымъ попомъ Іосифомъ з братьею поступные сѣнные покосы коротояченина, церковнаго *дьячка Ѳедоса Болховитинова*, по заручной его Ѳедосѣевой челобитной в урочищахъ за рѣкою за Дономъ на Нагайской сторонѣ, внизъ по р. по Дону противъ Царевой Луки на усть Банпаго затону верхнее изголовъ полянка, баннаго озерка полянка жъ, да внизъ по Дону промежъ Малаго Капанища и Турлучнаго озера полянка жъ. Да ему жъ черному попу Іосифу з братьей по ихъ заручной челобитной даны сенные покосы въ Царевой Лукѣ, осиновая поляна и порозшее мѣсто вверхъ по р. по Дону на верхней изголовъ гостинаго затону подъ горами бугринка дана подъ огородъ и подъ пчельникъ и ему черному попу Іосифу... и кто по немъ въ томъ монастырѣ будетъ... владѣть по Г-ву указу и по дачѣ и по выписи... какова выпись ему попу Іосифу дана съ сихъ съ Коротоякскихъ строенныхъ книгъ за рукою воеводы Ивана Александровича Маслова. Мая II (8) дня РПS (7186 т. е. 1678) году».

Изъ этого документа ясно, что Коротоякскій Вознесенскій монастырь основанъ не въ 1682, а въ 1675 г. Затѣмъ что Ѳедосъ былъ не боярскій сынъ а дьячекъ, такъ какъ неизвѣстно ни одного случая, чтобы служилые люди, часто владѣвшіе церковниками на крѣпостномъ правѣ, шли въ приходскіе (церковные) дьячки; а припомнимъ, что на этомъ документѣ основывалась вся тяжба монастыря, доказывающая его подлинное существованіе. Вглядимся хорошенько въ копію съ выписи о дачѣ Ѳедосу тѣхъ сѣнныхъ покосовъ. Самая запись не сохранилась въ строенныхъ книгахъ. Никогда не бывало чтобы покосы давались безъ пахатной земли уже по тому одному, что размѣръ ихъ обусловливался дачей пашни «въ полы». Да еще коннику, верстанному по меньшей мѣрѣ 100, 150 четвертей, а тутъ дано всего три полянки. Затѣмъ нововерстанными звались лишь принимаемые въ службу мѣстнымъ воеводой, какъ видимъ на выписи тогожъ года Трифона, слѣдовательно не было надобности въ отпискѣ изъ Бѣлгорода, она давалась лишь группамъ, коимъ мѣстный воевода не имѣлъ права давать, а не единичнымъ лицамъ. Въ іюлѣ 1661 г. воеводой въ Коротоякѣ едва-ли былъ Денисъ Ивановичъ Сухотинъ, застуная обычно съ сентября. Одинъ подьячій безъ пушкаря, игравшаго роль землемѣра, едва-ли и могъ отводить землю. Слова «и въ Коротоякскихъ строенныхъ книгахъ записаны», прямо дѣланы, какъ противныя духу тогдашней канцелярщины, и нигдѣ никогда мнѣ не попадались. Потомъ Ѳедосъ, по-моему, не былъ Степановичемъ а Артемьевичемъ. Притти въ 1663 году и быть верстаннымъ съ Трифономъ онъ не могъ, потому Трифонъ былъ сынъ священника Артемія, можетъ быть даже и родился въ Коротоякѣ, а придя съ Артеміемъ, онъ могъ быть верстанъ лишь въ 1652 г. со всѣмъ духовенствомъ (чего я нисколько не отвергаю). Ибо позднѣе въ помѣстье земель духовному чину, ни въ Коротоякѣ, ни по всей линіи тѣхъ крѣпостей не давали, а довольствовались они большими участками церковной земли. Да однихъ сѣнныхъ покосовъ такому небольшому чину и не давалось. Слѣдовательно естественно заключеніе, что Ѳедосъ землю получилъ въ наслѣдство отъ отца, коимъ не могъ быть

Стефанъ, не получившій ничего да и не бывшій въ Коротоякѣ, а стало быть Артемій. Можно допустить, что Ѳедосъ отдалъ монастырю землю, не за пріемъ, конечно, дѣтей въ духовное званіе или училище, такъ какъ самъ былъ дьячекъ, а въ Воронежѣ не только семинаріи, но и епархіи не было; но за ходатайство игумена, болѣе близкаго къ епархіальному (въ Рязанѣ) начальству, о назначеніи сына Ѳедосова, дьячка же Стефана, на мѣсто только умершаго отца Ѳедосова, Дмитровской церкви священника, Артема Степановича. И хотя мы знаемъ, что Стефанъ Ѳедосеевичъ былъ попомъ той церкви, но это предположеніе, какъ дѣло частное, довольно смѣло.

Я рѣшительно не могу понять чего ради суетились доказать боярство Ѳедоса, когда для доказательства дворянства довольно было и Трифона, умершаго безъ потомства. Хотя и для сына Трифона есть сближеніе. При жалованіи придаточной земли въ деревнѣ Голдаевкѣ, Коротоякскаго уѣзда, упоминается боярскій сынъ Степанъ Трифоновъ Б...., но далѣе прозваніе такъ не разборчиво, за ветхостью, что я не рѣшился читать его Болховитиновъ. Но и этотъ сынъ, если только онъ существовалъ, былъ бездѣтенъ, такъ что его помѣстье перешло къ потомству Ѳедоса.

Въ 1768 г. секретарь Воронежской духовной консисторіи, Коротоякскій помѣщикъ Ѳедоръ Родіоновичъ Болховитиновъ, подаетъ доношеніе въ консисторію по поводу своей Коротоякской земли, что дана предку его Трифону. — Въ 1775 г. онъ губернскій секретарь, а въ 1777 г. коллежскій секретарь. — Въ 1779 г. онъ покупаетъ у Фролова въ деревнѣ Песковаткѣ 30 четвертей земли. Она досталась второй его дочери Марьѣ Максимовой, а та въ 1793 г. продала ее городничему Бершову и въ купчей говоритъ, что земля ей досталась въ 1783 г. по смерти отца. Въ 1779 же году по генеральному межеванію, въ книгѣ межевой на дачу Болховитиныхъ, подъ г. Коротоякомъ, во 160 десятинъ, названы кромѣ Ѳедора, Семенъ Родіоновичъ и Прасковья Ѳедорова дочь Воронова. По поводу этихъ-то 160 дес., выросшихъ будто изъ 20 четвертей, коротоячане, забывъ дачу попу Артему и др., и тягались съ Ѳедоромъ Родіоновичемъ и наслѣдниками его, и не безуспѣшно. — Сергій Гавриловичъ, священникъ Казанской, что былъ прежде женскій монастырь, церкви получилъ свою часть въ деревнѣ Песковаткѣ, что дано Трифону Артемьеву и отдалъ въ приданое за дочерью Анной, капитана Башкатова женой. Отъ нея перешла къ дочери Александровой и внукѣ Змѣевой. И теперь ею владѣютъ мои племянники. Этотъ-то Башкатовъ пріобрѣлъ, въ половинѣ прошлаго вѣка, всѣ документы, въ копіяхъ, почти всѣхъ Коротоякскихъ владѣльцевъ.

Жена Евгенія, Анна, изъ сосѣдней какъ видите и родственной даже фамиліи Расторгуева. Сношенія ихъ не прерывались со времени того, какъ внукъ Ефрема Расторгуева, коему пожалована земля рядомъ съ Болховитиновымъ 1661 г., избранный городомъ въ маркитанты Петровской арміи въ Азовѣ, не вернулся оттоль въ Коротоякъ, а поселился въ Липецкѣ, продавши свою коротоякскую землю Болховитиновымъ.

Тяжба Семена Родіоновича съ Коротоякскимъ мужскимъ монастыремъ возникла изъ вышесказаннаго подаренія Ѳедосомъ покосовъ. Дѣло

въ томъ, что монастырь ко времени азовскихъ походовъ запустѣлъ и земли его поразбрелись по старымъ владѣльцамъ. Возобновленный въ 1726 г. монастырь не скоро опознался и началъ рядъ тяжбъ съ завладѣвшими, такъ какъ заливные луга сильно поднялись въ цѣнѣ. Есть преданіе будто отцу Евгенія, Алексѣю дано мѣсто въ Воронежѣ, какъ-бы въ возмездіе за отошедшую тогда къ монастырю эту землю, а, по-моему, не нужно забывать, что со времени митрополита Пахомія въ Воронежской духовной консисторіи не переводились чиновники изъ Болховитиновыхъ, свой же своему, какъ извѣстно, поневолѣ другъ.

Тутъ кстати о легендѣ Литке, будто отецъ его, служа въ слободѣ Репьевкѣ управляющимъ, уговаривалъ священника, тогда Репьевскаго, Евфимія. Евгеній никогда нигдѣ не былъ приходскимъ священникомъ, кромѣ собора г. Павловска, да и то почти номинально. Воспоминанія Литке могли относиться къ репьевскому, того времени, свящец. Евфимію Савину, дѣйствительно уходившему, какъ вдовецъ, въ монастырь — Дивногорскій кажется, — но не постригшемуся. Впослѣдствіи Башкатовъ, бывши предводителемъ дворянства, выпросилъ его у архіерея на должность священника въ с. Россошки, гдѣ самъ жилъ. Да и іереемъ Евгеній не былъ, а постриженъ, какъ академикъ, прямо въ протоіерея, что не было вовсе скачкомъ, какъ предполагаетъ Шмурло, а и теперь обычно.

Что Евгеній бывалъ въ Бутурлиновкѣ безспорно. Въ проѣздъ тамъ въ 1863 г. мнѣ показывали въ саду флигель въ двѣ комнаты, гдѣ проживалъ Евгеній два лѣта. Въ столѣ хранилась тамъ бумага, кажется письмо, съ подписью: Евфимій Болховитиновъ.

Изъ всего вышесказаннаго, кромѣ неизвѣстныхъ въ печати свѣдѣній, позволю себѣ пока сдѣлать лишь одинъ выводъ, что митрополитъ Евгеній былъ чисто изъ духовнаго, а не какого другого сословія. Хотя, какъ видите, всѣ священники, даже монахи усиленно старались о внесеніи даже дочерей въ дворянскія книги, что конечно не имѣло для дѣвицъ никакого практическаго смысла. А между прочимъ переименованіемъ своего единственнаго родного племянника въ семинаріи Алексѣя Алексѣева въ Болховскіе, митрополитъ прекратилъ свою линію прямыхъ наслѣдниковъ.

Л. Зиѣевъ.

18-го февраля 1898 г.
С.-Петербургъ.

Прибавлю здѣсь кстати списокъ Коротоякскихъ воеводъ 17-го вѣка, хоть и не совсѣмъ полный, но все-таки не безъ интереса, такъ какъ, въ другихъ, до сихъ поръ напечатанныхъ, источникахъ мы встрѣтимъ одного, много двухъ, изъ числа собранныхъ здѣсь мною, изъ старыхъ дѣлъ, именъ.

1. Стольникъ Данило Семеновичъ Яковлевъ 1647—49 г.
» Микифоръ Осиповъ с. Нащокинъ 1649—50 г.
» Никита Алексѣевичъ Зуринъ 1650—52 г.
» Осипъ Ивановичъ Сукинъ 1652 г.
Демидъ Александровичъ Хомяковъ 1656 г.
Денисъ Ивановичъ Сухотинъ 1662 г.
Иванъ Палицынъ 1664 г.??
Михаилъ Ознобишинъ 1670—72 г.
Василій Ивановичъ Философовъ 1676 г.
Иванъ Александровичъ Масловъ 1677 г.
Андрей Ѳедоровичъ Чаплыгинъ 1678—80 г.
Стольникъ Михаилъ Андреевичъ Опухтинъ 1684 г.
Дмитрій Тимоѳеевичъ Левшинъ 1684 г.
Стольникъ Михаилъ Семеновичъ Любичаниновъ 1691 г. и, наконецъ, въ 1711 г. комендантъ Михаилъ Михайловичъ Еропкинъ.

Л. Ѳ. Зміевъ.

При семъ прилагаю, почерпнутую изъ тѣхъ же источниковъ, поколѣнную роспись рода нашего поэта Кольцова, поданную Василіемъ и Алексѣемъ Акимовичами, въ 1803 г., за подписомъ Василія.

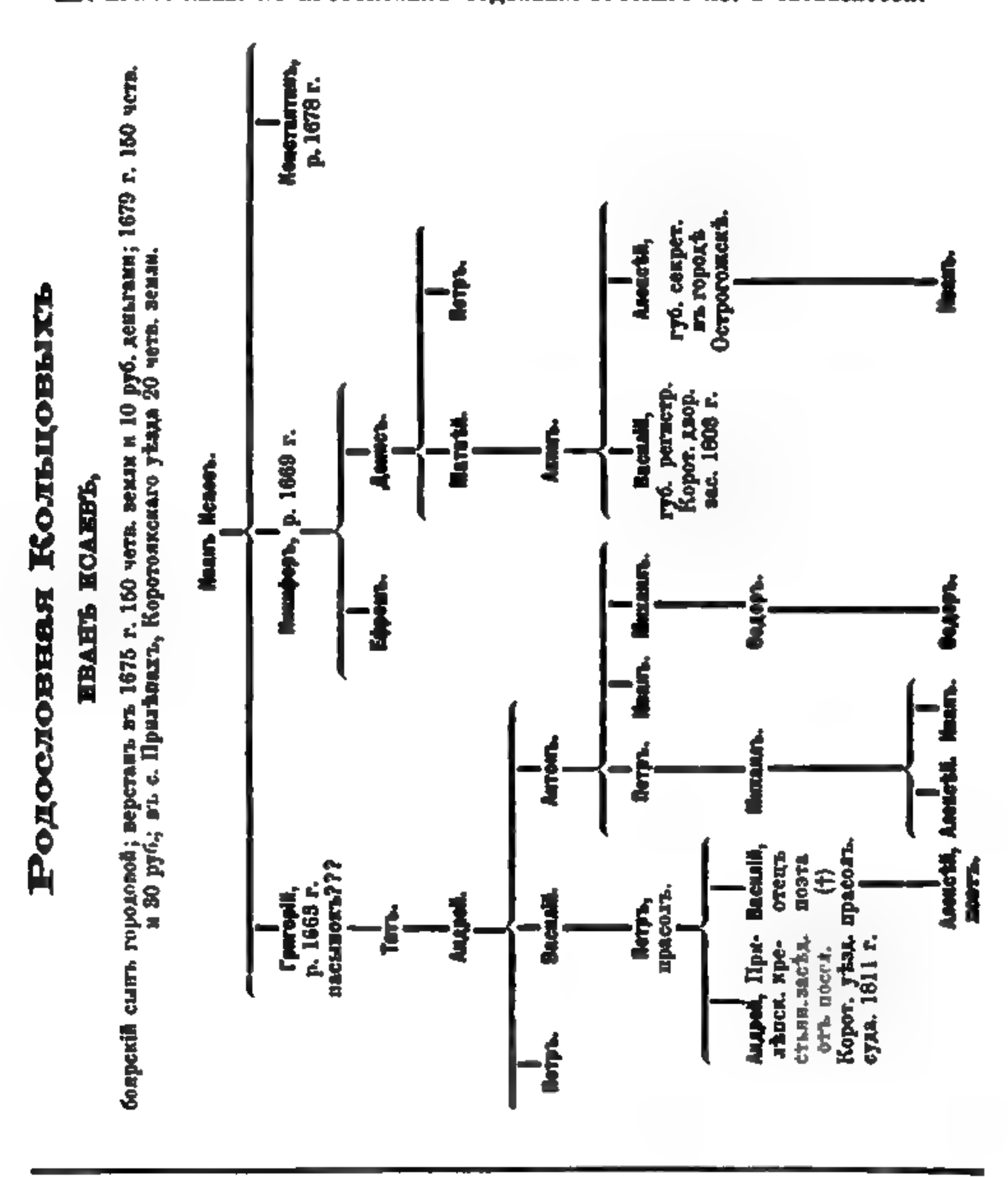

Ниже черты въ 1808 году были живы.

(†) Пошелъ въ г. Воронежъ на жену, единственную дочь прасола же и приписался тамъ въ мѣщане.

Л. Ѳ. Зиѣевъ.

II.

Повѣсть о преподобномъ Варлаамѣ Керетскомъ.

Члена-корреспондента П. В. Знаменскаго.

Преподобный Варлаамъ Керетскій одинъ изъ самыхъ уважаемыхъ угодниковъ на сѣверѣ среди поморскихъ промышленниковъ Терскаго и Мурманскаго берега студенаго моря. Къ нему обращаются съ молитвою при всѣхъ опасностяхъ, особенно при плаваніи вдоль Терскаго берега и среди страшныхъ сувоевъ у Св. Носа. Имя его доселѣ окружено благочестивыми сказаніями объ его тяжкомъ грѣхѣ—убійствѣ изъ ревности своей жены—и еще болѣе тяжкомъ покаяніи, объ его чудесахъ на морѣ и о томъ какъ онъ заклялъ у Св. Носа червей (молюскъ teredo), протачивавшихъ суда изъ самаго крѣпкаго лѣса и заставлявшихъ прежде всѣхъ судовщиковъ проходить Св. Носъ не моремъ, а волокомъ. Нѣкоторыя черты его чествованія у поморовъ и преданія объ немъ записаны у С. В. Максимова въ его книгѣ: Годъ на сѣверѣ, и у В. И. Немировича-Данченко (см. Живоп. Россія Вольфа, т. I, ч. I, стр. 154).

Повѣсть о преп. Варлаамѣ составляетъ большую рѣдкость въ нашей рукописной литературѣ. Намъ извѣстенъ только одинъ ея списокъ, находящійся въ сборникѣ житій Соловецкой библіотеки при Казанской академіи за № 182, по печатному описанію 551. На одинъ этотъ списокъ указываютъ въ своихъ изслѣдованіяхъ о литературѣ русскихъ житій и наши спеціалисты по этой части, В. О. Ключевскій (Житія русскихъ святыхъ, стр. 342) и Н. П. Барсуковъ (Источники русской агіографіи, столб. 76—77) [1]). Послѣдній указываетъ еще на краткія упоминанія о преп. Варлаамѣ въ «Книгѣ глаголемой о святыхъ», въ Мѣсяцесловѣ архим. Сергія, гдѣ замѣчено, что преп. Варлаамъ не канонизованъ, и въ «Иконописномъ Подлинникѣ», гдѣ подъ 7 ноября онъ описывается такъ: «Подобіемъ сѣдъ, плѣшивъ, брада курчевата, ризы поповскія, въ рукахъ Евангеліе». Озна-

---

[1]) Списокъ краткой повѣсти о преп. Варлаамѣ Керетскомъ, безъ чудесъ, имѣется въ одномъ сборникѣ второй половины XVII вѣка, принадлежащемъ Императорской Публичной Библіотекѣ. (См. И. А. Бычкова, Каталогъ собранія славяно-русскихъ рукописей П. Д. Богданова, выпускъ первый [Спб. 1891], стр. 193).

2

ченный сборникъ Соловецкой библіотеки разнообразнаго и довольно интереснаго содержанія состоитъ изъ нѣсколькихъ тетрадей, написанныхъ разными руками въ разное время XVIII и начала XIX столѣтій и переплетенныхъ вмѣстѣ въ количествѣ 239 листовъ въ 4 долю. Повѣсть о Варлаамѣ вмѣстѣ съ приложеніями къ ней написана скорописью XVIII вѣка и занимаетъ въ сборникѣ 8 листовъ (лл. 155—162). Приложенія къ ней состоятъ изъ 4 чудесъ преподобнаго, тропаря, кондака и молитвы ему. По словамъ Н. П. Барсукова (стр. 77), въ числѣ рукописей Е. В. Барсова имѣется будто бы даже цѣлая служба преп. Варлааму (за № 216 XVIII вѣка).

Объ авторѣ и времени первоначальнаго составленія Повѣсти опредѣленныхъ свѣдѣній не имѣется. Изъ описанія посмертныхъ чудесъ преподобнаго, принадлежащаго самому автору Повѣсти, видно, что чудеса эти записаны на мѣстѣ, въ самой Керети, вѣроятно, какъ догадывается В. О. Ключевскій, однимъ изъ соловецкихъ монаховъ, служившимъ при керетской церкви въ качествѣ приходскаго священника и исправлявшимъ должность монастырскаго приказчика Керетской волости, которая принадлежала Соловецкому монастырю съ 1635 года. Первое чудо помѣчено 1664 годомъ, а такъ какъ всѣ эти чудеса записаны авторомъ въ очень небольшой промежутокъ времени, то по указанной датѣ можно довольно опредѣленно судить о времени самаго происхожденія Повѣсти.

При настоящемъ изданіи ея въ текстѣ ея удерживаются только особенности ея языка, но не правописанія, — опускаются всѣ титла и сокращенія и употребляется болѣе новая пунктуація.

П. Знаменскій.

Повѣсть о преподобнѣмъ Варлаамѣ Кѣрецкомъ вкратцѣ изложено.

Преподобный отецъ Варлаамъ въ лѣта бѣ царя и великаго князя Іоанна Васильевича всея Россіи самодержца. Рожденіе и воспитаніе имѣ въ Кѣрецкой волости на морѣ окіянѣ, наученъ же бысть книгамъ, и Божіимъ судомъ поставленъ бысть презвитеромъ въ Колскомъ градѣ въ церкви Николы чюдотворца, и тамо пребываше, добрѣ подвизаяся на невидимаго врага козни, и люди закону Божію, яко истинный пастырь, поучаше, и бысть ходатай Богу и человѣкомъ. Видѣвъ убо его діаволъ всяческими добродѣтелми украшена, свою же окаянную немощную силу, яко паучину, раздираему отъ него, простре сѣть во уловленіе праведнаго, якоже древле и Адама, вложивъ бо его во убійство супружницы его. Онъ же по сотвореніи грѣха разумѣвъ, яко завидѣвъ ему врагъ, плакався велми и недостойна себе судивъ, еже священная дѣйствовати, но паче изволилъ страдати за грѣхъ, еже съ мертвымъ тѣломъ по морской пучинѣ съ мѣста на мѣсто плавати, дондеже оно мертвое тѣло тлѣнію предастся. И бѣ видѣти праведнаго труды, единаго по морю въ карбасѣ ѣздяща съ мертвымъ тѣломъ отъ Колы около Святаго Носа даже и до Кереги. И не яко протчіи человѣцы ожидаху парусного плаванія, но онъ плаваше противъ зѣлнаго обуреванія и весла изъ рукъ своихъ не выпущаше, но труждашеся велми и псалмы Давидовы пояше, то бо ему нища бяше. Во дни убо труждаяся по морю, въ нощи же безъ сна пребываше, моля Бога со слезами о отпущеніи грѣха. И понеже доволно время потрудився, хотя извѣщеніе пріяти, доиде прежереченнаго мѣста Святаго Носа, ту бо глаголютъ непроходну мѣсту тому быти ради множества червей морскихъ, иже творяху многи пакости надъ лодіями мореходцемъ. Еще (аще?) бо и онъ безъ вреда пребываше отъ нихъ, но восхотѣ и протчимъ человѣкомъ путь безъ вреда сотворити; ставъ на молитву и руцѣ воздѣвъ на небо, услышанъ бысть. И абіе черви безъ вѣсти сотворишася, и путь мореходцемъ около Святаго Носа сотворися даже и донынѣ. И понеже преподобный извѣщеніе пріемъ отъ Бога, вскорѣ оставляетъ міръ и бываетъ инокъ, и въ пустыню вселився и Божіею помощію бѣсовскія полки побѣдивъ, съ миромъ ко Господу отъиде въ Чюпской губѣ. Оттолѣ же пренесено бысть святое тѣло его въ Кереть и погребено близъ церкви святаго великомученика Георгія съ восточной страны за олтаремъ.

По нѣкоемъ же времени восхотѣ Богъ явити труды своего угодника преподобнаго Варлаама. Нѣкоему убо купцу, именемъ Евѳимію, каргополцу, пловущу по морю въ лодіи и отъ зѣлнаго обуреванія потопающи лодіи его и всѣмъ ненадежно плачющимъ погибели своея, тогда представъ имъ святый и отъ потопленія избавилъ, и себе повѣдалъ, кто бѣ явивыйся. Евѳимій же и сущіи съ нимъ, видѣвше преславную помощь отъ преподобнаго ко всѣмъ, и пріѣха въ Кереть и повѣда всѣмъ, яко молитвами преподобнаго Варлаама Керецкаго избави Богъ отъ потопле-

пія морскаго, и повелѣ отъ имѣнія своего поставити сѣнь надъ гробомъ святаго и свѣщу предъ святителевымъ образомъ вжигати. И отъиде въ путь свой радуяся, благодаря Бога и угодника Его преподобнаго отца нашего Варлаама Керецкаго.

Повѣданіе отъ чюдесъ преподобнаго Варлаама Керецкаго чюдотворца.

Въ лѣто ҂зр҃ов году іюня въ ї день повѣда намъ нѣкій мужъ именемъ Петръ Васильевъ по рекломъ Буторинъ: юну ми сущу, въ первоенадесять лѣто возраста моего, упражняющемеся со отцемъ въ рыбныхъ ловитвахъ въ Соностровахъ, видѣніе таковое во снѣ видѣ, яко пловущу намъ со отцемъ моимъ въ карбасѣ, противъ Шарапова наволока, напрасно возъярися море волнами, и наполнися судно наше воды, и азъ быхъ яко во изступленіи, и паки видѣвъ ину волну идущу и хотящу покрыти судно наше; и озрѣхся и видѣвъ въ судни нашемъ старца сѣда брадою, защищающа насъ отъ волны тоя; и абіе внезапу обрѣтеся судно наше во отишіи за коргою; и егда избави насъ отъ потопленія, и рече намъ: потопути было бы вамъ, аще не бы азъ Варлаамъ изъ Керети, и повелѣ ми повѣдати людемъ. Азъ же возбнувъ и начатъ повѣдати отцу моему бывшее видѣніе, онъ же, яко младенцу, мнѣ не вниманше себѣ но умъ. Наутріе же узрѣхомъ лодію въ морѣ идущу, и егда близъ насъ бывшей, инъ сосѣдъ пріиде къ намъ съ другіе тони и повѣда, наша де керецкая прошла лодья. Но азъ не смѣяше ѣхати къ ней, понеже зыби на морѣ много. Отецъ же мой внезапу начатъ глаголати: поѣдемъ мы въ волость хлѣба ради, и поѣхаша, вѣтру сущу велику. И егда бывшимъ намъ у Шарапова наволока, напрасно пришедъ волна и наполни карбасъ нашъ воды; намъ же въ недоумѣніи велицемъ бывшимъ и ужасшимся, и паки видѣхомъ вторую волну, лютѣе той ярящуся и покрыти насъ хотящу. Намъ же до конца отчаявшимся живота своего, и абіе внезапу судно наше, никимъ же направляемо, обрѣтеся за коргою у брега. Мы же возрадовахомся велми и выливше воду изъ карбаса и идохомъ въ волость. По пяти же днехъ явимися паки той же старецъ во снѣ въ трапезѣ, понощая мя мнѣ и ужасая, и хотяше мя бити дубцы и глаголаше: что ты мною бывшее вамъ не повѣда всѣмъ человѣкомъ дѣянія моего? и повелѣлъ повѣдати людемъ.

Ино чюдо. Той же мужъ повѣда намъ: бысть нѣкто отъ велможъ царевыхъ правя въ Колскомъ острогѣ воеводскую власть при благовѣрномъ царѣ Михаилѣ Ѳеодоровичѣ всея Россіи, литовскія войны, емуже имя Гурій Ивановъ сынъ Волынцовъ. Бысть же ему черная болѣзнь. И недоумѣющуся, како бы ему болѣзни тоя избыти, и явися ему святый Варлаамъ въ той болѣзни во образѣ иноческомъ, глаголя: не скорби, человѣче, избавитъ тя Богъ отъ тоя болѣзни. Той же мужъ начатъ глаголати ему: кто еси ты, господине мой, и откуду? Онъ же отвѣща ему: азъ есмь Варлаамъ изъ Керети. Той же велможа, возбнувъ отъ болѣзни своея, яко отъ сна, и начатъ повѣдати, еже видѣ, и вопрошати, кто есть той Варлаамъ. И повѣдаша ему во градѣ живущіи: той въ древняя лѣта таковъ

мужъ священствовалъ въ Колскомъ острогѣ и послѣ жилъ въ Керети инокомъ, тамо и преставися. Той же велможа посла на взысканіе, кто есть тоя веси живущія въ томъ градѣ, и обрѣте пришелца, Керецкія волости жилца именемъ Василія, позеклу Мухина, и вопрошая его о святѣмъ Варлаамѣ, како и гдѣ положено честное тѣло его. Онъ же Василій повѣда ему подробну вся, яже о святѣмъ, и яко въ небреженіи ему на мѣстѣ, на немъ же положенъ, тамо и почиваетъ. Той же предреченный велможа Гурій нача съ тѣмъ Василіемъ совѣщати, дабы сотворити сѣнь надъ гробомъ святаго Варлаама и крестъ поставити, и дастъ ему сребро на устроеніе. Василій же вземъ сребро и пріиде въ Кереть и по повелѣнію онаго воеводы содѣла гробницу надъ гробомъ святаго. Велможа же той избавленъ бысть отъ духа нечистаго молитвами преподобнаго Варлаама.

Ино чюдо преподобнаго. Бывшаго [1]) нѣцыи мужіи купцы града Каргополя, имя единому Іаковъ по рекломъ Посновъ, другому же имя Евфимій Болнищевъ, повѣдаша сице рече: идущимъ намъ на лодіи весною отъ Онежскаго устья въ куплю, и егда пробѣжавшимъ Соловецкой островъ и бывшимъ на большомъ морѣ, и наѣхата ледове много и обыдоша лодью нашу отвсюду иду, яко ни протиснутися могущимъ намъ сквозе нихъ, и ледовомъ идущимъ на лодью и погубити насъ хотящимъ, и много намъ трудшимся и ничто же намъ успѣвшимъ, всѣмъ живота своего отчаявшимся; преждереченному же оному мужу Евфимію стоящу въ кормѣ и оперщуся о палубы, отъ велікія печали воздремавшу, абіе явися ему на лодіи старецъ, вопрошая его: далече ли путь вашъ, братіе? Онъ же глагола: идемъ въ поморіе торговати, и нынѣ ледомъ насъ затерло и вси погибнути хощемъ. Старцу же рекшу: не скорби, брате, но поѣдите вы въ Кереть и Богъ дастъ вамъ путь чистъ, самъ же иде на носъ и нача иды распихивати. Евфимію же возбнувшуся и не видѣ никого же, токмо дружину свою сущую съ ними на лодьи, и нача имъ повѣдати, еже видѣ во снѣ. И внезапу бысть яко дорога сквозѣ лодьи (льдовъ?). Они же возрадовашася и начаша просноятися, и абіе повѣявшу вѣтру поносному и выѣхаша на море пичимже вредимя. И пріидоша въ Кереть и повѣдаша имъ въ слухъ живущимъ ту явленіе святаго Варлаама, како ихъ Богъ избави отъ тоя погибели молитвами его; и того ради чудесѣ мужъ той Евфимій содѣла надъ гробомъ преподобнаго часовню, оттолѣ вѣру держа ко святому велію.

Чюдо ино преподобнаго. Той же мужъ повѣда намъ: Двиненину нѣкоему, именемъ Никифору, со своими клевреты идущу съ мурманского рыбнаго промыслу, и егда бывшу ему противъ Святаго Носа, начатъ труждати ихъ вѣтренная буря, и древо сломило парусное у нихъ и парусъ унесло въ море, волны же вливахуся на лодью и снесло у нихъ съ лодье все волнами и отнесло ихъ на лодьѣ въ морскую пучину, и уже имъ отчаявшимся живота своего, и занесло ихъ въ плаваніи въ пучину морскую. И многимъ днемъ минувшимъ явися тому Никифору во снѣ и начатъ ему глаголати: что вы впадосте во отчаяніе и не промышляете о

[1]) Здѣсь или пропущена хронологическая дата, или слово «бывшаго» нужно читать «бывшее» и приложить его къ заглавію «ино чюдо».

себѣ? Парусъ вашъ подъ лодьею, а древо и съ ногами тутъ же подъ лодьею, и вы того древа не ставьте. Промышляйте, не плошитеся; Богъ васъ вынесетъ. Никифору тому въ недоумѣніи бывшу о видѣніи, начатъ повѣдати дружинѣ. Глаголаху: гдѣ, братіе, парусъ? мы не видѣхомъ, и начаша напрасно сѣмо и овамо искати. И абіе обрѣтоша парусъ и едва извлекоша на лодью, тамо же и весла и стиръ [1]). Они же, много трудившеся, изнемогоша и сонъ объятъ ихъ. Паки явися имъ той же мужъ, глаголя: промышляйте, призывайте еще Бога на помощь и вынесетъ Господь Богъ. Никифору же оному вопрошающу его: кто ты, господине мой, сице въ промышленіи нашемъ творящи и о насъ печешися; той же отвѣща: азъ есмь изъ Керети Варлаамъ. Никифору же оному невѣдящу его, и начатъ вопрошати у дружинѣ своей о немъ, такожде невѣдущимъ имъ всѣмъ его. Начаша обычная на лодьѣ уготовляти и промышляти о путнемъ шествіи своемъ, и видѣша яко дорогу расплывающуся предъ ними [2]), и абіе вѣтру возвѣявшу попосному имъ, въ третій день достигоша Ровдинскаго устья. Во второе лѣто по явленіи томъ пріиде мужъ той Никифоръ въ Кереть, вопрошая, кто есть и гдѣ таковъ мужъ, нарицаемый Варлаамъ, чая бо еще жива его суща. Живущіи ту повѣдаша ему, яко той святый во успеніи явися, и избавилъ тя Богъ молитвами его отъ потопленія, и показаша ему гробъ святаго. Той же Никифоръ принесе свѣщи многи и положиша на гробъ его, моля преподобнаго о избавленіи своемъ.

Тропарь преподобному Варлааму Керецкому чюдотворцу. Гласъ 5.

Божественною свыше просвѣтився благодатію, преподобне, міръ оставилъ еси, житейскую печаль и всякъ мятежъ міра сего любве ради Христовы со дерзновеніемъ отвергль еси, евангелски Христу послѣдовалъ еси, и Того яремъ во всемъ воли Его повинулся еси, и весь разумъ и сердце на Него неуклонно возложилъ еси Христа ради, и тѣло свое изнуряя постомъ и бдѣніемъ, въ молитвахъ своихъ не усыпая, Бога милостива творя и пречистую Богородицу молебницу предлагая, и сего ради отъ Бога восприемъ силу на сопротивнаго врага, не убояся воздушныя и морскія тягости и студени ниже уклонися, и морскою пучиною въ малѣ ладіицѣ по водамъ шествіе творя, противъ зѣлнаго обуреванія плаваше, промышленіемъ божественнаго разума наставляемъ, и около Святаго Носа непроходимый путь морскій отъ ядовитаго червія благопроходенъ человѣкомъ безъ вреда сотворилъ еси, и равноангельное житіе поживъ, тѣмъ же и по преставленіи источаеши чюдесъ благодать, иже вѣрою приходяще къ рацѣ честныхъ мощей твоихъ, Варлааме преблаженне отче нашъ, и воніемъ ти: моли Христа Бога, да спасетъ души наши.

Кондакъ. Гласъ 1.

Все умное свое желаніе къ Богу вперивъ, и Т
души послѣдовалъ еси, и житейскія молвы от

---

[1]) Стырь—руль, правило. Словарь Восте
[2]) Здѣсь нами опущены неидущія къ тѣме

слезахъ и злостраданихъ плоть свою изнуряя, добре подвизався противу невидимаго врага кознемъ и побѣдивъ я, веселяся прешелъ еси къ небесныхъ чертогомъ, и нынѣ со ангелы Святѣй Троицѣ предстоя, отнуду же и всевидящее Око твоя труды видѣвъ, даромъ чюдесъ по преставленіи обогатило тя есть, иже тебе вѣрою почитающимъ, приходящимъ же и честнымъ мощемъ твоимъ поклоняющихтися (поклоняющимся) отъ честнаго ти гроба исцѣленіе подаваети невидимо, и молишися непрестанно, сохраняя отечество свое и люди отъ врагъ видимыхъ и невидимыхъ невавѣтны, да вси тебѣ воніемъ: преподобне отче нашъ Варлааме, Христа Бога моли непрестанно о всѣхъ насъ.

Молитва преподобному Варлааму Керецкому.

О преподобне отче нашъ Варлааме, яко имѣя дерзновеніе ко Творцу избавителю всѣхъ, иже въ Троицѣ Святѣй покланяемому истинному Христу [1]) Богу нашему, и помяни насъ въ молитвахъ своихъ и всѣхъ насъ моленія Богу возсылаемыя пріими и принеси я ходатайственнѣ; молися, избави и сохрани насъ отъ всякихъ напастей, и на мори отъ зѣльнаго обуреванія и отъ истопленія морскаго невредимы сохрани и отъ всѣхъ видимыхъ и невидимыхъ врагъ ненавѣтны, яко да твоими, святе, молитвами согрѣшеніемъ нашимъ оставленіе получимъ и вѣчныхъ благъ сподобимся благодатію и человѣколюбіемъ Господа нашего Іисуса Христа, съ Нимъ же Отцу слава и со Святымъ Духомъ нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ. Аминь.

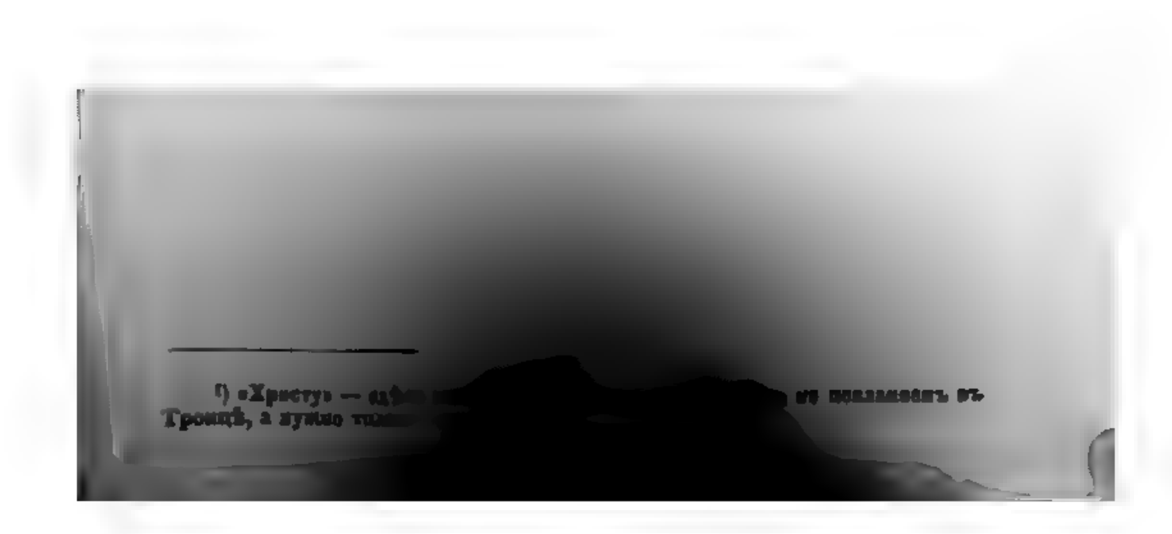

[1]) «Христу» — здѣсь [illegible] не покланяемъ въ Троицѣ, а нужно только [illegible]

III.

Два хожденія въ Іерусалимъ іеромонаха Варсонофія.

Ордин. акад. Н. С. Тихонравова.

Заглавіе: «Изволеніемъ Отца I поспѣшеніемъ Сына И совершеніемъ Святаго Духа

Милостію Божіею и Пречистыя Богоматере, хожевіе странніческое и смиреннаго священнаго инока Варсонофія ко святому граду Іерусалиму.

И поидохъ отъ Киева къ Бѣлуграду. . . .»

Время перваго хожденія опредѣляется такъ: «Пріидохъ же во святый градъ Іерусалимъ на память иже во святыхъ отца нашего Афанасѣя, архіепископа Александрѣйскаго і святыхъ мученикъ новоявленныхъ Бориса и Глѣба, Рускихъ князей, мц҃а маія во .в҃. дн҃ь в лѣто ,ѕц҃. .ѯ҃д. (1456); пребысть же во Іерусалимѣ 2 мѣсяца и обходихъ вся святая мѣста».

Время второго хожденія Варсонофія опредѣлено столь же точно. 1) Начальныя строки второго хожденія: «Сотворихъ другое поу҃шествіе ко святому граду Ерусалиму по ш҃ти лѣтехъ прихода моего на Русь»; 2) въ другомъ мѣстѣ: «Пріидох҃ же ермонахъ Варсонофіе во святый монастырь Синайскій, въ землю Аравитскую и Мадиамску въ лѣ҃ .з҃. .ц҃. .о҃. мц҃а генвар҃. кз҃. дн҃ь».

И такъ, открывается новое Русское хожденіе во св. Землю, относящееся ко второй половинѣ XV вѣка, — небогатаго подобными произведеніями. «Хожденіе» Варсонофія отличается важными достоинствами: свободное отъ праздной болтовни, краткое какъ дневникъ, оно очень обстоятельно и точно. Особенно обращаетъ на себя вниманіе его измѣреніе лѣстницъ (ступенями) и разстояній (саженями и милями). Описанія отдѣльныхъ зданій и церквей полны подробностей, не встрѣчаемыхъ у другихъ паломниковъ. Есть любопытные отрывки изъ восточныхъ легендъ: 1) «На той же странѣ, на лѣвой, есть кладязь сладкія воды: ту же есть кузнецъ, иже гвозди ковалъ на Господа нашего Исуса Христа подъ мостомъ церковнымъ и бія молотомъ о наковальню стонучи и воздыхая»; 2) «И входящи человѣци поклонници первые каются Богу всѣхъ грѣховъ своихъ у гроба ея (св. Пелагіи) и тако единъ по единому обхо-

дить трикраты вкругъ гроба святыя Пелагѣи. Преподобная жъ чюдотворитъ иновъ: человѣка за тяжескія грѣхи притиснетъ и держитъ единъ часъ или два часа и отпустить»; 3) «Идохъ же до монастыря, зовемо Хапень, ко церкви св. Егоргія, страстотерпца, идѣже его на колеси вертилѣ (Новг. = вертѣли). И на томъ мѣстѣ церковь стоитъ во имя великаго мученика Егоргія и ту же и колесо лежить возлѣ церковь, во предѣли. Въ церкви же во правой странѣ, межю дву стѣнъ каменныхъ утвержена н' вуглѣ чепъ желѣзна долга и на концѣ тоя чепи желѣзпыя отгорѣлокь съ желѣзнымъ замкомъ и ту вяжуть немощныхъ человѣкъ, иже ума иступають, и пребудуть три дни или болши. И милостію божіею, пречистыя Богоматери и святаго страстотерпца Христова Егоргія мнози человѣци немощніи пріемлють прощеніе исцѣленія на томъ же стѣ мѣсти. И выше чепіи на стѣни отъ полудни написанъ святый Егорей на кони— прободе копиемъ злаго змѣя; а на другой же степени написанъ святый Егорей *Галилейски* на колеси протяженъ, вознакъ лицемъ привязанъ по колесу рукама и ногама».

Изложеніе отличается точностію и простотою; лишняго—ничего. Варсонофій заботится прежде всего о *фактической* достовѣрности описаній: считаетъ ступени лѣстницъ, измѣряеть саженями и пядьми разстоянія зданій и ихъ отдѣльныхъ частей. Во второмъ хожденіи онъ даетъ самый подробный перечень церквей Синайской горы.

Въ рукописи господствуетъ Новгородское нарѣчіе: а) смѣна *и* на *ѣ* и обратно; b) замѣна *ъ* черезъ *о* и обратно.

СБОРНИКЪ
ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Томъ LV.

СОЧИНЕНІЯ ПЕТРА ХЕЛЬЧИЦКАГО

I. СѢТЬ ВѢРЫ. — II. РЕПЛИКА ПРОТИВЪ ВИСКУПЦА.

ТРУДЪ
Ю. С. АННЕНКОВА

ОКОНЧИЛЪ ПО ПОРУЧЕНІЮ

ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ

ОРДИНАРНЫЙ АКАДЕМИКЪ И. В. ЯГИЧЪ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12.
1893.

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.
С.-Петербургъ, Ноябрь 1893 г.
Непремѣнный секретарь, Академикъ *Н. Дубровинъ*.

ВВЕДЕНІЕ [1]).

По смерти мистра Іоанна Гуса въ Костницѣ (Konstanz) 6-го іюля 1415 года, настало среди Чеховъ сильное броженіе, начало котораго относится еще ко второй половинѣ XIV столѣтія. Знаменитые проповѣдники Конрадъ Вальдгаузеръ (Waldhauser), Янъ Миличъ, возвѣщавшій въ пылкихъ рѣчахъ своихъ пришествіе антихриста, Матѳей Яновскій (z Janova), неустрашимый радикальный мыслитель, и особенно самъ Янъ Гусъ,—всѣ стояли за всеобщее исправленіе церкви во главѣ и въ членахъ ея (v hlavě i v údech), сообразно съ церковными правилами. Мистръ Якубекъ ввелъ, кромѣ того, еще причащеніе подъ обоими видами — хлѣба и вина, что̀ и Гусъ, находясь уже въ темницѣ, одобрилъ. Чаша (kalich) стала знакомъ приверженцевъ Гуса, которые съ этихъ поръ получаютъ прозвище «калишниковъ». Народъ собирался громадными толпами подъ открытымъ небомъ слушать проповѣди своихъ священниковъ и принимать отъ нихъ причащеніе хлѣбомъ и виномъ. Въ то же время (до 1420 года) поднимаются также вопросы другого рода, волновавшіе еще болѣе и безъ того уже возбужденный народъ. Такъ, проповѣдывалось

---

[1]) Для этого Введенія я воспользовался рукописною, по чешски писанною статьей моего ученика г. Іосифа Карасека, передѣлать которую по русски взялъ на себя М. Н. Сперанскій въ бытность его въ Вѣнѣ. Въ изложеніи моего ученика я сдѣлалъ дополненія и поправки, а отчасти и сокращенія, по собственному усмотрѣнію.

даже, что съ кончиною шестого тысячелѣтія вновь придетъ Христосъ, но не затѣмъ, чтобы судить людей послѣднимъ судомъ своимъ, а чтобы стать царемъ тысячелѣтняго царства, въ которое войдутъ только избранные. Возстанутъ, чтобы войти въ это царство Божіе, и мертвые, и въ числѣ ихъ прежде всего, разумѣется, Янъ Гусъ. Всѣ дурные должны погибнуть, тогда останутся только тѣ, которые, слѣдуя слову евангельскому, бѣгутъ въ горы, въ тѣ «пять городовъ», которые одни останутся. Въ этомъ царствѣ люди будутъ такъ совершенны, что обойдутся безъ законовъ, безъ наказаній. Разумъ ихъ просвѣтится свѣтомъ божественнымъ, такъ что законъ библейскій, какъ излишній, будетъ упраздненъ. Поэтому не будетъ также различія сословій и состояній, настанетъ всеобщее блаженство (о которомъ, кстати сказать, было тогда довольно наивное представленіе, напримѣръ, что охота и рыбная ловля будутъ дозволены всякому). Тогда перестанутъ существовать школы и наука, государства и церковь. Послѣдствіемъ этихъ мечтаній явились новыя недоумѣнія; главнымъ образомъ спрашивалось: нужно-ли истреблять всѣхъ невѣрныхъ безбожниковъ еще до начала этого царства, или нѣтъ? можно-ли браться за оружіе въ интересахъ вѣры? Послѣдній вопросъ рѣшался утвердительно, и рѣшеніе это встрѣтило вообще одобреніе. Разсуждали также особенно о томъ, имѣетъ-ли право христіанская община бороться за правду Божію, если свѣтскія власти колеблются. Дѣло было перенесено даже на судъ ученыхъ мистровъ, которые и рѣшили, что это дозволяется, но только въ томъ случаѣ, если свѣтскія власти дѣйствуютъ прямо противно этой правдѣ. А когда въ 1420 году былъ объявленъ общій крестовый походъ противъ чешскихъ еретиковъ, и Сигизмундъ подступилъ къ Прагѣ, всѣ сошлись на одномъ рѣшеніи, что борьба должна быть сочтена неизбѣжною. Крайній радикалъ, священникъ Янъ (ze Želiva), [illegible] во главѣ преслѣдуемыхъ пражскихъ «подобоевъ», на по[illegible] къ которымъ стекались со всѣхъ сторонъ Чехіи вооружен[illegible] [illegible]ыками ихъ являются Николай изъ Гусинца

(Mikuláš z Husince) и Янъ Жижка (z Trocnova). Напрасно старался Ченекъ z Wartenberka уладить дѣло миромъ, ведя переговоры съ Сигизмундомъ. Сигизмундъ отвергъ всѣ предложенія пражскихъ посланцевъ, что̀ и стало вызовомъ къ борьбѣ противъ него, какъ врага закона Бо́жія и чаши. Страшное пораженіе императорскаго войска на Жижковой горѣ (14-го іюля 1420 г.) послужило началомъ знаменитыхъ гуситскихъ войнъ.

Рядомъ со всѣмъ этимъ волненіе умовъ усиливалось иконоборствомъ, опустошеніемъ церквей и монастырей по смерти короля Вячеслава IV (1419 г.) и ересью пикардовъ, проявившею свою дѣятельность еще годомъ раньше. Эти пикарды проповѣдывали, что хлѣбъ и вино — только простыя знаменія (обозначенія) тѣла и крови Христа. Самою крайнею степенью возбужденія, вызваннаго предстоящимъ хиліазмомъ, явилась хиліастическая ересь адамитовъ, которые ходили нагими и имѣли общихъ женъ; они были истреблены въ 1421 г. Жижкой. Изъ священниковъ таборскихъ дальше всѣхъ зашелъ Мартинекъ Гуска (Martinek Húska), съ прозвищемъ «Loquis», который тѣло Божіе называлъ «идоломъ и мотылемъ» и «говорилъ намъ, что царство святыхъ на землѣ будетъ новое» [1]).

Среди этого боеваго грома и смятенія умовъ слышимъ мы одинокій голосъ человѣка, прославившагося многочисленными разсужденіями по вопросамъ вѣры и нравственности, которыя потомъ легли въ снованіе ученія такъ-называемыхъ чешскихъ братьевъ. Это — Петръ Хельчицкій, который протестуетъ противъ всѣхъ проявленій враждебности и насильственныхъ дѣйствій, не соглашаясь даже съ мнѣніемъ университета. Вмѣсто вопроса: слѣдуетъ-ли сражаться за вѣру, онъ сдѣлалъ шагъ дальше, разсуждая: слѣдуетъ-ли вообще браться за мечь? согласна-ли вообще война съ христіанскимъ закономъ? Отвѣтъ его на это былъ отрицательный. Мысль эта, именно, что война не допу-

[1]) ... Wyznalt g(es)t pred nami, zet giz kralowstwie swatych na zemi bude nowe» (...ломуцкой рукописи Хельчицкаго).

скается ни на какихъ условіяхъ, повторяется въ сочиненіяхъ Хельчицкаго не разъ.

Петръ Хельчицкій.

О Хельчицкомъ вообще до самыхъ недавнихъ временъ было извѣстно весьма мало даже въ Чехіи.

Въ Россіи работали надъ этимъ важнымъ періодомъ чешской литературы и исторіи уже довольно многіе, именно: Елагинъ, Новиковъ, Надлеръ, Гильфердингъ, Невоструевъ, Бильбасовъ, Ламанскій, Клевановъ, Васильевъ, Кочубинскій и особенно Пальмовъ [1]). Исторію Жижки знаемъ изъ сочиненія проф. Томка, которое имѣется и въ русскомъ переводѣ. Знакомствомъ же съ П. Хельчицкимъ мы обязаны столь рано похищенному смертію Ю. С. Анненкову.

І. Добровскій въ своей «Исторіи Чешскаго языка и литературы» сообщаетъ о Хельчицкомъ только слѣдующее: «Самое извѣстное его сочиненіе разбито на 40 главъ; онъ, какъ сапожникъ по ремеслу, назвалъ ихъ Kopyta (т. е. сапожная колодка); поэтому онъ былъ прозванъ своими противниками «Doctor kopytarum» [2]). И Юнгманнъ въ «Исторіи литературы чешской» (1825 г.) говоритъ о немъ весьма немногое: «Хельчицкій, Петръ, старшій изъ братьевъ чешскихъ; по ремеслу своему сапожникъ, почему и прозванъ своими противниками «Kopyta», уже въ преклонныхъ лѣтахъ (выступилъ на поле дѣятельности), во время гуситской войны» [3]). Далѣе перечисляются восемь его сочиненій.

Только въ 1854 году, когда была открыта Парижская рукопись Хельчицкаго, содержащая въ себѣ важное сочиненіе его «Реплика противъ Рокицаны», и когда изслѣдована была Фр. Палац-

---

[1]) Въ книгѣ послѣдняго «О чашѣ въ Гуситскомъ движеніи» (С.-Пб. 1881) приведены заглавія сочиненій упомянутыхъ писателей (стр. 5, прим. 1); сл. также «Čas. č. Mus.» 1882: «Ruské bádání o příčinách a účelich hnutí husitského».

[2]) «Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur» (II изд., стр. 229).

[3]) «Historie literatury české» 1849 г., стр. 569.

кимъ Оломуцкая рукопись, вопросъ о Хельчицкомъ подвинулся впередъ.

Фр. Палацкій въ IV томѣ своей «Исторіи народа Чешскаго» (Dějiny národu českého, Díl IV částka I. W Praze—1857 вып. I, стр. 91—109) удѣлилъ довольно мѣста цѣлой эпохѣ и разбору главныхъ дѣятелей того времени (о Хельчицкомъ на стр. 408—425), оцѣнивъ впервые по достоинству это важное въ чешской исторіи явленіе. Послѣ него писалъ о Хельчицкомъ Гинделя въ своей «Исторіи Чешскихъ братьевъ»[1]). Въ 1874 году Іосифъ Иречекъ помѣстилъ въ «Часописѣ Чешскаго Музея» статью о Хельчицкомъ П. І. Шафарика, найденную имъ въ числѣ бумагъ покойнаго знаменитаго слависта; затѣмъ самъ І. Иречекъ нѣсколько подробнѣе изложилъ свѣдѣнія о Хельчицкомъ въ своей «Rukověti» (1875 г.). Въ томъ же году появилось подробное изслѣдованіе о немъ, изданное проф. Фердинандомъ Шульцемъ[2]), а въ 1881 г. вышла въ свѣтъ статья проф. Ярослава Голля по чешски [3]), который кромѣ того издалъ и отдѣльное изслѣдованіе о Хельчицкомъ и его ученіи на нѣмецкомъ языкѣ (въ «Quellen und Untersuchungen» II) [4]). Съ точки зрѣнія католицизма сочиненія Хельчицкаго разобраны священникомъ Ленцемъ [5]).

О жизни Петра Хельчицкаго мы не имѣемъ никакихъ прямыхъ свѣдѣній изъ современныхъ ему источниковъ. Все, что̀ мы о немъ знаемъ, почерпается то изъ отдѣльныхъ намековъ въ его собственныхъ писаніяхъ, то изъ указаній на него въ сочиненіяхъ ближайшаго времени. Только этимъ путемъ мы узнаемъ нѣкоторыя, и то довольно скудныя, черты его жизни. Ни «Братство», ни его основатели не оставили почти никакихъ свѣдѣній о

[1]) «Geschichte der Böhmischen Brüder». I, стр. 13, 17, 25, 49, 489—90.

[2]) «Osvěta». 1875, díl I, č. 1—6.

[3]) Časopis Musea království Českého, V, 1881, стр. 1—32.

[4]) Это сочиненіе проф. Голля и служило главнымъ пособіемъ при составленіи этого очерка.

[5]) A. Lenz: «Učení P. Chelčického o svátosti oltářní» v Praze 1886 и въ Č. č. m. 1885: «Učení Petra Chelčického o křtu, zvláště o křtu nemluvňat a učení katolické.

человѣкѣ, ученіе котораго положено было ими въ основу братскаго ученія. Только братъ Лука (Lukáš), епископъ «Братства», проговаривается о Хельчицкомъ, но такъ, что оказываетъ плохую услугу памяти этого дѣятеля; въ «Отвѣтѣ противъ раскольниковъ, которые называютъ себя Малою Стороной» (1524 г.), онъ сообщаетъ, что Хельчицкій, будучи вызванъ на Кутногорскій (Kuttenberg) сеймъ 1443 года, «такъ боялся креста Христова, что со страху готовъ былъ сжечь всѣ свои сочиненія. Иные утверждаютъ даже, что онъ былъ причиною гибели нѣкоторыхъ изъ таборскихъ священниковъ» [1]). Разумѣется, извѣстію этому, какъ тенденціозному, направленному противъ «Малой Стороны», нельзя вполнѣ довѣрять; да и самъ Лука прибавляетъ при этомъ: «я не утверждаю». Позднѣе о Хельчицкомъ вспоминаетъ братъ Благославъ въ грамматикѣ Чешской (изданной I. Иречкомъ и Градиломъ въ Вѣнѣ въ 1859 г.), гдѣ, разсуждая о чешскихъ писателяхъ, говоритъ о немъ слѣдующее на стр. 279: «Chelčický (sic nezlý Čech) w postilli syllabam pro syllaba posuit: Pominugíce: puerilis archaismus, měl říci: pomigegíce», и на стр. 285: I. Chelčický také není zlý Čech». Чешскій братъ Іаѳетъ въ «Hlas strážného» (1605 г.) указываетъ и на утраченное сочиненіе Петра Хельчицкаго «O rotách českých». Dr. I. J. Hanuš «Quellenkunde und Bibliographie der böhmisch-slovenischen Literaturgeschichte 1348—1868» приводитъ на стр. 53 сочиненіе Joach. Camerarii, De fratrum orthodoxorum ecclesiis in Bohemia, Moravia et Polonia, въ которое включено также небольшое повѣствованіе Erasmi Rudigeri Narratiuncula de fratrum ecclesiis scripta Evanzizii (Evančice) in Moravis a. 1578; по словамъ Гануша, въ этомъ повѣствованіи также идетъ рѣчь о Хельчицкомъ и его сочиненіяхъ.

Петръ Хельчицкій, по предположенію Фр. Палацкаго, родился около 1390 года; П. I. Шафарикъ предполагалъ, что онъ былъ священникомъ, но предположеніе это было опровергнуто

---

[1]) «Odpis proti Odtržencuom, jenž se Malou Stránkou nazývají».

проф. Ферд. Шульцемъ. Хельчицкій былъ несомнѣнно міряниіъ, свободный крестьянинъ или земецъ (zeman — дворянинъ низшаго разряда), какъ и Ѳома Штитный. Вопроса, учился-ли онъ въ университетѣ и когда, нельзя разрѣшить съ точностью, потому что для того нѣтъ положительныхъ данныхъ: мы имѣемъ здѣсь дѣло только съ предположеніями и догадками, которыя далеко не всѣми признаются справедливыми (напр. проф. Я. Голлемъ). Мы еще вернемся къ этому вопросу. Далѣе извѣстно, что Хельчицкій въ 1419 году былъ въ Прагѣ, гдѣ онъ имѣлъ споръ съ М. Якубкомъ «въ его квартирѣ въ Виѳлеемѣ» [1]) (рукоп. Парижская), и также въ 1420 г., когда онъ говорилъ противъ «убійцъ» (proti těm zabiječům) во время войны, между тѣмъ какъ ихъ оправдывалъ тотъ же Якубекъ. Въ это время Хельчицкій познакомился также съ Мартыномъ «z Volyně», который содѣйствовалъ ему въ его литературныхъ занятіяхъ. Къ тому же времени относится ссылка Хельчицкаго въ его сочиненіяхъ на какого-то «mistra» Противу. Затѣмъ онъ удалился въ деревню Хельчицы (Chelčice), недалеко отъ Воднянъ (Vodňany), въ южной Чехіи, отъ чего и получилъ названіе Хельчицкаго (z Chelčic). Здѣсь онъ углубился въ богословіе, однако не упуская изъ виду и того, что̀ совершалось въ это время кругомъ. Здѣсь навѣщали его таборскіе священники и спрашивали его мнѣній о различныхъ спорныхъ вопросахъ; въ числѣ посѣщавшихъ упоминаются Микулашъ Бискупецъ, Лукашъ Коранда. У него нашелъ также прибѣжище Мартинъ Гуска. Здѣсь собралъ онъ около себя кружокъ людей особенно развитыхъ и образованныхъ, которые называли себя «братьями Хельчицкими» («Bratři Chelčičtí»), подобно тому, какъ въ другихъ мѣстахъ намъ извѣстны «братья» Вилемовскіе, Дивишовскіе, Колинскіе, Клатовскіе, Жатецкіе, Никольскіе (Mikulášenci или Pecinovské), Оребиты и т. п. Здѣсь Хельчицкій посвящалъ свое время тихимъ занятіямъ литературнымъ, изъ которыхъ видно, что онъ стоялъ въ непре-

[1]) На Виѳлеемской площади.

рывныхъ сношеніяхъ съ мистрами пражскими, ссылаясь преимущественно на одного изъ нихъ, имени котораго впрочемъ не упоминаетъ. Затѣмъ Хельчицкій выступаетъ опять на сцену только въ 1437 г., когда у него въ теченіе года гостилъ изгнанный изъ Праги англичанинъ Petr Payne (извѣстный подъ именемъ Engliš). Въ то время Хельчицкій столкнулся съ Рокицаною, который также бѣжалъ изъ Праги, скорѣе всего — въ 1437—1438 годахъ. Годъ смерти Хельчицкаго вовсе неизвѣстенъ. Послѣдній слѣдъ его жизни относится къ выше упомянутому факту 1443 года.

Существовало прежде о Хельчицкомъ несправедливое мнѣніе, будто онъ былъ сапожникомъ по ремеслу. Впервые встрѣчается это извѣстіе въ сочиненіи Генриха Институтора, инквизитора: «Щитъ святой Римской церкви противъ ереси вальденсовъ или пикардовъ» [1]), гдѣ въ спискѣ запрещенныхъ книгъ сказано: «Первая и знаменитая написанная ими книга, которая называется книгой Copitorum, потому что главы ея раздѣляются «copita'ми, т. е. примѣрами. Основаніе, почему она такъ называется, то, что авторъ этого сборника былъ по ремеслу сапожникомъ, который имѣлъ сына, который писалъ со словъ отца» [2]). Генрихъ, вмѣстѣ съ священникомъ изъ Klosterneuburg'а, былъ въ 1500 году въ Оломуцѣ и, вѣроятно, видѣлъ здѣсь существующую тамъ и до сихъ поръ рукопись Хельчицкаго, или же отъ враговъ «Братства» узналъ, что книга эта, вмѣсто главъ (kapitoly), раздѣлена на «kopyta» (сокращеніе слова «kapitola») [3]).

---

[1]) Henrichus Institoris «Sanctae Romanae eccelesiae fidei defensionis clypeus adversus Valdensium seu Pikhardorum haeresim» (a. 1501).

[2]) Primo ex quodam famoso ab eis conflato libro, quem *Copitorum* nominant eo, quod capitula illius per *copita*, id est paradigmata, distinguuntur... Et ratio, quare sic appellatur, est, quia auctor illius collecturae fuit *sutoris artis magister, habens filium scribentem ex ore patris.*

[3]) Въ Оломуцкой рукописи, дѣйствительно, встрѣчаемъ часто это слово.

Сочиненія Хельчицкаго.

Петръ Хельчицкій былъ трудолюбивымъ писателемъ, и послѣ него остались многія сочиненія. Самыя важныя изъ нихъ слѣдующія: «Сѣть вѣры», «Реплика противъ Рокицаны», «Реплика противъ Николая изъ Пельгржимова» и трактатъ «Объ антихристѣ» («O Šelmě a obraze jejím»); послѣднія два сочиненія въ рукописи Оломуцкой.

Время, когда писалъ Хельчицкій то или другое сочиненіе, можно опредѣлить приблизительно только по отдѣльнымъ намекамъ въ этихъ сочиненіяхъ.

1) «Postilla». «Постиллы» были въ чешской литературѣ очень распространеннымъ родомъ сочиненій; поэтому извѣстны и другія сочиненія съ этимъ заглавіемъ, писанныя разными предшествовавшими Хельчицкому или современными ему писателями богословами. Конрадъ Вальдгаузеръ, Миличъ, Гусъ, Якубекъ, Рокицана, такъ же какъ и мірянинъ Хельчицкій, были авторами «Постиллъ». «Постилла» Хельчицкаго была напечатана еще въ XVI в. въ Прагѣ (у Северина): I часть въ 1522 и 1529 гг., II ч.—въ 1522 и 1532 гг. Она носитъ заглавіе: «Knijha wykladuow spasytedlnych na Cžtenie Nedielnij czeleho roku. Wierneho a dobreho Muže a Cžecha Petra Chelssiczkeho: milownika horliweho prawdy pana Krysta; W kterychžto knihach mnoho potrzebnych wystrah a trestanije y vžitečžnych navcženije vprziemie podle smyſlu Zakona božie(h)o polože(n)o gest». Во введеніи авторъ объявляетъ, что чтенія онъ излагалъ такъ, какъ онъ ихъ понималъ, изучивъ объясненія иныхъ учителей. И такъ какъ священники не исполняли своихъ обязанностей, то онъ, если на то будетъ Божія воля, будетъ писать на пользу тѣхъ, которые любятъ истину. Начинаетъ онъ съ первой недѣли поста (Матѳея, глава 11-я), приводитъ сперва евангельское чтеніе, которое (post illa verba) и объясняетъ. Въ «Постиллѣ»

даже, что съ кончиною шестого тысячелѣтія вновь придетъ Христосъ, но не затѣмъ, чтобы судить людей послѣднимъ судомъ своимъ, а чтобы стать царемъ тысячелѣтняго царства, въ которое войдутъ только избранные. Возстанутъ, чтобы войти въ это царство Божіе, и мертвые, и въ числѣ ихъ прежде всего, разумѣется, Янъ Гусъ. Всѣ дурные должны погибнуть, тогда останутся только тѣ, которые, слѣдуя слову евангельскому, бѣгутъ въ горы, въ тѣ «пять городовъ», которые одни останутся. Въ этомъ царствѣ люди будутъ такъ совершенны, что обойдутся безъ законовъ, безъ наказаній. Разумъ ихъ просвѣтится свѣтомъ божественнымъ, такъ что законъ библейскій, какъ излишній, будетъ упраздненъ. Поэтому не будетъ также различія сословій и состояній, настанетъ всеобщее блаженство (о которомъ, кстати сказать, было тогда довольно наивное представленіе, напримѣръ, что охота и рыбная ловля будутъ дозволены всякому). Тогда перестанутъ существовать школы и наука, государства и церковь. Послѣдствіемъ этихъ мечтаній явились новыя недоумѣнія; главнымъ образомъ спрашивалось: нужно-ли истреблять всѣхъ невѣрныхъ безбожниковъ еще до начала этого царства, или нѣтъ? можно-ли браться за оружіе въ интересахъ вѣры? Послѣдній вопросъ рѣшался утвердительно, и рѣшеніе это встрѣтило вообще одобреніе. Разсуждали также особенно о томъ, имѣетъ-ли право христіанская община бороться за правду Божію, если свѣтскія власти колеблются. Дѣло было перенесено даже на судъ ученыхъ мистровъ, которые и рѣшили, что это дозволяется, но только въ томъ случаѣ, если свѣтскія власти дѣйствуютъ прямо противно этой правдѣ. А когда въ 1420 году былъ объявленъ общій крестовый походъ противъ чешскихъ еретиковъ, и Сигизмундъ подступилъ къ Прагѣ, всѣ сошлись на одномъ рѣшеніи, что борьба должна быть сочтена неизбѣжною. Крайній радикалъ, священникъ Янъ (ze Želiva), сталъ во главѣ преслѣдуемыхъ пражскихъ «подобоевъ», на помощь къ которымъ стекались со всѣхъ сторонъ Чехіи вооруженные защитники. Начальниками ихъ являются Николай изъ Гусинца

(Mikuláš z Husince) и Янъ Жижка (z Trocnova). Напрасно старался Ченекъ z Wartenberka уладить дѣло миромъ, ведя переговоры съ Сигизмундомъ. Сигизмундъ отвергъ всѣ предложенія пражскихъ посланцевъ, что̀ и стало вызовомъ къ борьбѣ противъ него, какъ врага закона Бо́жія и чаши. Страшное пораженіе императорскаго войска на Жижковой горѣ (14-го іюля 1420 г.) послужило началомъ знаменитыхъ гуситскихъ войнъ.

Рядомъ со всѣмъ этимъ волненіе умовъ усиливалось иконоборствомъ, опустошеніемъ церквей и монастырей по смерти короля Вячеслава IV (1419 г.) и ересью пикардовъ, проявившею свою дѣятельность еще годомъ раньше. Эти пикарды проповѣдывали, что хлѣбъ и вино — только простыя знаменія (обозначенія) тѣла и крови Христа. Самою крайнею степенью возбужденія, вызваннаго предстоящимъ хиліазмомъ, явилась хиліастическая ересь адамитовъ, которые ходили нагими и имѣли общихъ женъ; они были истреблены въ 1421 г. Жижкой. Изъ священниковъ таборскихъ дальше всѣхъ зашелъ Мартинекъ Гуска (Martinek Húska), съ прозвищемъ «Loquis», который тѣло Божіе называлъ «идоломъ и мотылемъ» и «говорилъ намъ, что царство святыхъ на землѣ будетъ новое» [1]).

Среди этого боевого грома и смятенія умовъ слышимъ мы одинокій голосъ человѣка, прославившагося многочисленными разсужденіями по вопросамъ вѣры и нравственности, которыя потомъ легли въ снованіе ученія такъ-называемыхъ чешскихъ братьевъ. Это — Петръ Хельчицкій, который протестуетъ противъ всѣхъ проявленій враждебности и насильственныхъ дѣйствій, не соглашаясь даже съ мнѣніемъ университета. Вмѣсто вопроса: слѣдуетъ-ли сражаться за вѣру, онъ сдѣлалъ шагъ дальше, разсуждая: слѣдуетъ-ли вообще браться за мечь? согласна-ли вообще война съ христіанскимъ закономъ? Отвѣтъ его на это былъ отрицательный. Мысль эта, именно, что война не допу-

[1]) Wyznalt g(es)t pred nami, zet giz kralowstwie swatych na zemi bude nowe» (58 b. Оломуцкой рукописи Хельчицкаго).

скается ни на какихъ условіяхъ, повторяется въ сочиненіяхъ Хельчицкаго не разъ.

Петръ Хельчицкій.

О Хельчицкомъ вообще до самыхъ недавнихъ временъ было извѣстно весьма мало даже въ Чехіи.

Въ Россіи работали надъ этимъ важнымъ періодомъ чешской литературы и исторіи уже довольно многіе, именно: Елагинъ, Новиковъ, Надлеръ, Гильфердингъ, Невоструевъ, Бильбасовъ, Ламанскій, Клевановъ, Васильевъ, Кочубинскій и особенно Пальмовъ [1]). Исторію Жижки знаемъ изъ сочиненія проф. Томка, которое имѣется и въ русскомъ переводѣ. Знакомствомъ же съ П. Хельчицкимъ мы обязаны столь рано похищенному смертію Ю. С. Анненкову.

І. Добровскій въ своей «Исторіи Чешскаго языка и литературы» сообщаетъ о Хельчицкомъ только слѣдующее: «Самое извѣстное его сочиненіе разбито на 40 главъ; онъ, какъ сапожникъ по ремеслу, назвалъ ихъ Kopyta (т. е. сапожная колодка); поэтому онъ былъ прозванъ своими противниками «Doctor kopytarum» [2]). И Юнгманнъ въ «Исторіи литературы чешской» (1825 г.) говоритъ о немъ весьма немногое: «Хельчицкій, Петръ, старшій изъ братьевъ чешскихъ; по ремеслу своему сапожникъ, почему и прозванъ своими противниками «Kopyta», уже въ преклонныхъ лѣтахъ (выступилъ на поле дѣятельности), во время гуситской войны» [3]). Далѣе перечисляются восемь его сочиненій.

Только въ 1854 году, когда была открыта Парижская рукопись Хельчицкаго, содержащая въ себѣ важное сочиненіе его «Реплика противъ Рокицаны», и когда изслѣдована была Фр. Палац-

---

[1]) Въ книгѣ послѣдняго «О чашѣ въ Гуситскомъ движеніи» (С.-Пб. 1881) приведены заглавія сочиненій упомянутыхъ писателей (стр. 5, прим. 1); сл. также «Čas. č. Mus.» 1882: «Ruské bádání o příčinách a účelích hnutí husitského».

[2]) «Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur» (II изд., стр. 229).

[3]) «Historie literatury české» 1849 г., стр. 569.

кимъ Оломуцкая рукопись, вопросъ о Хельчицкомъ подвинулся впередъ.

Фр. Палацкій въ IV томѣ своей «Исторіи народа Чешскаго» (Dějiny národu českého, Díl IV částka I. W Praze—1857 вып. I, стр. 91—109) удѣлилъ довольно мѣста цѣлой эпохѣ и разбору главныхъ дѣятелей того времени (о Хельчицкомъ на стр. 408—425), оцѣнивъ впервые по достоинству это важное въ чешской исторіи явленіе. Послѣ него писалъ о Хельчицкомъ Гиндели въ своей «Исторіи Чешскихъ братьевъ»[1]). Въ 1874 году Іосифъ Иречекъ помѣстилъ въ «Часописѣ Чешскаго Музея» статью о Хельчицкомъ П. І. Шафарика, найденную имъ въ числѣ бумагъ покойнаго знаменитаго слависта; затѣмъ самъ І. Иречекъ нѣсколько подробнѣе изложилъ свѣдѣнія о Хельчицкомъ въ своей «Rukověti» (1875 г.). Въ томъ же году появилось подробное изслѣдованіе о немъ, изданное проф. Фердинандомъ Шульцемъ[2]), а въ 1881 г. вышла въ свѣтъ статья проф. Ярослава Голля по чешски [3]), который кромѣ того издалъ и отдѣльное изслѣдованіе о Хельчицкомъ и его ученіи на нѣмецкомъ языкѣ (въ «Quellen und Untersuchungen» II) [4]). Съ точки зрѣнія католицизма сочиненія Хельчицкаго разобраны священникомъ Ленцемъ [5]).

О жизни Петра Хельчицкаго мы не имѣемъ никакихъ прямыхъ свѣдѣній изъ современныхъ ему источниковъ. Все, что мы о немъ знаемъ, почерпается то изъ отдѣльныхъ намековъ въ его собственныхъ писаніяхъ, то изъ указаній на него въ сочиненіяхъ ближайшаго времени. Только этимъ путемъ мы узнаемъ нѣкоторыя, и то довольно скудныя, черты его жизни. Ни «Братство», ни его основатели не оставили почти никакихъ свѣдѣній о

---

1) «Geschichte der Böhmischen Brüder». I, стр. 13, 17, 25, 49, 489—90.

2) «Osvěta». 1875, díl I, č. 1—6.

3) Časopis Musea království Českého, V, 1881, стр. 1—32.

4) Это сочиненіе проф. Голля и служило главнымъ пособіемъ при составленіи этого очерка.

5) A. Lenz: «Učení P. Chelčického o svátosti oltářní» v Praze 1886 и въ Č. č. m. 1885: «Učení Petra Chelčického o křtu, zvláště o křtu nemluvňat a učení katolické.

Хельчицкій проситъ этихъ священниковъ, чтобъ они были вѣрными и осторожными слугами Божіими и убѣждаетъ ихъ заботиться о ввѣренной имъ паствѣ. При этомъ онъ нападаетъ на тогдашнее духовенство: «Ибо священники сдружились и со свѣтомъ и соединились съ нимъ, преподавая искаженно міру божественную святыню, вслѣдствіе своего искаженнаго пониманія Бога и Его святыни и неправильнаго пониманія своихъ служебныхъ обязанностей; за это они пользуются въ міру благами земными».

Посланіе это издано въ «Časopis'ѣ» Чешскаго музея (1874 г., стр. 99—102), рукопись же находится въ братскомъ архивѣ въ Охрановѣ (Herrenhut). А. Коменскій называлъ это сочиненіе «золотымъ» (List zlatý).

5) Оба упомянутые священника были друзьями Хельчицкаго и «возлюбленными о Господѣ» («v Pánu Bohu milí»): одинъ изъ нихъ, именно Николай, просилъ Хельчицкаго, чтобъ онъ преподалъ ему поученіе далѣе, что̀ Хельчицкій и исполнилъ. Письмо его излагаетъ объясненіе истиннаго покаянія и ученіе о чистилищѣ. Здѣсь встрѣчается мѣсто, которое свидѣтельствуетъ о томъ, что Хельчицкій не былъ священникомъ: «....это я сдѣлаю на столько, на сколько позволяетъ мое скудоуміе и безсиліе, которыя далеко отъ того, чтобъ учить *священниковъ*» [1]).

Копія письма, сдѣланная упомянутымъ выше Станкомъ, находится въ Чешскомъ музеѣ вмѣстѣ съ «Репликой противъ Рокицаны».

6) «Výklad na čtení sv. Jana v 1. kapitole» (Объясненіе 1-ой главы св. Іоанна). Рукопись въ библіотекѣ Пражскаго университета, — содержитъ въ себѣ толкованіе словъ: «Въ началѣ бѣ Слово и Слово бѣ къ Богу» (Іоан. I, 1). Сочиненіе это не что иное, какъ богатое собраніе цитатъ изъ Священнаго Писанія.

7) «Traktat o sedmi svátostech» (О семи таинствахъ). Трактатъ переведенъ цѣликомъ въ «Quellen» (см. соч. Ленца

---

[1]) ...to ted' učiním podlé toho, což má chudoba a nemoc móž stačiti, kteráž daleka jest od toho, aby kněží učila. Цитата приводится съ новочешскою транскрипціей въ виду упомянутой непослѣдовательности копій Станка.

«Petra Chelčického učení o sedmeře svátostí a poměr učení tohoto k Janu Husovi» 1889).

8) Въ княжеской архіепископской библіотекѣ въ Прагѣ есть извлеченія (excerpta) изъ сочиненій Петра Хельчицкаго, сдѣланныя, вѣроятно, кѣмъ-нибудь изъ читавшихъ ихъ (ср. Čas. č. Mus. 1882: Jiří Anněnkov a Adolf Patera «O nově nalezeném rukopise Petra Chelčického»).

9) Сочиненія Хельчицкаго находятся также въ одной рукописи библіотеки Пражскаго капитула (Sign. D. 82. 4°), и между ними здѣсь есть трактаты: «Толкованіе словъ св. Іоанна апостола во второмъ посланіи его» (на лл. 50—77), «О трoякомъ сословіи» (O trojím lidu) на лл. 77—106, и др. Ср. «Čas. č. Mus.» 1881 — Jar. Goll: Petr Chelčický (стр. 23—30).

10) Сочиненія Хельчицкаго, помѣщенныя въ Оломуцкой рукописи:

a) Replika proti Mikuláši z Pelhřimova (Реплика противъ Николая изъ Пельгржимова; издается въ этомъ томѣ). Это трактатъ большой важности, потому что онъ даетъ, во-первыхъ, много біографическихъ данныхъ, съ помощію которыхъ мы можемъ, хотя отчасти, освѣтить темную личность Петра Хельчицкаго. Во-вторыхъ, здѣсь находимъ указанія на отношенія Хельчицкаго къ таборитамъ и къ ученію ихъ о таинствѣ евхаристіи. У насъ нѣтъ до сихъ поръ ни одного сочиненія (даже въ родѣ катехизиса), которое прямо, непосредственно излагало бы ученіе таборитовъ о таинствѣ евхаристіи. Извѣстія объ этомъ важномъ догматѣ вѣры почерпали мы до сихъ поръ для эпохи среднихъ вѣковъ главнымъ образомъ изъ полемическаго сочиненія мистра Яна изъ Пржибрама (Jan z Příbramě) противъ таборитовъ [1]). Издаваемое сочиненіе является новымъ важнымъ пособіемъ и источникомъ для историка этой эпохи, тѣмъ болѣе важнымъ, что Хельчицкій въ началѣ каждой главы приводитъ буквально текстъ ученія своего противника. Въ-третьихъ, изъ этой «реп-

---

[1]) Въ немъ изложенъ образъ жизни таборскихъ священниковъ (1429 г.).

лики» выясняются отношенія Хельчицкаго къ Виклефу, ученіе котораго объ евхаристіи онъ принимаетъ.

Укажемъ нѣсколько чертъ личности этого Николая изъ Пельгржимова, противъ котораго написанъ трактатъ. Николай изъ Пельгржимова (Pelhřimov — мѣстечко въ южной Чехіи) учился въ Прагѣ, гдѣ въ 1409 г. сдѣланъ былъ бакалавромъ. Онъ считался однимъ изъ самыхъ ревностныхъ приверженцевъ Яна Гуса и послѣ смерти послѣдняго является главой самой крайней партіи «калишниковъ». Обыкновенно носитъ онъ прозвище «Biskupec», потому что въ 1421 г. былъ выбранъ въ епископы таборитами. Съ вожаками умѣренной пражской партіи, Пржибрамомъ и Якубкомъ, онъ приходилъ въ частое столкновеніе. Для насъ особенно важенъ споръ его съ Пржибрамомъ и Пражанами въ Конопишти (na Konopišti) 1423 г. 24-го іюня, гдѣ шла рѣчь о пресуществленіи и употребленіи даровъ. Здѣсь Николай отрицалъ пресуществленіе, хотя до сейма въ Пискѣ (Písek, въ 1422 г.) защищалъ его. Затѣмъ извѣстна его дѣятельность на Базельскомъ соборѣ, гдѣ онъ рѣшительно защищалъ чешскія сочиненія. Когда Юрій Подѣбрадскій сталъ правителемъ въ Чехіи (1452 г.), Николай не захотѣлъ признать его, за что̀ былъ заключенъ въ Подѣбрадахъ въ темницу, гдѣ и умеръ въ 1459 году.

Іос. Иречекъ (Rukověť, стр. 288) предполагалъ, что только послѣ 1443 г. (послѣ Кутногорскаго сейма) Николай пріѣхалъ къ Хельчицкому; «но встрѣча эта не повела ни къ чему, кромѣ враждебнаго горячаго столкновенія». Предположеніе это не справедливо: «Реплика» написана была въ 1423—1424 гг.; слѣдовательно, первая встрѣча ихъ падаетъ на 1420 годъ (за три года до написанія «Реплики»; см. гл. II). «Реплика» раздѣляется на 36 главъ, которыя по своему содержанію распадаются на три части:

I) Въ первой (гл. 1—8) Хельчицкій говоритъ, какъ онъ встрѣчался съ Николаемъ, Лукой и Конрадомъ, которые сами искали съ нимъ знакомства, про чемъ энергически защищается противъ обвиненія Николая, будто онъ, Хельчицкій, хитростью

отъ обвиненія Николая, что онъ, Хельчицкій, выманилъ у него его сочиненіе объ евхаристіи и умышленно исказилъ его мысли, чтобы воспользоваться имъ для полемической цѣли. Поэтому Хельчицкій приводитъ мысли Николая, цитуя ихъ дословно.

Точное, ясное представленіе о содержаніи этой части составить себѣ теперь довольно трудно, потому что намъ неизвѣстны сочиненія, относящіяся къ этому спору; трактатъ же Хельчицкаго предполагаетъ извѣстными: 1) взаимные личные споры его съ Николаемъ; 2) сочиненіе Хельчицкаго, писанное раньше къ тому же Николаю; 3) рѣзкій отвѣтъ Николая Хельчицкому, послужившій поводомъ къ настоящей «Репликѣ» послѣдняго.

II) Вторая часть (съ половины 9-й гл., кончая гл. 26-ю) излагаетъ ученіе Николая о таинствѣ евхаристіи, которое Хельчицкій опровергаетъ при помощи Священнаго Писанія и собственныхъ разсужденій. Здѣсь Хельчицкій цитуетъ утраченное сочиненіе Мартинка, основателя секты адамитовъ.

III) Въ третьей части (гл. 27 — 36) онъ излагаетъ положенія Виклефа объ евхаристіи и доказываетъ таборитамъ, что они или дурно поняли Виклефа, или своевольно исказили его примѣнительно къ своимъ цѣлямъ. Такимъ образомъ, Хельчицкій защищаетъ противъ учениковъ таборскихъ ихъ же учителя, «мистра» Виклефа. Въ концѣ концовъ онъ опровергаетъ ученіе таборитовъ, сводя все вмѣстѣ, и объясняетъ, что̀ побудило его писать свою «Реплику».

Ученія Хельчицкаго объ евхаристіи, параллельно съ ученіемъ католической церкви и съ ученіемъ Виклефа и таборитовъ, не будемъ здѣсь излагать подробно; напомнимъ только, что эта «Реплика» и трактатъ о тѣлѣ Божіемъ пользовались особенною популярностью среди читателей, которые частыми глоссами на поляхъ рукописи отмѣчали свое сочувствіе или несочувствіе къ читаемому, тогда какъ остальные трактаты, помѣщенные въ рукописи, почти вовсе не имѣютъ подобныхъ помѣтъ. Это указываетъ на одинъ изъ религіозныхъ вопросовъ, которыми интересовались въ средніе вѣка, да и позднѣе.

в) Далѣе въ рукописи (съ л. 88[b]) помѣщенъ подъ киноварнымъ заглавіемъ трактатъ: Tuto se pocina gina rec s(wateh)o Pawla o stare(m) clo(wiek)u (т. е.: Здѣсь начинается слово святого Павла о ветхомъ человѣкѣ). Статья эта разбита на 12 параграфовъ, изъ которыхъ каждый начинается словами: «Далѣе говоритъ апостолъ....».

Ветхій человѣкъ, это не старецъ вообще, а Адамъ, первый человѣкъ, умершій въ глубочайшей старости; поэтому всѣ происходящіе отъ него старѣются и умираютъ. Ветхій человѣкъ такимъ образомъ равняется старой жизни (жизни въ грѣхахъ). Милости Божіи напоминаютъ человѣку о крестѣ Христовомъ и о его свойствахъ. И наше тѣло подвержено грѣху, поэтому и въ нашемъ тѣлѣ долженъ быть распятъ ветхій человѣкъ, почему тогда только и является въ насъ живой Христосъ. Пока этого распятія плоти нѣтъ, пока грѣшная плоть не уничтожена, до тѣхъ поръ мы — служители діавола. Поэтому, кто умеръ съ Христомъ на крестѣ, свободенъ отъ грѣха, который и удерживаетъ человѣка отъ распятія со Христомъ. Если же мы умремъ во Христѣ, то возстанемъ съ нимъ и изъ мертвыхъ; такимъ образомъ смерть уже не будетъ имѣть власти надъ Христомъ. А такъ какъ Христосъ вторично уже не умретъ, то въ смерти христіанинъ находитъ освобожденіе отъ грѣха.

На л. 140[a] читаемъ: «Теперь мы видимъ, какія несчастія послалъ Богъ на чеховъ: всѣ города и мѣстечки окружилъ злодѣями и сыщиками, чтобъ они грабили, убивали, вытаскивали изъ домовъ, вязали, продавали въ рабство, бросали въ темницу, потому что Богъ предалъ всѣхъ людей великимъ бѣдствіямъ». Трактатъ этотъ напечатанъ по тексту Оломуцкой рукописи г. I. Карасекомъ въ Comenium III. Vědecký odbor, číslo 2. V Praze 1892, на стр. 1—58.

г) На л. 146[a]. Pocina se řec o zakladu zakonow lidskych (Объ основаніи законовъ человѣческихъ). Трактатъ состоитъ изъ 18 главъ и писанъ послѣ сочиненія «Объ антихристѣ» (O Šelmě a obraze jejím), ибо авторъ въ самомъ началѣ заявляетъ: «Уже я

кое-что сообщилъ о враждѣ и соблазнахъ антихристовыхъ, чтò я могъ сказать о нихъ.... Нѣкоторые изъ этихъ соблазновъ повторю. Священниковъ и докторовъ слѣдуетъ слушать только до тѣхъ поръ, пока они говорятъ со словъ закона Божія. Между Ветхимъ и Новымъ Завѣтомъ большая разница: Ветхій есть законъ тѣлесный, Новый же—духовный». Гл. IV носитъ заглавіе (писано киноварью): Podpora zakonow lidskych. Церковь учитъ, что обычай церковный долженъ быть сохраняемъ, даже если о томъ не говорится въ Писаніи. Поколѣніе Каиново отступило отъ закона Божія и живетъ по закону людскому, основанному на самоволіи; законы, прибавляемые къ установленіямъ Христовымъ, негодны, напримѣръ, пепелъ въ первую среду поста, чтобы не представляться такими обжорами и пьяницами, какъ вчера, или пѣніе церковное и глухая исповѣдь на ухо. Гл. VIII озаглавлена такъ: Tato řeč bude o ocistcy, но полемическое разсужденіе о чистилищѣ продолжается и въ слѣдующихъ главахъ до самого конца. Въ этомъ отдѣлѣ Хельчицкій значительно расходится съ ученіемъ католической церкви; онъ вообще отрицаетъ существованіе чистилища, равно какъ и дѣленіе ада на три части, по ученію Ѳомы Аквината, т. е. на 1) адъ проклятыхъ (погибшихъ), 2) дѣтей неокрещеныхъ и 3) чистилище. «Невозможно, чтобы душа несла мученія изъ-за тѣла. Праведникъ достигнетъ царства небеснаго, а совершившій смертные грѣхи пойдетъ въ адъ. О чистилищѣ нигдѣ нѣтъ и рѣчи, но міръ не минуетъ его, потому что онъ долженъ каяться за свои несправедливыя дѣла, въ которыхъ «онъ погрязъ, какъ свинья въ лужѣ». Кромѣ того, прекратилось бы для священниковъ «задушное», псалмы и молитвы за умершихъ. «Такимъ образомъ остановилась бы ихъ торговля святокупная... не могли бы они глодать мяса живыхъ на костяхъ ихъ умершихъ братій». Священники должны учить истинному покаянію, которое и приводитъ въ царство небесное. Грѣшники потому и остаются закоренѣлыми во грѣхахъ, что надѣются на то, что они еще будутъ въ чистилищѣ. Справедливые и кающіеся очищаются во Христѣ уже на этомъ свѣтѣ. Такимъ

образомъ чистилище выдумали священники только ради собственныхъ выгодъ». По этому трактату можно судить о большой начитанности Хельчицкаго: онъ знаетъ Ремигія, Ѳому Аквината, св. Григорія, толкованіе Августина «О днѣ Господни», отвѣтъ св. Петра Клименту. Кромѣ того, приводитъ онъ легенду о Паскасіи и докторѣ Евсевіи, который былъ ученикомъ блаженнаго Іеронима.

Хельчицкій еще прежде писалъ что-то объ этомъ предметѣ, какъ видно изъ его же словъ въ главѣ XII-ой; но мистры не приняли его трактата; кое-что изъ него они отвергли, кое-что оставили безъ вниманія.

Весь этотъ трактатъ, какъ кажется, есть отвѣтъ на писаніе какого-нибудь мистра, либо новый трактатъ, написанный тогда, когда первый отвергли мистры. Мѣстами онъ буквально сходится съ отрывкомъ Парижской рукописи, напечатаннымъ Ю. С. Анненковымъ въ Čas. čes. mus. 1885, на стр. 401—402. Цѣликомъ статья, о которой здѣсь рѣчь идетъ, напечатана г. І. Карасекомъ по тексту Оломуцкой рукописи въ Comenium II. Vědecký odbor číslo 1. V Praze 1891, на стр. 72—104.

д) На л. 176[b] идетъ рѣчь о работавшихъ на виноградникѣ (Ев. Мато., гл. XII): Tato řeč stogi psana ve dvadcaté Kapitole swateho Matuse. Изъ притчи о двухъ сыновьяхъ онъ заключаетъ, что жиды — это старшій сынъ, который съ самаго начала пребывалъ въ вѣрѣ Божіей, а младшій — язычники, которыхъ апостолы привели ко Отцу, когда они приняли вечерю Христову. Старшій братъ роппталъ на отца и брата. Какъ прежде законники завидовали язычникамъ, такъ теперь священники завидуютъ грѣшникамъ, которые обратились къ Богу. Поэтому они выдумали чистилище, будто бы Богъ не былъ бы справедливъ, если бы грѣшникъ не терпѣлъ за грѣхи свои въ чистилищѣ. Справедливый Господь не допуститъ, чтобы человѣкъ терпѣлъ больше, нежели онъ можетъ снести; Онъ даетъ людямъ воздаяніе не по заслугамъ ихъ, а по безграничной добротѣ и щедрости Своей. Народъ избранный былъ все-таки народъ іудейскій, — таковъ и человѣкъ, который служитъ Богу

въ уничиженіи своемъ. Люди должны съ покорностью исполнять повелѣнія Божіи, никогда не роптать на справедливость Божію и стараться осилить, одолѣть тѣло, ибо оно служитъ причиной къ многимъ роптаніямъ.

Этотъ краткій трактатъ заключаетъ въ себѣ 10 главъ; въ каждой объясняется приведенный въ ея началѣ текстъ изъ Евангелія. И этотъ трактатъ напечатанъ г. І. Карасекомъ въ Comenium III, č. 2, на стр. 59—79.

e) На л. 199[a] киноварное заглавіе: Tuto se počína řeč a zprawa o ticle boziem (о тѣлѣ Божіемъ).

Въ этомъ обширномъ разсужденіи Хельчицкій систематически излагаетъ свои взгляды на таинство евхаристіи, тогда какъ въ «Репликѣ противъ Николая Бискупца» онъ полемизируетъ противъ ученія таборитовъ. И изъ этого сочиненія можно видѣть большую начитанность Хельчицкаго и хорошее знакомство его съ сочиненіями мистровъ.

«Противъ таинства грѣшатъ двоякимъ способомъ: 1) недостаткомъ уваженія и 2) еще болѣе—излишнимъ уваженіемъ: свѣчами, колѣнопреклоненіемъ, звономъ, паданіемъ ницъ, моленіемъ. Ради первыхъ Христосъ назвалъ хлѣбъ тѣломъ своимъ, чтобъ онъ былъ воспоминаніемъ о Немъ; другіе (папа и его церковь) полагаютъ, что дѣлаютъ тѣло Христово изъ хлѣба, что хлѣбъ прелагается въ тѣло Христово и вино въ кровь Его». Въ гл. VII приводятся ученіе Гуса и церковная пѣснь: «подъ различными видами — только знаменія, а не предметы». Въ гл. IX, приводя цитату изъ Св. Писанія о сыновьяхъ Иліи, авторъ напоминаетъ людямъ, чтобъ они остерегались священниковъ, которые дѣлаютъ Христа. Гдѣ выставляется святыня для молитвъ и при этомъ нѣтъ священника, здѣсь люди, «поклонившись наскоро, спѣшатъ въ корчму и пьютъ до обѣда, не оставаясь долго за обѣдней, начинаютъ съ утра пить, и тѣло Божіе остается безъ вниманія, служитъ имъ поводомъ для сидѣнья въ корчмѣ». Изъ этого сочиненія видно основательное знакомство Хельчицкаго съ жизнью первыхъ христіанъ. Кромѣ того, онъ сообщаетъ, какъ молятся люди

Богу, но мало людей молится Богу какъ слѣдуетъ: «люди обыкновенно въ этомъ отношеніи не выше скота по разуму». Особенно нападаетъ онъ на ханжество, которое было распространено въ его время. Этотъ трактатъ кончается главой XXII-ю. За нею идутъ главы XXIII—XXXVI, которыя не имѣютъ отдѣльнаго заглавія и составляютъ, на видъ, одно цѣлое съ сочиненіемъ о тѣлѣ Божіемъ. Въ сущности же, это отдѣльное сочиненіе «Объ антихристѣ» (o Šelmě a obraze jejím), которое, судя по индексу запрещенныхъ книгъ, было напечатано; но не сохранилось ни одного экземпляра ни печатнаго, ни рукописнаго, если не считать рукописи Оломуцкой, гдѣ оно страннымъ образомъ оказывается писаннымъ два раза подъ рядъ. Это свидѣтельствуетъ, конечно, о большой популярности этого сочиненія. Кромѣ того, въ гл. XXXVI-й того же сочиненія находимъ новое киноварное заглавіе: Tuto se giz počina gina řeč o šelmie a obrazu gegie(m), съ текстомъ, небольшого объема, въ двухъ параграфахъ. Всѣ христіане, говорится здѣсь, дѣлятся на два сословія: духовное и свѣтское. Къ свѣтскому принадлежатъ: ремесленники, крестьяне, купцы, мѣщане, государи, господа, рыцари, князья и короли. Эти всѣ по гл. 17-й Апокалипсиса Іоаннова названы волами (ст. 2), ибо они полны стремленія къ блуднымъ дѣламъ, иначе великимъ хищникомъ (šelma) или звѣремъ жестокимъ и кровожаднымъ. Другое сословіе—духовное, «которое на всѣхъ своихъ соборахъ, капитулахъ, собраніяхъ ничего иного не постановляетъ, кромѣ того, что сводится къ почестямъ ихъ и уваженію къ нимъ, роскошеству и бездѣйствію, умноженію доходовъ и богатствъ. Жена эта (апокалипсическая) украшена златомъ, какъ царица, хотя она величайшая противница Бога. Затѣмъ имѣетъ она златой кубокъ, изъ котораго опаиваетъ всѣхъ виномъ разврата».

Весь трактатъ этотъ есть толкованіе на тѣ главы Апокалипсиса, гдѣ говорится о послѣднихъ временахъ рода человѣческаго (т. е. главнымъ образомъ гл. 17). Іоаннъ видѣлъ звѣря, изъ моря выходящаго и имѣющаго семь главъ и десять роговъ; ему далъ силу и мощь великую драконъ. Кромѣ того, видѣлъ онъ и иного

звѣря, который имѣлъ два рога, подобныхъ бараньимъ: этотъ дѣлаетъ все по волѣ перваго звѣря. Толкованіе «антихриста» и «звѣря» очень пространно и неопредѣленно, то очень общее, то узко спеціальное, и всякій разъ разное. Мистическое настроеніе это вполнѣ соотвѣтствуетъ общему во всей Чехіи XIV и XV вв. направленію (Миличъ з Kroměříže (Кремзира), Гусъ).

Обѣ части сочиненія, упоминаемаго здѣсь, напечатаны г. І. Карасекомъ по Оломуцкой же рукописи въ Comenium II, č. 1, на стр. 1—72.

s) л. 293ª Tuto se pocina wyklad na pasigi swateho Jana. Этотъ трактатъ содержитъ въ себѣ толкованіе мѣста Евангелія св. Іоанна о томъ, какъ со Христомъ были распяты два разбойника. Хельчицкій по обыкновенію беретъ для толкованія текстъ по фразамъ. Христосъ для бо́льшаго позора распятъ между двухъ разбойниковъ: это должно научить насъ избѣгать гордости. Какъ съ Христомъ были распяты два разбойника, такъ и между христіанами два рода людей: 1) истинные и 2) тѣ, которые, хотя и страдаютъ во Христѣ, но не имѣютъ настоящаго познанія Его. Слова: «Истину глаголю тебѣ: днесь будеши со мною въ раю» — утѣшеніе грѣшныхъ, которые ищутъ милости Божіей, и гибель злыхъ, которые возлагаютъ надежду на милость Божію. Уксусъ обозначаетъ, что свѣтъ не позналъ Его, иначе же можетъ быть объясняемъ какъ то питье, которымъ мы напоили Христа чрезъ грѣхи свои. Смертію Христа завершился старый законъ и спасеніе наше. Христіанинъ долженъ умереть со Христомъ, долженъ вмѣстѣ съ нимъ страдать. Воины перебили голени разбойникамъ, но не Христу; по этому можно судить, что Христосъ соединенъ съ нами особенною любовью. Кости суть дары Духа Святого, руки — вѣра, которая обусловливаетъ дѣянія, ноги — желанія, спина — разумъ, который при помощи глазъ — горній свѣтъ — познаетъ великое. Въ этомъ случаѣ особенно важенъ разумъ: «ибо темный разумомъ народъ не знаетъ, что такое вѣра въ истинномъ значеніи слова, а знаетъ только то, что̀ дѣлаютъ священники въ церквахъ, и что̀

одобрятъ священники, то они и считаютъ вѣрой». Съ другой стороны авторъ исчисляетъ грѣхи, творимые народомъ, который, хотя и имѣетъ вѣру Христову, не имѣетъ однако вѣры живой. Человѣкъ не долженъ жить въ зависимости отъ окружающаго: это сотворено для него, а не онъ для окружающаго. Кто любитъ мірскую хвалу, тотъ не радѣетъ о себѣ. Мысли о кончинѣ міра, подобныя высказаннымъ въ «Обновленіи ветхаго человѣка», высказываются и здѣсь. Открытіе бока (отъ прободенія), который находится на сторонѣ сердца, указываетъ на особую любовь Христа къ намъ. Христосъ смертію своею выказалъ къ намъ безграничную любовь. Какъ Ева происходитъ изъ ребра отъ бока Адамова, такъ и Христосъ по любви открылъ бокъ свой всѣмъ вѣрующимъ, которые суть жены его. По этому случаю говорится о бракѣ: «Тотъ, кто видѣлъ, свидѣтельствуетъ. Теперь люди хотятъ имѣть въ рукахъ письменное свидѣтельство: Господи Боже, нѣтъ въ Прагѣ таблицъ, гдѣ люди этого свѣта вписываютъ на нихъ свое имущество, а потомъ съ большимъ трудомъ и пошлинами стараются узнать, какъ на таблицахъ этихъ записано объ имѣніи ихъ, чтобъ оно не пропало». Гдѣ нѣтъ любви, является гнѣвъ, ссоры, непріязнь. При этомъ авторъ входитъ въ разсужденіе о послѣдствіяхъ того.

На взглядъ проф. Голля это сочиненіе Хельчицкаго отличается глубиной мыслей и хорошимъ, законченнымъ изложеніемъ, не изобилующимъ черезмѣрными отступленіями, къ чему столь склоненъ Хельчицкій въ прочихъ своихъ трактатахъ. Сочиненіе это сохранилось, кромѣ Оломуцкаго текста, въ рукописи Пражской; оно издано г. І. Карасекомъ по первой рукописи, съ разночтеніями изъ второй, въ Comenium III, č. 2, на стр. 80—132.

Кромѣ перечисленныхъ сохранившихся сочиненій Хельчицкаго, можно предполагать, что еще нѣсколько сочиненій его пропало. Такъ, вѣроятно, утрачены: а) посланіе къ Рокицанѣ; впрочемъ, можно, кажется, предполагать, что это самое посланіе есть то, которое напечатано въ «Čas. č. mus.» 1874 г., хотя въ немъ

на концѣ помѣта: Янъ Рокицана Петру Хельчицкому; б) посланіе къ Николаю z Pelhřímova; в) о присягѣ; г) о клятвѣ чешской (o rotách českých); д) о силѣ свѣта (o moci světa).

Оцѣнка дѣятельности и сочиненій П. Хельчицкаго.

Познакомившись съ жизнію и сочиненіями Хельчицкаго, постараемся выяснить значеніе его для чешской литературы.

Хельчицкій относится несомнѣнно къ выдающимся явленіямъ въ чешскомъ народѣ. Его интересную личность характеризуютъ главнымъ образомъ двѣ черты: 1) самостоятельныя, оригинальныя идеи философскія, особенно соціологическаго направленія, которыя ставятъ Хельчицкаго въ число самыхъ выдающихся мыслителей чешскихъ XV столѣтія; принадлежи онъ къ національности нѣмецкой, французской или англійской, онъ несомнѣнно имѣлъ бы значеніе и вліяніе въ европейской исторіи права и соціальной науки; 2) то, что ученіе его приняли, какъ свое собственное, Чешскіе братья по совѣту Рокицаны [1]). Это косвенно составляетъ заслугу Хельчицкаго; такимъ образомъ онъ сталъ духовнымъ отцомъ этого главнаго источника и колыбели чешской литературы, которая въ лицѣ Амоса Коменского оказала такія услуги обще-европейской литературѣ и наукѣ. Удачнѣе другихъ оцѣнилъ «Чешскую братскую общину» Zeschwitz (Herzog, Real-Encyklopedie der protestant. Kirche, II, 650): «Безпристрастный историкъ увидитъ себя принужденнымъ признать, что со временъ апостольскихъ ни одно церковное общество, приближаясь такъ или иначе къ этимъ временамъ, не постигло въ такой мѣрѣ эту чистую высокую жизнь, какъ Чешскіе братья». Такъ оцѣниваетъ нѣмецкій писатель этотъ замѣчательный разцвѣтъ духовныхъ силъ чешскаго народа. Сочиненія Хельчицкаго

[1]) Suma historie o protivenstvích církve české. Кап. XVIII:
On (Rokycana) přátelsky je přijav horlivost schvaloval, spisů některých zvláště Petra Chelčického proti ohavnostem v církev vešlým ku přečtení propůjčil a tím horlivost jejich více roznítil.

были въ данномъ случаѣ основой, краеугольнымъ камнемъ «Братства».

Если мы сопоставимъ Гуса съ Хельчицкимъ, то придемъ къ тому выводу, что Гусъ въ общемъ былъ только сыномъ своего времени, и что въ силу своего возвышеннаго характера, чистой жизни и непреклонности онъ заслуживаетъ удивленія. «Гусъ, это луна, которая вращается около земли, которой для Гуса служитъ Виклефъ» (Lechler: Wiklif, Hus. 1890). Гусъ есть отраженіе всеобщаго стремленія къ реформѣ церковной жизни (in capite et in membris); онъ проповѣдуетъ противъ упадка нравовъ своего времени, но все-таки въ вопросахъ догматическаго свойства остается вполнѣ на почвѣ Римской церкви (только въ темницѣ въ Костницѣ онъ призналъ нужными нѣкоторыя перемѣны, напримѣръ, причащеніе подъ обоими видами — sub utraque specie). Хельчицкій сходится съ нимъ въ томъ, что также прямо осуждаетъ упадокъ и безнравственность духовенства и всего общества; и для него также во многихъ отношеніяхъ Виклефъ является учителемъ; но Хельчицкій не только пошелъ дальше Гуса въ большей части вопросовъ догматическихъ (онъ отвергъ, какъ мы видѣли, чистилище, почитаніе святыхъ, многіе обряды), но главнымъ образомъ выдвигается еще тѣмъ, что центръ тяжести его основъ лежитъ въ этикѣ, на основаніи которой онъ создаетъ новое устройство не только церкви, но и гражданскаго общества. Такимъ образомъ Хельчицкій приходитъ къ реформѣ и государства, благодаря чему становится соціалистомъ въ истинномъ значеніи этого слова (но не въ томъ, какъ это слово понимается обыкновенно теперь). Это выясняется особенно изъ разбора принциповъ, выработанныхъ Хельчицкимъ.

Прежде всего остановимся на зависимости нѣкоторыхъ ученій его отъ Виклефа. Основой вѣры для Виклефа служитъ Священное Писаніе; законъ Христовъ вполнѣ достаточенъ, такъ что въ законахъ мірскихъ надобности нѣтъ. Въ Ветхомъ Завѣтѣ господствуетъ страхъ и угроза, въ Новомъ — любовь. Большое значеніе придаетъ онъ свободѣ воли. Покаяніе есть необходимое

условіе для отпущенія грѣховъ. Человѣкъ можетъ достичь отпущенія грѣховъ, можетъ достичь надежды на жизнь вѣчную только милостію Бога, но отнюдь не безъ нравственнаго труда, святости и справедливости передъ Богомъ. Церковь есть, по его мнѣнію, общество избранныхъ; онъ кончаетъ отрицаніемъ отожествленія церкви съ духовенствомъ (clerus) и іерархіей. Иконопочитанія прямо онъ не отвергаетъ, но онъ противъ такихъ святынь и обычаевъ, которыхъ нельзя доказать изъ Св. Писанія, напримѣръ, противъ паломничества. Заупокойнымъ обѣднямъ и молитвамъ за умершихъ онъ придаетъ мало значенія. Съ 1380 г. начинается его энергическая борьба противъ нищенствующихъ орденовъ. Ученіе объ евхаристіи сводится въ общихъ чертахъ къ слѣдующему. Спорный вопросъ о томъ, когда послѣ освященія (consecratio) хлѣбъ и вино претворяются въ тѣло и кровь Христову, такъ что остается только подобіе, образъ (accidentiae) хлѣба и вина, по своимъ послѣднимъ, конечнымъ выводамъ противорѣчитъ смыслу Писанія: этого вопроса не существовало-де у отцовъ церкви первыхъ вѣковъ. Съ помощію діалектическихъ тонкостей Хельчицкій доказываетъ, что пресуществленіе вообще не понятно, если видимыя качества хлѣба продолжаютъ существовать. Собственное, положительное ученіе Виклефа о таинствѣ евхаристіи таково: въ таинствѣ есть истинный хлѣбъ (и истинное вино), но вмѣстѣ съ тѣмъ есть и тѣло Христово (и кровь). Но онъ нигдѣ не утверждаетъ, что видимое нами въ таинствѣ есть исключительно только образъ; на оборотъ, во многихъ мѣстахъ своихъ сочиненій онъ учитъ, что Христосъ присутствуетъ въ таинствѣ на самомъ дѣлѣ, истинно. Но тѣло Христово тѣлесно и мѣстно не находится на престолѣ: субстанціонально и тѣлесно Христосъ находится на небесахъ. Присутствуетъ же тѣло Христово въ освященной гостіи трояко: 1) дѣятельно (virtualiter), 2) духовно (spiritualiter) и 3) святостно (sacramentaliter), и именно чрезъ милость въ душахъ вѣрующихъ и въ освященной гостіи,—въ этомъ послѣднемъ случаѣ чудесно. Освященная гостія сама по себѣ не есть тѣло Христово, но въ ней есть тайно тѣло

Христово (sacramentaliter in ipsa absconditum). Поэтому Виклефъ и даетъ такое опредѣленіе: «таинство евхаристіи есть тѣло Христово подъ видомъ хлѣба». Поэтому и принимать тѣло Христово можно не тѣлесно, а духовно черезъ вѣру.

Съ этимъ ученіемъ въ сущности согласенъ и Петръ Хельчицкій. И онъ полагаетъ единственнымъ основаніемъ вѣры Св. Писаніе и старшихъ отцовъ церкви, а «баснямъ и легендамъ» вѣрить не желаетъ. Для него достаточно закона божественнаго, который обнимаетъ собою все. Человѣку нѣтъ нужды въ законахъ мірскихъ, сочиненныхъ учеными. Законы божественные исходятъ отъ Христа, который есть единственный настоящій посредникъ между Богомъ и человѣкомъ. Точно также ученіе о свободѣ воли и о добрыхъ дѣлахъ, способствующихъ спасенію человѣка, взято имъ у Виклефа: только тѣ дѣянія хороши, которыя совершаются добровольно, безъ принужденія. Но однимъ этимъ человѣкъ не достигаетъ спасенія; для этого необходимы еще милосердіе и любовь Божіи, а также спасительная дѣятельность Іисуса Христа. Затѣмъ, различіе закона стараго и новаго, ученіе объ истинномъ покаяніи, взглядъ на молитвы за умершихъ, враждебное отношеніе къ монашеству, все это заимствовано Хельчицкимъ или непосредственно изъ сочиненій Виклефа, которыя были уже тогда переведены на чешскій языкъ, или изъ сочиненій Виклефовыхъ послѣдователей (Гуса, Якубка и др.). При этомъ слѣдуетъ замѣтить, что многія положенія Виклефа были популярны и хорошо извѣстны въ Чехіи.

Относительно евхаристіи Хельчицкій признаетъ, что въ таинствѣ присутствуетъ Христосъ истинно, дѣйствительно, сущно (vere, realiter et substantialiter), какъ учитъ и католическая церковь. Но въ то же время онъ не признаетъ пресуществленія, а принявъ ученіе Виклефа, отрицаетъ пресуществленіе хлѣба и вина въ тѣло и кровь Христовы. Согласно съ Виклефомъ онъ утверждаетъ, что въ таинствѣ двѣ субстанціи: одна божеская — Христосъ, другая земная — хлѣбъ и вино. Христу въ евхаристіи можно молиться только тогда, когда ее освятитъ настоящій свя-

щенникъ, не совершившій смертнаго грѣха, согласно съ завѣщаннымъ отцами обычаемъ; въ противномъ случаѣ на престолѣ остается простой хлѣбъ, и тотъ, кто ему покланяется, совершаетъ идолопоклонство. Евхаристія доставляетъ милость, но только истиннымъ христіанамъ, а отнюдь не невѣрующимъ людямъ и не тѣмъ, которые считаютъ святыню идоломъ. Хельчицкій указывалъ на необходимость принимать причастіе какъ можно чаще, но при этомъ прибавлялъ, что церковь ограничиваетъ это принятіе, установивъ на это опредѣленное время. Согласно съ таборитами онъ требовалъ всеобщаго причащенія подъ обоими видами. Служеніе литургіи въ честь святыхъ, и особенно за души умершихъ, находящіяся въ чистилищѣ, онъ рѣшительно отрицалъ. Противъ евхаристіи согрѣшаютъ, по взглядамъ Хельчицкаго, двояко. Во-первыхъ, грѣшатъ тѣмъ, что не оказываютъ ей должнаго почтенія, какъ дѣлаютъ это таборитскіе священники, которые отрицаютъ тѣло Христово въ освященной на престолѣ жертвѣ, говоря, что никто не вкушалъ тѣла и крови Христовыхъ, даже апостолы, а также тѣмъ, что Христосъ назвалъ хлѣбъ своимъ тѣломъ только въ воспоминаніе своей смерти. Истинное тѣло Христово въ таинствѣ есть, но только духовно и святостно, субстанціонально же и тѣлесно оно на небѣ одесную Отца. А потому и нельзя вкушать его, ибо Христосъ уже не будетъ на землѣ до дня суднаго, хотя бы и самъ св. Петръ служилъ литургію. При вкушеніи получаемъ мы только милость и дары Христовы, которые стали доступны намъ чрезъ Его мученіе. Это вкушеніе духовное исключаетъ вкушеніе тѣлесное, видимое. Кромѣ того, невозможно, чтобы цѣлое тѣло Христово вмѣстилось въ кускѣ хлѣба, и чтобы въ одно и то же время оно могло присутствовать на безчисленныхъ престолахъ. Во-вторыхъ, грѣшатъ также, впадая въ идолопоклонство, чрезъ излишнее уваженіе къ таинству, какъ это дѣлаетъ Римская папская церковь, употребляя колокола, свѣтильники, колѣнопреклоненіе, паданіе ницъ, молитвы, нося тѣло Христово на войны, по рынкамъ, въ различныхъ процессіяхъ. Особенно возстаетъ Хельчицкій противъ того, что священники «творятъ, дѣлаютъ

и освящаютъ тѣло Христово». Таковы были мысли Хельчицкаго.

Важнѣе и самостоятельнѣе ученіе его, относящееся къ преустройству общества на началахъ первоначальнаго христіанства. По его ученію, законы мірскіе должны постепенно упраздниться. Во всякомъ случаѣ на свѣтѣ должны настать иные порядки: государство долѣе существовать не можетъ при теперешнемъ положеніи вещей. Образцомъ для новаго устройства жизни служили ему первые христіане, которые не принимали никакого участія въ государственныхъ дѣлахъ. Жизнь этихъ христіанъ Хельчицкій изучилъ и зналъ хорошо. Этотъ образцовый строй жизни длился, по его словамъ, до времени Константина Великаго, когда измѣнились отношенія церкви и государства: дарованіемъ правъ церкви Константинъ впервые внесъ въ нее порчу (tu byl vlit jed do církve). Попы и духовенство сами присвоили себѣ власть, которая до тѣхъ поръ принадлежала мірянамъ. Но при всемъ томъ Хельчицкій касался пока только исправленія государственныхъ порядковъ. Государство, по его мнѣнію, есть «необходимое зло», ибо оно поддерживаетъ порядокъ и усиливаетъ христіанина въ вѣрѣ, грозя ему наказаніемъ. Наказаніе, которое налагаетъ свѣтская власть, есть только отмщеніе, ибо судья не заботится объ исправленіи преступника (ср. различныя теоріи о наказаніяхъ; нѣчто подобное является въ воззрѣніяхъ юристовъ значительно позднѣе). Но до величайшей несправедливости доходитъ государство тогда, когда оно начинаетъ вести войну и понуждаетъ къ ней другихъ, особенно когда ведетъ оно эту войну въ интересахъ церкви. Тутъ совершаютъ преступленіе не только тѣ, которые воюютъ для распространенія церкви, но и тѣ, которые силой и насиліемъ стараются отстоять старую церковь, ибо человѣкъ имѣетъ свободную волю и не можетъ быть понуждаемъ извнѣ даже къ добру.

Вообще государство (начиная съ короля и кончая простыми людьми) грозитъ христіанину такими несчастіями и поводами къ

грѣху, что въ установленіяхъ его нѣтъ и мѣста «настоящему» христіанину. Но и отдѣльные промыслы не могутъ быть доступны истинному христіанину; напримѣръ, онъ долженъ избѣгать торговли, потому что она ведетъ къ обману. Для истиннаго христіанина годенъ болѣе всего бытъ сельскій и ремесленный. Противъ дворянскаго сословія возстаетъ Хельчицкій довольно часто; это потому, что дворяне ничего не дѣлаютъ. Онъ возстаетъ также вообще противъ всякаго кастоваго дѣленія общества, потому что любовь христіанская требуетъ равенства и братства.

Если эти его теоріи и мечтанія могли бы быть приведены въ исполненіе, тогда церковь (что̀ у него то же, что и общество человѣческое) должна была бы принять иныя формы; но осуществить эти формы было бы трудно. Чиновники, по его же словамъ, не захотѣли бы отказаться отъ своихъ должностей, а съ помощію насилія и революціи нельзя ихъ къ тому принудить, ибо это опять-таки запрещено закономъ Божіимъ.

Въ параллель этому переустройству мірской жизни Хельчицкій создалъ и программу устройства церковнаго. Онъ рѣшительно возстаетъ противъ отшельниковъ и монаховъ, особенно ѣдко пишетъ противъ нищенствующихъ монашескихъ орденовъ, которые-де грѣшатъ противъ заповѣди апостольской: «кто не трудится, не долженъ ѣсть». Многіе священники-бѣльцы также не суть истинные преемники св. апостоловъ, которые жили въ бѣдности. Они любятъ свое сословіе только ради богатыхъ доходовъ и большихъ фундацій. Еслибъ эти доходы вдругъ прекратились, не многіе остались бы священниками по убѣжденію.

Онъ былъ также противъ безполезной учености мистровъ, которые, въ силу своей богословской тенденціи, стоятъ въ тѣсной зависимости отъ церкви: они искажаютъ законъ Божій и толкуютъ его въ свою пользу.

Государство и церковь представляются у Хельчицкаго главнымъ образомъ императоромъ и папой: «это тѣ два кита, которые прорвали сѣть вѣры». Папа Сильвестръ получилъ отъ императора Константина власть и богатство и съ тѣхъ поръ при-

своилъ онъ себѣ вполнѣ и власть Божію, отпуская грѣхи и продавая индульгенціи. Съ этого-то времени начинается порча въ церкви; ученіе церковное обратилось въ пустой формализмъ, — нельзя уже найти истинной любви, истинной вѣры.

Въ силу словъ Христовыхъ мы не должны слушаться дурного священника: преподаваемыя имъ таинства не действительны. Но міранинъ не имѣетъ права совершать таинства, ибо это есть право и обязанность духовенства. Но поучать онъ все-таки можетъ.

Вотъ, такъ сказать, соціальный катехизисъ Хельчицкаго, который онъ построилъ на основахъ Св. Писанія. Эти его правила относятся и къ церкви, и къ государству, и отношенія къ нимъ «истиннаго» христіанина весьма интересны сами по себѣ. Этимъ отличается Хельчицкій отъ Виклефа и отъ Гуса. Кромѣ того, эти мысли его важны и тѣмъ, что онѣ проводились и въ дѣйствительности, въ жизни. Эту соціальную реформу приняла «Малая Сторона», старшіе братья въ Общинѣ, противъ непрактичности которыхъ писалъ братъ Лука, епископъ братства. Да и въ позднѣйшія времена дѣлался упрекъ братству, что де оно не признаетъ законовъ и государственныхъ учрежденій.

При всемъ томъ слѣдуетъ сказать, что идеи Хельчицкаго о церкви и государствѣ не были совершенно самостоятельными и оригинальными, что онъ не былъ первымъ и единственнымъ человѣкомъ, который высказалъ ихъ: мы находимъ ихъ также у вальденсовъ.

Этому вопросу, именно: явились ли эти мысли у Хельчицкаго самостоятельно, или заимствованы имъ у вальденсовъ, посвящали свои труды и чешскіе, и нѣмецкіе историки (ср. Яр. Голля «Nové spisy o Valdenských» — Athenеum 1888); но послѣднее слово по этому вопросу еще до сихъ поръ никѣмъ не сказано.

Палацкій высказался объ этомъ вполнѣ точно: «Я не сомнѣваюсь, что онъ (Хельчицкій) давно, именно до 1420 года, былъ хорошо знакомъ съ ученіемъ вальденсовъ и раздѣлялъ его, хотя нигдѣ ясно объ этомъ не высказался», потому что «Хельчицкій еще въ 1420 или 1419 г. защищалъ противъ М. Якубка положеніе

вальденсовъ о запрещеніи пролитія крови человѣческой и всякой борьбы, хотя самостоятельный духъ его не подчинился (этому ученію) вполнѣ».

Доказано, что вальденсы еще до этого времени жили въ сѣверной Австріи и южной Чехіи. При этомъ весьма возможно предположеніе, что Хельчицкій усвоилъ себѣ ихъ ученіе. Сверхъ того, онъ самъ въ одномъ мѣстѣ «Реплики противъ Рокицаны» упоминаетъ Петра Вальда: «Сначала Сильвестръ и Петръ Вальденскій скрывались въ лѣсахъ и оврагахъ, но когда Сильвестръ пустилъ его (льва, т. е. римскихъ императоровъ) въ лоно вѣрующихъ, тогда императоръ посадилъ Сильвестра на ослицу, водилъ ее по Риму». Но, во-первыхъ, Хельчицкій, который охотно указываетъ на свои источники, нигдѣ не высказывается въ томъ смыслѣ, что онъ заимствовалъ что-либо у вальденсовъ, хотя бы это была и крупная вещь; во-вторыхъ, не всегда можно утверждать, что тожественныя положенія разныхъ сектъ заимствованы одною у другой. Допускать это можно только въ тѣхъ случаяхъ, когда есть возможность констатировать прямыя, непосредственныя связи, какъ напримѣръ, между Виклефомъ и Гусомъ. Но нельзя найти этого въ каждомъ данномъ случаѣ сходства. Почва и всѣ условія времени могутъ быть до такой степени сходны, что изъ практическихъ условій и сходныхъ обстоятельствъ могутъ возникать одинаковыя послѣдствія. Напримѣръ, богомилы, Чешскіе братья и русскіе жидовствующіе имѣютъ много общаго въ ученіи, и при всемъ томъ теорія взаимодѣйствія въ этомъ случаѣ можетъ быть оспариваема. Точно также до сихъ поръ не удалось доказать прямыхъ сношеній Хельчицкаго съ вальденсами. Если мы сравниваемъ ученіе Хельчицкаго съ ученіемъ вальденсовъ, то должны имѣть въ виду только первый періодъ исторіи этой секты, т. е. отъ конца XII в. до 1400 года, потому что во второмъ періодѣ (1400—1523 гг.) сами вальденсы заимствовали многое у таборитовъ и Чешскихъ братьевъ. Какъ не безопасно утверждать, что та или иная секта есть плодъ развитія извѣстнаго народа, такъ на оборотъ нельзя утверждать

безъ прямыхъ доказательствъ, на основаніи одного сходства ученій, чтобы Хельчицкій зналъ ученіе вальденсовъ и воспользовался имъ. Вопросъ этотъ могъ бы быть разрѣшенъ только на основаніи отдѣльныхъ указаній въ сочиненіяхъ Хельчицкаго и вальденсовъ, которыя (указанія) окажутся сходными у того и другихъ. Если бы при сопоставленіи оказалось, что трактатъ «O šelmě a obraze jejím», на сколько это касается порядка доказательствъ и мыслей, сходится съ вальденскимъ «Антихристомъ» и отклоняется существенно отъ «Антихриста» Милича, Виклефа, Штитнаго, Гуса, то дѣйствительно, мы могли бы допустить, что Хельчицкій черпалъ свои мысли изъ вальденскаго оригинала. Но въ данномъ случаѣ мы не имѣемъ вальденскаго «Антихриста» въ рукописяхъ и изданіяхъ, и только въ XVII столѣтіи есть на него указаніе. . . .

Какъ смотрѣлъ Хельчицкій на присягу, мы не знаемъ. Упоминается, и то разъ, объ его сочиненіи, которое трактуетъ о присягѣ, но оно не дошло до насъ.

Сочиненія Хельчицкаго (исключая сочиненія чисто догматическаго характера) носятъ на себѣ отпечатокъ, совершенно современный эпохѣ по своему народному и демократическому характеру, такъ что могутъ заинтересовать и современнаго читателя. Но будетъ ошибочно, если мы захотимъ перенести на наши времена, только въ силу тенденціи, мысли Хельчицкаго, напримѣръ, о его враждѣ къ дворянству, о монашествѣ, о испорченномъ духовенствѣ, войнѣ, соціальномъ бытѣ: о сочиненіяхъ Хельчицкаго надо судить съ точки зрѣнія его времени. Хельчицкій не имѣлъ такъназываемыхъ демагогическихъ стремленій (въ нашемъ современномъ смыслѣ), а потому мы не въ правѣ навязывать ихъ ему. Послѣдствія могутъ быть одни и тѣ же, но основы, изъ которыхъ они происходятъ, предшественники и характеръ ихъ развитія иныя. Поэтому-то мы и должны разсматривать Хельчицкаго, постоянно *основываясь и опираясь на его сочиненія.* Такъ [illegible]
примѣръ, Хельчицкій является проти[illegible]
казательства почерпаетъ онъ [illegible]

уничтожилъ заповѣди: «не убій», не слѣдуетъ воевать. Кантъ пришелъ къ тому же результату: воевать нельзя; но пришелъ онъ къ этому выводу на основаніи другихъ мотивовъ, чисто человѣческихъ и культурныхъ. На оборотъ Фихте нашелъ возможнымъ отстаивать право войны.

Наиболѣе аналогичный съ Хельчицкимъ мыслитель — графъ Л. Н. Толстой. Его мысли о государствѣ, церкви, первыхъ временахъ христіанства очень похожи въ своихъ основаніяхъ на мысли Хельчицкаго о томъ же, и оба они опираются на одинъ источникъ, Библію; оба они, возставая особенно противъ формализма, указываютъ человѣку, какъ бы онъ долженъ жить, но не указываютъ однако будущаго распорядка общественной жизни и пути, по которому человѣчество могло бы перейти изъ стараго порядка вещей въ новый.

Строй жизни, о которомъ мечталъ Хельчицкій, былъ бы возможенъ только въ обществѣ абсолютно совершенныхъ людей. Мысли его не имѣютъ реальной подкладки и не расчитаны на примѣненіе къ дѣйствительности. Тѣмъ не менѣе, должно признать, что Хельчицкій не былъ вполнѣ мечтателемъ; на оборотъ его характеризуетъ необыкновенная трезвость. Поэтому мѣстами онъ представляется рѣзкимъ, саркастичнымъ, иронически настроеннымъ, не стѣсняющимся въ своихъ сравненіяхъ. Сильнѣйшая сторона сочиненій Хельчицкаго — доказательства (dóvody), которыми громитъ онъ противника или обнаруживаетъ его слабость. Въ полемикѣ онъ необыкновенно оживленъ, и потому читается съ интересомъ. Изъ остроумныхъ посылокъ онъ выводитъ не менѣе остроумные выводы, которые поражаютъ иногда своею откровенностью, прямотой и неожиданностью. Вездѣ онъ старается утверждать свои мысли на «доказательствахъ» (dóvody) и здравомъ смыслѣ; тамъ же, гдѣ этого недостаточно, основывается на авторитетѣ Св. Писанія. Въ своихъ «доказательствахъ» онъ не щадитъ никого, ни таборитовъ, къ кото- былъ особенно расположенъ, ни даже Гуса. Безпри- го простирается до того, что онъ часто принимаетъ

положенія противниковъ Гуса, если они, по его мнѣнію, заслуживаютъ вѣры и вниманія. На всякое ученіе смотритъ онъ не съ точки зрѣнія буквы, а главнымъ образомъ съ точки зрѣнія практическаго осуществленія закона Божія; поэтому заповѣдь любви и послѣдованія Христу вездѣ у него на первомъ планѣ. Въ общемъ онъ представляется глубокимъ знатокомъ человѣческой природы и замѣчательно наблюдательнымъ мыслителемъ.

Хельчицкій не былъ реформаторомъ въ томъ смыслѣ, какъ его обыкновенно представляютъ себѣ, т. е. что онъ отдѣлился отъ католической церкви съ тѣмъ, чтобъ основать свою новую секту. По своимъ убѣжденіямъ онъ оставался членомъ католической церкви, но такъ какъ ему представлялось, что она не сохранила строго истиннаго ученія, то онъ желалъ возвращенія ея къ утраченному ученію, именно — къ первоначальному апостольскому положенію; поэтому онъ и выставляетъ на видъ тѣ перемѣны, которыя произошли въ церкви съ теченіемъ времени. И такъ какъ онъ не находитъ «истиннаго» христіанства въ церкви и тѣмъ болѣе въ государствѣ, которое преслѣдуетъ свои спеціальныя цѣли, то не можетъ поэтому съ своей точки зрѣнія счесть христіанъ истинными христіанами. Имѣя эту общую точку зрѣнія, Хельчицкій не могъ пристать ни къ одной изъ партій, явившихся въ гуситскомъ движеніи въ Чехіи. Свои мысли о чистилищѣ, о таинствѣ евхаристіи и т. д. онъ повторяетъ не разъ, но всегда остается самостоятеленъ, не старается примѣниться къ какому-либо толку, а доказываетъ, какъ это должно было бы быть само по себѣ.

Какъ было указано, Братство (именно братъ Григорій) приняло въ основу своего ученія сочиненія Хельчицкаго, и случилось это уже по его смерти. Поэтому Петръ Хельчицкій съ полнымъ правомъ можетъ быть названъ духовнымъ отцомъ Братства. Хельчицкій не игралъ выдающейся роли во время грозныхъ кровавыхъ смутъ; но во всякомъ случаѣ онъ пользовался извѣстностью не только въ своемъ округѣ, но и въ Таборѣ и между мистрами въ Прагѣ. Онъ встрѣчался и былъ знакомъ съ выдаю-

щимися людьми въ Чехіи того времени. Былъ онъ повидимому знакомъ и съ Гусомъ, какъ можно бы вывести изъ того мѣста его «Реплики противъ Николая», гдѣ онъ напоминаетъ, что читывалъ де Виклефа: «но больше разговаривалъ я объ этомъ (т. е., объ евхаристіи) съ вѣрными чехами, которые Бога любятъ и правду.... каковъ былъ доброй и блаженной памяти мистръ Янъ Гусъ, мистръ Якубекъ, которые лучше другихъ чеховъ понимали это». О своемъ знакомствѣ съ Якубкомъ говоритъ онъ самъ неоднократно (см. «Реплику противъ Рокицаны»). Изъ Табора приходили къ нему священники, чтобы просить у него совѣта (см. «Реплику противъ Николая»: «и одинъ изъ вашихъ товарищей, придя отъ васъ ко мнѣ, сказалъ намъ»). Другіе находили у него прибѣжище, какъ напримѣръ, Мартинекъ, англичанинъ Раупе, епископъ Рокицана. Точно также были у него сношенія и съ пражскими мистрами. Въ нѣсколькихъ мѣстахъ вспоминаетъ онъ о своихъ разговорахъ съ однимъ пражскимъ мистромъ, котораго, впрочемъ, не называетъ по имени: «поэтому этотъ мистръ своими разсужденіями хотѣлъ навести на то, чтобъ я ему повѣрилъ.... но я отвѣтилъ ему, что я не сдѣлаю этого...» (л. 208ª). Въ другомъ мѣстѣ: «писалъ я мистрамъ, но они не приняли писанія...» (166ª).... «Давно доходили до меня свѣдѣнія о васъ отъ многихъ лицъ изъ Праги, изъ Табора и иныхъ мѣстъ, держащихъ вашу сторону....» (15ª).

Въ качествѣ пособій при своихъ работахъ Хельчицкій имѣлъ, какъ кажется, подходящій подборъ рукописей и между ними, весьма вѣроятно, полную Библію. Библіей онъ пользуется постоянно, цитуя текстъ дословно. Къ этому предположенію, весьма правдоподобному, невольно приводитъ то, что мы знаемъ чешскій переводъ полной Библіи еще отъ 1400 года [1]). Доставалъ Хельчицкій, кромѣ того, рукописи современниковъ, подлинныя или въ копіяхъ, чрезъ отдѣльныхъ лицъ, между коими онъ упоминаетъ прямо мистра Противу, Якубка, Мартинка, Сигизмунда изъ

[1]) Такъ-называемая Лесковецкая Библія (въ Дрезденской библіотекѣ), которую I. Добровскій относилъ къ 1390—1410 гг. (см. Č. č. m. 1864 г., стр. 139).

Ржепанъ, Мартина съ Волыни, который преимущественно списывалъ для него книги.

Вообще мы съ полнымъ правомъ можемъ сказать, что Хельчицкій стоялъ на высотѣ тогдашняго образованія, котораго онъ достигъ трудолюбивымъ ученіемъ и тщательнымъ наблюденіемъ окружающаго.

Источники Хельчицкаго главнымъ образомъ слѣдующіе:

1) Священное Писаніе ветхаго и новаго завѣтовъ, о превосходномъ знаніи котораго свидѣтельствуетъ чуть не каждая страница его сочиненій.

2) Церковные писатели, не только отцы церкви, но и еретическіе: св. Августинъ, Діонисій, Амвросій, Ансельмъ, Евсевій, Григорій, Іоаннъ Златоустый, Ѳома Аквинскій (противъ него онъ часто полемизируетъ), Фульгенцій, Ремигій, Арій.

3) Современные писатели чешскіе и чужіе ему извѣстны, изъ послѣднихъ тѣ, которые ближе другихъ касались интересныхъ для чеховъ вопросовъ; упоминаются у него: Гусъ, Якубекъ, Мартинекъ, Сигизмундъ изъ Ржепанъ, Станиславъ изъ Знойма, Палечъ, Виклефъ, Протива.

4) Возможно также предположеніе, что свои положенія о войнѣ, почитаніи святыхъ, чистилищѣ, о пѣніи церковномъ, о праздникахъ Хельчицкій заимствовалъ у вальденсовъ, хотя много онъ передумалъ и самостоятельно. При всемъ томъ, связей Хельчицкаго съ вальденсами доказать нельзя, хотя вальденсы вообще имѣли большое вліяніе въ средней Европѣ.

5) Пользовался Хельчицкій и современными ходячими мыслями и мнѣніями, каково, напримѣръ, мнѣніе о началѣ порчи въ церкви со временъ Константина Великаго и папы Сильвестра; хорошо зналъ онъ также происходившее въ его время въ Чехіи и на соборахъ.

6) Наконецъ, многимъ Хельчицкій обязанъ своему уму, остроумію, учености.

Рѣчь и слогъ Хельчицкаго. Хельчицкій былъ выдающимся чешскимъ писателемъ; слогъ его есть лучшее отраженіе тогдаш-

ней живой рѣчи. Взята она прямо изъ устъ народа, всѣ обороты ея чисто чешскіе. Латинскій стиль, особенно въ сочетаніи предложеній, построеніи періодовъ, вовсе не нашелъ у него примѣненія. Поэтому языкъ его такъ рѣзко отличается отъ языка Библіи и другихъ цитатъ; еще яснѣе видна эта разница, если мы сравнимъ его самобытный слогъ съ латинскимъ стилемъ писателей «золотого вѣка». Цитаты изъ Св. Писанія носятъ на себѣ черты старшаго періода [1]): imperfectum и aoristus попадаются здѣсь постоянно, тогда какъ самъ Хельчицкій употребляетъ только сложныя формы прошедшаго времени. Стиль его вообще очень живой, переходитъ иногда даже въ форму діалогическую (см. гл. 3-ю. Реплики). Періоды у него подчасъ достаточно длинны и связываются иногда тремя или даже четырьмя союзами; часто удлиняется періодъ частыми опредѣленіями, которыми достигается бо́льшая ясность главной мысли періода. Поэтому, рядомъ съ прекрасно развитымъ и искусно построеннымъ періодомъ, находимъ не оконченное предложеніе (анаколутъ), хотя и не часто. Тѣмъ не менѣе, чтеніе и пониманіе этого писателя для современнаго читателя затрудняется довольно значительно отсутствіемъ точной, подходящей къ смыслу интерпункціи, а также и тѣмъ, что многіе союзы и частицы подчасъ имѣютъ совершенно иное значеніе въ современномъ чешскомъ языкѣ, нежели имѣли они во время Хельчицкаго.

Особенно характерно для рѣчи Хельчицкаго изобиліе пословицъ, поговорокъ, прекрасныхъ, иногда весьма картинныхъ сравненій, напримѣръ: had je mu ohyzdnější nežli blecha neb veš;—jako osla nazvati andělem,—hnáti vlka na kosu—vzácný jako sůl v oči,—učinil tak marný skutek jako opilec, ktery v opilosti prodá dům, a žena a čeled' o tom nevěděly и т. п. Благодаря остротѣ рѣчь его пріобрѣтаетъ еще больше живости, напримѣръ, такими фразами: pošleme onu svátost chleba a vína do Němec, ježto boha neznají, at' je jí tam blázni klanějí. Въ остальныхъ случаяхъ онъ выражается просто, чужихъ словъ не заимствуетъ.

[1]) См. Č. č. m. 1864, стр. 139, 146 и слѣд.

Объемъ и исторія этого изданія.

Не всѣ сочиненія Хельчицкаго вошли въ настоящее академическое изданіе. Было ли у покойнаго Ю. С. Анненкова намѣреніе издать со временемъ всѣ сочиненія изучаемаго имъ знаменитаго чешскаго мыслителя—сказать трудно. Но онъ доказалъ на дѣлѣ, рядомъ изслѣдованій на русскомъ и чешскомъ языкахъ, что изучалъ Хельчицкаго очень внимательно. Подъ его же редакціей началось, по опредѣленію Второго Отдѣленія Императорской Академіи Наукъ, печатаніе главнаго труда Хельчицкаго «Сѣть Вѣры». Когда же въ 1885 году послѣдовала внезапная, преждевременная кончина издателя, Отдѣленіе русскаго языка и словесности поручило мнѣ продолжать недоконченное изданіе. Я нашелъ его въ слѣдующемъ видѣ: Чешскій текстъ сочиненія «Сѣть Вѣры» былъ уже отпечатанъ. Передача содержанія его по русски, о которой издателю было заявлено желаніе Отдѣленія, была въ рукописи уже окончена, и первые листы этого текста были уже набраны. Такимъ образомъ на долю мою выпало прежде всего окончить печатаніе русскаго извлеченія «Сѣти Вѣры» (до стр. 408). Но въ то же время мнѣ доставлена отъ вдовы покойнаго Юрья Семеновича новая рукопись, относящаяся къ Хельчицкому, найденная послѣ смерти усерднаго труженика между его бумагами. Оказалось, что это была копія сочиненій Хельчицкаго по рукописи Оломуцкой. Выходя изъ предположенія, что самъ Юрій Семеновичъ хотѣлъ, должно быть, воспользоваться и этимъ матеріаломъ для изданія, я предложилъ Отдѣленію: не слѣдуетъ ли включить и этотъ матеріалъ въ академическое изданіе, на что̀ послѣдовало полнѣйшее согласіе. Но вскорѣ послѣ того состоялся мой переводъ въ Вѣну, и въ теченіе первыхъ двухъ лѣтъ я не могъ и помышлять о продолженіи этого труда. Только въ 1889 году успѣлъ я съѣздить въ Оломуцъ для провѣрки содержанія рукописи Анненкова. Я тотчасъ убѣдился, что списокъ его былъ сдѣланъ не съ подлинной Оломуцкой рукописи, а

съ копіи, хранящейся уже со времени П. І. Шафарика въ библіотекѣ Чешскаго музея въ Прагѣ. Копія же эта не отличается филологическою точностью; не только ороографія Оломуцкой рукописи замѣнена въ ней новѣйшею, нынѣшнею, но не соблюдены и кое-какія другія особенности подлинника. Увидѣвъ, что нельзя продолжать печатаніе по находившейся у меня рукописи покойнаго Анненкова, я попросилъ г. д-ра Іосифа Кахника, вицесуперіора Оломуцкой духовной семинаріи, взять на себя провѣрку и исправленіе врученной ему рукописи Анненкова по подлиннику или же приготовленіе новаго точнаго списка съ подлинной рукописи Оломуцкой. Д-ръ Кахникъ нашелъ (въ чемъ и я съ нимъ соглашался), что будетъ удобнѣе и надежнѣе сдѣлать новую точную копію по подлиннику, но состоявшееся въ то время назначеніе его на новую должность лишило и его возможности принять на себя этотъ трудъ. Тогда я обратился съ просьбою въ австрійское министерство народнаго просвѣщенія и вѣроисповѣданій, и оно разрѣшило пересылку Оломуцкой рукописи въ Вѣну, въ славянскую филологическую семинарію, гдѣ на досугѣ можно было изучить рукопись и приготовить новый списокъ.

Я поручилъ этотъ трудъ одному изъ моихъ учениковъ, заявившему желаніе позаняться Хельчицкимъ, д-ру І. Карасеку. Онъ собирался какъ разъ въ то время издать нѣкоторыя сочиненія Хельчицкаго въ Прагѣ, гдѣ по случаю предстоявшаго юбилея знаменитаго Амоса Коменскаго стали снова обращать вниманіе и на труды Хельчицкаго. Мы порѣшили такъ, что, кромѣ уже отпечатанной «Сѣти Вѣры», изъ Оломуцкой рукописи войдетъ въ академическое изданіе еще первый и самый важный трактатъ Хельчицкаго — «Реплика» противъ Николая изъ Пельгржима, епископа таборскаго». Прочее же содержаніе рукописи пусть выйдетъ въ Прагѣ, подъ редакціей д-ра І. Карасека. Такъ и сдѣлано. «Реплика» напечатана въ нашемъ изданіи на стр. 411—501, прочіе же трактаты Оломуцкой рукописи издаются въ Прагѣ (до сихъ поръ вышли два выпуска). Сообразно плану изданія «Сѣти Вѣры», надо было и это второе

сочиненіе Хельчицкаго представить читающему русскому обществу въ сжатомъ русскомъ извлеченіи. Задачу эту исполнилъ въ духѣ покойнаго Ю. С. Анненкова молодой русскій ученый М. Н. Сперанскій, во время заграничной командировки, въ бытность его въ Вѣнѣ. Приношу ему сердечную благодарность за эту любезную, превосходно исполненную услугу.

Такъ какъ Оломуцкая рукопись въ настоящее время представляетъ одинъ изъ самыхъ важныхъ источниковъ для Хельчицкаго (она хотя и не автографъ, но все-же — самая древняя рукопись сочиненій его, написанная несомнѣнно во второй половинѣ XV столѣтія), то стоитъ остановиться на ней нѣсколько подробнѣе.

Рукопись Оломуцкая переплетена въ доски, обтянутыя кожей. Переплетъ когда-то былъ снабженъ двумя застежками, теперь утерянными (остались только гвозди). На обѣихъ доскахъ было по пяти гвоздей (жуковъ), предохранявшихъ переплетъ отъ тренія; изъ нихъ па передней доскѣ осталось два вверху и на задней четыре по угламъ, на корешкѣ три рубца, на краяхъ по капители; на верху корешка приклеенъ клочекъ бумаги съ надписью: Hagiographa Wikleff, на срединѣ — № 1232, внизу — сигнатура библіотеки — G. 18. На передней доскѣ вверху по кожѣ написано также: HAgiographa Wikleff.

Рукопись писана на плотной бумагѣ убористымъ письмомъ. Всѣхъ листовъ — 341; листъ 40-й вырванъ, цифрой 247 помѣчены два листа (247 a и b). Внутри рукопись по корешку переплетена въ пергаменный листъ—отрывокъ латинскаго миссала или, можетъ быть, какой-нибудь другой богослужебной книги. На внутренней сторонѣ передней доски переплета наклеена красивая виньетка (т. н. ex libris) съ гербомъ бывшаго владѣльца рукописи и подписью: «Ex libris Bibliothecae Generosi Domini Dni Ferdinandi Hoffmann Liberi Baronis in Grüenpuhel et Strechaw, Domini in Grevenstain etc. Sacrae Caes. Mãitis Consiliarii et Praesidis camerae Aulicae». Кромѣ того здѣсь, но уже на самой доскѣ, написанъ кантъ въ 8 стиховъ. На первомъ листѣ рукописи

также одинъ стихъ изъ канта и съ трудомъ читаемый рецептъ для лѣченія огнестрѣльной раны (ústřelům), затѣмъ опять нѣсколько строкъ кантовъ, въ родѣ Ay pan(n)a poczne a porodi syna.... andiel Gabriel rzekl ku pan(n)ie marigi... На оборотѣ перваго листа иною рукой: diwna wiec proč se toho lide chapagi, čehož Krystus nepowiediel, yako při teto řečy. Tat g(es)t tielo me.... Toto hadani gest wice svara.... Эта выписка кончается цитатой изъ апостола Павла. Половина послѣдней страницы занята цитатой изъ Св. Писанія, опять иною рукой: Ay geden przystupyw, rzekl gemu: Mystrze dobry, czo dobreho budu czynyti, abych mél ziwot wiecznay.... На задней доскѣ внутри — два стиха изъ пѣсни и рецептъ для приготовленія какой-то микстуры: wosladyč, lekořice, anez, kopr, kawiar, strbak, traskawečz, čakanka, gelenie yazik, řazy, salwieg, bop, petrzel, oman, rmen, gecimen. Нѣкоторыя названія на полѣ написаны еще разъ.

Въ рукописи находится весьма много приписокъ на поляхъ (глоссъ), что̀ указываетъ на усердіе и вниманіе читавшихъ. «Реплика противъ Николая», преимущественно тамъ, гдѣ идетъ рѣчь о таинствѣ евхаристія и объ ученіи Виклефа, и «Рѣчь о тѣлѣ Божіемъ» особенно испещрены приписками; остальныя сочиненія — гораздо менѣе, послѣднія — совсѣмъ чисты. Читатели такимъ образомъ указали на свое согласіе или несогласіе съ тѣмъ или другимъ мѣстомъ текста (ср. нѣчто подобное въ Оломуцкой Библіи 1417 г.). Глоссы эти писаны въ большинствѣ случаевъ по чешски, не многія по латыни; многія изъ нихъ свидѣтельствуютъ о значительной начитанности ихъ авторовъ. Особенное вниманіе читателей обращали на себя собственныя имена и важные вопросы: они выписывали тѣ и другіе на поляхъ, напримѣръ: kniez lukass, другою рукой прибавлено — w wodnanech (2a), niemec (3a), mistr Jan Hus (5a); при словахъ: w one piesni: tut su wiecy poswatne s kostmi, s wlassy, s žilami, приписано: mistr przibra(m), — kniez yan zatecky, kniez Koranda (11a), — poniewadz duch prawdy (и далѣе) Tuto poczatek rzeči knieze yana zateckе(h)o (15a), — внизу въ скобкахъ: Martinek taborsky a zyk-

mud z rzepan (46a), — Mistr Martin z Betlema przymi wolynie 60a),—Mistr Jakaubek (64a) и т. д. Приписки эти бываютъ иногда и выразительны: ale o čemž pak wieřiš, chytrost (11б); при словахъ—a činie gemu tu poklonu—глосса: ba czinimy (12a). Иногда писавшій соглашается съ прочтеннымъ: To g(es)t p(ra)wda; иногда отвергаетъ. Żalude nevzraly, chyba (9a); при словахъ — ale tot ted diem: woba ste tussim byli bludnij (9a), — tiezke a hrozne rzeči (16a),—bidnicy taborssk (19a),—mlč, mlč (23b), — neni prwe slychano takowe(h)o rauhani (24a). Часто читаемъ нападки на пикардовъ: Ba pikharte leczi zenu krowotoku (24a),— czerta ziwe(h)o pikharte mohau powyssamati nad swatost (27a),— pikharte smilni (27a), — kriwdu czinite wikleffovi (87a). Внизу на л. 14a написано: ohleday owoce, cepy a palice. Глоссы эти писаны нѣсколькими руками—таборитскою, католическою, братскою.

Оломуцкая рукопись относится ко второй половинѣ XV в. и есть уже копія. Достаточно сказать, что трактатъ объ антихристѣ (O šelmě) списанъ два раза, чего бы, конечно, не сталъ дѣлать самъ авторъ. Кромѣ того, на это же указываютъ ошибки писца, напримѣръ, na nebi поправлено киноварью zemi, dne — приписано киноварью, v winie — также (16a), w kterakem rozumu Krystus—chleb poswatny tielem swym nazywa—написано дважды (17a), poswane — передѣлано изъ чего-то (19b) и т. п.

Каждая страница содержитъ въ себѣ 28 строкъ текста; линейки были проведены острымъ орудіемъ по точкамъ, намѣченнымъ иглой на краю листа. Самое письмо пишется между линеекъ. Заглавныя буквы писаны киноварью, изъ нихъ P (въ «Репликѣ») и N (въ «Рѣчи о тѣлѣ Божіемъ») значительно больше другихъ величиной. Киноварью же писаны заглавія трактатовъ и отдѣльныхъ главъ; нѣкоторыя буквы, преимущественно k, w, p, раскрашены точками красною же краской. Рубрикаторъ ставилъ также знаки, которые однако не имѣютъ никакого значенія для понимания смысла написаннаго. Отдѣльныя предложенія, которыя писцу представлялись особенно важными, подчеркнуты киноварью. Изъ буквъ

особенно трудно узнать a, ибо писецъ для этой буквы употреблялъ четыре начертанія.

По правописанію Оломуцкая рукопись стоитъ въ промежуткѣ двухъ школъ — Гусовой и братской.

Надъ ċ, ż, ṡ, ṙ, ď, ň, ť вмѣсто современныхъ значковъ писецъ ставилъ по теоріи Гуса точки, и ставилъ достаточно послѣдовательно, если за этою согласною не слѣдовало i, напр. ṙeċ; но эта точка иногда совершенно безъ причины пропускается, какъ можно убѣдиться изъ сравненія текстовъ трактата «O ṡelmě». Еще менѣе можно видѣть послѣдовательность писца тамъ, гдѣ за ċ, ż, ṡ, ṙ слѣдуетъ i: иногда нѣтъ точки ни на i, ни на согласной, иногда точка поставлена въ промежуткѣ надъ буквами, иногда же надъ тою и надъ другою. Особенно рѣдко стоитъ точка на ċ, которое верхнею частью сливается съ послѣдующимъ i [1]).

Надъ d, t, n (на концѣ слова) точка ставится рѣдко. Послѣ c, z, s пишется по братской теоріи y, напримѣръ: ṙecy, musyl, lacyna, но tisicow, ибо форма возникла изъ суженія, tisiecow; послѣ ċ, ż, ṡ, ṙ пишется, какъ и теперь, i, но есть исключенія: ṙecy (ṙeċi). Въ иноземныхъ словахъ пишется y: Krystus, Augustyn, Berankaryus.

j передается разнообразно: 1) чрезъ y послѣ гласной: nay-wysiemu, bayte, tayny; 2) чрезъ i: α) въ началѣ слова, путаясь, впрочемъ съ *y*: ia, iako и yako, и β) между двумя гласными: obyċeie, boiowati; 3) черезъ g: obyċeg, nedagte, do kolege.

Вмѣсто ie и ě пишется одно ie: horucie, zṙiece, dietie, но также и wyezte.

Вмѣсто v постоянно почти w, исключая: odpoviete (36b), dauid (38a), но сейчасъ же — dawid.

u въ началѣ слова и какъ предлогъ изображается *v*: vkaze,

---

[1]) Въ томъ случаѣ, когда точка была въ рукописи по срединѣ, въ печати поставлена она надъ согласною, — иначе эта непослѣдовательность затрудняла бы и чтеніе, и типографскую работу. Въ остальныхъ случаяхъ точка поставлена какъ въ рукописи, безразлично, приставлена ли она писцомъ, или рубрикаторомъ, или позднѣйшимъ читателемъ.

vćinili; передъ p — обыкновенно v, хотя иногда и w : v prawdie и w prawdie. Послѣ предлоговъ k и w, которые пишутся слитно съ слѣдующимъ словомъ, начинающимся съ *u*, пишется *u* : kužitku, wussi[1]). Въ остальныхъ случаяхъ, въ срединѣ и концѣ слова, пишется *u*.

f удвояется : Wikleff, ffigura, officiech, Ffulgencyus.

s въ началѣ словъ и въ срединѣ изображается s (ſ); на концѣ какъ прописная буква и передъ слѣдующимъ ſ (иногда) — округлое ś : nesstupi; иногда удваивается : до leſſow, sstala.

š передается двойнымъ ss : přissed, sslechetnost, nerussili, s nassie strany, řisse и т. д.

p также иногда удвояется: ppomahal, Appostol.

t также иногда: zlatto, на концѣ th : kath, leth.

l удвоено въ словѣ : chlleb.

t ассимилировано слѣдующему d — paddesat.

Долгота вообще не означается, исключая рѣдкіе случаи, напримѣръ: posslee, milostii, dusij, mluwij.

Мягкость l означена нѣсколько разъ: o tielie (31b), mdlie (42b), k skalie (45a), dokonalie (71a)

ó изрѣдка раскрыто и означено черезъ uo: duom, suol, ruozno.

Сокращенія перечисляются ниже, при чемъ выпущенныя буквы показаны въ скобкахъ:

h : ge(h)o, naše(h)o

m : to(m)v, božie(m)u, tie(m), wze(m), ne(m)oz, die(m)

n : vwi(n)nen, aspo(n), w stwore(n)i

ro : p(ro)to, p(ro)rocy, p(ro)

ra : p(ra)wda

ch : du(ch)a

w : v podobenst(w)i

---

[1]) Въ печати предлогъ отдѣленъ, но u оставлено.

[2]) Раскрыты сокращенія, во-первыхъ, для удобства типографіи, во-вторыхъ, для удобства при чтеніи.

wa : nasledo(wa)ti, krysto(wa)
re : kte(rez), ge(re)miasi
ři : p(ři)šel
es : g(es)t
u : Dyonysi(u)s

Слово člověk пишется: clo(wie)k или clow(ie)k; kapitola — kapi(tola), w kapi(tol)e; svatý—s(wateh)o, swa(teh)o.

Во всемъ остальномъ текстъ «Реплики» напечатанъ буквально, какъ въ рукописи. Поэтому остались въ текстѣ и всѣ ошибки рукописи и ея особенности, какъ тѣ и другія находятся въ рукописи, напримѣръ, постоянно zlechka, slechzena, w prirozeny (27a), swe y slechtile (27b), zpogeny (28b), ali (30a), znemenie (39a, 45b), k te(m) milosti (40b), dewatynadsta, множ. ч. им. пад. mily, mržky; hmyzdawych и т. д.

Такъ какъ при печатаніи принята была логическая разстановка знаковъ препинанія, то помимо внесенныхъ въ печатный текстъ знаковъ сдѣланы необходимыя измѣненія: слова, писанныя въ рукописи съ большой буквы (напримѣръ: Tehdy, Jakoz, Byt), переданы строчною и обратно, если этого требовалъ смыслъ и разстановка знаковъ препинанія.

Считаемъ своею обязанностью посвятить нѣсколько словъ памяти зачинщика этого изданія, Юрія Семеновича Анненкова. Источникомъ мнѣ послужила небольшая статья, напечатанная въ «Извѣстіяхъ» С.-Петербургскаго славянскаго благотворительнаго общества за 1885 годъ, стр. 93—94, и въ «Часописѣ» Чешскаго музея за 1885 годъ, стр. 394—395. Моя просьба, обращенная ко вдовѣ покойнаго, вызвала отвѣтъ, въ которомъ сказано, что вышеупомянутая статья составлена съ ея словъ, къ которымъ она и въ настоящее время не можетъ ничего прибавить.

Юрій Семеновичъ Анненковъ происходилъ изъ дворянъ Курской губерніи; отецъ его былъ инженеръ путей сообщенія,

а мать — француженка изъ фамиліи Дебаръ (Débart). Онъ родился 1-го декабря 1849 года въ С.-Петербургѣ, образованіе получилъ въ 5-й С.-Петербургской гимназіи и затѣмъ въ С.-Петербургскомъ университетѣ по историко-филологическому факультету, въ которомъ окончилъ курсъ 22 лѣтъ, въ 1871 году. Еще въ университетѣ опредѣлилась спеціальность Юрія Семеновича. Подъ руководствомъ профессоровъ И. И. Срезневскаго и Вл. И. Ламанскаго у него проявилась любовь къ изученію славянщины, въ частности чешскаго языка и литературы. Будучи студентомъ 4-го курса, онъ написалъ на тему, предложенную факультетомъ, сочиненіе «Іоаннъ Гусъ. Обзоръ его чешскихъ сочиненій», за которое былъ удостоенъ награжденія золотою медалью. Сочиненіе это осталось не напечатаннымъ, но авторъ воспользовался имъ для статьи, появившейся въ Журналѣ Министерства Народнаго Просвѣщенія, ч. CCXII, отд. 2, стр. 253—266: «Чешскія сочиненія Іоанна Гуса и время ихъ написанія».

Окончивъ университетскій курсъ, Юр. Сем. Анненковъ былъ оставленъ при университетѣ для приготовленія къ степени магистра по славянской филологіи, но недостаточность средствъ жизни заставила его поступить на службу по учебной части; онъ сталъ преподавателемъ русскаго языка и словесности въ разныхъ заведеніяхъ — въ Смольномъ институтѣ, въ Училищѣ правовѣдѣнія и въ педагогическомъ классѣ Павловскаго института. Число уроковъ доходило иногда до 36-ти въ недѣлю. При такихъ условіяхъ научныя занятія не могли успѣшно подвигаться, но послѣдняя цѣль все-таки не терялась изъ виду. Для достиженія ея Юрій Семеновичъ и обременялъ себя непосильной работой. Какъ скоро уроки прекращались, онъ употреблялъ трудно пріобрѣтенныя сбереженія на поѣздку въ любимую Прагу, гдѣ у него начинались новыя занятія въ библіотекахъ по части чешской литературы XV и XVI столѣтій. Въ теченіе многихъ лѣтъ онъ успѣлъ не только отлично изучить чешскій языкъ, которымъ владѣлъ въ совершенствѣ, но и усердно

поработать въ избранной имъ области чешской литературы. Въ особенности въ послѣдніе годы все вниманіе его было сосредоточено на изученіи трудовъ знаменитаго чешскаго богослова и мыслителя Петра Хельчицкаго. Онъ готовилъ обширное изслѣдованіе о сочиненіяхъ, по большей части не изданныхъ, этого автора, которыя собиралъ по разнымъ рукописямъ и намѣревался издать. Желаніе это исполнилось только отчасти. Въ настоящемъ изданіи выходитъ подъ редакціей его «Сѣть Вѣры», а изъ выписокъ съ Оломуцкой рукописи — «Реплика противъ бискупца». Въ замѣнъ обширнаго изслѣдованія, затѣяннаго покойнымъ труженикомъ, мы можемъ указать лишь на рядъ его предварительныхъ статей, относящихся къ Хельчицкому и отдѣльнымъ его сочиненіямъ. Въ Часописѣ Чешскаго Музея за 1880 годъ Анненковъ напечаталъ по чешски «Příspěvek k životopisu Petra Chelčického» (537—541); тамъ же, годъ спустя, появился составленный имъ сообща съ А. Патерою обширный рефератъ о содержаніи вновь (тогда же) найденной Пражской рукописи Хельчицкаго: «O nově nalezeném rukopise spisů Petra Chelčického podávají zprávu Jiří Annenkov a Adolf Patera» (стр. 270—288); наконецъ, въ 1885 году (уже послѣ смерти Анненкова) вышла тамъ же статья его «Vypisky z Pařížského rukopisu spisů Štítného a Chelčického podává Jiří Annenkov» (394—402). Первая изъ перечисленныхъ здѣсь чешскихъ статей его передѣлана также по-русски въ юбилейномъ «Сборникѣ», изданномъ въ честь Вл. И. Ламанскаго учениками его (С.-Петербургъ 1883), подъ заглавіемъ: «Мистръ Протива, «новый» чешскій писатель XV вѣка». Обѣ статьи касались Противы, писателя, цитуемаго Хельчицкимъ въ слѣдующихъ выраженіяхъ (въ Оломуцкой рукописи на л. 151[b]): «поэтому здѣсь укажемъ на мысль мистра Противы, который былъ весьма свѣдущъ въ законѣ Христовомъ и многихъ докторовъ заставилъ убѣдиться въ немъ, зналъ также и старое Моисеево законодательство (Moyžiešowu stolicu take ohledal), и который ставитъ вопросъ: законъ Христовъ достаточенъ ли безъ законовъ человѣческихъ, назначаемыхъ для основанія и

поддержанія здѣсь, на землѣ, благочестія вполнѣ христіанскаго? кажется, что такъ и есть...». Кромѣ того, упоминается онъ нѣсколько разъ и въ «Сѣти вѣры». П. Шафарикъ дѣлалъ предположеніе, что подъ именемъ Противы у Хельчицкаго скрывается Пржибрамъ или Гиларій. І. Иречекъ (Rukovět, стр. 154) говоритъ о Противѣ, что онъ былъ проповѣдникомъ въ Виѳлеемской часовнѣ въ 1391—1396 гг., а въ 1407 г. былъ священникомъ у св. Климента на Поржичи (Poříč). Сначала онъ былъ приверженцемъ Гуса, но съ 1408 г. сталъ его противникомъ. «Однажды Гусъ, увидавъ его въ Виѳлеемской часовнѣ, одѣтаго въ сѣрый плащъ и съ надвинутою шапкой слушающаго его, среди проповѣди сказалъ ему: «ты, шапочникъ, напиши это и снеси на страну». Для Ю. С. Анненкова было ясно, что Хельчицкій подъ Противой разумѣетъ Виклефа; на дѣлѣ же допустить это трудно по слѣдующимъ причинамъ: 1) здѣсь рѣчь идетъ о чешскомъ писателѣ; говорить въ смыслѣ аллегорическомъ, переносномъ нѣтъ надобности; 2) Хельчицкій самъ не разъ цитуетъ Виклефа, называя его настоящимъ именемъ. Какъ высоко ставилъ онъ его, свидѣтельствуетъ Парижская рукопись: «при всемъ томъ Виклефа я ставлю особенно высоко, слыша о немъ, что никто изъ первыхъ учителей и современныхъ не говорилъ такъ истинно и никто не писалъ такъ противъ яда, влитаго во св. церковь...». Такого ученаго никогда не назвалъ бы Хельчицкій «Противой», ибо съ этимъ выраженіемъ, если оно употреблено иносказательно, въ чешскомъ соединяется понятіе браннаго эпитета. Весьма возможно, что и Протива имѣлъ сочиненія Виклефа въ основѣ своего ученія. Это было, вѣдь, въ ту эпоху, когда писатели, заимствуя и усвоивая себѣ чужія мысли, еще не думали о правахъ авторской собственности и о плагіатѣ.

Къ чешской литературѣ относятся также другія статьи Анненкова, напечатанныя въ разныхъ русскихъ журналахъ. Въ «Странникѣ» напечатаны: «Сказаніе о чешскомъ святомъ Іоаннѣ Непомукѣ» (1877 г.) и «Гуситы въ Россіи въ XV и XVI столѣтіяхъ» (1878 г.); въ «Журналѣ Министерства Народнаго

Просвѣщенія» напечатанъ критическій разборъ изданія старочешскихъ отрывковъ Александріи, подъ редакціей Гатталы и Патеры; наконецъ, въ «Извѣстіяхъ С.-Петербургскаго славянскаго благотворительнаго общества» за 1884 и 1885 гг. онъ помѣстилъ нѣсколько библіографическихъ замѣтокъ о чешскихъ изданіяхъ, послѣдняя изъ нихъ (о книгѣ д-ра Ленца, касающейся Хельчицкаго) вышла уже послѣ смерти его.

Къ сожалѣнію, Юрій Семеновичъ не придавалъ значенія своей горловой болѣзни, довольствуясь гомеопатическими средствами лѣченія; когда же, за нѣсколько недѣль до смерти, приглашенные противъ воли больного спеціалисты констатировали безнадежность его состоянія, онъ, не подозрѣвая того, не захотѣлъ покинуть свои занятія и продолжалъ ихъ до послѣдняго дня своей жизни. Въ то время онъ былъ занятъ корректурою уже находившагося тогда въ печати русскаго извлеченія изъ «Сѣти Вѣры»; печатаніе чешскаго текста шло медленно, потому что одна корректура была посылаема въ Прагу для окончательной провѣрки текста по старопечатному изданію; этотъ трудъ взялъ на себя проф. М. Гаттала. Не будь этого обстоятельства, которое останавливало ходъ печатанія, изданіе главнаго сочиненія могло бы выйти еще при жизни покойнаго.

Юрій Семеновичъ скончался 8-го февраля 1885 года.

Всѣ знавшіе покойнаго уважали въ немъ человѣка сердечнаго, искренняго, вѣрно преданнаго своему дѣлу, очень скромнаго въ своихъ житейскихъ потребностяхъ, но строгаго и требовательнаго по отношенію къ своей научной дѣятельности. Это была весьма почтенная, симпатичная личность. Миръ праху его!

И. Ягичъ.

Вѣна, 2 (14)-го іюля 1893 года.

PŘEDMLUVA.

Knicha tato v tyto velmi zavedené a zašlé časy potřebná jest 1 a.
a obdržala jest jméno aneb titul *Siet' viery*, kteráž sepsána (a) složena jest od muže ctného a šlechetného a v naději boží svatého, k tomu dary páně a múdrostí Ducha svatého bohatě naplněného, jménem Petra z Chelčic, kterýžto muž stkvěl se vnitř dary božími za času mistra Rokycana, mistru velmi známý, v časté přietomnosti jej mievaje, kterýžto Petr mnoho jiných rozličných a velmi potřebně užitečných knih z zákona páně sepsal a zuostavil jest cierkvi svaté ku prospěchu proti antikristu a zavedení jeho; a protož ktožkoli v knihách těchto často čítati a v ně se nahlédati budeš, řieci musíš, že všemohúcí Buoh a pán nad předky našimi neráčil se zapomenúti, ale že jest ráčil v nich Ducha svého svatého složiti a jím je naplniti, aby písmóm svatým zákona jeho podle ducha pána Ježíše rozumějíce, jiným také potomním památky těch daruov sobě svěřených pozuostavili. Ač knichy téhož muže Petra z Chelčic na světle tak zhusta až dosavad nebyly, to nescházelo jiným než kněžstvem od antikrista papeže svedeným, kteréžto kněžstvo, sami nepřiekladně a nešlechetně mnozí živi jsúc, nepřestávali jsú a i podnes nepřestávají mnozí antikristovi kněží knih téhož muže výborného a dary božími naplněného hyzditi lidu obecnému, bludnými a kacieřskými je nazievati, a to
pro nic jiné|ho, než že jim prebendy s taléřuov ujímá a od tučné 1 b.
polévky je odhání, pravě o nich, že by umění zákona božieho projedli za tučnými stoly a světlo přiekladného života že jsú ulili a zadusili drahým a rozkošným pitím. Ti a takoví kněží na Petra

se hněvajíce za bludného jej z nenávisti odsuzují, ale dobří a ctnostní kněží—ti jej milují i knih jeho požievají. Ale že všemohúcí pán a velmi milosrdný Buoh milostí svých hledajícím nezapierá, z štědrého obdaření svého vnuknutí jim ráčí dávati, aby antikristových pohrůžek a strachuov jeho málo škodných daleko na stranu odložíc, pravdy v knihách těchto sepsané a složené Duchem páně chytiece se, ji milovali a jí se spravovali, jakož z daru pána Boha všemohúcieho v časích těchto posledniech a ve dnech antikristových.

Tyto kniehy i jiné Petra Chelčického mnozie lidé a téměř všech stavuov: stav kněží Kristových, stav panský i stav rytieřský, stav městský i mnohých učených i z lidu obecného, oblibují, přijímají a pravdě místo dávají, aniž sobě Petra vošklivi proto, že by laik a v latině neučený byl; nebo ač nebyl mistr sedmera umění, ale jistě byl plnitel osmera blahoslavenství i všech božských přikázaní i byl jest také pravý doktor český v zákoně páně

Žalm XCIII, 12. vyučený bez poblúzení od pravdy. Na něm se vyplnilo písmo proroka: Blahoslavený člověk, kteréhož by ty vyučil, hospodine, a

II a. z zákona svého naučil by ho. | A opět v jiném žalmu: Bože, učil

Žalm LXX, 17--18. si mě od mladosti mé, a až dosavad budu vypravovati divné věci tvé až k starosti i do šedin. Bože, neopúštějž mne. — Ano i sám

Jan. VI, 45. pán Ježíš die ve čtenie svatého Jana: Budou všickni učiti se od Boha. Každý, ktož jest slyšel od Otce a naučil se, přijde ke mně.—O, co to šťastni a blahoslaveni učedlníci jsú, kteříž se tak od pána Boha učí ve škole Ducha svatého, mistra najlepšieho, v zákoně páně se vyučují a smysl i rozum Kristuov mají! Ti a takoví ku pánu přicházejí a v pravdě učedlníci páně bývají, následujíc pána Ježíše v pokoře a v tichosti, jakož tak sám ráčil vy-

Luk. X, 21. sloviti: Rozveseliv se v Duchu svatém řekl: Chválím tě, Otče, pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před múdrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým. Ovšem Otče, neb se tak líbilo před tebú.—To se plnilo na prorocích svatých, na samém Synu Boha najvyššieho, pánu Ježíšovi, na apoštolech svatých ze všeho světa vyvolených, když ne ze školy lidského učení toliko ani z koleje

loikařského a pohanského umění, ale z řádu chudého a z řemesla rybářského, z prostých lidí jsú povoláni k apoštolství, jakož v skutcích apoštolských o tom svědectví máš: Vidúce přistalost Petrovu a Janovu, shledavše, že jsú lidé bez litery a sprostní, divili se—totiž takové moci v učení páně a v diviech, kteréž pán Buoh skrze ně puosobil; nebo velmi daleké a vysoké jest učení boží od lidského, | jako nebe od země, nebo umění boží činí člověka tichého a pokorného, ale uměnie lidské — to nadýmá a povyšuje se pýchú. A protož tento muž výborný Petr Chelčický, nádoba vyvolená páně, maje dary veliké a sobě svěřené z milosti boží, učiv se také v té škole najvyšší Ducha svatého, vynáší staré i nové věci z pokladuov páně, sepsav a složiv tyto přeužitečné a velmi potřebné kníhy jednomu každému člověku ze všech stavuov. Neb všech stavuov v nich dotýče, počna od najvyššiech ciesařských, královských, knieżeciech, panských; rytieřských, městských, řemeslných i všeho lidu rozličného stavu; i sedlákóm neodpúštěje a všecky z neřáduov treskce, ale zvláště a nade všecky stavuov duchovních jméno majíciech papežuov, kardinaluov, biskupuov, arcibiskupuov, opatuov i všech řeholniech mnichuov a bosákuov, také děkanuov, farářuov, střiedníkuov i všeho pokolenie kněžského neřádného, nešlechetného, pyšného, lakomého, smilného, svatokupeckého, vožralého a všech hřiechuov smrtedlných a bluduov kacieřských, kteříž sú a neústupně v tom leží. Proti takovým všem Petr píše a jich neřády ohlašuje, kazí a ruší je. Dobrých pak a ctných a věrných kněží—těch nedotýče, ale proti nálezkóm papežským a ustavení(m) lidským nejistým i proti jiným všem nejistotám zmuži(l)e píše a mluví. Neb ti a takoví všickni svrchu jmenovaní trhají a dráti nepře|stávají sietí apoštolských, až jich knoty a kvantery visí etc.

[Skut. IV, 1] [II b.] [III a.]

První pak strana knih těchto zavierá v sobě, kudy a kterak zavedení tak hrozné přišlo v cierkev svatú, a také, kto by chtěl pravého gruntu a základu, jenž jest Kristus Ježíš, dokopati se, musil by mnoho rumu, jenž jsú nálezkové v cierkev svatú lidmi vnešeni a uvedeni, ven za město vyvézti, a tak se dobeřeš pravého gruntu.

Druhá pak strana kněh těchto zavierá v sobě, kterak jsú povstaly a náramně se rozmnožily roty mnohotvárné rozličného učení a nekřesťanského náboženství, a ty všecky roty jsú veliká překážka pravému poznání u vieře pána Ježíše, neb jsú ducha pýchy oblekli na se, pokornému a chudému pánu Ježíši pokudž mohú se protiví.

KAPITOLA PRVNIE.

A když přestal Ježíš mluviti, vece k Šimonovi Petrovi: vez 1 a.
na vysoko, a rozestřete sieti k lovu. A odpověděv Šimon Petr vece Luk. V, 4–
jemu: Přikazateli, přes celú noc pracujíce nic sme nepopadli, a
však v slovu tvém rozestru siet. A když to učinichu, zahrnuli jsú
ryb množstvie veliké, i trhášе se siet jich.

Ta slova pověděna jsú ve čtenie napsaná, jakožto založenie těch věcí, kteréž by měli potom potřebně pověděny býti snad k některým potřebně a některým k sváru a ku potupení a ku popúzení hněvuov a nepřiezně, ale však nic jiného nebude jednáno v té věci s pomocí božie, jediné, že my poslední žádáme opatřiti prvnie věci a k nim se přivinúti, ač nám toho Buoh popřeje. Nebo již jest došel čas najhorší, čas búře, čas volánie a pláče hodný a čas všelikého oklamánie, tak že by to mohlo býti, aby všickni do každého člověka skrze znamenie a zázraky, kteříž jsú uvedeni od falešných kristuov, před nimiž by nižádný neostal, kdyby Buoh pro své vyvolené těch časuov neukrátil. Protož my najposlednie jako po spálení: když duom spálený sespe se a učiní se hromada ssutin, a jediné znamenie nějaká zde i onde ještě se ukazují, že tu někdy pokoj stál jest, ale na základ se všecko ssulo a porostlo lesem, v němžto zvieřata se pasú a přiebytek mají. Protož kto se základu dobeře u tohoto domu, kterýž jest spálen
a základ se | hluboko zasul a svrchu dávno protivnými věcmi 1 b.
zarostl? A najviece proto nesnadno v tom zasutí základ pravý muož nalezen býti, že ty věci protivné, kteréž sú na tom zasutí základu vyrostly, nazvány bývají mnohých ústy základ, aby mno-

zie táhnúce k sobě ten vzrost nasutý zbořenie domového i řiekali: totoť jest základ a cesta, jíž majé všickniť jíti, a jiní opět též. A tak do mnohých jest, jenž základ zasutý v novinách vyrostlých a základu odporných ukazujé rozdielně základ. Protož to jest obtiežení k nalezení pravého základu. Nebo by jeho nižádný nikdež neukazoval, a byť pravili to, že se jest zasul základ, i nenie nač stavěti, snad by mnozie kopali chtiece se základu dobrati,
Ezdr. IV. aby pravé dielo zřiezenie mohli stavěti, jako po spálení Idumských pohanuov chrámu božieho Nemiáš a Zorobabel s proroky po sedmdesáti letech vrátivše se z vězení Babylonského i dělali jsú nesnadno město a chrám po spálených zbořeninách, ale tuto tieže duchovní obořenie dávno zašlé opraví se a zase navede, k němuž základu jiného nižádného položiti nemuož, jediné Krista Ježíše, od něhož jest množstvie uteklo k jiným bohuom a v nich jsú sobě základuov nadělali a zapřevše Jezukrista Syna božieho pod pokrytstvím.

KAPITOLA DRUHÁ.

Ale majíce předloženie slov čtenie svatého, o nichž chceme mluviti, tři stránky budem v nich znamenati: jednu, kdež die
2 a. Šimon Petr: Přikazateli, přes celú noc pracujíce, nic sme nepopadli; druhé to, jenžto die: Však v slovu tvém rozestru sieť; třetie to, kdež se die: A když to učinichu, popadli jsú aneb zahrnuli sú ryb množstvie veliké, až se s nimi sieť jich trháše.

To tělesně položivše, obrat'mež se k rozumu duchovnímu při těch slovích, a zvláště, kdež ta slova duchovně nejsú jako tělesně. Lovení pracovité Petrovó prázdné, v němž přes celú noc v vodách kúpě se nic nepopadl jest, znamenie i příklad jest noci duchovnie, v niež všeliké práce lidské daremnie jsú, tak že nic k odplatě nebeské nižádný uloviti nemuož. Protož nám k užitku se praví:
Rim. XIII, 12–13. Noc jest pominula a den se jest přiblížil, protož odvrhúce skutky temnosti oblecme se v odění světla, abychom ve dne poctivě cho-

dili. — Noc jest nevědomí pohanského a slepoty židovské minula, když Kristus, syn božie, pravé světlo, přišel na svět, aby osvietil ty, kteříž v stienu smrti bydléchu. Protož z řeči počaté ty věci k užitku mnohému opatřme: najprvé přední řeč, že v noci slepoty duchovnie všeliké práce lidské daremnie jsú těch, kteříž jsú nedošli světla v Kristu, jako dne jasného. A v tom se dotýče stránky najpotřebnější, k niežto křesťan rozumný prvotně z viery má zřieti, poněvadž všeliké pokolenie lidské zaneprázdněno jest usilími těžkými a (z) těch usilí čekaje užitkuo časných, a mnozie věčných užitkuo nadějí se, ale v noci to vše jednají. Protož rozumní lidé, ješto věří, že nynie jest čas práce, kterúž se zasluhuje věčné radosti, vždy se mají báti, aby v noci nevědomie a slepoty diela jich nebyla dě|lána, nebo daremna jsú. A tu se škoda pozná daremních 2 b.
děl, když se přestěhuje člověk na onu stranu s prazdnýma rukama, čeho se chytí tu, kdež se die: Kopati nemohu, žebrati se Luk. XVI,
stydím, — nebo tam bohatec nemohl jediné kruopě mieti ani užebrati. Protož co hroznějšího než to: upadnúti u věčnosť chudoby s prazdnýma rukama, kteréžto věci lením se přihodie, ješto čas užitečný zameškají pro lenosť; nebo lení nechtěl v letě dělati, Přísl. XX,
protož v zimě bude žebrati, a nebude jemu dáno. A druhým se přihodí upadnúti u věčnosť chudoby s prazdnýma rukama, o nichž jest již pověděno, jenžto ač mnoho dělajé prací těch, o nichž se domnievají, že by radosti nebeské za ně hodni byli, ale v noci hřiechuov a slepoty přebývajíce, neuloví toho, což se domnievajé. Protož prvnějšie potřeba jest v tom se opatřiti sluzě pečlivému, aby dělaje ve dne dělal.

Ale k těm věcem, kteréž jsú pověděny o nedostatku lovu a práce daremní nočnie, dostatečna jest tato řeč svatého Petra, ješto die: Ale však v slovu tvém rozestru sieť. — V tom oznamuje moc slov Kristových, že což noc nemohla mieti, to slova Kristova v hojnosť rozmnožila, nebo jeho slova tak jsú dokonala a mocna, že netoliko ty věci, kteréž jsú učiněny, skrze ně prospěch a užitek mohú mieti, ale také i ty, kteréž nejsú k jeho přikázaní, musie Žalm XXX
býti, podle písma, ješto die: Slovem božím nebesa utvrzena jsú a 6, 8—9.

duchem úst jeho všecka moc jich, protož boj se hospodina všecka
země a před ním pohněte se všickni, kteříž bydlé na zemi na
3 a. svě|tě, nebo jest on řekl a stalo se jest, přikázal jest a stvořeno
jest. — Taková slova sama se oznamujé, kteraké moci jsú, aby
mohla přikazovati takovému bytí na zemi a zřiezenie nebeskému
a ustavení všeho světa s jeho plností. Protož písař tohoto písma
die: Boj se hospodina všecka země, a před ním pohněte se všic-
kni, kteříž na světě bydlé, nebo poněvadž přikazuje tak mocně
nebesóm i všemu světu, aby nebyvše ihned k jeho přikázaní usta-
vili jsú se se vší krású a plností svú, mnohem viece vám hlině-
ným lidem, ještoto jste jako komáři před ním, muož přikazovati, a
jako krúpě, ješto z okovu na zemi tekú. Ale snad slova Ježíšova
id. I, 3. nejsú tak mocna, die svatý Pavel o moci slova jeho: Jenž jsa blesk
slávy a zpuosoba podstaty jeho a nesa všecky věci slovem moci
své. Všeckny věci nosie aneb spravuje, nebo jim přikazuje, aby
nebyvše k jeho slovu byly. Nebo skrze něho svět učiněn jest,
protož slova plná moci maje. Ale tuto svatý Petr o zvláštní moci
jeho slov rozuměje die: Ale však v slovu tvém rozestru sieť. Opa-
třiv práci daremní celé noci i držie, že v slovích jeho rozestra
sieť hojně uloví.

Tyto věci jsú založenie, na nichžto má přestati mysl lidí ro-
zumných, že toliko v slovích Kristových jest moc dobrým a za-
slúžilým skutkóm u věčnosti k radování dostatečných. Nebo jediné
jsú mohla jeho slova přikazovati dobré skutky a moc jim dáti,
aby bylo platné to, což se bude dělati. Druhé proto sú dostatečna
3 b. slova jeho k zřiezení skutkuo | dobrých, nebo slova jeho jsú
m CXVIII, světlo v sobě podle písma, ješto die: Svitedlnice nohám mým
105. jest slovo tvé, pane Bože. To jest: kam bych měl kročiti
nohami mými v světle slova tvého, to uzřím uprostřed tem-
ností jsa postaven, spravím kroky noh mých, abych nepadl a ne-
zablúdil. A netoliko cestu dobrým skutkóm ukazuje světlo slova
božího, ale také ukazuje to, kterakým zřiezením má člověk dobré
skutky činiti, aby s nimi vzácen byl. Nebo ktož v boji bojuje,
nebude korunován jinak, leč řádně bude bojovati. Třetí proto jsú

dostatečna slova boží k dělání dobrých skutkuov, nebo Buoh nic nemiluje aniž se jemu co líbí, jediné to, což on zvoluje a čemu chce. Protož nic nemiluje aniž se jemu co líbí, jediné to, což on přikazuje co velí a čemu učí. To jest zvolil, tomu chce a to se jemu líbí. Protož najprvé nalezl sám u sebe sobě libé věci; těm chce a ty přikazuje a k těm jest všeliké slovo své vydal, aby číníce je, vuoli jeho naplnili, a netoliko aby vuoli jeho tak naplnili, ale aby z slov jeho mohli znáti, kde a v čem jeho vuoli plniti mají, a kdyby v čem odešli od jeho vuole, nebo ji potupili přestúpením, aby věřili, že jsú jeho rozhněvali, milosť jeho ztratili a v hřiech smrtedlný že jsú upadli. Protož ku poznání a k naplnění líbezné vuole božie jest slovo jeho, protož kterakékoli skutky veliké svatosti anebo slavné pověsti měl by člověk, a nepošli-li jsú z pravdy slov Kristových, nemuož v nich vuole boží naplniti ani se jí slíbiti. Nebo nižádný člověk ze všech lidí nebyl jest v radě božie, aby se otá|zal na dobré skutky a ukázal lidem pravější cestu 4 a.
než tu, kterúž jesti on prvotně sám u sebe nalezl, zvolil a v slovích přikázaní vydal a oznámil jest všem, ktož chtie jeho vuoli líbeznú naplniti a milosť jeho nalézti, aby to činili, a pakli těmi pohrzejí, aby jeho hněv nad sebú ustavili a jej věčně s ďábly protivnými nesli; na tom jest viera člověku zavázána. Protož tuto potřebné promluvenie jest svatého Petra, ješto die: Však v slovu tvém rozestru sieť, aby nás naučil pravému užitku v úsilí dobrých skutkuo, abychom se nepokúšeli sieť púštěti k dělóm duchovním, jediné toliko v slovích Kristových, neb jinak daremná práce bude, kterýchžto prací darемních nynie pln jest svět, ješto podle zámyslu dávných a slovutných pokrytcuov tak je koná svět a naděje se spasenie v nich, a každý podle svých zámysluov hledá Boha v čineech soběvolných, jakž chce a když chce a v čem chce, nedbaje na to, mnoho líbí-li se Bohu s tiem, či nelíbí.

Třetie stránka té řeči předloženo jest toto: A když to učinichu, zahrnuli sú ryb množstvie veliké, i trháše se sieť jich. Ta slova mají stránku divu tělesného z moci slov Kristových v polapenie množstvie ryb, pro něž se trhala sieť Petrova; a mohú ty

věci zevnitřnie tělesné Petrovy býti přieklad jiných duchovních
jeho, jakožto lovu jeho duchovního, sietí jeho duchovních a dra-
nie těch sietí duchovnie, nebo zjevno jest tuto i jinde ve čtenie,
Mat. IV, 19. že pán Ježíš, povolav jeho od lovu tělesného, ryb tělesných, řekl
4 b. jest: Poďte po mně, a učiním vás rybáře lidské. Protož po|něvadž
Petra a jiné apoštoly zdělal jest rybáře, aby lidi lovili, tehdy i
sieti k tomu lovenie dal jest jim. A ty sieti najprvé sú Kristovy
a potom Petrovy, a ty sieti sú slovo Kristovo anebo zákon jeho,
a tak všeliké písmo svaté od Boha vydané, z něhož rozumnie lidé
mohú naučeni býti. Protož ta svatá písma podobně jako sieť tě-
lesná plete se a vieže: jeden uzlík k druhému, až veliká a celá
sieť bude. Takéž pravda písma svatého jedna druhé se přídrží, až
tak všicku spolu osáhnú množstvie věřících a každého zvláště se
všemi jeho věcmi duchovními i tělesnými, aby jsa celú okročen
sietí, vytažen mohl býti z moře tohoto světa. A muož to sieť vy-
táhnúti z moře hlubokých hřiechuo a těžkých, když se sietí táh-
núti dá. Ale že se trhala sieť pro množstvie, muožem rozuměti,
že ne pro množstvie věřících trhala se sieť viery, jenž jest Petrova
sieť, ale jako v moři tělesném v sieť mnohé věci odporné vcháze-
jé; taktéž se namiesí zatracencuov, kacieřuo a pohoršiteluov,
jenž najprvé vcházejí u vrš viery povolujíce něknerak vieře a
v času pokúšenie pohoršie se aneb v kacieřstvie se obrátie, a ta-
koví sieť viery trhají; a čiem viece takového zlosynstvie v sieť
viery vejde, tiem viece tu sieť zderú, tak že mezi nimi viera bo-
žie spojená s slovy božími zahyne, tak že jediné ústy vyznávajé
Boha a pána Jezukrista, a znamenie posvátná na nich zuostanú
zevnitř, nebo ďábel opatrně vuokol jde s těmi poběhlými lidmi,
5 a. jenž v sieť viery vcházejí falešně a derú ji však tak, aby některé|
stránky těch sietí na sobě měl, jakožto křest tělesný a jiné věci
posvátné, aby tak hole nah neostal, jako zjevný pohan, ale jinak
všeliké pravdy písma ďere.

Ale množstvie věřících a vyvolených muož osáhnúti ta sieť.
A byť jich bylo bez čísla tisícuov, oniť pro to množstvie nederú
sieti viery té, spojené z mnohých pravd písma svatého; nebo se

neumdlevá, ani sužena bývá viera množstvím věřících, ale viece se posiluje a pevnějšie i tvrdšie bývá, nebo každý z nich sám z sebe rozmáhá tu vieru a tvrdí ji, nebo z viery živ jest a jest příčina pomocná i přiekladná jiným k věření. Pakli by kto polehčil z nich viery, ihned jiní hledie opraviti to. Protož množstvie věřících jest moc a síla viery. A že tato siet viery jediné ty vytáhne z moře tohoto světa a z hlubokosti hřiechuov, kteříž konečně ostanú v sieti, netrhajíce nižádné stránky těch sietí, nebo kdežkoli protrhnú tu siet zrušením které pravdy, z nichž jest ta siet svázána, tuť tak neostanú aniž mohú ostati v té sieti, a hlubokosť moře potopí je, aniž také bude vytažen kto tauto sietí, jediné ten, ktož se dá táhnúti sietí tam, kamž správa rybářuov Kristových siet miení táhnúti, a nedá-li se kto táhnúti tau sietí viery, nemuož vytažen býti.

KAPITOLA TŘETÍ.

Ale tuto jest pochyba o rybářích, kteří jsú Kristovi, nebo mnozie jsú, o nichž se zdá, že by Kristovi byli a púštějí siet v moře v noci rok, dvě letě, deset let neb viece a nic nemohú uloviti, ne|bo v noci loví a sieti majé zedrané a splácené provázky shni- 5 b.
lými, s smysly smiešené rozličných lidí a nejisté, z nichžto sobě sieti vieží. A mnozie by mohli řieci: Po vše časy v noci loviece, ne muožem jisti býti, bychom jednoho ku pokání ulovili. A mnozie uloví celú obec sobě k užitku, aby břicho pásli jich statky a aby vlny střihli a mléko dojili a stádo na roztrhánie najhoršie zvěři dali. Běda jim bude s takým lovem.

Ale že tuto mluvíme, že sieti Petrovy jest viera Kristova, založená na sloviech jeho, kterúžto sietí má človiek vytažen býti z moře hlubokého tohoto světa a z jeho nepravostí; nebo podobně jako v moři tělesném ryby kdes tam v hlubinách temných přebývají, takéž lidé zde v světě jakožto v husté tmě přebývajé, nemohúce viděti ani za se ani před se anižto na levo ani na

pravo, ničehož nic nikdež nemohau jistiti ani jednú nohú bezpečně stúpiti, kdež by pád, úraz a blud nebyl jim přítomen. Protož Petrova sieť viery jediná k zachování života ostává člověku v takovém nebezpečenstvie, aby v takové tmě, jako v hlubokosti mořské, mohl se viery chytiti a utéci zlého, ješto jest obklíčilo člověka na každém miestě, aby jeho pochytě v zahynutí postavilo. Nebo člověk naplněný proměn, jimiž se pudí sem i tam, jako lodi prudkými vietry, jemuž ty proměny nepřepustie za malú chvieli v témž postáti, vždy jim hýbají a jakás chtěnie nová jemu přinášejé, aby něčemu jinak chtěl, pro něco se rozpúštěl z sebe
6 a. v daremnosti vycházeje, v lehkosti se obraceje, | pro něžto se popúzeje horlivostí, bez moci ostává v lehkosti, pro něco se mútie, něčeho se bojé a v něčem se bláznivě raduje, něčím obtiežen jsa, s tiem sobě stýště, a tak tiem i jiným zlým vždy hýbán bývá a s tiem stojé v přiečinách světa, pomocných tomu všemu zlému, a uprostřed ďábluov, jenž patřie na člověka, aby jej v těch věcech umrtvili nebo skrze zlé libosti anebo skrze zisk tělesný nebo skrze stud a utulnosť nebo skrze pýchu a smělosť nebo skrze bázeň a pochybenie nebo skrze nevěru a zuofanie anebo skrze jiná přestúpenie chtiece člověka od Boha odraziti; to kromě těch osídl, kterážto v světě běžie, skrze svody a bezprávie čitedlná. Protož sieti viery Petrovy potřebie jest, jež on mnoho vytáhl jest z hlubokosti moře, ukrutných vlnobití ďábelských. Protož ktož jsú v té sieti a ktož se jé dadie táhnúti z hlubokosti toho moře, a nemuož o jiném to řečeno býti než o tom, ktož myslie a žádá z viery živ býti, v každé stránce svých věcí, aby mohl porozuměti z viery, kam aneb kterými proměnami anebo ďábly hýbán bývá, aby se v tom na vieře písma svatého zachovával jako slepý, ješto by v husté tmě byl, že by nemohl nikam jistě kročiti, lečby kto jemu ruky podal a vedl jeho bezpečně. Tak jest viera jeho; nemuožem bez nie ničemuž řieci zlé ani dobré, leč prvé na to skrze vieru pohledíme a poznáme skrze ni, co dobré anebo zlé. Takéž o duchovních a božských věcech nic nemuožem
6 b. jistiti pravě, jediné věřiti, jakož die sva|tý Pavel: Viera jest o

věcech nevidomých, k nimžto naději máme. Věříme, že Buoh Žid. XI, 1
jest Trojice svatá: Otec, Syn a Duch svatý, jeden Buoh, stvořitel
nebe a země, a že Kristus, syn božie, jest pravý Buoh a pravý
člověk, Duchem svatým počatý v životě panny Marie a z nie narozený; a tak i o jiných věcech duchovních a nebeských a o budúcích, o vzkřiešenie dobrých i zlých. A těch všech věcí dalekých a nevidomých muožem se dotýkati skrze vieru, položenú v sloviech božiech, postaveni jsúce jako ve tmě, daleko od těch věcí, o nichžto ani viděti ani co jistiti muožem, jediné skrze vieru mdlę. Protož ke všem věcem viery potřebie jest, nebo bez nie Žid. XI
nižádný se Bohu líbiti nemuože: kamž se bez ní pohne člověk, jako by se v temnú propasť vrazil, že ihned tudiež blud pochytí člověka.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

Ale že se o vieře tato rozumnosť potřebná předkládá, že na sloviech božích stojé, aby snáze člověku bylo, když věřie Bohu, tehdy věřie i slovóm jeho; jakož věřie, že jest pravý Buoh, takéž věřie, že jeho slova pravá jsú, a jakož věřie, že on nepromenný Buoh jest, takéž věří, že jeho slova nemohú se proměniti v tom, čehož potvrzuje, a že jinak nemuož býti to, čehož ona potvrzujé, jakožto v tom: kto je učinie, má milosť božie a jest požehnaný se vším, což má. A že tato jedna stránka viery mohla by
muoho do|brého přivésti lidem, aby takéž zavázanie drželi z vie- 7 a.
ry, že nepochybně padají v hněv božie a u vinu hřiecha smrtedlného zrušeniem kteréhožkoli slova božieho, a zachováním jeho činie vuole božie a mají milosť boží a požehnánie jeho-toliko těm sú, ješto tak věřie a tak činie. Ale ty věci mohú státi v těch, v nichž viera rozumná a živá jest, v nichž bázeň boží a milovánie jeho přebývá: mrtvá viera a slepá toho nemuož mieti.

Ale že svatý Pavel o vieře die, že viera z slyšení jest, a sly- Řím. X, 17
šenie z slova Jezukristova, tu rozum muož býti, že ač viera na

každém slovu božiem založena jest, ale toliko podle úmysluo Kristových užitečně nám viera na nich stojí, to jest: nám křesťanuom. Nebo zákon židovský má nedostatek v zákoně Kristově podle následovánie tělesných, v obětech a v jiných spravedlnostech těla, kteréž jim zákon starý tělesný v podobenstvie ukazoval, a jakož ta podobenství znamenala sú Krista aneb ukazovala svým znamenáním, tak v Kristu pravdu mají. Protož k těm věcem hledíce, muožem rozuměti, že mnohá slova božie v zákoně prvním nejsú víra nám k následování telat, ale jelikož telata znamenala sú Krista, oběť pravú za hřiechy, protož v Kristu jsú nám viera telata, nebo on nám hodnú vieru těch telat přivedl jest sám sebú. Protož pravě jest, že viera z slyšenie slova Jezukristova, aby piesma tak slyšal a tak držal, jakož jich smysl z slov Kristových a jeho pravdy nám k užitku potvrdí, jakožto všemi věcmi, kteréž se k
7 b. naučenie předkládají, máme se ujistiti v slovích Kristových, aby nám jako viera ostala, uzřieme-li, že nám slova Kristova toho potvrdí, že ta naučenie mají spojenie s slovy Kristovými a v nich jsú založena neoklamaně, nebo i piesma židovská i jiná lidská mohú zakládána býti v slovích Kristových i v jeho přiekladu lstivě s oklamáním, jež proto přiměšují ta piesma k Kristovi a k jeho slovúm, aby lhali oděnněji lidu v těch písmích a skrze Krista. Protož z potřeby musí všeliké učenie zkušeno býti skrze slova Kristova a skrze jeho život, měří-li se k jeho příkladóm i slovúm. Ty věci opatře múdrý, srozumieť, stojí-li ta naučenie v slovích Kristových: tehdyť budú viera. Ale že et cetera.

KAPITOLA PÁTÁ.

Ale že mnohé věci k věření přieslušejé a mnohé se otevřeně pravie nebo potvrzujé o věření, jenž nejsú viera ani k věření podobné, nebo čas najhoršie přišel jest, že se tak zle na vieře lidé znají, že vieru pravú křesťanskú za blud a za kacieřstvie mají a ve mnohých stránkách púhé kacieřstvie za vieru držie. A toto

jest rozdèlenie veliké v lidu nynie, a dvě straně jsta, ješto se kaceřujeta jedna druhú; nebo hnutí veliké stalo se jest oddávna a zášti u vieře, že lid tak daleko zašel jest od viery, že jediné obyčeje lidmi uvedené, mrtvé a bludné, za vieru má a viery pravé tak velmi nezná, že se jemu zdá bludem kacieřským. A o to již bojové a svárové, mordové, pálenie a mno|hé hřiechy stali jsú se 8 a.
mezi tiem lidem, a tiem viece zatvrdili jsú se zlí lidé s těžší nenávistí proti pravé vieře, a z té přiečiny nesnadně nynie poznajé vieru: ana již smrdí všicka kacieřstvím a nepřiezní; hanění pro ni všudy rozmnožené.

Ale tento smysl dávný múdrých lidí potřeben jest zachovati v takových zapleteních, kdež se bludové ctie jako viera, aby hotovi byli rozumně věřiti všemu, což Buoh chce, aby věreno bylo a nic aby nevěřili, což Buoh nechce, aby věreno bylo, a takť se sjednají s Bohem u vuoli, u věření, nic nechtiece držeti za vieru, což jim on nerozkázal za vieru mieti, a což jim on věřiti velí, tomu věřie. Pak komu se zdá v takých věcech pochybení, že by řekl: nevím, co on chce, aby věřeno bylo, a čemu nechce, aby nebylo věřeno, k tomu má pravý rozum požievin býti; nebo kdy by to nevědomé bylo, tehdy nikdy od nižádného nebylo by naplněno. Ale že jest množstvie věřících již přeběhlo, ješto jsú věřili, jakož jest on chtěl, nebo viera, jednú daná svatým, mnoho jest již následovníkuov měla, a poněvadž jednú dána jest viera, z tohoť muož známo býti, v čem a kterak dána jest, a že ne jinde, jediné skrze Jezukrista, rozmnožitele viery, a to v zákoně svém skrze apoštoly své. Protož toť chce, aby věřeno bylo, což jest v zákoně svém skrze apoštoly své za vieru ostavil, a co prvnie písma za vieru o Bohu neb o jiné pravdě za vieru věřícím v Krista ukázati mohú. Toť jest viera božie a křesťanská. | Nebo při těch při 8 b.
všech věcech, kteréž se přikazují a majé držány býti, vierať musí býti, nebo ani držeti ani plniti muož kto, musíť najprvé věřiti Bohu a jeho slovóm, jakož ona učie a vedú člověka. Protož čině člověk tak a drže, jakožto jemu Kristus v zákoně svém přikazuje, z viery jest živ. Protož uptánie na vieru jest v zákoně božím

ostaveno, a což jest on za vieru ostavil, to chce, aby věřeno bylo, a což nám ten zákon za vieru neukazuje, abychom nevěřili. Nebo jakož by viera od Boha vydaná pohaněna byla, ktož by jé pohrzel, nechtě jé povoliti a jí držeti v skutku. Takéž bývá pohaněna viera božie od toho, ktož držie za vieru věci cizie, vieře božie odporné. A poněvadž jest on vydal jednú vieru svatým dostatečnú, tehda každá viera, kteréž jest on nevydal jednú svátým, jest odporna vieře božie. Protož on nechce tomu věření, jako sobě
Mar. XI, 22. protivnému, nebo dic pán Ježíš: Mějte vieru boží. A poněvadž tak mnohotvárná věřenie a cizie dávno rozsáta jsú, a množstvie lidské pudí se k ní a zavazuje pod klatbami k těm novým a uvedeným věřením, pečlivým lidem o své duše se tiem pilněje ptáti slušie na vieru božie v zákoně jeho a k nie se srdcem přivinúti a ta věřenie nová pilně opatrovati a jim porozuměti, kamť množstvie lidí vedú; neb papež chce, aby jemu věřili, listóm jeho a zákonóm jeho nad zákon božie, nebo píše na svých listech zemiem a kraji-
9 a. nám, posielaje jim na listech za peníze všem hřiechóm odpuštěnie a muk zbavenie, a ktož by v tom nevěřil a on jeho dosáhl, upálil by jeho. Takéž o jeho listech a o zákoniech rozmnožených jest, že chce, aby jim věřeno bylo viece nežli zákonu božímu, nebo on pro své zákony mstí, ale pro božie zákon nemstí, ale pálí lidi proň, ty, ktož jej činie. A netoliko ta věřenie jsú, ale množstvie knih jest, ješto jsú zjevně proti zákonu božiemu, a ty se jako viera držie. Co divuov lživých v pasionaliech a v jiných nápisiech, ješto je za vieru drží lidé svedenie, a co jest domnění nejistých v lidských písmiech a rozumuov nejistých i nepravých, ješto jsú za vieru utvrzeny lidem. A přieliš jsú zapletli lid věrú i těmi rozumy a domněními nejistými, ješto pro dávné držení ti zápletkové, jako viera utvrzená stojé, a viera živá zatměna jest
Jud. I, 3—4. a pohrzena pro ně. Protož z potřeby apoštol die: Prosím, abyste se vadili o vieře jednú dané svatým; nebo jsú podešli někteří lidé, ješto někdy znamenáni jsú v tom saudě nemilostivi, Boha našeho milosť přenášejíce v smilstvie. Napomenuv anebo prosiv, aby se vadili o vieru jednú danú svatým, přiečinu pravie, proč by to

měli učiniti. A že proto, poněvadž jsú vešli tak nemilostiví lidé, milosti Boha našeho přenosiece v smilstvie a pána Ježíše Krista zapierajíce. Ti jsú přieliš škodlivě porušili vieru. A byť dnes měl kto ohledati, co jest takých odpuorcí našlo pod vieru, a zrušili
jsú ji mnohonásobně a zapletli jsú, že jé počátka ani | skonánie 9 b.
lidé nemohau věděti, a nasáli jsú v ni zlých věcí, odporných té vieře. Toť by měl proč řieci: Vaďte se o vieru jednú danú svatým. Ale s kým by se o ni vadili, ano jsú velicí odpuorce, ješto panujé nad věrú i nad lidem, a viera jest to, což oni chtie. Protož nebude-li kto trpěti od nich pro vieru, krátký jest svár s nimi; nebo jsú mocnie nepřietelé viery pod kóží viery, a malý se s nimi nevaď, neb nalezneš odpovědi rovné. Ale nemáť rozuměno býti tak, byť se kto měl vaditi o vieru kostkařským během, ale muož-li kto pravdau přemoci nemúdré odpuorce viery, bez haněnie svárlivých učiň to. Protož tuto z toho vazenie o vieru muožem sobě zachovati k užitku, že odpierati nepovolujíce takovým, ješto jsú zedrali sieť viery, každý chtě po sobě vieru táhnúti a nad ní panovati a jiné tak učiti vieře, jakž jest ji sobě vhod skrojil a obrúbil. Protož takovým nepovolovati, aby chtěl tak věřiti, tak viery následovati, jakož se mětežníkóm líbí, znaje pravě vieru i šel by po nevěrném.

KAPITOLA ŠESTÁ.

Ale této řeči následuje ihned nepřiezeň, poněvadž mocní odpuorce viery, ješto oni panujé nad věrau a cíle jé ukládají a činie z ní což chtie, a nebude-li hubený věřiti, jakož jemu velicí odměřie, upadne jim v ruce, jako kacieř soběvolný, ješto po své hlavě v bludiech kálí se a staré a plné hlavy zamietá, a tuť pod tiem stienem smrť sedie, a bude-li kto z nás, ješto by z toho stienu
smrť vy|stúpiec, udávila jeho, zstrašie se jiní. Protož u pokoji zdá 10 a.
se některým, že jsú bohatější u vieře nežli velicí kněžie, ješto panujé nad věrú, ale když budau zraženi, Buoh vládne tiem, kto

ostojé v času pokušenie, než bez pochyby diem, ktož nebude moci umřieti od domácích nepřátel pro vieru, neostane u vieře, leč Buoh ukrátí nad kým toho času zlého.

Ale že tyto řeči, kteréž jsú pověděny napřed o věření, na tom jsú založeny, že Petr jest rybář duchovnie, a sieť jeho jest zákon Kristuov anebo viera Kristova na něm založená a na zákonu jeho svázaná nebo spletená uzlíky rozličné pravdy slov božiech, aby celá sieť súci a dostatečná i mohla uloviti hřiešné a vytáhnúti je z hlubokosti mořské hřiechuov a světa tohoto a konečně ryby připraviti svatých lidí k užitkóm pána nebeského. To držme z viery o svatém Petru i o jiných apoštolech, žeť jsú rybáři ustaveni takového lovu od pána Ježíše a že on jim dal takovú sieť viery
Jan XV. v slovích svých, jakož jest o nich řekl: Já sem jim dal řeč tvú, a oni jsú ji přijali, a svět je v nenávisti měl, a proto jim poslal Ducha svatého, kterýžto Duch svatý spuosobil jest v nich všelikú řeč božie, v niežto viera dostatečná i ustavena jest v apoštolech k spravování všeho světa anebo všech, kteříž jsú měli naučeni býti vieře, k spasení dostatečné. Protož ti rybáři duchovního lovu, majíce sieti spravené skrze Ducha, posláni jsú od pána
10 b. Ježíše, aby jdúce po všem světě kázali čte|nie všemu stvoření ro-
Mar. XVI, 15—16. zumnému lidskému, a ktož ze všech věří čtenie a bude křtěn, spasen bude, a ktož neuvěří a jeho skutkem nenaplní, zatracen
Jak. II, 26. bude. Nebo viera bez skutkuov mrtvá a marná jest, daremná a ďábelská jest; viera skutečná jest živá, užitečná a křesťanská jest. A tak s tú věrú a s tú správú poslal jest pán Ježíš apoštoly na veškeren svět, aby naučili všelikého člověka, skrze pravdu čtenie Kristova hodného, k každému skutku dobrému prospěšného,
Kolos. I, 27—28. jakož svatý Pavel o sobě i o jiných apoštolech vyznává řka: Kristus Ježíš, jenž jest u vás, jehož my zvěstujeme vám, učiece a treskcíce každého člověka ve vší múdrosti, abychom vydali každého člověka dokonalého v Kristu Ježíši.

Protož neumenšeně apoštolé skrze pravdu čtenie naučili sú lidi věřící. A poněvadž jsú tak naučili, aby skrze jich učenie byl každý člověk dokonalý v Kristu Ježíšovi, protož, poněvadž jim jest řekl

pán Ježíš: Játˊ sem vás zvolil, abyste šli a užitek přinesli a užitek Jan. XV.
váš aby ostal, protož poněvadž pán Ježíš ustavil a poslal Petra a
jiné apoštoly s tau sietí viery, aby v tom lovu prospěli a užitek
mnohý přinesli a užitek jich aby ostal: tu vizme, kde v kom jich
práce padla, zuostala a prospěla k životu věčnému, kterýžto lid,
jsa skrze kázanie apoštolské dokonalý ustaven u vieře i v životě,
ostal jest na přieklad všem věrným budúcím křesťanóm, aby se
potomní jako k cíli utiekali na první, v nichžto neoklamaně
práce | kázanie apoštolského ostala a prospěla jest k užitkóm u 11 a.
věčnosti trvajíciem a k zastavenie budúciem na jich jistotě. Rozum to muož spraviti, že práce apoštolská tu jest ujištěna, od kterýchžto potomně jest přijata, kteříž vieru čtenie svatého od nich sú přijali a v nie prospěli podle úmysluov apoštolských: v těch ujištěna jest viera Kristova a apoštolská, k níž potomnie přistúpíce mohú bezpečně čekati života věčného.

Protož již dále slušie opatřiti, kde by ten lid byl ujištěný skrze apoštoly u vieře a kterak by zřízen byl? To z skutkuov apoštolských a z jevných nápisuov muožem poznati, že lid věřície za časuov apoštolských, jakož i jich kázanie, šlo jest po všem
světě, a nebyl jest lid, v němž by slyšán nebyl hlas jich. Protož Žalm XVIII, 5.
podle toho řečeno muož býti, že všudy mezi každým národem a jazykem byl jest některý, ješto jest věřil čtenie v kázanie apoštolském. Neřku, byť všichni všudy věřili čtenie, kdež jsú je apoštolé kázali, ale někteří, které jest Buoh vyvolil, někde viece a někde méně. Protož podle skutkuov apoštolských slúli sú sborové věřícíech po městech, po vsech a po krajích světa, kteřížto sborové a shromážděnie mnohých věřícíech v jednu vieru — ty sbory vylúčili sú apoštolé z jiných lidí nevěrných obláštně. Ač neřku, byť tělesně miestem mohli mnozie věrní v jednu ulici v městě odlúčeni býti, ale v jedno tovaryšstvo viery aby se spojili a spolu účastnosť miestem v duchovniech věcech a v slovu božiem
mě|li. A podle takového tovaryšstvie a účastenstvie u vieře a v 11 b.
duchovniech věcech nazváni jsú sborové věřícíech. A že za času kázaní apoštolského Římané a kniežata římská panovali jsú široce

po světě, jakožto se shledává z skutkuov apoštolských, v zemi židovské, v Řecích i v sirské zemi a jinde, kdež šlo kázanie apoštolské, že zmienku činie o Římanech a o jich panstvie, a s tiem také všudy smiešeni byli Židé s pohany, protož věřicie třetí stránka byli, jakožto podruzi mezi pohany a mezi Židy, platíce dani Římanuom. A když jsú apoštolé kázali, tehdy tomu dvojímu lidu kázali jsú čtenie. Protož někteří uvěřili jsú z Židuov i z pohanuo kázanie jich, a ti věřicie, odlúčení od pohanuov a od Židuov, byli jsú třetie lid a jiné viery.

A ten lid věřicie v Krista apoštolé zřídili jsú dvojím obyčejem aneb dvojí stránkú: jednú zevnitř k přebývanie tělesnému, aby mezi tiem dvojím lidem nepřieznivým, sobě protivným, mezi pohany a mezi Židy, mohli hodně přebývati, jakož slušie na svaté. Protož najprvé, aby mocem najvyšším daně platili a jinak v hodných věcech a služebných jim poddáni byli tak, jakož jsú je učili apoštolé, aby odtud útoku na ně nemohli učiniti páni pohané těch zbožie řkúce: Pyšní jsú, chtie sami páni býti, v našich zbožích sediece. A tak by ihnedky sáhli na ně i na vieru a nedali by viery Kristovy v svých panstvích kázati. A protož to s pilností
12 a. opatřili jsú apoštolé, aby jim poddáni | byli u věcech služebných těla: dani a mýta jim platili a poctivosť na ně slušnú jim činili. Druhé v obcování mezi pohany a Židy aby pokorně s dobrými přieklady byli, jakož jim svatý Petr takové naučenie dával řka:
I Petr II, 12. Dobré obcovánie majíce mezi pohany, aby v tom, ješto mluví o vás jako o zlých, z dobrých skutkuov vás poznajíce, chválili Boha z toho, když je Buoh také navštieví milostí svú. — Protož tiem obcováním pravým a krotkým mohli jsú snáze mezi pohany přebývati a mezi Židy, aby neměli na ně útoku pro jich přiečiny nepokojné a žalobné, když by jim na čem škodili, nebo jich popúzeli k hněvóm, rozbroje nepřiekladné nebo nepoctivé před pohany jednajíce. Protož dobrotivé přebývanie a neškodné i pohany mohlo jest ukrotiti, aby se nepopúzeli a nesáhali na ně. A to přebývanie pokorné a milostivé bylo jest přiečina k obrácení pohanuov i Židuov k vieře, nebo přiekladové dobří k obcování někdy hnú

nevěrnými viece nežli zjevné kázaní samau řečí, nebo obecně skutkóm viece věří a hýbají se jimi nežli samau řečí. A apoštolé těmi přiečinami ustavili jsú je zevnitř, aby mezi tiem lidem protivným bez žaloby byli, aby svú nemúdrú příčinú zlých lidí proti sobě nepopúzeli k hněvóm, ale viece svú dobrotú aby jim k dobrému přiečina byli. Pakli by jim ta dobrota neprospěla, že by z božího dopuštěnie na ně sáhli pohané s Židy, aby nebráníce se pokorně trpěli bezprávie od nich. To tak zevnitř usta|veni jsú, 12 b.
ale k Bohu zvláštními řády jsú ustaveni dostatečně. Jakož jsú sami apoštolé siet viery dokonale měli, tak jsú je v tu dokonalost z hlubokosti moře hřiechuov a bluduov táhli, aby v samé sieti viery ostali, nebo kohož jest ta siet vytáhla z hlubokosti moře, jinde jest jeho neostavila než v sobě, aby z viery živ byl, čistě k Bohu vieru a milost zachoval a u sebe svědomie nevinné, jakož se ty věci hojně v učení apoštolském, jako v jich sieti nalezajé.
Ale prvnie dobrota na obrácené z pohanuo k Kristovi slušie, aby Efez. IV, 22—24.
obnoveni byli, svlekúce s sebe starý život Adamuov porušený a prokletý a přieliš žalobný před Bohem i oblekli se v nového člověka Jezukrista. Jakož jsú prvé obtieženi byli modloslúžením a Řím. XIII.
životem nestydatým: v smilstvích, v hodováních, v opilstvích, v rozkošech těla, v nemilostech, v svářiech i v vraždách a v jiných zlostech, jenž jsú skutkové starého člověka, prvnieho člověka prokletého, skrze něhož všickni mrau a v hněvu božím se rodí: protož toho hřiešníka poškvrněného s sebe aby najprvé svláčeli, vždy svláčiece, svláčeli jeho a v nového člověka Jezukrista se oblekli, poctivost života jeho na se berúce, což kto najviece muože podle obdarovánie milosti boží, aby se podobnal kto takové poctivosti života jeho nevinného v pokoře, v pokloně božské, v spravedlivostech jemu podobných. Toť muož někto hojněji mieti nežli jiný, ješto menšie dar má, ale vždyť musí přijíti
k | novotě života, tak aby starý život miesta neměl, na němž by 13 a.
hřiech smrtedlný miesto měl; nebo kdežkoli ctnost bývá zrušena, kterúž člověk z núze měl zachovati, tu na tom miestě vždy hřiech smrtedlný ostává. Protož tak mnoho člověk musie starého člověka

s sebe svláčeti, aby jeho činové nestáli na člověku s přestúpením přikázanie božiech, nebo kteréž by přestúpil podle žádosti starého člověka, vždy by smrtedlně hřešil, ale v nový život se obléci, Krista následuje, muož jíti svrchovaným obyčejem a muož jíti nižším obyčejem, držíce přikázanie boží v každé štránce, v kteró jest zavázán k němu pod pokutú hřiecha smrtedlného.

Ty věci prvotně lidu tomu byly jsú předloženy, ale však na základ Krista, nebo by i Žid mohl takové věci nebo k těm podobné činiti, kteréž jsú pověděny, ale poněvadž nemá základu Krista, mrtvé by byly Židu. Protož základ, Kristus, musie založen býti, aby se na něm skrze vieru a milosť ustavili a živé věci naň dělati budú. Protož svatý Pavel ten základ těm prvotniem lidem
1 Kor. III, 11. předkládal jest řka: Základu jiného nižádný nemuož položiti mimo ten, kterýž jest položen, jenž jest Kristus. Ale každý viz, kterak na to stavie. Protož základ najpravější a najjistější položen jest tomu lidu, aby všeliké dielo dobré a jisté mohlo bezpečně naň bez oklamánie stavěno býti. Tak jim předkládá základ, naňž sú založeni pravie apoštolé Kristovi a proroci, jenž i ti prvotnie
13 b. byli jsú na Kristovi založeni. Protož i my po|slednie tyto lidi prvotnie sobě předkládáme k ujištěnie, poněvadž oni na základu Kristovi a na základu apoštoluov a prorokuov založeni sú byli, abychom na tom stáli, na čem nezklamáni skrze apoštoly oni založeni jsú byli. Nebo potom jiných základuov nejistých mnoho jest založeno, na nichž zle stojí množstvie a zle stojí. Papež chce býti základ cierkve svaté i hlava i kámen úhelnie; roty mnichové každá jednoho mnicha prvního základu svého zákona má, a již mnoho základuov jiných. A lid poběhlý nehledá jediné obyčejuov mrtvých následuje, jichžto následují jakož i jich otcové, kteréž jest nalezl, narodiv se v nich jako i pohané v svých modlách. Protož v takých mierách múdrým slušie najpilněje hleděti k tomu základu, na němž jsú apoštolé prvotnie lidi založili, aby s nimi mohli jistě dobrá diela dělati.

———

KAPITOLA SEDMÁ.

Dále muožem znáti, že jsú apoštolé ten lid v rovnosti ustavili, aby ničím sobě dlužni nebyli, jediné aby se spolu milovali a skrze lásku sobě slúžili, jako jedno tělo spojené z mnohých úduov, hlavu Krista majíce, jakož jsú učeni tomu, že mnozí jedno tělo jsme, jenž z jednoho chleba účastnosť těla Kristova přijímáme, protož aby jako mnozí údové jednoho těla spolu sobě povolni bez puzení bezděčného slúžili skrze lásku a užitečni sobě byli, napomínajíce se jedni druhými. Nebo v ten čas panovánie pohanské s mocí připúzejície mezi tiem lidem | nebylo jest ani těch správcí 14 a.
s úřady pohanskými, rychtářuov, konšeluov k saudóm svárlivým. Ač jsú pod mocmi pohanskými byli, ti jsú kromě viery byli, a oni jim s platy poddáni byli, ale moci viery a mravuov skrze moc pohanskú neřídili jsú, protož úředníkuov pohanských, katuov, biřicuov a konšeluov, rychtářuov ani kniežat s panovaním pohanským sú neměli z sebe, jenž by též viery byli, bratřie jich, spolu účastni Krista, ale ciziem kniežatóm poddáni jsú byli u věcech služebných podle těla. Nebo ti sborové Kristovi trvali jsú mezi pohany bez moci světské viece než tři sta let až do Konstantina: ten najprvé umiesil se mezi křesťany s panováním pohanským a s úředníky takými, jakož na pohany slušejí; ale apoštolé ten lid k věcem vyšším a dokonalejším přivedli jsú, než je pohané mají k svým správám, jakož se z učenie apoštolského shledává, ješto Efez. IV,
je učí, aby duostojně chodili v tom povolání se všic pokorú, s ti- 1–6.
chostí, s trpělivostí, shovívajíce sobě v lásce. Pilni buďte zachovati jednotu ducha v svazku pokoje, nebo jste jedno tělo a jeden duch, jakož jste povoláni v jedné naději povolánie vašeho, jeden Pán, jedna viera, jeden křest, jeden Buoh a otec všech. Ta správa daleko jest od správy pohanské, jenž se děje skrze práva městská a skrze úředníky pohanské, ale býti jedno tělo a všickni týmž duchem božím se spravovati u věcech božských a duchovních i mravných, majíce jed|noho pána Jezukrista, toť jest vysoko pře- 14 b.

výšenčjší zákon nežli mocí pohanských, ješto pravdu zemskú nemocnú činie s připuzením bezděčným v lidu nemúdrém, dobrému nechtivém; ale aby skrze milosť a dobrú vuoli dělali pravdu Bohu milú a lidem užitečnú ku přebývanie zdejšiemu i k věčnosti: taťdaleko přesáhá správu pohanskú a světskú.

KAPITOLA OSMÁ.

A že křesťané nemohú viery Kristovy následovati podle jiné správy pohanské a městské na rathauziech pod žalobami stojíce, nemohau Krista účastní býti aniž spaseni mohau býti v tom umierajíce, ale tento odpuorce, maje duch pohanský a světský, muož přieti toho řka: Poněvadž ti sborové Kristovi nejsú zřiezeni skrze moci pohanské u věcech viery a mravuov, jediné toliko skrze lásku měli jsú všecky věci řiediti mezi sebú, kterakž tehdy, když se jim lásky nedostalo a bezprávie se jim přihodilo, čiem jsú to zřiedili? Však jsú saudy někteří ještě mievali. Protož jim
1 Kor. VI, 4. řiekal svatý Pavel: Budete-li mieti světské saudy, potupnějšie jenž jsú v sboru, ty ustavte k sauzení. Protož jsú požievali úřadu pohanského i úředníky k tomu jsú stavěli, a tu jim láska nestačila.

K tomu tato odpověď muož býti: že jest pravé to, že apoštolé k dokonalým věcem ten lid přivedli jsú a v nich je ustavili, aby se v nich všecky věci skrze lásku božie jednaly, ale však ta správa
15 a. není proto pohaněna, že sú v nie | někteří nedokonalí jako mladé děti, ješto nemohau tvrdého pokrmu jísti, mléka žadajíce. Protož ten obrácený z pohanuov a z Židuov k vieře Kristově, zlému obvyklý a k časným věcem nezřiezeně přichýlený, ač jest uvěřil v Syna božího i pravdě jeho, ale však v tom věřenie nebyl jest dokonalý ihned. Ale při té vieře měli jsú někteří nedostatky ve mnohých stránkách, pro něž jsú tresktáni od apoštoluov a diel

shovievání do času pro naději opravení potomnieho těch nedostatkuov, jakož tuto svatý Pavel, vida neřád některých těch věřících, ještě nemocných, ano křesťan s křesťanem na saud chodí před úředníky pohanské, tresktal je z toho, že oni vieru majíce i chodí ku pohanóm na saud s pohoršením pohanuov, a řekl jest jim: Zdali neviete, že svatí tento svět sauditi budau, protož 1 Kor. VI, 2
poněvadž skrze nás svět sauzen bude, nehodni jste, jenž byste o najmenších věcech súdili. A potresktav jich těmi slovy, ještě shovievaje jich nemoci v naději polepšení, dopauští jim saudy doma, aby nechodiece před pohany na saud, některé z sebe potupnějšie k sauzení ustavili. Poněvadž pro jich nemoc nemohl jich ovšem k dokonalosti přivésti ihned, aby nechajíce těch sauduov bezpráví trpěli na časném statku, aspoň tu vybierá, aby zlé větčie opustiece, menšie zlé drželi, dokudž i toho neopustie. Větčie zlé křesťanóm sváry vésti na saudě před pohany o časné věci, ale menšie zlé jest doma před svými hanbu | svú odkryti, ale vždy 15 b.
jest zlé bylo. A že jich hanba byla takové zlé, ihned jim to pověděl, když jim dopustil saudu skrze domácí. Die: Toť k vašie hanbě praviem, protož vám za zákon věčný nedopauštiem sauduov, ale hanbuť vám dopauštím, abyste ji nesli, dokudž by mysl vaše neobřezaná, k zemským věcem neřádně přiechylná, hanbu nosiecí, zarděla se studem a odešla od zlého, pro hanbu jsúci obtiežena, tak že by potom mohl rozumný samau hanbau od toho odehnán býti, anebo pravěje z daru milosti boží tiem pohrzeti, což jest jeho k saudóm táhlo. Protož z toho známo jest, že zákon věčný těch sauduov k hanbě jich nedopustil jest, nebo byť jim za zákon saudy s hanbú ostavil, tak by věčně chtěl, aby saudem svářiece se o zemské věci i věčně se za ten zákon styděli, a stydiece se zaň nemohli by naděje mieti z něho budaucí odplaty, ale strach pekla. Ani svatý Pavel nemohl by se chlubiti v sbořiech božích pro jich vieru a poslušenstvie, když by vždy tak s hanbú stáli, svářiece se na saudě o statky tělesné, protož potom jim pravějšie věc die a k opravení ruoznice mezi bratřími bližšie, i die jim:
Tak nenie mezi vámi nižádný múdrý, jenž by mohl súditi řeč 1 Kor. VI, 5—8.

mezi bratrem a bratrem svým, ale bratr s bratrem saudem se vadie a to před nevěrnými. Již jistě hřiech jest mezi vámi, poněvadž saudy máte mezi sebau: proč radějši oklamánie netrpiete, ale vy křivdu činiete i oklamánie a to bratřím. Nenie mezi vámi
16 a. nižádný | múdrý, jenž by mohl sauditi mezi bratrem a bratrem. Tuť nemienie o saudu rathauzném pohanském, aby někto múdrý z nich, rychtářem se učině, saud osadil mezi bratrem a bratrem, nebo k takému saudu musí býti moc připuzujície z potřeby, aby musili uředníkóm poddáni býti ti, ješto se chtie vaditi na saudě. Protož skrovnějšie věc toto jest a pravdy bližšie, ješto die: Nenie tak nižádný mezi vámi múdrý, aby mohl sauditi mezi bratrem a bratrem: tak jste již chudi v múdrosti. A nemieníť toho, byť s to smysla neměli, poněvadž jim napřed die, Bohu za ně děkuje, že jsú se bohati ve všem učinili, v každém slovu i v každém umění. Protož bohatým v umění každém k trestání die: Proč, majíce múdrosť a uměnie, nesaudíte mezi bratřími podle rozumu čtenie rozděliti mezi bratry o bezprávie a ukrocenie toho bezprávie, protož to súzenie jest rozeznánie bezprávie a ukrocenie toho bezprávie najviece tresktáním, a přivésti potom bratry ku pokoji smířením, a bezprávie odpuštěním? Pakli jest takové bezprávie, ješto je muož opraviti navrácenim tělesné věci, to má učiniti bratr vinný druhému, a pakli jsú haněnie křivá, že jeden druhého na dobré pověsti ohyzdí před jinými křivě, má k tomu nucen býti, aby pro své svědomie to haněnie opravil tu, kdež jest bratra ohyzdil, aby tu ohyzdu anebo pověsť zlú s bratra sňal, muož-li opraveno býti; pakli jest uteklo opravenie, rozlivši se pověsť po celém kraji, ale i to zlé majé sobě odpustiti, nebo
16 b. ke | všelikému bezpráví, kteréž se mezi bratřími přiházie, najviece tresktánie má předcházeti vinného, a vinný, poněvadž by nemohl jinak bratru křivdy odčiniti, má odprositi pokorně, a s tiem majé sobě odpustiti z srdce a smířeni býti, aby tak zlé věci ukroceny byly, a mezi bratřími aby milosť a pokoj ostal. Tak rozumnějšie mezi bratrem a bratrem majéť bezpráví rozsúditi a k miestu nesnáze přivésti, a ta věc jedině mezi lidmi dobré vuole muož

býti, ješto pokoru a bázeň boží v sobě mají a mohú se pravdě pokorně poddati, kteráž jim od rozumných ukázána bývá o těch přech, kteréž mají mezi sebú. A k také dobrotě chýlí smysl apoštolský ty, ješto mají spolu bratřie v Kristu býti, jsúce od světa odlúčeni; ale kozlové rohatí, ukrutní, lakomí a mstiví, ješto jsú oděni maudrostí tělesnú, umějéce se z viny v saudech vyvoditi, zlosti své přikrývati a na jiné je cpáti: tiť na rathauz slušejé na saud, kdežto je rovné potká, aby se zapálili, stojéce před bohy, k nimž jsú se s žalobami utekli, ano je přemietají a šacují, v kládu sázejí. Ale prvnie saud mezi bratřími byl by najpotřebnější podle dobroty, nebo ten by ctnostně s polepšením svědomí bratrských mohl jednán býti.

KAPITOLA DEVÁTÁ.

Ale rathauzní saudové s hřiechy se jednají, a ač v nich časných statkuov zase dobývají, ale na svědomí v škody hřiechuov pada|jí. Protož svatý Pavel treskce mladé křesťany jako dietky 17 a.
v Kristu, proto že jsú se saudili před nevěrnými pohany o statky tělesné, die jim: Již zajisté ovšem hřiech jest mezi vámi, poněvadž saudy máte mezi sebú. Proč oklamánie netrpíte raději? Tu je zjevně pokládá v hřiechu pro saudy o statky tělesné. A poněvadž jest hřiech na ně upadl pro saudy, což tehda viera jim platna jest? Však proto jsú uvěřili v syna božího, aby skrze smrť jeho vysvobozeni byli od hřiechuo a tak z moci ďáblovy; a poněvadž pro zisk tělesný uvalé se v hřiechy, již to ztracují, čeho jsú dobyli skrze smrť Kristovu, a smrť Kristova není jim nic platna, leč by k nie opět práva dosáhli skrze pokání. A z těch hřiechuo, v kteréž jsú skrze saudy upadli, nemohú jinak pokání činiti, leč konečně od sauduov přestanú. Protož z těch věcí muož známo býti, že člověk nemuož křesťanem býti v této straně, o níž mluvíme, leč by křivdy a oklamánie nižádnému nečinil, a kteráž

křivda a oklamánie na něho upadá od jiných, aby ji strpěl, zlého za zlé nečině podle přikázanie Kristova; aniž smrť jeho nemá moci v nižádném.

Tyto věci z přiečiny prodleny jsú, aby mohlo známo býti, že apoštolé, dokonalé věci uvodíce v ty prvotnie lidi, ne ihned k té dokonalosti jich mohli jsú mieti, diem některých, protož shovievali jsú jim do času, majéce naději, že k lepšiemu přivedú ty lidi, jakož teď svatý Pavel i sauduov těch dopúštie přinajméň
17 b. doma kromě ciziech pohanuov, a | ještě i ty s hanbú jim ostavil; ale z posledních psaní jeho k těm lidem shledává se, že jest to všecko opraveno na nich. A také tato věc těm déle se píše, aby známo bylo, že všecky roty saudné zákon jsú sobě k saudóm a k sváróm v saudech ustavili na těch slovích, ješto die svatý Pavel: Máte-li saudy mezi sebú, potupnějšie v sboru obeřte k tomu sauzení. To k hanbě vašie pravím. Protož tyto roty saudné na té hanbě zákon svým svárόm v saudech jsú nalezli, jinak zpět to obracujíce proti slovóm svatého Pavla, najpotupnějšiech nevybierají k saudóm, ale kteříž se zdají najdrahnějšie mezi těmi poběhlci, a kněz, jenž by měl býti vuodce čtenie a ten blud měl by skrze čtenie potupiti, vejda na ratlıúz, čte jim tu hanbu za zákon a volí konšely k té hanbě, maje to za prospěch u vieře, když oni maudře tu hanbu provedau.

KAPITOLA DESÁTÁ.

Ale že počátek těchto řečí jest o tom, kterak apoštolé ten lid prvotnie u vieře zřiedili jsú skrze dokonalosť práva božského kromě těch řiezení, kteráž se skrze moci světské dějí podle práv pohanských, to muože známo býti v tom, k čemu je zákon Kristuov učie tu, kdež se zlá věc urodí mezi věrnými křesťany, z domácích svých když se zjevie odpuorce, pohoršitelé, kacieři. A k tomu přikázanie Kristovo jest, aby takové učili, napomienali

a tresktali, žádajíce opravenie jich. A to rozumně učie | pán Ježíš, 18 a. Mat. XVIII
aby sám samého napomienal a potresktal, a jestli že uposlúchá 15—17.
a přijme tresktání, die pán Ježíš, získal si bratra svého, a paklit by se zatvrdil a nechtěl povoliti tresktánie, přijmi k sobě jednoho nebo dva, aby v ústech dvú nebo tří plné svědectvie bylo, a uposlúchá-lit těch, získal jsi jeho; paklit se na ty neobrátí, ale pověz celému sboru věrných, ať se množstvie věřících ustydí, a mnohú pravdau jich přemožen jsa, muož získán býti; paklit mnohých napomienanie a tresktánie zhrzí, ale buď tobě jakožto pohan a zjevný hřiešník, varuj se jeho, neměj s ním tovaryšství křesťanského. K témužť rozumu svatý Pavel die: Psal jsem vám 1 Kor. V, 9—11.
v epištole, abyste se nepřiměšovali k smilníkóm, ovšem ne k smilníkóm tohoto světa anebo lakomcóm nebo dráčóm nebo modlosluhám; ale nynie psal sem vám, abyste se nepřiměšovali, jestli že ten, ješto bratrem slove mezi vámi, jest smilník nebo lakomec nebo modlosluha neb zlomluvce nebo opilec neb dráč: s takovým ani pokrmu beřte. Velí s nimi neobcovati ani jésti ani píti a tak se od nich lúčiti a je od sebe; kteříž by nemohli podle prvnie správy Kristovy napomienaním a tresktáním opraveni býti z takých hřiešníkuov, aby se od nich odlúčili a měli je za odpuorce svého stavu a své viery křesťanské. Též mluvie o 2 Tes. III, 11—12.
zahalečích, jenž by se mezi věrnými obraceli prázdnice a dvorsky činiece, aby s nimi neobcovali, nechtí-li dělati a s mlčením svého chleba jésti nehledíce na | cizie chleb. 18 b.

Tyto věci pověděny jsú podle čistoty a dokonalosti Kristovy, kteréž jsú apoštolé Kristovi řiedili v prvotních lidech, jenž jsú prostě na slovích Kristových založeni; kteréžto věci když se řiedí podle dokonalosti Kristovy, mohau rozumní poznati, kterak ta správa čtenie padlému pokolení lidskému jest užitečna k opravení jich padlosti nad správu pohanskú skrze krále zemské a rychtáře městské. Nebo to, což napřed pověděno jest o zlých, podle správy Kristovy k ničemuž zlí | po svém proviněnie hřiechuov nemajé puzeni býti aniž čiem nad nimi přikazuje mstíti, jediné skrze dobrotivosť bratrskú aby opraveni byli a ku pokání přive-

dení. A to jest prostě dobrá správa, podle niež hřiešný muož milosti božie dobyti zase, kterúž jest ztratil svými hřiechy, a muož spasen býti, kdežto zpět podle správy městské všudy takovým smrt postavena jest za taková protivenie bez polepšenie. A jest skutek nemilostivých lidí tohoto světa, ješto, želejéce bezpráví a škod tělesných, hotovi jsú mnohé lidi umrtviti pro ně. Protož to mrtvenie lidí jest věc světských lidí, kteřížto svět obmýšlejí, svět milují, světa želejí, která křivda se jim na něm děje, kteřížto Krista nemohú účastni býti. Ale u prvnie správě Kristově nemuož-li koho dobrota bratrská opraviti, ale muož jeho neškodně pominúti, varuje se jeho, když jest jemu nemohl dobře učiniti, ku pokání naveda, aby jemu také zlé neučinil, v hřiešiech
19 a. jeho zabíjeje, ale aby se | jeho zbavil, drže přitom nevinu. Ale správa městská a pohanská—ta zpět proti tomuto nic dobrého zlému nečinie, jediné aby zlého umrtvila a hřiechy jeho prvotně uvalila na ty, kteříž zlé za zlé činí.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ.

Protož, hledíce na ty křesťany prvotnie, viděti jest, že dostatečně u vieře byli jsú zřiezeni skrze apoštoly podle zákona Kristova, nebo ten zákon prostě jest užitečen k správě spasitedlné lidu božímu; nebo toliko skrze správu toho zákona muož přivedena býti nevinnosť pravá lidu božiemu, kterúž Buoh miluje na nich, aby neomylně plným srdcem hledali jeho a držali pravdu a milosť ke všem lidem, ku přátelóm i k nepřátelóm, nižádnému zlého nechtěli ani činili a bezprávie, sobě učiněná od jiných, strpěli bez pomsty, nečiníce zlého za zlé ani dobrému ani zlému, nebo takové věci i k těm podobné s pilností učie zákon Kristuov. A ktož takých věcí nechtí držeti, nemohau spravedlivi býti před Bohem. Protož nepodobné jest, byť lid světský, ješto svět miluje a chce živ býti světu, aby ten zákon podnikl: musieť se ovšem

sveta pustiti, chce-li ten zákon plniti; nebo tak jsú prospěli prvotnie sborové božie v zákoně Kristově, opustivše úplně bludy pohanské i nevěru židovskú a všelikú marnosť tohoto světa, a rostli jsú v prospěchu duchovním a rostli jsú ve množstvie, až do každého spravedlivého, nebo až do počtu najvyššieho mezi toliko protivenstvími bez práva | městského a bez zákona kněze najvyš- 19 b.
šicho, toliko sprostně spravováni jsú zákonem Kristovým.

Ale potom, když jsta tato dva zákony, městký a papežuov, umiešena, ihned stav křesťanský v své pravé dobrotě menšil se a hynul. A to vážie ti, kteřiež píšie kroniky, a my to okem vidíme, že ta dva zákony jsta najškodlivější porušení a umrtvenie viery a zákona božieho. Protož my poslední, sediece jako pod stienem těch zákonuov, mdle mluvíme o zákonu božiem anebo správě jeho, ano nám tma těch zákonuov zastřela oči. Protož nějak se šámajíce a domýšlejíce se diem: Jestli zákon Kristuóv dostatečný bez zákonuo lidských přidaných založiti a spraviti zde na cestě náboženstvie plné křesťanské? To, snad třasúce se, diem, že tak jest podle toho, že ten zákon Kristuov byl jest dostatečný spraviti člověčenstvie Kristovo se všemi jeho učedlníky bez přimiešení ustavení lidských. Protož ten zákon nenie méně nynie dostatečný, než jest v tu chvieli byl, aniž se umdlevá odporností nebo množstvím obrácených k tomu zákonu, ale tiem se posiluje, protož vždy jest dostatečný. Opět poněvadž dostatečnosť zákona Kristova nenie vyprázdněna z obcování, jímž jest obcoval lid velmi odporný v prvotnie cierkvi svaté, k životu apoštolskému byl jest dostatečen obrátiti jich viece a tak až do každého vyvoleného božieho, neboť nemohau jinak, jediné skrze ten zákon obráceni býti. Protož dokavadž jest byl dostatečen obra|covati nevěrné na vieru, také 20 a.
byl jest dostatečen v životě i v mraviech spravovati, neb to jest lehčejšie. Protož zákon Kristuov u sebe jest byl dostatečný založiti a spraviti všicku cierkev Bohu v každé stránce tělesného spuosobu i duchovního. A že správa náboženstvie Kristova jest lepšie nežli správa lidských přimiešení, protož kto pochybuje, že choť Kristova byla by dokonalejší, to jest podle správy zákona

božieho, než se napájející zákony přimiešenými jako jedem, dokonalejšie by byla podle správ zákona Kristova. Aniž jé život boží jest bezpečný, v ty zákony se uměšující, pro něž brzy nemuož srozuměti zákonu božiemu aneb jej opustiti, zapletena a umdlena jsúci zákony ciziemi, kterýžto zákon Kristus přikázal jest zachovati choti své pod pokutú hřiecha smrtedlného, to jest, že jeho nikdy nemuož opustiti anebo zrušiti jinak než s hřiechem smrtedlným.

KAPITOLA DVANÁCTA.

Protož my tuto, jakž muožem, mdle tak mluvíme o dostatečnosti zákona Kristova, přiměšujíce jej k bolestem raněných, jenž jsú kromě toho zákona, upadše mezi lotry pro bolené ranění. Ač však ten zákon všudy jako světlo ve tmách svietí jasně, ale apoštolé neomylně dostatečnosť toho zákona oznámili jsú tomu lidu protivnému prvotniemu, a v tom je ustavili tak jistě a tak daleko a tak široce postavili jsú je v správě toho zákona, že jsú
20 b. potom mohli řieci: tak stuojte, najmilejšie! Jinak | by nemohli toho
Filip. IV, 1. řieci, když by měli nedostatek v správě nebo v ctnostech aneb u vieře neb v čemkoli stání bezpečného nemohli by jim potvrditi, když by již v tu chvieli dobře nestáli. A netoliko tak, jakož jest pověděno o stání jistém, ale ještě výše je zavazují, čemu jsú je
Gal. I, 8—9. naučili, tak velikú jistotu pravie a řkú: Ale bychom pak my neb angel z nebe kázal vám jinak, než jsme kázali vám, buď prokletý. Jakož jsem napřed řekl a nynie opět řku: Bude-li vám kto kázati mimo to, ješto jste od nás přijali, buď prokletý. — Tu netoliko potvrzuje těch řečí, kterým jsú je naučili skrze čtenie Kristovo, aby v něm tak stáli, ale také klatbu na ty vydává, kto by jimi pohnul od toho kázanie nebo naučenie, jinak chtě naučiti je. A netoliko ty klne, ale by již sám jinak chtěl je čemu jinému učiti, než jest je prvé učil, aby i sám prokletý byl, a netoliko on sám, ale by angel z nebe chtěl je jinak učiti, aby i ten v klatbě ostal.

Ticm utvrzuje to učenie v prvotniech, které jest šlo podle zákona Kristova, že by angel z nebe nemohl lépe učiti, nežli jest syn boží učil a apoštolé jeho slovo učili jsú. Protož kde jest to slovo čtenie přijato od nich, tu jest viera jistá a zákon božie tu jest byl utvrzen. Kteřížto sborové Kristovi mezi pohany stáli jsú, následujíce čtenie s velikými pokušeními viece než třista let po vstúpenie Kristovu na nebesa toliko v naučenie apoštolském podle učenie Kristova, a trvajíc v tom naučenie velmi prospěváchu v duchovních dobrých vě|cech nebo stkviechu se v častých a vieтězných mučedlnictviech, nebo pro vieru trpiechu všickni najvyšší biskupové, kteříž jsú byli od Petra až do Silvestra, jichžto jest bylo v římském městě pět a třidceti v počtu na místě svatého Petra, jedni do druhých až do nadánie Silvestra, trpiece mučedlnictva od kniežat římských, a množstvie veliké kněžie a duchovních, také i sprostných obojého pohlaví. Ti všickni pro jméno Kristovo muky, ukrutenstvie směle až do najukrutnějšie smrti s radostí jsú trpěli. A v těch dokonalých skutcích křesťanských známo jest založenie pravé u vieře, nebo ta jest jistota pravé viery trpěti mučedlnictvo pro ni a jiná bezprávie od světa. Jakož nynie jistota jest velikého odstúpenie od viery, netrpělivosť kněžská i jiného lidu; všecko jakús ošemetí a lstí jdau v tom, což viery dotýče, aby v ní lecjaks stáli a břicho hojně pásli; přiezni a pokoje s světem hledajíce, aby od něho nic netrpěli, libé věci světu mluvie. Protož náš běh nynie u vieře proti prvniemu, jako tma proti světlu nejistý. Protož tuto sobě přivodíme na pamět ty prvnie, v nichž neomylně viera ustavena jest skrze apoštoly, zdali by ještě někteří křesťané napravili se na ty cesty prvniech křesťanuov, aby beze lsti viery následovali v trpělivosti a v upřiemnosti srdce. 21 a.

KAPITOLA TŘINÁCTA.

Ale což sem tuto pověděl pochvaly o prvnie cierkvi Kristově,
21 b. to vše smrdie v cierkvi | římské jako ohyzdné kacieřstvie, nebo takoví duovodové v Bazilei potupeni jsú byli od mistra auditora, kdyžto Čechové dovodili jsú kalichu božieho prvotní cierkví svatú, že ta cierkev v skutku držala jest tu pravdu o kalichu božiem. Protož ten mistr poslucnač sauduo papežových potupil jest ten duovod, jako křehký, mdlý a škodlivý, a mnoho chytrých odpor a těžkých proti tomu dovodil jest a to die o cierkvi prvnie mezi mnohú jinú řečí, že cierkev svatá prvnie byla jest hlúpá a zarmúcená, ačkoli ve mnohých věcech svatých a v horlivosti viery byla
I Mojžiš. XVI, 14. jest divná; nebo jakožto po barvených kožiech stánku neb chrámu sláva jest přišla, takéž po sprostném naučenie první cierkve svaté stkvělosť v božské poctivosti a při obyčejích svátosti uhlazená a rozkošná a krása přišla jest. Netoliko při poctivosti božské a obyčejích svátosti, ale i při vieře u prodlení časuov mnohé jsú věci oznámeny aneb vyloženy, kterézto v prvotnie cierkvi svaté v pochybení aneb v neznámosti byly jsú; ty všecky věci od cierkve svaté až do konce světa oznámeny budú a jsú též moci a pevnosti, jako ty věci, kteréž jest držela a učila prvotnie cierkev svatá, nebo přietomnosť pána našeho Ježíše Krista pevně jest zaslíbila
. XXVIII, 20. řkúci: S vámi sem až do skonánie světa. Neb to vykládá svatý Augustin, jehož přivodie svatý Tomáš: z celé cierkve svaté, v niež jedni mrú a jiní se rodie, až do nynějšie chviele i do konce
22 a. svě|ta řečeno jest: S vámi jsem až do konce světa. To vše auditor mluvie.

Protož k těm věcem pověděným od toho mistra měla by vážnosť býti od rozumných lidí, nebo když tak smyslně dělí poslední stav cierkve od prvnie cierkve a povyšuje poslednie nad prvnie stav ve mnohých věcech slavně a přidává prvnie ten nedostatek, že jest hlúpá byla, ale potomnie že jest ji přesáhla múdrostí a že v prodlenie časuov mnohé věci sú oznámeny aneb vyloženy

skrze múdrú cierkev, kteréžto věci v prvotní cierkvi svaté v pochybenie anebo v neznámosti byly jsú, protož to jest ujma a škoda na prvnie cierkvi, hlúposť s pochybením, pro nižto nebezpečně stála jest, poněvadž poslednie cierkev popravuje po ní hlúposti a pochybení jejich. Viece die ten mistr: Nebo jakožto po barvených kožiech stánku Mojžíšova sláva jest přišla, že jest jej opěknil kožemi rozličných barev, zlatem a jinými okrasami, taktéž po sprostném naučenie prvotnie cierkve svaté stkvělosť v božských poctivostech a při obyčejích svátosti uhlazená a rozkošná a krása přišla jest skrze múdřejšie cierkev poslední, ješto se uměla domysliti pravé poctivosti božie a řáduov při svátostech. Prvotnie hlaupá bez ornátuov slaužila a bez oltářuov i bez kosteluov, jediné páteř při slúžení říkajíci, ale poslednie, ješto umie Boha ctíti, kamenie veliké a nákladné, kostely a oltáře zjednala jest a ornáty krásné á všecko zsvětila, modlit|by a zpievánie na mšech rozmnožila jest 22 b.
a to vše stkvostně ozdobila a zřiedila, aby poctivosť božie hojná byla skrze okrášlené kostely, malované stěny, koberci oděné s světly, zvony, varhany, písněmi s vysokými hlasy a s notami prolamovanými. To vše opatřila maudrá cierkev na česť Bohu, nebo on velmi žádá tak ctěn býti a túžeben jest, když málo vosku shoří a stěny se nestkvie pěkně. Protož v takém ctěnie měl jest ujmu v hlúpé cierkvi, a poslednie cierkev řád svátostem veliký vymyslila jest, aby všecko zsvětila, což slušie k těm svátostem, skrze vážné žehnánie a řiekanie velikých biskupuo a potom po všem užehnánie těch svátostí aby je sprostným lidem za penieze rozdávala. To jest veliká poctivosť Bohú při těch svátostech, běh svatokupecký a kacieřský, a tiem smyslem bludným převyšuje cierkev hlúpú múdřejší poslednie. Hlúpá blázně darmo jest dávala svaté věci, ale maudrá umie se potržiti o ně, aby své sebrala na nich. A die ten mistr, že prvnie cierkev byla jest zarmúcená, ale já řku, že jest nebyla zlá v zarmúceních svých, nebo od času umučení Kristova až do času Konstantinova ciesaře všickni ti, nad kterými jest jméno Kristovo vzieváno bylo, byli sú živi zavrženě a pod velikými pokušeními byli jsú jakéž od Židuov takéž od po-

hanuov, tak že jméno Kristovo i jeho věrných u všech prokleté a všickni věrní Kristovi od jiných národuov trápeni až do smrti
23 a. biechu. Protož|ty věci měla jest prvotnie cierkev, jenž nemúdrým bez pochybenie byly by veliké zarmúcenie, ale poslednie cierkev múdrá v Kristu a prvnie bláznivá pro Krista a zarmúcená, ale poslednie utěšená zakvetla bohatstvím a chválú tohoto světa, utěšená, ohradila se mocí a obranú tohoto světa, aby za tiem v pokoji odpočievala, ano za ni meč pokušení snášie; utěšená v kostele zpievajíci sladce Bohu na čest, utěšená za stoly rozkošnými a na ložích měkkých, utěšená a maudrá cierkvi v Kristu, kterak si najlepšie stránku zvolila, dokud od tebe nebude odjata! A die ten mistr, že což jest maudře vymyslila poslednie cierkev, že takéž moci a pevnosti jsú ty věci jako ty, které jsú apoštolé drželi a učili. By to lež nebyla, přieliš by lidem rozmnoženo bylo spasenie skrze poslednie cierkev a chvála božie široce by vzrostla od ní, kdyby ji Buoh přijímal od ní, od té škaredé cierkve, ješto jest sama plná nemilých věcí Bohu. A této řeči potvrzuje ten mistr, že s tau cierkví přítomně jest Kristus a Duch svatý, a nynie u Bazilii se usadiv, v té cierkvi řiedí skrze ni spasenie lidské, jakož sbor ten píše na listu a die: Svatosvatý sněm obecný Bazilejský, v Duchu svatém správně sebraný, obecnú cierkev znamenaje. Protož ta cierkev, kterážto se spravuje Duchem pravdy, majéc jeho s sebú přebývajícieho na věky a také z niežto Kristus přietomně jest až do skonánie světa. By nelhal,
23 b. dobrá by píseň byla. A ta cierkev, ma|jící Ducha svatého, má řiediti a spuosobiti spasenie lidské, nebo ta v saudě nepoblaudí aniž umenšie rozmnožovati poctivosti božie a chvály jeho, když u ní odpočinul jest Duch svatý a poklady své složil jest v jejím pokoji, na věky mieně své utěšenie v jejích staních ustaviti hojněji než v apoštolech. Lhánie tohoto, kto jest jemu kdy podobně lhal, a který čert kdy výše a daremně a lživě chlubiti se mohl jest, jediné ten, jenž se povyšuje nade všecko, což slove Buoh! Protož muož-li kto rozuměti, pohleď, kterakáť sú to znamenie, jimiž množství jako povodní velikú pojato bude, takú slávú a bo-

hatstvím Ducha svatého přidĕditi sobĕ, aby všecko Duchem svatým jich dielo zřiezeno bylo a tak všem tu spasenie bez omyla jisto jest, kdežto Duch svatý s přiebytkem věčným složil se jest. A kto tu horu přeskočie z nynĕjšího lidu zapleteného, ješto po znameních leze, kteréžto znamenie s takým bleskem se vleče jako puol nebes otevřených, aby se divili a báli všickni opilí zemĕ tak jasnému divadlu? Protož jest-li kto maličký, poď a viz tak vysoké zvedenie pýchy, nebo sbor kurevníkuo všel jest v smlúvu s Duchem svatým a Duch svatý spravuje je v zástupiech kurev, prolevatele krve spravedlivých lidí, a tĕch správce jest Duch svatý, ješto sú postaveni ve všelikých přestúpeních přikázaní božích. A však ten naháč hanby plný nechtĕl se lacinĕjším odĕti než Duchem svatým, a správcí se činí všech dobrých vĕcí Kristových ne hlaupĕ, ale skrze Du|cha svatého, neméň, ale nad apoštoly hojnĕji a múdřeje. 21 a.
Protožť se má ďábel več odievati, přebývaje tu jako pod stienem; a ktož odkryje tvář odĕvu jeho, ponĕvadž jeho pád tiem stienem Duch svatý chránie, tvář svú jemu dávaje?

KAPITOLA ČTRNÁCTA.

Ale již při tĕch věcech povĕdĕných k řeči počaté vrátím se, jenž jest o sieti Petrovĕ, jenž jest sieť viery, s niež jest poslán na lov duchovnie, v nižto jest množstvie ulovených vešlo. A kterak ti ulovení v té sieti viery skrze ty lovce apoštoly zřiezeni jsú byli, to již napřed povĕdĕno jest, ale že tu řeč jest, že pro množstvie ryb polapených sieť se trháše.

Ač nic v jich lovu přietomném nenie svĕdomo, by množstvie odporných polapila ta sieť viery, neb dlúho uloveni od Petra a jiných apoštoluov trvali jsú v celé sieti, ale po nich u prodlenie časuov, když jsú lidé spali a ubezpečili se, přišel nepřietel jich v noci a nasál jest kaukole mezi pšenicí. A potom ten kaukol vzrostl

a rozmnožil se jest ve množstvie, tak že již přemohl jest pšenici a umdlil ji, že jedvy muože zde i onde nalezena býti pšenice pro množstvie silného kaukole. Protož kde by tak tvrdé spánie po apoštolech mohlo nalezeno býti jako tu, kdež se jest nadánie kněze zbožím a panstvím stalo od ciesaře? Ti lidé spali jsú a snem těžkým otrápeni jsú, že jsú směli po své chudobě, kterúž jsú z viery
24 b. drželi a to kázali o chudobě Kristově i všech je|ho apoštoluov i jiných kněží věrných po apoštolech, a zavrhše tu chudobu přijali jsú panstvie a čest ciesařskú a výše nad ciesařskú, kterúžto chudobu přijali sú za vieru z přikázanie Kristova i jeho příkladu. A když jest to ten kněz snadně a směle učinil, musilo jest to býti z velikého otrápenie sna a zatměnie srdce, aby se pokusil po té biednosti o takové zvelebenie a povýšenie v světě. Prvé po jamách, po skalicch, po lesiech se kryv pro jméno Kristovo, nuž potom anoť jeho ciesař po Římu vodie, vsadiv jeho na bielú kobylu aneb nechť jest biely kuoň, vždy jest zle bylo; učinil jemu čest na odivu všemu světu. Nebo tak praví ti, ješto sú ty věci na paměť budúcie psali, že mnozie v Římě běželi jsú na ten div řkúce: «Papa, papa! Co je to? Co je to?» Ano ciesař osedlav kuoň a vsadiv kněze i vodie se s ním po městě. Protož zdá mi se, když jest to tak směle učinil, že jest tiem velmi pohaněl čistotu a nevinnosť stavu apoštolského, že jest sám nic pravě a upřiemo viery nenásledoval. A podobné jest k tomu, že jest sobě stýskal s tiem, kryje se po jamách a po lesiech před pohany, neb sú je zabíjeli pro vieru Kristovu v tu chvieli, a protož jsú se kryli, kdež jsú mohli.

A to i dnes těžké kněžím rozkošným s teplým srdcem, ješto jsú obvykli cti a svobodě těla, býti jako zběhem najpotupnějším na světě a jsa správcie najvyšším v úřadu apoštolském i býti miesto psa na světě, kryje se před Konstantinem. A k takému
25 přebývaní v úřadu kněž|ském vzali bychom, by dva chtěla v Čechách kněžími býti. Ale sytý a prázdný život množstvie jich nasvětí na kněžstvie. Protož tuto srdci tělesnému Silvestrovu a neplnému u vieře libo bylo, ano již ciesař kuoň pod ním vede. Již

v tu chvieli se jeho nebál jako prvé. Protož tu jest sieť Petrova
velmi zedrána, když jsta ta dva velryby veliká v ni vešla, to jest
kněz najvyšší s panováním královským a se ctí nad ciesaře a
druhý velryb ciesař s panováním, s úřady a s mocí pohanskú pod
kóži viery uvalil se. A když jsta se ta dva velryby hrozná v té
sieti již obracela, tehda jsta ji tak zedrala, že jest jé málo co v
celosti ostalo. A od tú dvú velrybú tak odpornú sieti Petrově
narodilo se rot šibalských přieliš odporných té sieti, od nichž jest
tak velmi zedrána ta sieť, že jediné jé znamení jsú ostala a jména
křivá. A najprvé roty šibalské, mnichové mnohotvárného krojé
a peřestiny, potom roty školnie kolejatské, potom roty farářské,
pak z neučených mnohé tváři erbové, potom roty a šibalstvie
městská a s těmi rotami šibalskými všel jest všecek svět v sieť
viery Petrovy se vším zlosynstvem, což jeho muož ten svět mieti
v sobě. A že ta všecka šibalstvie těch rot mnohých všecka sobě
osobujé panovánie pohanské a světské a táhnú se k němu všemi
sílami chtiece každý panovati, což najdále muož kto z nich zemi
osáhnúti, o to usilujé, jakúžkoli mocí neb lstí neb násilím sobě
osobují panství | mdlejších anebo kaupením anebo po dědictví, 25 b.
chtiece vždy panovati, což najšíře muož kto. Protož v tom panó-
vánie dělé se: jedni sú páni duchovní a druzí světští. Páni duchov-
ní: papež, pán nad pány, kardinal pán, legat pán, arcibiskup pán,
biskup pán, patriarcha pán, farář pán, opat pán, probošt pán, a
těch opatuov a proboštuov tak mnoho jest pánuov, jakož mnoho
jest klášteruov a zákonuov nadaných panstvím; jest provinciál
pán, převor pán, mistr universitatis pán. Pak světský pán ciesař,
král pán, knieže pán, páni korúhevní, pán purkrabě, pán rytieř,
pán panoše, pán rychtář, páni konšelé, pán purgmistr, páni měš-
ťané. A ti všickni páni tak k sobě ta panování táhnúce, že neto-
liko jsú tak zedrali vieru mezi sebú, ale i královstvie zemské
tak jsú rozsápali mezi se, že hlavní pán král nemá nad kým pa-
novati aniž zbožie muož k tomu dosti mieti, aby se živil s svú
čeledí; nebo pani opatové osáhli sú zemi široce, kanovníci, jep-
tišky města, hrady, krajiny, vsi a pani korúhevní a panoše na

druhú stranu, že zde v celém kraji ve mnoho mílech jediné vsi
nemá král k svému panování. Protož ti pani zemané chtěli by
králi nějakému ciziemu, Němci bohatému, ješto by cizí země dral
k svému panství, nebo oni osáhše královo panství nepustí se jeho
než chtěli by králi tomu, aby jim přidával, nadera na jiných ze-
miech.

Protož zjevno jest, že mezi pohany lépe stojé královstvie
10 a. zemské | nežli mezi těmito zamatenými křesťany, jenž jsú sobě
osobili ta panstvie, nebo mezi pohany nenie těch duchovních pá-
nuov rozmnožených a velmi zbytečných jako v těle hlíz, ješto
jediné bolesť přivodie. Protož králové pohanští snáze panují, ne-
majíce nižádných pánuov duchovních, ješto sú bohatější, osáhnúce
sami zemi k svému panství. A u Židuov také nebylo těch panstvie
rozlitých, jediný pán hlavní král býval jest. Pánuov korúhevních
nebylo, jediné rytieřstvo aneb lid hrdinný, kterýž král držal k
své ruce, viece anebo méně, a z těch sobě úředníkuov nadělal. Ale
kněží židovští z přikázaní božího neměli jsú nižádného panování
míeti ani dědictvie na dědinách, než toliko desátky na lidech jim
k živení pán Buoh oddal. Protož u Židuov i u pohanuov snáze
mohlo jíti královstvie zemské nežli mezi těmito změtenci, jenž se
mnie něco býti v Kristu, nedosahujíce najmenší pravdice s po-
hany, z nichžto se jest tak mnoho zvláštních pánuov nadělalo
všelikému úmyslu Kristovu odporných. A poněvadž panování
zemské nemuož státi pravě pro množstvie pánuov, čiem viece
viera nemuože státi ani zachována býti pro množstvie rot šibal-
ských a pro množstvie pánuo zbytečných a viere odporných, pro
něž musí býti rozdělenie, nerovnosť, pohrdánie, utieskánie, nená-
visti, svárové, sahání jedněch na druhé. Ač vyznánie jedné viery
majé, ale nad pohany dále jsú jednotú a naruozno ji trhajé svými
10 b. šibalskými rotami. Nebo ačkoli | viera naše muož osáhnúti množ-
stvie věřiecích užitečně k spasení, takové, jenž jsú jednoho srdce a
jednoho duchu, kteréžto věci nikdež viece nejsú vzdáleny od jed-
noty duchu nežli mezi těmi rotami roždělenými: daleko se dělé
od duchu Ježíšova, daleko jedni od druhých, daleko mezi těmi

pány mnohými, ješto všickni žádajé dále a dále povýšeni býti v panstvie nad jiné, pýchú se nadýmajíce, ješto jest to ihned z sebe věc najprotivnější viefe. A že ty všecky roty šibalské a ti páni mnozie všecky zvláštnosti mají na sobě a každá jiné a jiné, ješto jimi měří na vieru, aby ji těmi zvláštnostmi porušili a zedrali siet Petrovu: protož jakož ty roty jsú zřiezeny pod rozličné zákony a pod práva lidská, každá z nich jakož jest zvolila sobě zákon zvláště nad zákon Kristuov, jakoby pravější jich byl než Kristuo. Tiem činem postúpá každá od zákona Kristova nebo od něho ovšem odstúpá. A jakož každá skrze svuoj zákon chýlí se od zákona božího a tak se chýlí od viery, a jakož se od nie chýlí a dělí jedna rota od druhé, tak ji trhá aneb ji deře. A jakož muož každá chýliti se od zákona Kristova pro zvláštnosť svých zákonuov, tak se chýlí a dělí jedna rota od druhé, každá svuoj zákon velebieci nad jiné zákony, ano se jé zdá, by většího zaslúžení jich zákon byl pro rúcho laciné, ješto jich zákon velí takové nositi, oni že masa nejedie, oni že nemluvie, oni že smutnými notami zpievají, oni že ráno vstávajé, oni se mnoho postí, oni dlúhé hodiny | říkajé. Ty i jiné zvláštnosti jich zákonuov dělé 27 a.
naruozno ty roty, aby se každá sobě najlépe líbila skrze svuoj zákon a jiné roty aby sobě zlehčila a jimi pohrdala, zle o nich mluvila a jich nenáviděla; a jakož se tak s pohrdáním dělé jedni od druhých, tak se dělé od jednoty, kterúž viera zvoluje a osahá. A jakož se dělé od pravé jednoty, kterúž viera držie v sobě, tak daleko vieru urážejí a rušejí. Takéž ti všickni páni, jenž jsú se vylehli z Konstantina a ustaveni jsú skrze lež pod vieru, poněvadž milují panování pohanské i život pohanský sodomský a těmi skutky dělé se od Krista a nemohú jeho účastni býti a nadýmají se jedni nad druhé pýchú nad ďábly a tisknú se mezi sebú bezprávím skrze moc a dávie mdlé násilím, ti všickni s svými zvláštnostmi odpornými urážejé vieru, derúce tu siet viery tak daleko, jakož jich zvláštnosti nepravé vzdáleny jsú od viery a jé odporny.

Protož i to shodení(sic) i rozsúzení těla Kristova duchovnieho aneb cierkve římské nebude pravé v této straně, k viefe jejé

hanuov, tak že jméno Kristovo i jeho věrných u všech prokleté a všickni věrní Kristovi od jiných národuov trápeni až do smrti
23 a. biechu. Protož ty věci měla jest prvotnie cierkev, jenž nemúdrým bez pochybenie byly by veliké zarmúcenie, ale poslednie cierkev múdrá v Kristu a prvnie bláznivá pro Krista a zarmúcená, ale poslednie utěšená zakvetla bohatstvím a chválú tohoto světa, utěšená, ohradila se mocí a obranú tohoto světa, aby za tiem v pokoji odpočievala, ano za ni meč pokušení snášie; utěšená v kostele zpievajíci sladce Bohu na čest, utěšená za stoly rozkošnými a na ložích měkkých, utěšená a maudrá cierkvi v Kristu, kterak si najlepšie stránku zvolila, dokud od tebe nebude odjata! A die ten mistr, že což jest maudře vymyslila poslednie cierkev, že takéž moci a pevnosti jsú ty věci jako ty, které jsú apoštolé drželi a učili. By to lež nebyla, přieliš by lidem rozmnoženo bylo spasenie skrze poslednie cierkev a chvála božie široce by vzrostla od ní, kdyby ji Buoh přijímal od ní, od té škaredé cierkve, ješto jest sama plná nemilých věcí Bohu. A této řeči potvrzuje ten mistr, že s tau cierkví přitomně jest Kristus a Duch svatý, a nynie. u Bazilii se usadiv, v té cierkvi řiedí skrze ni spasenie lidské, jakož sbor ten píše na listu a die: Svatosvatý sněm obecný Bazilejský, v Duchu svatém správně sebraný, obecnú cierkev znamenaje. Protož ta cierkev, kterážto se spravuje Duchem pravdy, majéc jeho s sebú přebývajícieho na věky a také z niežto Kristus přietomně jest až do skonánie světa. By nelhal,
23 b. dobrá by píseň byla. A ta cierkev, mající Ducha svatého, má řiediti a spuosobiti spasenie lidské, nebo ta v saudě nepoblaudí aniž umenšie rozmnožovati poctivosti božie a chvály jeho, když u ní odpočinul jest Duch svatý a poklady své složil jest v jejím pokoji, na věky mieně své utěšenie v jejích staních ustaviti hojněji než v apoštolech. Lhánie tohoto, kto jest jemu kdy podobně lhal, a který čert kdy výše a daremně a lživě chlubiti se mohl jest, jediné ten, jenž se povyšuje nade všecko, což slove Buoh! Protož muož-li kto rozuměti. pohleď, kterakát sú to znamenie. jimiž množstvi jako povodni velikú pojato bude, takú slávú a bo-

hatstvím Ducha svatého přidčditi sobě, aby všecko Duchem svatým jich dielo zřiezeno bylo a tak všem tu spasenie bez omyla jisto jest, kdežto Duch svatý s přiebytkem věčným složil se jest. A kto tu horu přeskočic z nynějšího lidu zapletenóho, ješto po znameních leze, kterééžto znamenie s takým bleskem se vleče jako puol nebes otevřených, aby se divili a báli všickni opilí země tak jasnému divadlu? Protož jest-li kto maličký, poď a viz tak vysoké zvedenie pýchy, nebo sbor kurevníkuo všel jest v smlúvu s Duchem svatým a Duch svatý spravuje je v zástupiech kurev, prolevatele krve spravedlivých lidí, a těch správce jest Duch svatý, ješto sú postaveni ve všelikých přestúpeních přikázaní božích. A však ten naháč hanby plný nechtěl se laciněǰším oděti než Duchem svatým, a správcí se činí všech dobrých věcí Kristových ne hlaupě, ale skrze Du|cha svatého, neméň, ale nad apoštoly hojněji a múdřeje. 21 a.
Protožť se má ďábel več odievati, přebývaje tu jako pod stienem; a ktož odkryje tvář oděvu jeho, poněvadž jeho pád tiem stienem Duch svatý chránie, tvář svú jemu dávaje?

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ.

Ale již při těch věcech pověděných k řeči počaté vrátím se, jenž jest o sieti Petrově, jenž jest sieť viery, s niež jest poslán na lov duchovnie, v nižto jest množstvie ulovených vešlo. A kterak ti ulovení v té sieti viery skrze ty lovce apoštoly zřiezeni jsú byli, to již napřed pověděno jest, ale že tu řeč jest, že pro množstvie ryb polapených sieť se trháše.

Ač nic v jich lovu přietomném nenie svědomo, by množstvie odporných polapila ta sieť viery, neb dlúho uloveni od Petra a jiných apoštoluov trvali jsú v celé sieti, ale po nich u prodlenie časuov, když jsú lidé spali a ubezpečili se, přišel nepřietel jich v noci a nasál jest kaukole mezi pšenicí. A potom ten kaukol vzrostl

a rozmnožil se jest ve množstvie, tak že již přemohl jest pšenici a umdlil ji, že jedvy muože zde i onde nalezena býti pšenice pro množstvie silného kaukole. Protož kde by tak tvrdé spánie po apoštolech mohlo nalezeno býti jako tu, kdež se jest nadánie kněze zbožím a panstvím stalo od ciesaře? Ti lidé spali jsú a snem těžkým otrápeni jsú, že jsú směli po své chudobě, kterúž jsú z viery
24 b. drželi a to kázali o chudobě Kristově i všech je|ho apoštoluov i jiných kněží věrných po apoštolech, a zavrhše tu chudobù přijali jsú panstvie a čest ciesařskú a výše nad ciesařskú, kterúžto chudobu přijali sú za vieru z přikázanie Kristova i jeho přiekladu. A když jest to ten kněz snadně a směle učinil, musilo jest to býti z velikého otrápenie sna a zatměnie srdce, aby se pokusil po té biednosti o takové zvelebenie a povýšenie v světě. Prvé po jamách, po skaliech, po lesiech se kryv pro jméno Kristovo, nuž potom anoť jeho ciesař po Římu vodie, vsadiv jeho na bielú kobylu aneb nechť jest biely kuoň, vždy jest zle bylo; učinil jemu čest na odivu všemu světu. Nebo tak praví ti, ješto sú ty věci na paměť budúcie psali, že mnozie v Římě běželi jsú na ten div řkúce: «Papa, papa! Co je to? Co je to?» Ano ciesař osedlav kuoň a vsadiv kněze i vodie se s ním po městě. Protož zdá mi se, když jest to tak směle učinil, že jest tiem velmi pohaněl čistotu a nevinnosť stavu apoštolského, že jest sám nic pravě a upřiemo viery nenásledoval. A podobné jest k tomu, že jest sobě stýskal s tiem, kryje se po jamách a po lesiech před pohany, neb sú je zabíjeli pro vieru Kristovu v tu chvieli, a protož jsú se kryli, kdež jsú mohli.

A to i dnes těžké kněžím rozkošným s teplým srdcem, ješto jsú obvykli cti a svobodě těla, býti jako zběhem najpotupnějším na světě a jsa správcie najvyšším v úřadu apoštolském i býti miesto psa na světě, kryje se před Konstantinem. A k takému
25 přebývaní v úřadu kněž|ském vzali bychom, by dva chtěla v Čechách kněžími býti. Ale sytý a prázdný život množstvie jich nasvětí na kněžstvie. Protož tuto srdci tělesnému Silvestrovu a neplnému u vieře libo bylo, ano již ciesař kuoň pod ním vede. Již

v tu chvieli se jeho nebál jako prvé. Protož tu jest siet Petrova velmi zedrána, když jsta ta dva velryby veliká v ni vešla, to jest kněz najvyšší s panováním královským a se ctí nad ciesaře a druhý velryb ciesař s panováním, s úřady a s mocí pohanskú pod kóži viery uvalil se. A když jsta se ta dva velryby hroznà v té sieti již obracela, tehda jsta ji tak zedrala, že jest jé málo co v celosti ostalo. A od tú dvú velrybú tak odpornú sieti Petrově narodilo se rot šibalských přieliš odporných té sieti, od nichž jest tak velmi zedrána ta siet, že jediné jé znamení jsú ostala a jména křivá. A najprvé roty šibalské, mnichové mnohotvárného kroje a peřestiny, potom roty školnie kolejatské, potom roty fářářské, pak z neučených mnohé tváři erbové, potom roty a šibalstvie městská a s těmi rotami šibalskými všel jest všecek svět v siet viery Petrovy se vším zlosynstvem, což jeho muož ten svět mieti v sobě. A že ta všecka šibalstvie těch rot mnohých všecka sobě osobujé panovánie pohanské a světské a táhnú se k němu všemi silami chtiece každý panovati, což najdále muož kto z nich zemi osáhnúti, o to usilujé, jakúžkoli mocí neb lstí neb násilím sobě osobují panství | mdlejších anebo kaupením anebo po dědictví, 25 b.
chtiece vždy panovati, což najšíře muož kto. Protož v tom panovánie dělé se: jedni sú páni duchovní a druzí světští. Páni duchovní: papež, pán nad pány, kardinal pán, legat pán, arcibiskup pán, biskup pán, patriarcha pán, farář pán, opat pán, probošt pán, a těch opatuov a proboštuov tak mnoho jest pánuov, jakož mnoho jest klášteruov a zákonuov nadaných panstvím; jest provinciál pán, převor pán, mistr universitatis pán. Pak světský pán ciesař, král pán, knieže pán, páni korúhevní, pán purkrabě, pán rytieř, pán panoše, pán rychtář, páni konšelé, pán purgmistr, páni měšťané. A ti všickni páni tak k sobě ta panování táhnúce, že netoliko jsú tak zedrali vieru mezi sebú, ale i královstvie zemské tak jsú rozsápali mezi se, že hlavní pán král nemá nad kým panovati aniž zbožie muož k tomu dosti mieti, aby se živil s svú čeledí; nebo pani opatové osáhli sú zemi široce, kanovníci, jeptišky města, hrady, krajiny, vsi a pani korúhevní a panoše na

druhú stranu, že zde v celém kraji ve mnoho mílech jediné vsi nemá král k svému panování. Protož ti pani zemané chtěli by králi nějakému ciziemu, Němci bohatému, ješto by cizí země dral k svému panství, nebo oni osáhše královo panství nepustí se jeho než chtěli by králi tomu, aby jim přidával, nadera na jiných zemiech.

Protož zjevno jest, že mezi pohany lépe stojé královstvie
26 a. zemské | nežli mezi těmito zamatenými křesťany, jenž jsú sobě osobili ta panstvie, nebo mezi pohany nenie těch duchovních pánuov rozmnožených a velmi zbytečných jako v těle hlíz, ješto jediné bolesť přivodie. Protož králové pohanští snáze panují, nemajíce nižádných pánuov duchovních, ješto sú bohatější, osáhnúce sami zemi k svému panství. A u Židuov také nebylo těch panstvie rozlitých, jediný pán hlavní král býval jest. Pánuov korúhevních nebylo, jediné rytieřstvo aneb lid hrdinný, kterýž král držal k své ruce, viece anebo méně, a z těch sobě úředníkuov nadělal. Ale kněží židovští z přikázaní božího neměli jsú nižádného panování mieti ani dědictvie na dědinách, než toliko desátky na lidech jim k živení pán Buoh oddal. Protož u Židuov i u pohanuov snáze mohlo jíti královstvie zemské nežli mezi těmito změtenci, jenž se mnie něco býti v Kristu, nedosahujíce najmenší pravdice s pohany, z nichžto se jest tak mnoho zvláštních pánuov nadělalo všelikému úmyslu Kristovu odporných. A poněvadž panování zemské nemuož státi pravě pro množstvie pánuov, čiem viece viera nemuože státi ani zachována býti pro množstvie rot šibalských a pro množstvie pánuo zbytečných a vieře odporných, pro něž musí býti rozdělenie, nerovnosť, pohrdánie, utieskánie, nenávisti, svárové, sahání jedněch na druhé. Ač vyznánie jedné viery majé, ale nad pohany dále jsú jednotú a naruozno ji trhajé svými
26 b. šibalskými rotami. Nebo ačkoli | viera naše muož osáhnúti množstvie věřících užitečně k spasení, takové, jenž jsú jednoho srdce a jednoho duchu, kterézto věci nikdež viece nejsú vzdáleny od jednoty duchu nežli mezi těmi rotami rožděleními: daleko se dělé od duchu Ježíšova, daleko jedni od druhých, daleko mezi těmi

pány mnohými, ješto všickni žádajé dále a dále povýšeni býti v panstvie nad jiné, pýchú se nadýmajíce, ješto jest to ihned z sebe věc najprotivnější vieře. A že ty všecky roty šibalské a ti páni mnozie všecky zvláštnosti mají na sobě a každá jiné a jiné, ješto jimi měří na vieru, aby ji těmi zvláštnostmi porušili a zedrali siet Petrovu: protož jakož ty roty jsú zřiezeny pod rozličné zákony a pod práva lidská, každá z nich jakož jest zvolila sobě zákon zvláště nad zákon Kristuov, jakoby pravější jich byl než Kristuo. Tiem činem postúpá každá od zákona Kristova nebo od něho ovšem odstúpá. A jakož každá skrze svuoj zákon chýlí se od zákona božího a tak se chýlí od viery, a jakož se od nie chýlí a dělí jedna rota od druhé, tak ji trhá aneb ji deře. A jakož muož každá chýliti se od zákona Kristova pro zvláštnosť svých zákonuov, tak se chýlí a dělí jedna rota od druhé, každá svuoj zákon velebieci nad jiné zákony, ano se jé zdá, by většího zaslúžení jich zákon byl pro rúcho laciné, ješto jich zákon velí takové nositi, oni že masa nejedie, oni že nemluvie, oni že smutnými notami zpievají, oni že ráno vstávajé, oni se mnoho postí, oni dlúhé hodiny | řiekajé. Ty i jiné zvláštnosti jich zákonuov dělé 27 a.
naruozno ty roty, aby se každá sobě najlépe líbila skrze svuoj zákon a jiné roty aby sobě zlehčila a jimi pohrdala, zle o nich mluvila a jich nenáviděla; a jakož se tak s pohrdáním dělé jedni od druhých, tak se dělé od jednoty, kterúž viera zvoluje a osahá. A jakož se dělé od pravé jednoty, kterúž viera držie v sobě, tak daleko vieru urážejí a rušejí. Takéž ti všickni páni, jenž jsú se vylehli z Konstantina a ustaveni jsú skrze lež pod vieru, poněvadž milují panování pohanské i život pohanský sodomský a těmi skutky dělé se od Krista a nemohú jeho účastni býti a nadýmají se jedni nad druhé pýchú nad ďábly a tisknú se mezi sebú bezprávím skrze moc a dávie mdlé násilím, ti všickni s svými zvláštnostmi odpornými urážejé vieru, derúce tu siet viery tak daleko, jakož jich zvláštnosti nepravé vzdáleny jsú od viery a jé odporny.

Protož i to shodení(sic) i rozsúzení těla Kristova duchovnieho aneb cierkve římské nebude pravé v této straně, k vieře jejé

přiměřiece, kdež to se ta cierkev na tré dělí, majíci pány, krále, kniežata—stránku prvnie, ješto bránie, tepe a hájí; druhú stránku má duchovnie kněžstvo, ješto se modlí; třetie stránku má robotné dělníky a ti mají chovati tělesnú potřebú těto dvě. A jest-li to tělo Kristovo duchovnie takým řádem rozdělené, kteraký nerovenstvie v něm jest! Dvěma stranoma chutno jest, nebo obě práz-
27 b. níta a mnoho žeřeta a snadnè utrácí|ta nebo ležíta na třetie stránce podkasavše ji pod se, a'ona nese na svých bolestech rozkoši těch dvojích žráčuov, jichžto přielišné množstvie jest, nebo jako u veliké vedro žádají pocestní odpočinutie pod střechú v chladu, takéž žádostivě chvátají k tomu, aby páni byli. A nemohau-li páni býti, ale žádajé sluhami u nich býti, aby jich stoluov hojných a rozkošných účastni byli, u prázdnosti postávajíce a posedajíce. Takéž kněžie velmi v kněžstvie pospiechají, mnozie i služie rádi u kněžie pro syté stoly. Protož ti dvojí prázdní žráči hojně pijí krev robotných lidí v svých rozkošech a tlačie je jako psy s velikým pohrdáním. Protož mělo-li by to tělo Kristovo býti neb jeho cierkev, velmiť by to nepodobné bylo, hledíce k řeči svatého Pavla, ješto mluví o duchovním těle Kristově i o zvláštnosti úduov toho těla. A že v tom těle neukazuje takových bezpráví, aby jedni druhé tiskli, násilé jim činiece,
I Kor. XII, 26. ale die o nich: Raduje-li se jeden úd, radují se s ním všickni, pakli co trpí jeden, trpí s ním všickni, nebo se milují spolu. A protož mají-li co dobrého mezi sebú, rozdělí se o ně; pakli co hořkého na ně upadne, pijí spolu, litujíce jedni druhých. Ale v tom těle trérohém jedni se rmútí plačiece, a druzí se jim posmievají; jedni se potie v těžkých robotách, a druzí v prázdnosti leží v chladu. Protož ty všecky věci nerovné a pravdě odporné stojé v těch rotách šibalských roztrhaných, kteréžto roty těmi všemi zvláštnostmi dělé se od slov Kristových, v nichžto
28 a. viera křesťanóm jest postavena, a zvláštně v těch sloviech, kteréž mluvil jest na smrť se připravuje a modle se za své učedlníky, aby u vieře zuostali, i za všecky vyvolené, kteříž spaseni
Jan. XVII, 20—23. majé býti. Protož die v té modlitbě: A netoliko za ně prosím, to

jest za učedlníky, ale i za ty, kteříž skrze jich řeč majé uvěřiti v mě, aby všickni byli jedno: jakož ty, otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli, aby svět uvěřil, žes ty mě poslal. A já slávu, kterúž si mi dal, dal sem jim, aby byli jedno, jakožto i my jedno sme. Já v nich a ty ve mně, aby byli dokonalí v jednotu.—V té řeči Kristově dává se znáti, že ten lid, kterýž se má Bohu líbiti a spasen býti skrze smrť Kristovu, za kterýž se modlí tuto, má býti v jednotu božskú sjednán a v té jednotě dokonalý býti, za niž se tuto modlí otci, aby ti všickni, kteříž jsú měli věřiti v něho skrze kázaní apoštolské až do nás, aby spolu jedno byli a v té jednotě dokonalí byli, podobní k té jednotě, jakož mnozie údové v těle mohú srovnáni býti milostí, povolností, pomocí, shovievaním, a což tu muož nalezeno býti zřiezeně v takové jednotě, to k nim přieslušie: aby měli ti jednoho Boha, jednoho pána a otce všech, jednu vieru, jeden zákon k svým správám; poněvadž jsú jedno všickni, všem jedna každá věc božská přieslušie. Nebo jinak by nemohli jedno býti, když by se dělili v božských věcech, nějaké zvláštnosti v nich sobě osobujíce nebo se povyšujíce jedni nad druhé anebo se tisknúce násilím. Takovúť jednotu | z viery Kristovy máme za správu, a což z té viery 28 b.
vycházie, všecko hřiech jest. Protož ty roty napřed pověděné, jenž se mezi sebú dělie zvláštnostmi svých zákonuov a panováním pohanským, žádajíce každá panovati a na jiných se voziti, takoví všickni nepřieslušejí k modlitbě Kristově, poněvadž nejsú spojeni v jeho duchu a v jeho zákoně s ním, nebo ač v také jednoty takovie šibalé vešli, ne pro tyť jednoty mohú Kristovi učedlníci býti, ale kterú jednotu muož uvésti zákon Kristuo a srovnati je u pravé dobrotě ctnostné, jakož má býti srovnán lid boží, skrze pravdu slova jeho u vieře a v milosti jako čeleď jednoho hospodáře, u pravém poslušenstvie božím stojíce, toliko všickni jeho za pána majíce. A že nic tak nemuož ujistiti velikého odstúpenie od Boha a od jeho zákona, jakož to rozdělenie těch rot a osobení těch zvláštnostie, Bohu i jeho zákonu odporných: každá rota táhnúci sobě zvolené zvláštnosti, jimiž se dělie od zákona Kristova a

urážie jej. A že takové roty, v sobě rozdělené, nemohau podjíti pod zákon božie, nebo zákon božie nepotvrdie jich zvláštností sobě odporných, aby každá rota potáhla jeho k sobě, chtieci své zvláštnosti potvrditi zákonem božím, nebo zákon božie toliko těch věcí muož potvrditi, kteréž rostú z něho, a což z jiného kořene roste, toho nemuož potvrditi. A že zákon božie jest jeden a jedno má v sobě a má takovú dobrotu, v niež muož množstvie
29 a. najvětčie ustaviti, aby všickni jedno byli. By celý | svět věřil zákonu božímu a jemu povolil, mohli by všickni jedno býti v Kristu, nebo to uvodí ve množstvie, aby rovností přistúpil jeden k druhému a miloval jeden druhého jako sám se, jeden druhého břímě nesl a což každý chce od jiných, to aby jim činil. A ta věc mohla by učiniti z tisíce světuov jedno množstvie, jedno srdce a jednu duši. Protož nemuož lepšie správa býti pokolenie lidskému, putujícímu zde na světě, nebo uvodie člověka v najpravější život a činí člověka najvzácnějšího Bohu a činie člověka člověku v zisk, aby jemu druhý on byl. Protož kto by jej právě poznal, nesměl by jeho zákona ustaviti ani jeho zvoliti ani v něm ostati, nebo nemuož nižádný pravý býti, když jeden pravý jest od Boha pošlý; nemuož jiný takýž býti, ale jemu odporný. A v tom se odpornosť zákonuov lidských oznamuje zákonu božiemu, nebo když sprva jeden věřící lid byl pod zákonem božím, potom když jsú ti zákonové vznikli, nadělali jsú rot mnohotvárných pod jednu vieru s domněními a s uměním mnohotvárného smysla a zvláštnostmi, následováními od sebe rozdělenými, aby na ta rozdělenie, domněnie mohly mnohotvárné nepravosti vzruosti, jako ze zlého semene aby rozličných snopuov kaukole narostlo a všecky aby poškvrnilo.
Žalm. XVIII, 8. Ale zákon božie jest nepoškvrněný, obracuje duše, protož jest té dobroty a dokonalosti, aby jakéžkoli poškvrny nebo hřiechy na-
29 b. lezne na lidech, přichýlí-li se k němu a uvěří | jemu, očistí je ode všech hřiechuov a zachová je v nevinnosti bez hřiechuov a obrání je, aby jich nemohli přemoci hřiechové; a muož opraviti a srovnati, jakéžkoli roty rozdělené kacieřské nalezne, jestliže uvěřie zákonu božiemu, on je ustavie u pravé

viel̕e a spojé je v jeden lid, v jednu vieru, v jeden smysl viery, v jednu milosť, v jednu naději, aby všickni týmž věcem povolili, jakož pán za to prosil, aby všickni jedno byli, jako my, jakož Otec a Syn jedno jsú. Protož zákon božie muož obrátiti hřiešného člověka k Bohu a muož jeho očistiti od hřiechuo a všecky věci jeho spraviti a ustaviti podle vuole božie, jehožto zákonové lidští nemohú učiniti. Protož kterakúkoli dobrotú stkvěli by se lidé podle správy zákonuov lidských, nebudú-li mieti té dobroty, kterúž jest Buoh zvolil v naplnění svého zákona, vždyť ostanú poběhlí a oddělení od Boha i od jeho zákona, nebo Buoh zvolil jest jedinu dobrotu všelikému lidu, tomu, kterýž chce mieti milosť jeho v naplnění zákona jeho, a jiných nižádných zákonuov neustavil jest ani zvolil, pod nimiž by se rovnaly ty roty mnohé od sebe rozdělené domněnými obyčeji, smysly i skutky.

Tyto věci pověděny jsú společně o rotách mnohých, pod jednu kóži viery ješto jsú poběhli od zákona božieho a zedrali jsú sieť viery, toliko pod jménem viery a vyznávaním ústným stojéce, zakryvše se znameními posvátnými jako pod bleskem viery, pod nímž jsú přikryti, jakoby byli křesťané, jsú | ce domácí nepřátelé 30 a.
viery i božiech zvolených.

KAPITULA PATNÁCTÁ.

Protož o těch rotách šibalských o každé zvláště bude řeč, kterak každá zvláště urážie zákon boží svými zvláštnostmi, jimiž dělie se jedny od druhých a derú jimi sieť viery, ale najprvé o dvú velrybú silnú, ješto jsta najtieže zedrala sieť viery a vždy ji derú, to jest o pánu duchovním a hlavním a o pánu zemském a hlavniem.

Najprvé o pánu duchovniem, jenž se jest uvalil v běhy zemské a v panovánie pohanské, chtě s tiem následovati viery apoštolské aneb úřadu apoštolského a chtě vlásti světem i věrú. Ale že ten kněz veliký tiem najprvé urazil jest zákon Kristuov, opustiv pocti-

vosť a nevinnosť stavu apoštolského, kterúž jest měl z dluhu viery držeti do smrti, aby v chudobě jsa, v práci, v kázaní a v jiných služebnostech, jenž přiležie úřadu apoštolskému, v těch trval. Protož tu sprostnosť pracovitú v chudobě a v pokoře zavrci nenie lehké uražení zákona božího a stavu apoštolského. A jinak by nemohl uraziti tiem tak velmi zákona božieho a stavu apoštolského, když by sám nebyl na miestě apoštolském v jich úřadu. A druhé proto nemohl by tak uraziti zákona božieho odstúpením od sprostnosti, od chudoby, od pokory a od práce, kdy by k těm věcem nebyl zákonem božím zavázán, aby je do smrti držal, nebo to jest pohaněti zákon božie, opustíce jej i činiti odporné
30 b. věci jemu. A že jest | zavázán člověk apoštolský k chudobě, ku pokoře a ku práci kázanie zákonem božím, příkladem Kristovým i apoštolským, to jest ve čtenie velmi zjevné, že jest tak povolal
Mat. IV, 19. apoštoluo od věcí zemských a řekl jim: Poďte po mně a učiním vás rybáře lidí.—A oni tak přijemše slova Krištova drželi jsú je do smrti: obchoduov zemských v dědinách a v hospodářských pečlivostech ani panství světského sobě sobiece tak jsú drželi přikázanie Kristovo. Protož i ten dluh na Silvestra sáhl jest, a protož čiem dlužen byl jest, to jest pohaněl odstúpiv od toho. Druhé kněz veliký urážie zákon Kristuov a služebnosť apoštolskú tiem, že vstúpiv u velmi odporné věci stavu apoštolskému i domnievá se hodně požievati služebnosti apoštolské, přijem panstvie ciesařské a chválu světskú nad ciesaře, najvyššie pýchú jsa obtiežen, aby před ním klekali, padali jako před Bohem; upletše se v spravování panstvie, v rozkoši tělesné a s tiem se vším domnie se náměstek apoštolský býti a jich služebnosť konati tak odpornými věcmi, zkydav kněžstvie své a pohaněv těmi odpornými zvláštnostmi tu služebnosť. Neb čiem odpornější věci apoštolóm držie, tiem viece pohanění jich služebnosti uvodí, jichž se náměstkem nazievá, jehož málo jich služebnosti v skutku vede: mšeť řiedko slauží a nekáže nikdy ani jiné práce s lidem vede, jediné jest sobě za práci ustavil žehnati a kléti ty, kto se jemu nelíbí. Protož obecně ležie v rozkošech a žeře jako svině v krmníce le-

žieci. | Pakli se zdá, že Silvestr z práva v své osobě v takový 31 a.
svinský život nevcházel jest, ale uvedl jest po sobě všecko pohanstvie, přijav panovánie pohanské a slávu světskú nad ciesaře, tu všecko zlé vkořenil v tu stolici, jižto nazievajé stolicí svatého Petra, neviděvše by on kdy tak pyšně seděl na nie. Protož poněvadž jest štěpován od ciesaře v takovém panování pohanském ku požievaní najvyššieho kněžstvie,' to má větčie vážnosti býti, nebo v němť jest všecko štěpeno, cožť po něm roste na té stolici. A o tom štěpení ciesařském též stolice kněz vyznává papež Melchiades, že Konstantin prvnie přijatý u vieru dal jest odpuštění a svobodu po všem světě těm, kteříž jsú byli v jeho království, aby netoliko byli křesťané, ale aby dělali kostely a popložie aby dávali k tomu kostelu. Takéž týž ciesař dary veliké dal jest a kostel prvnie stolice svatého Petra jest ustavil a tak, že stolici ciesařskú opustiv svatému Petrovi a jeho náměstkóm ji budúcí ostavil, a tak kořen hluboký, silný a roští všeho jedu vsadil jest, aby z něho ovoce smrti mnohotvárnie silně rostlo a umrtvilo svět.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ.

Protož z těch věcí i z jiných zjevno jest, že ten najvyššie kněz skrze ciesaře štěpen jest a u panstvie uvalen a tak v najvětčím kněžství moc přijal skrze panstvie ciesařské tak, aby netoliko sprostně najvyššieho kněžstvie k sobě požie|val, ale aby z jeho 31 b.
moci všelikému aneb každému musilo jíti, aby jinak nižádný lid ani jazyk nemohl kněží mieti než toliko z jeho moci a z povolení. A muož zastaviti kněžstvie, by pak najhodnějšie byli, jakž by proti jeho pyšné stolici mluvili. Protož musie téhož úmysla i téhož ducha býti jako on, panstvie přijímajíce s kostely jako on a opravujíce vždy jeho stolici, aby všudy se ctí zuostali a moci jeho vždy povyšujíce již nad Krista jako synové toho těla. Protož tu

jest rána neulečená vieře Kristově od toho kněze a lidé bolesti té nečijí ani želejí, umrlí a nečitedlní všech škod, v nichžto duše hynú. Protož ten kněz veliký jest studnice, z niežto moc kněžstvie všelikému lidu teče a netoliko moc kněžství, ale plné spasenie všem teče z té studnice odporné proti Kristovi. Protož jakož on sám ctěn jest od ciesaře skrze panstvie v najvyššie kněžstvie, takéž on kněžstvo v témž ďuchu štěpuje, aby u vieře Kristově kněžstvo v služebnostech viery štěpeno bylo z kořene, od ciesaře založené na zemských věcech a na ciziem duchu protivném a vzdáleném od duchu Ježíšova, ovšem plní duchu antikristova. Protož poněvadž ciziem duchem vcházejé v ty služebnosti apoštolské a křesťanské z moci toho kněze najvyššieho, ktož muož při tom mluviti o škodách viery aneb o úraziech, poněvadž z něho plove jako z studu a všeliká rota toho kněžstvie škodlivého, ješto se tiehne v kněžstvie pro zemské věci, pro sytý život a prázdný,
32 a. aby mohl v tom | kněžstvie ujíti úsilie těch, v nichž sobě lidé pracně chleba dobývají, ješto takovému lotrovstvu kromě dveřie v kněžstvie vešlému nenie nižádná péče o dušiech lidských, jediné, že jest kostelóm mrcha přidána, protož se havranové k mrše táhnú. Tu kdež by měli státi svědkové Kristových utrpení, tu stojé Jidášové, aby Krista a jeho pravdu zrazovali a prodávali a lid aby trávili jedem bluduov mnohých. A to vše stojé velikým knězem i rodí se z něho, nebo on sám takový jest, moc sobě osobiv mezi křesťany, aby jediné z jeho moci kněžstvo křesťanóm mohlo pojíti. Protož kterak jest skrze něho v té straně viera urážena, kto by to vypravil, nebo již najsnáze to mohú všickni opatřiti, zě již viery nenie, že jest skrze takové lotrovstvo poběhlé a z ciesaře vyrostlé vieru umrtvilo na světě: kdež jest prvé byla, již uhlazena jest, protož hřiech hlavy všudy po údech rozlit jest.

———

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ.

Třetie zvláštnosť kněze velikého, již jest vieru velmi pohaněl a netoliko vieru, ale i samého spasitele, rozmnožitele viery, v tom, že v svém kněžstvie bohatém a velmi pyšném osobil jest sobě moc božskú aneb moc samého spasitele, aby hřiechy lidem odpúštěl, což jest sobě Buoh ostavil a osobil i lidem svědčil, že on sám hřiechy odpúštie a neprávosti lidské shlazuje a Kristus, syn božie, jenž jest za hřiechy lidské umřel. O tom jest svědectvie viery, že on jest beránek boží, jenž snímá hřiechy aneb je odpúštie světu, maje právo vlastnie k odpúštění hřiechuo, proto že jest spolu Bohem i člověkem, a protož člověcky umřel jest za hřiechy a tak se v oběť za hřiechy Bohu dal na křieži, protož sebú a svými bolestmi dobyl jest odpuštěnie hřiechuov světu. A tak jediný on toliko má moc a právo odpúštěti hřiechy lidem. Protož kněz veliký lúpežem sáhl jest v to právo Kristovi z pýchy najvyššie, jíž se povyšuje nade všecko, což slove Buoh. A to hojně vede otevřev pauť do Říma všem zemiem, kteréž pod jeho korúhev slušejé, dávaje a svědče všem k sobě putujícím odpuštěnie všech hřiechuov a muk zbavení. Měj kto kterakékoli hřiechy najtěžšie a najvětčie, jediné jich dodaj tam, budeť čist od nich pravě jako by se z své mateře narodil. To se tak mluvie a tak se slibuje bláznu, jenž se jest opil vínem smilstvie kurvy veliké. Protož ze všech zemí zástupové opilí a on, otec všech zlostí, pěkně se připravě a opna rukavičky perlované na ruce, vysoko stojé i dá požehnánie všem zástupóm, aby měli odpuštěnie všech hřiechuo a muk zbavenie; což by měli v očistci po smrti trpěti muky, ty již nepřijdú těm, kterýchž jest on požehnal a vše spolu jim odpustil. Protož on muož svú mocí zbaviti pekla i očistce, poněvadž hřiechy všecky odpauští: již nemajé proč do pekla jíti. A že očistec jediné proto jest: ktož sú zde za hřiechy dosti neučinili po|káním, to již musí trpením v očistci doplniti, aby se vždy dosti Bohu ode-

Margin notes: 32 b. (at "svědectvie"); Jan. I, 29. (at "odpúštie světu"); II Tes. II, 4. (at "jíž se povyšuje"); 33 a. (at "po|káním")

stalo. Protož ty muky kněz veliký odpustí i nepuojde nižádný ani do pekla ani v očistec. A netoliko jest tak štědrú pauť do Říma otevřel všem zemiem, ale ještě jim domuov posiélá na svých listech za zlaté odpuštěnie všech hřiechuov a muk zbavenie, aby se netrudiece k němu, jediné jemu peněz dodali: on jim vše odpustie. Pakli se těch věcí nedostane, ale jest svoboda u něho, aby i jednomu člověku takové odpuštění za zlaté na listu napsal, aby hřešil svobodně kterými chce hřiechy za toliko let, jakož kto žádá aneb jakož on leta položie anebo do smrti člověka. Protož na smrtedlné posteli kterýžkoli kněz muož rozhřešiti těch všech hřiechuov mocí papežovú; na tu svobodu hřešení takové listy kupujé u kněze velikého.

Protož z těch věcí jest známo: poněvadž Kristus má právo božské a vlastnie, aby hřiechy odpúštěl světu, kterakéhoť má úředníka, jenž se činie úředníkem jeho služebnosti i uvázal se u právo pána svého? Což pánu vlastnie jest, to na se vzděl a své moci to přičítá ten úředník a z toho na se chválu béře, kteráž na pána slušie a tiem se bohatí podle světa a zbohatie je skrze prodávanie odpustkuov, obrokuov a jiných záduší i uvede války, na to zavodí se s králí, vydá odpustky po zemiech, aby jemu pomohli penězi na válku za ty odpustky, jakož jest zjevno bylo za času toho, když
33 b. válel Bonifacius s králem Napulským a klatbu naň vydal, aby | ani se pohřebovati mohli: tak jim zemi zaklel. Protož takový učedlník Kristuov vyprázdnil jest pána svého a potlačil jeho, nebo čemu jest nám Kristus, poněvadž kněz veliký, úředník jeho, muož nám odpustiti všecky hřiechy i muk nás zbaviti, spravedlivy učiniti, posvětiti? Což nám Kristus viece přidá? Nebo nám k spasení jediné hřiechové překážejé. Protož když kněz veliký nám je odpustie, což pán Ježíš chudý ostane, proč by jeho svět tak zanedbal a svého spasení u něho nehledal? Jediné proto, že tento kněz veliký svú velebností jeho zaslonil a postavil jeho jako tmu na světě, a sám ten kněz velikého jest jména a slávy převýšené, přijatý od světa, činie spasenie hojně tomu světu a snadně, jakož sám svět chce. Protož pán Ježíš již ukřižovaný, na

smiech připravený, stojé před světem, ale jediné toliko sám kněz veliký v ústech světu jest, u něhož svět spasenie hledá a věřie je tu.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ.

Ctvrtá zvláštnosť kněze velikého jest, jíž jest viery pohaněl nebo ji vyprázdnil v tom, že jest zákony své rozmnožil, odporné zákonu božímu a tak i vieře, že za těmi zákony jeho zapomněli jsú lidé zákona božího a tak i viery aniž již mnějí lidé, by co jiného viera byla než toliko ti zákonové kněze velikého. Nebo všecko duchovenstvie zevnitř citedlné mezi všemi rotami těch duchovníkuov spravuje se anebo řiedie podle zákonuov je|ho: jakož 34 a.
on cestu nalezl jest kterým činóm v duchovenstvie, tak se dějí v služebnostech svátostí, v nábožens tvích služeb, v modlení, v služeních mší. Protož kněžstvo ciesařské neumie se jinak modliti ani mši slúžiti, jediné podle zákonuo jeho hodiny bublati skládané, že jich veliké knihy sepsány jsú. Toť majé za modlitby, kdyžto vyrozprávi jeden kněz druhému, postíhaje jeden druhého slovy a verši. Protož světí, postí se i jiné řády a poklony tak jednajé, jakož jim kněz veliký zákon v tom ustavil. Protož lid nevědomý zákona božieho a odešlý od něho mnoho věkuov nevědí křesťané o zákonu božím nic. Poněvadž ti zákonové papežovi jdú skrze zřiezenie nábožens tvie chvály božie a pod jménem písem božích, jiného v tom neumie súditi lid nevědomý, jediné vieru křesťanskú dostatečnú. Protož ty věci ustavené vyplně i mnie, že jest vieru vyplnil. Aniž div jest, že tak mnie lid, nebo aniž jest kdy co jiného slýchal o vieře než to, aby Boha opatřil v kostele a v neděli aby orat nechodil. Aniž jest viděl, by kto jinak viery následoval neb co o ní smyslil. Protož na těch zákoních vykrmen jsa za vieru je má. Protož ač ti zákonové stkvie se zřením velikým, náboženstvím, poklonú a poctivostí božskú zevnitř k oku bláznóm, však

jest pravé, že jest nebylo nižádného prostředka takového, ješto by stál na tom miestě: ovšem Boha zapřieti a od něho ovšem odstúpiti anebo ovšem se jeho srdcem přiedržeti, a toho obého ne-
34 b. snadně | lidé učinie, nebo nenie tak zlý člověk, byť chtěl ovšem Boha zapřieti a zbaviti se jeho, aniž opět mnohých nalezneš snadně, byť se chtěli celým srdcem Boha přiedržeti. Protož ten prostředek zlořečený poslúží obojím, aby odpočinul na něm. A to jsú ty dobroty omylné a domněné, v zákoniech papežových zakryté, jenž se stkvie velikými řády, náboženstvími, poklonami božskými zevnitř. Těm, ješto jsú Boha nikdy nepoznali, ti zákonové slavně uvedeni jsú, ten prostředek, aby všickni lstivě mohli na něm pod věrú státi, vyznávajíce Boha toliko ústy samými, poklony a poctivosti činiece jemu tělem zevnitř, ponižujíce těla trpením podle nalezenie kněze velikého. Toť jest mohlo uvésti neznámosť Boha a odstúpenie od jeho zákona takové, žeť nenie k tomu nic podobného, co by ďábel mohl lstí vymysliti: neměl by takové, kterúž by tak zbavě lidi pravé dobroty, kterážto jest v následování zákona božího, ustavil je na dobrotě mylné a oklamané, kterúž se stkvie slavně v zákoniech kněze velikého, ozdobena jsúci písmy božskými, aby se zdála pod barvú písem, že se ta písma plnie pod tak slavným lháním skrze ta písma.

Protož z toho se zná, kterak velmi jsú zákonové papežovi proti zákonu božímu, berúce na se barvu zákona božieho, i sleptali jsú zákon božie ostřeji nežli zubové lvovi. Protož tak jest velmi pohaněl papež zákony svými zákona božieho, jakožto da-
35 a. leko zákon boží zapomněn jest a v nerozum všel a přestúpen | jest skrze následovánie jeho zákonuov. A netoliko tak jest pohaněl zákon boží, rozmnožuje zákony své zákonu božímu odporné, ale také skládaje zákon boží; nebo poněvadž panuje nad věrú, v čemž chce, v tom ji ustaví, jakož čeleď jeho vyznala jest v Bazilii o kalichu božím, že by pak bylo přikázaní Kristovo k tomu, aby lid obecný pil z kalichu krev Kristovu, cierkev svatá muož to proměniti a složiti to, což zákon má anebo ukazuje a muože ustaviti věci tomu odporné, kteréž nemohú jmieny býti nikdež v zákoně božím.

Protož panujíce nad věrú i nad zákonem božím, skládají jej, v čem se jim líbí, a činie z něho což chtie. Protož viera a zákon boží jest u nich, což oni chtie; a jakož o něm saudie, tak o něm mohau jiným mluviti. A že jsú domácí najhoršie nepřietelé zákona božího, protož o něm mlčie a lidi proň mučie. A protož ciesař, králové a páni, nadavše a vyzdvihše mezi křesťany tak velikého kněze s panstvím a s zvelebením v světě nad ciesaře i nad krále světské, aby všelikú pýchú stoje panoval i nad králi, tak jeho nadávajíce skrze pyšného ďábla svedeni jsú, aby skrze ten blud ďáblu poslúžili, takého pána k obořenie viery vyzdvihše, aby tak silně mohl panovati nad věrú i nad zákonem božím, aby jej skládal a tupil a miesto něho aby své zákony odporné zákonu božímu množil a ustavoval, plné jedu a trávenin, aby jimi lidi mořil a trávil.

Protož nenieť malá věc pově|děna v čas počátku toho nadánie: Dnes jest jed vlit v cierkev svatú. A když ten jed počátkem vlit jest v cierkev svatú, přieliš se jest rozmohl a rozšel u veškeren svět skrze toho kněze bohatého, v světě zvelebeného, a skrze jeho zákony jedovaté. Protož otekli jsú po něm a rozduli jsú se přemnoženú zlostí. Otekl jeho život otevřený bez studu v zlosti, život poběhlý, v zuofalstvie obrácený, život rúhavý, všeliké poctivosti božské umrtvený, ztrativ život božský, a vyrostlý z bluduov trávenin kurvy veliké. Protož svatý Pavel patře k takovým věcem nemohl jest tieže promluviti o něm než to, že jest člověk hřiechu a syn zatracenie. Jakož jest Kristus Ježíš člověk ctnosti a přišel na zkaženie hřiechuov, tento odporně jemu člověk hřiechu, jako břicho, ješto jiného rodu nemá v sobě, jediné hřiech, a všemi činy svými svět postaviv na cestě hřiechuov, ve všech svobodách k hřiechóm, všecky přiečiny dávaje, aby svobodně celý svět skrze ně hřešil, snadně poželnáním snímaje hřiechy s lidí bez pokánie, bez proměněnie vuole zlé, bez polepšenie života: tak vždy odpúští a lid svědomie z hřiechuo nemá ani předtiem ani potom. Protož již hřiechové nejsú hřiechové, vyňato jest svědomie z lidí o všelikých hřieších, a pakli jsú komu hřiechové z čeho a svědomie z nich má, on vše odpustí za penieze. Protož otec

35 b.

II Tes. II, 4.

hřiechuov jest, svými úřady i služebnostmi hřiechy rodí a, vyprázdniv z lidí zákon božie, postavil jest je ve všelikém přestú-
36 a. pení, | aby jinak nemohli činiti než vždy hřešiti, přestupujíce zákon božie všemi cestami. Protož pravé jest, že člověk hřiechu jest, dav světu všelikú cestu k hřešení. Protož ten velryb zedral jest sieť Petrovu, tak že jé loviti nemohau po jeho zedránie. A pakli ji kto pracně spláceje s strachem chtěl by jé loviti lidi k spasení, hledíť jemu k hrdlu, nebo viery nenávidie, jenž jest sieť Petrova. Protož uvaliv se sám v tu sieť viery nedarmo jest ji ztrhal, nebo jest jeho hnětla a sužovala. Protož, chtě širokú cestú jíti, zedral jest sieť viery, aby jeho zlé svobody nesužovala, aniž chce toho trpěti, aby kto s celú sietí viery lovil, neboť by tiem lovem jeho obnažil a zbořil, nebo všecka sieť viery jest hanba tváři jeho a jest smrť jeho pýchy a rozkoši jeho. Protož on chtě panovati najvýše a zveleben býti ctí a chválú a panstvím v světě nad ciesaře i musie sobě uprostraniti tu sieť ztrhajc ji, jediné hadry jejé znamená, kde by se měla jeho nahota s hanbú ukázati, tu hanbu zakrývá záplatami té sieti. Ale jižť u něho tak dávno hanba přebývá, že se jest jemu v slávu obrátila, že za nic hanby nechce mieti, nebo Bohem jest, oděn jsa všudy slávú, a sluší jemu učiniti což chce. Protož kdežť muož sobě loviti zisk tělesný sietí viery, tu nějakých ztrhání požievá, mše a jiné svátosti peněžie cenú trhovú a klíčuov požievá, klna nevinné a mstě se skrze ně nad těmi, ktož by chtěli loviti celú sietí viery.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ.

36 b. Druhý velryb, jenž se jest uvalil v sieť viery a zedral ji přieliš, jest ciesař s panováním pohanským i s úřady pohanskými a s právy neb s zákony pohanskými. A on jest kořen pohanstvie, v něž se jest obrátilo křesťanstvie, a on jest ránu otevřel všeliké

krve, kteráž jest vylita mezi křesťany až sem, i té, kteráž se vylé do konce. Protož když se jest uvalil v tu sieť viery s takými věcmi, jakož jest pověděno, zarmútil jest tu nevinnosť a čistotu, kteráž jest stála na těch, kteříž jsú v sieti viery byli, tak u vieře zřiezeni jsúce skrze apoštoly, jakož u prvních řečech bylo pověděno, že ti sborové boží, obrácení k vieře Kristově z pohanuov a z Židuov, stáli jsú všudy po zemiech, po krajích, po jazyciech mezi pohany viece než za tři sta let, toliko se spravujíce k vuoli boží a k poctivosti jeho líbezné zákonem čtení Kristova bez přimiešenie zákonuov papežských a zákonuov ciesařských, nemajíce z sebe pana krále s právy městskými, ale jsúce podruhové mezi pohany pod jich pány s daněmi a s jinými služebnostmi k užitkóm jich tělesným, toliko jsú poddaní byli až do ciesaře Konstantina. Protož ten když jest přijat u vieru, Konstantin ciesař, s panováním pohanským, s právy i s úřady pohanskými, tehda ta nevinnosť pravých křesťanuo zarmúcena a pohaněna jest, jako kdy by lotři a rufiani čelednosť s pannami poctivými a | stydlivými při- 37 a.
jali a moc nad nimi obdrželi, aby jimi vládli, jim cesty v jich příbytku panenském svými zákony rufianskými uložili, aby čistotu svého panenstvie podle správy jich zákonuov drželi: tu by v té příhodě panny poctivé a stydlivé velmi se zarmútily, vidúce, že nebrzy a velmi nesnadně tu čistotu a vieru, kterúž jsú uložily nebo slíbily Bohu do smrti držeti, tu jé nezachovají mezi těmi rufiany, ješto s nimi čeledně bydlé a panujé nad nimi a mohú jim přikazovati, aby tak Bohu zachovaly čistotu, jakož jim rufiani přikáží: málo by tu panen ostalo pravých. Tak podobně k tomu, když jest ciesař všel pod vieru s panováním pohanským, s právy a s úřady pohanskými a přijal tovaryšstvie a účastnosti s křesťany u vieře a v božských věcech jako jeden z nich. Protož jsúce spolu jedno, byli jsú sebe účastni, on jich a oni jeho, on jich věcí křesťanských a oni jeho pohanských, nebo kněz Silvestr, chtě jeho u vieru pustiti, neustavil na tom ciesaře, aby chtě křesťanem býti najprvé pohanstvie všecko úplně opustil, panovánie pohanské s úřady a s zákony pohanskými, ale s tiem se vším jako s jedem

umiesil se mezi křesťany. Nebo jsa již křesťanem panoval jest nad pohany, nebo kromě toho sboru Kristova zvláštnieho pravých kresťanuov v Římě všecko jiné množstvie pohané jsú byli. Protož saudy a jiné nesnáze mezi těmi pohany řiedil jest skrze
37 b. moc ciesařskú připuzujície podle práv a záko|nuov pohanských, ačkoli potom dal jest svobodu všem, ktož chtie z pohanuov býti křesťané, že jich již zabíjeti nebude, jakož prvé krev křesťanskú proléval jest. Protož jakž jest najprvé všel mezi křesťany pod vieru s panováním pohanským, s úřady i s právy, tak jest viec ostal a potom jiní po něm, učiniv se účasten křesťanuov i jich věcí duchovních křesťanských. A bez pochyby v tom on zase učinil jest je účastna (sic) svých věcí pohanských, kterými se jest umiesil mezi ně, dokudž jsú ovšem neobráceni větčie stranau v pohanstvie. A toho jest duovod skutkové pohanští: kto chce, počti počet té šelmy a hledaje nenalezneť na nie nic Kristova. Protož v tom umiešenie ciesaře u vieru s tiem pohanstvím pověděno jest: Dnes jest vlit jed v cierkev Kristovu.

KAPITOLA DVADCÁTÁ.

Ale však proto ty věci ciesařské a pohanské, s nimiž se jest umiesil mezi křesťany, neobrátily jsú se u věci křesťanské aniž jsú se obrátily u vieru v tu chvieli aniž potom u prodlení časuov až do sie chviele. Protož jakož zprva byly jsú pohanské a z pohanuov pošlé, takéž jsúce přimiešené k vieře v tovaryšstvie i v následovánie křesťanóm uvedené, vždyť jsú proto pohanské. A tiem činem všeliká přimiešenie cizie k vieře křesťanské a uvedená mezi křesťany jim k následování nejsú viera křesťanská, ale jsú lež oklamaná a jsú osiedlo zbarvené písmy, aby se skrze ně urá-
38 a. želi a přiečiny aby | měli odchýliti se od Boha skrze ně a skrze ně aby se uráželi. Protož ciesař, všed pod vieru v účastnosť křesťanuov s pohanskými zvláštnostmi, učinil je účastny pohanských

zvláštností a přijal moc nad nimi s panováním pohanským a vložil na ně břímě práva králova, aby jim ostaly jeho zvláštnosti i právo královo jakožto kteří článkové viery, jakož nynie cierkev římská všech těch věcí potvrzuje za pravé křesťanóm, jakožto viery skrze apoštoly jednú dané svatým.

Ale tuto muož někto řieci: však ti křesťané, ješto jsú v Římě byli aneb jinde pod mocí Konstantinovú, když ještě pohanem byl v tu chvieli, musili jsú poddaní býti jeho panovánie pohanskému a břiemě práva králova nésti: což by pak mělo jim uškoditi jeho panovánie pohanské, když jest byl s nimi křesťanem, aneb co jest břímě práva králova viece je než prvé obtěžovati mohlo? Ovšem pravé jest: jelikož o právu královu mluvíce, tak jest jakéž prvé takéž potom stáli jsú pod břemenem práva králova. Nebo poněvadž ti křesťané byli jsú v jeho panství a drželi neb užievali jeho zbožie a byli mezi pohany jako podruzi a jako vytržení lidé z jich cíluov, velmi jim protivní, protož apoštolé přikázali jim v těch věcech poddati se těm mocem pohanským v poslušenstvie s daní a s tú služebností, kterážto k jich užitkóm tělesným přieslušší, aby takovým poddáním dosti učinili tomu zřiezenie božímu, kteréž v těch mocech stojé anebo se děje skrze ně, | a také aby 38 b.
jich proti sobě k sobě k hněvóm nepopúzeli odpor činiece v poslušenstvie jich v hodných věcech. Ale jich zákonuov a úřaduov pohanských k saudóm neb k jiným právóm nepožievali jsú, nebo ta nevinnosť na těch křesťanech, kteráž jest skrze vieru byla zřiezena v nich, bez žaloby je ustavivši před Bohem i mezi pohany, neměla jest potřeby polepšena býti skrze pravdu úřaduov a zákonuov pohanských, nebo skrze pravdu viery jich nevinnosť dokonale jest uvedena, aby se stkvěla svú jasností nad spravedlnosť, kteráž skrze moc a správu ciesařskú jde, jako den jasný nad noc. Protož kresťané ač jsú stáli pod mocí ciesařskú, ale nemiesili sú se k jich zvláštnostem pohanským k správě svého bytu křesťanského. Ale když ciesař všel jest pod vieru s panováním pohanským, s právy a s úřady pohanskými, ty všecky zvláštnosti pohanské přimiešeny jsú k vieře a křesťané jsú se umiesili v ty zvláštnosti

následováním, protož tiem jsú pohoršeni. Proč oni prvnie křesťané trpěli sú od mocí pohanských, toho nynie křesťané následujé jako viery. Protož těmi zvláštnostmi Konstantin pohaněl jest viery, že kteréž jsú věci zvláště pohanské, z pohan pošlé, ty věci jsú učiněny vlastnie křesťanské skrze něho, aby ty zvláštnosti pohanské zprva nečitedlné u prodlenie časuov snědly vieru v křesťanech, aby v nich byla nečitedlná a umrlá, a samy dostatečnosti
39 a. pohanské živy byly v nich jako viera. Protož daleký rozdiel|oněch křesťanuov, kteříž trvajíce pod panováním pohanským tak jsú byli vzdáleni od jich zvláštností, pro něž vždy jsú trpěli od těch mocí nátisky veliké i smrti, ale nynější, přidědivše sobě nezřiezeně pány pohanské, nemajíť proč trpěti od nich pro vieru, nebo těch pánuov pohanských nevěru drželi za vieru tak daleko, aby pro ni uběhli v neznámosť božskú, v neznámosť viery, aby již nevěděli, có jest viera, toliko majíce vážnosť k zákonóm pánuov rozmnožených pohanských.

KAPITOLA JEDENMEZCIETMÁ.

Ale jakož jsem řekl o zvláštnostech pohanských, jimiž jest pohaněna viera a poslušenstvie k Bohu zavrženo jest, poctivosť jeho oblúpena jest a dána jest ciziem, ty zvláštnosti jsú mnohé, kteréž by dlúho bylo všecky šířiti, ale tyto z mnohých jakožto mluviece k vážnosti a ku poctivosti pána hlavnieho, kterýž by slušně anebo spravedlivě chtěl panovati nad křesťany jim k polepšení a k přiekladu dobrých věcí, poněvadž křesťané podle svého povolánie měli by převyšovati svatým obcováním pohany i Židy. Protož kteraké pohanění takové poctivosti mezi křesťany skrze Konstantina a skrze takové potomnie jeho náměstky, jenž chtiece býti křesťany a hlavními pány mezi křesťany, k najvyššie poctivosti božské prvotně zavázáni jsú mezi křesťany, proti tomu zpět stojé mezi nimi v najvyšší poběhlosti a v najtěžšiech odpor-

nostech proti Bohu k | najtěžším úrazóm viery. Takéž i služebníky a čeledi držie při sobě najodpornější obcování a poctivosti křesťanské, najvyššie poběhlosti lotrovské, nepoctivé, nestydaté, pýchy a ukrutenstvie plné, jichžto oči otevřeně sta na vše, což kde vidí, aby k sobě přitáhli bezprávně, plní dvornosti, hesovánie a vymyšlovánie za obyčej nová nalezajíce v těch potvorováních a nepoctivých hesováních, v prázdnosti a v lakotě za obyčej, v řečech smilných, v obcováních nestydatých, postavy vzteklé a nestydaté a pyšné, všecky lidi s pohrdáním v smiech majíce. Protož mluvíce jelikož o poctivosti, kteráž přieslušì na křesťany a na pány hlavní křesťanské i na jich služebníky, zpět jsú pravá mrcha mrtvá, z pohanuov skrze Konstantina přivlečená mezi křesťany, jenž svým smradem muož mořiti všelikého nemocného povoněním, kteříž se jé dotknú, plní pohoršených úrazuov škodných i břemen lidských, o nichžto přieliš jest mnohé uraženie na mraviech mezi křesťany přišlo pro jich škaredé obcovánie. A jest těch rot dvorových všudy plno, ješto tak mořie vieru vymyšlenými zlostmi nad jiné rufianstvo, ješto se obracují v poběhlostech mezi křesťany. Tyto roty dvorské všecky ty poběhlosti převyšujé, a to všecko s panováním pohanským pod vieru uvlečeno jest, jakožto trpkého smradu mrcha, na veliké potupenie viery. Ale všeť to omlúvajé kněží a mistrové, jako třetí stranu cierkve satanovy, řkúce: Takť na jich řád slušie; tiť | lidé dvorští musí tak býti: veselí, svobodní a dvorští, ale nebožští musíť tak býti, jakož je mistři spravují a svého života za nimi kryjé. Ale nám jest tuto řeč o vieře, kterážto nestojí podle poběhlosti dvorských lidí, ale podle pravdy Kristovy, želejíce toho zlosynstva zpohanilého, ješto jsú v ni napustili a učinili je účastna (sic) viery, jenž toliko všech ďábluov mohau účastni býti s nimi.

39 b.

40 a.

KAPITOLA DVAMEZCIETMÁ.

Druhá zvláštnosť jest, kteranž jest Konstantin pohaněl pravé viery a následovánie Boha v prvotních křesťanech pravých, kterúž já mezi jinými za těžkú mám, když jest všel pod vieru s panováním pohanským a vzal moc nad křešťany i tovaryšstvie s nimi, jakožto domácí jeden z nich učiněn jsa, že jest toho nepožieval nic, že stav těch křesťanuov zavázán jest v poslušenstvie Bohu tak tvrdě, aby nemohli se pochýliti nikamež od zákona božieho, skrze kterýž zákon má vyplniti poslušenstvie k Bohu, k nižádným zákonóm jiným se neobracujíce, jimiž by byli odvedeni od zákona božího a tak od jeho poslušenstvie. Protož Konstantin, všed pod vieru s úřady i s právy pohanskými a vzav moc nad křesťany i podvedl je pod práva pohanská, aby podle těch práv městkých a pohanských obvykl ty potřebnosti řiediti, jimž se u bezprávie přiházejí, kteréžto potřebnosti dlužni sú byli řiediti jinak podle správy zákona božieho. Tak že když se jim přihodie
10 b. žaloba anebo pře v kterém bezpráví, aby s těmi bezprávími utiekali se k úředníkóm pohanským v saudy, aby ta bezpráví místo nebo poklid brala skrze moc a práva pohanská. A netoliko tomu jsú obvykli, ale i pomoci hledajé v ciesaři k obraně svých bezpráví, aby se bránili a mstili skrze jeho moc nad těmi, ktož na ně sahají, činíce jim bezprávie na statku aneb životě a provedúce takové věci skrze moc ciesařovu a skrze jeho úředníky i položie naději v ciesaři, kterúž jsú měli položiti v samém Bohu, i budú nešlechetnie jako pohané, kladúce naději v člověku a poctivosť na něho vznášejíce, kterúž sú měli na pána Boha vznésti a v něm samém naději mieti a všecka svá bezpráví podle jeho zákona řiediti, jinak zpět nežli práva ciesařská a pohanská řiedie trpiece bezpráví a nižádnému zlého za zlé nečiníce. Protož tomu lidé odporně činiece skrze moc pohanskú bezprávie zaháněјíce skrze sváry v saudech, těmi činy odstupujé od Boha a od jeho zákona, a obvykše tomu křesťané již z těch věcí svědomie nemajé. A tu ránu vzali jsú skrze Konstantina, jenžto všed mezi ně přijal s

nimi účastnosť viery a vzděl na ně účastnosť bluduo pohanských.
A že vždy i podnes učie kněžie a mistři křesťany tomu, aby se
nedali svésti cziemu učenie. Protož toto jest cizie učenie, ačkoli
skrze moc uvedeno jest.

Protož mistr Protiva die, že kdyžkoli člověk zvoluje sobě
viece ustavenie nebo zákony lidské nežli zákon božie, v tom so|bě 41 a.
zvoluje jiné a cizie bohy, nebo cožkoli člověk miluje zvoluje viece
nežli Krista Ježiše, to jest jeho buoh. A protož člověk, zvoluje
sobě práva ciesařská k svým správám pro milosť statku svého,
aby jeho dobýval aneb bránil skrze práva a moc ciesařovu a v
tom opúštějíce zákon Kristuov, tiem činem sobě zvoluje cizího
boha ciesaře a jeho zákony, kterážto věc mezi křesťany tak jest
vlastnie, že netoliko z nie svědomie nemajé, ale nechtie slyšeti
ani věriti tomu, co by jim proti tomu řečeno bylo. Opět die mistr
Protiva, že nenie pochybení, kdyby všecko lidské pokolenie za-
chovalo zákon nebo správu lásky, zbytečné anebo nepotřebné bylo
by přiedržeti se ciesařských a městkých práv aneb zákonuov.
Protož čiem viece pokolenie lidské vzdaluje se od správy čtenie
Kristova, tiem viece potřebuje, aby těch práv městských a cie-
sařských se přídrželo a v nich se podpieralo, tak že by se mohlo
přihoditi, že krmeným jedem, jakožto že by tolik tak vydánie
lidská přijal lid, jakožto spravedlivá, za tiem zavrha zákon čte-
nie Kristova jako neužitečné.

V těch sloviech dobře rozumné věci oznamuje v tom, že die:
Nenie pochybenie, nebo mnozie z pokolenie lidského, kdyby
pravě zachovali zákon lásky, nepotřebné by bylo jim přiedržeti
se zákonuov městských a lidských k svým správám, nebo zákon
lásky tak by je dokonale spravil ve všech věcech, že by jim té
správy městské nebylo potřebie. Protož jediné přestupníkóm|zá- 41 b.
kona lásky ocet kyselý, správy městské jest potřebie. Protož od
hřiechu přišla jest potřebnosť úřaduov královských a jich zákonuo
na pomstu hřiecha a neposlušenstvie Boha. A čiem viece pokole-
nie lidské vzdaluje se od Boha a od jeho zákona, tiem viece po-
třebie jest, aby se těch práv přiedržalo a v nich podpieralo. Nedie,

by v nich stálo pravě pokolenie lidské, ale podpierá se jimi, aby ovšem nepadlo. Nebo odstúpivši od Boha pokolenie lidské i má toliko život tělesný, velmi umdlený a na všech stranách schromený, protož nemoha státi ani před se jíti i jako tresť nepevnú práva lidská vezma v ruku podpierá se jimi, aby nepadl podle časných úžitkuov; když jich jemu potáhnú bezprávně z rukú, poběhne na žalobu před moc a moc osadie saud a připudí obě straně mocí k saudu a rozdělie je o to bezprávie podle práv městských. A tak zpodpieraje se na tu tresť nepadne ovšem škoden jsa všeho, ale ukrotie se hněvy, jako pes lačný lapě kosť ohlodanú. Nebo nebylo-li by toho podpieranie tomu pokolenie odešlému od Boha, padlo by tak v čas bezprávie, nemaje se na čem zastaviti, padlo by jedno na druhé pomstú a zabilo by jedno druhé, a tak by se spolu zabíjeli, ažby pokolenie lidské zahynulo. Protož tiem podpieraním nějak se kolebe a trvá podle prospěchu tělesných věcí. Ale ktož stojé podle zákona lásky, tiť majé život duchovní zdravý a silný, protož v čas bezprávie, pokušenie a zlých
42 a. přiehod mohau státi silně, strpiece bezprávie a neči|níce zlého za zlé, nepotřebujé saudce žalobných sauduov, aby v čas zlé přiehody jimi se podpierali. Die viece mistr Protiva: Tak že by se mohlo přihoditi, že krmeným jedem, že by toliko ta vydánie nebo ustavenie lidská přijal lid jakožto spravedlivá a zatiem zavrha zákony čtenie Kristova jako neužitečné. Rozum tento chce oznámiti, že pokolenie lidské anebo zmatené křesťanské tolik má těch ustavenie a zákonuov ciesařských, městských a pohanských, jimiž se jest přivyklo krmiti jako jedem, po kterémžto jedu život vnitřnie pravý mře, vzdaluje se od Boha a od jeho milosti, a již po tom otrávení toho jedu, ješto jsú jej vždy píti obvykli a jim se krmiti v těch žákoních lidských rozmnožených a vykrmivše se jedem bluduov v těch zákoních přeneseni su v to, aby se přiedrželi těch zákonuov jako spravedlivých anebo od Boha vydaných, aby s chválú a s užitky pod nimi stáli. Nebo krmiece se jedem bluduov z těch zákonuov okúšejí z nich své vuole a svobody tělesné, aby podle nich netrpěli

protivenstvie křieže Kristova, bránice se bezprávie v saudiech, nejsúce škodni tělesných věcí, a mohú se podle nich mstíti a zlé za zlé činiti. Protož vuole tělesná tiem jedem krmie se z těch zákonuov, aby svobodně prošla v zlých věcech, a nemuož takovému řádu pohanskému jinak řieci, jediné že dobrý a spravedlivý jest, protože volně procházejé po svých cestách zřiezením těch zákonuov. Protož nebude div, že tak otrávení jedem krme-
ným | mohau potupiti a zavrci zákon čtenie Křistova jako neu- 42 b.
žitečný, nebo tenť by je opak obrátil a zarmútil by je tu, kdežto
onen jedovatý utěší je. Zákon čtenie chtěl by, aby trpěli políčky, Mat. V,
a kto by chtěl saudem uvázati se v sukni, aby nechaje saudu i 39—40.
pomsty přidal i plášť a tak aby škodu k škodě přidal. Protož vykrmení jedem, kterýž vlit jest v cierkev svatú, ukydajé takový zákon jako slinami česenkovými hanĕními múdrých mužuov rathauzných, jenž smrdí múdrostí rathauznú jako česenkem na štítrobu jedeným, aby múdře uměli uhaněti sprostnosť čtenie Kristova v jeho správách dostatečných a životných.

Protož, vrátiece se ku počaté řeči, co dieme o tom, že jest ciesař všel pod vieru s panováním pohanským a s právy a s úřady pohanskými? A z skutkuov poznánie, že jest to ten jed, ješto jest v ten čas ohlášen, že «dnes jest vlit jed v cierkev svatú». Protož když jest vlit jed v cierkev svatú, nedarmo vlit jest, ale aby jej pijíce pili, krmiece se vykrmilo se množstvie zemí, lidí i jazykuov, aby ztráveni byli a zemřeli, aby z toho otrávenie opili se maudrostí tělesnú a světskú, kterýžto jed maudrosti tělesné a světské stojé v moci ciesařské a v jeho zákoních, aby z nich pijíce tu múdrosť jako jed i všechen smysl obrátili k ostřiehaní těla v jeho soběvolné svobodě a k dobytí časných věcí, maudře je osahujíce a ziskujíce a rozmnožujíce v úraziech nebo skrze svo-
body ztracených, skrze|moc královskú zase jich dobývajíce anebo 43 a.
jich mstíce a na to aby múdře obrany a ohrády vymyšlovali, aby se za těmi věcmi bránili. Ten jed leje se z moci světské a z jich zákonuov v křesťany a obrátil je v pohany, pro kterýžto jed nelze jest krmeným tiem jedem poddati se zákonu Kristovu, přieliš

protivnému těm, kteříž jsú nakrmeni tiem jedem múdrosti zemské a tělesné; jest jim to bláznovstvie posměšné ten zákon a bezživotie jich teřichuov tučných, protož netoliko by jim pohrzeli jako neužitečným, ale hotovi jsú proti tomu každému postaviti se, kto by jim podkúřil pod nosem zákonem Kristovým nelibým jako hutrýchem. A v tom se oznamuje jed múdrosti tělesné, kterak raní skodně lidi a odlúčí je od smysla božího nenávistně, aby mohli s hněvy povstati proti pravdě, ana se jim zdá najhoršie, těm, v nichž panuje jed múdrosti zemské, rodě se z zákonuo ciesařských a městských, jenž jest umrtvil křesťanstvo v pravé dobrotě jich a odvedl je od viery; že ještě i to muožem řieci, že to vstúpenie ciesařovo pod vieru s panováním pohanským jest pravé siemě vsáté, aby množstvie přiestupníkuov vyrostlo mnohotvárných z něho pod vieru, aby se tak silně ujali a rozmnožili až do najvyššieho vrchu všecka zlosynstva, kterýchž se jest ďábel mohl domysliti, a všecky roty šibalské a posvátné, zmalované svatostí lstivú, aby toliko přestúpení mohlo nalezeno býti, že by viery
43 b. řiedký následoval a jiné všecko množstvie v po|hanstvie se obrátilo. Nebo se jiného nic nemohlo uroditi než to, co jest vsáto. Ciesař s panováním vsát jest mezi křesťany, maje silný vzrost, aby brzce vzrostlo až by se ujalo a rozmnožilo se to, což jest vsáto, až by se bezmála všecko v pohanství obrátilo, aby pak již ta moc s panováním, s právy a s úřady pohanskými stála uprostřed. Nebo poněvadž to pohanstvie poběhlé od viery a od zákona Kristova všicku vieru a čtenie Kristovo zamietá a jí se posmievá a bydlé v také smělosti pyšné a v smělosti a v zúfalství lotrovém beze všie miery a srovnání, jiz z potřeby takým poběhlostem jest ta moc ukrutná, aby trápila, drala, šacovala, vězela, aby mysl neobřezaná takového zlosynstva poběhlého musila se ukrotiti a na rovném přestati. Ale ten běh neniet viera ani cesta spasenie, ale toliko užitečné jest k ukrocení nepravých lidí v časném životě a v dobrých věcech těla, aby v těch věcech ovšem nepadli a nezahynuli pro svú přielišnú nemúdrost a zlosť.

KAPITOLA TŘIMEZCIETMÁ.

Třetie zvláštnosť jest, s niež ciesař všed pod vieru skrze ni
pohaněl viery v těch, kteří následují viery, to jest požievaje moci
pohanské soběvolně s pyšnú hojností a smělostí neváže nic toho, že
jest křesťan a že moci požievá nad křesťany, jenž jsú kúpeni krví
Kristovú, aby jemu v sluhy byli, a že jsú pod mocí najvyššieho
pána nad pány. A on najprvé chce nad nimi panovati, jimi vlád-
nú|ti a je spravovati. Protož pýcha smělá ciesařuov, králuov a 44 a.
jiných pánuov jest! Kdy by na to pomyslila, nesměla by nad tiem
lidem tak soběvolně panovati, jako když v čem zamyslé, bojíce se
toho, že ten lid má pána nade všecky pány zemské a jestli že
tito páni budú panovati soběvolně v které věci nad tiem lidem
proti najvyššiemu pánu, upadnú jemu v ruce s tiem, nebo jest to
vědomé, že netoliko by toho požievali, že jsú křesťané a že pána
v nebi majé, ale svini nebo psa viece váží než člověka. A to v
nich stojé z pýchy a z přielišného pohrdánie stvořením sobě po-
dobným.

Ale já bych nic tak mnoho nevážil, co činie lidem bezprávie
u věcech tělesných, platy s nich berúce anebo šacuňky na ně
vzkládajíce v služebnosti diel robotných: ty věci sú podle těla
přiečina k ochuzení a umenšenie statku a k obtieženie pracovitému
těla roboty jich, ale tyť by věci na svědomí neurazily jich, kdy
by pokorně strpěli; ale totoť má viece váženo býti, že ty moci a
věci tak jsú poběhlé a od dobroty vzdálené jelikožto k vieře hle-
diece: té dle nic nechtie dělati ani k svému svědomí ani k těm,
jimiž vládnú, jenž jsú křesťané, jenž asi někteří podle viery majé
svědomie zlé činiti zabíjejíce a násilé činiti jiným a je lúpiti z
jich statkuov. A že ty moci u sebe nemajé těch věcí za hřiech,
protož z pýchy svadiece se s jinými o zboží, o česť světskú,
anebo někdo sáhne jim na zboží a oni ihned válku o to zdvihnú
spolu a zajmúce lid jako stádo i ženú je na boj, kdež|to se dějé 44 b.
mordové, luopežové jedni druhých. Protož kterakť nebezpečné

jest křesťanóm dobrým pod takými mocmi přebývati, aby skrze ně puzeni byli k činění zlého, aby pro jich přikázanie přestupoval(i) přikázanie božie. A to ještě horšie jest, že k těm bojóm ženú křesťany, jenž s obú stranú mohú někteří dobřie býti, majíce svědomie zabíjeti a lúpiti jiné. J puojde bratr na bratra, aby jemu bezprávie činil, jenž by měl z viery zaň umřieti, i jde jeho zabíjet a lúpit, připuzen jsa nešlechetnú mocí k tomu a rozumu a milosti nemá s tolik, aby raději sám od pána umřel než by takovú věc zlú učinil. Protož takové moci vzteklé jsú osiedlo dobrým křesťanóm v tom, což najhoršieho zamyslé, k tomu pudie poddané, aby jich zl(é) zámysly skutečně dokonali. Ale tuto jest k najhoršímu přišla ta moc: v největčie poběhlosti a v pohanstvie pod pokrytstvím uběhla v tom, že již byvši mnohotvárně odporná Kristovi, naposledy mrtvie spravedlivé křesťany pro vieru a krev jich prolévá, nebo apoštolé antikristovi slisali jsú se s tau mocí a ji sobě osobili jsú k svým úmyslóm a k užitkóm a vždy s ní v radách ležie. Protož pravé křesťany zradili jsú ty moci zkydavše je kacieřstvím. Ona sama jakož neví co jest viera, takéž neví co by kacieřstvie bylo. Ale duchovní slídníci, ješto nenávidie sluh Kristových i jeho zákona, což chtí, to kacieřstvím spraví a vnesú je v ucho té moci a naučie ji, aby nábožnú ostrostí ta kacieřství
45 a. vy|plenila. Protož ta moc jest síla antikristova proti Kristovi a proti jeho zvoleným. Aniž antikrist skrze odpornosti tajně pod duchovenstvím mohl by tak daleko proti Kristovi tisknúti, by tak silné moci světské sobě na pomoc neměl. Protož ta moc, majíci kořen mezi křesťany z Konstantina, k čemu z toho kořene dorostla jest, aby skrze ni všecky odpornosti proti Kristu konaly se, aby všecka zarmúcenie a pokušení stála v ní svatým jeho. Tak daleko zlosť antikristova k hněvóm se popúzie proti Kristovi a proti zvoleným jeho, aby ten hněv antikrist vyléval na zvolené Kristovy skrze tu moc světskú, kterúžto moc příliš velebí antikrist, pravě, že cierkev svatá stojé v své pevnosti a v dobrotě skrze tu moc.

KAPITOLA ČTRMEZCIETMÁ.

Potom již dále jiné puojdú řeči podle toho, jakož někteří křesťané rozumějí a za to majé hlediece k upřiemnosti viery, že moc světská, nebyvši sprva v cierkvi, po dlúhém času potom jiz přicházie k cierkvi Kristově nebo v nie jest umiešena po jejém plném a dokonalém bytu. Protož moc světská cierkvi Kristově jest přiepadná, nebo cožkoli přicházie některé věci po jejém prvotním a dokonalém bytu, toť ješt jé přiepadné a nenie jé vlastnie věc. A že cierkev Kristova prvé, než jest k nie moc světská přimiešena, měla jest svuoj byt dokonalý aneb plnosť svú od času umučenie Kristova, v kterémžto stavu a v své celosti trvala jest za | dlúhý caš až do Konstantina ciesaře, protož chce tato řeč, 45 b.
aby rozuměno bylo o cierkvi Kristově toto: poněvadž o ní to smyslé někteří, že jejé pevnosť a plnosť stojé skrze moc světskú, protož tomu odporná jest řeč napřed pověděna, že cierkev Kristova prvé nežli jest moc ciesařská a papežská přišla pod vieru v tovaryšstvie a v účastnosť s křesťany, že jest cierkev Kristova měla svuoj byt dokonalý a plný a že jest dostatečně stála anebo přebývala ve všech věcech, kteréž jé viera ukazovala a kterým ji Buoh zavázal zákonem svým: ty všecky neumenšeně měla jest a to jest byt jejé prvotní, dokonalý a vlastnie, na němž jest od Boha založena prvé, nežli jest k ní moc světská přimiešena. Protož jest jé ta moc přiepadná, nebo jest jé po jejé plné dokonalosti přišla, a mohla by ta moc odlúčena býti od cierkve Kristovy beze všeho umenšenie jejího u vieře a v dobrotě, skrze niž cierkev Kristova má svú plnosť dokonalú, kteréž Buoh žádá od té cierkve a k ní ji zavazuje. Protož moc světská nenie vlastnie dostatečnosť cierkve Kristově, bez niež by nemohla mieti toho, což potřebuje k své dokonalosti aneb k naplněnie dlužné vuole božie.

Ale toto, což se pravie, nenie svobodné ani lehké, ale zapletené a bolesti plné. Protož tuto puojdú řeči obyčejem sváru aneb

hádanie mezi osobami sobě odpornými: jedna se rodie z čeledi
Kristovy a to bude Pavel řečený a v hádanie umělý, a druhá se
46 a. osoba rodí z čeledi an|tikristovy a to bude kněz svatokupecký,
náměstek Jidášuov. Protož Pavel potvrzuje a spravuje nesnáze v té
při, o niež napřed pověděno jest o tom, že cierkev Kristova měla
jest svuoj byt anebo dostatečnosť plnú u vieře a v pravdě bez
moci světské, ale kněz silně bránie moci, jenž se pod ni valí s
velikým břichem jako v chladu pod stienem. Protož ten kněz
zuořivě odpierá Pavlovi a řka o tom: Kterak muožeš jistiti, že
cierkev Kristova měla jest svuoj byt dokonalý za času apoštoluov
a jiných po nich učedlníkuov Kristových, dokudž jest moci od
ciesaře nepřijala? To zajisté jest zjevný faleš a blud a nepodobné
všem písmóm, kteráž o tom mluvie. Nebo od času umučenie
Kristova až do času Konstantina ciesaře všickni ti, nad kterými
jest vzieváno jméno Kristovo, byli jsú živi zavrženě aneb biedně
a pod velikými pokušeními trvali sú jakož od Židuo takéž od po-
hanuov, tak že jméno Kristovo a jeho učedlníkuov bieše mezi
všemi prokleté, a všickni jeho věrnie od jiných národuov trápeni
až do smrti biechu, tak že netoliko jsú panovánie neměli, ale
biednějšie jsú byli než sluhy; neb sluhy od svých pánuo zbraňo-
váni bývají, aby nebyli zbiti od jiných, ale křesťané toho času
jsúce i od svých pánuov byli jsú mučeni až do smrti rozličnými
mukami jsúce zabíjeni. Protož posměšné jest řieci to, že cierkev
Kristova měla jest svuoj byt dokonalý za času apoštoluov a jiných
46 b. učedlníkuov, ale dosti jest tobě řieci, | odpuorce, že cierkev Kri-
stova v těch časích prvotních počínala se jest, nemajíci svého
bytu dokonalého, ale v tu chvieli jest cierkev Kristova počala
mieti svuoj byt dokonalý, když jest moc světskú od ciešare při-
jala. Protož ta moc, od ciesaře přijatá, zvláště slove podstatná v
cierkvi Kristově, nebo jest skrze tu moc svuoj byt dokonalý
měla, takéž i dnes skrze tu moc má své dostatečenstvie doko-
nalé. — To vše mluvie kněz, náměstek Jidášuov, proti Pavlovi a
ukazuje dobré cierkvi Kristově v moci ciesaře. Protož z těch řečí
umrlých Pavel s jinú čeledí Kristovú rozuměje, co ležie v srdci

antikristovi i jeho rotám i všemu množstvie slepých a tělesných křesťanuov, protož odporné věci proti knězi Pavel oznamuje, že kněz bludně proti pravdě moci pohanské tak silně brání a mnoho dobrého v nie skládá, dostatečnosť i duostojenstvie viery i cierkvi svaté v ní ukazuje, a že cierkev Kristova bez té moci ciesaře neměla jest své dostatečnosti plné, tomu kněz zuořivě odpierá, že jest to faleš a blud proti písmóm, by cierkev Kristova, trvající v chudobě bez panstvie a v pokušeních mnohých, měla svuoj byt dokonalý, ale velmě biedný byt měla jest. Protož Pavel proti knězi odpieraje die: že jest to v sobě bludné a vieře odporné řieci, že dostatečnosť cierkve božie jest dostatečnosť z moci ciesařovy a z moci jiných králuov a pánuov, ale dostatečnosť cierkve II Kor. III, 5.
svaté z Boha jest a z moci kříže | Kristova. Protož ten smysl 47 a.
knězuov, v němž potvrzuje prospěchu a dostatečnosti cierkvi svaté z moci ciesaře, přieleží lidem zemským a tělesným, ješto milujé svět, milujé život tělesný, milujé rozkoši tělesné a milujé zbohacenie a zvelebenie v světě a vždy myslé utéci zlých věcí na těle i na statku. A že moc světská a panovánie jich těch všech věcí dopomáhá lidem milujícím svět a brání jich, aby nebyly odjaty nižádným bezprávím, protož kněz toho duchu jsa a napájeje se z lochu studeného i potvrzuje moci ciesaře cierkvi svaté ku prospěchóm a tu stránku zvláště potupuje za biednú na prvotní cierkvi svaté, že nemajíci obrany v moci světské byla jest povržena a potlačena ode všech miesto psa na světě, ode všech mučena, lúpena a vždy ode všech prokleta pro jméno Kristovo a v smiech poddána. Aleť jest kyselo píti knězi z toho korbelíka nalezena, ano nenie tak nižádný lid biedný jako ten a která sláva aneb dokonalosť u vieře jeho, ano nelze Bohu poslúžiti u pokoji, ale posledníe cierkev dosáhši moci ciesaře a panstvie ode všech od těch zlých věcí odpočinula jest aniž se toho bojé, by ji vodili před krále pro jméno Kristovo, neboť má dosti měst a hraduov tvrdých a ciesařovu moc s rytieřstvem i muož dobře života chovati a brániti se všelikému bezprávie bojem, pomstami. Protož všickni milovníci světa poodpočinú pod stienem té cierkve přemú-

47 b. dré v Kristu, že se jest tak opatřila, aby všechen svět | ukojila pod vieru, aby nebyl truchliv nasazuje líce a lúpež statku trpě, ale aby odehnal od svých vrat toho, ktož chce naň sáhnúti a na jeho věci, maje moc světskú na to, aby se bránil všemu zlému skrze moc a v saudech dobýval těch věcí, na kteřýchž škodu béře. Protož v tomto prospěchu pod mocí odpočivajé milovníci světa a milovníci rozkoši, nebo v těch věcech, kteréž milujé, ostřiehá jich moc světská. A k tomuto smyslu přistúpie mistři i všecko kněžstvo ciesařské, nebo to knežstvo toliko mocí ciesařskú a královskú stojé nepevně jako na písku a jako pod stienem v chladu, chovaje života a pasa jej hojně; a kdež se té moci nedostane, tudiežť prchnú jako olšovi klíni, když zaslabnú: malá rána přijde, ažť vypadnú. Na skálě nezaložili jsú se, ale na zemských věcech nepevně jako na písku.

KAPITOLA PĚTMEZCIETMA.

A toto jest rozumné, což Pavel odpoviedá knězi sytému k jeho smyslóm řka jemu: Tohoť puojčím, že apoštolé a jiní učedlníci Kristovi od času umučenie jeho až do času Konstantina a papeže Silvestra, kterýžto čas trval jest za tři sta let a ještě viece, v tom ve všem času velmi zarmúceně živi jsú byli a u velikých osiedlech a v mukách až do vylitie krve životy své jsú konali, nižádného panstvie časného nemajíce ani se skrze kterú věc bezprávie bráníce, ale najtvrdšie služebnosť trpiece; ale z
48 a. těch věcí protivných nemuož se dovésti, že by | pro ně cierkev Kristova neměla svého bytu dokonalého anebo duostojenstvie plného až dotud, když jest moc světskú od ciesaře přijala: toť nenie pravé. Protož jakožť sem tobě prvé řekl, že dobré věci skrze Krista slíbené duchovnie toliko nečasné, kteréžto zajisté dobré věci duchovní převyšujé v duostojenství a v pravém užitku všechny dobré věci časné, protož moci anebo královstvie světská

prostě anebo ovšem jsú zemská a časná. Protož jakož sem řekl, že Kristus vyznává, že nepřieslušie k němu v jeho prvním přieští královstvie světské, protož die: Královstvie mé nenie z tohoto světa. A o tom zjevněje mluvě učedlníkóm svým, jenž se sváříechu o velikosť, takto praví: Králové pohanští panují nad nimi, kterýmiž vládnú, ale vy netak. Z toho zjevno jest, že duostojenstvie cierkve Kristovy nezáležie u velikosti časných věcí. A netoliko dosti jest na tom, aby nezáleželo u velikosti časných věcí jejé duostojenstvie aneb pevnosť jejé, ale záležie dokonalosť jejé v protivenstvích bezprávných od světa pro jméno Kristovo trpělivě snesených a v tom duostojenstvie cierkev Kristova najzvláštněje prospievá, jakožto někdy tato slova oni mudrci tvořili řkúce: Tuto má zvláštnosť cierkev svatá, když protivenstvie trpí, ktve, a když se utieská, roste; když se tupí, prospievá; když se urážie, přemáhá; když se treskce, srozumievá, a tehda stojé, když se jé zdá, že by byla přemožena. Potom ukazuje se, že Kristus učil slo|vem i přiekladem, že blahoslavenstvie člověka záležie v ztracení zemských věcí a v přiedržení nebeských, kterýchžto v naučeních jeho pravie učedlníci následovali jsú. A že v prvotnie cierkvi svaté, kdežto nižádné moci světské věrní neměli jsú, dokonalejšie s větčie strany biechu, nebo se nalezali v cierkvi, nežli nynie, kdyžto královstvími a mocmi světskými cierkev se jest rozmohla aneb jich hojnosť má, protož Kristus zjevně a světle mluvil jest a učil tomu, že poslední věci, kteřýchž žádáme anebo kteréž žádány bývajé od rozumného stvořenie, netoliko záležie v jedné věci časné, ale viece záležie v opúštěnie mnohých věcí časných nebo v pohrzenie jich a v trpenie protivenstvie až do smrti pro jméno Jezukrista. Protož blahoslavenstvie, jenž jest poslednie věc žádostivá, ne v zemských, ale v nebeských věcech záležie. A protož učedlníky své, v nichžto základové cierkve záleželi, k tomu blahoslavenství spravoval skrze duchovnie věci, kteréžto v potupenie časných věcí pro milosť nebeských záleží, kteréhožto zajisté naučenie Kristus přiekladem zjevným skrze život svuoj a smrť najsvětější potvrdil jest. Potom die: Z toho se jest ukázalo,

Jan XVIII, 36.
Luk. XXII, 25—26.
18 b.

že moc viery a čistoty jest v nich, kteréžto věci sú pravé a najlepšie dobré duchovnie v cierkvi svaté. Protož v tom času velmi se rozmáhali věřiecí v dobrém duchovním v času těch protivenství, když jest cierkev svatá neměla mocí světských, viece než
49 a. potom, když se jest | moc ciesařská umiesila mezi ně. Ale potom cierkev bohat(l)a, zapletši se v panství světské a rozmnoživši se široce v královstvie světská. Těmi řečmi Pavel oznamuje prospěch a plnosť i dokonalosť prvotnie cierkve svaté v chudobě, v trpělivosti a v jiných činech duchovních hojněji nad bohatú cierkev potomnie. To proti knězi velikého břicha tvrdie, kterýžto kněz odporně proti tomu potupuje cierkev prvotnie v jejéch biednostech, že jest byla poražena mezi pohany i mezi Židy v nenávisti, v nepřiezni, ano ji tepau, laupí, honí, mrtví. Protož v těch biednostech byla jest umenšena a potlačena, ale potomnie cierkev skrze moc světskú jest povýšena panstvím světským a stkví se ctí a chválú v světě. Z těch řečie znáti jest kněze tučného, co jemu v srdci ležie, že jemu smrdí, ano cierkev chudá a s zedranými boky a s zbitú hlavú, tohoť nenávidí jeho život měkký, rozkošný, ale poslednie cierkev bezpečná, pokojná, za niž meč ciesařuov pokušení snášie, majíc muže apoštolské poctivé, rumné, plášťuov dlúhých a čepic vysokých: tuť jest srdce knězi vychovalému v chladu. Protož Pavel, hledě k upřiemnosti viery, die proti knězi, že jest to byl pravý prospěch té cierkve prvnie, když jest ta moc pohanská ukrutná kromě cierkvi vně byla mající cierkev Kristovu v nenávisti i byla jest příčina cierkvi svú nenávistí a ukrutností, aby od nie trpieci bezprávie byla hojná v dobrých
49 b. věcech duchovních | a stkvěla se v častých vietěžstvích mučedlnictva. Tu ukazuje u vietěžství a trpělivosti prospěch. Protož bližšie přiečina k prospěchu pravému cierkvi Kristově nenávisť a ukrutnosť moci pohanské nežli přiezeň moci domácí pod věrú, již má s ní pokoj a přiezeň od nie a skrze to zašla jest v rozmařilosť lenieho života a v pokrytstvie a v čas pokušenie nenese kříže svého, nebo miesto políčka meč má moci ciesařské a sama již boje vede a bránie se zlým věcem skrze moc, protož vietěžstvie

v mučedlnictvie ztratila jest. A poněvadž vždy do saudného dne zavázána jest cierkev Kristova, aby v trpělivosti vládla duší Luk. XXI, 19.
svú a přemáhala bezprávie skrze trpělivosť, takéž poslednie cierkev jako i prvnie pod pokutú hřiechu smrtedlného a pod pokutú ztracenie milosti božie zavázána jest k tomu, aby svuoj kříž nesla a skrze trpělivosť přemohla všeliká bezprávie, kteráž na ni přepuštěna bývajé. Protož poslední cierkev, osobivši sobě moc světskú k obraně, v času zlých věcí svrhla jest kříž s sebe opúštějíci trpělivosť a v času bezprávie mstí se sama a činie zlé za zlé a v tom přestupuje přikázanie božie, nebo požievaní obrany skrze moc jest opúštěnie trpělivosti v té věci, kteráž jest z dluhu viery měla strpěna býti, a opustieci cierkev to, což z dluhu viery jest měla držeti, shřešie smrtedlně a odstupuje od Boha. Protož každá netrpělivosť, pro niž se opúštie anebo přestupuje přikázanie božie, jest hřiech smrtedlný a ztracenie | milosti božie; protož 50 a.
cierkev poslednie nemohla dále zahnati od sebe ničímž všeliké trpělivosti, kterúž z dluhu viery měla nésti, než tu, kdež sobě osobila moc světskú k obraně v času pokušenie, aby se mstila a zlé za zlé činila. A tak v každém pokušenie, kteréž jest měla z dluhu viery trpěti, hřešila jest smrtedlně a tak skrze moc aby od Boha odstúpila. Protož sem řekl napřed, že nenávisť a ukrutnosť kniežat pohanských cierkvi prvnie byla jest bližšie přiečina ku pravé dobrotě ctnostné, aby majíci přiečinu jich nenávisti ukrutné skrze trpělivosť vietězila a zkušena byla a skrze to vietězstvie přemáhajíci zlé a bezprávné věci tak se Bohu liebila a bezprávie trpěla a jeho vuoli plnila, zdržujíci přikázanie jeho v času protivných věcí.

KAPITOLA ŠESTMEZCIETMÁ.

Ale proti tomu poslednie cierkev, mající moc svú doma, i má s ní pokoj a přiezeň tělesnú a ta přiezeň jest jé přiečina škodná, aby bránieci se skrze ni zlým věcem i odvrhla jho boží od sebe,

kteréž jé Buoh přikázal nésti, a tak tratieci trpèlivosť i Boha ztratila jest. Protož ż skutkuov se zná, že nenávisť pohanských kniežat věrné cierkvi Kristově blízká přiečina jest, aby viera jistá a zkušená v ní nalezena byla, ale přiezeň domáciech kniežat cierkve poslednie bohaté a netrpělivé přiečina jest nevěry, aby v ní hojnè ustavena byla a shledána a bez pochyby aby umrtvena viera
50 b. byla a | zapomenuta ostala; jako blud pověsť jejé hořká ostala, nebo úplně činové pohanští křesťanóm přiestojé skrze tu moc z pohan kořenem vyrostlú. Protož Pavel knèzi konečně odpověď činí o tom, že cierkev Kristova prvotnie, stojéci u vieře kromě mocí světských, měla jest byt dokonalý a dostatečnosť plnú v každé pravdě, kterúž jest Bohu i lidem dlužna byla. Protož tiem se dovodie, že moc světská nenie věc podstatná cierkvi Kristově, nebo bez ní mohla jest i nynie muož svú pravdu držeti i vésti i svú pevnosť i plnosť mieti bez nie, ale kdy by byla podstatná věc moc světská cierkvi Kristově, nemohla by bez té počieti viery vésti, jakož jsú klíčové z podstaty nebo z základu potřebnie biskupóm a knèžím, bez nichž nemohau počíti viery vésti, nebo bez nich nemohau dèliti zlého od dobrého, nemohau zlým zavřieti královstvie nebeského ani dobrým otevřieti. Protož tuto o moci nenie taková věc. Protož dic, že nenie z podstaty viery, ač jest přimiešena k vieře, protoť nenie vlastnie jejé potřebnosť. Nebo moc držie úřad pro skutek sobě hodný, kterýž se skrze moc s připuzením koná, a držie pomstu pro přestúpenie spravedlnosti. Protož kterak muož potřebně státi svým úřadem skutkóm viery, jenž jsú duchovnie a nevidomí a nemohú dèláni býti skrze přiezně aneb připuzenie bezděčné moci, ale toliko z dobré a z svobodné
Řím. XIII, 10. vuole a z milosti božie, nebo činové viery jsúť milování Boha a
51 a. bližnieho: plnosť zákona jest milosť, a té milosti ne|muož uroditi v srdci lidském meč moci světské, ale jest sstupujície s huory od otce světlosti v srdce dobré vuole, ješto jim jest rozkoš milovati Boha a činiti vuoli jeho v přikázaních jeho. A opět kterak úřad moci světské přieležie k těm, kteříž jsú zavázáni přikázaním božím, aby v čas bezprávie sami se nebránili zlému, aby jsúce

zašijkováni a poličkováni, aby i druhého líce nasadili a nižádnému zlým se za zlé neodpláceli a pomstu Bohu poručili, nepřátely aby milovali, dobře jim činili: jsú-li lační a žiezniví, aby je krmili a napájeli a Boha za ně prosili. Toť jsú činové viery našie a sú přikázanie božie. Protož úřad moci světské kdež k nim stane? Nebo následovánie Kristovo všecko se v pokoře děje a v trpělivosti koná, v poslušenstvie, v pokoji a v povolenie dobrým věcem, v obcovánie poctivém, bez žaloby mezi lidem přebývanie, následovánie Kristova. Protož úřad moci světské skrze svú tvrdosť ukrutnú nemuož řiediti takých činuov, následovánie Kristova, nebo ne každému řemeslu každý přiestroj se hodie, ale každé sobě hodného přiestroje potřebuje: kovář vřetenem v ohni nemuož železa držeti a bába nemuož na kleště přiesti, protož kováři kleště dobřě slušejé a bábě vřeteno. Také podobně moc světská k jiným dielóm jest připravena nežli k řiezení následovánie Krista, kteréž se koná v pokoře, v trpělivosti a ve všeliké nevinnosti. Než toliko z přiečiny muož moc světská prospěti v následování Krista, bezprávím tisknú|ci sluhy Kristovy anebo je mrtvieci pro 31 b.
jméno Kristovo: tak nevinně trpieci od nie dobře následujé Krista. Také prospievá dobrým, jelikož jest všem dobrá v obecném dobrém, rovnosť a pokoj řiedieci a jemu chtieci, tak zlým i dobrým jest dobrá. Ale najviece potřebnosť té moci přiestojé odpuorcem soběvolným, ješto chtie nemilostivě činiti, jiné bezprávím utiskati, aby takové krotila a pudila, v zemských věcech řiedila. Protož jest světská, ješto pro chlipnosť panovánie zemského, pro chválu světskú osáhnúce množstvie hřiešníkuov chtie nad nimi panovati pro své zbohacenie a zvelebenie v světě a pro své mnohé rozkoši. Protož ta moc z potřeby chtieci tak panovati nad množstvím přestupníkuov, ješto chtie nepravě činiti, jiné rušiti a bezprávím tisknúti, spolu sobě krásti, bráti, zabíjeti se, sáhajíce jedni na druhé, musíť proti nim tvrdé moci požievati a v těch zlých věcech je krotiti a řiediti skrze moc a skrze pravdu takovú, kteráž zevnitř k časným věcem dobrým užitečna jest. A tak v mocech zřiezenie božie stojé podle časných a dobrých zem-

ských věcí, za nimiž pokolenie lidská chovajé se v časném životě a v časných věcech těla.

KAPITOLA SEDMMEZCIETMÁ.

Protož ještě i to muožem řieci z viery hlediece na takové
věci napřed pověděné, že veliké zlé a rána lidu božiemu stala se
jest skrze to, když ta moc světská s panováním, s úřady i s
52 a. prá|vy pohanskými puštěna jest pod vieru, byvši prvé kromě nie
a přičtena jest pod vieru s tiem se vším v účastnosť křesťan-
ských a duchovních věci, ješto s takými věcmi aneb běhy nadu-
tými a ukrutnými, ješto v nich nic poctivého podle viery nemuože
viděno býti než jako i v zjevných pohanech. Protož k nim nepřie-
slušejí křesťanské a duchovnie věci aniž jich mohú spasitedlně
požievati s těmi pohanskými mrzkostmi účastnosť majíce. Protož
ti, ktož sú sprva tu moc s jejém pohanstvím pod vieru pustili,
bez viny sú býti nemohli, poněvadž ta dvoje věc naruozno jest
stála, každá v svých cíliech jakož na její stav přieleželo: pohané
nic neměli jsú s křesťany a křesťané s pohany kromě přebývanie
tělesného miestem. Protož pohané v slepotě a v bludiech a v ne-
poctivosti života podle žádostí svých, jakož se jim chce, tak pře-
bývajé a mohli jsú tak vždy býti k vieře se nepřiměšujíce, jako
již pod vieru všedše i nechtie jinak státi než jako zjevní pohané
aniž co chtie mieti Krista z viery, jediné křest u vodě jakožto
kuoži ovčie svrchu a pod tú kóží chtie vždy vlci hltaví býti. A
křesťané také jsú stáli v té dobrotě, kteréžto dobrotě viera Kri-
stova učila jest je, a stáli jsú pravě a bezpečně v té čistotě a v
nevinnosti, které jsú skrze milosť Krista Ježíše dosáhli, odlúčeni
súce od všelikého tovaryšstva hřiešniekuov, od pohanuov i od
Židuov i od domácích přestupníkuov, kteříž jsú se mezi nimi zje-
52 b. vili. Ač pak v úzkosti a v ne|přízni veliké mezi pohany i Židy
zevnitř podle těla byli jsú, ale podle vnitřnieho člověka z viery
živi jsúce v naději budúcieho života, tak jsúce i mřieti od poha-

nuov nelekali jsú se. Protož tak stojíce mohli jsú až do dnes státi, byť ten jed nebyl mezi ně vlit, dvoje panovánie pohanské skrze jednánie satanovo a slepotu těch lidí, kterými jest vešlo dvoje panovánie pod vieru jakožto jed, jímžto otráveno jest všecko křesťanstvo v cierkvi římské. Protož jakož někdy Židé jsúce uvedeni do země slíbené stáli jsú bezpečně v obraně samého pána Boha a v správě čisté jeho zákona a v svobodě, nemajíce nižádného pána zemského s právem pohanským, jenž by jemu úroky dlužni byli, a trvali jsú v té svobodě, jakož muož z písma shledáno býti, jako za čtyři sta let, ale potom skrze jednánie satanovo a skrze zaslúžení jich hřiechuov zavrhše pána Boha svého s jeho obranú, aby nad nimi nekraloval, prosili jsú krále od proroka Samuele řkúce: Ustav nám krále, ať nás saudie, jakožto I Král. VIII, 5—8.
všickni pohané okolo nás majé. Ta řeč neslíbí se Samuelovi i pověděl to pánu Bohu, a pán Buoh die k němu: Poslúchaj všech řečí, kteréžť jsú mluvili k tobě, ustav jim krále jakožto žádajé; nebo, žádajíce krále takéž jako pohané, ne tebeť toliko zavrhli jsú, ale i mne, abych nekraloval nad nimi podle všech zlostí jich, které jsú činili od toho času, jakž sem je vyvedl z země Egyptské až do tohoto dne. Protož lid chtě králi zemskému najprvé | 53 a.
zavrhl jest krále nebeského, aby on sám nekraloval nad nimi dokonale a pravěji nežli král zemský. Protož tak prosíce krále nad sebú těžce sú shřešili a na znamenie jich hřiechu div se veliký stal ku prosbě Samuelově na svědectvie jich hřiechu: déšť a hromobitie se stalo. Pro kterúžto věc řekl jest ten lid židovský: Dnes I Král. XII, 18—19.
přičinili sme všem našim hřiechóm tento hřiech, prosíce krále nad sebú. Protož nemuož to nikdy malý hřiech býti, kdyžto pán Buoh lid, který sobě odlúčí od jiných lidí a (za zvláštie) lid, a chce sám nad ním kralovati a jím vlásti. Jakož teď Židy byl sobě zvolil a oni jím pohrzevše i zechtěli králi člověku, tak podobně anebo ovšem tak právě tomuto lidu přihodilo se jest, kterýž jest sobě pán Buoh zvolil a vybral z Židuov i z pohanuov. Ale to slovo, ješto sem řekl: tak podobně se přihodilo tomuto lidu jako i Židóm — to slušie vážněji rozuměti, nebo s jedné strany jinak v tomto.

Nebo Židé s sebe jsú hnuti k tomu, aby zavrhúce kralovánie božské nad sebú i žádali jsú krále člověka, hnuti jsúce z žádosti nezřiezeného přichýlenie k zemským věcem, domnievajíce se, že jim puojdú prospěšně u pokoji skrze krále zemské lépe nežli skrze krále nebeského, protož jsú řekli: Daj nám krále, ať nás saudie, jakož všickni pohané okolo nás majé; ale v tomto lidu nenie taková pře, aby pohrdaje Bohem žádal krále s panováním pohanským, aby mezi ně umiešen byl s takým panováním, ale to jim
33 b. jest přišlo jiným obyčejem pod | spuosobem dobroty, aby ciesař přichýle se věrú jich k nim uchýlil se mezi ně s panováním pohanským. Protož tuto mienim, že se jim přihodilo podobně anebo takým nebezpečnstvím jako Židóm, a to jest podle spuosobu odlúčenie a zvolenie božieho: Jakož onen lid ze všech národuov lidských sobě zvláště odlúčil a zvolil, aby sám nad nimi kraloval a správy zvláště k svému kralování na ně vzložil, aby jim mohl přikazovati to, což chce od nich mieti, protož k tomu podobně nebo tak právě jest o prvotnie cierkvi Kristově, ze ji jest odlúčil ode všech hřiešníkuo tohoto světa, ač ne miestem, ale čistotú a nevinností a postavil jí jako pannu čistú, jakož jsú k nim apoš-
II Kor. XI, 2. tolé mluvili, že jsú je usnúbili jako pannu čistú jednomu choti Kristovi, aby již nebyli svoji, ale toho, kterýž jest umřel za ně.

Protož zde na světě aneb v právích k vuoli božie líbosti nemohl jest lid k lepšiemu přijíti než tak, aby v té celosti viery jemu odlúčen byl z prostředka hřiešníkuov drže plné poslušenstvie k Bohu, každý podle správy, kterú jim Kristus, syn božie, ustavil v zákoně svém, aby tak stojíce k líbosti božie byli jemu lid a on
Zjev. XXI, 3. jim Buoh, aby jemu byli jakožto chrám zvolený ku přebývaní. A tak stojíce mohli by vždy státi; by nebyli zklamáni pod dobrotú a pod přieznie společného tovaryšstvie u vieře, z toho by vyprázdněni nebyli. Protož nižádný jest neměl smieti uvésti v ně to, což jsú od pohanuov trpěli, břemene panovánie pohanského, aby
34 a. to jich vlastnie bylo, a | jakož na ně to panovánie uvedeno jest a s [illegible] umiešeno, tak skrze to poškvrny pohanské k porušenie jich [illegible] nevinnosti. Čehož ciesař nemohl mukami uvésti, to pak

pod přiezní uvedl jest, věrú se s nimi spojiv i uvlekl jest v nč nevěru svého pohanstvie. Protož jelikož se lidí dotýče ten běh, lidé jsú shřešili. A kto vie velikosť jich hřiechuov a kdy jim konec bude? Oni jsú nasáli a široce po nich roste. A protož Buoh zná, co sú zlého lidu božímu učinili Silvester a Konstantin: nebo u právě jsú napsali vinu Konstantinovu, z toho řkúce: Konstantin nemohl jest přinésti panovánie ciesařské na svrchního biskupa; jiní řkú: Ač jest to mohl učiniti, ale neměl jest učiniti tak velikého zlého. Protož kto vie, v čie radě byl jest i s knězem to čině. Poněvadž ciesař pro hřiech neměl jest toho učiniti, aby kněze chudého v panování ciesařské uvedl a kněz chudý a k chudobě jsa věrú zavázán neměl jest nijakž takového panstvie přijíti, a poněvadž sám se jest upletl v panovánie pohanské, aby stál s ním hlavní správce viery, jed vlit jest, (když) ciesař s druhým panováním ciesařským umísil se jest k té nevinnosti, kteráž jest stála na sluhách Kristových. Protož ta dva pány s panováním pohanským umíšena jsta mezi ně, abysta jimi vládla podle těla i podle duše. Protož v čie jsta radě stála tak zlé věci jednajíce, aby v jich osobách neskonaly? Ale počátek v nich vzevše mnoho set let trvají | přezlými diely se konajíce. Ale to by ještě tak veliký div 54 b.
na nich nebyl, že by jsúce zklamáni bez rady boží to činili, ale viecež to protivné jest, že potomní křesťané, ješto se zdajé najlepšie a najmúdřejšie v smyslu viery, ješto jsú ji převrhli na ruby i na líce svými smysly. Jakožto jsú najvětčie doktorové, ti jsú toho panování potvrzovali i sami v něm byli a tak velmi moci světské potvrzují u vieře k užitkóm viery, že by bez té moci nemohla viera v své pevnosti a v dobrotě státi ani cierkev v své spravedlnosti, by ji moc ciesařova neštěpovala a nehájila. A ještě viece vedú, že ktož by tak nesmyslil anebo proti tomuto mluvil, že jest kacieř a tak oddělený od viery. Protož méně muož divno býti na Konstantinovi takové jednánie, že by je skrze blud jednal, toliko knih o vieře napsav jako doktorové. Protož tau řečie čieho jsú duchu ti doktorové, tak silně potvrzujíce toho pohan-
ì mezi křesťany?

1

KAPITOLA OSMMEZCIETMA.

Protož mistr Protiva znamenaje, kterak škodlivě ta panovánie pohanská umiešena sú u vieru, že již bezmála všecka viera zahynula jest skrze ta panovánie a všecko veliké množstvie křesťanuov opilo se jest jedem a umřelo a od viery odešlo a někteřie jsú tak zemdleni od toho jedu, že se jedva kolebí podle viery a ještě pochybujíce o upřiemnosti viery, ana se jim zdá podle
53 a. své upřiemnosti viece bludem než věrú a jed vypitý zdá se jim, | by viera byl, proto že jest zbarven svatostí mylnú, protož mistr Protiva žádaje, zdali by kto tak škodlivému umiešenie těch panování urozuměl, a dělí ta panování, že jsú jedna podle pravdy Kristovy a jiná podle toho umiešenie těch pánuov z pohan vyrostlých, škodně umiešených u vieru, a die: Jiné jest panovánie božské, jiné lidské a jiné angelské. A lidské se dělí na dvé, nebo jiné jest městské připuzujície a jiné čtením spravujície. Prvním obyčejem městským s připuzením kostelním to nemá panovati, to jest správce čtenie. Protož prorokové byli sú králové těch, jimž jsú byli Bohem předloženi anebo za správce dáni, a prelátové praví času zákona milosti jsú králové těch, jimžto duchové sú předloženi aneb v správu dáni a tiem pravěje správu jednajé nežli králové světa, nebo úřad správy jednají k dušem, ale králové správu činie k věcem těla. A jakožto králové pohanští a světští požievajé práv městských k své správě, takéž majé králové duchovní požievati k své správě zákona čtenie svatého nesmiešeně. A tak má se rozuměti písmo, kdežto přidává se Kristu nápis správy aneb jméno královské, nebo on převýšeně slove král, jakožto syn přirozený k přirovnání jiných synuov vyvolených.

Najprvé z té řeči jako ještě zavřené potřebno jest rozuměti, že správce čtenie jsú duchovní králové a že správu čtenie při-
53 b. dává samému králi Kristovi, nebo od něho jest | ta správa vydána. A král jméno má od spravování jiných aneb mnohých, protož Kristus najpravěje jest králem, nebo najpravěje spravuje člo-

věka k spasení, aby se mohli ještě někteří zastaviti na té správě pro jed umiešený se dvěma pánoma. Protož tuto nazievá krále ty duchovnie, jenž majé spravovati lid podle rozumu čtení Kristova. To se má rozuměti, že úřad krále najvyššieho, Krista, drží a od něho správu jednají jako úředníci jeho služebnosti. Protož jakož král najvyššie správu položil jest, takéž úředníci majé spravovati duše lidské čtením svatým a páni nebo králi jich býti. Protož těm panóm die, aby lid čtením spravovali nesmiešeně. A tuť se má praviti oklamánie nebezpečné umiešení dvú pánuov s zákony pohanskými, ješto se miesíta ke čtení Kristovu jako jed. Protož to přidal jest těm, kteříž majé spravovati lid boží čtením Kristovým, aby k němu nemiesili správy těch pánuov pohanských. Protož jich dva zákony přimiešena jsta u vieru: zákon městský anebo pohanský a zákon papežský, aby ten, jenž má čtenie kázati, nemiesil ve čtenie těch zákonuov jedovatých, pro něz jest lid od viery čtenie odstúpil a ztrávil se jimi smrtedlně. Protož nesměšuj jedu s medem, nebo jed ač i s dobrú věcí bývá přijat, nepromĕníť se v lékařský pokrm, ale vždyť jedem ostane. A jinéhoť nemuož učiniti jed, jediné lidi mrtviti, a tuť se jeho najtieže ostřehú, když se ve čtení uměšuje a když | čtenie tomu jedu svú tvář 56 a.
dává, aby jej pili jako správu čtenie, k níž se obecně každý věrný táhne a na ní by chtěl konečně odpočinúti, a nemuož-li toho zkusiti, když pod slovy čtenie smysl křivý a jedovatý se vylévá, tehdy skrze čtení jedu se napí. Protož s namiešením jedu správa čtení, nerozumný táhna se k ní, neuteče jedu, vypí jej jako čtenie. A protož nynie miesíce toliko jedu ve čtenie, viece mohú jeho vypojiti nežli sám holý jed načali by, a mohú pod jménem Ježíšovým všechen svět v pohanstvie uvésti, nebo skrze něho napájejé svět jedem. Protož správce čtení praví neměli by tak miesiti jedu v najdrážšie pití, jako apoštolé antikristovi všechen duch antikristuov, odporný duchu Ježíšovu, propojí skrze čtenie. Protož panovánie městské s připuzením podle práv městských nepřieslušie panujícím skrze čtenie, nebo jest správa pohanská skrze ciesaře uvedena mezi křesťany jako jed.

KAPITOLA DEVĚTMEZCIETMÁ.

Ale v této řeči počátek jest o králi Ježíšovi, jehož správa
ovšem odporna jest správě králuov světských a správě městské.
A jeho správa jest správa života a královstvie jeho právem bož-
ským uvedené a všeliké dostatečnosti plné. Protož jeho králov-
stvie od Boha opověděné jest, když skrze angela zvěstován jest
Luk. I, 31—33. matce jeho, řekl jest angel: A budeš nazievati jméno jeho Ježíš,
56 b. ten bude veliký a syn najvyššieho bude nazván a dá | jemu pán
Buoh stolici Davida, otce jeho, a bude kralovati v domu Jakobově
Mat. II, 6. na věky a královstvie jeho nebude konce. A jinde die pán Buoh:
Mich. V, 2. Onť bude spravovati lid muoj Izraelský. A on sám jest to vyz-
Jan. XIII, 37. nal, když Pilat řekl jemu: Ty jsi král židovský. Odpověděl Ježíš
řka: Ty dieš, že já král sem. Já sem se k tomu narodil a proto
sem přišel na svět, abych svědectví vydal pravdě. Každý, ktož z
pravdy jest, slyší hlas muoj. Ta všecka písma ujišťujé všemu světu,
že Kristus Ježíš jest pravý král nad králi a pán nad pány a že
jest král na věky a že má kralovati v domu Jakobovu. Duom
Jakobuov byli jsú najprvé synové Izrahelští podle těla a podle
slibuov, a nynie jsú duom Jakubuo duchovní, vyvolení božie z
křesťanuov, jsúce v držení slibuov božích. Protož kdež jsú koli z
viery Kristovy živi, jsúť vespolek duom Jakobuo. Protož onť jest
králem v tom lidu najvyšším právem, nebo Bohem jest a stvoři-
tel všech, král nad králi zemskými, a sauditi bude všecky podle
upřiemnosti své. A jest zvláště králem věčným v domu Jakobovu
podle moci života pravého, obživiv a dobyv sobě toho lidu v krvi
své, v najsilnějším vítězstvie trpké smrti. A dobyl jich sobě z moci
Tit. II, 14. ďáblovy a ze všeho vězenie jeho i ze všech zlostí tohoto světa, dav
se sám za ně, aby je vyprostil od každé zlosti a očistil je v krvi
své, lid sobě vzácný a následovný dobrých skutkuo. Protož kraluje
57 a. nad tiem lidem s velikú mocí života du|chovního, mrtvým život
milosti dal jest a vždy dává a muož brániti lidu svého od bez-

právie lidského i ďábelského úplně, aby vlas s nich nebyl sňat bez jeho vuole. A ten král Ježíš má správu k tomu lidu, nad nímž chce kralovati, přivázanú tak, aby skrze ni jediné k němu samému přivázáni byli, aby jemu samému živi byli, nikam se neuchylujíce, všelikú mocí těla i duše k němu se obrátiece, všecky věci těla i duše k němu a jemu v službu poddávajíce a najpilněje aby jemu celé srdce s milováním poddali. Protož taková správa jeho k tomu lidu jest ostřiehajícíe člověka, aby pod nižádnú moc neupadl jemu protivnú, pod moc ďáblovu, pod moc hřiechuo, pod moc stvořenie, kterékoli mohlo by odjíti člověka Kristu, aby on nekraloval nad ním; nebo všeliká moc aneb stvořenie, které by vzalo moc nad člověkem s přimiešením zlosti odporné Kristovi, to by odjalo člověka Kristu skrze poškvrnu hřiecha, kteráž se přiměšuje k člověku skrze stvořenie poddaného pod moc hřiechu člověka. Tak mnoho a tak daleko svú správú král Ježíš sahá na ten lid, nad nímž chce kralovati, každú cestu zastúpaje jim svým učením, kterúž by se mohli od něho odchýliti. Protož i moci světské mohú v to uvésti, aby skrze ně odjat byl člověk Kristu. Protož v časných věcech má jim člověk poddán býti s vuolí Kristovú, a pakli obdržie právo aneb moc nad člověkem, kterýmžto právem
a mocí má Kristus panovati nad člověkem, tiem moc svět|ská 57 b.
odejme člověka Kristu a ostane člověku ta moc bohem, to v něm obdrževši, což na Buoh sluší. Protož jakož prvé pověděno jest, že učenie anebo správa Kristova zastúpá člověku každú cestu, kterúž by od něho mohl odjíti a kralováním jeho nad sebú pohrzeti, protož cožkoli člověk smyslí o svém spasenie, to má smysliti o tomto kralování Ježíšovu, nebo nad kýmť stojé jeho královstvie aneb kralovánie, tomu bude božie spasenie. A to vše jest zavázáno na pravém poslušenstvie krále Ježíše. Jinakť nemuož kralovati podle dobroty a užitka nad nižádným, jediné skrze poddání pravého poslušenstvie; a za tiem poslušenstvím spasenie. A v kterékoli straně zrušie kto poslušenstvie jeho, ztracuje spasenie; nebo ktož odchházie a neostává v naučení Kristovu, ten Boha II Jan. I, 9.
nemá.

Protož z těchto řečí rozumný muož znamenati velikú dokonalosť krále Ježíše a s kterakú pilností každý měl by jeho za krále mieti, poněvadž každé dobré člověka i všech lidí v jeho rukú jest, aby všecko dobré přišlo každému skrze moc a dokonalosť toho krále zde, na tomto světě i na budúciem. A také mohli by lidé z těchto věcí snadně rozdiel mieti mezi panováním královnov tohoto světa a mezi panováním Kristovým, kterak jest převýšené a životné, lepšie člověka na duši i na těle a mocně jeho spravuje na cestě putovánie jeho, aby bez úrazu i bez bludu mohl dojíti do své vlasti a bezpečen jsa, všudy pod jeho obranú stoje.
58 a. Ale kterak malé a jalové | jest panovánie králuo pohanských proti Kristovu panování, nebo viece břemene a bolesti přichodie skrze ně poddaným nežli svobody a utěšení, a velmi řiedko se s tiem potkajé, což v nich hledají, a čeho se nadějé obecně, to utieká před nimi ta věc. Ale panovánie Kristovo tak jest mocné a dokonalé, že když by celý svět chtěl jeho za krále mieti, mohl by pokoj mieti a všecky jich věci dobře by prošly aniž by jim králuov zemských potřebí bylo, nebo by všickni stáli podle milosti a pravdy. Nebo od zlé viny jest potřebnosť královská pro přestupníky, ješto by chtěli mnoho zlého činiti, kdyby jich moc nesetřela, ale kdyby král Ježíš panoval, všecko by zlé padlo, nebo té moci a dobroty jest kralovánie Kristovo, aby skrze ně hřiech zahynul, nebo on na zkaženie hřiechuov přišel jest i královstvie přijal. Protož kdežkoli jeho královstvie stojé, tu musí hřiech vyvržen býti; ne s připuzením moci pohanské vymietá se hřiech v jeho království, ale z vuole svobodné puštěn bývá, aby každý sám od sebe opustil hřiech pro milosť krále, chtě dáti miesto kralování Kristovu v sobě. Protož buď jeden nebo dva anebo jich viece, kteříž by chtěli se poddati jeho kralovánie, musie dobrovolně od hřiechuov odstúpiti, nebo on tak chce panovati nad lidmi s jich polepšením, aby dobrovolně k jeho přikázanie od hřiechuov odstúpili a jich nenáviděli. Protož počátek jeho kralování v lidech jest hřiechuov z vuole vyvrženie, nebo proto jest sobě dobyl lidu
58 b. z moci | ďáblovy, aby jej omyl od hřiechuov jich ve krvi své a

ustavil je v milosti své, aby vždy skrze milosť lúčili hřiech od Zjev. I,
sebe. Protož jeho kralovánie činie, aby bylo z vuole hřiechuov
vyvrženie skrze milosť, kterúžto milostí majé se jeho přiedržeti,
nad nimiž on kraluje, ale když bývá pohrzeno kralovánie jeho,
tak hřiechové ihned zrostú a rozmnožie se, protož ihned bude
potřebie panování králuo zemských, kteréž na pomstu hřiechuov
uvedeno jest, aby skrze moc ukrutnú ukrotila (se) taková bezprávie,
aby se všecko nezetřelo, aby lid na lid neupadl násilím, až by
všickni jedni od druhých zhynuli. Protož moc ukrutná to ukrotí
a mstí nad přestupníky bez milosti. To již potom, když jest pohrzeno
královstvie Kristovo, kteréž jest mělo jéti podle milosti s
užitkem spasenie, ihned přicházie ukrutné tresktánie královské,
jenž často bývá počátek zatracenie. Jakož se jest přiházelo Židóm
tvrdé šíje, ješto jsú pyšně pohrzevše kralováním božím nad sebú
a sobě k velikému dobrému i chtěli jsú králi člověku i musili
mnoho zlého trpěti, jimžto k trestání pán Buoh die: Zhynutie tvé, Ozee XIII
Izraheli, od tebe jest, ale ode mne jest toliko spomoc tvá anebo 9—11.
spasenie tvé. Kdež jest král tvuoj? Nynie vysvoboď tě ve všech
městech tvých. A saudce tvoji, o nichž ste řekli: daj nám krále a
kniežata? Dám tobě krále v prchlivosti mé. Protož poněvadž tomu
lidu dával jest krále v prchlivosti své, tehda na pomstu jich mnohých
a těžkých hřiechuo, aby byli tresktáni člověcky odpuorce
zákonuo bož|ských v lidu Izrahelském, uvedena jest moc královská, 59 a.
ne(b) ovšem pro hřiechy lidu rostla jsú ukrutenství královská,
že netoliko domácie králi trápili jsú je svú ukrutností, ale
i pohanské krále na ně uvedl jest, aby je sužili násilím a nedali
jim nižádného odpočinutí. A že ani pokrmuov mohli jsú mieti
někdy, ano jim sleptali pohané jako kobylky. A pro hřiechy modloslužebné Jer. XXV,
i pro jiné byli jsú u vězenie krále Babilonského sedmdesáte Jer. XXIX
let. Protož toť dielo králuov zemských na ta nevděčná
pohrzenie, jimiž pohrzen jest král Ježíš s svým královstvím božským,
milostivým a spasitedlným, pro kteréžto pohrzení, potupenie
(a) hřešenie proti Kristu netoliko spaseni nebudú přestupníci,
milostí jeho mnohých nevděčnie, ale i podle těla musí mnoho

trpěti. A mohl by i svět zahynúti pro jich mnohú zlosť. Protož mocmi ukrutnými kroceni bývajé anebo zachovávání jako plotem opleteni, aby ten svět mohl do vuole boží postáti. A někdy Buoh pro hřiechy tu pomoc odejme světu, aby ani dobrota mohla nalezena býti, kteráž se děje skrze moc kniežat, aby jední proti druhým povstávali, aby se spolu tiskli násilím, sahali na se, jímali se, lúpili se, zabíjeli se, v zbožie se vázali jední druhým, jakožto zjevno jest nynie v této zemi, a to vše pro mnohé hřiechy toho lidu poběhlého od Krista, nevděčného jeho mnohých milostí. I dopúští na ně pán Buoh násilníkuov pokrytých, aby je drali mezi sebú,
59 b. aby panovali nad nimi k jich zatracení. A někdy nižád|ných nedá, aby se sami spolu drali, ktož s koho muož býti, aby se neměli na koho zpodpierati, opustivše pána Boha svého a spomocníka ufajících v se. Protož všecko, cožkoli takového bezprávie trpí ten lid nemúdrý od těch mocí násilných, nespomuož jim k spasení, poněvadž jsú odvrhli kralování Kristovo nad sebú. Nebo jakož napřed pověděno jest, že jest v něm toliko život věčný dán lidem dobré vuole, protož nad kýmť on kraluje, tomuť muož prospěti k spasení dobrota i zlosť králuov zemských, nebo budú-li dobří králi, mohú svú přiečinú dobrotivú pomocni býti ku pokoji časnému, jehož spravedliví dobře požívú ku prospěchu časnému, pakli jsú zlí králové nebo jiné moci a protivie se dobrotě spravedlivých, strpie-li je pokorně, budú jim přiečina k velikému zaslúženie. Ale nad kýmť nekraluje král Ježíš ukřižovaný, tomuť nebude nic platno, byť pak svatý Petr nad ním kraloval obyčejem králuov zemských. Protož ani zlí ani dobří páni zlým lidem neprospějé: vždyť po tom po všem musejé do pekla jíti. Protož nic na světě jiného nenie užitečné člověku rozumnému, jediné to, aby byl na službě u krále Ježíše, aby se přikázal k jeho dvoru a rád jemu slúžil a za krále jeho měl, věda, že se jemu dobře stane, setrvá-li na jeho službě. Protož z těch věcí pověděných muož známo býti, co jsú ta panovánie světská a co jest panovánie Kristovo, jesto ustavuje v pravé do-
60 a. brotě člověka k Bohu zde na světě a řiedie jeho u vě|cech duchovních i v tělesných i v světských pravěje než řád králuov zemských.

KAPITOLA TŘIDCATA.

Ale že jsú nynie mnohé nesnáze a těžké pře o tu moc s panováním pohanským a mohúť ještě těžšie býti a ty nesnáze z toho se rodí, že nynějšie křesťanstvo oslepené jediné toliko své dobré podle časných věcí v té moci skládá, ač i nemá toho užitka skrze tu moc tak, jakož se domnievá. A ještě větčie přiečina a těžšie stojé v duchovním kněžstvu a v mistřích, že tu moc viery držie jakožto vlastní věc viery z najvyššie potřebnosti viery a že by bez té moci prospěchové cierkve svaté nemohli státi. Protož podle takového rozumu položili sú tu moc třetie stránku cierkve svaté a tak sú ji v se večtli jako vlastní věc viery z najvyššie potřebnosti, aby se viera skrze ni řiedila a zachována v své pravdě byla. A poněvadž jé stojé prospěchové cierkve svaté, tehda ze třie stránek těch tato najpotřebnější jest, aby skrze ni viera silně stála. A dělé ty strany, čím která prospievá: Páni aby bránili a bili a pálili a věsili, aby nižádný vieře nepřekážel; kněžie aby se modlili, (mšili a jiné páteře, hodinky odříkávali) a sedláci aby dělali a krmili tato dva Beele široká a přieliš nesytá, ješto žeřeta a zžieráta všicku zemi. Jeden Beel široký a rozmnožený: páni světští, druhý Beel široký a rozmnožený: páni duchovní. Ta spolu Beele hltáta zemi a krev píta potu z třetie stránky, kteráž potem se zalévající plní rozkoši | dvú Beelí. 80 b.

Protož z prvního založenie ti duchovní mistrové a kněží dále myslé, aby ti králové, kniežata a jiní páni rozmnoženi byli dobří, k zákonu božiemu přichýlení, jakož slušie na věrné křesťany, aby skrze věrné moci prospěšně šel řád božie a chvála božie, jakož od starodávna od starých svatých uveden jest: najprvé skrze Ducha svatého řád boží uveden jest a nynie skrze moc s panováním pohanským. Protož zdá se jim podle toho založenie, že by najlepšie křesťan měl králem býti mezi křesťany, aby viera prospěch najvětčí skrze krále vzala. Tuto znamenaj pilně, ktož má rozum, coť ten myslí a v čemť brodie. Protož, znamenajíce taková

založení v lidech, stuojmež v takové při podle viery a seznánie,
žeť nám viera takových zámysluov nepotvrdí, a najviece toho zá-
kladu držiece se, kterýž již přišel jest o králi Kristovi, že ten
král Bohem opověděn jest anebo osvědčen cierkvi Kristově tiem
Luk. I, 33. svědectvím, že on bude kralovati v domu Jakobově na věky a
bude spravovati čeleď Jakobovu. A tu nemuož jiného mluvenie
býti o domu Jakobovu než toliko o sboru spravedlivých, jenž sú
Jan. XVIII, 37. ovce Kristovy, kteréž jeho hlas slyšie. A tak on králem se znaje
die: A ktož z pravdy jest, ten slyšie hlas muoj, a opět: Ovce mé
Jan. X, 27. slyšie hlas muoj. Protož kozluov smrdutých aneb křesťanuov po-
běhlých nemuož spravovati, poněvadž hlasu jeho neslyšie ani jemu
61 a. věřie. A protož svět nemuož jeho správy přijíti pro převýšenú |
dokonalosť, nebo nemuož nikdež tak užitečně spravován býti člo-
věk v tom, což k Bohu slušie i v tom, což k lidem slušie, i v tom,
což k duši i k tělu slušie, jakožto muož spraven býti skrze krále
Ježíše. Protož správa královská nemá nižádné stránky k tomu
podobné v svých správách, což má král Ježíš. A ty věci z viery
muožem o něm vyznávati. Protož jakožto prvé řečeno jest o do-
brém křesťanu, kterýž z viery živ jest a následuje Krista v skut-
cích, a že podle prvnie řeči mistruov měl by takový křesťan krá-
lem býti s panováním pohanským nad jeho ovcemi, nemuož se
podobně srovnati s jich řečmi v tom, že jsú pominuvše krále
Efes. I, 22—23. Ježíše s jeho plností, jenž jest hlava cierkve svaté, jéžto všeliká
dostatečnosť i správa pocházie od té hlavy jakožto vlastním údóm
těla té hlavy, ty věci mistři pominuvše i myslie krále křesťana
dobrého zjednati s panováním pohanským, aby skrze něho jed-
náni byli užitkové a prospěchové cierkve svaté. To se hodie
cierkvi římské, ješto na to moci královské hledá, aby jé hájil
mečem a zahnal od nie protivné věci, nepřáteli jejé silně bil, nebo
ta cierkev nechce nic protivného trpěti, vždy chce za se bíti a
krev z lidí cediti. A k tomu prospěchu jest jí lepí král šibalský
člověk, ješto se jest opil tráveninami jejémi: také pevněje udeří
pro ni nežli pokorný křesťan, nebo křesťan dobrý nesměl by se
s panováním pohanským uvázati v úřad královský k spravováním

a ku prospěchóm cierkve Kri|stovy, aby jé bránil mocí světskú 61 b.
od nepřátel, věda křesťan dobrý, že král Ježíš jinak chce mieti cierkev svú, aby ona svú krev prolévala pro jméno jeho. Protož pravý křesťan nesměl by tak odporných věcí proti Kristu činiti jedno proto, že by rozumu nemohl mieti k tomu, druhé proto nesměl by toho učiniti, jakož toho učiniti nesmie, k čemuž moci nemá, třetie proto by nesměl, jakoby nesměl pro svědomie dělati toho, čiem by mnoho zlého uvedl a mnoho dobrého porazil nebo zkazil. Také proto by nesměl, jakoby toho pro svědomí učiniti nesměl, čiem by velmi Boha potupiti měl. Protož sluha verný Kristuo i kterak by mohl hledě na krále pána svého, an pravě kraluje nad svým lidem zvoleným, i chtěl by nad tiem lidem osobiti sobě královstvie s odpornými úřady i s správami tomu králi i lidu jeho. To lidsky mluviece podle světa nesměl by opatrný takové věci učiniti proti králi člověku, nebo o to války bývajé, když jeden pán druhému vieže se v lidi a chce nad nimi panovati, ale tuto větčie hněv bývá, kdyby čeledín královov pode lstí chtěl se uvázati v královstvie pána svého, nebo pro takový účinek
Absalon zabit jest, že pode lstí získav sobě lid židovský i chtěl II Král. XV.
otce odtisknúti od královstvie a sám miesto něho kralovati chtěl. Protož ovšem viece pravý křesťan pro poctivosť pána svého Krista Ježíše jemu na potupu nesměl by toho učiniti, aby s panováním pohanským chtěl kralovati nad jeho lidem, nad nímž on sám
kra|luje pravě a dokonale jakožto pravý Buoh a pravý člověk, 62 a.
aby pak smělc chtěl v ten lid kročiti s panovaním pohanským, nad nímž on sám kraluje pravě a dokonale. Protož chtieti králi zemskému kralovati nad takým lidem s panováním pohanským, s takú mrzkostí, aby jemu lid naprznil tiem panováním, nebo úřadové pohanští odporní jsú správě Kristově a nehodie se k nim k zřiezení království Ježíšova: protož člověk Ježíšuov chtě se spravovati právy pohanskými poškvrnil by se jimi. A protož nižádný z křesťanuov pravých pro ty věci pověděné nesměl by v takovú odpornosť Kristovi protivnú uplésti se, než úředníci jeho duchovní potřebni jsú k správě duchovnímu království, jakož jest prvé o

nich řečeno bylo, že také jsú králové správce praví čtení Kristova, majéce správu převýšenú nad správu královov pohanských, aby duchy rozumné lidské správovali, nic jiného jim nemluvíce než slova života krále jich Ježíše, aby je tomu králi v poslušenstvie uvedli a oznámili jim krále jich v jeho mnohých milostech, které jim jest ukázal mra za ně, a kterak jest dokonalý v těch věcech, kterýchž ten lid potřebuje od toho krále, a těmi správami majé těšiti ten lid, aby se rád přiedržel svého krále, aby milosť měl k němu a naději plnú položil v něm, jakožto v mocném králi, ješto muož všecko hojně učiniti, což ten lid žádá a potřebuje od něho: muož darovati a obrániti před každým jich a vysvoboditi
62 b. je z rukú nepřá|tel jich, aby vlas i jeden nebyl sňat s hlavy jich bez vuole královy. Protož takových duchovních múdrých úředníkuov potřebuje král Ježíš k zřiezení královstvie svého, nebo úřadové pohanských králuo nepřileží k zřiezení těch věcí. Protož co hýbá tělesnými a slepými kněžími a mistry, aby těch věcí potvrzovali a za vieru je v lid rozsívali, velebíce moc pohanskú k takým užitkóm viery? Nic jiného, jediné to, že se s tělem rozkošným chovajé za tú mocí jako pod stínem, aby na ně nemohlo nic protivného přijíti pro tu moc, s níž sú se slili v jeden duch praviece v ní užitek cierkve svaté dosáhše jich svému tělu v té moci; a druhé proto, že správu majé smiešenú k lidu, práva papežská a práva městská skydavše s věrú i držie lid v cíliech tělesných podle těch smiešení na tělesných obyčejích mrtvých, kterýchž sú jim natvořili z těch zákonuov smiešených. Protož panujéce nad věrú i nad lidem tělesně poskytajé lidu viery v tom smiešení jakož chtie, nebo ta smiešení nejistá jako vieru v nich tvrdí. A jestli že by kto jé nechtěl tak držeti, jakož jsú ji oni vhod světu připravili, aby naň mohli tisknúti mocí spraviece kacieřství naň, že řáduov božiech nedrží a chválu božie tupí. Protož vědúce, že by ani lid tělesný k těm správám a břemenóm, kteréž jsú na ně uvázali, nestál by, kdyby jich moci se nebál, i předkládají jim moc světskú veliké potřebnosti cierkvi svaté. Nebo ty věci, kte-
63 a. réž oni tak jednajé na veliké oklamání svě|tu tomuto, majé za

prospěch cierkve svaté, nebo sami i se všemi těmi řády a služebnostmi mohú skrze moc státi a k tomu, což za vieru ohlašují, mocí světskú puditi. Druhé proto pravý křesťan nesměl by se vázati v královstvie pána svého Ježíše, jelikožto s strany správy odporné, kterú majé králové s panováním a s právy pohanskými, nebo ta správa jich ovšem aneb úplně jest odporna správě krále Ježíše Krista. Protož sluha věrný Kristuov, kterýž by z viery měl čeleď krále Kristovu napomienati i ostřieci, aby se chovala toho, aby nepřijémala správy odporné svému králi, ovšem sám takový nesměl by králem býti nad lidem pána svého s tú správú, ješto se jé pohané spravujé, aby skrze moc pudil je tak živu býti, jakož sú živi pohané, zákony odporné majéce zákonu Krista krále Ježíše.

KAPITOLA TŘIDCATÁ PRVNIE.

To mistr Protiva široce oznamuje, děle správy městské, jenž jsú správy králuov pohanských nebo světských od správy čtení Krista Ježíše, skrze něž on spravuje své královstvie hodně, k líbosti božie a k spasení lidu jeho.

A najprvé v tom se oznamuje odpornosť správy králuov pohanských správě krále Ježíše, jenž jest čtenie jeho, nebo Buoh jest ustavitel jejé i syn jeho jednorozený, jenž jest tu správu ustavil lidu svému zvláštnímu a jinú pohanskú správu zavrhl jest. Proti tomu správa pohanská má své uvedenie z zámysla | aneb z 63 b.
domněnie slepých hřiešníkuov, jenž podle múdrosti zemské mysléce zachovati se u pokoji a prospěchu časných věcí, nalezli jsú zákony, těm věcem posluhujíce, aby skrze moc mohli připuditi množstvie k zřiezenie pod ty zákony. Protož Buoh takový běh zavrhl jest jako nemocný aneb ovšem nespravedlivý, jelikožto k správě toho lidu, kterýž sobě jest za zvláštní lid vyvolil a zákon

svuoj převýšené spravedlnosti k správě tomu lidu ustavil, aby činiece ten zákon mohli se úplně Bohu slíbiti. Ale onoho zákona, ješto jest nalezen skrze smysl hřiešníkuov slepých, nechal jest pohanóm, aby se řídiece skrze něj zachováni byli při životě tělesném některak pracně, jako nemocný, ješto jedva leze podpieraje se holí. Protož nad to zákon božie má býti veliké vážnosti, nebo Buoh jest ustavitel jeho s takým zámyslem, který jest nalezl v radě své, s takú vážností, aby jinak nižádného člověka nepřijal, aby se jemu nižádný člověk nemohl slíbiti ani spasen býti jinak, jediné podnikna ten zákon a plně jej. A že na tom zákonu má dosti každý člověk k svému spasenie i k časnému přebývaní na světě, neplcta se v jiné zákony, aniž Buoh a Kristus syn jeho žádá co viece od člověka, jediné toho, aby ostal v tom, což jemu přikazuje; protož Kristus, pravý Buoh a pravý člověk, v němžto všecka plnosť a dokonalosť přebývá, nic nežádá od člověka, jediné
4 a. lásky a prostředkuov k ní. Ale že všecky ty prostředky spravuje úplně a mocně zákon Kristuov, a protož cožkoli Kristus žádá od člověka, to jest dokonalé a plné. Nebo poněvadž Kristus jest mistr najlepšie a saudce najspravedlivějšie, cožkolivěk má činiti, bývá spraven najmocněje zákonem Kristovým, nebo on najmistrněje uměl jest naučiti člověka tomu, čiem by se Bohu slíbil ve všech věcech, kteréž má činiti a čiem by člověk sám sobě prospěl. Protož mluvíce o dokonalosti uměnie jeho mistrovstvie, že netoliko bývá všemu naučen úplně, což má činiti člověk: v jeho zákoně to nalezne, ale také i to, čím by odšel od pravé dobroty, to zví. Nebo nemuož nižádný hřiech učiněn býti, jediné tak, když žádáme těch věcí, kteréž jest Kristus potupil, anebo utiekáme těch věcí, kteréž jest on podstúpil. Nebo veškeren zajisté život jeho na zemi skrze člověka, kteréhož na zemi ráčil jest přijéti, kázeň neb naučenie mravuov byl jest. Poněvadž tehda všecky věci, kteréž jest činil v skutku a učil je v řeči, jakožto čtenie ukazuje, a každý hřiech, jehož jest zbraňoval, učil jest, kterak se jeho máme varovati, také každú pravdu, kteréž žádá, učil ji naplniti. A z toho rozum jest, že najmocněje a najpilněje učil jest v zákoně

svém nespravedlnosti se varovati a ctnosti konati. Protož poněvadž jiný zákon nemuož takéž ani viece učiniti, z toho zjevno jest, že nižadný zákon nemuož dokonalejšie býti než jest zákon Kristuov. Protož křesťan věrný, znamenaje pevnosť utvrzenú a dokonalosť | zákona božieho, kterúž jest Buoh nalezl v radě své, 61 b. a přivázal tiem zákonem k sobě lid svuoj, aby se jinam nemohl hnúti pod ztracením milosti jeho, pravý křesťan nesměl by s panováním pohanským kralovati nad tiem lidem, nad nímž on sám kraluje, s tú správú, která jest nalezena od slepých hřiešníkuov, proto, aby v tom lidu neporušil správy samého Boha správú hřiešníkuov slepých, podle niež pohané pracně život konajé.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

Druhý rozdiel mezi správú zákona Kristova a mezi správú pohanskú, dic mistr Protiva o tom rozdielu dvú správú: Ale že právo městské aneb králuov pohanských jest právo z přiečiny hřiechu od lidí vymyšlené k učinění spravedlivé věci obecnie s připuzením skrze moc, jelikožto k dobrým věcem těla a statku tělesného, ale právo čtenie svatého spravuje člověka podle duše ctnostně v dobrých věcech milosti a prospěchuov duchovních v zasluhování blahoslavenstvie: protož ta dvoje strana v rozdielu těch správ daleko sta od sebe. A že ta správa městská a královská poněvadž stojé s připuzením k učinění spravedlnosti k dobrým věcem těla a statku tělesného, tehda i pohané na té správě stojé podle dobrých věcí těla a statku, nebo jediné ty věci milujé a za své dobré je majé. Takéž i křesťané poběhlí, v pohanství obrácení a najhoršie, zahnavše Boha od sebe i zá|kon jeho zavrhše, moci pohanské hledajé s jejími právy; nebo poněvadž jsú tělesní a podle žádostí tělesných chodie jako pohané, hledajíce rozkoší tělesných, svobody a pokoje na světě i zbohacení mnohého 62 a.

a protivných věcí se kryjé a utiekají před nimi, kdež mohú a kterakkoli mohú, protož na to založenie moci světské žádají a hledají, nebo ta moc posluhuje jich žádostem, ač však tak, jakož a dokudž vuole božie dopustie k tomu prospěti v žádostech jeho skrze moc neb jinak. Ale jediné k tomu jest zřieti, že tělesný lid tak žádá moci a někdy jim přijde jich žádosť, aby v tuku rozkoši ležali za mocí, pokoj a prospěch posluhujície rozkošem jich majíce, jakož žádajé, a pakli se přihodí protivenstvie a bezprávie na životě nebo na statku, aby se tomu bránili skrze moc královu bojem anebo jiným zlého odehnáním, pomstami, jakož práva ukazujé; pakli domácie bezpráví sausedské přihodie se, to moci obžalujé a saudem se vadie o to a dobývajé zase skrze moc podle práv městských. A nad to jiných ctností neuvodí správa městská a královská na ty, kteříž jsú dobří toliko podle správy královské, kromě této stránky, že jim zbraňuje bezpráví jiným činiti: zlodějstva, násilé, aby jedni na druhé nesahali, tepúce je neb jinak bezprávie činíce jedni druhým, nebo to již musí král sám pro se učiniti, aby jemu království nepadlo: když by jeden lid druhý zkazil, tak by jeho panstvie přestalo. Kromě takových hřiechuov
65 b. jinéť všecky mohú | přestupníci činiti, pro něž ani moc králova ani práva městská nesáhnú na člověka: všecko zlé muož činiti pro ně. Protož tu jest rozum potřebný, kdež se die, že právo městské jest k učinění pravdy na těch věcech, ješto prospějé toliko tělu v jeho svobodě a statku jeho chrániecí, aby nebyl odjat bezprávím. Protož křesťané poběhlí od Jezukrista i od jeho zákona pod těmi právy toliko mohú dobřie býti a potud chtie spravedliví býti jako i pohané, pokudž jim mužie rathúzní odměřie, ale s pravdú Ježíšovú nic nechtí mieti činiti ani jé na sobě nositi, nebo prokyselela jest u nich nechutí protivnú: pravda Ježíšova nic jiného nenie než bláznovstvie pyšných, odpornosť, pohoršenie, bolesť a hanba.

Ale o tom potřebno jest znamenati: čiem jest správa Kristova lepšie než ta správa těla pohanská? Tiem, že se člověk řiedí podle duše v ctnostech skrze ni a uvodie takovú nevinnosť na člověka,

skrze niž muož se člověk Bohu líbiti a u věčnosti odplaty zaslúžiti. Nebo uměnie, kteréž tento skutek, to jest spasení duší, spravuje a jej rozsuzuje, jest nad jiná uměnie najvlastnějšie a najdokonalejšie a to jest uměnie čtenie Kristova, jenž muož od duše odlúčiti škodu a poškvrnu a muož ji spuosobiti dokonale skrze dary milosti božie a tak ji uvésti v účastnosť Boha, aby jeden duch spolu byla. Ale když duše přijde k umění podle správy čtenie, kterakť nazpět stojé při škodách časných věcí proti oněm, ješto se právy a mocí pohan|skú řiedí při svých škodách! Nebo 66 a.
takoví majéce uměnie podle čtenie, protož městské ostřiehanie zamietajé a všicku pečlivosť na Buoh vzkládajé. Městské ostřiehanie jest časných věcí, nedati se oklamati o ně, pakli budú oklamáni o ně, ale mocí v saudě zase jich dobývajé. Protož ten, ktož uměnie podle čtenie má, jenž tak neostřiehá věcí zemských, ale raděje na nich škodu trpí než by jich městsky dobývaje urazil duši tiem. Protož se přidává, aby takový všecku pečlivosť u Buoh uvrhl maje naději v něm, když ztratie bezprávím časné věci, že Buoh jeho opraví, opatřie a zživí jeho po těch škodách. Ta správa prostě duše ostřiehá, aby skrze škody zemských věcí neurazil duše své a škody na ni neuvedl takové, ješto převyšuje škody na zbožích všeho světa. Protož takový čistě anebo prostě nade všecky jiné věci Boha miluje a časné věci jakožto potom přieležie. Protož pro zemské zbožie pracně neusiluje, nebo jeho nenásleduje aniž jeho zase dobývá v saudech s svárem a s právem podle práv městských, ale věda, že ne těmi právy aneb podle těch práv městských jimi vládne, ale z lásky lúpež když se jemu stane na těch věcech, radostně přijímá, neboť nedie, by bylo zbavenie, když lásku zachovává, strpí bezprávie: bude mieti za časnú škodu věčný zisk. Protož všecka kupectvie městská a jiná získovánie zamietá, aby v nich nezášel v škodu duše. Protož tuto se prostě chýlí správa k zachování duše od úra|zuov mnohých, pohrze- 66 b.
jíce zemskými věcmi strpěti na nich škody, aby pro ně v sváry nezašel a v jiná zapletenie osídl. Protož ta správa odporná jest spravám městským a pohanským, nebo ctnosti

ostřiehá na člověku, aby duše v nevinnosti ostanúci zachovávala milosť božie.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ TŘETIE.

Ale ona správa jediné škody na těle a na statku ostřiehá nezřiezené s hřiechem a protož potom s nižádným ziskem neostaví člověka ta správa, když jeho skrze hřiech Boha zbaví. Protož tato správa podle zákona Kristova proto lepší jest, nebo čiem viece správa v stavu pádu bližší jest stavu nevinnosti, tiem lepšie a dokonalejšie. Ale správa ta podle zákona Kristova byla by stavu nevinnosti podobnějšie než správa městská. A že se tuto dotýče stavu pádu a stavu nevinnosti, to jest že jsú lidé poraženi pádem a že sú skrze ten padlý život vždy hotovi padati a od nevinnosti se vzdalovati. Protož v tom majé padúcí život, jímž se chýlic zlými žádostmi k rozličným zlostem, k zemským věcem, aby je osáhli nezřiezeně, zle jich dobývali, zle požievali, po ztracení zle jich zase dobývali lakomú žádostí skrze boje, tepúce se, mstiece se jedni nad druhými, zabíjejíce se a v saudech o ně svárem hanějíce se, lsti proti sobě vymýšlejíce, křivá svědectvie, přiesahy jedni proti druhým jednajíce. Ti i jiní hřiechové z prvního pádu
67 a. člověčieho rostú, protož padlý vždy padá a z | jednoho pádu ve mnohé požřenie klopoce. Protož správa městská a králuov pohanských tomu pádu lidskému posluhuje a v pádu je rozmáhá a od nevinnosti je daleko činie, nebo skrze správu městskú vždy koná svuoj pád, lakomie se, saudí, mstí, zlé za zlé činí, křivá svědectvie, lsti, lži, přiesahy jednajíce, v nenávisti a v sváry padajíce, trpělivosť ztracujíce. A kto by ta padánie lidská početl, kteřížto nemohúce a nechtiece bezprávie trpěti na životě nebo na zbožie podnikajé pod ta práva, ješto posluhujé jich padúciem žádostem, kteréžto majé k zemským věcem! Protož toto muožem vzieti netoliko o správě městské, že ona posluhuj(e) padlosti lidské, aby

skrze ni rostli v padáních mnohých, ale muožem to vzieti o každé správě, o každém zákonu, o každém naučenie, o každé radě, kterážto naučenie anebo rady oslabujé a měkčí pravú upřiemnosť a trpělivosť kříže Kristova, pod nimiž ta padlosť lidská muož pokoj mieti a odpočinúti u věcech slabých, nejistých. A takými věcmi roste ta padlosť a rozmáhá se, nebo kdežkoli nic protivného neruší té padlosti, tu pokoj má, a kdež pokoj má, tu roste, a čiem viece roste, tiem viece od nevinnosti se zdaluje.

Protož založenie těchto věcí jest, že správa zákona Kristova lidem v stavu pádu najpotřebnějšie jest, nebo ta správa držie odpornosť té padlosti lidské a jakož daleko odpierá té padlosti v nich, tak se mohú mnoho přiblížiti k nevinnosti. A že ta padlosť má v lidech kořen smrti, z kteréhožto kořene všecky smrte|dlné 67 b.
věci rostú: přichýlení k zlému, chtivosť žádosti, líbosti ve zlém, nestydatosť, oplzlosť, vylití k zlosti, hněvové, svárové, nenávisti, pomsty, lakomstvie, pýcha, vraždy, lotrovské poběhlosti, nevěry a všeliké převrácenie kořenem v té padlosti stojé. Protož správa čtenie Kristova postavena jest proti té padlosti i proti všem činóm, kteříž se rodie z té padlosti; ty všecky správa čtenie zapovídá a velí jich nenáviděti, mrtviti a křižovati je a jim umřieti. A v tom slovu všecka odpornosť se zavierá: To vědúce, že náš Řím. VI, 6.
starý člověk spolu ukřižován jest až do smrti hřiechuov. Protož ta správa jest smrť té padlosti a zdraví života pravého, nebo když hyne moc té padlosti skrze správu čtenie, tehda novota a nevinnosť života roste, ona nepravosť padúcie ukřižovaná pod núzemi stojé v mukách a život milosti roste a rozmáhá se. Protož ta správa prostě jest dobrá, ješto tak člověka polepšuje, aby se skrze ni Bohu líbil a blahoslavenstvie skrze ni dojíti mohl. Protož přieliš jest protivna ta správa správě městské a daleko od nie i od každé jiné správy, pod niež život padúcie muož státi na svých cestách.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ČTVRTÁ.

Třetí zvláštnosť, v niež se dělí odporně správa čtenie od správy městské a od správy králuov pohanských, to jest v tom, že což žádá pravého správa městská aneb královská, k tomu mocí pudí bezděky.
68 a. Protož slove moc světská připuzujície, že ona pudí k té dobrotě, bez niež by svět nemohl státi v své celosti ani trvati. A to ona ještě muož učiniti, když chce tomu moc svrchní božská, aby svět stál v své celosti, a když Buoh chce zetřieti ten svět na zemi pro jeho zlosť, všickni králové zemští toho nezastaví svú mocí. Protož oni jediné chrání světa u pokoji, dokudž se naň hněv božie nevylé. A ta dobrota, kteráž skrze krále k užitku světu muož jíti, ta skrze připuzenie bezděčné děje se a protož nenie dokonalá k zaslúžení blahoslavenství. Protož proti tomu odpornú správu čtenie Kristova budeme znamenati, že on svrchovanú dobrotu chce mieti od svého lidu, nad nímž kraluje, a tu dobrotu aby každý z milosti a z dobré vuole činil, a nechce k ní nižádného bezděky puditi. Protož všem, ktož chtie u jeho dvoru slúžiti, po-
Mat. XVI, 24. dal jest té služby na vuoli každému řka: Ač kto chce po mně
Luk. IX, 23. přijíti, zapřiž sám sebe a vezmi svuoj kříž, podiž po mně, maje v tom svobodnú vuoli, chce-li to učiniti: jáť tebe puditi nebudu. A nechce-liť tvá vuole tělesná a odpierá tomu, sám ji k tomu připuď, zapři sám sebe, odejmi se sám té vuoli, následuj rozumu, drž se Boha skrze milosť a naplň jeho vuoli dobrú, odejma se své vuoli zlé pro milovánie pána Boha svého. Protož u každého na dobré vuoli stojé bez připuzenie ku pravé dobrotě, aby ta sama od sebe připudila vuoli zlú, aby neměla moci odvésti vuole rozumné od následovánie pána Ježíše. Protož nemuož jíti po pánu
68 b. Ježíšovi nižádný, leč chce sám z milosti a z dobré vuole. Pakli v sobě má odpornosť, sám ji kaz a protiv se jé. A nebude-li sám v sobě té odpornosti kaziti a neposadie jí na chvostě, kto jiný mohl by ji zkaziti? Protož sám, chce-li moci své požievati nad vuolí zlú tělesnú, muož ji podrobiti pravdě, nebo die pán Buoh:

Pod tebú bude žádosť tvá a ty nad nie panovati budeš. Jinak jé 1 Mojž. IV, 7.
nižádný nepřipudie k tomu aniž muože, čemuž ona nechce, leč sám nad nie panovati budeš; nižádná moc jé k tomu nepřipudí, aby se zlosti pustila, k níž jest líbostí a obyčejem přivázána, nepustí-li jé sama od sebe. Život muož moc odjíti, ale vuole přenésti v jiné nemuož. Protož ani Buoh chce puditi bezděky k své dobrotě, nebo u něho nenie ta dobrota vzácna, kteráž by musením připuzena byla, nebo ta dobrota, kteréž on chce, nemuož nižádný dobrý býti, leč ji z dobré a z svobodné vuole chce učiniti, aby svobodná súci z té svobody zvolila sobě pravé a najlepšie dobré aneb najhoršie zlé. To obé před člověkem stojé. K najlepšímu dobrému pán Ježíš volá a oznamuje, a k najhoršiemu zlému ďábel a svět volá. Protož zvol radosť anebo peklo: máš volenie v své ruce k obému.

A protož z těchto řečí porozumíme, kterak správa Kristova jde k dobrotě dokonalé, kterážto ne všem obecně se přihodie aniž jé všickni povolie. Protož na onom ohlášenie angelském správa Kristova zuostane, kdežto v den narozenie jeho provolána
jest: Pokoj všem na zemi skrze Jezukrista, jenž jsú dobré vuole, Luk. II, 14.
ješto z milosti poddadie | své vuole Kristově vuoli a jeho pravdě, 69 a.
tak dobrú vuoli majíce, aby všeliké dobré a libé tělu, kteréž s hřiechem jest, vypustili z vuole a zvolili mieti líbosť a utěšenie v samé dobrotě božské a v Kristu Ježíši ukřižovaném. Těmť takovým provolán jest pokoj na zemi skrze něho, nic jiným. A toť se jediné stane ovcem jeho, kteřiež radostně hlas jeho slyšie a následují jeho a zde na světě jediné v tom hlasu pastvu nalezajé a jinde všudy jed smrtedlný vidie, v němžto svět mře, jím se na-
pájeje ve všech cestách svých. Ale ovce jeho hlas jeho slyšie a ná- Jan. X, 3—4.
sledujé jeho a on jim dává život věčny a nižádný jich nevydře z rukú jeho; hlas jeho slyšie a pastvu v něm nalezajé vší chutnosti, všech ctností a následujé jeho v času zámutkuov a radují se,
jdúce od tváři rady z toho, že jsú hodni jmieni trpěti pro jméno Skut. V, 41.
jeho pohaněnie, potupenie. Protož toť jest pokolenie těch, kteříž dobrú vuoli majé, za malú věc majíce mnoho zlého podstúpiti

pro jméno Ježíšovo, nebo dobrú vuolí a milostí pravú přivázáni
jsú k Ježíšovi, vědúce, že jediné v něm odpočinú a v něm život
věčný obdržie. Protož i ónoť písmo nám toho rozumu potvrdie,
Kaz. III, 1. ješto die: Synové múdrosti sbor spravedlivých jest a jich národ
poslušenstvie a milování, aby známi po svém rodu byli. To jest
sláva jich, jich rodu poslušenstvie pravé přikázanie Kristových a
milovánie pravého, toť jsú synové té múdrosti vtělené a jsú sbor
Kol. I. těch spravedlivých, které jest on spravedlivy učinil v krvi své.
69 b. Opět ona řeč přieleží tomu, ješto die písmo: Ktož ufají v pána
Moudr. III, 9. Boha, srozumějí pravdě, a věrní v milovánie přivolí jemu to, což
chce král Ježíš.. Kto jest, aby to učinil? Ten, ktož jest věrný v
milování, muož přivoliti úmyslóm jeho, a ktož nenie takový, nechť
jeho rychtář připraví k tomu kládu, ať přivolí Ježíšovi.

Protož z těchto řečí muožem poznati rozdiel správy městské a králuo pohanských, že jináč jich správa prokysalá jako šťáva, jenž by neměli nižádné moci v poddaných, kdy by jich mocí nepřipudili k tomu, což chtí. Ale správa Ježíše, krále nebeského, na těch ostává, ješto z milosti přivolie jeho pravdě nesmrtedlné a vděčně rádi přivolie jemu. A to jest pravá ctnosť, ješto ji Buoh vzácně přijímá od lidí, z milosti přivoliti jemu (a) pravdě jeho. Protož věrný křesťan, sluha Kristuov, s strany té správy dokonalé nesměl by tu králem býti s panováním pohanským, s právy odpornými právu Ježíšovu, aby v sluhách jeho nezarmútil utěšení vinného kvasu pomyjemi smrdutými. Tak veliký jest rozdiel mezi úřady pohanskými a městskými a mezi těmi úřady, jimiž se řiedí královstvie Ježíšovo podle správy čtenie jeho.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

Čtvrté se praví, že křesťan dobrý, sluha Kristuov, nesměl by
se v to vázati, aby králem byl v tom lidu, nad nímž sám Kristus
70 a. kraluje, s panováním pohanským: chtě povýšen a zveleben býti |
mezi nimi, toho by neučinil, jelikožto s strany zřiezení toho lidu,

nebo v tom lidu, v němž on sám kraluje, jest převýšené zřiezenie nad jiné lidi. Ač mnohým obyčejem to zřiezení jiné lidi převyšuje, však zvláště v rovnosti ustaveni jsú, aby se jedni nad druhé nepovyšovali nižádným nadutím pýchy aniž také mezi se uvodili úřaduov s panováním pohanským ku pohrzení a k obtiežení mnohých. Protož dobrý křesťan, jsa jeden z nich, nesměl by pomysliti na jiné než na to, aby se všemi rovnosť držal bratrskú, nemaje nižádného skutku, s nímž by pravú rovnosť bratrskú držal Mat. XXII, 39.
s každým jediné, aby každého z nich miloval jako sám se, a ne- Řím. XII.
toliko tak, ale aby se ctí předcházel a jeden druhého za duostojnějšieho sebe aby měl. A ty věci mysle, kterak by směl povýšiti sebe úřadem královým nad ty, kteréž za hodnější má než sám jest: spieše by dobrý křesťan hodnějším sebe chtěl slúžiti nežli nad nimi panovati. A opět mezi dobrými křesťany toto přikázanie stojí: Jeden druhého břiemě neste a tak naplníte zákon Kristuov. Gal. VI, 2.
A poněvadž dobrý křesťan to přikázanie drže, měl by břímě bratrské nésti, jich těžkosti s nimi děle, i kterak by jim sám chtěl břemenem býti, uvale na ně úřad s právem královo pohanských? A že ten úřad jest břiemě těžké s právem králuov pohanských i židovských, toto se oznamuje na Šalomúnovi, kterýžto III Král. XII.
když jest umřel a syn jeho měl po něm kralovati, přistúpil jest lid židovský předeň prosíce, aby jim byl milostiv a umenšil přikazo|vání a břemen těžkých, kteráž jest otec tvuoj na nás vzložil. 70 b.
A on poradiv se s blázny, jakýmž jest sám byl, odpověděl jest lidu tvrdě řka: Že muoj prst bude vám těžšie nežli hřbet otce mého, mieně ještě viece břemen na ně uvaliti nežli otec jeho. A pro tu odpověď bláznivú deset pokolení odstúpilo od něho a on v jediném pokolení králem ostal. Protož z toho známo jest, že i najmúdřejší Šalomún s tiem úřadem břemena těžká na lid uvalil jest. A protož křesťan dobrý, maje břiemě bratrské nésti, nesměl by sám na ně břiemě králuov pohanských uvaliti. A netoliko podle těchto řečí, kteréž jsú pověděny, nesměl by toho učiniti, ale viece podle zjevné zápovědi Kristovy. Když se jest byl stal svár mezi učedlníky o tom, kto by z nich větčie byl, vece

Luk. XXII, 25—26. jim Ježíš: Viete-li, že králové pohanští panují nad nimi a kteříž moc mají, úředníci slovú, ale vy ne tak, ale ktož větší jest mezi vámi, buď jako menší, a kto předchuodce, buď jako sluha. Tù zjevno jest, že vida pán Ježíš, ano učedlníci jeho vadí se o povýšení anebo o velikosť, kto z nich nad jiné měl by povýšen býti, řekl jim: Viete-li to, že tak králové pohanštie panujé nad množstvím, povýšení, cti a zbohacenie v světě hledajíce. Protož žádajé kralovati, nebo pohané to za dobré majé zde v světě, aby cti a chvály hledali a zbožie velikého, aby v rozkošech byli a silně aby panovali. A protož pán Ježíš zapovídá to učedlníkóm, to panování pohanské s jich úřady, s právy i s jich pýchú a s ukrut-
71 a. no|stí, skrze niž pudí poddané své, k čemuž oni zamyslé. Kteréžto věci nepříslušejí na učedlníky Kristovy, aby se v takové panování pohanské pletli, jedno proto, že on jest králem nad nimi hodněji nežli pohané kralujíce nad pohany; druhé proto, poněvadž král Ježíš tak jest zřiedil čeleď svého království, aby pokorně a srovnaně, jako sluší na bratřie, spolu se milovali, nepovyšujíce se jedni nad druhé pýchú, cti a chvály hledajíce a úřaduov pohanských k svému zvelebení v světě; třetie proto, aby se nepletli v panovánie pohanské, aby pohanóm rovni nebyli, nebo s kýmž rovnosť kto v skutciech a v úmyslech drží, s těmi jho nosie a těm roven jest a v též věci jest všel, jako i ten, jemuž se rovná. Protož křesťané dávno poběhlí od Krista i od jeho zákona, hledajíce se uvésti v pýchu všemi cestami, kterýmiž by mohli se v ni uvaliti, podobni jsú ďáblóm pyšným i pohanóm, jenž najviece pohané po ďáblech lezú v pýchu, chtiece zvelebeni býti v světě. Protož křesťané již přieliš stuchlí, v nichž téměř nižádné vláhy Kristovy nenie čísti; již ti nad pohany dále jsú utonuli v pýše, jediné o to stojé jeden mimo druhého, aby se nadýmali pýchú a výšili se nad jiné. Protož na to myslie ti lidé zpohanilí, kde by kto kterého úřadu pohanského mohl dosíci, aby tiem zvelebenie v světě dosáhl. Protož takový lid ďáblóm i pohanóm roven jest pýchú i jinými bludy. Protož pán Ježíš vida učedlníky své, ani se vadie o
71 b. povýšenie a chtí seděti na pravici | a na levici podle krále a

kniežaty najvyššími býti u něho, řekl jest jim: Viete-li, že králové pohanští tak činie a vy chcete jim rovní býti v tom: ne viete, co prosíte, ani toho, oč stojíte. Protož jim zapoviedaje die: Ale vy ne tak. Ale takové panovánie pohanské neslušie na čeleď Ježíšovu, ješto má v rovnosti bratrského milovánie státi a ješto má nad sebú krále Ježíše. A toto nám věrný Žid potvrdí, Gedeon. Byl jest věrný Žid a když veliké vítězstvie a pobitie nad pohany učinil, potom lid, vysvobozen jsa z ruky pohanuov skrze něho, přišel k němu žádaje toho, aby nad nimi kraloval on i synové Soud. VIII, 22—23.
jeho po něm. I řekl jest k nim: nebudu já kralovati nad vámi ani synové moji, ale pán Buoh váš budeť kralovati nad vámi. Viz šlechetnosti v člověku věrném, kterakť jest jemu to vážno bylo, kdež sám Buoh kraluje a kdež on sám kralovati má, jakož nad nimi kraloval jest, nebo v tu chvieli nižádného krále zemského neměli jsú než samého Boha za krále. Protož kdyžto na něho podáno jest toho, aby on kraloval nad těmi, nad nimiž sám Buoh kraluje, odrazil jest to tiem od sebe, že proto nechce nad nimi kralovati, poněvadž sám Buoh kraluje nad nimi dokonale, aby on svým kralováním nezastúpil miesta Boha jako noc temná polednímu světlu. A to jest poctivosť pravá k Bohu od člověka věrného, kdež on sám miesto držie v panování nebo v přebývaní anebo v kterém dělání, aby v to nevcházel anebo se v to neplePl, což jest sobě Buoh | osobil a k čemu on právo božské má. Pro- 72 a.
tož z tohoť muož známo býti, žeť nepřieležie křesťanóm panování pohanské v tom lidu, v kterém sám král Ježíš kraluje, maje právo od Boha, aby nad těmi, které jest kúpil sobě, sám kraloval. Protož pán Ježíš zavrhl jest bláznový smysl pohanský na učedlnících a die jim: Ale vy ne tak jako pohané, ale ktož mezi vámi jest větčie a chce býti první, budiž sluha jiných. Jakožto syn člověka veliký, a však nepřišel jest, aby jemu slúžili jako králi pohanskému padajíce před ním, ale aby on slúžil a dal duši svú na vykúpenie mnohých. Protož zpětnú řeč pokládá k naučení učedlníkuov proti běhu pohanskému. Oni svú dobrotu nebo všelikosť duostojenstvie v tom majé, když moc a panovánie majé a

podrazí jiné mocí pod se a dělajé se jako bohové nad nimi, aby třasúce se padali před nimi; ale vy ne tak myslete o svém duostojenství, ale ktož jest větčie v smysle a v ctnosti a chce býti úředníkem mezi vámi, ten buď sluha jiných a buď najpokornější a uměj jiným prospěti svú služebností, ať tebú rostú a prospěchu vezmú v dobrotě duchovnie. Králi pohanští čekajé skrze poddané dokonánie své dobroty, aby vždy strojili jich pýchu, rozkoši a nezbednosti, nosíce jedno tam a jiné pryč, obcházejíce jako okolo modly, ale tito svú pokornú služebností biedně táhnú z jich hubenstvie a ustavují je v dokonalosti ctnostné. Tak zpětnie dobrotě
72 b. učie pán Ježíš a přieklad toho na sobě praví, že on v tom své | dobroty požieval jsa veliký a k potupným věcem přistúpil jest, aby biedným poslúžil, dav se na smrť za ně, aby jich z moci ďáblovy dobyl. Protož z těch nepřemožených řečí spasitele muožeme poznati, kterak daleko jest od pravých křesťanuov panovánie pohanské. Ač pak nynie vieře křesťanské tak k užitku přičteno jest, že by ona bez něho nemohla státi v své pevnosti a v dobrotě, a to ještě duchem svatým zapečetěno jest skrze staré a plné až do vrchu, než vlk oblekl se v kóži ovčí i hltá a dáví a však mléka jako ovce dojiti nebude.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ŠIESTÁ.

Páté ještě odpora, že dobrý křesťan nesměl by kralovati ani nad zlými, jakož jsú nynie křesťané poběhlí, a to řku polože úmysl najlepšie, aby tím kralováním prospěl těm zlým lidem a opravil je anebo navedl k některaké dobrotě a odvrha od sebe všecky přiečiny nepodobné, kteréž se přiedržie králuov pohanských. A to diem proto, že by toho učiniti nesměl i s pravým úmyslem vida takovú odpornosť a dalekosť, že i jeho najlepší úmysl daremný by byl a netoliko daremný, ale i sám by mohl zahynúti upleta se v osiedla, z nichž by snadně nevyšel, a že měl-

li by jim prospěti ku polepšení podle dobrého úmysla, musil by se přiedržeti některého zákona, ješto by jej přikazoval a přikazuje takovú věc, kterúž by jich polepšiti mohl; nebo bez toho nižádný král nemuož kralovati, ale musí vždy nějaký zákon mieti, | 78 a.
aby podle něho přikazoval, a přikazuje takovú věc, kterúž by jich polepšiti mohl a řiedil lid v té pravdě, kteráž skrze krále bývá. Protož dobrý křesťan chtě býti nad zlými králem pro jich polepšenie, k tomu cíli nemuož býti jiný zákon než jest božie, neb jinak nižádný nemuož polepšen býti na svědomie skrze jiný kterýžkoli zákon lidský než toliko skrze zákon boží, ješto obracuje duše k Bohu. Protož řku tiem polepšením, s nímž by se mohl Bohu slíbiti. Jiná polepšení, ješto se lidem zdajé, že by se někdo polepšil, to muože před Bohem odporné býti, že v pokrytstvie a v slepotu najškodnější uběhl jest i má za to, že by polepšen byl. A protož pravé polepšení zlých lidí nemuož jinak jíti než skrze jistú správu zákona božieho. A protož ten, ktož chce králem býti pro polepšenie zlých lidí, vezme-li zákon starý k správě? To jest zákon dobrý, nebo jest jej Buoh vydal lidu svému zvláštnímu a někteřie králi židovští dobře jsú sami stáli činiece ten zákon a úřad svuoj mohli jsú dobře k lidem vyplniti podle slov zákona božího, saudy spravedlivé činíce, jakož jim zákon božie ukázal, též i pomsty nad přestupníky, též i bojovati mohli jsú podle naučení toho zákona a tak zlé mocí připuditi mohli jsú k tomu, aby zákon činili, pakli jsú nechtěli, mohli jsú je zbíti. Protož úřad králuov mohl jest úplně vyměřen býti zákonem božím a protož sobě i jiným mohl jest král ku polepšení požievati toho zákona. Ale pak křesťan, chtěl-li by tiem zákonem se | v úřadu spraviti 78 b.
anebo k němu lid puditi mocí, aby jím polepšen byl, nemuož, nebo jest zákon přenesen a konec zákona židovského jest Kristus k spravedlnosti věřících. Protož svatý Pavel die: Ktož se obřezuje podle toho zákona, Kristus jim neprospívá, a die, že jsú vypadli od milosti božie. A poněvadž pro jeden skutek zákona starého, obřezánie, ztratil by milosť boží a Kristus by jim nebyl platen, ovšem viece když války vedú a mordy i lúpeže jednajé podle

Gal. V, 2, 4.

správy toho zákona aneb kterézkoli pomsty, to jsú vše těžšie věci a větčie potupy nežli to obřezování tělesné. A poněvadž ti lidé věřili jsú v Krista, jediné toliko toho obřezování požievali jsú podle zákona židovského, avšak těm lidem to věřenie v Krista neprospělo a všecko ztratili jsú pro samo obřezánie, tak aby jim Kristus svú smrtí nic platen nebyl: ovšem viece bojové, mordové, lúpežové a jiná prolevánie krve, jenž se dejé podle toho zákona, ty řeči mnohem tieže oddělie od Krista, aby těm mordeřom nebyl platen Kristus k spasení. Protož křesťan pravý chtě králem býti pro polepšení zlých lidí, nemuož toho učiniti podle správy zákona židovského, nebo již jest zákon Kristuo ostaven k správě a k polepšení zlých lidí i dobrých, nebo ten zákon má moc, aby pohany obrátil na vieru a má moc aby hřiešné a zašlé obrátil ku pokání a opravil je v životě dostatečně. Protož jestli že by král chtěl opraviti a polepšiti zlého lidu, v tom by dobrý skutek ukázal podle toho zákona, | nebo jediné ten zákon mezi všemi zá-
74 a. kony jest, ješto lepší a muož polepšiti lidi podle svědomie. A že ten zákon všechen záležie na milování Boha a bližního svého, protož král navede-li zlé lidi na to, aby milovali pána Boha ze všeho srdce svého a bližního svého jako sami se, tehda bez pochyby velmi jest polepšil zlých lidí.

Tutoť má těžkosť ta věc, že k milování božímu puzením skrze moc nesnadně muož zlý člověk přiveden býti, nebo to milovánie božie u vuoli svobodné záleží na srdci Boha milovném, jenž se rodie z slova božího. Protož ve zlé lidi nesnadně uvede puzením, nebo zlí lidé majé v sobě slepotu, pro niž nemohú rozuměti milování božímu, a majé k vuoli přivázanú zlosť. Protož když král nemuož připuzením jim dáti světla vnitřnieho v duši, aby srozuměli tomu milování, aniž muož připuzením proměniti jich vuole, aby se pustila zlosti a dala miesto milování božímu, protož skrze puzenie nedostává se jemu moci, aby lid přivedl k milování božímu a tak jeho polepšil, leč by chtěl kázati slovo boží lidu zlému, aby světlo múdrosti božie přijma skrze slovo božie, z toho by srozuměl milovánie božiemu a opraven byl u vuoli, nebo muož

vuoli opraviti, nebo slovo božie jest jako oheň zapalujície, ješto muož vuoli zapáliti ohněm milosti božie, aby se v ní ihned milování božie zarodilo. Protož král, tak káže slovo božie, muož zlý lid některý navésti k milování božímu, jinak puzením nic tomu neučinie. A má-li kázaním tak polepšiti lid zlý, téměř | by kně- 74 b.
zem byl, nechaje toho úřadu, ješto skrzeň nemuož zlých polepšiti než je zvěsiti. Nebo jest prvé pověděno, že nemuož takový zámysl dojíti nižádnému králi, by pak najlepšie byl, aby chtěl lid zlý opraviti jinak než skrze zákon Kristuov, jenž on sám tu moc má, aby lidi hřiešné na svědomích opravoval. Pakli král nemá moci připuditi lidí k tomu zákonu, takéť nemá moci připuzením jich na svědomí polepšiti, ovšem pak nemá té moci, aby je lepšil skrze práva ciesařská a městská, nebo jako zaktvení štěpuov v času zimním s mrázy ukrutnými nemá moci ani prospěchu, tak pravá dobrota nemá moci skrze práva ciesařská, pod nimiž pohané jednají své dobré, protož, ne aby dobře živi býti uměli pod nimi, ale aby méně truchlivi byli skrze ně, když padnú v škody na statku tělesném, bránice se škodám skrze ta práva.

Protož křesťan, hledě k svědomí svému, nesměl bý se plésti v ten úřad: poněvadž jiných lepšiti nemuož, ovšem pak aby nic zlého k škodě svědomí nedokonal skrze ten úřad, jakožto sauduov nepravých aby nekonal, ješto jsú hotovi podle nevěry lidské. Nebo saudce najmúdřejší pochybuje o nespravedlnosti toho, jenž žaluje, i o spravedlnosti toho, kterýž brání žaloby, protož pochybuje o spravedlnosti saudu i žaloby. Ale že nižádný bez poznánie spravedlnosti sauditi neměl by, to jest vědomé z zákona božieho, nebo to pán Buoh přikazuje saudcom, aby spravedlivý saud saudili sirotku, vdově i jiným všem. Pro|tož saudce neb pán hlavní král 75 a.
v osídlo padá při saudech pro nevědomie spravedlnosti, nebo nevěda o nespravedlnosti toho, ktož žaluje, ani o spravedlnosti pře toho, kterýž žalobě odpierá, i musí konati saud podle svědkuov, kteréž postavie na saudě k svědomí každý své pravdy, jenž mohú všickni lháři býti. Ten, ktož žaluje v saudě na druhého, muož křivě žalovati a na to křivě svědky postaviti najaté aneb po

přiezni křivdy pomahajíc(i)e; takéž na druhú stranu muož býti na tom, ješto žalobě odpierá, jakož ten běh nynie se zjevuje mezi tak přezlými a zpražilými chytrci, ješto znajé běhy saudné, že na se navodie taková svědomie a převyšie onen tohoto podobnějším svědomím a jsa křiv jako ďábel, až se saudci steskne s tiem saudem, že jeho nemuož snadně skonati, ano se bránie jedni chytrci druhým skrze svědky křivé. Protož saudce kterak muož takové saudy konati a jich potvrditi, stoje při nich jako ve tmě. A netoliko nevědomie muož uškoditi saudci, pro něž muož poblúditi v saudě, ale i přiezeň anebo nenávisť, lakomstvie mohú v něm zlámati pravdu saudu. Jsú-li přátelé aneb tovaryšie a stojé před ním na saudě žalujéce na někoho, tu přiezeň chýlie srdce saudce, aby tiem přemohl a pravdu saudu přisúdil proti pravějším, a tuť přiezeň zlámá v něm pravdau saudu. A pakli se ti saudie před ním, z nichž některých nenávidie, takéžť saud pravý pryč bude pro nenávisť. A jest-li lakomý, tehda po dařiech puojde
75 b. saud, nebo darové oslepujé oči mú|drých a převracujé slova spravedlivých, a nenie-li múdrý ani spravedlivý a jest lakomý, tehda ještě převrácenějšie saud povede; chtě někoho odřieti.polože naň šacuňky, jakéž chce, a osadie saud proti němu a položie žaloby naň a posadie konšely takové, ješto, bojéce se jeho, odsaudie podle vuole jeho a doženú jemu saudem šacuňku.

Protož k těmto věcem majéce založenie toto, aby dobrý křestan vázal se v úřad královský nad zlými lidmi pro jich polepšenie, k tomu jest pověděno, že skrze služebnosť toho úřadu nemuož zlých polepšiti a je opraviti jinak, jediné přiveda je k tomu zákonu, který muož hřiešných na svědomie polepšiti a je opraviti, a že s tolik nemá moci, aby je k tomu zákonu přivedl puzením anebo hruozami. Protož jeho úmysl nemuož dojíti. Tehda takový pustie ten úmysl i ostane v tom úřadu podle práv ciesařských a městských, tak již sám pada v osídla mnohá tak, jakož při tom úřadu mnohá osídla mohú upadnúti na člověka skrze zlé poživanie moci, skrze zlá přikazovánie a skrze saudy převrácené, nebo nelze jest utéci nikdyž pravdy a upřiemnosti zákona božího:

buď člověk kde chce, drž stav aneb úřad aneb zákon jaký chce, všeckoť to na ně změřeno jest zákonem božím. Protož cožkoli odporného jedná skrze ten stav, úřad anebo zákon, zákonu božímu odporný, to vše zákon boží nám za hřiech přestúpenie odsaudie. Protož neskryje se před zákonem božím král, kniežata, páni pod svými právy, úřa|dy: cožkoli skrze ta práva, úřady et cet. jednajé 76 a.
odporného zákonu božiemu, to jest hřiech, nebo nenie z viery, a vše, což nenie z viery Kristovy, to jest hřiech. Protož dobrý křesťan nesměl by se v ta osídla plésti a těch hřiechuov na se bráti, kteříž při tom úřadu mohú na člověka upadnúti, nebo břímě těžké jest ten úřad: obtěžuje hřiechy netoliko svými, ale i poddaných hřiechové na něho upadnú, kteréž sú jeho přikázaním anebo připuzením činili a kterých jest dopustil, moha zbrániti jich. Protož podle těchto řečí za podobné se zdá, že v těch úřadech s panováním pohanským jediné ti s utěšením pokoj mohú mieti, kteříž pravdy nedbajé a milosrdenstvie nemají, aby jim moc zákon nespravedlnosti byla, aby činili, což se jim líbie a což podle moci a zbožie mohú, nevkládajíce v to svědomie nižádného, aby jich nermútilo ani na jich vuoli překáželo: cožkoli ukrutenstvie a násilé jednajé a kterákoli přestúpenie páše, ta na jich řád slušejé. Protož nižádnému svědomí řád nedopustí na jich mysl vstúpiti, ač by je kto i mnoho haněl pro jich přestúpenie mnohá, ale řád je utěšie v tom a die: «Pane, takť na vaši milosť slušie, toť jest řád váš». Tu pak ani Buoh ani jeho apoštol nepřistúpaj s jiným naučením. Protož takoví ukrutníci poběhlí od viery najpravěje přieslušejí k tomu panování pohanskému, aby lid nemúdrý, od Krista poběhlý, všech milostí jeho nevděčný, ješto v ničemž Boha nectí ani se jeho bojé, dřeli ukrutně, šacovali, drali | a rozkoši 76 b.
sladké sobě jednali na jich bolesti. Protož podobně muož o nich státi toto podobenstvie v zákoně židovském napsané, kteréž se takto vypravuje řka: Smluvilo se dřieví se dřievím, aby ustavilo Soud. IX, 8—15.
nad sebú krále. I řeklo jest dřieví k olivě: Kraluj nad námi. Jimžto jest odpověděla: Zdá-li mohu ostati tučnosti své, ježto bohové požievajé i lidé, a přijéti, abych mezi dřievím povýšena

byla. I řeklo jest dřieví k stromu fíkovému: Poď a přijmi nad námi královstvie. Jenž jest odpověděl jim: Zdá-li mohu ostati sladkosti své i ovoce přechutného a jíti, abych nad jiným dřievím povýšen byl. I mluvilo jest dřieví k kořenu vinnému řká: Poď a kraluj nad námi. Jenž odpověděl jim řka: Zdá-li mohu ostati vína svého, ješto těší Boha i lidi, a mezi jiným dřievím povýšen býti. I řeklo jest všecko dřieví k bodláku: Poď a kraluj nad námi. Jimž odpověděl bodlák: Že jste mě věrně králem ustavili sobě, poďte a pod stínem mým odpočievajte a pakli nechcete, vyjdi oheň z bodláku a sehlti dřieví cedrové Libanské.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

Najprvé dřievie k olivě přišlo, chtě, aby nad ním kralovala, a nechtěla jest oliva: má tučnosť, ješto se u pokrmiech lidem hodie, a lékařstvie užitečná a znamenává lidi tučné v milosti božie, v niež nasycenie ducha majé, a jsú lékařstvie zámutkuo a bolestí
77 a. lidských. Ale fík přechut|né ovoce má, jenž množstvie jadérek má a strdí sladkosti své v jedno je spojuje a jest milovánie bratrství, aby mnozie jedno tělo Kristovo byli. Vinny kořeň utěšenie má a to přieleží k dobrému svědomí, aby toliko v tom ostalo utěšenie božské jakožto hodování kvasu na víně, nebo to samo svědomie jest ustavičné hodovánie a mysl tu bezpečna muož býti. Protož ta přechutná ovoce nechtěla kralovati a povýšena býti nad jiným dřievím planým proto, aby své tučnosti a sladkosti a svého utěšenie pro povýšenie neztratila. Vizme, coť by to podobenstvie mohlo dobrého ukázati, že ti lidé, ješto jsú božských daruov účastni, neopúštie jich pro dobré věci těla a světa, pro panstvie a povýšenie a pro rozkoši zde v světě, vidúce, že v tom panování ukrutenstvie, nemilosrdenstvie, násilé, drání nad bratřími děje se. Protož fík, jenž má své utěšenie v milovánie bratrském, nechtěl přivoliti k takému panováni zběhóm podobnému, ješto jsú nási-

lím lidským živi. Ani oliva k tomu přivolí, aby se posmívala bolestem lidským, obvykši je léčiti a hojiti a nad nimi se rmútí. Ale bodlák jako hloh ostrý a ukrutný ten směle die: Poněvadž jste mne za pána zvolili, zviete, žeť sem já pán váš a žeť nad vámi tak panovati budu, žeť na některých kuože celá neostane: ujmuť jemu, odruť chlapa jako lípu. A druhý die: deř sedláky, neboť se otaví brzy jako vrba u vody stojécí. Protož taková poběhlosť, ješto jest kromě lidského pokolenie, s ďábly duch přija|la, muožť 77 b.
taková ukrutenstvie s chutí dělati a vždy jako hloh ostrý buosti a hroziti. Ale die k těmto věcem člověk rozkošný širokého břicha a tukem prorostlého: Však jsú naši lidé; otcové naši kúpili je k dědictvie věčnému nám; máme je ve dskách a zápisy pevné na ně: proč bychom nepožievali moci a panovánie nad nimi? Kto nám jich brániti muož, abychom chlapuov svých nekázali, jakž se nám hodí? Ta řeč s některé strany muož velmi pravá býti, že pravě dědicky přieležie ta zbožie a panstvie k nim, kterýchž jich první otcové dobyli jsú a zápisy pevné na ně ujistili jsú vám, aby se nazí z nich rodiece nazí odsud šli. A k tomu smrť a peklo v zápisích ostavili a vždy z těch zápisuov neustavičnosť, hubenstvie, prokletie, bolesť a hanba, zámutky, dokudž smrť nerozdělí s těmi biednostmi. To dědictvie přirozené máte od svých otcuov: bieda a hoře, smrť a po ní peklo. Tuť jsú vám otcové erby zavěsili a mimo to niti jedné k dědictví na zemi nemáte. Pakli otcové vaši kúpili jsú vám lidi s dědictvím, s dědinami, to cizie a na ciziem kaupili sú vám, nebo toto jest pravá řeč božie: Páně jest země i Žalm XXIII, 1.
plnosť jejé, hory i doly, země, krajiny, neb on jest pán, ješto vládne zemí i nebem najpravěje jako stvořitel jich. Protož co jsú otcové vaši dali za jeho zemi, aby vás dědicky nám nepřátely jeho usadili? Však ktož sám nenie božie, nic božieho nemuož pravě požievati ani držeti, než jako násilník cizie bezprávně držie a požievá. Protož zmatečně na ciziem kaupi|li jsú vám 78 a.
otcové vaši, nevyhostivše u Boha vám k dědictví. A toť vás potká v den smrti vaší. Z toho napomenuti budete, že ste bezprávně boží věci drželi a užievali jich tupiece pána těch zboží pravého,

na jeho velikú potupu jeho dobrých věcí požievajíce. Protož pán Buoh obleče to všecko stvořenie v oděnie a bude bojovati s nepřáteli svými, ješto jsú jeho dobré věci osobivše sobě jakožto zrádce jeho zle jsú těch věcí požievali k rozkošem svým a k jiným hřiechóm na jeho potupu. Kdež su jemu měli chválu vzdávati z dobrých věcí jeho a viece jeho milovati pro ně, to zpět na zlé věci jsú je obraceli a skrze ně větčiemi nepřáteli jeho sú se zdělali. Protož nechlubte se tiem, že jsú vám to otcové kúpili na ciziem, neočistivše vám toho nižádnými listy ani svědomím, že vám Buoh své dobré propúští za svobodné a vašemu rúhavému životu, abyste jej vedli na jeho panství a skrze jeho panstvie. A že dieš, člověče, tukem prorostlý: Otcové naši kúpili sú ty lidi i s dědinami k dědictví, tu sú ovšem zlý trh vzděli a těžký okup, nebo kto muož lidi kúpiti s takým bezprávím, aby se tak robil a trápil bezprávími jako dobytek, k zabití připravený, a tak se pásl rozkošně na jich bolesti a tak jimi pyšně hrdal, psy ochotněji maje než ty lidi kúpené, chlapaje jim, frceje, tepa, sázeje, šacuje, lově šacuňky. A psu svému dieš: Myslivý, poď sem, lež tuto na polštáři! Protož tak lidi kupovati, pohleď, tučný, kohos kú-
78 b. pil a čehos kúpil. Však ti lidé prvé jsú boží, nežs ty je | kúpil. On je sobě k líbosti stvořil, jakož jest chtěl, a váží sobě viece jednoho člověka nežli zbožie, což jeho celá země má. A Kristus Ježíš ten jest kúpil sobě lidi ty ne stiebrem ani zlatem, ale krví svú drahú a bolestmi těžkými. Protož kto jest měl takovú kúpí kupovati tak protivně prvniemu kúpení? Prvé pán nebeský i sám skrze se kupuje je umřel za ně a tau smrtí ukrutnú kúpil je sobě k dědictví. A druhý pán zemský opět je kupuje k tomu, aby jich bolestmi své rozkoši rozmnožil, aby sobě z nich most udělal, posteli měkkú ustlal jimi a stuol bohatcuo skvostný ustavil a oděvy světlé a měkké a všicku líbosť tělesnú tu aby v nich složil. Protož pohlediž, tučný, v č(i)em jsi lidu založil tak sodomský život? Co dieš v ten den, když on na saudě sedě proti tobě a všecka ta bezprávie postavie proti tobě, která jsi činil tomu lidu, který jest on sobě stvořil a kúpil krví svú? A die tobě: Co si mému naj-

menšímu učinil, mněs učinil: jdiž do pekla. Protož bezpochyby poněvadž tu lidé z lehkých slov musí počet vydati, mnohým viece z takých tvrdých věcí, kteréžto saudce sobě přičte řka: Mně jste Mat. XXV,
učinili. Protož ty všecky věci tak tvrdě súzeny budú, jakož jsú zceněny tú smrtí a bolestmi Kristovými a jakožto mnoho odporny jsú byly přikázaním božím. A nepomuož tu nic kaupení ani zápisové ve dsky vepsaní aniž to zpomuož, že jsú se lidé velikými pány zdělali a v takových kupováních lidí, prvé od Krista vykúpených krví jeho. Všecko tu bude súze|no na těch pániech a kup- 79 a.
ciech lidu božího a změřeno bude každé jich bezpráví přikázaním božím. Co jsú tu proti němu učinili lidu božiemu bezpráví ti hlavatí páni, tu budú počteni v těch ukrutnostech přikázaními božími, a ta Buoh postaví na jich odsúzenie.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ OSMÁ.

Ty všecky věci, kteréž tuto od počátku jsú pověděny proto, aby známo bylo, v kteraké čistotě a nevinnosti ustavena jest cierkev Kristova prvotně skrze apoštoly podle správy čtenie Kristova a v té správě čtenie Kristova stála jest v té nevinnosti třista let a dvadceti let. A po těch letech umiešeno jest v tu cierkev dvoje panovánie pohanské, dva pány veliká umiešena jsta mezi ně: pán světský, ciesař, pán duchovnie, kněz veliký, papež, kterážto dva pány panujeta nad věrú i nade vším lidem podle zjednání satanova odporně proti Kristovi. A ta pány svými odpornostmi pohanskými tu cierkev porušila jsta, jejé panenský stav a čistotu, naprznivše ji tiem jedem, kterým otrávena jest ta cierkev. Protož aby známo bylo, že to umiešenie tú dvú pánuov s tiem panováním pohanským, ač jest přijato od lidu mnohého dávno jako užitek viery a prospěch, všakť proto to pohanstvie odporné a ten jed k trávení vylitý jakož ihned na počátku nebyl věrú ani po-

moc viery, takéž vždy potom nebude věrú ani pomoc viery, ale vždy bude jedem k trávení lidí a k umrtvení viery. A
79 b. to | má býti památné, že křesťané viery následujíce a věrú se spravujíce nemohú v pravdě panovati jedni nad druhými obyčejem panování pohanského, jakož napřed pověděno jest, aby pán křesťan kupoval jiné křesťany a panoval nad nimi jako jiný pohan s ukrutenstvím, dera je a jiné bezpráví čině a věře spolu s nimi, že jest je všecky spolu kúpil Kristus a váží sobě tak mnoho pastýře jako pána, nebo jest tolikéž krve vylil za pastýře jako za pána. Protož nijakž z viery toho nemohú dělati, aby jedni druhé sobě kupovali a vozili se na nich tak soběvolně a tak s potupným pohrdáním a činili sobě takové rozkoši z jich bolestí. Protož aby známo bylo, žeť to již jde podle převrácenie a podle poběhlosti zběhové a podle odstúpení od viery, žeť v tom samého pohanstvie následujé, a apoštolé, antikristovy takové nasilníky, ješto jsú posedli lid křesťanský s takými bezprávími, počtli jsú třetie stránku cierkve svaté jako vlky, pastýře ovcí.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

Než tyto věci pověděné jsú posmievaní a rúhanie a k hněvóm popúzenie pro davní držení od slavných mužuov cierkve římské. Protož tuto již puojdú odporné věci tomu, co jest napřed pověděno o moci světské připuzujície, nebo cierkev římská zpět proti tomu všecko vede o moci světské připuzujície a na čtenie je za-
80 a. kládajé a na písmech apoštolských tak tvrdě ja|ko úřad apoštolský, u vieře potřebný, a že by cierkev ta nemohla bez té moci zuostati v své pevnosti a v spravedlnosti. A toho puojčíme cierkvi římské, ješto se jest jedem opila a chce války vésti a z lidí krev točiti a zlé za zlé činiti: i jest jé veliká moc královská potřebna, aby s celú hlavú mohla ostati a z bojuov na města se a na hrady

vrátiti. Protož z potřeby se v tom na čtenie zakladá: najprvé tuto sobě na čtenie cestu stele k bojóm, kdežto rytieři tázali jsú Jana řkúce: Což učiníme i my? Vece jim Jan: Nižádného nepotlačujte ani hanějte a dosti mějte na svých žoldiech. Luk. III, 14

KAPITOLA CTYŘIDCÁTÁ.

Ale ty věci samy v sobě nic by velmi nemohly meče nabrúsiti křesťanóm, aby jím hojně krev cedili z lidí, ale veliký slúp cierkve římské, ješto ji silně držie, aby nepadla, dal jest tomu čtenie duch ostrého meče mezi křesťany řka takto: By křesťanská kázeň ovšem boje hyzdila, viece tato rada spasitedlná prosícím ve čtenie dána by byla, aby oděnie složili a rytieřstvie opustili; ale kterýmž na zvláštním žoldu velí dosti mieti, rytieřstvie nezamietá a bojuov netupí. Takť jest vytáhl ten slúp veliký ze čtenie miesto mléka krev. A kdy by naše viera založena byla na takových krvavostech, kteréž jsú rytieři jednali a co jsú krve vylili po tomto naučenie, tak by tehdy pravý výklad tento byl: Pakli viera naše zavazuje ránu, aby z nie krev | netekla, skrze čtenie, tehda násilím bez práva táhne se krev z lidí skrze čtenie. I die tuto o kázni křesťanské: Kdy by ta kázeň aneb dobrota měla ovšem boje u vieře tupiti, tehda Jan byl by rytieře tomu naučil anebo jim poradil, aby toho rytieřstvie nechali, že se nehodí kázni křesťanské toho rytieřstvie s oděním železným; ale poněvadž Jan ostavil je při tom rytieřstvie i při žoldiech, darmo kázeň předčí hyzdieci dielo rytieřské, nebo když jsú řemeslníci umělí k kterému dielu přivedeni, i ktož by jim hyzdil dielo jich potřebné? Protož podle těchto duovodov dielo potřebné jest cierkvi římské bojovati a krev z lidí vylívati a mečem pokoje dobývati. Protož k takým dielóm potřebie jest uředníkuov rytieřuov, aby boje konali za cierkev svatú a za svú vlasť. A podle toho již jest dobrý

Aug. proti Faust. LXXIV.

80 b.

boj mezi křesťany a na čtenie založený. Protož nevytasuj se, kázni křesťanská, aby směla boje potupiti založené na čtenie, nebo tak by musila i čtenie potupiti, chtieci viece nábožná býti nežli tobě čtenie ukazuje. Protož když tento slúp stál jest v Římě, drže a podpieraje cierkev římskú a opatruje ji bojem ve čtenie, jakožto dobré té cierkve u bojích obmýšleje, protož někteří za něho vytasili sú se s tú kázní, hyzdiecí boje a jiné krvavosti mezi křesťany, a on je potupil za kacieře a odvolal jich kázeň za kacieřský blud. Protož i nynie s tú kázní dušno bude, bude-liť v kom; kteréžto kázni bojové a jiné krvavosti se nelíbí; nebo tento slúp silně drží
81 b. boje | na čtenie založené, že všecko to kněžstvo ciesařské, ramenem se zapřevše, držie silně boje, pomáhajíce tomu slúpu, aby nepadl s svým naučením. Protož nevíme, coť se kázni přihodie od toho množstvie, ještoť v krvi tápá skrze čtenie o rytieřiech, než všakť vždy sluší z potřeby ke čtenie hleděti, ačť sú jemu pak i velmi múdrý duch krvavosti vdechli. A toto jedno jest potřebné: ač velmi máme čtenie věřiti, však s tiemto rozumem, abychom ty všecky věci, kteréž sú ve čtenie napsány, múdře opatřili, coť nás učie a k čemuť táhnú a žeť ne všecky nás k následování Krista vedú; nebo některé věci ve čtenie napsány jsú, ješto sú tu ostaly, komu a o kom pověděn(y) sú, a potom jsú v jiných nižádné moci neměli. Jakožto když pán Ježíš, očistiv malomocné, kázal
Luk. XVII, 14. jim, aby se kněžím ukázali a obětovali dary podle zákona Mojžíšova kněžím. Protož takový skutek stal se jest tělesně na těch, kterým jest mluvil a o čem jest mluvil, a potom nižádný apoštol téhož jest neučinil, aby odsýlal malomocné k biskupóm židovským, ani kto z křesťanuo potom byl zavázán obětovati takých obětí podle zákona Mojžíšova za své očištěnie. Protož ač jest ve čtenie napsáno to, ne k činění budúciem křesťanóm, neb to jest skutek kněží starého zákona a jest skutek moci Kristovy vyzdravení malomocných. Ale oběti biskupóm slušely podle toho zákona, protož potom, když kněžstvie přeneseno jest, nižádných lidí nevieže
81 a. k takovým věcem. Takéž o Janovi i o jeho rytie|řiech má rozuměno býti, že jest on zvláštnie věci měl činiti i mluviti, jichž

jest pán Ježíš nemluvil ani činil ani činiti přikazoval apoštolóm svým. Protož tak daleko dlužni sme řeči aneb skutky Janovy držeti, jakož pán Ježíš po něm přišed jich nám k činění potvrdil řečie aneb příkladem. A z toho muožem rozuměti, že Jan poslán jest před pánem Ježíšem, aby jemu cestu jeho připravil, to jest lid spuosobil ku pokání a k poznání pána Ježíše, pravě, že má po Jan. 1.
něm přijíti silnějšie nežli on jest a že má dokonalejšie skutky činiti nežli Jan činil jest. Protož Jan, předcházeje pána Ježíše, časem byl jest ustaven pod zákonem Mojžíšovým, kterýžto v tu chvieli měl zachován býti se všemi skutky svými i s řečmi, kromě křtu a svědectvie, které jest měl vyznávati o pánu Ježíšovi: to jest zvláště bylo na něm mimo zákon, ale co jest měl obci židovské mluviti potřebných věcí, to najviece o pokání a o křtu, kterýž ku pokání byl spuosoba, ale aby stavóm aneb úřadóm zákon který jiný ustavil než ten, pod kterým jest sám byl a který lid v tu chvieli měl zachovávati, toho jest Jan nemohl proměniti ani jiného mohl jest ustaviti stavóm a řádóm ani k vinám ani k spravedlnostem jiným než jim zákon učil. Protož toho toliko, pod nímž jest lid stál, potvrdil jim a k němu napomienal jest, dokudž jest živ byl, v němž lid měl státi, dokudž čtenie Kristovo nebylo ohlášeno skrze apoštoly. |

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PRVNIE. 82 a.

Protož rytieři, kteříž sú Jana tázali o tom, co by měli činiti, byli jsú kromě viery křestné. A on, vida, že sú lidé, ješto moci požievajé a slúžie u vyššiech pánuov aneb u vladařuov, k tomu stavu naučenie hodné dal jim podle zákona Mojžíšova, aby nižádného mocí a násilím nepotlačovali ani z pýchy koho haněli a dosti aby na svých platech měli, aby nelúpili na cestách ani jinak mocí chudiny nedrali, neboť ti hřiechové najviece těch se držie, ktož moci požievajé. Protož jakož jest viděl, čiem ti lidé najviece

Boha hněvajé, proti tomu jim zákon božie položil, nebo takové věci zákon Mojžíšuo zapoviedal jest, aby násilé nečinili jedni druhým ani mocí sužovali koho. A že jich Jan netáhl od rytieřstvie, nebo Židé podle zákona mohli rytieřstvie požievati aneb moci a skrze moc mohli boje vésti a nepřátelóm se brániti, protož nepoložil za zlé rytieřství, ale hřiechuov jich zbránil, kteréž jsú mohli činiti skrze moc rytieřskú. Protož, ustaviv je na přikázaní zákona Mojžíšova, dále jich pod nižádný zákon nemohl vésti ani jim zákona jiného ustaviti, nebo on nebyl jest ustavitel zákonuov; nebo čtenie jeho chválí v tom, že jest byl poslán od Boha na to, aby svědec-
Jan. I, 8. ctvie vydal o světlu, ale to ihned zamietá čtenie řka: Nebieše on světlo, ale aby svědectvie vydal o světlu. A pán Ježíš sám chvále
Jan. V, 35. jeho die o něm, že jest byl svietedlnice hořiecie a svietiece, ale vy jste se nechtěli veseliti na čas v světlu jeho. Die o něm, že
82 b. jest byl | svietedlnice hořiecie a svietiecie na čas, ale světlo světa nebyl jest: to již samému pánu Ježíšovi ostalo jest, aby on byl světlo světa, moha všem na světě svietiti dokonale jako slunce životem svatým a nevinným a učením přepravým zákona svého. Protož jemu jakožto Bohu toliko přieležie zákony ustavovati všem lidem o všech věcech jich: k stavóm, k úřadóm i ke všelikým skutkóm; nebo on jest proměnil zákon židovský tělesný a ustavil duchovní dokonalý. Protož Jan nemohl jest řieci rytieřóm: Nechajíce rytieřstvie, poďte po mně. Ale pán Ježíš knieżeti řekl:
Mat. XIX, 21. Prodaj všecko, co máš, a daj chudým a poď a následuj mne. I stav na něm mohl změniti kniežecí i od ženy jeho mohl odvésti a za sebú jemu kázati choditi. A nepřikázal jemu, aby on mečem oháněl cierkev svatú, aby na ni zlý vietr neválo. Protož tuť jest o rytieřiech řieci, že tak velikú jistotu majé u vieře s boji a s vylévaním krve, jakož jich daleko pán Ježíš potvrdie s těmi krvavostmi, jakožto aneb s tiem mečem k obraně pravdy své s boji a s pomstami, tak-li jest on lid svuoj stavěl, aby skrze moc rytieřskú bránil se bezprávím svým. Ale tohoť nesnadně kto pravdú Ježíšovú ukáže, leč bude mečem a žalářem dovoditi. Protož již by dosti bylo pověděno o těch rytieřiech, kterým jest Jan naučenie

dával podle zákona Mojžíšova, jakož v tu chvieli jemu přieležělo i těm rytieřóm, kto by chtěl, mohl by porozuměti, žeť to nenie ve čtenie proto napsáno, aby z toho rytieři mezi kře|sťany základ 83 a.
měli, leč by prvé z viery Kristovy ukázáno bylo, by byla potřebnosť rytieřuov k obraně viery nebo některých při vieře; nebo najprvé to musí býti ukázáno z viery, na čem služebnosť rytieřská státi má: učie-li viera bojovati, mocí se bezprávím brániti, zlé za zlé činiti, tehda snadný duovod o rytieřiech bude podle správy Janovy; pakli bojuov a prolévanie krve nepřátel svých z viery neukáží, darmo rytieřuov k tomu hledajé. Nebo hledíece toho k samému Kristovi, coť on tu o rytieřích myslie, když políček velí trpěti: když v jedno líce udeří, aby hotov byl též i na druhém Mat. V, 39.
trpěti, a velí, aby se nebránili všelikému bezpráví, aby nižádnému Luk. VI, 29.
zlým za zlé se neodpláceli; velí nepřátely milovati a dobře jim činiti: jsú-li lačni a žíznivi, velí je krmiti a napájeti. V těch věcech ustavil pán Ježíš lid svuoj. Což tehdy u těch lidí rytieři s mečem učinie? Však dielo zabitie u nich padlo jest, poněvadž se zlým věcem nemajé mečem ani palicí brániti. Protož dovodiece rytieřuov k obraně takému lidu, pustili jsú se břehu i plovú bez vesla, kam je vietr nese.

Protož co nám již prospěje táhnúti se v takovú při na základ Krista, poněvadž ten slúp, ješto držie cierkev římskú v jejéch krvavostech, chce, aby kázeň křesťanská nekvapila s hyzděním bojuov. Ten prostě široce zakládá boje u vieře křesťanské na králiech židovských i na jich zákonu a ještě i na králiech pohanských a to přieliš široce vypisuje, uče krále křesťanské přiekladem králuo ži|dovských moci požievati k obraně cierkve svaté, aby se 83 b.
bojem postavila proti zjevným nepřátelóm a domácie kacieře s báznie křesťanskú ven plenila, aby bojuov bláznivě netupili. Protož již protrhl sieť široce, lově ve čtenie z smysluo onde i onde, aby na čtenie ustavil to hovado s desíti rohy a s sedmi hlavami s jeho krvavostmi, aby jsa opatřeno skrze zákon starý i nový nelekaje se cedilo krev z lidí, ano jemu plní ducha svatého dosti písma na to shromáždili. Protož tuto jest těžkosť, když již ne-

muož prospěti lidem to, aby se zastavili na základu Kristovi s pravú dobrotú, poněvadž pohanstvie púhé pevně odpočievá na ní tvrdě, ano již jemu také základ Kristus tak pevný jako stavú apoštolskému. Poněvadž Duchem svatým štípeno jest pohanství na ten základ, ktož tehda co šlechetnějšího muož na tom základu chváliti než to pohanství chválí? A již tak silně stojé na tom základu Kristovi to pohanství, že chce již samo chválu mieti na něm, jakoby ono samo viery následovalo, stoje na základu Kristovi. A jestli že by kto chtěl co jiného stavěti anebo chváliti na tom základu, jižto oslavené pohanství na základu Kristovi chce jeho tisknúti a praví o něm, že blúdí, vytrhaje se z pravých šlapějí cierkve svaté. Protož co jest mluviti a komu, ano již nenie sláva pravému Kristu, ale ti, kteříž přestupují, zvelebeni jsú v něm.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

84 a. Již potom budem se sváříti skrze svatého Pa|vla v těchto
Řím. XIII, 1. sloviech, ješto die: Všeliká duše mocem vyšším buď poddána, nebo nenie moc, jediné od Boha a které věci od Boha zřiezené jsú. V těch sloviech jakožto hlavnie založenie majé ciesařští kněží té moci světské u vieře křesťanské z toho berúce, že nápis tento pošel jest od svatého Pavla k věrným křesťanóm římského města a že podle toho písma mají spravována býti knížata křesťanská v svých úřadiech. A to chtie mistrové, aby tak držáno bylo za vieru ode všech křesťanuov. Jakož mně to jest řekl jeden mistr pražského učenie, že tak mám držeti: pakli bych tomu nevěřil, že sem kacieř. Protož tiem pilněji mělo by rozuměno býti těm slovóm svatého Pavla, což on tu mluví, že to pravé jest, že sboru věrných lidí, kterýž jest byl sebrán v Římě v Kristu za pohanuov a Židuo k vieře křesťanské Kristově, těm jest psal napomínaje je, aby mocem vyšším poddáni byli, ciesařóm pohanským, kteříž v

tu chvieli v Římě panovali, jsúce kromě viery. Protož rozdiel
veliký jest mezi tiem: učiti tomu věrné křesťany, aby těm mocem
pohanským poddáni byli v hodných věcech, v jichž jsú panství
přebývali, a jiné jest, aby tomu učil apoštol ty křesťany, aby z
sebe jednoho křesťana vyzdvihli za pána aneb za krále, aby nad
nimi kraloval obyčejem králuo pohanských, bráně jich od bez-
právie. Těch věcí nenaleznú mistři v slovích svatého Pavla, nebo
jiné jest učiti věrné křesťany, aby poddánj byli mocem ciziem v
ho|dných věcech, a jiné jest panovati a pány ustavovati odporné 81 b.
těm pánóm, pod nimiž dávno přebývali sú. Protož musíť býti
odporný smysl apoštolóm zakládati tu panovánie, kdež oni přika-
zujé pokorné poslušenstvie pánóm. Protož divná jest věc a přieliš
hrozná do těch mistruov některých, ješto tak slavně mohú kázati
pravé věci z viery Jezukrista světu protivné, že jsú blízko k mu-
čedlnictvu, a učie křesťany, aby byli hotovi k smrti pro vieru a
hlásí jim, aby neufali v kniežata, neboť v nich nenie spasenie, a
že lépe jest ufati v pána Boha než ufati v kniežata, jakož písmo
ty věci praví. Ty i jiné věci svrchované mluviece k lidem i chá-
pajé se křivě pravých písem, aby v nich vytáhli odpornosti pravdě,
aby na nich založili moc světskú připuzujície s panováním pohan-
ským mezi křesťany, aby je posedla jako lev a prodávala je jedna
druhým jako hovada k zabití. Protož musíť v nich veliká tma
býti z toho duovodu. Protož podle těch kázanie tak slavných zdá
se, že křesťany i sami se připravují od kniežat přezlých k smrti
pro vieru, kterážto kniežata majé již u vieře a vidí v nich nebez-
pečenstvie smrti pravých křesťanuov pro vieru, na něž sú mohli
očima hleděti, ano je stienají pro vieru a v žalářiech držie. A ně-
kteří z těch mistruov spáleni sú pro vieru od těch najhorších
kniežat, která sú pod věrú hotova k vylití krve svatých, když by
jim Buoh dopustil. Avšak i podnes hotovi sú mistři s kněžími
ciesařskými, pominuvše to vše|cko bezpráví, ještě lstivě z písma 85 a.
duovody činie k založení takových kniežat u vieře. Ano ji již tak
zežrala ta kniežata, v zlosti přemnožené stojíce pod věrú, že což
na jich zlosti záležie, již by pro ně neostal živ nižádný křesťan

pravý. Nebo tak jest zrazena pravá dobrota křesťanuov věrných před těmi kniežaty a mocmi skrze apoštoly antikristovy, že již tu majé pilnosť, zda by mohli vypleniti ta kacieřstva sobě nelibá. Nebo jim jinak nevoní ta pře pravých křesťanuov než toliko kacieřstvím.

Protož těch všech zaslepení na mistřích i na jiných kněžích a lidech nenie nižádná větčí přiečina než staří a plní ducha něčieho, ješto jsú přieliš oslavili tu moc najhoršie pohanskú pod věrú na věčné osídlo spravedlivých křesťanuov, že jim bude nelze ostati s věrú jinak, leč se strhnú s těch plných ducha něčieho a zemrú proti jich jednáním mnohým a duovodóm křivým. Protož jich duovodové u veliké tmě stojé, kteříž chtie moc světskú s panováním pohanským utvrditi mezi křesťany k jich prospěchu u vieře, stavějíce ji na těch mocech, kteréž tu svatý Pavel jmenuje a napomíná věrné křesťany, aby byli poddáni těm mocem pohanským
Řím. XIII. v hodných věcech. Nebo ty moci ciesařské v Římě v tom času byli jsú pohanské kromě viery, protož panování pohanské má pravé založení na pohanech, protož to panovánie pohanské založiti u vieře k užitku viery, jakoby čerta založil u vieře ku pro-
55 b. spěchu viery. Nebo když koho pokúšeti budau ďáblové, pře|múžli jich pokúšenie, tehdy prospějé jemu ďáblové, že bude skrze ně zkúšen u vieře a bude dokázán, že jest dokonalý u vieře: takéž moc ukrutná s panováním pohanským, osiedl mnohých naplněná, křesťanóm pravým zakryvši se věrú lstivě, muož býti věrným přiečina k trpělivosti a k mučedlnictvú, jako věrnému Husovi a Jeronymovi král uherský vydav je na smrť i byl jim veliká přiečina, aby skrze ruce jeho došli slávy nebeské.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ TŘETIE.

A že jest toto tak, že ty moci v Římě, kterýmž svatý Pavel poslušenství přikázal, byly sú moci pohanské, mordujíce křesťany pro vieru, oznamuje to čas, v kterém sú trvaly moci pohanské v

Římě. Jakož praví ti, jenž majé v paměti popsáno o mučedlníciech a o těch běziech, kteréž jsú v těch časiech byli, že od kázanie apoštolského třinácte ciesařuov jeden po druhém až do Konstantina trvajíce v Římě v pohanstvie a křesťany věrné mordujíce pro vieru Kristovu. Najprvé apoštoly pro kázanie čtenie zmordovali sú a po nich náměstkuo svatého Petra, najvyšších biskupuov, pět a třidceti do Silvestra: ty všecky zmordovali sú pro vieru a jiných kněží i z obce lidí množstvie, jimž počtu nesnadně muož býti, jakož knihy jedné prorokyně ukazujé i jiní nápisové. A čas ten, v němž jsú ti ciesařové pohanští trvali, byl jest tři sta let a dvadceti let až do Konstantina, v němzto věrní Kristovi nižá|dné moci světské nepožievali ani vyzdvihujíce z sebe pána 86 a. zemského, ale všudy po světu mezi pohany a pod jich mocí trvajíce s mnohými zámutky a s pokušeními toliko v naději utěšení svá majíce skrze vieru Jezukristovu. Protož na těch slovicch, která jest tu svatý Pavel promluvil o moci ciesařuov pohanských v Římě panujících, založiti moc světskú u vieře Kristově a ji těmi písmy tvrditi to pravdě nepodobné jest: to muož býti toliko od těch kněží mluveno, kteří jsú se opili jedem vlitým v cierkev boží, ješto dovodie té moci sobě k užitkóm a skrze niž dovodie, což chtie, ano jich nižádný nemuož tresktati z jich duovoduov, nebo oni panujé nad věrú a ukládajé o ni duovody, jako o Ježíšovi v radném sněmu židovském. Oniť jsú obdrželi proti spravedlnosti chudého Ježíše a ven jsú jeho vystrčili: již on ničím nevládne, a oni z jeho viery nadělali jsú sobě rozkošie tělesných, panstvie a chvály na světě a vždy a všudy praví jsú skrze moc, kteréž jsú sobě dovedli.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ CTVRTÁ.

Ale že svatý Pavel řka: Všeliká duše mocem vyšším buď poddána, těmi slovy napomenul jest ten sbor věrných křesťanuov v

Římě z pohan i z Židuo k vieře Kristově obrácených pod mocí ciesařuov pohanských trvajíce, ty učie, aby poddáni byli. A to jest učinil svatý Pavel z potřebných přiečin tomu lidu, opatruje jich potřebnosť, kteráž jim přieležela jest v tom přebývaní mezi
86 b. po|hany a Židy, a pod mocí pohanuov, aby se tak ohradili spravedlností mezi nimi, aby nižádná žaloba na ně nemohla upadnúti před ty moci ani před jiné lidi i jich přiečinami nemúdrými, nepřiekladnými. Nebo súce odlúčeni od pohanuo i od Židuov zvláště věrú a obcováním, v nenávisti sú byli a brzy z té nenávisti mohli jsú je uloviti s vinami, ač by i nebyli vinni; neboť nenávisť brzy nasbierá zaviněnie a žalob křivých. Protož tu jest bylo potřebí múdře choditi před těmi, ježto vně jsú krom viery, aby svú neopatrností nedali přiečiny proti sobě pohanóm zlobiti se a popúzeti se na se. A což sú nemohli svú dobrotú ukrotiti zlosti pohanské, již jsú musili ostatek dotrpěti, jakož jsú trpěli i mřeli od nich netepúce zase pohanuov, nebo je tomu učil v epištole
Řím. XII, 13, 19. svatý Pavel, aby se sami nebránili a nižádnému zlým za zlé se neodpláceli. Protož pak podle té opatrnosti, kteréž požievajíce mezi pohany aby některak mohli státi s těmi pokušeními, na to je vede, aby poddáni byli těm mocem a to u věcech rovných, jenž by neurazily pravého poddání a poctivosti božie, jakož sú služebnosti tělesné a dávaní platuov, kteréžto věci neurážejí svědomie ani viery v dobrých lidech, když těm pánóm dani platí těm mocem a jiné služebnosti k nim ukazujé, kteréž přieslušejé k dobrému těch pánuo. Taková poddání na dobrých lidech sú z pokory a z trpělivosti pocházejíce a jsúce v sobě pokora, kteréžto věci na sluhy božie slušejí, aby z pokory poddáni byli těm, ješto
87 a. u povýšení jsú netoli|ko dobrým, ale i zlým v těch věcech rovných, kteréž slušejí na lidi poddané, jenž nerušie poslušenstvie Bohu v nich než toliko pokoru ukazujé v nich jakožto v sluhách božiech. Z toho sú ty služebnosti pracovité podle těla a jsú umenšenie statku, když se rozmnožie právo královo, že časté dani berú na lidech: někdy chtie dva úroky pojednú a berně časté a nové zámysly, naplněnie ustavičné: jdi, přines ono, udělaj to. A těmi

břemeny zchudí lidi chudé a obtieží velmi. A že zvláště k takovému poddánie zavazuje je svatý Pavel mocem pohanským, ty věrné lidi jakožto z práva, poněvadž v jich panstviech přebývajíce požievali jsú jeho: domy, dědiny a jiné požitky tělesné majíce za nimi. Tím činem z práva sú byli zavázáni pánóm pohanóm, aby je za pány jměl(i) a platili jim dani z jich panství a jiné služebnosti i poctivosti hodné na ně jim ukazovali.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

Druhá přiečina potřebna byla jest a ještě jest, pro niž mají poddáni býti mocem, jakožto pro dobré to, kteréž se děje aneb mělo by se dieti skrze ty moci, že oni někdy dobrým věcem chtie na poddaných, aby pokoj měli spolu, jedni druhým nepřekážejíce a bezpráví nižádných nečiníce, silnějšie mdlejších netlačieče. A to ovšem poddaní mají činiti, nebo i viera takovým věcem učie, jéž se od Boha učí věrní křesťané. Ale páni pohané takové spravedlnosti přikazujé a k nim pudí a pro ně mstí pro své panování; nebo kdy by nepřipudili poddaných k takovým | spravedlnostem, 87 b.
nemohla by státi jich panstvie, nebo lid proti lidu zdvihna se zkazil by jeden druhý a tiem by jich panstvie zahynulo. Ale lidé ti, kteříž viery následujé, bez připuzení moci z milosti a z viery takové spravedlnosti i vyšší činie, prvé Boha v tom poslúchajíce nežli pánuov pohanuo.

Než pak ještě tato přiečina byla jest s strany těch lidí věrných, pro niž je napomiená svatý Pavel, že vyšším mocem mají poddáni býti jakožto pro dobré to, které se děje aneb mělo by se dieti skrze ty moci, že oni někdy dobrým věcem chtie na poddaných, aby pokoj měli spolu, jedni druhým v ničemž neškodiece; nebo někteří z nich hýbali jsú se k nepoddání těch mocí svobodú, v nížto sú ustaveni skrze pána Jezukrista, jsúce skrze něho vysvobozeni z moci ďábelské a z služebnosti břemene zákona sta-

rého, kteréžto břiemě těžce sú nesli, až sú s něho vyproštěni skrze milost pána Jezukrista, v svobodu povoláni jsúce. Protož z toho mohli jsú se hnúti i tuto k svobodě, aby panóm pohanským nebyli poddáni a pod jich břemena aby nepodnikali. Takými myšleními mohú i podnes hýbáni býti dobří lidé i zlí, chtiece svobodě veliké a mnozí jsú myslili pány bíti a s zebe je ssaditi, aby se na nich nevozili. Protož svatý Petr vida v té straně takovú
I Petr. II, 26. svobodu i nazievá ji zástěrú zlosti, že zastierajíce se pravú svobodú nepravě uběhli by v zlé věci: chtiece svobody Kristovy příliš tělesně požievati, odpierali by mocem vyšším poddáni býti i
88 a. upadli by jim v ruce s vinú a ztratili by ka|ždú svobodu v svědomie i v těle. Protož vida to svatý Pavel, co by zlého vyšlo z nepoddání jich, vede je k němu, nebo ihned pohanóm a mocem jich z té přiečiny byla by viera v nenávisti, tak že by pohané za to měli, že ti, ktož se k nim táhnú, chtie svoji páni býti, protož nedali by jé v svých panstvích kázati, aby jim nenarostlo množstvie panství takých pánuov skrze to kázanie a tak by všecky plenili napořád s tú věrú. A protož velmi hodně jim přikazuje to poddánie, kteréž u dobrých muož ctnostně držáno býti a bude přiečina i pomoc k držení dobroty i ctnosti, poněvadž by opustíce to poddání, byli by přiečina a odpornost ctnostem i vieře, kdy by jé pro to neposlušenstvie pohané nedali kázati v svých panstvích. Protož i posledními řečmi ještě viece v nich potvrzuje toho po-
Řím. XIII, 1—2. slušenstvie k mocem vyšším řka: Nebo nenie moc, jediné od Boha a které věci sú, od Boha zřiezené sú; protož ktož se moci protiví, božímu zřiezenie se protiví a ktož se protiví, sami sobě zatracenie dobývajé. A těmi všemi řečmi v těch věrných lidech potvrzuje poslušenstvie k vyšším mocem, pod zatracením pravě jim, že ktož se moci protiví, zřiezenie božiemu se protiví a proto sobě zatracenie dobývají. A že die: Nenie moc, jediné od Boha, to jest, že z sebe nenie nižádná moc aniž muož býti dobrá ani zlá, pohanská ani kacieřská, nebo nic nemuož býti, čemu on nechce podle písma. Ale však ne každý, ktož se v moc vieže aneb jé požievá, Bohem se v to vede, ač i přitom z dopuštěnie božího toliko

muož|se vázati v moc; nebo některé moci od Boha sú k zřiezení 88 b.
země a některé povstávajé k zetření země, aby Buoh hněv svuoj skrze ně vylil na zemi jako přieval krupný k zetření semena na zemi. Jakož teď za nás to stalo se jest jednak patnácte let vzteklá moc ukrutná k zetření všech věcí nedbající aneb péče o tom nemající, aby dědiny osazeny byly a saudy aby prošly k srovnání lidu spravedlivě, ale viece k tomu horlivosť té moci, aby vše zetřela, bořila a pálila, zabíjela, lúpila, u vězenie sázela a všecko jako kobylka sleptala a opustila, nebo pán Buoh dopustil jest takové moci, aby prchlivosť svú vylil na lid hřiešný, ješto v ničemž Boha nectí a ve mnohém pokrytstvie stojé tupíc Boha. A ta moc nemohla by povstati ani trvati, by on nechtěl, nebo dic prorok, že nebude zlé v městě, by jeho neučinil pán. A že kněžstvo ciesařské nechce povoliti, by jiná moc v pohanech aneb jiná jim protivna byla od Boha, jediné ta, kteráž jich a stolice římské hájé, za kterúžto oni sedí jako pod stínem: ta jest zvolena cierkvi římské. A tak každé šibalstvie utvrzené od jiných sobí moc zřiezenú chtě od Boha a chtie jiné roty skrze ni třieti, jako by Buoh každé rotě zvláště moc řiedil, aby spolu války vedli, majíce moc zřiezenú a pravdu napřed, aby tiem lépe bili jedni druhé. Protož v těch slovích svatého Pavla již najsilnějšie založenie mají moci světské mezi křesťany pod věrú a utvrzují z toho, že dic: A které
věci od Boha jsú, zřiezené jsú a ktož se moci protiví, zřie|zenie 89 a.
božímu se protiví: majíce za to, že k nižádné moci, kteráž prvé kromě viery před tiem byla jest, že nepřiležie ta slova svatého Pavla k ní, by od Boha byla zřiezena, než toliko tu přiestojé zřiezení božie moci, když křesťané poběhlí od Krista chtie se krvaviti a jedni z druhých krev točiti skrze moc: tu již těm mocem přiestojé zřiezení božie a ty sú od Boha. A že na té moci stojé toliko zřízení boží a již tolikéž muož jako blahoslavenstvie anebo jako ctnosť, skrze niž se zasluhuje blahoslavenstvie, a že jinde nestojí nikdež ctnosť zasluhujície blahoslavenstvie, jediné mezi křesťany: protož takové zřiezení ctnostné a zaslúžilé a od Boha pošlé nikdež jinde nemuož státi než na mocech, kteréž jsú

nazvali najkřesťanštější, ješto svatú cierkev mají spasitedlně zří-
diti a ji hájiti od zlých lidí, aby svaté matky našie nezarmucovali
a nerušili jejého pokoje a v svatých náboženstvích a v božských
řádiech aby ona na věky zpívala Bohu na česť. Protož těmi slovy
najslavněje muož moc u vieru umiešena býti, jako by ona vlastní
byla vieře, poněvadž v ní přiestojí zřiezení boží jako ctnosť
zasluhujície blahoslavenství; a poněvadž taková ctnosť stojí
na té moci, s nížto muož vjíti král do blahoslavenství. Tím činem
nižádný z těch, ktož moci požívá, nebude zatracen, nebo zřiezení
boží stojí v něm s tau mocí od Boha pošlú. A tak ono písmo vy-
loudr. VI, 7. padne, ješto die: Mocní mocné muky trpěti musí, neboť mnozí
89 b. násilníci seděli sú na stoliciech povýšení, Bohu ne|milí, i dnes
sedí. Protož nepřiedrží se ctnosť zasluhující spasenie toho zřie-
zenie, kteréž na mocech stojí, leč by prvé tu moc od Boha měli,
aby jim dal syny božími býti. Nebo viera Kristova vyššie jest
nežli to zřiezenie, kteréž na mocech světských stojé, a nebude-li
na kom synovstvie boží státi, nebude spasen, ač jest i věřil v
syna božieho. Protož muož tuto na při býti to zřiezenie a brzo
bude shledáno, žeť i na pekelnících muož státi, když přijdem k
slovóm svatého Pavla, ješto die, že nenie moc jinak, jediné od
Boha a kteréž věci od Boha sú, zřízené sú. Protož těmi slovy i
na mocech pohanských potvrzuje zřiezenie božieho, nebo v tu
chvieli nižádných mocí křesťanských nebylo jest než samy pohan-
ské od počátku panujíce, a v těch mocech stálo jest vždy zřiezení
božie, jakož i moc jich od Boha jest vždy byla. A byť tak nebylo,
nemohl by svatý Pavel lidu věrného v Římě zavazovati u poslu-
šenstvie ciesaře římského, Nero pohana, a řieci jim: Nenieť moc
jinak, jediné od Boha, a které věci od Boha jsú, zřiezené jsú.
Protož to zřiezenie, kterakkoli skrze ty moci jest, velebiti mnoho
aneb jich povyšovati u vieře chtic, však nemohú viece nad moci
pohanské jim dobroty přidati skrze to zřiezenie božie, kteréž
skrze moc v nich stojí, leč skrze vieru kto z nich co viece do-
broty dosáhl by, že by syna božieho přijal živú a skutečnú věrú,
aby jemu Buoh dal moc, aby synem božím byl: tiem by mohl lep-

šie býti než pohan s tú mocí. Ale v skutku toho nevidíme, by
takovú dobrotú | pohany přesáhli, ale spíše zlostí pohany pře- 90 a.
sahují; neb ač u vieře zevnitř jsú tovarystvím, vyznáním ústním
Krista Ježíše, ale v pravdě viery nenávidie a nic nechtie Krista
na sobě mieti, jediné vodu židkú, aby se v ní máčeli ve jméno
Ježíšovo, a tau samú vodú aby se přivázali k němu jakožto k
umrlci, když jeho k hrobu nesú: tak se jeho držie, žádajíce, aby
spíše do kostela došli a tu postaviece v zemi spieše uvalili jej, a
tak jsú jeho přerádi s očí prázdni. Takéž ten lid vyprázdněný
z Boha, jimž Kristus Ježíš jako mrtvý jest: všudy jim smrdí,
všudy je mrzí, všudy jim hanbú jest, všudy jako bezpráví života
jich, protož jako pohřebený umrlec smrdutý odvržen jest od srdce
jich. Pakli jim bývá v paměť uveden, tu najspieš k sváru, aby se
ihned vyvodili řády a právy svými, že na ně slušie pýcha, lenosť,
prázdnosť a všeliká poběhlosť a že nemohú býti tak pokorní,
jakož slušie na křesťany; a by tak mělo býti, tehdy by nižádný
spasen nebyl. Protož vyčtú se z něho jako z dluhu, jehož nemají
čiem platiti. Protož zřiezenie božie samo v sobě, kteréž v jich
moci stojé, nemuož převýšiti pohanuov, v nichž též zřiezení božie
stojé, nebo jich moc s týmž zřiezením božím stojí. Poněvadž nic
nad pohany nemají, tehda nemohú skrze to zřiezenie božie spa-
seni býti, nebudú-li jeho z viery hledati, nebo die písmo: Nepra- III Ezdr. IV 37.
vým jest král a nebude spasen král v moci síly své. Die, že jest
nepravý, ač i zřiezenie božie stojé v jeho moci; i s tiem zřieze|ním 90 b.
muož nepravý býti a pro tu nepravosť nebude spasen.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ŠIESTÁ.

Než mluvíce o tom zřiezení božím, to stojé u velikém zaple-
tení a protož muož se chybiti pravdy při něm a škodu vzieti,
nebo má jakés přivázanie k svrchovaným věcem, k nimž přilípá
smysl tělesný těch, kteříž své dobré v moci světské jsú složili v
křesťanském přebývaní. Protož tato slova jímají se té moci k

svým úmyslóm, jako by ta slova úplně slúžila jich úmyslóm tělesným. Protož hledíce k slovóm svatého Pavla, ješto die: Nenie moc, jediné od Boha, a kteréž věci od Boha jsú, zřiezené jsú, — to slovo toliko k moci světské patří, ale ke všem věcem, kteréž jsú od Boha zřiezené a jsúce zřiezené řády jednajé anebo zřiezení nějaké v nebi aneb v zemi, v lidech anebo v jiných stvořeních. Protož poněvadž úzko jest při tom, musí tiem viece řeči o tom šířeno býti a o některých zřiezeních, ješto od Boha jsú, porozuměti. Nebo to slovo zřiezení božie někdy sáhá k věcem svrchovaným nebeským a duchovním a pravým a někdy také k duchovním a pravým, ale však nieže stojí nežli nebeské. A někdy to slovo stojé ke všem stvořením, nebo všecky stojé a trvajé podle zřiezení božího a nemohú z něho ničímž odchylována býti; nebo v tom řádu, v kterém je Buoh postavil, přirozeně trvajé a nemohúce proti svému přirození v neřád (upadají). Protož o těch zřiezeních božích mnohých nemíniem aniž
91 a. umiem šířiti řeči, než o lidech zde přebývajících, u nichž by | mělo dokonale zřiezení boží státi u věcech duchovních i v nižších zemských. Jakož jest je Buoh najprvé od počátku zřiedil, ten řád jsú již ztratili, protož po ztracení toho řádu ostali jsú u velikém neřádu. A i v tom neřádu jsúce, ještě potřebují nějakého zřiezení aneb řádu, aby nemuož-li jich dále uzdraviti aneb ovšem, aby skrzeň mohli trvati a zachováni býti při životě tělesném. Nebo poněvadž Buoh chce, aby svět trval tak dlúhé věky, a chce, aby na něm lidé trvali po všecky věky, dokudž ten svět trvá: protož k takovému trvání dlúhému pokolení lidskému z potřeby nějaký řád od Boha měl jest zjednán býti, aby to pokolenie skrze ten řád trvati mohlo, dokudž Buoh chce mieti ten svět s tiem pokolením lidským. Protož toto jest první přirození od Boha tomu pokolení k trvání dlúhověkému, aby se rodilo ze dvú člověkú, aby jedno hynulo a druhé povstávalo skrze rození, až by tak setrvalo po všecky věky skrze rození. A to by jinak státi nemohlo, by toho zřiezení nebylo, jakožto dvú člověkú, aby každým dětem ostali otec a máti, aby je zrodivše chovali jich a vychovali je do

jich síly a opět o ně myslili, aby je k témuž přivedli, co jsú sami,
aby jich synové pojímali se s ženami jiných lidí a dcery jich s
mužmi jiných lidí. A tak puojdú tiem řádem pokolenie lidská
jedna po druhých, majíce základ takého zřiezenie v otci a v ma-
teři. Nebo když by každé děti neměly manželky otce a mateře,
jenž by svazkem jednoho těla nebyli v manželství spojeni, aby | 91 b.
sobě vlastní byli jako jedno tělo, nemohly by jinak ty děti odcho-
vány býti ani jistého otce mieti, lecjaks by přebývaly jako psi, a
což by se od nich narodilo v tom psím běhu, nižádný by nechtěl
dětí chovati, maje za to, že nejsú jeho, poněvadž mátě jich jest
účastna jiných mužuov. A tak by nižádný nechtěl dědice syna po
sobě ostaviti ani o něho péče mieti. A tak by se pokolenie lid-
ské spletlo tiem neřádem, že by musilo zahynúti. Protož k tomu
konečnému trvání na dlúhé věky pokolenie lidskému potřebí bylo
jest zřiezení manželského, aby otec a mátě byli sobě vlastnie jako
jedno tělo a děti aby měly otce a máteř vlastní, aby je milovali a
odchovali a obmyslili jich byt k dalšímu trvání v dobrých věcech
časných. A měli by jim pilněje obmysliti dobré věci věčné, kdy
by je sami znali a z viery v nich stáli a to mnozie činili z viery
dětem svým. Protož v této straně takové zřiezení od Boha jest,
jenž zřiedí pokolenie lidské skrze rozenie tak, aby mohlo vždy
trvati. Ale poněvadž v hřiechu se rodí ta pokolenie a jsú napl-
něné zlosti, tak že ďáblové je osobujé sobě a vládnú jimi: protož
svatý Pavel die o ďáblech, že sú kniežata povětřie, kteříž dělají Efez. II, 2
nyní svú zlosť v synech nevěrných, a jsú kniežata temnosti a vlá-
daři světa a jich nenávistí vešla jest zlosť a smrť na okršlek všie
země. Protož die o nich písmo: Nepravi sú všickni synové lidští III Ezdr. IV, 37.
a nepravi jsú všickni skutkové jich a nenie v nich pravdy a v
své nepravosti zahynú. A protož podle takové poraže|né zlosti ďá- 92 a.
bel dělá v nich zlosti rozmnožené a zvláště nenávisti, nesvornosti,
rozdělenie, svády, boje, zabíjení a povstávaní lidu proti lidu, tak
že kdy by nižádné pomoci a zastavení neměli, ten lid zhynul by
jeden od druhého, protož to pokolenie lidské podle takových zlo-
stí přestalo by býti na zemi. A protož k tomu jest moc světská

Bohem uvedena, aby mohla pokolenie lidská skrze ni trvati v časném životě, dokudž vuole božie chce. Protož k tomu rozumu mluvie svatý Pavel, že nenie moc jinak, jediné od Boha, a které věci od Boha jsú, zřiezené sú. Protož poněvadž zřiezené sú, tehdy zřiezenie jednajé, aby skrze jednoho množstvie mohli se srovnati a k něčemu jednomyslně táhnúti. Protož pán Buoh poddal králóm a kniežatóm země, krajiny i s lidem ku panství, aby množstvie zástupuo mohlo se srovnati v přebývaních svých a u věcech časných pokojně. Nebo jinak by řád ve množstvie nemohl býti, kdy by všickni jednostajně rovné moci byli a nic by se srovnati nemohli aniž by sobě povoliti chtěli. A nemohúce se srovnati, svadili by se a srotili jedni proti druhým a nebyl by nižádný řád ani zastavení ani ukrocenie. Protož k takému množstvie, kteréž se milostí a pravdú boží nemuož srovnati ani na čem pravém přestati, musí býti jeden hlavnie pán, knieže neb král s mocí velikú, aby což on všem k užitku pochce, mohl je mocí připuditi k tomu. Nebo jinak takové zlosynstvo poběhlé a soběvolné neobrátilo by se i na krále, kdy by se nebálo moci jeho.
92 b. Protož slove | moc světská připuzujície pudieci všecky soběvolné, aby na rovném přestali. Pakli kto se zpěčí, ihned ruka moci světské naň s pomstú a někdy musí i hlava doluov. Protož skrze moc zbraňuje, aby jedni proti druhým nemohli povstati k svádám a k mordóm, aby se roty nepozdvihly a násilím mdlých netlačily. Protož rovná množstvie, aby svorně u pokoji mohla státi, bezpráví jeden druhému nečiníce, a musí k tomu práva městská mieti, aby žaloby a bezpráví skrze ně saudil a nesnáze a žalobám konec učinil a pře dělil mezi tiem lidem nemúdrým, maje smysl vyšší a moc k tomu, aby těmi věcmi ukroceni jsúce nepovstávali jedni proti druhým a měli dosti každý na svém. A tyto věci musí každá moc pohanská mieti k správě lidu, aby tiem lid nemúdrý řiedila a krotila, aby mohl skrze moc kralovú při životiech a při statku do vuole božie státi, jakož se ukazuje, když král Asverus sa pohanem avšak dobře to znal, kterak skrze jeho panovánie
XVI. množstvie národuov koná své věci u pokoji, protož die: Když

mnozie národové mému přikázanie jsú poddáni a veškeu svět mému panstvie jest podroben, nikoli sem nechtěl moci velikosti své s ukrutenstvím požievati, ale milostivě a dobrotivě spravovati sobě poddané, aby oni beze všeho strachu, věk svého života pokojně přeběhnúce, žádajícieho ode všech smrtedlných odpočinutie požievali.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

Protož z toho známo jest, v čem a k čemu ti krá|lové pohanští pokolenie lidská zřiedili jsú skrze ty moci své, aby je u pokoji zachovali, až by žádající věc všech smrtedlných přišla, to jest, aby je u pokoji zachovali, až by odpočinuli skrze smrť od běhu nynějšího zaneprázdnění. A tak se skrze tu moc muož zachovati pokolenie lidské v časném životě do vuole božie; nebo kdy by to pokolenie lidské ztratilo skrze svú zlosť všelikú pravdu, musilo by zahynúti: zlosť by je strávila. Protož poněvadž jiné pravdy nezná aniž by jé přijalo, tehdy té pravdě musí poddáno býti, kteráž se skrze moc uvodie. Protož všeliká moc, když chce panovati, musí mezi množstvie tu pravdu uvésti, aby skrze ni množství mohlo se srovnati v běhu zemském a v té dobrotě aby jedni na druhé nesáhali zlostně, násilím bezpráví mdlejším činíce, a jedni druhým aby musili právi býti v učiněnie křivdy podle nálezu pravdy královské a městské. A pakli kto zruší cíle pravdy jich, na to oni meč nosí a moci požievajé, aby mstili smrtí nad přestupníky zákonuov svých. A protož to zřiezenie božie, kteréž se děje skrze moc králuov zemských a pohanských, jest taková dobrota, skrze niž se řiedí a zachovává pokolenie lidské v časném dobrém těla a statku, bez kteréžto dobroty pokolení lidské již tak padlé a strávené a ďáblóm poddané, od Boha odlúčené, nemohlo by živo na zemi přielišnú zlostí ostati, nebo dva vlastní bratry prvních lidí uvedl jest ďábel v tu zlosť, aby jeden druhého

93 a.

I Mojž. IV.

žabil z nenávisti. A potom v jiných pokoleních vždy tak dělá,
93 b. veda je v za|bití. Protož zřiezením božím ta moc světská uvedena jest jako plot aneb ohrada, ješto skrze ni muož se zachovati to pokolenie padlé jako ovce ztracená podle svrchnieho života a dobroty jim pohodlné k času nynějšímu těm, ješto o životu pravém a budúcím nic nevědie. Ale to diem, že nic jinak nemuož moc světská zachovati v té dobrotě časného života a v prospěchu časných věcí pokolenie lidského, jediné tak a dotud, dokudž pokolení lidské nepopudie proti sobě prchlivosti pána Boha všemohúcieho svými hřiechy tvrdými: dotud moc královská jim prospievá k pokoji a k jinému řiezení zemských věcí. Ale kdyžto na se hněv božie přivolají, tehdy se od králuov počne jich obořenie, aby jednáním ďábelským králové, jedni s druhými se svadíce, proti sobě boje zdvihli a, shromáždíce množstvie zástupuov, táhli jedni proti druhým a spolu se zmordovali a mnoho tisícuov jich pojednú aby zhynulo, aby sobě lid zhubili na těle i na statku, zbořili a zlúpili krajiny, země do zahynutie, jakož o takových věcech v písmích zjevno jest v knihách králových i jinde a před očima nám se děje. Protož to zřiezení božie skrze moc královskú tak mnoho chránie pokolenie lidského v časném dobrém, kterak dlúho hněv boží nebude popuzen na nich hřiechy jich; nebo pán Buoh jest král nad králi všie země a nad národy všech zemí: onť ustavuje krále a ssazuje. Protož v rukú božiech jest moc zemská a ohavna jest všeliká nepravosť národuov, a užitečného správce
94 a. neb krále svým | časem ustaví nad nimi. Protož onť ustavuje krále národóm k dobrému časem svým a také jeho ssadí pro nepravosť ohavnú národuov proto, že jeho samého, krále najvyššího, nectie a věděti o něm nechtie toho, že on jest král nad králi zemskými a nade všemi národy panuje a vládne jimi a že jím toliko stojí všecko dobré všech národuov. A když na něm potupí všecka dobrodění jeho a popudí na se hněvu jeho, králť tělesný neodvede hněvu božího od nich, ale i s nimi zetřien bude, jakož
I Král. XII, 18, 25. prorok řekl jest lidu židovskému: Aj toť váš král, jemuž jste chtěli, a nebudete-li se Boha báti, zahynete vy i s králem vaším.

Protož marní sú všickni lidé i s králi svými, v nichžto nenie umènie božího, jenž opúštějíce Boha, krále nebe i všie země, i kladú náději o své dobré v králi, člověku smrtedlném. A když se nebojé krále najvyššieho, málo a řiedko naleznú to v králi zemském, čehož se nadějé v něm: spieše jeho metlu tvrdú uzřie nad sebú. Moudr. XIII, 1.

Ale muož k těmto věcem řečeno býti: kterak ti králové pohanští, slepóty a bluduov plní súce, mohú řiediti lid sobě poddaný v té dobrotě, v níž by mohl asa v časném dobrém zachován býti? Však oni s tiem nehledie k Bohu aniž jeho znajé. A na to muož rozum býti, že jest to pravé, že on je ustavuje s tú mocí k řiezení během zemským a národuov lidských, ač oni na to i nemyslie, což skrze ně Buoh myslí; protož při jedné věci puojde Buoh a počnú lidé: Buoh jiné myslie při té věci a lidé jiné. Avšak při té věci duojde úmysl boží, ale lidé v tom | hledajé svých věcí zemských: kralové zemští, chtiece kralovati nad množstvím, žádajé bohatstvie a mnohého povýšení, vysoko nad mnohé, žádají cti, chvály a zvelebenie v světě, žádajé rozkošie sladkých hojnosť bez nedostatkuov mieti a svobody tělu ve všem. Protož mistr Protiva die, že počátek moci královské a městské počal se z chlipnosti panování, nebo v prvních knihách Mojžíšových psáno jest, že Kain pro vraždu bratra svého udělal jest město, jehožto vzdělání přiečina podle kroniky Jozefa byla jest, že, lúpežem a násilím zboží shromažďuje, svých měst k zlodějstvie jest požieval, města zdmi ohrazoval jest a boje se těch, kteréž jest urážel a zlúpil s svú rotú, v svých městech jest shromažďoval. Protož počátek moci aneb panování s strany žádosti lidské ihned lúpežem a násilím kvetl jest. A Šalomún kralóm die: Protož slyšte, králové, a srozumějte, učte se, saudce krajin zemských, přikloňte svoji uši vy, ješto panujete nad mnohým lidem a líbí se vám prvními býti v zástupích národuov. V tom oznamuje, co tiehne k panování nad mnohými národy krále a kniežata. Nic jiného než to, aby prvními v najvětčie cti a v rozkoši byli. Protož jiné myslie chtiece kralovati nežli Buoh, ale měli by ovšem tak mysliti

Marginalia: 94 b. — I Mojž. IV, 17 — Žalm II, 10. — Moudr. VI, 2—3.

spolu s Bohem, aby podle jeho vuole kralovali, nebo tím budú
potkáni najposléze, když se otiežc na jich skutky a přeptá se na
jich myšlenie a dá jim vinu z toho, že sú nepravě saudili a zá-
95 a. kona spravedlnosti neostřiehali sú. A to jim tie|že puojde po libém
panování nežli by zde stádo sviní pásli.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ OSMA.

Než v tom ku první řeči patřiece, že oni súce daleko od úmy-
sluov božích, když chtie kralovati, avšak toho nemohú minúti:
vždyť musí lid srovnati k té spravedlnosti, v niež by se mohli
upokojiti vespolek skrze jich připuzení, aby pod jich bázní sto-
jéce nesměli jiným překážeti ani škoditi: bez také spravedlnosti
nemohli by kralovati ani lidu sobě poddaného zachovati, kdy by
lid nebyl ukrocen mocí pod práva saudná a pod tu spravedlnosť,
jíž se muož množstvie srovnati pokojně pod jednoho pána hlav-
ního. Protož bez toho byl by křik a rozdělenie v lidu, jakž by
pří žalobných nepokojil pomštěním nad těmi, jenž činie bezpráví
a saudem pravým rozdělujé žalobné pře podle práv, skrze něž
řiedí lidi v saudech. Protož buď pohan aneb jakýžkoli poběhlec,
bez těch věcí nemuož kralovati ani lidu srovnati k svému pano-
vání, než vždy se mocí postaviti proti zlým o všecky poddané až
do najmenšího člověka, aby jemu nižádným bezprávím od jiných
nezhynul, aby jemu panstvie nesešlo na něm. Protož ten král
pohan aneb kterýkoli poběhlý křesťan v takých zřiezeních lidí
svých viece v tom hledaje také přitom ostřiehá, což Buoh chce
skrze něho mieti, jakožto zachování lidu v časném dobrém. A to
diem najnieže: v tom časném dobrém. Ale David i jiní králové
spravedliví, ješto jsú měli známosť boží v sobě a milosť k němu,
95 b. následujíce zákona | božího, mohli jsú i podle svědomie lid řie-
diti skrze zákon boží, učiece jemu lid, a podle zákon(u)o mohl

jest král spravedlivý moci připuzujície požievati nad neposlušnými, nebo zákon židovský tělesný byl jest, protož tělesně mohli jsú k němu puditi mocí neposlušné.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

Též tuto jest řeč o králích, kteříž, súce pod zákonem starým, mohli jsú lid řiediti i podle svědomie, i o těch, kteříž sú kromě viery i pohané byli, mohúce lid řiediti zevnitř podle dobrých věcí těla a statku tělesného. Protož pak ty moci, kteréžto pod věrú stojé samým jménem, ty nedrží ani zákona starého ani nového ani v pomstách ani v súdech, nebo to všecko rovně s pohany rovnají aneb jednajé podle práv městských a ciesařských. A ještě by něco bylo, by se s králi pohanskými srovnali v řádu saudném: nebyl by taký křik od vdov, sirotkuov a od jiné chudiny, ano se jim téměř nižádná pravda nemuož státi od těch mocí, jediné najviece mstí zlodějstvie věšením a tú pomstú, ješto zákon starý minul jest; neb v tom zákoně nedal Buoh mrtviti zlodějuo, ale škodu navrátiti: to čtvero, což jest ukradl, aby navrátil, když v II Mojž. XXII, 1.
tom byl popaden. A v zákoně novém jest naučenie: Ktož jest Efez. IV, 28
kradl, již aby nekradl viece, ale dělal rukama svýma to, což dobrého jest, a z toho dobytí k potřebě nuzným dával. Protož ty moci, jenž slovú křesťanské, nižadnému zloději káti se nedadí: vše zvěsí. Protož ani starého ani nového zákona nedržie v | pom- 96 a.
stách ani v saudiech ani v bojích ani v mravích, ale všecko dělajé podle zákona svých ukrutenství a podle zákona lakomstvie nestydatého a podle zákona roskoší tělesných a podle zákona pýchy Luciperovy. Protož to zřiezenie božie, kteréž v jich mocech stojé, ve mnohých stránkách nemocněji stojé nežli v mocech pohanských, nebo v některých často nenie smysla, aby dva sedláky uměl(y) o malú nesnázi rozděliti. Protož křik a svárové vždy v jich lidech sú a vždy neřáduov plno v jich panstvích jest. A pro-

tož to obé zřiezenie skrze manželstvie a skrze moc světskú, jenž se děje na pokolení lidském podle dobrých věcí časných a tělesných, nedosáhajíce dokonalosti, v níž by mohlo pokolenie lidské spaseno býti, protož s takým zřiezením, skrze něž se spasenie koná, poslal jest Buoh Syna svého, spasitele světa, abychom skrze něho živi byli. A ktož má Syna božího, má život věčný. Protož on dokonaleji skrze pravdu životnú řiedí královstvie své nežli králové zemští, množstvie veřiciech uvodě v jednotu takovú, aby jednoho srdce a jedné duše byli, aby sobě skrze lásku slúžili a činili spravedlnosť k Bohu i k lidem bez připuzení bezděčného, ale z milosti a z dobré vuole. Protož takého zřiezenie každý by měl pilen býti, aby podle něho řiedil život svuoj tau spravedlností, kterúž Kristus řiedí lid svuoj, ktož chce život věčný mieti a zhynutie věčného ujíti.

KAPITOLA PADESÁTÁ.

96 b. A že to zřízení Syna božího sáhá na člověka | v duši i v těle, aby se celú duší i celým srdcem zřiedil v milování božím a bližních svých a všecko tělo i moci jeho aby poddal pod kázeň zřiezení jeho, aby celý člověk zřiezen byl ke cti boží: protož to zřiezení, skrze Syna božieho uvedené, pokolení lidskému jest životné, ctnostné a zasluhujície života věčného a uvodie člověka v tovarystvie božie a činie člověka jednoho ducha s Bohem, mrzkosť všicku snímaje s člověka, kteráž upadla jest na pokolení lidské skrze prvního člověka, a uvodí pravý život milosti člověku hledajíciemu milosti. Protož z zavázaní všelikého dluhu pokolení lidskému jest, aby pod to zřiezení božie skrze vieru Kristovu vešlo a život jím zřiedilo k vuoli božie, nebo malá věc jest chovati života tělesného pod stienem zřiezenie božího, kteréž se skrze moci světské koná, nebude-li potom náděje věčného života v blahoslavenství. Tentoť život rychle zhyne, ale onen věčně ostane. A že zřiezenie boží, kteréž skrze moci stojé, najviece anebo ovšem patří k čas-

nému životu podle těla, ale zřiezenic, kteréž jest uvedeno skrze Syna božího, málo patří k časným věcem a někdy nic. To zřiezenie die: Majíce pokrm a oděv, na tom dosti mějte; pakli se přihodie bezpráví na oděvu a na jiném statku a chce-li se kto sukně jíti v saudě, opusť sukni a přidaj raději i plášť k té škodě. Mat. V, 40.
A poberú-li násilím statek, raduj se, věře, že nenie ztracenie, když v nebi hojnějšie statek ostává za ten časný. Protož to zřízení Kristovo ostavuje člověka v nádějí boží, aby | všicku pečli- 97 a.
vosť u Buoh uvrha, nikdy nehřešil pro statek časný, věře, že jemu jest péče o člověku. Protož beze všeho přirovnánie jest svrchovanějšie zřiezenie skrze Syna božieho uvedené nežli to, kteréž (skrze) moci světské jde; nebo ono, kteréž skrze Jezukrista jde, muož úplně uzdraviti lidi v duši i v těle, úplně spravedlnosti Bohu libé i světu užitečné. Aniž co muož přidati ta spravedlnosť, kteráž skrze moci jde, těm, kteří se řiedí skrze Jezukrista. A to zřiezení, jímž svět pod bezděčí se řiedí s připuzením mocí světských, to oni pravěji a ctnostněji s zaslúžením plní a nesú a nebývajé horší, když padne zřiezení skrze moci, nebo najviece pro přestupníky, ješto by chtěli mnoho zlého činiti, by se nebáli moci, stojí zřiezení mocí světských.

KAPITOLA PADESÁTÁ PRVNIE.

Ještě viece té moci řečí potvrzuje svatý Pavel řka: Protož ktož se moci protiví, božiemu zřiezení se protiví, a ktož se protiví, sami sobě zatracenie dobývajé. Aby to rozumně vzato bylo: Ktož se moci protiví, božiemu zřiezení se protiví, tak se protiví škodně, když to potupuje, což moci podle zřiezení božího jednají. A čím by dlužen byl poslúchati moci podle zřiezenie božieho, to poslušenstvie ktož by zhrzel, zatracenie by sobě sám dobýval. Ale což by ty moci činily skrze blud, skrze pýchu a skrze jinú kterúkoli zlosť převrácenú proti Bohu, toť nenie zřiezení boží v

97 b. nich, ale pyšná smělosť v dělání bludu a požievanie neprav(é) moci proti zřiezení božímu a jest v sobě hřiech. V|šeliké požievanie moci nepravé jest, v čemžkolivěk ruší přikázaní božie skrze moc: vždy jest nepravé požievaní moci a vždy hřeší smrtedlně. A že v hřiech smrtedlný jinak nemuož skrze moc uběhnúti, jediné přestúpením přikázaní božích skrze moc, lakomstvie, násilé, vraždy, pomsty jednaje. A že die: Ktož se protiví moci, zatracenie sobě dobývaji, to múdrý vždy těžce má vážiti, čím by koli měl sobě zatracenie dobývati: pro celý svět neměl by sobě zatracenie dobývati ani pro svuoj život, nebo nic jemu neprospěje svět ani život, upadne-li proň v zatracenie. Protož ani to protivenstvie prospěje, jímž by se moci protivě upadl proto v zatracení. A chudému pak nenie zdrávo takové protivenstvie: někdy se sprotiví slovem nemúdrým i sede pro ně den nebo dva v kládě anebo bit bude i obrácen pro ně. Ale těžším během protivenstvie od moci býti muož, když z této nenávisti pochodie, že poněvadž od Boha jest každá moc zřiezeně uvedena na pomstu hřiechuov, nemá-li kto vážnosti v tom ani poctivosti k těm mocem, ihned přidává: potupě takovú moc, zřiezenie božímu se protiví, utrhá, hanie, poklíná, nenávidí, mrzkosť má k nim a zlého žádá těm pánóm. A to zlé z slepoty muož jednati, neváže Boha v tom ani těchto slov, ješto die: Zřiezenie božímu se protiví a u něho jest jako zlá věc a škodná. A příčina takého protivení někdy muož býti, že jemu někdy nelibého něco stane se od moci. Protož nižádnú lehkostí nemá potupovati moci z nenávisti maje za to, že by nepotřebna anebo škodna byla.

---

98 a. KAPITOLA PADESÁTÁ DRUHÁ.

Opět v tomto těžké jest protivení moci, když sú od nich spravedlivá přikazování k poddaným, aby pokoj a svornosť mezi sebú měli a spravedlivosť sobě činili, smlúvy sobě drželi. A zapovídá

jim, aby nižádného bezpráví jeden druhému nečinil, a přihodie-li se mezi nimi jaké bezpráví, aby ne o vše ihned ku pánu na žalobu nebo na saud běhali, ale sami mezi sebú o tom dobrotivě naložili a odpustili sobě. A oni z pýchy pohrzejí takovými přikázaními a zapovědmi: tuť netoliko pánem pohrzejí, ale i Bohem, nebo takové věci Buoh přikazuje lidem. Protož k tomu měřice najblíže puojde: ktož se moci protiví, zřiezenie božímu se protiví, nebo k té stránce najblíže zřiezení božie přiestojé skrze moc srovnati lid v dobrém přikazování dobrých věcí a pravých a přestupníky mocí pudě k tomu, aby převrácené nesměli činiti a jiných rušiti.

Ale tuto jest najvětčie přiečina, pro niž se moci protiví mnozie, že jim jest těžka svým ukrutenstvím a že je dáví platy velikými, šacuňky, robotami těžkými a mnohými bezprávími, pro něž netrpěliví stoní, repcí, hanějí a poklínají; aby mohli pomysliti zlé pána svého, to by jich radosť byla. A že i v tomto hřešie netrpěliví, mstiece se nad svými pány a poklínajíce jich a nic sobě nevyklnú. Páni hřešie nad nimi bezpráví jim činiece, a oni hřeší nad pány se mstíce. Ale to jest těžké na váhu převésti a to sobě k vuoli pochotně připraviti, když by jednoho člověka kto | 95 b.
měl, ješto by jednú rukú jeho krmil a druhú jeho poličkoval; něco by musil zvoliti: nebo krmení opustiti a políčkno zniknúti aneb se krmiti a políčky trpěti. Chce-li kto ujíti ukrutenstvie toho pána, nemějž nic za ním, a paklit se líbí dědiny a oprava za pánem, trpiž roboty a platy a budeš-li pokorně trpěti, ta bezpráví přijdúť k dobrému, pakli nebudeš trpělivý a budeš se protiviti, reptati, klieti, nic tiem neuléčíš toho neduhu, ale neobrátíť se na to, že ty repceš: nechceš-li jeti do lesa v čas metelice zpívaje, ale musíš pláče jeti, anť po hlavě tepe. Protož darmo se protivíš praudú řiečnému: nepoživeš-li jeho pokorú, nic reptáním neoslabíš.

Protož takými přiečinami protiví se moci mnozie a někteří se i mstí nad mocí, hledajíce jiné moci proti nim. Protož lidé zle živi jsú, necti Boha v ničemž aniž jeho chtie mieti za pána v které

moci, nikdy nic nechtí na něho podati. Protož takový lid poběhlý a všemi stranami odešlý od Boha zaslúží svými hřiechy pánuov tak ukrutných a nemúdrých jako někdy lid židovský, aby je tiskli a drali opak drtí a vše jim činili, což oni nechtí a čehož nenávidí a čehož vždy repcíce želejí. A z toho jich hřiechové opět zrostú noví, aby netrpiece pokorně bezpráví, zlostně se protivili moci a tak sobě zatracení dobývají neužitečnými hřiechy. Protož tuť ledva pokorní a trpěliví lidé utekú zatracenie, nebo ty moci ukrutné na pomstu hřiechuo bývajé uvedeny od Boha, a toliko bezpráví od nich puojde mnoho, že nebude-li trpělivosti v lidu,
99 a. bu|dau se protiviti těm ranám, v nichžto se posmievajé jich bolestem a nepřestanú proto, že je bolí velmi.

KAPITOLA PADESÁTÁ TŘETIE.

Také mnozie se protiví moci i my se protivíme moci z některých přiečin, majíce to z viery, že sú hodné přiečiny. Nebo nepřejem té moci tu, kdež nenie a kdež býti nemuož, a tu jé přejem, kdež jest, a tu, kdež má býti, a tu, kdež musí býti z potřeby. Nebo poněvadž kněžstvo ciesařské, skrze ciesaře v světě zvelebené, zbohacené a skrze ciesaře štěpené, spojilo se jest s tú mocí a chová za ní svého zlého a pokrytého života: tak tu moc k užitkóm viery velebí a chce ji včiesti u vieru jako vlastní věc viery, jakožto takovú dostatečnosť viery, že by bez té moci viera v své pevnosti a v spravedlnosti nemohla státi, by jé ta moc neoháněla. Ale toho jediné nastrká jako cizieho líce to kněžstvo ciesařské poctivosti božie a řáduo jeho i viery, že to vše dobře stojé skrze moc, to oni praví. Ale spíše jest to ten užitek, že oni za tú mocí břicha svá tukem rozšiřují a hojně je pasú. Protož my v ten smysl moci nepřijímajme s nimi, neboť to nenie pravé, byť takoví užitci viery a poctivosti boží v moci světské stáli; nebo viera a poctivosť Bohu stála jest prvé, když ta moc kromě viery byla jest a zjevně se vieře protivila, ale nynie jsúci pod věrú mnohá osiedla vieře i těm, ktož

se viery přiedržie, uvedla jest a množstvie křesťanstva v pohanstvię obrátila jest. Protož my dieme, že jest to moc světská, | 99 b.
jakož to jméno ode všech má, že jest světská moc připuzujície, kterážto netoliko by mohla vieře mnoho prospěti, ale velmi nemocně řiedie ten svět v jeho bězích aneb v malých dobrotách, aby ovšem nepadl ten svět poběhlý pro svú rozmnoženú nepravosť, jenž jest odvrhl jho božie od sebe. Protož světu jest ta moc jako základ a pevnosť, nějaký velmi mdlý základ, na němž stojé svět, dokudž vietr neudeří naň, jenž hory boří a základy zemské z kořen vyvracie. Protož někdy muož za čas ta moc pozdržeti ten svět, aby ovšem nepadlo jedno na druhé, a muož popásti hřiešníkuo tohoto světa mečem svým, aby se nevylili jako povodeň veliká z břehuo svú mnohú nepravostí. Takové věci moci krotie s některých stran a někdy mnohým zlostem svoboda a pomoc jest přiečinú, kteréž jsú jé k utěšení aneb k zbohacení. Protož daleko jest ta moc od prospěchuov viery, mnohá osiedla a úrazy vieře činieci aneb uvodieci. Protož kněžstvo lstivé křivě nastrká na to miesto viery a poctivosti božie a užitkuo cierkve svaté, že by ty věci stály dobře skrze moc světskú v svém pokoji. A to muož býti tak, jakož oni smyslé o cierkvi svaté, nazievajíce všecko množstvie hřiešníkuov oklíčené světem, a že by takové množství zlosynstva byla cierkev svatá. A jest-li to cierkev svatá, přieliší daleko jest od skutkuov viery, že jé již všickni kněžie nemohú ukrotiti ani zkaziti skrze vieru, aby stála u pokoji a v pravdě viery: již ledva moc s mečem, s ukrutností poběhlosť toho zlosynstva něco | pokrotí, aby se nezkazilo spolu. 100 a.
A jest-li to prospěch té cierkve, tehdy moc světská toliko té cierkve jest k správě potřebna, ale úřad kněžský, jenž by měl skrze vieru cierkev svatú spraviti a ukrotiti, ten odvržen jest. Kněžie! Nejezte chléba darmo, poručte stádo pánóm, ať oni skrze meč popásají kozluo smrdutých, a vy, synové holí, seďte, kajte se v rolí toho, co ste lid klamali o duše i o statky. A pániť s mečem lípe upasú tu cierkev příliš drsnú, neboť jim toliko přílеží to dielo mocí dáviti zpupnosť nebojatú takových hřiešníkuo.

KAPITOLA PADESÁTÁ ČTVRTÁ.

Ale ještě té řeči povážíme, ješto die svatý Pavel: Ktož se moci protiví, zřiezení božímu se protiví, a ktož se protiví, sami sobě zatracenie dobývajé. Tu sem napřed řekl, že což moc podle zřízení božího chce aneb přikazuje, tiem činem pohrzeti neposlúchajíce jest se zřiezení božímu protiviti, ale co by t(a) moc podle bluduov, podle pýchy a podle jiných zlostí jednala aneb přikazovala něco proti Bohu nebo pudila k kterým bludóm aneb zlostem, toť vše nenie zřiezení božie na té moci, ale jest odpornosť zřiezení božímu a jsú jich vlastní hřiechové. Protož člověk protivě se moci v takových odpornostech převrácených, nehřešil by aniž sobě zatracenie dobýval, nebo z písma muožem mieti přie-
Dan. III. klady o tom na dobrých lidech. Nabochodonozor, král pohanský, pýchú sa podnesen, kázal sochu vysokú v poli udělati a posvě-
100 b. cení slavné kázal jé učiniti: všelikú hudbu a pišťbu jé na | česť připravil a lidi všecky na posvěcení k sobě přivolati kázal; a když jsú počali pískati a hústi na česť soše, aby všecko množstvie padlo před sochú a modlilo se jé, a ktož by nechtěl v tom krále poslúchati, aby byl vvržen do peci hořícieho ohně. Protož všickni sú uposlúchali krále v tom, jediné třie mládenci nechtěli se klaněti soše. Protož kázal je vmetati král do peci hořícieho ohně. A ti mládenci protivili se moci a nezhřešili jsú a byť byli krále uposlúchali v tom bludu, byli by modlosluhami a upadli by v božie hněv. Protož radějše se odvážili životuov než by upadli v božie hněv. Jiný přieklad máme na Mardocheovi a takto se praví:
Ester. III. Tehda král Asverus zpaněl jest Amana, syna Amadaty, jenž jest byl z pokolenie Agag, a postavil jest stolici jeho nade všecka kniežata, kteráž mějíše, a všickni komorníci královi klaněli se Amanovi, klekajíce na svú kolenú, nebo tak jim byl přikázal ciesař, jediné Mardocheus neklekal před ním na kolenú ani se jemu klaněl. Jemužto pověděli sluhy královy, ti, kteříž dveřie síní královských ostřiehali, řkúce: Proč ty jediný nezachovávás přikáza-

nie králova? A kdyžto též jemu pravili a on jich nechtěl poslúchati, i pověděli to Amanovi, chtiece zvěděti se, trval-li by proti přikázanie královu. A když to uslyšel Aman a tiem se ujistí, že Mardocheus neklekà před ním na svú kolenú ani se jemu klanie, rozhněval se jest velmi a z toho hněvu umienil netoliko na Mardochea sáhnúti, ale i na všecky Židy a tak dobude povole|nie od 101 a.
krále svú lstivú a mnohú řečí, aby všickni Židé po všem panstvie Asverovu byli zmordováni jeden den, by toho byl Buoh jinak nezměnil. Protož vizme vieru svatých lidí, kterakť jest jeden člověk zavrhl přikázanie krále velikého, ješto všechen svět nesměl odpoviedati jeho ústóm: on jediný pohrzel jím, nechtě cti na člověka hřiešného vznésti. Takéž král Antiochus, ukrutník veliký a vrah židovský, vjev s velikú mocí do jich země, učinil na nich veliké potřenie a mnohý lid zmordoval z nich a zapověděl jim činiti zákon božie: obřezovánie dietek, obětovánie obětí a hodnov přikázaných od Boha světiti nedal a přikázal jim držeti zákony, kteréž jsú drželi národové pohanštie, aby, nechajíce zákona božieho, srovnali se s pohany. A mnozie báznie jsúce připuzeni skrze jeho ukrutnosť, povolili sú bludóm pohanským a mnozie také z lidu židovského, jenž jsú úplně vieru Bohu drželi a zákon jeho milovali, zvolili sobě radějše zemřieti nežli od zákona božieho odstúpiti a bludy pohanskými pohrzeli sú a protož jsú zmordováni od ukrutníka. A protož z těch přiekladuo svatých lidí znáti jest, že jsú se moci královské protivili v tom, což jsú oni podle svých bluduov odporně proti Bohu přikazovali. Ale takové odpornosti proti mocem ukrutným činiti neniet cesta lehkých a bláznivých lidí, ješto jimi bázeň vládne a strach mýlí těch věcí, ješto nevědí, přijdú-li, povrže je. Protož tací u malé věci nemohú se moci v zlém protiviti: polezú po ní, byť | jim kázala stolici Trojice svaté 101 b.
zvrátiti, byť to mohlo býti, a před sochami padati. Co je tu tisícuov bylo, když Nabochodonozor, sochu postaviv, kázal před ní padati! A jediné třie nepadali před ní. Pane Bože! Ty víš, kdoť dnes nalezen bude, by pro bázeň smrti neklaněl se šelmě a obrazu jejímu, aby v tom pohrzeje přikázaním mocí najhoršiech,

nebo tu jest modla taková, převyšujície sochu Nabochodonozora krále, v těžšiem bludu postavená.

KAPITOLA PADESÁTÁ PÁTÁ.

Také někteří z doktoruov o těch věcech sú učili lidi a řkúce: Pokorní napomenuti majé býti, aby ne viece nežli sluší poddáni byli, také aby hřiechuov jich připuzením ctíti nebyli povinni, když by chtěli viece nežli slušie lidem poddáni býti, nebo vědomo má býti, že skrze poslušenství nikdy nemá zlé činěno býti. A opět k témuž rozum jest: Učiniti zlého cožkolivěk, ač přikázanie velí, zjevno jest, že to poslušenstvie není, ale viece neposlušenstvie proti správě: v nehodných věcech nižádný nenie povinen poslúchati. A opět: Ač ten, jenž nad jiné povýšen jest, přikázal by něco, ješto od Boha jest zapověděno, anebo učiniti bránil, což Buoh přikazuje, svatého Pavla saud vydán buď proti němu, jenž
Gal. I, 8. die: Bychom my nebo angel z nebe jinak vám kázal než sme my vám kázali, buď proklctý. Z těch řečí muož známo býti, že boží zřiezení v mocech světských nemá odpornosti u vuoli božie, jest-
102 a. li že se ty moci samy spravujé zřie|zením božím podle vuole boží. Pakli co proti Bohu přikazují, to jest jich smělosť pyšná a zámysl bludný, proti zřiezení božímu odporný. A že v těch odporných věcech poslúchati vyšších kniežat neb prelátuov jest jich hřiechy ctíti a tak i ďábly, protož, položíce tyto rozumy doktoruov o tom, že nemají poddaní poslúchati v tom vyšších, což jest Buoh zapověděl, s kým by páni na vojnu jeli? Nebo na vojny běží, aby činili to, což jest Buoh zapověděl bližním, co by od nich
Mat. VII, 12. nerádi doma trpěli, nebo to přikázanie božie jest: Což chcete,
Luk. VI, 31. aby vám lidé činili, takéž i vy jim čiňte, a že by každý chtěl ode všech, aby jemu dobře činili, takéž on všem by měl dobře činiti. A běhaje na vojnu, činí zlé takovým, od nichž by vždy rád dobrému, a čemuž by nerád doma byl, to jiným činí z přikázanie pánuov svých. Protož snadno jest hýbati přikázaním božím bez

vážnosti. Ale byť měl lid křesťanský konečně zavřien býti na přikázaních božích, musiliť by potokové krve jíti od mučedlníkuov od těch mocí zpohanilých, nehoniliť by se s nimi jako s stádem ke zdi, k šturmóm a k bořením, k mordóm a k lúpežóm, nebo podle viery radějše by šli pod meč, nežli by takové věci odporné zákonu božiemu činili. Ale tento dobytek bláznivý, v boží vodu omáčený, odvržený od Boha i od jeho zákona, všecko zlé s radostí činie jakožto dávno svedený od cierkve římské a opilý z vína kurvy veliké, kteráž skrze slavné muže postavila jest svět ve krvi a ve všem svodu nepravosti.

KAPITOLA PADESÁTÁ ŠIESTÁ. 102 b.

Potom dále die svatý Pavel: Nebo kniežata nejsú k bázni Řím. XIII, 3—4.
dobrého skutku, ale zlého. Chceš-li se nebáti moci, činiž dobře a budeš mieti chválu z něho, nebo sluha božie jest tobě k dobrému.— Tu všudy vězíme jako mezi ploty zapletení, hlediece k smyslóm cierkve římské, z ciesaře vyrostlé. I nesnadno muožem praviti těchto řečie podle rozumu svatého Pavla, o nichž cierkev římská smýšlí, že ji v hod kniežata řiedí těmi slovy, jako by o jiných nic nepravil než o těch, skrze něž se ona krvaví a z lidí krev točí; jako by prvé kniežat v Římě nebylo než se jest ta cierkev na stolici ciesařské rozhostila. Ale že všecka slova svatého Pavla, pověděná v této epištole, jsú o těch kniežatech, kteráž od počátka římského města byla v něm daleko před narozením Kristovým, kromě viery v pohanství stojíce, a o křesťanech ještě nic nebylo slycháno, protož z této epištoly svatého Pavla cierkev římská nemuož sobě jinak kniežat dovésti a vieře je přičiesti, leč také kniežata pod věrú chce mieti, jakož sú je pohané v Římě měli, o nichž jsú ta slova v epištole, jakož se vidí z skutkuov, že takáž ona má, jakáž i pohané majé. Ale že jiné jest při těch slovích svatého Pavla rozuměti, že ona mluví o ciziech kniežatech věr-

ným lidem, kteráž jsú byla kromě viery, a jiné jest věřiti to, že on spravuje těmi slovy běh těch kniežat, kteráž uprostřed věří-
103 a. ciech stála sú aneb státi měla | spolu s jinými křesťany, zákona Kristova následujíci. Nebo měli jsú všickni puojčiti, kdy by chtěli, že nižádný lid z práva nebýval jest púštien u vieru, leč by prvé svolil pod zákon Kristuov podniknúti. Protož jsú-li ty správy k následovníkóm zákona Kristova, to by mělo rozsúzeno býti, bylo-li by od koho; ale z skutku, kterýž následoval jest apoštoluo podle času přítomného jich přebývaní a kázaní v Římě čtení, musili by puojčiti, že ta kniežata, o nichž tuto mluví svatý Pavel, byli jsú pohané kromě viery Kristovy, mrtviece věrné křesťany pro vieru, k kterýmžto knížatóm zavázal svatý Pavel věrné křesťany v poslušenstvie z hodných příečin, poněvadž jsú přebývali v jich panstvie, a tomu je učil, kterak se mají k nim mieti opatrně s dobrými skutky, s dobrým obcováním, aby jim nebyli k bázni, ale snad k užitku, aby se tak spravedlivě jměli před nimi jako před cizími u viele a před těmi, ještò sú páni jich, aby jich ničímž nepohoršili ani jich proti sobě popúzeli s hněvy kterú nemúdrostí svú.

Ale toto najpilnějši by mělo rozuměno býti při této řeči, ješto die, že kniežata nejsú k bázni dobrého skutku, ale zlého. A poněvadž sú byli pohané, kterak sú mohli znáti skutky dobré nebo zlé, aby se zlým protivili a dobré chválili? Těm slovóm delšie řeči potřebie jest, nebo rozličně muož rozuměno býti i mluveno o dobrých skutcích. Jsú někteří svrchovaní skutkové, jimž viera učí, a někteří jsú, ješto bez nich i pohané nemohli by
103 b. býti aneb státi v ro|vnosti života tělesného. Protož kniežata pohanská a zvláště římská měla jsú známosť dobrých skutkuov té spravedlnosti, skrze niž kniežata musí množstvie řiediti a srovnati k přebývaní pokojnému, ačkoli skrze moc musí připuditi k té spravedlnosti, skrze niž majé množstvie řiediti a srovnati pokojně v jednotu. A to puojde, v tom ukrotí všeliké bežpráví: násilé, zlodějství, svády, vraždy, roty šibalské a zběžské, padúchové i cizoložstva. To musí každé knieže znáti a rušiti ty věci

mocí, neb by jinak nemohl panovati, pustě cestu těm zlým věcem: povstal by lid proti lidu, město proti městu, a zhynulo by jemu království. Protož toť muož snadno znáti knieže, kto sú bez žaloby v jeho panství, nebo všeliké bezpráví aneb křivota nespravedlivá uvodí žalobu a křik a ty všecky věci musí knieže aneb jeho úředník věděti a slyšeti a skrze moc krotiti a skrze práva městská o nich súditi, nebo což se kde bezprávného přihodí aneb stane, s tiem běžie na žalobu a saud před úředníky kniežecí. Protož znajc lidi žálobné, ješto sobě bezpráví činie, svády jednajé, tepú se, lajé sobě, hanějé se, hrozie sobě, tepú děti aneb sluhy jedni druhým, škody sobě činie na poli pastvami, krádeží, mezi jedni druhým rušie, ploty boří, přeorují, přesekají meze v lukách a jiná bezpráví těm podobná sobě činie, ženy cizie žádají k cizoložství, a to vše k svádóm a k sváróm táhne a těmi věcmi vždy běžie žaloby před úředníky kniežecí a na to žalostné pokolenie kyše ja|ko kvas zlý v svých nepravostech, bez pokoje, bez 101 a.
dobrotivosti, bez pravdy, v samých ďáblech přebývaje. A protož kniežata s mocí a s mnohú múdrostí pracně na saudech musí ty zlé věci jednati, rovnati a děliti mezi tiem nemúdrým lidem skrze práva ustavená k ukrácení těch bezpráví, aby mohli panovati pokojně nad množstvím. Protož i mezi pohany jest vzácná ctnosť, ktož bez žaloby muož mezi lidem býti pokojně, spravedlivě a poctivě, nebo i ve čtenie svatým lidem, Zachariášovi a Alžbětě, Luk. I, 6.
z toho chvála jest, nebo oba spravedlivá byla před Bohem i před lidmi, chodíce ve všech přikázaních a v spravedlnostech bez žaloby. Tak právě přebývali jsú, že nižádná žaloba nebyla nalezena na nich, aniž komu škodili jsú aniž sú koho horšili; protož nižádný nemohl na ně žalovati pro vinu, leč z nenávisti lživě. Protož k takovým skutkóm dobrým puojde řeč svatého Pavla, ješto tu die, že kniežata nejsú k bázni dobrého skutku, ale zlého. Chceš-li se nebáti moci, čiň dobře a budeš mieti chválu z ní, nebo on nemuož se protiviti takové dobrotě, ale chválí ji, nebo ta dobrota činie pokoj a svobodu kniežatóm a mnohých teskností a lopoty i úsilé zbaví je; nebo když nenie žalob, nenie potřebie seděti na

saudě puol dne aneb celý den, slyše žaloby, sváry, svědectvie nerovná jedněch proti druhým, ano sedú někdy potiec se, nemohúc k místu přivésti nesnadných lidí, a někdy rokovati musí o jich svády a o vraždy s jinými mocmi, s prácmi a s náklady. Pakli
104 b. pomsty je|dná nad kým, musí se s nimi katovati, až se jemu stes-kne s tiem. Protož ktožť jest bez žaloby v takových spravedlnostech, tenť veliké břímě a zaneprázdněnie snímá s kniežat a s jiných saudcí, kteréž žalobný lid na ně uvodí. Protož oni takým činem pokojně a snadně panují, když se žaloby utají v jich panství; ale když žaloby vzniknú a křik se rozmnožie v jich lidu, tehda se oni obtieží tiem, krotiece, rovnajéce, saudiece, rokujéce a někdy i boje jednajéce. Protož neupadá bázeň od nich na toho, ktož jest bez žaloby v jich panstvie podle těch spravedlností, jimiž pokojně stojé panství jich, ale viece chvály má od nich i milosti. Protož právě die: Chceš-li se nebáti moci, činiž dobře a budeš mieti chválu z ní. To pak pověděl svatý Pavel o té pravdě, skrze niž mohli jsú pohané v Římě i jinde pokojně panovati nad množstvím a zřiediti je v takých činech, o nichž jest napřed pověděno, a člověk jich, čině takovú spravedlnosť, mohl se jim slíbiti skrze ni.

KAPITOLA PADESÁTÁ SEDMÁ.

Ale o té pravdě, kteráž z viery Kristovy jest, a o těch dobrých skutcích, kteréž Buoh přikazuje, nenie tak. Ač jest svrchovaná spravedlnosť, že by ji i pohané měli ctíti, ale neznajíť jé, daleko jest od nich a pro jich nemúdrosť zdá se jim převrácená a škodná, protož hotovi sú pro ni zmordovati najnevinnějšie lidi. A tuť nenie řeči: Čiň dobře a budeš mieti chválu z ní. Kristus i jeho apoštolé dobře jsú činili a neslíbili jsú se těm mocem, ale
105 a. zmordováni sú | od nich pro své dobré činy. Svatý Pavel dobře činil, vyznávaje jméno Kristovo v Římě, a neslíbil se Nerovi ciesaři ani chvály obdržel od něho, ale hrdlo ztratil od něho pro své dobré činy. Sbor ten spravedlivý v Římě, kterýž svatý Pavel při-

vedl k vieře skrze kázanie čtenie, a k témuž psal jest tuto epištolu, dobře jest učinil podle viery Kristovy a nedošel jest chvály aniž milosti nalezl u ciesařuo římských pro své dobré skutky, nebo ti ciesaři pohanští v Římě najprvé apoštoly zmordovali sú pro jich dobré činy a po nich viec vylévali sú krev těch křesťanuov věrných, za třista let a za dvadceti let ty moci v Římě od apoštoluov trvajíce v pohanství a vždy vylévajíce krev nevinných pro jich dobré činy. Protož těm skutkóm, kteříž z viery Kristovy sú, již zbyv a řieci to: čiň dobře a budeš mieti chválu z něho, nebo ti činové z viery Kristovy daleko jsú od mysli kniežat pohanských a netoliko pohanských, ale i od těch mocí pokrytých, kteréž pod věrú jsú. Nebo ty moci dávno mrtví lidi spravedlivé: pro jich dobré skutky pálie, stienajé a jinak mrtví zjevně pro čtenie Kristovo. A nynie, v tento čas, velmi blízko jest k tomu naměřeno: když by Buoh dopustil těm mocem, mnohá krev spravedlivých byla by od nich vylita. Protož nicť viece nemajé známosti o dobrých skutcích, kteříž z viery Kristovy sú než jako kniežata pohanská. Protož svatý Pavel daleko dělí pravdu viery od kniežat tohoto světa a dic: Ale my pak múdrosť mluvíme me|zi doko- 105 b.
nalými, ale ne muodrosť tohoto světa ani kniežat tohoto světa, I. Kor. II, 6—8.
kteříž zkaženi bývají, ale mluvíme božie muodrosť, v tajemství ješto jest skryta, kterúžto jest předjednal Buoh před věky k naší slávě, kteréžto jest nižádný z kniežat tohoto světa nepoznal, nebo by byli poznali, nikdy by nebyli pána slávy ukřižovali. A protož tu příčinu najtěžší oznamuje, proč by ten lid svatý kniežata pohanská v Římě mordovali. Jediné proto, že ta múdrosť viery Kristovy skryta jest od nich a nižádný z nich nepoznal jé ani z jiných kniežat tohoto světa ani celý svet nepoznal spasitele ani jeho múdrosti. Protož neuctili sú ani samého spasitele s najpravějšími činy. Ač jest i mrtvé křiesil, vždyť sú jeho ukřižovali; a potom komu sú odpustili z jeho čeledi? A protož tak jest protivna ta múdrosť viery kniežatóm pohanským i všem zkaženým křesťanským, že by je úplně zkazila v tom panování pohanském: kdy by se jé poddali, musili by to panstvie násilné a dravé opustiti. Pro-

tož ten sbor v Římě mnohými stranami musil se jest děliti od kniežat pohanských i od jiných pohanuo pro svú vieru, kterúž jest od Boha poznal a v tom prvotně a zvláštně, že sú podle své viery nemohli se poddati jich poslušenství u věcech bludných pohanských, jako jiní pohané poddávajé se kniežatóm beze všeho svědomie, k čemužkoli jich ponuknú i k najhoršímu. Jakožto i
Dan. III. Nabochodonozor pudil všecky lidi i Židy, aby se jeho soše klaněli
106 a. padajíce před ní; takéž Asverus přikázal, aby jeho úřední|ku najvyššiemu klaněli se, klekajíce před ním na svú kolenú jako před
II Makab. VI. Bohem. Též opět Antiochus lidu božímu zapověděl činiti zákon božie a přikázal jim, aby následovali zákonuo pohanských. Protož v Římě aby toliko bylo vylito krve svatých od těch ciesařuov pohanských velikého panstvie a veliké pýchy, jako kohož nechtie mieti, což najhoršího zamyslé, nebyla jest tak veliká přiečina a tak blízká k vylévaní krve jako neposlušenství takových převrácených přikazovánie těch pyšných ciesařuov. Ač sú nepomeškaně poslúchali jich v hodných přikazováních, ale byť se jednú zpíčili nepravému přikázanie podle své viery, tehda ta pýcha tak se jest
Ester. III. zakrvavila, že mnoha tisícuov krev vylili proto; jako Aman tak se rozhněval velmi proto, že jeden Mardocheus nechtěl klekati na svú kolenú před ním, že to za malú věc položil sobě netoliko na samého Mardochea ztáhnúti ruce svoji, ale na všecky Židy, co jich bylo v panství Asverově ve stú a v sedmnczcietma krajinách. Co by tu krve vylito bylo pro jednoho neklaněnie!

KAPITOLA PADESÁTÁ OSMÁ.

Také ta přiečina, kterú jest viera Kristova učinila na těch křesťanech v Římě, pro niž sú upadli v nenávisť ciesařóm i všem pohanóm, to jest rozdělenie veliké od nich všemi zvláštnostmi tak na pohanech, majíce všecka obcovánie nepoctivá jako mrzkosť a nečistotu a od těch z jich zvláštností se odchylujíce jakožto od

nečistot jich, bo|hy jich za ďábly majíce a všecko jich jednánie 106 b.
poběhlé cestú zatracenie vyznávajíce. Protož málo lidí proti množstvie pohanuo velikého města římského oddělili se s takými odpornostmi a byli u prostředních. Tehda podle jich zlosti div jest, že jest kto z křesťanuo mohl živ potrvati. Ale i tu jest Buoh pánem byl a vládl i pohany i jich ciesaři silnými, protož bez jeho vuole nemohli sú vlasu s věrných sníti. Protož i mrtveni jsú podle vuole božie tak, jakož on chtěl zkusiti sluh svých a slávu jich rozmnožiti skrze časné muky a jakož viece nebo méně viděl stálosti na nich, aby s pokušením učinil prospěch, aby mohli užitečně strpěti. A protož z těchto věcí muožem znáti zvláštnosť z skutkuov viery, kterak daleko jest skryto před kniežaty i přede všími světem a ovšem před zkaženými křesťany, kteřížto zkaženci slavní skrze Boha v ďáblech ustaveni sú, cestu najvyšších bluduov naziejíce spasenie své; od takých, jenž se Boha držie jako malování stěny, a od kniežat i ode všeho světa daleko jest skryta známosť a múdrosť u vieře Kristově, kteréž z viery sú. A protož nižádný toho skrytí nemuož poznati, jediné podle samého daru božího, s huory od Boha daného. Protož jsúci skryta a oddělena odporně od světa i musí býti vždy světu protivna. A což se jé drží svět zmalovaný Bohem, to zevnitř k oku hlozc jako koza na vrbě. Ale tajnosť, moc a užitek viery skryta jest od očí jich. Protož o pravých čincech viery vzdalujé se řieci: Čiň dobře a budeš mieti chválu z ní, | leč by ten sám z viery živ byl, u toho by chválu 107 a.
měli věrní z dobrých činuov, ale nic u ciesaře Nery.

KAPITOLA PADESÁTÁ DEVÁTÁ.

Protož ještě k tomu přidává svatý Pavel řka: Neb sluha boží jest tobě k dobrému. Tuť na tom slovu všecko ujištění cierkve římské i s doktory stojí i všecko kněžstvo ciesařské utěšenie své skládá v slovích svatého Pavla, že jim jest těmi slovy ohlásil,

potvrdil i újistil u vieře Kristově sluhu božího s mečem, pána hlavního ciesaře, k velikému dobrému té svaté mateři, cierkvi římské, i všem jejím synóm, ješto se z nie rodí, aby cierkev s svými syny protivenství kříže netrpěla, nebo sluha boží mečem ji brání od zlého větru, aby nesl za ni pokušenie na svém meči, aby ona u pokoji svaté hodiny řiekala, řády božie a chválu jeho zpievala a řiedila. Protož sluhy božího s mečem netreskci nižádný, neb sluha božie jest k velmi velikému dobrému cierkvi, nebo meč sluhy božieho jestiť život pokojný té cierkve. Netreskci nižádný množstvie oděncuo, neb sú k dobrému cierkve; netreskci nižádný rychtářuo, konšeluov, biřicuov, katuov, rathúzuov, šatlav, klád, skřipcuov, neb sú to vše nástrojové sluhy božího, aby tiem a skrze to Bohu slúžil k dobrému cierkve. Protož ty věci rathúzní a katovské skrze sluhu božieho jsú bohatstvie a dostatečnosť cierkve. Apoštolé a prvotní cierkev Kristova nástroje rathúznie a katovské
107 b. a meč sluhy božieho nosili jsú na | svých hrdlech, na bocích i na všem těle, jsúce v krev obaleni i v smrti ustaveni pro jméno božie skrze nástroje katovské, a nynie sú k dobrému cierkve vylévajíce krev z těch, kteříž se protiví cierkvi, hanějíce její lakomství svatokupecké skrze pravdu čtení Kristova.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ.

Než ještě přistúpíce k tomu slovu, ješto die: Nebo sluha božie jest tobě k dobrému, — rozumu viery písem božích k tomu požívajme, nebo to slovo «sluha boží» nemuožť k jedné věci vzato býti,
Žalm CXVIII, 90—1. ale ke mnohé, jakožto písmo praví: Ustavil si zemi i stojíť, zřiezením tvým trvajíť dnové, nebo všecky věci slúžie tobě. Tak všecky věci slúžie jemu, jakož konajé to, což on chce, než ta služba Bohu, v niež ony činí líbeznú vuoli boží, zasluhujíce blahoslavenství, ta jest zvláště a nemuož státi nikdež než tu, kdež jest jí ukázal Kristus, syn božie. Jiné služebnosti Bohu mohú

státi některými stránkami i na ciesařích pohanských v Římě i
jinde, a tiem činem všecko stvořenie muož slúžiti Bohu konaje
každé to, což on chce v něm mieti. Protož Buoh chce, aby ptáci
do skonánie trvali, a pták navláče hniezdo i nanese vajec a vysedí
ptáčence i poslúží vuoli boží, ješto jest chtěla, aby ptáci do sko-
nánie světa rodíce se jedni z druhých trvali. Chce Buoh, aby
lidé byli skrze rozenie, protož že narodieci děti lidi činí vuoli
boží a slúží Bohu. A tak o všech věcech vezměm, že jemu slúží
činiece to, což on chce, a musíc činiti. Protož lidé zlí i dobří
slú|ží Bohu, ale velmi nerovně a daleko od sebe vyplnie vuoli 108 a.
božie, a zlí vyplní vuoli boží a nevědúce Boha vyplní pravú vuoli
boží, hledajíce své vuole, i vyplní s tiem vuoli boží a poslúžie
jemu. Protož též věci muožem shledati v těchto slovích svatého
Pavla, ješto die: Nebo sluha boží jest tobě k dobrému, —tak jakož
z prvních řečí muožem jistě držeti, že ta kniežata v Římě byla
sú pohanská, o nichž tato slova svatý Pavel pověděl jest: Nebo
sluha božie jest tobě k dobrému. A protož kterak římský ciesař
pohan, modlosluha nevěrný, mordéř a prolevatel krve svatých
apoštoluov i jiných mnohých křesťanuo, takový kterak muož býti
sluha božie? Takéž beřme ta slova o takých sluhách božích, že i
takoví najhoršie mohli sú mieti velikú stranu, v niež jest služeb-
nosť boží mohla státi podle těch věcí, kteréž sú napřed pověděny,
že v zřiezení lidu v spravedlnostech svrchních a zemských řiedieci
množstvie v rovnosť spojenie, aby pod jich opatrnosti množství
národuov běh života nynějšího pokojně konati mohli, ješto by ji-
nak bez nich nemohli. A protož v takových požievaních moci ve-
likú služebnosť Bohu mohú ukazovati nad jiné lidi. Ač se jinak
v slepotě své bludy mnohými Bohu protiví, ale tiem, že skrze
řád zemský stojí v pokoleních lidských, slúžie Bohu a jsú-li živi
z viery, telidy svrchovaně a líbezně slúžie Bohu.

Protož najprvé založíce z viery, že sám Buoh jest král naj-
mocnější všeho světa i nad králi vší země panuje mocně a chce
panova|ti nade všemi, protož on kralóm jako úředníkóm poddal 108 b.
jest svět, krajiny, národy, jakož die písmo: Slyšte králové a při- Moudr. VI 2—5.

kloňte svoji uši vy, ješto panujete nad množstvím a líbic se vám prvními býti v zástupiech národových, nebo vám dáno jest vládnutí od pána a moc od najvyššího, a když ste byli úředníci jeho království, nepravě ste súdili: protož otiežet se na vaše skutky a zeptát se na vaše myšlenie. Ta slova přiestojí králóm a kniežatóm všie země, jenžto písmo o nich vyznává, že panují nad mnohými národy a že jest to panování poddáno od pána Boha nad množstvím národuov a že oni sú úředníci jeho královstvie. On sám králem všeho světa jest, protož skrze ně kraluje, aby oni člověcky vládli a řiedili to královstvie. On skrze ně muož činiti cožkoli chce s těmi národy, ješto jeho neznají a nectí: anebo je zřiediti anebo je zetřieti a s světa zahladiti pro jich hřiechy. A protož
Přislov. XXI, 1. písmo dic: Srdce královo v ruce boží jest a kamžkoli chce, tam jím pohne: napravo nebo nalevo nebo ustaví anebo zkazie skrze něho, což chce. A protož znamenitě muož býti sluha boží jako úředník královstvie jeho, slúže jeho vuoli řiedí to království v běhu svrchním podle pravdy, k tomu potřebné. Ač snad mnohý i nezná jeho, krále nebeského, najvyššieho nad sebú, však jsa jako pluh v rukú rataje nerozumie, co jím rataj dělá. A někteří sú také znali vuoli boží a z dobroty jsú slúžili Bohu těmi úřady, ří-
109 a. diece královstvie jeho podle pravdy svrchované, kteříž | jsú stáli pod zákonem starým. A že tato strana največčí má potřebnost jich služebnosti—hřiech přemnožený a zúfalý v pokolenie lidském, nebo tak jest Bohu protiven, že by neměl nijakého zastavení a trestání skrze tu moc připuzující, netrpěl by Buoh těch národuov přezlých na té zemi ani oni sami mohli by vládnúti tú zemí pro svú zlost, ale jedni druhé by zkazili: ale když on sám kraluje nad nimi a chce, aby lidé trvali do skonánie světa, přisadil jest ten flastr k tomu nežitu, aby tak nemohl soběvolně a svobodně kysati hnisem svých šeredstvie rozmnožených, kterýchž žádá konati, aby se krotili skrze moc ukrutnú královskú, aby nemohli tak daleko prospěti v svých zlostech, jako by chtěli. Pakli i to lékařstvie neprospěje takému pokolenie přezlému, ale pošle na ně jiné krále, aby jako pomyje nečisté s zemi splákli je i s jich

králi, jakož jest to Židóm tvrdohlavým činil, aby je pohané zmordovali i s jich králi a do vězenie vodili. Protož on jest králem nade vší zemí a sám rozumí, kterak to pokolenie má spravovati, a on sám ví, proč ten svět vždy trpí, zaneprázdněný hřiešníky poběhlými, ješto jediné jeho potupují.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ PRVNIE.

Ale že by králové pohanští ukrutní v takových běziech byli sluhy božie, to máme z slov božích oznámeno. Nabochodonozor, král Babylonský, byl jest veliký král a velmi zlý ukrutník a pán Buoh přikázal všie zemi, aby se poddali moci krále | Babylon- 109 b.
ského; pakli by se který zpíčil, že chce pán Buoh zetříti jej rukú krále Babylonského. Protož když sú se Židé zatvrdili a nechtěli sú poddáni býti Bohu, toto jest kázal mluviti k Židóm proroku Jeremiášovi řka: Proto že ste neuposlúchali slov mých, aj toť já Jer. XXV,
pošli a puojmu všecky národy od puolnoční strany, praví hospodin, a Nabochodonozora krále Babylonského, sluhu mého, a přivedu jeho na tu zemi i na bydlitele jejé i na všecky národy, kteříž okolo ní sú, i ztepu je a položím je na odivu a na pohvízdaní a v puštiny věčné a zatratím z nich hlas radosti a hlas veselé. Tak jest poslúžil Bohu Nabochodonozor král, zetřev a zkaziv to zlé pokolenie, nevděčné všeho dobrého pánu Bohu svému, položiv zemi jich v puštiny a na pohvízdanie, aby každý, ktož puojde přes ni, podivil se a pohvízdal nad ní řka: Proč jest učinil pán Buoh toto zkaženie zemi této? Proto, že neposlúchali hlasu pána Boha svého. Protož pomysl rozumný služeb takových pánu Bohu a že v té službě božie nepřekáží zlosť królova, nebo tento zlý král byl jest, jehož pán Buoh nazývá sluhú svým, to vězňové u něho jsúce vyznávají, pokořujíce se u vězení Bohu řkúce: Učinil si to pravým saudem tvým a poddal si nás v ruce nepřátel nepravých a najhorších přestupníkuov a králi nepravému a přezlému nade

všickú zemí. Avšak ten najhorší, převyšuje všecky na zemi zlostí,
mohl býti sluha boží v takových činech. Proto, že Židé nechtěli
110 a. sú z milosti Bohu slúžiti, ustavil sobě služeb|níka, králc najhor-
šího, aby jemu v tom poslúžil, a tiem zmorduje ty soběvolné a
tvrdohlavé Židy a zkaze je do konce aneb do kořen. Nebo v ta-
kové službě boží čím najukrutnější jest, tiem najlépe poslúží
Bohu, beze všeho smilovánie zabíjejíce, páliece, stínajíce, oči lu-
pajíce, po kusiech sekajíce, ty trýzně činiece té naduté a nepod-
dalé poběhlosti, ješto se nechce styděti pána Boha svého. A v
tom se oznamuje služebnosť králuo pohanských i ciesařuov řím-
ských; že v těch věcech činie služebnosti Bohu, činiece hněv jeho
nad těmi, kteříž se protiví Bohu. Protož svatý Pavel k tomu ro-
zumu nazievá ty ciesaře římské, pohany ukrutné, sluhami božími,
že sú postaveni od Boha jako úředníci jeho království na pomstu
hřiechuov a neposlušenství mnohých v takých národech, ješto
Boha nevědí, nectí a protiví se jemu. Najprvé dobrotivě řiedí je
v rovnosti a v pokoji podle spravedlnosti k tomu zřiezení poslu-
hujície; pakli jsú hřiechové povstali obecného dobrého aneb k
zkažení lidu, nad tiem sú mstili podle zákonuov městských a
ciesařských.

Ty věci široce sú psány protož, aby srozuměl kto chce, v čem
ta služebnosť Bohu záleží ciesařuov pohanských v Římě i jinde.
A žeť sú ty sluhy božie od sluh božích, kteréž podle naděje bu-
dúcie slúží Bohu v jiných činech než tito, protož to vše nepro-
spěje kněžstvu ciesařskému, že tu moc pohanskú večtli sú u vieru
a velebí ji za najpilnější sluhy boží u vieře k obraně cierkve svaté,
110 b. aby ji bránili | od nepřátel jejéch a od násilníkuov, aby neza-
hynula.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DRUHÁ.

Ti všickni duovodové anebo smyslové, co jich ta cierkev se
všemi doktory má, vyvodieci sobě moc pohanskú k obraně, nejsú
nám viera křesťanská. Ač by takových ciesařuo mnoho vešlo pod

vieru s panováním pohanským, protoť by nebyli ustavitelé té viery ani základové. Protoť nemá nižádný od Kristovy cesty odstúpiti a ciesaře s jeho mečem následovati, neboť nenie odvolána cesta Kristova proto, že jest ciesař křesťanem. A protož jakož sú před tiem křesťané zavázáni byli následovati Krista Ježíše v trpělivosti a v pokoře, takéž za ciesaře dlužni jsú. Pakli sú odvrhli trpělivosť a pokoru pro obranu ciesaře, tehda sú svedeni od viery skrze ciesaře a již nejsú viery Kristovy, ale ciesařovy, a on jest mečovú vieru přijal mezi křesťany i navedl na ni křesťany. Prvé jsú na políčcích stáli a na políčky vykúpeni sú od Krista, ale již s mečem stojé, ciesařovy odplaty čekajíce, a kdež ciesař bude, tu oni s ním. Komu jest kto věřil, čiem ten bude platiti: ta odplata jeho bude.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ TŘETIE.

Ale že těchto řečí počátek jest o sluhách božiech, tu by rozumu potřebí bylo zvláště proto, poněvadž cierkev římská všecek svět s jeho poběhlostmi zřiedila jest slavně v službě božie a množstvie rozličných rot natvořila pod věrú a při|svědčila jim 111 a.
zvláštie služebnosti Bohu. Protož pravá služebnosť Bohu velmi jest skryta mezi takovým množstvím, mnohotvárným pokolením sluh božích. Protož má rozumný člověk pilně se ptáti na tu službu boží, ješto se muož líbiti v ní Bohu jakožto syn otci v naději budúciech slibuov čekaje. A že taková služba Bohu nenie jinde ukázána lidem, jediné z viery Kristovy živu býti, a ještě i to položíce, mohú oklamáni býti někteří. Nebo cierkev římska, řiediece celý svět i s mnohými rotami v spasení, takéť v to miesí vieru Kristovu a všecka svá oklamání zavěšuje na Kristu, na jeho slovích, že ta oklamání tak sú okrášlena slovy Kristovými, písmy i Duchem svatým, že se zdá úplně, by ta slova Kristova byla a tak i služba Bohu zvolena od něho. Jedinéť toto zastavení k jistotě

zuostává těm, ktož by chtěli v takových tenetích oklamánie utéci, že to množstvie rot lživých kterak své služebnosti slavné Bohu vedú, zákony povýšené k nim vymýšlejí a velmi se na slovích Kristových zavěšují a Duchem svatým jim barvu dávají, že se zdá jich služba Bohu u vieře Kristově jako bleskové světla angelského a že všecko množstvie to, vyrostlé z té cierkve s těmi službami, v tom chybá, že jest daleko od šlapějí Kristových a od jeho přiekladuo. V svět a v hřiechy se příliš všecko zapletlo, v pýchu, v povýšení, v lakomstvie, v panstvie, a protivenstvie kříže nechtí trpěti: všecko chce bíti od sebe, zlé za zlé činiti, moci proti moci
111 b. hledá všecko množství. Protož jakžkoli slúží | Bohu, však tak nechtie slúžiti, jakož jest Kristus přikázal a příklad na sobě dal. A
Jan. XIV. přikázal těm, ktož chtie jemu slúžiti řka: Ktož mně slúží, následujž mne, a kdež sem já, tu i sluha muoj bude. Protož slúžiti Bohu z viery Kristovy jest následovati jeho v trpělivosti, v pokoře, v chudobě a v práci spasitedlné. To jest tak zvláštní věc, že jí svět nijakž nemuož poznati ani přijíti ani žádný zlý člověk, jediné zvolený jeho; nebo stojí ta služba Bohu v pravém milování božím, jehož svět nemá ani zná ani jeho v' se přijíti muož, nebo jest naplněn zlých milostí, protivných milovánie božiemu, jako sud nečistý s pomyjemi smrdutými nehodí se k vinu novému. Tak slúžení Bohu, podle milosti poddánu jemu býti a vuoli líbeznú jeho v tom činiti, tohoť svět nemuož znáti ani přijíti. Protož pravá služebnosť božie totoť má v sobě, žeť lidi odlúčie ode všech věcí poškvrněných tohoto světa i těla a postaví je u pravé nevinnosti svědomie i života podle správy Kristovy a podle přiekladu jeho. Jiné všecky služby Bohu vzdalujé se od této, neboť stojé na těch lidech s poškvrněným srdcem a s přestúpením přikázanie božích a stojé na zlých smyslech písem a na základu lidí slovutných. Kniežata a rytieřstvo zmalované viery má založení své služby na pohanu ciesaři římském Nerovi a na tom se základu tvrdí v své službě těmito slovy svatého Pavla, o niež teď řeč máme, že sluha božie jest tobě k dobrému, nebo k němu i k jeho náměst-
112 a. kóm tu řeč svatý Pavel pověděl jest, | že oni s mečem Bohu slú-

žili sú jako úředníci krále najvyššího a všecko mnichovstvo na dávných mnišícli slovutných, kteříž sú jim ty zákony zvláště zamyslili, majé na nich založení služby své Bohu, a jiné množstvie na papeži a jeho zákoniech rozmnožených mají založenie služby božie.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ČTVRTÁ.

Potom viece die svatý Pavel o těch služebnících: Pakli zle učiníš, boj se, neboť nedarmo meč nosí, neboť sluha božie jest, mstitel hněvu božieho nad tiem, ktož zle činie.. A tak jest již zjevno, co jest tuto s. Pavel pověděl věrným křesťanóm o pohanu ciesaři římském z přiečiny hodné těch křesťanuov, to již jest naše vlastnie: což jest byla dostatečnosť pohanuov k zřiezení jich, to již jest dostatečnosť křesťanuo k zřiezení jich—meč ciesaře římského pohanského, aby sláva jich mravuo byla vyměřena skrze moc pohanuov, jakož i pohané aby zle nečinili, bojíce se meče. Ale že jest to pověděl svatý Pavel těm věrným lidem z přiečiny potřebné jim tak, jakož jim přileželo v tom přebývaní mezi pohany a pod jích mocí ukrutnú, ne aby v nich jediné v tom dobroty ostřiehal, aby bojíce se meče ciesařova dobré věci činili a zlých se chovali, nebo to by malá dobrota byla, pohanóm podobná, dobře činiti pro bázeň meče ciesařova, aby proto dobré věci činili a zlých se chovali. Byť svatý Pavel nevěděl lepšího založení k dobrým činóm v těch lidech, aniž by jich mohl užitečně k spasení v té do|brotě mečové ostřiehati, aby toliko pod 112 b.
bázní meče stojíce řiedili se v dobrotě křesťanské, nebo napřed v epištole psal jest o bázni pravě jim, že sú tak prvé pod bázní stáli, i die jim o vyššie dobrotě: Nebo nepřijali jste ducha slu- Řím. VIII, 15
žebnosti opět v bázni, ale vzali ste ducha zvolenie synuov, v němžto voláme: Otče, otče! Protož věděl jest, že v nich jest založenie ducha milosti synovské, aby jako synové z milosti Otce nebeského dobře činili, nebo jediné takoví činové dobří líbí se Bohu

a statčie k spasení; ale ktož ostřiehá dobroty pro bázeň meče, ten ostřiehá života tělesného od zabití meče. Protož sem řekl, že svatý Pavel, maje v těch lidech založenie lepšie z Boha k dobrým čínóm, toto z příčiny pověděl jest o bázni meče ciesařova, jelikožto zevnitř přieleželo jim opatrnosť zvláštie dobroty pro pány; pod nimiž sú obývali. Ale by ti lidé byli v zemi slíbené, jakož sú byli synové Izrahelští sprva v svobodě, nemajíce nižádného pána světského s právem královým, nikoli svatý Pavel této správy nepsal by jim, aby se bojíce meče dobré činili a zlého se chovali, nebo k tomu, aby se od zlého chovali a činili dobré. Příliš dokonalú správu měli sú od apoštoluov, cožkoli slušie k dokonalým skutkóm dobrým i ke všeliké poctivosti božské bez puzení mečového. Aniž by v také svobodě lidem božím svatý Pavel ustavil krále s panováním pohanským a jich právem násilným, nebo Samuel prorok želel jest takové věci, kdyžto lid nemúdrý
113 a. židovský, neváže té svobody, kterúž jest měl bez | krále, i chtěl vždy králi s jeho právem. Protož tuto svatý Pavel z příčiny klade na lidi věrné bázeň moci světské, poněvadž sú jich páni byli a oni v jich panství měli sú časné zbožie a přebývaní své, protož aby za nimi přebývali s dobrými skutky bez žaloby, aby nižádnú zpurností jim se nezpěčili ani co žalobného před nimi jednali. Nebo oni, chtiece pokojně panovati nad množstvím, proto meč nosí, aby pomstili žaloby smrtí, kterážto žaloba k smrti odsúzena jest jich právy. Protož pohané, bojíce se smrti aneb jiné pomsty od jich meče, i nesmějí přestupovati práv královых. Protož oni tím činem pokojně panujé, držiece lid pod bázní meče, a tak i Bohu slúží, jelikož mstí nad hřiechy, a s tiem také zachovávají pokolenie lidské padlé a vždy padající, aby mohlo trvati na zemi podle časného života, a tiem velikú služebnosť Bohu činie ostřïhajíce těch pokolení pod mečem, když je on chce mieti: onť ví, proč ta pokolení v pohanství zadržená chce míti.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ PÁTÁ.

Takéž i tito ještě pod věrú stojé v slepotě s každú nevěrú, s každým přestúpením, jedva pod mečem držáni súce, na zemi stojé. Onť vic, čemu jsú jemu taká množství nemilostivých, po vše časy svět sebú zaneprazdňujíce. Protož tuto svatý Pavel viece ostřiehá dobré lidi, aby jim s žalobú v ruce neupadli a jich meče na se neuvedli, nebo škodlivější věc byla by upadnúti v ruce nevěrným lidem, těm lidem, kteříž se z viery učie takové dobrotě, aby s ní bez | žaloby byli před Bohem i před lidmi, než by táž 113 b.
žaloba na pohanech byla, nebo žaloba nevěrných před nevěrnými nenie takové popuzenie, ale tuto netoliko hněv proti věrným pro žalobu, ale jest i horšenie nevěrných a pohaněnie viery od nevěrných, poněvadž věrní z viery dobrotě se učiece padajé v žaloby, kteréž i pohané nenávidí, a mstí pro ni, tím zlehčie svú dobrotu před pohany. Protož s. Pavel ty věci znaje, co činie žaloba stojécí na věrných před nevěrnými, tyto věci věrným k opatrnosti psal jest o moci kniežat pohanských, aby se pilně chovali žaloby před nimi, té, kterú by meč jich na se uvedli, dokudž by mohli jich vuoli činiece, od vuole božie se nepohnúti, a najviece aby věrných ta přiečina neodtrhla od poslušenstvie kniežat pohanských, jakož napřed pověděno jest, že svoboda, kteréž sú věrní dosáhli skrze Krista Ježíše, aby jimi nehýbala od poslušenství kniežat, jako by je Kristus i z moci kniežat vysvobodil, poněvadž jest je z moci ďáblovy vysvobodil i z břemene zákona starého, a s tiem tak mysléce o svobodě veliké skrze Krista podle těla pohrdali by i kniežaty a zpíčiece se jim s hodným poslušenstvím, kteréž by k nim měli zachovati, upadli by jim v ruce a ztratili by svobodu, kteréž by chtěli neřádně dobyti s nadutím duchu a s zrušením zřízení božího, které v mocech světských stojí. K tomu sú tyto řeči s. Pavla k věrným lidem o mocech pohanských.

16*

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ ŠIESTÁ.

114 a. Ale již sú naše moci pohanské, protož se jich drží | kněží ciesařští tvrdě jako břehu, nebo sú za nimi ustlali cestu svým rozkošem a svobodám tělesným nad pány. A tak sú se s tú mocí slísali přiezní tělesnú, že jim nic nenie potřebí této správy, kterú jest svatý Pavel učinil k sboru věrných, v Římě přebývajíciech pod mocí Nerovú a jiných ciesařuo pohanských; nebo již nenie těmto řieci: Chceš-li se nebáti moci, čiň dobře, tak jedno proto, že sú kněží skrze ciesaře dosáhli moci světské a sami sú se zdělali pány mnohotvárnými, aby byl pán papež, kardinal pán, legat pán, arcibiskup pán, opat pán, probošt pán, pán farář. A téměř všickni chtie moci požievati a páni býti, protož se jiné moci nebojí zlé číníce, nebo se mohú bráuiti svú mocí moci sobě protivné a mocí moc zahnati. Protož nepřistúpaj, svatý Pavle, k nim řka: Pakli zle činíš, boj se, nebo nedarmo meč nosí. Již se pro svú zlosť nižádného meče cizieho nebojí, majéce svuoj na obranu hřiechuo svých, aby se nižádného meče nebojíce páchali všecky zlosti svobodně, směle a bez studu: kurevstvie, cizoložstvie, opilství, hodovánie, kacieřstvie svatokupecké a všeliké oklamání lidu o duše i o statky. A druhé proto nenie potřebie řieci: Chceš-li se nebáti, čiň dobře, nebo tak sú pojali moc na svú stranu svými dobrými skutky, že již ta moc nemá jim proč hroziti z přestúpenie dobrých skutkuov, poněvadž s jiné strany nemá naděje k svému spasení, jediné toliko skrze jich dobré skutky: skrze jich
114 b. mše, žaltáře, vigiljí, hodiny a skrze | jiná náboženství. Na to na vše spoleh á ta moc svým spasením netoliko na tomto světě, ale i po tomto životě, když sstúpí do pekla v očistec. Tu jsú již plnú naději zavěsili na jich mšech a na věčných prosbách, že oni věčně za ně zpívají žaltáře za jich duše a vždy je konečně vyzpívají z pekla. A na t(u) naději i zbožie jim přidávají, aby tiem silněji modlitby jich táhly k Bohu za duše panské, čím sytější bude břicho kněžské. Protož již ta moc nemá proč hroziti jim, že by opúštěli dobré skutky, poněvadž je z pekla mohú vykúpiti svými dobrými skutky.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ SEDMÁ.

Protož již k těm slovóm hledíce, která sú z příčiny potřebné svatý Pavel pověděl věrným křesťanóm Kristovým v Římě přebývajícím o mocech pohanských, kterak ony stojí s mečem ku pomstě zlých a k zřiezení lidu odporného dobrotě a spravedlnosti přinajméň takové, bez niež pokolení lidské nemohlo by trvati na zemi na dlúhé časy, že pak to pověděnie svatého Pavla o těch mocech pohanských jest založení mocí těch, o nichž se zdá, že sú křesťanské a že majé vieru křesťanskú s mečem provésti, aby jdúci na dlúhé časy nepadla nikdy v bláto, když by jé moc cesty neprázdnila mečem: protož, aby tak ujištěna byla k užitkóm viery mezi křesťany, tak jest moc ta na ciesaři římském, na pohanu, založena; to utvrzenie a pevnosť má skrze doktory najmúdřejšie, najsvětějšie a Boha najpilnějšie, kteřížto | ji najprvé u 115 a.
vieře mezi křesťany zakládají na tom pověděnie svatého Pavla o mocech pohanských, na ciesařovi Nerovi a po něm na jiných založenú. A potom ji odievají piesmy zákona starého i nového tak hojně, aby u vieře křesťanské stála tak užitečně a poctivě jako který apoštol, řiedieci pomsty a boje podle piesem sobě připravených skrze múdré doktory, ač pak nevidíme, by kterého následovala zákona ta moc v pomstách aneb v bojích, než má v ní založení, jakž chce a jakž muože viece aneb méně zástupuov mieti sobě na pomoc: tak tepe a zabíjí.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ OSMÁ.

Ale k těm potvrzením, kteráž má od doktoruo ta moc, poznáme v sváru, který jest šel mezi mistrem Jiljím v Bazilei a mezi knězem Mikulášem, biskupem pieseckým, na ten artikul o kažení hřiechuo, kteraké duovody a moci skrze doktory a jiné rozumy činil jest ten městr Jiljí, vydaný od sboru proti knězi

Mikulášovi. Těch věcí některý diel poviem, aby ty věci lépe poznány byly, kteréž jsú se tak dávno tkaly, ale ne skrze duch muoj, die pán. I die mezi mnohými duovody mistr Jiljí, že zákon lidský muož mstíti některých věcí skrze moc připuzujície slušně smrtí a v tom neprotiví se zákonu čtenie. A toho jest dúvod tento. Nebo výklad die na slovo «nezabieš», že saudce nezabije vinného, ale zákon ponukaje aneb ukazuje to, že moci spravedlnosti slušné jest; nebo by nižádnú mocí toho neslušalo uči-
115 b. niti, nadarmo by dořekl | výklad: protož muož Buoh zabiti, po-
V Mojž. XXXII, 39. něvadž jest rozmnožitel života i smrti, jakož sám praví: Já zabím a živa učiním. Protož králové, jimž Buoh puojčil jest, aby kralovali, to mohú učiniti skrze spravedlnosť, to jest smrtiti. Takéž
Rím. I, 32. k Římanóm die, že ktož činie takové věci, hodni sú smrti. A o
Řím. XIII, 4. súdci die, že darmo meče nenosí: v tom Bohu slúžie. Protož kteréž jest Buoh odsúdil k smrti, muož súdce slušně zabiti, a zvláště ty, kteřížto zákonem božím odsúzeni sú k smrti, jakož die
Luk. XIX, 27. čtenie: Nepřátely mé, kteříž sú nechtěli mně, abych nad nimi kraloval, zbite je přede mnú. Potom přivodie Cypriana, kterýž mluví na to písmo starého zákona, ješto Buoh přikazuje řka obci: Uslyšíš-li v jednom z měst tvých, an die jeden druhému: Poďme a služme bohóm ciziem, ztepa zabíš jeho: všickni, kteříž sú v městě, ranú meče zabijí jeho. To vykládaje die na to slovo: Přikázanie pamatuje Matatiáš zbil jest ty, kteříž na oltáři modlám obětovali. A poněvadž před přieštím Kristovým tyto věci přikázány sú, mnohem viece po jeho přiešti mají zachovány býti. Pakli kto die, že jest to saudné přikázaní, ješto již nemá zachováno býti, nebo jest umřelo, ale buď to, že tiem rozumem, poněvadž súdné jest, nemá zachováno býti, ale jelikož s té strany, že jest v zákoně novém založeno, má zachováno býti, jakož jest již dovedeno z řeči svatého Pavla: Ktož činí hřiechy, hodni sú smrti.

KAPITOLA ŠEDESÁTÁ DEVÁTÁ.

Již pak svatý Augustin o městu božím mluvě | stavil se ve krvi i die: Když kto zabit bývá spravedlivě, zákon zabíjí jeho, ale ne súdce. Svatý Jeronym die: Nenie ukrutnosť hřiechóv pro Boha mstíti, ale milostivosť; a že o mštění smrtí miení, z toho jest zjevno, nebo jest předložil pomstu Finesovu a Eliášovu horlivosť, Šimona Kananejského, kterýž na dva čarodějníky ohnivé hady poslal jest pro Petrovu smělosť na Ananiáše a na Zafiru, Pavlovu ustavičnosť, kterýžto Elmiáše čarodějníka potupil jest, a potom tato slova přidává: Jestli že bratr tvuoj nebo přietel anebo žena tvá chtěli by pravdu potupiti, buď ruka tvá na ně a vylíš krev jich. To Jeronym. Shrnuli staří plní stravu meči, aby krvi lačen nebyl. A již se tuto strhli s onoho sluhy božího s mečem u prolití krve. Již bratr na bratra i na přítele, muže proti ženě popúzejí na prolitie krve, kteříž pravdu potupujé. A nynie řiedký člověk na zemi živý ostal by podle jich učenie, nebo sú na zemi pravdu potlačili všickni. Svatý Augustin o hoře božie mluvě, stavil se dole nízko die: Eliáš mnohé smrtí zbil vlastnie rukú svú a ohněm od Boha uprošeným, o kterémžto zjevno jest, že jest byl Duchem svatým naplněn, jakož se čte o Janovi křtiteli, že on předejde jeho v duchu Eliášovu. A jiní mnozie světí velicí, týmž duchem radíce věcem lidským, nevšetečně toho sú činili. Tu již Duch svatý a svátosť velikých svatých odvierá ránu krve. Čehož by se vražedlníci s velikými hněvy někdy polekli, tu na ně Duch svatý ruku vzkládá, aby se nelekajíce | krev z lidí cedili. Svaty Jeronym die: Ktož zlé zabíjé, jelikož sú zlí, a má přiečinu aneb moc zabití, aby zabil najhoršie: sluha boží jest. Blaze nám těch sluh, kteréž jest tak Duch svatý vyseděl!

116 a. / 116 b.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ.

Svatý Řehoř die: Bránie se aneb zapovedá tímto přikázaním «nezabíš», aby každý svú mocí k zabití jiného nestrojil se, ale ne přikázaním zákona vinné smrti vydati. Nebo ktož zjevné moci požievajc přikázaním zákona, zlé treskce, aniž toho přikázanie «nezabíš» přestúpník jest ani od věčné vlasti cizie jmien bude. Svatý Augustin o městu božím mluvě ve krvi se kalí řka: Rytieř když, posluhuje moci, pod niež správně postaven jest, zabí člověka, nižádným miesta svého zákonem vinen vraždú nebude, ale jediné leč to učinie, aby nezabil, vinen bude přikázaní opustiv. Rytieř má zákon, aby vždy zlé lidi bez milosti zabíjel, pakli se slituje, přestupník zákona bude. Toť praví plný. Opět svatý Augustin die, že duom Daviduov pokoje nemohl jest mieti, leč jest Absolon uhašen, i die: Poněvadž muží svatí zjevně boje podle moci vedúce, nebyli sú přestupníci toho přikázaní «nezabieš», ačkoli nad některými hřiešníky mstili jsú hodnú smrtí: protož když rytieř moci své posluhuje, nenie vinen vraždú, jestli že přikázaním jejím každého hřiešníka zabie. Poněvadž vražedlníky a smilníky zabiti nenie vylití krve, ale služebnosť zákonuov, když
117 a. pokoj cierkvi jedná se, když oni horlivo|stí matky cierkve svaté zapáleni súce kleté a vražedlníky zabíjeli sú. A s tiem nesúdie se aneb nemají súzeni býti za vražedlníky. Z toho zjevno jest, že zlých netoliko mrskati, ale zabiti je sluší.

Těch i jiných duovoduov mnoho jest přivedl ten mistr Jiljí tvrdě moc světskú u prolévaní krve skrze doktory, kterýchž sem některý diel tuto popsal, jenž by bylo nač hleděti, by byl kto, kamť jest krev sáhla mezi křesťany skrze doktory. A že ti doktorové kterakkoli svobodně a široce vylévaní krve dovodili sú mezi křesťany, však se v tom smyslně tarasují a ohrady takové činie v tom, aby jim nižádný za zlé těch věcí nepřičetl. Najprvé králóm, kniežatóm, rytieřóm a rychtářóm a jiným rathúzným mužóm to přikázaní «nezabíš» s očí sú uprázdnili, aby zabíjejíce nebáli se přestupníci jeho býti. Jiný zákon k zabití v slovích

Kristových a apoštolských položivše tu, ješto die pán Ježíš: Nepřátely mé, kteříž jsú nechtěli, abych nad nimi kraloval: zbite je přede mnú. To již přikázaní mají samého Krista, aby zabíjeli nepřátely jeho: ktožkoli jemu nepřeje, aby živ neostal. A postavivše tu moc na tom přikázaní s pilností to oháněji ti doktorové, aby po zabití vražda na nich neostala ani hřiech vraždy na svědomí, alebrž naplněnie zákona a služebnost Bohu. A tak chtí učiniti Boha se dvěmaústy, aby jedněmi řekl: nezabieš, a druhými: zabieš. Kto by věděl, co Buoh chce, polože dvě cestě sobě, odporné lidem? Vzdalujet se to od něho.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ PRVNIE. 117 b.

Druhé se tarasují při svém učenie o vylití krve velikými a slovutnými muži a s vysokú svatostí a těmi, jenž sú byli plni Ducha svatého. A ti svýma rukama zbili sú mnohé, nevšetečně to jednajíce, a tak sú Duchem svatým zapečetili všelikú krev, co jé ta cierkev prolévá a co jí prolévají milovníci její, zapáleni súce horlivostí její; za pokoj svaté matky cierkve té všeliké krvi Duch svatý žíly otevřel. Protož aby ti duovodové doktoruo slušně a jistě stáli mezi křesťany, múdře sú založili zákon k jistotě svých učení v sloviech svatého Pavla, ješto, mnohé hřiechy vyčítajc, die: Kteřížto poznavše spravedlivost boží, neurozuměli sú, že ti, Řím. 1, 32.
kteříž takové věci činie, hodni sú smrti. Tu chtie mieti doktorové, že by to řka: hodni sú smrti, tím vydal súd na přestupníky a tak otevřený zákon zabíjenie, ale tak by i na se súd smrti vydal, byv veliký protivník Kristuov, hoden byv smrti i pekla, jakož každý přestupník zákona božieho hoden jest smrti i pekla. A jestli že Kristus Ježíš poslal jest Pavla svatého na to, aby provolal na přestupníky saud smrti, i kdež by místo mělo pokánie, k němuž všudy všecky lidi, hodné smrti i pekla, volal jest svatý Pavel, aby pokánie činili, kláda se jim na příklad, že jest byl vražedlník,

protivník a že nad ním Kristus Ježíš ukázal všicku trpělivosť, přijav jeho na milosť pro naučení těch, kteříž majé uvěřiti v Syna
118 a. božího a pokání činiti za to, ješto sú zaslúžili smrti | i pekla. Protož vydán sa na přieklad kajícím hřiešníkóm nepodobně, by na ně saud smrti provolal. Protož doktorové nepravé založení mají k mrtvenie lidí na těch sloviech a zákon z nich učinili sú k vylévaní svobodnému krve a přidědili ten zákon úředníkóm všeliké krve.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ DRUHÁ.

Druhý duovod o úředníku krve také zavěšen jest na té řeči svatého Pavla, ješto die: Pakli zle činíš, boj se, neboť nedarmo meč nosí: sluha božie jest, mstitel hněvu božího nad těmi, ješto zle činie. Tuť nic zákona jistějšieho nemohú té moci poddati než toho, kterýž jest Nero, ciesař pohanský, v Římě sa držel; nebo o něm i o jiných ciesařích to jest pověděl s. Pavel vyznávaje, že on jest s svým mečem sluha božie a mstitel nad těmi, na kteréž se Buoh hněvá, i on sám, rozhněvav se na Pavla, smrštil jemu hlavu. Než maláť jest naše řeč proti široké cierkvi a proti jejím doktoróm přemúdrým: onať s nimi muož založiti na čem chce mrtvení lidí. Poněvadž spravedlivé lidi pálí pro kázaní čtenic, tehda u ní v rukú saud smrti proti všem, ktož jejé kurevství obmazují. Protož snadné jest u ní zákon založiti na Nerovi pohanu ke všelikému vylévaní krve a nazvati ta založení v zákoně novém v naučenie apoštolském a v tom ustaviti úředníky krve u vieře Kristově a tu je ujistiti, že tak mstiece a krev z lidí točíce, že tak slavně Bohu slúžie a že v tom nižádného oklamání nemohú
118 b. mieti, když jim jest apoštol Kristuov potvrdil v pomstě | zlých služebností Bohu. A kto jest ten, ješto by směl řieci, že kniežata zle činie zabíjejíce zlé? Poněvadž tiem slavně Bohu slúžie a v té službě božie utvrzeni sú skrze apoštoly, skrze doktory a skrze

všicku cierkev: protož nemuož nižádná vina upadnúti na rytieřc, když plní zákon sobě daný od Boha skrze apoštoly a vóli jeho v tom činiece: bezpečně sú mohli odvrci všeliké svědomí rychtáři a jiní súdce věsíce, stínajíce, páliece a na škřipciech mučíce, poněvadž je tomu učie doktorové a v tom je bezpečie řkúce jim k utěšení: Ne ty zabíš, ale zákon, ještoť velí zlé mrtviti. Též rytieři tu nižádného svědomie nemohú na se bráti, poněvadž vražedlníky, smilníky, kacieře aneb kterékoli jiné přestupníky zbíti nenie vylití krve, ale služebnosť zákonuo těch, kteříž učie zabíjeti, a tak i Bohu slúžie, a na to na vše jako zámky tvrdé přijíti svátosť velikých svatých a plných Ducha svatého, to vše odejme svědomie zlé, ale je v naději ustaví takové rathúzné sluhy božie.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ TŘETIE.

Již pak puojde řeč o pomstách velikého Albrechta, nějakého doktora, a ta rovně na nás upadne a žabami nás ostaví. Dic, že z hlubokosti propasti, to jest z hlubokosti ďábelského nalezenie poslа jest za našich časuov křesťanského hovoru nebo štěbetánie žabka, smělosť mající škřehtati proti božie spravedlnosti a zákonu, že by nižádným obyčejem a z nižádné přiečiny neslušelo zabiti člověka tělesného. | Protož jakožto velmi tresktáni mají býti a 119 a.
velmi nespravedliví mají býti nazváni ti, kteřížto spravedlnosti činiti zapierají, a jakožto nespravedliví a nepřietelé spravedlnosti mají jmieni býti: tak velmi mají trestáni býti, kteříž tresktání pro nespravedlnosť zapierají a kázni odpírají. Přotož všecka spravedlnosť a kázeň proti té nespravedlnosti a nekázni všelikú pilností a všemi mocmi jakožto v oděnie má se obléci; nebo co jiného chce tohoto bludu bláznovství, jediné aby každá spravedlnosť byla nespravedlnosť a každá kázeň byla nepravá ukrutnosť. Nebo poněvadž nenie spravedlivé, jakož oni praví, ale nespra-

vedlivé, tehdy bez pochyby každá spravedlnosť bude nespravedlnosť. A takové věci velmi široce vede pan Albrecht proti žabce, ješto jemu tak nelibě skřehce. Ještě dále die: Ale že každý život vzal jest od Boha a když se jemu protiví, má jej zatratiti, ale že každý zlostně sa živ protiví se Bohu a zvláště kacieř aneb pohan, neb ti zjevně se Bohu protiví, odjímajíce jemu dědictví duše své i jiných, jeho chválu a poctivosť rušíce: protož takovým má býti odjat život tělesný i duše, kdy by byla smrtedlna, ještě viece, poněvadž smrť věčná dává se za hřiech, čiem viece tělesná muož učiněna býti. Protož tiežem žabky, má-li bojováno býti proti nepřátelóm božím čili nic? Jestli že má, tehda spravedlivý boj proti nim jest a tak dlúho má bojováno býti proti nim, jakož se dlúho protiví. A jestli že bojují až do smrti těl svých, nechtiece přestati od | bezpráví božieho, má býti bojováno proti nim až do smrti, jakož se dlúho protiví. A protož zjevno jest, že spravedlivým bojem mají zbiti býti. Pakli die žabka, ze nemá býti bojováno proti božím nepřátelóm, tehdy před nimi utéci nebo ustúpiti má. Protož z toho puojde vyhlazenie poctivosti boží a tak ustúpiece mohú upadnúti a zkaženi býti. A to sú věci nepodobné a hřbetu rozkošnému velmi těžké. Protož z toho zjevno jest, že takové žabky bludné pod spúsobem falešné milosti chtiece trpěti na svých tělech, tuto najnešlechetnějšie nemilostivosť myslé uvésti, kaziece zjevně chválu boží a křesťanské náboženství z prostředka chtiece vypleniti. Nebo toho hledá ta nemilostivosť té žabky, aby miesto božie zuostalo bez obrany a lúpeži a roztrháním násilníkuov aby bylo vydáno a život těl smrtedlných, každý den mrúcích, život biedný aby byl předložen životu blahoslavenému. Viece die pan Albrecht: Jestli to, že drahota života jest přiečina, aby nebyl zabit, tedy mnohem dražšie jest život duchovní, pro kterýžto, aby byl zachován, nemá býti odpúštieno tělesnému.

119 b.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ ČTVRTÁ.

Již z těchto věcí zjevno jest, kterakú nemilostí proti Bohu i dušem lidským tyto bludné žabky pod spúsobem milosti činie, praviece, aby bylo odpúštieno tělóm lidským, neznamenajíce toho, že jim nesmierně více odpúštějí, časně jich těla zabíjejíce. Ne|bo 120 a.
což by koli zlého učinili živi súce a muky věčné zasluhujíce, to jim vše stavujé, těla jich zabíjejíce, nebo súce živi hřiechóm, hřiechuov by přičíněli a tak i muk k mukám. A protož aby viece nebyli mučeni ne toliko na duši, ale i na těle, života se jim ukracuje smrtí tělesnú. Ale že každá muka pekelná nesmierně těžší jest nežli smrtedlná tělesná, protož viece se jim odpúštie, když se tepú na těle, než by živi ostali. Protož kdežkoli nemilostiví rostú na zkaženie aneb na umenšenie lidu božího, mají býti vyhlazeni a to skrze smrť tělesnú. Tyto věci mluvíme o žabkách, kteréž pod spuosobem svatosti zklamávají svú nepravostí věrné a chtie zkaziti vinnici pána všech zástupuov.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ PÁTÁ.

To vše veliký pan Albrecht praví. Protož již z těchto řečí velikého pana Albrechta znamenaj rozumný od počátka apoštoluov u prodlení časuov jednácti set let a viece, kdeť se jest stavil lid po vylitie jedu v cierkev Kristovu jedem krmeným, za také časy kterak jest všecko zteklo a opuchlo a od zdraví prvního tak daleko odešlo, že o něm již nic nečije lid a již sám jed jest život lidem a lékařstvie k zapuzení jedu, jest jed tak smrtedlný, že již ti, kteříž sú vykrmeni jedem, pravé zdraví v nenávisti mají a vyrostlé věci z jedu životem nazievají, nebo mysl ta ihned s počátku jedem tráveným se jest opila. Protož v tom jedu život chvalitebný u vieře zakládá, ale odporně proti vieře, proti apoštolóm i proti všem mučedlníkóm ten jed z sebe vyleve. Nebo

120 b. jest-li smysl Albrechtuov práv, tehda Kristus a apoštolé i všickni | mučedlníci blúdili sú. Ale že zjevno jest, že apoštolé tak sú posláni od Krista na všicek svět, aby všem kázali čtenie, i potomní všickni mučedlníci, a na tom aby všecky lidi ustavili, aby skrze mnohé zámutky vešli do královstvie božího, trpiece všeliká bezpráví až do vylití krve, a jinak nižádným obyčejem lidí u vieru nepřijímali jsú aniž sú jim které naděje k životu věčnému slibovali jinak, jediné tak, aby, bezpráví trpiece, vládli dušemi svými v trpělivosti nasazujíce těla na smrť pro jméno božie. Protož znamenajme již z řečí pověděných Albrechta velikého, apoštolóm odporných, ješto jest za slavného mistra v umění křesťanském počten, že se již mní kněz mnohý bohat býti v umění, když ptylé smysly Albrechta velikého na kázaní mezi sedláky. Již tu chyby nelze než tak, že jest umělý kněz, zbohatěv knihami Albrechtovými. I nezdá se tu knězi, by která chudoba byla v jeho knihách. Protož vizme, kterakť daleko stojí od apoštoluov, že kdež oni utěšení měli sú a naději v tom, že jich práce daremna nebude v těch, kteříž sú pro vieru nasadili těl svých na smrť, a tento zpět pak nalezl nějaké lidi ani jediné mluvie o tom, že by křesťané měli trpěti bezpráví na tělech do smrti, nebráníce se a zlého za zlé nečiníce. Vizte, jakúť jest kuopu na nč skladl: žabkú z propasti vyšlú nazval je, jenž velikú smělostí škřehce proti boží spravedlnosti a chce učiniti, aby boží spravedlnosť byla nespravedlnosť. Protož
121 a. kydá tu žabku bludy najtěžšími, | že nižádný blud nemohl by tak škodně spravedlnosti božie zkaziti, jako ta žabka pod spuosobem falešné milostivosti chtieci na těle trpěti, aby pak z té trpělivosti dále vyšlo vyhlazení poctivosti boží. Jakž by obrana cierkve mečová padla, tak by mužie velicí musili kostela ustúpati a pokrývati se před nepřátely: nemohli by tak mnoho Bohu na česť zpívati. Protož z toho by mnoho zlého pošlo, že by lúpežem a rozstrháním násilníkuov bylo by miesto boží zpuštěno, nemaje obrany mečové. A život těl smrtedlných, na každý den mrúcích, život biedný aby byl předložen životu blahoslavenému, to by již najvětčí škoda byla život biedný předložiti životu blahoslavenému. Zdá se Al-

brechtovi, že by bylo lépe předložiti blahoslavenství život sytý a rozkošný a tukem prorostlý, širokého břicha a rumných lící a bezpečný, ješto sedí na hradě pod obranú meče, neboje se pokušenie, zavěsiv svá protivenstvie na meči i vede řády božie v pokoji, šíře chválu boží a poctivosť jeho. Takový život zdá se Albrechtovi podobnější k dobrému nežli Silvestruo, ješto se kryl po jamách a po lesích před mečem ciziem, až jest svého meče i dosáhl a po něm Albrecht, jakožto múdřie muží v Kristu. Ale apoštolé, blázni pro Krista, ješto sú drželi takový život biedný, pokrývajíce se, ustúpajíce, honěni súce z města do města, řkúce: Pro tě mrtvíme se celý den a jako ovce zbité domněni sme. A jakž by nynie k témuž se táhlo, tak by miesto boží bylo opuštěno a chvála boží a řádové, kteříž se v písních | a v lámaných noto- 121 b.
váních konají, padli by, nebo moc těch řáduo a té chvály notované stojí na mnohých kopách platuov a na sytých teřiších, a když se těch věcí nedostane, tehda chvála přestane a kantorové se rozletie jako motýli. Protož jiného tu nevidím, jediné, že tento rozum tělesný Albrechtuov upřiemo jest odporný vieře apoštolské, nebo za blud potupuje to, což viera apoštolská přikazuje; a což pohané za dobré mají, to on za boží spravedlnosť nazievá. Oni se tepú o život tělesný, aby v pokoji svým bohóm slúžili, a tento také netrvá službě božie dále, jediné dotud, dokudž meč nad ní stojí, oháněje sluhy božího. A bez toho miesto božie bylo by zpuštěno a služby boží by se rozběhly následujíce bídného života, a chvála boží a poctivosť jeho by zhynula. Protož dosti mdle stojé ta chvála, když jediné mečem dobře stojí a v něm prospěch svój má. Ale toto jaks neodievá Albrechta velikého, že na jiné hojně smrti popúzie, ale které se zdaleka domnievaje na se čeká, že by snad se na něho mohla přiblížiti skrze žabky škřehot, jakž by meč odpadl, pod nímž on života chová. Protož smělosť žabky k zemi tlačí a volá proti ní, aby všelikú pilností a mocí jako v oděnie se oblekli a ústa jejého škřehotu zavřeli, aby snad její škřehot meče neodvolal a Albrechta na cestě utiekaní a pokrývaní nepostavil u biedném životě, jehož by se rád pochoval, dokudž meč v

zdraví jest a nastrká proti žabce chvály božie a poctivosti jeho
122 a. jako cizieho líce, pravě, že by ta padla pro jejé štěbet. Jaks | poctivějí se zdá jemu, než by svého boku naskytal řka, že na tom se úrazu lekám proto, že trpělivosti nemám, neobvykl sem bit býti, ale proti jiným saudy k bití vydávati. Protož v té při poctivé jest pod chválú boží svú hanbu zakrývati a svým bezprávím říkati, že sú bezpráví chvály boží, než toliko bezpráví Albrechtova, aby se lidé tiem spieše hnuli proti žabce, želejíce zkazení chvály božie. A tiemto hlasem velmi popúzie proti žabce, že ona směle štěbece proti spravedlnosti boží a chce převésti svým skřehotem potlačení spravedlnosti boží, aby spravedlnosť boží byla nespravedlnosť a nepravá ukrutnosť. A mieníť tu spravedlnosť boží, kterúžto cierkev římská vede v bojích, v pomstách a v smrtech kterýchžkoli, odháněјíci od sebe bezpráví, kterážkoli proti ní povstávají, mocí světskú: boji, pomstami i smrtmi, což najdále muož, a to teď Albrecht za boží spravedlnosť pokládá, nebo jest syn té cierkve a napil se jest z jejího koflíka trávenin jejích.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ ŠIESTÁ.

Ale že ta spravedlnosť, kterú ta cierkev vede v pomstách a v vylévaní krve, jest pohanská i tohoto světa, nebo i ta cierkev jest svět, stojécí v šlapějích pohanských, nebo pohané i tento svět toliko tu spravedlnosť má, krvavě se po vše časy o svá bezpráví, v kterěžto krvavosti ta cierkev hojněje pohanuo následuje. Protož přiměříce k té spravedlnosti cierkve spravedlnosť Kristovu
122 b. dokonalú a hojnú, kterú jest přikázal aby milovali nepřátely | a dobře jim činili, nižádnému zlého za zlé nečinili: proti té spravedlnosti Albrechtova spravedlnosť bude před Bohem počtena veliká nespravedlnosť a ohavnosť před očima božíma. Protož jestiť bezpečněji s žabkú držeti, ačť i mdle škřehce v d(ř)vích sediecí, nežli s Albrechtem, ještoť velmi silně vyje, nebo i Ježíš ukřižovaný potvrdic hlasu mdlého žabky a oznámí všemu světu, že Al-

brechtova spravedlnosť jest před Bohem nespravedlnosť, ač on o ní jako žalostivě mluvě nazievá ji spravedlností zpětně proti bratrskému milování, poštívaje na krev lidskú bez miery, nad mistry pohanské i židovské. Aniž jest mezi křesťany nalezen taký lítý kat na krev lidskú jako ten Albrecht veliký, by tak svobodně otevřel cestu k vylití krve lidské tak odporným smyslem lásce bratrské, za lepšie klada zbití přestupníkóm nežli živu býti, jimž Buoh za lepšie položil z milosti své cestu pokánie v živote zdejším, aby nezahynuli zatracením bez pokánie, a dic: Nechci smrti Ezech.
hřiešného, ale aby se obrátil a živ byl. Ale Albrecht nic jináč, XXXIII, 11
než aby vše zmordovali.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ SEDMÁ.

Ještě tuto položím některé řeči mistra Jiljí, z nichžto pilné anebo potřebné věci mohú seznány býti a nebezpečenství, v něž lid křesťanský dávno jest uveden a bez Boha ustaven jest. I die ten mistr Jiljí mezi mnohými svými duovody tento rozum vymlúvá: Zákon položen neb vydán má býti lidem podle jich položení neb povah, protož podle rozličných lid|ských obyčejuov rozliční 123 a.
zákonové mají uloženi býti, ne podle rozličnosti časuov mají změněni býti. A že nenie jednostajné položenie aneb povaha dokonalých a nedokonalých a některé věci podobné sú dokonalým, kteréžto nejsú podobné nedokonalým: protož vydavač zákona, jenž množstvím vládne, jemuž i zákon vydává, v němž by obcovalo množstvie, a že větčie strana jest nedokonalých, protož podobné věci množstvie musí přikazovati, nebo jinak učinil by je horšie, kdy by přikázanie dokonalosti přestupovali. Protož ten, ktož zákony ustavuje, těcht věcí zbraňuje, od nichžto podobně a lehce množstvie muož se zdržeti. Protož zákon má býti poctivý, spravedlivý i podobný podle obyčeje vlasti, miestu i času podobný, užitečný, zjevný, aby nic skrytého k polapení nedržel v sobě, pro nižádný zvláštní užitek, ale pro obecných všech popsaný. Nebo

kdy by zákon množství, v němžto větčie jest strana nedokonalých, těžké věci nebo nesnadné přikazoval, přieliš by chtěl vytáhnúti krev odpornosti a potupenie aneb zarmúcenie pokoje, nebo kdy by množstvie dokonalých a nedokonalých takový zákon těžký a nepodobný byl uložen, bylo by vlito víno nové v sudy staré a bylo by víno rozlito. Nebo kteřížto sú starému životu poddáni a v hřieších jsú se vykrmili, když by k novému životu ctnosti prikázaním dokonalosti byli súženi, v horší by věci upadli a víno přikázaní dokonalosti skrze nevážení bylo by vylito. Pro-
123 b. tož cizoložstvie, zlodějstvie, vraždy, že zarmucují | obecné dobré, od nichžto množstvie nemuož se snadně zdržeti, lidský a městský zákon zbraňuje a mstí proto. Ale prostého smilství aneb kurevstvie, ačkoli jest hřiech smrtedlný a urážie velebnosť božskú, to trpí zákon městský a nemstí nad tiem, nebo skrze to nezarmucuje se obecné dobré. Aniž také množstvie, poddané rozkošem a marnostem, muož se snadně zdržeti od toho, nebo svatý Jeronym die: Břicho pálě se nápojem opilým klopoce k smilství. Protož kdy by bylo mštěno nad tiem hřiechem, dalo by přiečinu větčiem hřiechóm a spuosobilo by v obecném dobrém veliký úraz aneb pohoršenie. A k tomuto rozumu mistr Jiljí přivodí staré plné: Augustina, Tomáše, že oni řku: Vyprázdníš-li kurvy z obce a všecky naplníš chlipnosti? Staří plní obmýšleli sú obecné dobré kurvám aneb kurevstvím; aby se nezarmútila obec, túžiecí po smilstvie, kurvy to upokojé. Takých věcí potvrzuje mistr Jiljí těmi doktory. A opět die mistr Jiljí: Protož tu nenie odpornosti, nebo nenalezá se, by zákon lidský pravil, že by kurevství bylo slušné, kteréž zákon božie nazievá neslušné. Nebo pravda jest, že zákon božie v svém obecném dobrém duchovním, podle něhož kto skrze lásku řiedie se k Bohu aneb k bližním, ten zákon netrpí nižádného smrtdlného hřiechu; ale zákon lidský v svém obecném dobrém, kterýžto v spravedlnosti a přátelství a v ctnostech zakládá se, ten trpí hřiechy smrtedlné. (V)tak veliké spravedlnosti a v ctnostech zakládá se zákon lidský, že muož strpěti
124 a. všecky hřie|chy smrtedlné: nenie rozdělen od hřiechuo smrtedl-

ných, muož s nimi pokoj mieti a protož jest odporný zákonu božímu. Viece die mistr Jiljí: Nebo každý, který vydává zákon, mienie některý konec přivésti, protož všecky věci, kteréž k tomu konci slušejí, řiediti má podle žádosti aneb spuosobu toho konce. Ale že konec božího zákona jest věčné blahoslavenstvie, jemužto každý hřiech smrtedlný jest odporen, zjevný i tajný, protož ten zákon každého hřiechu smrtedlného zbraňuje netoliko zjevného, ale i v duši tajného, jakož die pán Kristus: Řečeno jest starým: nesesmilníš; ale já pravím vám: Ktož uzřie ženu ku požádaní jé, již jest sesmilnil jé v srdci svém. Protož tomu odporně činie zákon lidský, neb konec zákona lidského jest upokojení obce, k kterémužto upokojení ctnosti mravné přieslušejé anebo pomáhají. Protož ten zákon těch věcí zbraňuje, kteréž by tomu pokoji odporny byly, ale ty věci trpí, jichžto zbráněnie aneb mštěnie zarmútilo by ten pokoj, ale že mštěnie obecného smilstvie dalo by příčinu cizoložstvu nedokonalým a z toho by nemalé zarmúcení povstalo aneb jiné věci těžší, tajné, jimiž by Buoh byl viece uražen nežli kurevstvím.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ OSMÁ.

Již potom aby mohlo rozuměno býti, co jest tu od toho mistra praveno, ktož je bude čísti, nebo ty věci šly sú obyčejem hádanie odporného v sboru Bazilejském mezi mistrem Jiljím a mezi
knězem Mikulášem z Písku. Jedna strana držela jest při zá|kona 124 b.
božieho řkúci, že mezi křesťany měly by všecky věci podle zákona božieho jednány býti a což by odporného bylo tomu zákonu, aby ty věci rušeny byly mezi křesťany, aby nebyli jako pohané v mrzkostech. A těch věcí tu podává, kteréž sú neslušné mezi křesťany a sú zjevně odporné zákonu božiemu. Ale druhá strana, zdá se, že tomu múdře odpierá, že by prostředkem chtěla jíti: ani chutně zamietá ani chutně svoluje té při prvnie. Nebo mistru křesťanskému hanba by byla a snad i proti svědomí pohaněti

aneb zavrci tak poctivú při, zákon boží, protož lysým duchem upadl jest v to, aby něklerak puojčil té pře zákona božího a některak ji odvrhl jakožto oděným smyslem, rozděliv lid na dvé, i položil jedny v tom dokonalé a druhé nedokonalé, a položil těch nedokonalých množstvie, takových, ješto mohú o sobě miesto zavříti. Protož dokonalým toliko puojčie zákona božieho, přidávaje tomu zákonu pravdu svrchovanú a že ten zákon brání každého hřiechu smrtedlného, zjevného i tajného, a že ten zákon vede upřiemo k cíli blahoslavenstvie věčného. Ale o nedokonalých jinak mluvie, že těm toliko k správě zákon lidský přislušie, a ten zákon má jim ustaviti ten, ktož nad nimi panuje vhod podle jich povahy a obyčeje a kraje, a skrze ten zákon nic jiného nemienie jednati v nedokonalých, jediné upokojenie obecného dobrého: čím ta obec nedokonalá upokojena muož býti, k tomu pokoji zákon přiměřený
125 a. aby jim ustavil pán jich. A že se nenale|zá mezi zlými věcmi, co by takové upokojenie nedokonalých zarmútilo, jakožto zlodějstvo, vražda, cizoložstvo, těch věcí mstí zákon lidský; ale jiné věci zlé trpí ten zákon, když se o ně muož obec neb množství pokojně srovnati, ač by bylo modloslúženi, rúhaní, kacieřstvie, sodomští hřiechové, pýcha, rozpuštění, nestydatá veselé, pohoršení, lakomstvie, lesť, lichvy i cožkoli takového jest: o toť o vše množstvie nedokonalých muož se pokojně srovnati, strpěti i miesto o tom o všem zavříti, když v tom jediné k upokojení obce miesto má zavřieno býti; bohatce ovšem chyba.

Protož ti všickni duovodové, ač se zdají mudřie, však nic viece nad pohany nemají, nebo všickni králové pohanštie pod takové ctnosti musí množstvie, nad nimiž panují, podvésti a srovnati v jednotu pokoje skrze zákony městské, aby mezi nimi mohlo státi obecné dobré v tom pokoji, kterýž se muož skrze moc mečovú mezi pohany řiediti. Tuť nic viery nedotýče ani těch, kteříž viery následují, než těch nedokonalých a zpohanilých lidí, ješto skrze puzení moci musí něco dobrého činiti a těch zlých věcí nechati, pro něž by na se pomstu meče uvedli. Protož takovým poběhlým ač bý kto podal zákona božího, všetečně a nemúd-

ře by učinil, kterýžto zákon má v sobě dokonalosť nad povahy a nad obyčeje poběhlých. Protož kto by takovú nemúdrosť chtěl jednati, aby takovým podával dokonalosti zákona božieho, jako by víno nové v sudy staré vlieval, i bylo by víno rozlito a sudové staří zlúpali by se; | nebo ti, kteříž sú starému životu poddáni 125 b.
a v hřieších sú se vykrmili, když by k novému životu ctnosti přikázaními dokonalými byli súzeni neb obtieženi, v horší by věci upadli. Toť jest smysl cierkve, jenž jest božie zákon opovrhla jako daremný a pohanuo následuje v hřieších tohoto světa. Protož zdá se tomu mistru, jenž jest řečníkem té cierkve, podobna odpora skrze nedokonalosť množstvie poběhlého, aby tiem zákon božie mohl odvrci jako neužitečný a podati jeho dokonalým, jichžto nevie, kde by byli, a sám zákonu božímu lidu neučí ani ví, kto z té cierkve učil by jemu. Protož nic nevěda o té dokonalosti, kteráž stojé na lidech skrze zákon boží, a těch nedokonalých vidí všudy plny kúty: po městech, po zemiech, po krajích, i znikají odpory jako poctivé těmi nedokonalými, i mní, že jest tiem najlépe zákonu znikl, jako v lúži pokrytie vrhl jím a ustavil všeliké množství městské všudy pod zákony rychtářskými, ješto pod nimi se řiedí množství městské, toliko ostřiehaje zuostati v pokoji jednoty městské, jako i pohané túž správu majíce. A to množstvie poběhlé od Krista zákony pohanskými se spravuje i slove cierkev svatá. Protož kdy by tento mistr Jiljí pohanem byl, nic by to veliký div nebyl, kdy by se kto s ním o zákon boží potkal, že by jeho tak posměšně a rúhavě znikl anebo jej zjevně potupil: to by pohan mohl učiniti z nevěry a z nevědomie, nebo nevěřil by v Boha ani by věřil jeho zákonu aniž by věděl potřebnosti zákona božího, to jest té potře|bnosti, že nižádný bez 126 a.
něho nemuož spasen býti; druhé, že by slyše, které břímě klade na člověka zákon boží, nechtěl by jeho podstúpiti, protož by jím zjevně pohrzel: to by vše malá věc byla na pohanu. Ale na mistru křesťanském těžká věc jest na tom, ovšem ješto se zdá plný umění až do samé obruby a známosť o Bohu a o jeho zákonu, velmi pravé věci vyznal jest i vrhl jím na ty, ješto jich neví, a

jiné množstvie pod zákony rychtářskými ostavil a zákon boží jim osídlo ku obtiežení a k zarmúcení oznámil, jenž jest z viery měl vyznati, že té potřebnosti jest zákon božie, že bez něho nižádný spasen býti nemuož, nevkládaje v to vykrmených v hřiešich a přivyklých starému životu ani toho množstvie městského, ješto chce zákonu podobnému svobodě těla svého, ani vkládaje jako osídlo zákon k slúženi vuole tělesné. Všeho toho obina se, jediné tu pravdu poviedá o zákonu božím, že z núze jest potřeben zachovati od každého, ktož chce spasen býti, a jestli že by se kto zepřel jemu, že jeho nemuož držeti pro svú nedokonalosť. Pohleď, mistr koho spravuje u vieře a čiem púští zákon božie, jenž v něm viera stojé a jenž jest dán k správě věříciech. Pakli by měl opuštěn býti pro nedokonalosť lidskú, tehdy prvé neměl jest od Boha vydán býti ani kázán od apoštoluov lidem pohanským pro jich přielišnú nedokonalosť. Nebo všickni lidé přivázáni sú k zlosti žádostmi, libostmi od svého narození a zákon boží všem jich žádo-
126 b. stem a rozkošem nepravým jest protiven a brání | jich pod pokutú věčného zatracenie; protož to jest viera svatých, aby věřili Bohu a jeho zákonu, sami proti sobě a proti svým žádostem, proti rozkošem, proti obyčejóm i proti svému životu aby hotovi jej vydali k smrti prvé, než by co chtěli zvoliti proti zákonu božímu, nebo dokud se jeho kto drží, dotud viera živá v něm stojí, a bez zákona božího viera mrtva jest a ďábelská v lidech stojé. Protož nepřileží ta věc k vieře odvrci zákon božie od lidí pro jich nedokonalosť: takť jest je v smrti ostaviti a na věky zklamati o jich duše.

A z těch věcí muož snadně známo býti, kterakť tito lidé učenie u veliké tmě stojé, jsúce plní jako sudové trávenin kurvy veliké, ledajaks s lidem stojé, trávíce jej a držiece jej pod zákony rychtářskými ve všelikém přestúpenie zákona božieho. A na to je křtí a pokánie falešná na jich hřešící život vkládajé a jiné svátosti za peníze jim prodávají a vylévají na ně hojně tráveniny kurvy veliké, odpustky a jiný jed jim píti dávajíce a skrze očistec naději spasenie po tomto životě jim v pekle slibujíce. Protož ten

lid duchovní velmi slepý a tělesný jako cizie u vieře tak nalezl v prvních ten běh odvržený od viery a sám také ani jiný lid, jejž spravuje nižádného zastavenie ani zřiezenie kterého skrze vieru nemajíce, z núze se již chytajíce moci světské, aby asa skrze tu nějaký poklidec mohli mieti. A což předloží lidu za dobré, k tomu aby mohli mocí připuditi. A když by toho již neměli aniž by těch
bluduov, kteréž za cestu spasení majjí, bez připuzení mohli by 127 a.
přivésti, nebo ten lid, vykrmený tráveninami, již v takové lotrovství a v poběhlosť všel jest až do zúfanie, bez kázně, bez poctivosti, že ten, což by nemusil bezděky pro bázeň mocí v nižádných věcech, jiným poddán by nebyl, ale v šibalství se sbera jeden proti druhému, tak by se spolu zkazil; nebo nenie toho málo vážiti, že lid tak dávno u velikém opuštěnie stojé a vždy čas od času u větcie opuštěnie vcházie a nižádného opravení skrze vieru nebeře ani světla božího v se prijímá, protož vždy jako mrcha počnúcí smrděti dále a viece smrdí, až se pak červy rozleze.

KAPITOLA SEDMDESÁTÁ DEVÁTÁ.

Takéž ten lid, uběhlý v najvětčie zkaženie, vždy v dobrotě hyne, stoje pod zákony rychtářskými a pod těmi najslepějšími pokrytci, ješto je vždy moří svým jedem. Protož ani ještě o té moci mohú co stalého ukázati, ač v ní své dobré skládají, jedno chtie skrze ni provésti a opět jiným duovodem i to by zkazili. Najprvé ji písmy utvrdivše jako zákon viery křesťanské v těch slovích, že darmo meče nenosí a že sluha božie mstitel jest hněvu nad těmi, ktož zlé činie, i položili sú ke mštění tomu sluze všeliký hřiech smrtedlný nebo všeliké přestúpení přikázanie božích, nebo na to na všecko se Buoh hněvá. A pohleděvše na to opatrněji, uzřeli, že by jim to dobře nestálo, kdy by se roznábožnil' sluha boží s mečem a jal se Bohu slúžiti a mstíti hřiechuov

smrtedlných, pro něž se Buoh hněvá na každého: tak by jich po-
127 b. ložil hroma|du, že by celá krajina pustá ostala, ne v celých Če-
chách málo by lidí živých ostalo i těch pokrytcuov, ješto se pod
mečem kryjí a proti jiným jeho směle popúzejí, jenž sú plni hřie-
chuo smrtedlných: lakomstvie a svatokupectvie kacieřského, ku-
běnařství, oklamání lidí o duše i o statky. Kdy by podle jich
saudu tento sluha boží, mstitel hněvu na jich hrdlech, jal se Bohu
slúžiti a zpraskal mečem takové lotrovstvo, děrami vešlé, zdá mi
se, že by málo toho kněžstva falešného v Čechách ostalo. A podle
jich saudu, poněvadž jest mstitel hněvu nad přestupníky, tehdy
oni najprvé na se přivolali by ten meč k pomstě svých najtěžších
hřiechuov smrtedlných a přestúpení mnohých. Protož pohleděvše
na ten zákon, kterýž sú v meči postavili všem přestupníkóm, opět
sú jinak ten zákon předělali v jiné smysly: ulevili sú prvnie spra-
vedlnosti, vidúce, že by meč hltavý všicku zemi zpustil i na jich
hrdla by upadl pravějším duovodem nežli na zloděje. Protož vy-
brali sú z toho, aby ten sluha nade třmi hřiechy stál slúže Bohu
s mečem, mstě hněvu božieho nad těmi, kteříž obecné dobré ru-
šie zlodějstvím, vraždú a cizoložstvím, ale jiné přemnožené hřie-
chy, což jimi Boha tupí, na něž se Buoh hněvá tak mnoho jako
na ony tři aneb viece, protož ten sluha boží s mečem má s těmi
hřiechy pokoj a smlúvu, na něž se Buoh hněvá. Protož nepravě
Bohu slúží svým úřadem, opúštěje skutky svého úřadu, sveden
sa od mistruov, ješto sú jeho ustavili na službě božie jediné při
128 a. těch hřie|ších. A když by sluha kostelní, ješto se mní býti námě-
stek apoštolský, pochtěl podle přikázaní Kristova hřiešníky zjevné
i tajné vésti ku pokání řka, že jest nepřišel Kristus pro spra-
vedlivé, ale pro hřiešné, aby je obrátil a navedl ku pokání, a po-
tiehne-li takých hřiešníkuov ku pokání, nad kterýmiž onen sluha
boží (má) s mečem poslúžiti, provodie je na onen svět: tiem by
sluha chrámový překazil sluze mečovému, obrátě ku pokání ty, nad
nimiž on měl by Bohu poslúžiti s mečem. Pakli sluha mečový smr-
ská hlavy těm, kteréž jest měl sluha chrámový k pokání přivésti,
zbaví jeho služebnosti spasitedlné. A tak dva služebníky božie

budeta sobě překážeti a jeden druhému služebnosť rušiti a jsúce jednoho pána služebníci. A ten neřád odporný v jedné čeledi bude pánu k hanbě. Ale tato posměšnosť v skutku se shledává. Když sluhy rathúzné některé chtie zvěsiti, tehda sluhy chrámové běží tam, chtiece to staviti a hřiešníky ku pokání napraviti, a chtí, by tu smilování stalo se, kdež sluha mečový z úřadu s hněvem stojé nad těmi, kteříž saudem svatého Pavla smrti hodni sú. Protož onen má písmo plniti, života hledaje těm, kteréž onen z přikázaní písma má mrtviti; protož nerovně jednomu pánu služebnosť ukazujeta. A protož z toho posmieváníe muož známo býti, že když se lidé s pravdú chybie, jako slepí ve tmách točie se a šámají se, chytajíce se toho i onoho, ano jim oba kraje krátká, protož již z núze dělají, jakž kdy mohú a jakž v ruce připadne, i duovoduo i písem | i doktoruo nechajíce. Ale i v tom jest škoda mnohá, roz- 128 b.
množenie hřiechuo a zahynutie lidu, když se jest tak mnoho pánuov nadělalo pod jednú věrú, majíce všickni jednoho pána a otce v nebi, a oni jako jedna čeleď měla by býti. Tu jsú mnozie páni duchovní i světští a všickni sobě osobují meč k službě božie a chtie jej všickni včísti v záhubí cierkve svaté, jako by každý chtěl opravovati podolky cierkve svaté svým mečem, i činí se každý práv s svým mečem na tu při, že přileží ten meč vlastně cierkvi svaté. Ale ta lež vždy v té sukni chodí, aby každý ufaje v svuoj meč i nadul se pýchú a byl hotov k sváróm a k bojóm proti jiným o všeliké bezpráví, aby nižádný s druhým rovně nenaložil než s velikými sváry, s povyky, s nesnadnými rokováními, s svádami. Protož tiem činem přílišné rozmnoženie sváruov, hřiechuo narodí ten meč mnohotvárných a pyšných pánuov pod jednú věrú stojíce. A muožť pohany v zlosti převýšiti, nebo oni skrovněje tím mečem miesto zaměstknávají, nemajíce tolik pánuov těch zbytečných duchovních: křižovníkuov, opatuo, biskupuo, papežuo, ješto držie panstvie veliká a vedú války s mečem jako i jiní páni světští a všickni chtí po meči sluhy božie býti: kde kto kterú jeskyni zběhovú vosadí zloději, násilé, lúpežé, mordeřstvie jednajíce, a vždy sluha božie jest a meče darmo nenosí. A ovšem pravé

jest, že jeho darmo nenosí, ale ke všelikému bezpráví, k násilí,
129 a. k lúpcžóm a k potlačení chudiny robotné. A s tiem ti páni | mnozie roztrhali sú lid a rozlitili jeden proti druhému a každý svuoj lid žene stádem v boj proti jinému. Protož skrze ty mnohé pány již všechen lid sedlský v mordeřstvie uveden jest, chodě v zástupiech s brannú rukú, připravě se s střelbami i s jinú braní šibalsky, jako k boji připravený. A skrze takové běhy všecka láska bratrská vražedlnú krvavostí jest prolita, aby z takých namieřenie snadně bojové povstávali a jiní mordové aby všudy husti byli; nebo na to jest připraven ten lid, poněvadž s pány musí hotov býti na vojnu a na to sobě braň kupovati, aby pak vždy tak chodil jako rytieřský lid šibalský v zástupiech a v rotách, spuosobený k mordeřství a po posvíceních, po jarmarcích, po svadbách, hotový sa krev prolévati. Protož tiem všiem viera naše ponížena jest a ohyžděna před pohany i před Židy a v sobě jest lid tak porušen a obtiežen hřiechy těžkými a slepotú a zápletky osídl těžkých, že viera již v něm nemuož nižádného dielu mieti, aniž jest podobné u lidí, by ten lid kterak věrú mohl opraven býti, mnohonásobkrát zkažen sa skrze Boha i skrze svět. Protož v tom jiného viděti nemuožem, jediné jed rozlitý v cierkvi boží skrze papeže a ciesaře, aby z nich narostlo sluh božích na meči ustavených, aby tak dlúho a široce rostli, až by se všecko v meč obrátilo a oteklo ranú zpuchlú a zsinalú, až by ohyzdno bylo pohanóm pohleděti na to, aby jediné samo jméno prázdné bez pravdy nazváno bylo křesťan malovaný na stěně i ustaveni súce
129 b na tom jedu trá|veném.

Protož jiného ť nevidím v těch ve všech věcech podle duovoduov doktoruov, v prvních i v nynějších, jediné zjevné odstúpenie od viery. Nebo podle jich smysla nijakž viera Kristova nemuož státi, poněvadž on přišel pro hřiešné na svět jako pravý lékař pro nemocné, aby je k pokání navedl svú dobrotivostí. A to jest v skutku ukázal, jeda a pije s nimi a reptavým zakonníkóm odpoviedaje za ně i die, že nenie potřebie zdravým lékaře, ale ne-
[Lu]k V, 31—32. mocným; nepřišel sem pro spravedlivé, ale pro hřiešné volati je

ku pokání. A ty, kteréž zákon starý kázal mrtviti pro přestúpení, ty vysvobodil z ruky sledníkuov duchovních řka: Kto z vás bez Jan. VIII, 7-11.
hřiechu jest, ten vrz na ni kamenem, i nenie nalezen nižádný, kdo by to odsúzení naplnil: všickni zlosynové, vinnější súce, utekli sú pryč hanbú a on sám ostal s vinnú ženú. I vece jé Ježíš: Ženo, kde sú ti, jenž na tě žalovali? Nižádný tebe neodsúdil. Kterážto vece: Pane, nižádný. I řekl jest jé Ježíš: Aniž já tebe odsúdím: jdi a již viece neroď hřešiti. Toť jest zákon Ježíšuov, kterýž sám nad hřiešnými plnil jest skutkem a tak činiti přikázal a vieru na tom postavil všem, ktož jemu slúžiti chtí. A ktož z té viery nejsú, hřiech nevěry na nich zuostává a v pohanství uběhli sú, následujíce doktoruov v jich učení, nebo oni moc ciesařskú s mečem sobě osobivše, služebnost božskú položili sú jemu v zabití takových, kteréž pán Ježíš na milost přijímal, a že takové zmorduje ciesař aneb rytieř, poslúží Bohu v tom a že potom neo|stává vražedníkem ani prolevatelem krve, ale služebník 130 a.
zákonuo sobě daných od Boha, jsa sluha božie, mstitel hněvu božího, a že nemá býti pro to zabití zlých súzen jako cizie aneb zavržený od vlasti nebeské, ale jako vlastnie měštěnín svatých. Protož jeho služebnost Bohu v zabití zlých tak poctivá ujištěna blahoslavenstvím věčným jako služba kněze u oltáře, ač pak vždy na šlepěji pohanuo stojí s tú služebností. Protož toť sta dvě cestě velmi daleeie od sebe a ovšem odporné sobě: jedna Ježíšova a druhá doktorská. Protož kto nynie jest v pochybě a nevie, komu jest uvěřil: Ježíšovi-li čili doktoróm, v zámutku ostane.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ.

Ale že Ježíš nynie velmi jest chud, nemá zástupuov valných, ješto by po něm chodili, jediné jestli kto zavržený a nemúdrý, ješto se po něm vleče jako múcha z pomyjí hubeně přieliš. Ale doktorové sú přieliš bohati a slavni na světě, mnoho jsú porodili

sluh božích s mečem, protož k nim všechen svět hledí. A protož pohledě múdrý světa na Ježíše, an všechen opuštěný život má, všechen hubenstvím oděný a nebezpečenstvie naplněný, nechá jeho a puojde k doktoróm, ješto podle učenie valně Bohu slúží v kostelech, na vojnách, u biřice, na skřipciech, na rathúziech, pod pranéři i na šibeniciech. Takové služby boží široké chytít se všeliký múdry světa, ale za Ježíšem leč blázen púhý obrátí se na pohvízdanie všemu světu.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ PRVNIE.

130 b. A že ještě v tomto viece ukáže se odpornosť Ježíšova založíce služebnosť mečovú, ta najvíce na to zří sobě protivné věci zahnati od sebe skrze boj nebo skrze jiné pomsty a odbití. Protož mocí postaviti se proti nepřátelóm a bojovati proti nim a činiti jim zlé za zlé a zmordovati je pro své bezpráví a pro pokoj, aby jej sobě učinili před nimi, to jest úsilé služby mečové. Ačkoli tento nálepec napřed vždy běží: ne pro svú při, ale pro boží, ten nálepec Buoh zná a lidé také, že bylo-li by pro při božie tak skrze moc Bohu slúžiti, jisté by bylo, kdy by pro svú při trpěli bezpráví a pro boží při bili: tak by lidé srozuměli, že ti lidé na Boha laskavi sú, mnoho jich ztepúce pro jméno jeho; ale že doma slova lehkého bez pomsty minúti nemohú a proti Bohu ruhánie i mnohého potupení zanedbají, v tom ukazují, že lží a zmeškaně skrze meč Bohu slúžie. Ale jakož sem řekl, že pán Ježíš této cestě upřímo odporen jest na své čeledi a onu druhú pohanóm ostavil jest a pokrytcóm zmalovaným věrú lstivě: protož přikazuje svým sluhám, aby nepřátely své milovali a dobře jim činili za jich zlé činy: když by lačni a žiezniví byli, aby je krmili, napájeli a za ně se Bohu modlili řkúce: Pane Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činie. Protož tať pře nepopúzie k boji nepřátely, ale krotí v nich hněv i boj. A protož tu jest člověku pomysliti: s Ježíšem-li

má ostati v takové při čili s doktory a s tiemto světem. Podle těchto řečí s Ježíšem jiného nenalezneš, jediné | pohlavek aneb 131 a.
kyjovú ránu, ale drže se s doktory natepa se jiných ještě s tiem slavně Bohu poslúžíš.

Ale těch věcí všech, kteréž se praví o při Ježíšově, ktož se chtie ujistiti pravdú toho, najpilněji mají zříti na jeho přieklad, kterú cestu držal jest v času bezpráví svých. A že jest on počal činiti a potom učiti, protož prvé sám bezpráví trpěl a potom nám přikázal. A když sú jeho nepřijali Samaritanové, Jan a Jakub Luk. IX, 54—56.
řekli sú: Pane, chceš-li, ať dieme, ať by oheň sstúpil a spálil je, jakož jest Eliáš učinil? A obrátiv se řekl jima: Nevíte, čieho jste duchu, nebo Syn člověka nepřišel jest duší lidských zatratiti, ale spasiti. Tuť jest zjevno, co by v té boží při jistého bylo zachovati, že když jemu samému bezpráví se dálo nebo nemilosrdenstvie od nemúdrých, na to podali sú jemu učedlníci Eliáše, že on na zlé uprosil oheň s nebe a spálil jest jich po dvakrát sto; ale IV Král. I.
pán Ježíš proto vzlál těm učedlníkóm řka: Nevíte, čieho ste duchu; zdali vy mniete, že bych přišel na svět lidi páliti: nepřišel sem duší lidských zatratiti, ale spasiti. Těm, ješto jemu zlé učinili, hospody s cesty přišlému nedali sú, chce dobře učiniti, duše jich spasiti. Protož nechť přijde anjel s nebe a nalezne lepší cestu lidem k spasení, nežť jest Syn boží nalezl, a ktož pak nenie anjel s nebe, ale člověk vyrostlý z ciesaře, neuměje Krista, ale ciesaře, protož vracuje ciesaři, což jest od ciesaře vzal: vzav od něho panstvie světské i vracuje jemu za dieku meč jeho, služ|bu 131 b.
boží utvrzuje k obraně panstvie jeho a k obraně života toho, kto jemu tak pěkně líčí meč k službě Bohu skrze písma mnohá a skrze opatrnú umělosť smysluov mnohých. Protož takovému, jenž jest štěpen skrze ciesaře, ačť slove plný Ducha svatého a sstaralého smysla, méně má věřeno býti než anjelu s nebe, neboť muož pochybiti, zaplet se v svět a daleko se pustiv od sprostnosti Kristovy, opravuje cesty ciesařovy s mečem jeho a šlapěje bosie Jezukristovy nohu zasypaje, aby jich nižádný nemohl opatřiti, ano již Duch svatý na tom zasutí sedí ostřiehaje toho, aby nižádný

ojž.XXXI, mimo Ducha svatého neptal se na šlepěje Ježíšovy, jako Laban
34. nemohl se uptati na své bohy, ano Rachel na nich sedčla. Pro-
tož onť cesta jest, a kto ji zakrývá svatostí svú a Duchem svatým
zapečetěnú, ten křivdu činí těm lidem, kteříž žádají cestú jíti,
proto že jim ji zastínil aneb zatměl Duch svatý v člověku, nazvá-
ním svatý, Ducha svatého plný. Ale poněvadž pán Ježíš má nám
cesta ostati, vizme tuto, kterak na přieklad nám požievá zřiezenie
milosti sám proti sobě, když se jemu bezpráví přihodilo od nemú-
drých lidí: opustiv své bezpráví, obrátil milování k vinným, viece
váže duše těch sobě vinných než své bezpráví. A tak viece drahú
věc převýšil milostí nad (méně) drahú věc. A že duše Samarita-
nuov, kteříž sú jím pohrzeli a hospody jemu nedali, dražšie sú
byly aneb větčie vážnosti nežli to bezpráví tělesné kratičkého
132 a času, kteréž jemu | učinili, protož, minuv svú při velikú, kročil k
jich dušem, viece váže prospěch jich duší než svú velikosť, i chce
jich duše spasiti k své nelibosti, chce zlým a nevděčným dobře
učiniti, chce se dobrým za zlé odpláceti. A to slove zřiezená mi-
losť přichýliti se prvé k té věci, kteráž větčie drahoty a vážno-
sti jest, a tu minúti, kteráž méně vážna jest. Protož choť dic:
Zřiedil jest ve mně lásku. I jest tuto smysl: následujíce spasitele,
jest pominúti škody tělesné a bezpráví, která se přihézejí, a mi-
lovati nepřátely a dobře jim činiti za jich zlé, viece jich škody na
duši želejíce než své na těle. A na tomtoť všecka pře meče stojé a
odpornosť všeho křesťanstva svedeného a od Krista dávno poběh-
lého, ješto nechce nižádného bezpráví bez pomsty pominúti a Kri-
sta Ježíše v pokoře a v trpělivosti následovati. A že pro jiné pro
nic o meč se nesváře a duovoduov mnohých z písem a z dokto-
ruov k vyvedení meče pro jiné nehromáždí a moci nepovyšujé než
tak že sú již Krista zavrhše i s jeho přikázaním v pohanství chtie
státi, jakož sú dávno obvykli. Protož tutoť všecka těžkosť křesťa-
nuov poběhlých stojí, ješto se dělé od Krista, to přikázaní milo-
vánie nepřátel. Nebo kdy by věřili tomu přikázaní a dali jemu
miesto mezi sebú, ihned sám od sebe vypadl by jim meč z rukú a
tak by všickni svárové, bojové přestali mezi nimi, nižádný by na

druhého s bitiem meče nesahal, ale s milostí by dobře činil za zlé a, pakli by kto křivdu učinil komu, trpěl by bezprávie nete|pa 132 b.
mečem a viece želeje jeho škody duchovnie než své tělesné. Protož ihned by mír a pokoj byl o to bezpráví. Ale svět nepoznal ani přijal spasitele aniž také těch jeho přikázaní převyšených přijme: vždyť v krvavostech meče stane. Nebo meč vždy stíhá přestúpenie a opuštěnie toho přikázanie jako chvoštiště: což urodilo opuštění a přestúpení toho přikázanie, toť vše meč smete; což sváruov a jiných zlostí narodilo opuštění toho přikázanie, to meč musí rovnati. A některé hrdla zbavie v bojích nebo jinde. Protož bojové a jiní mordové a nezřiezené sahánie jedněch na druhé a všeliké činěnie zlého za zlé jinde se nepočíná, jediné z nemilování nepřátel a z netrpenie bezpráví. A to jde z nezřiezeného milování samého sebe a z nezřiezeného přichýlenie k časným věcem. Toť všecky nesnáze uvodie na svět proto, že nevěří Synu božímu a jeho přikázanie nechtie držeti i musí ihned na tom miestě zlé a hořké držeti. Nebo když pohynú pravé věci, tehdy ihned musí na tom miestě zlé vzruosti a meč je ihned stíhá hladě z světa. Protož křesťané slepí a odlúčení od pravdy Ježíšovy, jenž svět jsú, již jediné ta diela mezi nimi stojé: přestúpenie a stihánie meče mstivého neb jiné rány od Boha k trestánie jich přestúpenie.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ DRUHÁ.

Než pak odporně tomu hledicce k zřiezenie, kteréž z viery Kristovy přileží k pravým křesťanóm podle povolání a dobroty, kteráž na ně slušie: vzdalu|jeť se meč od nich s svými diely jakožto 133 a.
s boji a s jinými krvavostmi odpornými jich povolání. Nebo čím sú vyššie podle dobroty božských věcí, tiem majé vzdálenější býti od věcí odporných té dobrotě. A že se činie vlastní jedni druhým skrze vieru, v túž rovnosť dobroty božské spolu vchodíce

jakožto vyznávaní, kteréž spolu řkúce praví: Věřím v Boha, otce všemohúcího, stvořitele nebe i země, i v Jezukrista, syna jeho, jediného pána našeho etc. Tiem se spolu sčítají v jednom věřenie a jednoho všech spolu pána Jezukrista vyznávají, jeden spolu křest mají a jiné dobroty duchovní aneb dobré věci duchovnie; a spolu jedinú krví Kristovú vykúpeni a obmyti sú, spolu se modléce jeden za druhého řkúce: Otče náš, jenž si v nebesích, odpusť nám naše viny, jako i my odpúštíme svým vinníkom. A tak spolu jednoho otce vyznávajíce řiekají: Odpusť nám, jako i my odpúštíme. Protož jedno sú učiněni v Bohu a jsú sobě vlastní v je(h)o dobrotě a účastni dobroty jeho. Protož okročiece takovú účastnosť bratrskú svazkem milování a pokoje, kto jest takový ze všech mnichuo dávních, slovutných v svatosti, aby mohli z viery dovésti bojuov a morduo mezi takými křesťany, svazkem lásky spojenými? Pakli die kněz ciesařský: I nejsú tak všickni, ale sú odporní a neposlušní a jinak zlostní, ješto spolu zdvihajé války a zabíjejé se spolu: tohoť puojčím zlostným, ješto sú od viery odstúpili,
133 b. Boha neposlúchajíce v jeho přikázaní: tiť nemohú | býti v pravdě křesťané než samým jménem; tiť v poběhlosti lotrové následujíce pohanuo, mohú to činiti, a následujíce bludu pohanuov mnohotvárných, sobě odporných, následují rot šibalských mnohých pod jednu vieru, jenž sú víru rozsápaly mezi sebú a ustavily sú lid proti lidu. Protož takoví pustivše se ovšem od úmysluov viery Kristovy i od jeho zákona obrátie se v běh lotrový, v boje, v mordy, v lúpeže, svadiece se o zbožie a o česť tohoto světa i činie násilé jedni druhým a potlačují, chtiece zbohatiti lúpežem bratří svých, i učinie násilé jedni druhým skrze najodpornější zlosť a poběhlosť své dobroty, kterúž sú z viery měli mieti spolu jako vlastní, jednú krví Kristovú kúpení. Protož jich bojové a lúpežové nemohú takovi býti jako sú lúpežové a bojové mezi pohany, nebo pohané skrze takové povýšenie v božských dobrotách nejsú sebe účastni, k nimž křesťané přiznávají se, aniž známosti boží v nich jest. Protož to podle slepoty z pýchy a z lakomství mohú se o zemské věci vaditi, spolu o ně bojovati, lúpiti jedni

druhé a sáhati mocí jedni druhým na zbožie. To vše v nich lehká věc jest proti křesťanóm, když by mohli požievati svého povolánie k vieře; ale když sú zavázáni u velikém svedení skrze cierkev, nemohú se pohnúti od šlapěje pohanuov. Aniž také ti bojové křesťanuov podobni sú bojóm židovským, neb jim jest bylo dopuštěno bojuov i zabitie u bojích skrze zákon, ale nám netoliko zabití zapověděno jest skrze zákon, ale i hněv srdečný.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ TŘETIE. 134 a.

Druhé boj židovský tiem se dělí od bojuov poběhlých křesťanuo, nebo oni toliko proti pohanóm měli sú bojovati, ale sami mezi sebú neměli sú bojovati z božské zapovědi proti svým bratřím Židóm. Nebo když po Šalomúnovi deset pokolení odstúpilo III Král. X
od stolice Davidovy a krále Jeroboam ustavili sú nad sebú, chtěl jest Roboam, syn Šalomúnuov bojovati s desíti pokoleními. A prorok boží vyšed k nim řekl jim: Nebudete bojovati proti bratřím vašim; vraťte se domuo. Protož bojové mezi křesťany, jenž by měli sobě vlastní býti skrze vieru v božských věcech, vzdalují se netoliko od zákona Kristova dokonalého, ale i od židovského. Protož chybivši se pravdy zákona nového i starého i převyšují lotrovú poběhlostí bojuov pohanských, hanějíce najpotupněji tau poběhlostí Jezukrista a své povolánie. Nebo kdyžto dva křesťany jednu vieru máta a jednú krví Kristovú vykúpeni jsta a tak spojena jsta tu krví v svazek milosti, aby dlužen byl umříti jeden za druhého, protož odstúpíce od té milosti bratrské i od účastnosti krve Kristovy, v niež jsta spolu osviecena a umyta, kteráž stojé na každém z nich, potom potupíce tu krev na sobě, pro malú věc tělesnú svadíce se, obrátíta se v běh lotrový i chceta spolu boj vésti, spolu se zabíjeti. Což jsta měla velmi ctíti jeden na druhém jakož tu věc drahú, kteréž jim Kristus dobyl svú smrtí a

134 b. položil to dobré na nich a tím jich po|výšil jest nade všecko stvořenie, to jsta měla ctíti jeden na druhém a pro nižádné věci zemské nesáhati jeden na druhého mečem ani bojem, aby nezkazil jeden na druhém diela Kristova, poněvadž on každého z nich sobě jest kúpil a dielo bolestí svých na nich jest položil a jim to poručil, aby toho ostřiehali každý jakož na sobě takéž na bratru. Protož nižádnú příčinú nemá diela Kristova kaziti jeden na druhém. V těch věcech dokonalých měla by státi viera a pravda Kristova mezi křesťany, kdy by nebyli svedeni od antikrista a nezpili se z vína kurvy veliké. Ale nynie opivše se odstúpili sú od viery Kristovy a obrátili sú se v boje jedni proti druhým během lotrovým, převyšujíce pohany bludem svým. Nebo čiem bližší účastnosti kto se připojí božské dobrotě, tím viece tu dobrotu pohanie, čiem odpornějšie věci té dobrotě činie. A protož méně jsú zlí ti pohané tak proti sobě boje vedúce, nebo sú nikdy nepoznali Boha ani sú účastni milosti jeho. Protož mezi křesťany nic protivnějšího nenie smrti Kristově než to zabití bratra z hněvu a z nenávisti, za něhož jest Kristus umřel z veliké milosti.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ ČTVRTÁ.

Ale těmto věcem muož někto řieci: Však ti křesťané, ješto se v bojích tepú, nejsú účastni božských věcí, ješto ani jich znají aniž mohú s těmi odpornými vražedlnostmi účastni býti božských milostí. Těch věcí já na ně podávám, aby se sami k nim znali
135 a. aneb se jich odsuzovali. A řkú-li oni, že my s těmi | věcmi duchovními nemáme nic činiti ani těm účastnostem božským muožem rozuměti: máme mnoho s světem činiti a během rytieřským sme se zaneprázdnili, protož duchovním věcem nemuožem rozuměti ani se na ně mnoho ptáti: k těm věcem krátká odpověď jest. Jest-li kto křesťanem a má účastnosti s hřiechy a jiné věci světské na péči maje, opúští Krista a pro ty věci nemuož rozu-

měti užitkóm viery Kristovy ani jich účastnosti má kdy hledati pro jiné pilnosti, tehda jest daremná viera jeho, darmo se křtí, darmo v očistec věří. Nebo nebude-li účasten Krista skrze vieru a milosť, aniž jeho z očistce vyprostí. A pakli se oni znají k té účastnosti bolestí Kristových a užitek krve Kristovy táhnú na se, chtiece v tom dobrém diel mieti, což jest on věrným lidem dobyl svú prací a smrtí k jich spasení, tehda bez pochybení padá na ně pomsta a prokletí větčie nežli na pohany, když tak vražedlnými hřiechy v bojích křižují v sobě Krista a všecky milosti, kteréž by vzali, o nichž vyznávají neb praví, že je majé, ty pohrzením potupují. A protož s těmi potupnými hřiechy leč zapří ovšem Jezukrista aneb leč se k němu tak potupně přiměšují s takými krvavostmi, jeho bolestem protivnými, vždy v něm naděje nemohú mieti budúcie.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ PÁTÁ.

Druhé řekl sem, že ti bojové mezi křesťany o časné věci ani o jiné na Buoh zamyšlené pře nemohú státi mezi nimi podle zřiezenie milosti, kterúž | oni mají se spojiti v jednotě viery a pravdy 135 b.
Kristovy podle naučení a přiekladu jeho. Nebo v takových věcech těžkých, jimiž pojednú mohú z viery vyvráceni býti křesťané, musí z potřeby řeči Kristovy sobě v tom je předložiti a přieklady jeho, aby po něm bezpečně mohli kročiti, uchylujíce se od nejistých a nebezpečných věcí. A že tato jedna řeč k správě potřebna jest všem, aby nižádnému ze všech lidí křivdy nižádné neučinil na těle i na duši, na statku, na cti ani na řeči ani skutkem ani přiečinami škodě pomocnými a tak by nežádal, nebral, násilím neodjal ani lstí koho zklamal tak mnoho, jakož by sám tiem ničímž nechtěl zklamán býti od jiných. Druhá řeč jest Kristova a jeho apoštoluov, škodu a bezpráví sobě učiněné aby strpěl, nemstě se ani zlého za zlé čině. A nemuož-li pokojně v rovnosti o

škody naložiti a smířiti se s druhým, bezpráví odpúštěje jeden druhému a ostává vždy odporný nepřátelóm, o kterézkoli věci tu jest řeč Kristova, založíce nepřieznč bližního trpěti bezpráví a milovati nepřietele a dobře jemu činiti, majíce slitování nad ním, nebo u něho škoda duchovnie těžší ostává. Protož viece milovati jeho duši než své tělo a jeho tělo viece než svuoj statek tělesný a tiemť činem muož ukrocen býti nepřietel a polepšen: ty věci z viery Kristovy sú k ukrocení všech sváruov i bojuov mezi křesťany i mezi pohany o časné věci, o kterézkoli bezpráví a na to slibové
36 a. božie sú: cožkoli strpí škod na těle nebo na statku pro|tivenstvie, za to jim jest slíbeno královstvie nebeské. A protož těm křesťanóm, kteříž slibuov božích čekají za svá bezpráví, bylo by hanba bojovati aneb které sváry vésti o bezpráví těla aneb statku tělesného; poněvadž po ztracení těch věcí trpělivým slíbeno jest království nebeské. Aniž jim tu ztracenie má počteno býti, v čemž jim jest rozmnoženie slávy připraveno; neb ti křesťané, kteříž sú svět, a také slovú cierkev svatá. A poněvadž ta cierkev svět jest, ten svět nepřijme těch věcí, nebo sú smrť tomu světu. Protož svět v své nákvase bude kysati a z jedné mrzkosti v druhú bude pospiechati, až i splyne jako voda v zatracenie. Protož tyto věci z viery Kristovy jsú pověděny, aby opatřil ktož muož, že bludové tohoto světa najsvrchovanější, kteříž se dějí v bojích a v jiných krvavostech, ustaveni sú službú boží a prospěchem cierkve svaté skrze staré a plné ducha něčieho.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ ŠIESTÁ.

Potom dokonává řeč svatý Pavel a die: A protož z potřeby poddáni buďte netoliko pro hněv, ale i pro svědomie, nebo proto i daní dáváte, nebť sluhy božie sú, z toho slúžíce; protož dávajte všem dluhy: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu česť, tomu česť. Již z těchto slov svatého Pavla konečně mohú rozumní poznati, že tato správa, kte-

růžto činí svatý Pavel túto epištolú k sboru božiemu, kterýž jest v Římě byl sebrán ve jméno božie uprostřed pohanstva, že ta správ|va nechýlie se k kniežatóm domácím viery, jenž by s nimi z 136 b.
počtu věřících byli, ale že sú kromě viery cizie byli. Protož takovú správu dává jim o nich, jakožto slušie k ciziem a jakožto k těm, jenž sú povýšeni nad množstvím a jsú páni jich a vládnúce zemí a spravujíce svět. Protož ti věřící, majíce svá bydla za nimi v jich panství: dědiny, domy a jiné užitky tělesné, byli jsú dlužni k svým pánóm tělesným zachovati ty věci, kterým jest je učil tuto svatý Pavel, jakožto poddané anebo poslušenstvie hodné, kteréž na lidi povýšené sluší podle vuole božie, dokudž a pokudž muož státi, neviece než Boha, ale dotud lidé mohú poslúchati podle vuole božie a tak dále, což sú dlužni byli takovým dávati: dani, platy neb jiné služebnosti, mýta nebo cla; pak bázeň a poctivosť aby k nim zachovali skrovnú, jakož na lidi povýšené slušie, ne tak se jich báti jako Boha ani takové poctivosti k nim ukazovati jako k Bohu. A tiemto slovem je zavazuje, aby z potřeby poddáni byli netoliko pro hněv, ale i pro svědomie. Jedno die: pro hněv; nebo, poněvadž páni sú, moci požievajíce nad poddanými, jestli že by poddaní kterúkoli přiečinú jim se zpíčili, nechtiece poddáni býti, ihned jich hněv na se uvedú s jich mocí, žeť právem panství svého sáhnú na ně jako na své s pomstú meče svého na hrdla anebo na statek aneb u vězení dadí a zvláště v té při, jelikož sú křesťané byli odděleni věrú zvláštní a obyčeji zvláštními od svých pánuov i od jich bojuov i od tovaryšstva jiných poha|nuov, svých súseduo. A pro ta- 137 a.
kové oddělenie protivné pohanóm spiešně by těch mocí popudili na se s hněvy nad jiné lidi, že by ti páni za to měli, že to šibalstvo křesťanské nechce nižádného za pána mieti na světě, chtí sami páni býti a tak pro to samo zmordovali by je, jakožto jest Pilat učinil oněm Židóm, ješto sú nižádného na světě za pána nechtěli mieti, jediné samého Boha: ti odlúčivše se obětovali jsú oběti Bohu a Pilat je zbil a smiesil krev jich s obětmi jich. Protož takové věci vystřiehá svatý Pavel lidi věrné, aby takým duomyslem nemúdrým nepopúzeli hněvu jich na se, ciesaře Nero pohana

aneb jiných pohanuov, ješto sú prolévali krev věrných kresťanuov. Druhé die: ale i pro svědomí aby pánóm těm poddáni byli tak, že křesťan, opustě jich poslušenstvie, netolik by jich hněv na se uvedl, ale také podle svědomie by upadl, nedržc přitom pravdy, k niež jesti Bohem zavázán. Nebo svatý Pavel to teď dluhem nazývá a velí jej platiti v tom, že sú páni jich a věci své tělesné za nimi mají a páni ti i péči o nich mají jako o své, aby za nimi dobře probyli. Protož již dluhem zavázáni sú všecko to zachovati k svým pánóm, což jim tuto jmenuje svatý Pavel, nebo jinak, zrušíce to, svědomí by uvinili aneb urazili hřiechem, a druhé proto, že v těch věcech zřiezení boží stojé, jímž se množství světa řiedí v dobrých věcech nynějšího životá, zdejšího přiebytka. Protož jelikož podle toho zřiezenie božího dobrým věcem chtí,
137 b. dobré věci přikazuje pod|daným svým: tomu se protiviti, tiem pohrdati jestiť i božím přikázaním zhrzeti, neboť Buoh takové věci přikazuje, aby se všemi pokoj měli, což na nich jest, a ke všem spravedlnosť, tichosť a pokoru zachovávali. Protož ty moci pro užitek svého panovánie musí takové věci poddaným přikazovati, aby spravedlnosť jedni k druhým drželi a pokoj aby mezi sebú měli, nebo jinak by nad množstvím nemohli panovati užitečně, kdy by jedni proti druhým povstali v rotách šibalských a tak by kazili jedni druhé, a jich panstvie nad pohany nemúdrými nemohlo by státi a nad křesťany poběhlými od viery, ješto by z milosti nic dobrého neučinili, což nemusejí bezděky, mocí připuzeni súce jako i pohané nemúdří; protož ostré a múdré moci potřebují, aby je za obyčej rovnala. A když se nedostane mezi nimi spravedlnosti té svrchní, k níž moc pudí, ale proto meč nosí, aby mstil nad těmi poběhlými od viery pokrytci, ješto jsú dávno utekli od Jezukrista. Protož k tomu jde tato řeč svatého Pavla, aby v těch pravých věcech, kterýmž moci chtí a je přikazují, poddáni jim byli pro svědomie, aby jeho neurazili odporností pravdy, kteráž sú podle vuole boží dlužni byli činiti, a pro takové pravdy zrušení, urazíce svědomí, ztratili by milosť boží a viera by jim nic neprospěla.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ SEDMÁ.

Ale při těchto věcech jest tiemto nynie najpilněji, aby té pravdě bylo srozuměno, co by s. Pavel z základu viery učil křesťany, bez niež by oni | nemohli křesťany býti ani v Kristu užitku 138 a.
mieti v přebývaní společném sami mezi sebú; a druhé tomu aby mohli rozuměti, čemu jest učil z přiečin potřebných zachovati k těm, kteří sú vně kromě viery. Protož poněvadž věci ty v prodlenie časuov, kteréž jest z přiečin hodných přikazoval zachovati k pohanóm, učiněny sú již vlastnie křesťanóm skrze křivý smysl: tuť se jest stal veliký pád kresťanóm, kdy by snad chtěli mieti za pád. Ale nynie, majíce pád za stálosť utvrzenie svého, i daleko sú od toho, by to měli za pád, že sú zvláštnosti pohanské sobě osobili jako vieru apoštolskú. To kdy by mohli seznati, musili by řieci, že sú odstúpili od viery Kristovy pro ta osobení zvláštností pohanských a ustaveni sú ve všelikých přestúpeních zákona Kristova. A napřed kněží se vším množstvím té poběhlosti, jenž se pod vieru obracie, naplněni sú krve skrze to osobenie zvláštností pohanských jako viery. Protož tato slova svatého Pavla, kterýmiž učil jest sbor věřících v Krista, v Římě trvajících pod mocí pohanskú, z přiečin hodných je spuosobuje k poslušenství těch mocí pohanských, aby před nimi bez žaloby stáli, což najviece mohú, držíce k nim pravdu, kteráž přikázána jest k nim zachovati jako k svým pánóm. Protož ty věci, kteréž jsú měli z přiečiny zachovati k pohanóm, ty věci sú nebyly zákon od Boha daný mezi nimi doma tak, aby bratr k bratru požieval těch práv, kterýchž moc pohanská požievá ke všemu množství pohanuo aneb jinýchároduo; ne|bo svatý Pavel sám o sobě die, že jest nesměl, 138 b.
jsa v poslušenství Krista, ničehož jednati slovem ani skutkem, kterýchž věcí Kristus jemu jednati nepřikázal a že v domácích viery neporučil jemu pánuov takových nadělati, aby bratřím svým k strachu a k břemeni byli. Nebo panovánie pohanské sám pán zapověděl jest čeledi své. Vida, ani se k panování strojí, řekl jim:
Králové pohanští panují nad těmi, kteréž sú mocí osáhli, ale vy Luk. XXII 25—26.

ne tak. A poněvadž čeleď Kristova jinak má živa býti a svrchovaněji zřiezena než pohané, tehdy musí k nim správa býti jinaká než k pohanóm, aby v rovnosti bratrské spojili se milováním, nejsúce jedni druhým k bázni, ale k utěšení a k pomoci, ani súce jedni druhým břímě, ale zpět jedni druhého břemena nesúce, tak aby naplnili zákon Kristuov. Ale byla-li by tato slova s. Pavla k správě čeledi Kristovy, tehda svatý Pavel z potřeby podle těchto slov měl by v každém sboru Kristovu, kterýž jest k vieře navedl kázaním svým z pohanuo a s Židuo, pána jednoho z nich ustaviti nad nimi s mečem, aby se jeho báli bázní obtiežněnější nad zákon starý, a druhé, aby je zavázal tomu pánu pod právo královo, podle něhož by jemu daň nenasycenú dávali, což by kdy na nich pochtěl, neb tak právo královo žádá, žádosť maje bezednú.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ OSMÁ.

Třetie, poněvadž mýta přikazuje dávati, tehdy jest správa, aby přikázaním tiem ten pán mohl položiti mýta na přievoziech,
139 a. na silniciech a v branách. | A byla-li by ta správa čeledi Kristově společné mezi bratry, tehdy by těžšie byla nad zákon starý a nic převýšenější by nebyla nad pohany. Ale že ty všecky věci vzdalují se od viery Kristovy i od jeho sluh, ačkoli viera Kristova učí ty věci nésti a trpěti od pohanuo z pokory, ale neučí takých věcí činiti spolu kúpeným bratřím jeden druhému ani jednoho i mnohým bratřím. Aniž opět mohlo by to státi, aby s. Pavel káže čtenie v panstvie ciesaře římského, obrátě k vieře dva tisíce neb tři jeho lidi i ustavil jednoho pána z nich s mečem proti ciesaři a tak by válku počal o vieru Kristovu. Protož toť sú věci k smiechu podobné. Avšak mistrové chtie na nich základ najpevnějšie aneb najpravější królóm u vieře Kristově založiti a řkú, že svatý Pavel tím, což mluví tuto o knížatech, dává správu kniežatóm křesťanským. A již to bude pravé, poněvadž tato kniežata, zna-

lovaná jménem křesťanským, stojé na šlepějích kniežat pohanských i mohú na nich zakládati svuoj byt.

KAPITOLA OSMDESÁTÁ DEVÁTÁ.

Než potom ješto se praví, že právo královo aby chtěl svatý Pavel uvésti na lid boží, na němž by nestálo prvé skrze panování pohanské, to nenie pravé. Však jest viděl, že na Židech prvé nestálo jest právo královo, ale když sú chtěli králi, tehda na pomstu hřiechuo jich osvědčeno jim právo královo, jehož se domnievají naši páni křesťané, že jim to právo jich nesmiernému drání položil za zákon a na tom | právu své panovánie mezi křesťany 139 b.
tvrdí. Ale majíce v rukú panování, nemnohoť se na písma ptají, která je panovati učí; dostiť mají k tomu naučenie břicho své: to jim svědectvie vydává, že jest dobro panovati, poněvadž těmi panovanými lahodnými rozkošemi břicho obecně pasú. Na bolesti robotné chudiny, ale aby na to myslili, kterak panují nehodně nad křesťany kromě rozumu viery, toť jest daleko od nich.

KAPITOLA DEVADESÁTÁ.

Než pak že jest tuto zmienka o právu královu a že tak se jest přihodilo u Židuov, že prvé krále s právem pohanským neměli sú za dnuo Samuele proroka. Sebravše se všickni urozenější Židovstva do Rameta i řekli k němu: Aj toťs' ty se sstaral již a I Král. VIII 1—20.
syny tvá nedržíta se těch cest, jakos' ty činil, ustav nám krále, ať nás súdí, jakožto všickni národové mají. Tehda se ta řeč Samuelovi neslíbila, proto že biechu řekli: Ustav nám krále, ať nás saudí. I pomodlil se jest Samuel Bohu. I vece pán k Samuelovi: Poslúchaj hlasu lidí těchto ve všem, což mluvie k tobě, neboť sú ne tebe zavrhli, ale mne, abych nekraloval nad nimi. Podle všelikých

skutkuov jich, kteréž sú činili od toho dne, v němžto sem je vyvedl
z země Egyptské, až do toho dne, v němžto sú mne nechavše i
slúžili sú cizím bohóm, takéž tobě tak činie. A protož poslúchaj
nynie hlasu jich, ale však osvědči jim právo královo, jenž má
kralovati nad nimi. Tehda Samuel pověděl ta všecka slova božie
140 a. k lidu, kterýž u něho krále prosil, i vece: | Toť bude královo
právo, kterýž má nad vámi kralovati: Vezmeť syny v(a)še a upře-
žeť je v své vozy a učiníť sobě z nich jezdce a předběhače vozuo
svých a ustavíť sobě z nich starosty a vládaře a oráče rolí svých
a žence obilie a kováře oděnie a vozuo svých a dceryť vaše učinie
sobě mastidělnice a ohněnětice, pekařky, súkenice. A roleť vaše
i vinice i najlepší dřívie olivové pobeře i dá svým sluhám a nad
to símě vašeho i vinic vašich; s platuo vašich desátky bude brá-
ti, aby dal sluhám svým, a vaše sluhy i dievky i lepší mládence i
osly vám odejme a oddá je na své dielo. A na vašeť stáda desátky
položie a vy budete poddaní jeho. I přijdeť tento den, že zvoláte
na vašeho krále, jehož ste sobě zvolili, a neuslyší vás pán toho
dne, proto že ste sobě krále uprosili. Tehdy lid nechtěl uposlech-
núti hlasu Samuelova, ale vece: Nijakž, ale vždy král nad námi
bude, a my budeme jakožto všickni národové pohanští. Ty věci
teď písmo široce vypravuje, kterakým během král s svým prá-
vem všel mezi Židy, že když sú byli dobře spravováni skrze súdce
podle zákona božího, jednak za tři sta let svobodu majíce beze
všeho práva králova, nebo sám pán Buoh kraloval jest nad nimi,
dobře jim čině a bráně jich od jich nepřátel, když sú toho neztra-
tili na něm hřiechy svými, a když Samuel súdil je podle zákona
božího a potom se sstarav nemohl té práce nésti i zjednal syny
své k těm saudóm a ta jsta dary brala a saudy nepravě jednala
140 b. a z té příčiny lid sebra|vši ihned králi zechtěl, jako želeje bez-
práví, kteréž se jim dálo od synuov Samuelových v tom, že sú
dary brali od nich, a protož když sú pro ta bezpráví krále žádali:
ihned pán Buoh kázal Samuelovi, aby jim osvědčil právo královo,
kterýž má nad nimi kralovati, a že přieliš daleko přesáhlo jest
to právo svú těžkostí onu těžkosť daruo, kteréž sú brali od

nich synové Samuelovi, nebo druánie, násilé a podrobení Egyptského plno jest to právo. A to ještě předně položil, chtě ještě je odhroziti, zda by pustili od krále, slyšíce právo plné bezpráví, když je má tak podrobiti, syny a dcery pobera jim i obrátí je k svým službám a k užitkóm, dievky a pacholky, osly pobera, obrátie na své dielo a vy pohledíte po nich a desátky na všecky statky vaše, některéť tak, necenč se o to, pobeře. Protož ten lid bláznivý, přeslyšev to právo bezprávné i nepohnul se, vždy dále mluvil: Nijakž, ale vždy král nad námi bude. Protož ten lid těžce jest shřešil, krále nad sebú žádaje, v tom najviece shřešil, že jest Boha zavrhl, aby nekraloval nad nimi; viece ten lid zvolil jest člověka než Boha, chtě naději položiti v králi o takovú věc, jéž jest velmi řiedko došel. Nebo přieliš sú u veliké hřiechy modlosložebné zašli skrze krále své a velmi sú je obtěžovali tiem právem nepravým a málokdy pokoje požili sú skrze krále, nebo na pomstu jich hřiechuo těžkých v prchlivosti své pán Buoh dával jim krále přezlé s tiem právem, pod nímž sú velmi stonali.

Protož ty věci tam přeběhše tiem neřádem | s hřiechy těžkými, u nás sú tím zákon učinili, aby na nich ta moc usnula s těmi bezprávími, kteráž činie lidu křesťanskému. Ač v ta slova nejdú ta bezpráví, jakož právo židovské jmenuje, ale jinak je derú, šacují, ne jako zlé činiece, ale jako práva božího následujíce. Ale jakož mistrové řkú, že jediné toliko jménem právo slove a stíhá ukrutnosť bezpráví a násilé, jímž jest chtěl odhroziti od krále ten lid. Ale byť jim to za právo dal, aby je ctnostně s zaslúžením činili, derúce tak lid králi židovští, tehdy by jim viny nedával z těch ukrutenství řka skrze proroka: Slyšte, kniežata domu Jakobova a vývody domu Izrahelského! Zdali ne na vás sluší uměti saud, ješto v nenávisti máte dobré a milujete zlé, ješto násilím dřete kuože jich s nich a maso jich s kostí jich, ješto sú jedli maso lidu mého a kóže jich sedrali sú s nich a kosti zlámali sú a zsekali sú jako v kotle a jakožto maso prostřed hrnce. A protož volati budú k hospodinu a neuslyší jich a skryje tvář svú od nich v tom času, jakož sú nešlechetně činili v zamyšleních svých. Toť 111 a.

jim odplatí za to, že sú plnili právo královo nad jeho lidem. A tuť konečně králové, kniežata a páni okusí práva králova, podle něhož sú násilím drali lid boží a činili sú z něho, což sú chtěli; tuť poznají každé bezpráví, kteréž sú učinili lidu božiemu: tak mierně převáženo bude, jakož velmě odporné jest lásce bratrské a jakož velmi to bezpráví pohanělo jest bolesti Kristovy v tom
141 b. každém chlapu, na něhož pyšné oko pro mrz|kosť nemuož hleděti nynie: toť vše Buoh počte u mieru i u váhu. Nynieť jest sladko právo královo, nebo hojně teřichy sádlem prorostlé v rozkošech a v svobodách těla ustavuje, ano výrové nesú a vezú a stojé zapalujíce se, ano se pýcha sápá na ně křikajíci, ano jí chlap v ústech brní. Protož dokudž tak chlapati muož, dotud právo královo sladko jest, ale když na ně přijde upřiemnosť těchto řečíc božích, ješto jim položie násilím a bezprávím to právo, a co jsú komu učinili bezprávného, spolehajíce na to právo, to vše ku pomstě přisúzeno bude. I přijde na ně za to právo přílišné nezdraví, auvech, hoře, běda, že nás kdy mátě na svět porodila!

Protož ovšemť se to vzdaluje od svatého Pavla, aby on přikazuje sboru Kristovu, přebývajíciemu v Římě, aby ciesaři Nerovi daní a mýta dávali, aby pak takovými slovy chtěl mezi křesťany uvésti a potvrditi práva králova, aby podle toho práva věřící v Krista jedni druhé násilím tiskli a lúpili je z jich statkuov. Odstup to od svatého Pavla mezi pohany a když jest přišlo od pohanuo mezi křesťany, tak jsú pro ně odešli daleko od viery křesťanské, jakož jest to právo daleko od lásky bratrské. Protož chtěli, nechť toho práva ulevi, nebo se pro ně na věky v pekle šklebic, tu, kdežto bude pláč očima a skřehot zubuom. Protož toto jest pravé, že s. Pavel přikázal tu věc věřícíem v Krista, trvajícím pod mocí ciesaře římského, pohana, aby jemu daní dávali; to jest
142 a. proto, že nemohl s nich sníti těch | daní, kteréž prvé ciesaři dávali sú, nežli sú křesťané byli a měli sú zbožie svá na jeho panstvie. Protož těch věcí nemohl jest na jiné svésti, než aby poddáni byli s těmi daňmi ciesaři a tiem jest je ohradil před cizíemi, aby pravě bez žaloby přebývali, aby neměli přiečiny sáhati na vieru. A že

jsú tiem i dlužni byli podle zřiezenie božího, protož ty věci, kterýmž k ciziem dlužni sú byli, v těchto sloviech učil jest je: Dávajte aneb plaťte všem dluhy: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bážeň; komu česť, tomu česť.

KAPITOLA DEVADESÁTÁ PRVNIE.

Ale toto pak domácím bratřím svým, sluhám Kristovým, ihned po oněch die: Nižádnému nic nebudete dlužni, jediné, abyste se spolu milovali. Nebo ktož miluje bližního, zákon jest naplnil. To svým odtud vyvrženo jest právo královo se všemi šacuňky, s robotami, s desátky, ze všech statkuo svých, s podrobením bratra svého, aby jeho sehnali s jeho diela i hnal jeho na své. Nebo milování bližního nic takového zlého neučinie bližniemu. Také bázeň nenie v lásce bratrské: vyhoní ven bázeň láska bratrská, aniž mýta na bratru, nebo spiešc by jeho na plcci přenesla přes vodu než by s něho mýta brala. Protož z těchto věcí mohli by známi býti skutkové viery a skutkové panovánie pohanského, že ono nemuož býti toto a toto ono. Protož příčestí pohanstvie k křesťanstvie nemohlo jest prvé státi spolu. Jelikož se jest křesťanství obrátilo v pohanství, tehda již spolu volně kvasíta na jednom | řádu, spolu sobě nalevajíce z vinice Sodomských, točíce 142 b.
hrozen jich hořký. Žluč draková víno jich a najhroznějšie opití jich, aby spolu z jednoho kalichu pili krev Kristovu a z jednoho boku cedili krev bratrovu. Bysta asi podál v sausedstvie kvasila, jeden by za utěšenie měl píti krev Kristovu z kalichu a druhý v krvi lidské kochal by se jako pes krámný, ale již spolu vše dělata a již spolu všudy Bohu slúžíta, krev Kristovu pijíce i z bratřie krev točíce.

KAPITOLA DEVADESÁTÁ DRUHÁ.

Též ještě tuto znamenitě moc světskú s panováním pohanským u
Tim. II, 1—3. vieře zakládají, ješto přikazuje svatý Pavel, aby se modlili za všecky lidi, za krále i za všecky, kteříž sú u povýšení postaveni, abychom pokojný a tichý život činili ve všie dobrotě a čistotě, nebo to dobré jest a vzácné před spasitelem Bohem naším. I zdá se tu základ pravý tomu všemu, což u nás vrže, jako by s. Pavel již nakřtiv sobě králuov a kniežat, i připomáhal jim svú modlitbú a jiných k témuž že by napomínal, aby pilně za svých časuov králové křesťanští bránili mečem matku svú, cierkev svatú, z niež sú urozeni, aby ona na římské stolici seděla, pokojný a tichý život činila, aby sedieci na hradě spala a nebyl by kto jé probudě: na 'toť rovně chýlie slova s. Pavla, ať by se mocí ohradě jako zdí i kázal pokojně čtenie za přiekopy. Ale tohoť rozumu mistři neukážie o apoštolech tiem, že tak sami stojé, by oni sobě moc tak k
143 a. obraně osobili, aby řiekali | po kázaní: Poprostež Boha za pána poddacieho, za jeho paní, za jeho dietky i za jeho věrné sluhy. Tak opětuje cierkev nynějšie modlitby své za ty, ješto u povýšenie jsú. A to jest zdravo bokuom jejém a břicho jí prorostlo tukem po takých prosbách u stoluov panských. Protož byť svatý Pavel měřil v ten pytlík, netrpěl by byl od mocí světských ani jiní apoštolé ani po nich krev mučedlníkuov prolévala by se po všem světě více než za tři sta let od mocí pohanských, kdež nižádné moci ani panovánie pohanského křesťané mezi sebú neměli sú, vždy ciziem mocem byli sú poddáni a trpěli jsú od nich, když jest vuole božie chtěla. Protož jiný smysl jest o modlitbě té, kterúž přikazuje svatý Pavel, aby se dály od věrných křesťanuov za krále a za jiné, kteříž u povýšení postaveni jsú, a tím známo jest, že jiný smysl svatý Pavel měl jest při té modlitbě než cierkev nynějšie má, poněvadž jsú moci pod věrú neměli aniž sú obrany mečové od moci hledali: tehda za ty moci, kteréž jsú vně byly krev křesťanskú prolevajíce, modlitba jich v tu chvieli šla jest,

jinak užitka v mocech protivných hledajíce nežli toho, aby skrze jich moc bránili se jiným mocem, ale pravějšího užitka svú modlitbú hledali jsú v nich nežli obrany těla svého skrze bití meče jich. A že modlitba věrných lidí muož vlásti i protivnú mocí a ukrotiti zlosť jich více nežli meč, protož modlitba věrných lidí před Bohem mnoho muož a on vládne mocmi najhoršími a má je jako | sekeru v ruce. Protož sekera prvé neudeří nižádného, jelikož 143 b.
on chce; pakli on chce, muož sekerú brániti, kohož chce. Protož kterak velikú nepřízeň měla jest viera mezi pohany, však podle miery, Bohem umieřené, mohli sú jé pohané škoditi a na věrné súhati, nebo tento štít měli sú, modlitbu k Bohu, aby on učinil pokušenie vhod, aby prospěch z něho byl, když by je mohli strpěti, jakož se praví o věřících v Jeruzalemě, na něžto sú (se) pohané sebrali. Tu die písmo, že mnozie z věrných pozdvihli sú hlasu svého k Bohu a řekli sú: Pane! ty, jenž si učinil nebe i zemi, moře i Skut. IV, 24—31.
všecky věci, ješto v nich sú; jenž s Duchem svatým skrze ústa otce našeho Davida, sluhu svého, řekl si: Proč sú prchali národové a lidé vymyslili sú marné věci? Sjeli sú se králi zemští a kniežata, sjeli sú se v jednotu proti pánu a proti Kristu jeho. Nebo sú se zajisté sebrali v tomto městě proti svatému dietěti tvému Ježíšovi, jehož si pomazal, Erodes a Pontský Pilat s pohany a s lidem Izrahelským učiniti to, což jest ruka tvá a rada tvá spuosobila učiniti. A již, pane, zezdři na hrúzy jich a daj sluhám svým se vším doufaním mluviti slovo tvé v tom, aby ruku tvú rozprostřel k uzdravenie a k znamením a k zázrakóm, aby dáli se skrze jméno svatého syna tvého, Ježíše. A když se pomodlichu, pohnulo se jest město, v němžto sú se byli sebrali, i naplněni sú všickni Ducha svatého a mluviechu slovo božie s doufaním.

Tytoť věci sú k vieře podobné a prostěji ukazují: poněvadž má užitek pokoje skrze modli|tbu přijíti, tehda nikdyž lépe nemuož poznán býti než zlá kniežata ukrotiti a bezpráví skrze modlitbu viery; pravější a spasitedlný užitek jest modlitbú viery ukrotiti bezpráví zlých nežli ten odpierati mečem, chtiece se odbiti bezpráví zlých. A to teď přieklad viery ukazuje, k němuž dluhem 144 a.

viery přivázáni sme, že když sú se sebrali s kniežaty proti Kristu Ježíši, aby jeho sluhy rozptýlili anebo je s krví smiesili, a Buoh skrze jich modlitbu proměnil radu nepravých. Protož hledati pokoje skrze moc světskú jest věc světská, ale odvésti bezpráví zlých kniežat skrze modlitbu viery jest věc duchovnie a přiestojí k vieře; nebo tuto prostě Boha ku pomoci se hledá, aby on, ráčí-li, vysvobodil, pakli se jemu líbí, aby sluhy jeho trpěli a zkušeni byli skrze bezpráví zlých, aby jemu v tom povolili. Protož to na váze má býti v sluhách božích, aby se tak modlili a tak pomoci od Boha hledali v svých pokušeních, aby s nimi podle vuole své učinil, že on muož je vysvoboditi, vidí-li jich dobré v tom. A jest takových přiekladuov dosti v písmě, ještо sú věrní lidé skrze modlitbu mohli sobě přivésti nevěrná a ukrutná kniežata k užitku a zlosť jich ukrotiti proti sobě, jakož to Ester s jiným lidem židovským v svém pokušenie učinila jest a toto mluví k Bohu v své modlitbě
t. XIV. řkúci: Pane Bože Abrahamuo, Bože silný nade všecky! Uslyš hlas těch, ještoť nižádné jiné nemají naděje kromě tebe, vysvoboď nás z rukú nepřátel nepravých, ať se neposmievají našemu spasení,
44 b. ale obratiž jich | proti nim a toho, jenž se jest počal na nás zlobiti, zatrať. Vzpomeň na nás, pane, a ukaž se v smutném našem času! Králi židovský všeliké moci! Daj mi řeč spuosobenú v má ústa před obličejem lvovým a přenes jeho srdce v nenávisť vraha našeho, aby i on zahynul. Mnoho pravého uměla k Bohu mluviti tato žena, Ester, a to pravě znala jest, že rada zlých na vuoli božie stojí a v jeho moci; že když ji skladú proti spravedlivým, spadne na ně, a sami v ní zahynú. Protož se směle Bohu modlila řkúci: Obrať jich radu proti nim, ať to sami nesú, což sú nenávistně na nás uvaliti chtěli. Také to pravě a rozumně znala jest, že srdce ukrutné královo v rukú boží jest a kamžkoli pochce, nakloní je. A protož mluví k Bohu řkúci: Přenes srdce lva v nenávisť vraha našeho Amana, kterýž první po králi byl a najvětčí jest i přiezeň od krále měl, aby se na toho nenávisť králova obrátila pro jejé modlitbu. A kto by takú věc mohl aneb směl pomysliti, aby se ta nenávisť v králi urodila k

tomu, ješto se zdálo, že všecko dobré královo jím stojí? Avšak ona se toho domluví na Bohu, že král naspěch vstav od stolu a Est. VII.
od kvasu radostného i kázal král vésti jeho a oběsiti na šibenici padesáti loket zvýší. A všickni zproštěni sú, jimž Aman byl smrť zjednal. Protož z těch věcí múdrým mohlo by známo býti, že nepřiezeň zlých lidí viece jest v moci boží nežli u vuoli jich aneb v moci jich a jest-li těžka nepřiezeň spravedlivým zlých lidí, že k Bohu o to mají zřieti, u Boha přiezně pohledati, a | on, jenž 145 a.
vládne nepřiezní zlých lidí, uvalí ji v moře aneb na ty, ktož sú kopali jámu spravedlivým, aby v ni sami upadli. Protož i zlá kniežata k dobrému spravedlivým mohú býti, když toho od Boha umějí hledati. Toto pak vězňové Židé, jsúce v moci krále Babilonského, ti vězňové vzkázali sú Židóm do Jeruzalema, aby za Bar. I, 10—1[illegible]
ně oběti Bohu obětovali a modlili se za ně a také aby se modlili za život Nabochodonozora, krále Babilonského, a za život Baltazara, syna jeho, aby byli dnové jich jakožto dnové nebeští na zemi, aby dal hospodin ctnosť a osvětil oči naše, abychom živi byli pod stienem Nabochodonozora, krále Babilonského, a pod stienem Baltazara, syna jeho; abychom slúžili jim mnoho dní a nalezli milosť před jich obličejem. Toho sú žádali ti vězňové, aby i ti králové pohanští šťastně prošli za mnoho dní pro jich dobré, aby oni v jich pokoji mohli pokoje požiti a měli jsú sedmdesáte let v jich vězení býti a pod jich mocí jako pod stienem aby odpočinuli a milosť u nich by nalezli jako u nepřátel, aby, nějakú nelibosť křivú skladúce na ně, nezmordovali jich, jakož sú jich bratří mnoho zmordovali v zemi židovské. Protož aby některak s pokojem jako vězňové za nimi mohli potrvati, toho od Boha skrze modlitbu teď hledají, aby jim sám Buoh zjednal milosť u těch pohanuo ukrutných, ješto vládne králi pohanskými i jich srdcem a učinie je vhod, komuž chce, aby oni milosť měli k tomu, k komuž on káže, a nenávisť k tomu, kohož on nenávidí.

---

145 b. # KAPITOLA DEVADESÁTÁ TŘETÍ.

Protož z těchto věcí, kteréž se praví, poznáme úmysl svatého Pavla, proč jest napomínal k tomu, aby se modlili za povýšené, a že proto, nebo jest měl veliké množstvie věříciech lidí v Syna božieho po světě pod mocmi pohanskými s tú věrú nenávistnú pohanuom. Protož vida ustavičně rychlé pokušenie tomu lidu věřícímu, mezi pohany trvajíciemu, k tomu jich napomíná, aby se modlili za krále i za všecky postavené v povýšenie, aby jim Buoh milosť dal nalézti před nimi, aby se na ně nepopudili nenávistí krvavú jako sobě na mrzké a také aby milý Buoh zachoval, aby ďábel těch mocí nezdvihl k válkám jedněch proti druhým, tak že by se lid proti lidu zdvihl v sváry, v mordy, tak že by se krve všickni naplnili, búřenie, roztrhánie. A to by těm křesťanóm uprostřed těch rozdělenie veliká osiedla povstala, nebo ďábelská nenávisť najvíce patřie k těm hlavním lidem, k králóm a k jiným; nebo snadně muož množstvie poddaných ulo- viti skrze ně, když jimi zatočí v pýchu, aby z pýchy povstali jedni proti druhým v boje anebo v jiná osiedla ďábelská aby upadli na škodu poddaných. Protož na Saule všecka síla boje najtěžšie obořila se, aby množstvie snáze poraženo bylo jeho pádem. Takéž i nynie na hlavnie lidi najvíce ďáblové tisknú na škody jich pod- daných, nebo jimi muož mnoho dobrého v poddaných státi, a když se popudí skrze jednánie ďábelské proti pravé dobrotě a
146 a. skrze zrady služeb|níkuov a sledníkuov antikristových, takéť mohú mnohým věcem dobrým silně překážeti anebo je rozptýleti i na lidi dobré sáhati, jakož to nynie skutek ukazuje. A protož těm dobrým křesťanóm, ješto sú tak pod mocmi pohanskými přebývali, veliké potřebie bylo jest, aby se modlili Bohu za ty povýšené lidi, aby je zachoval Buoh do skutkuov satanových, chtě skrze ně překážeti dobrotě té, v niež věrní lidé žádali se Bohu líbiti, jakož teď dic: Abychom pokojný a tichý život vedli ve všie do- brotě a v čistotě. Protož mohli jsú tak i těmi mocmi povládnúti,

když jsú boží milosť k tomu obdržeěli, aby k jich pravým užitkóm obrátil ty moci za některé časy, aby věrní lidé za nimi v své dobrotě mohli trvati a prospěti do vuole boží. Též věci i nám jest potřebie, pod kterýmižkoli mocmi sme, aby za ně každý múdrý modlil se Bohu, aby ony šťastně prošly a dobře živy byly a zachovány byly od ďábelských osídl, od sváruov, od bojuo i od jiných hřiechuo, aby se i nám toho nedostalo; abychom za nimi nějakého pokojíka požiti mohli, i za všecky povýšené lidi; nebo všudy věrní lidé za nimi přebývají a žádají pokojíka za nimi požívati, aby jimi ďábel k bojóm nehýbal neb jich proti pravdě skrze zrádce pravdy nepopúzel.

KAPITOLA DEVADESÁTÁ ČTVRTÁ.

Jiné sú příčiny v této při, o nichž řeč máme, moc světskú sobě u vieře založíce duovody křivými, i chtěli tělesně vítěziti skrze moc každý proti svým nepřátelóm a vésti moc proti moci v boje a | modlí-li se ona strana za své pány a tato za své modlí 116 b.
se, aby přemohla, a ona proti těmto, aby je přemohli. A obojí křesťané sú a každá svým přející; obojí křesťané nespravedlivě bojují, prosíce, aby ony zbili a oni zase též, i kteréž Buoh uslyšie. Protož, súce obojí křesťané, nespravedlivě bojují proti sobě a modlitba jich nenie z viery: neuslyší jich Buoh. Protož zedrána jest viera těch křesťanuov a modlitba jich chroma jest, žádajíce vylití krve bratří svých. Pakli nejsú bratří, ale sú nepřietelé, a Buoh se velí za ně modliti a dobře jim činiti; ale tuto puojde zpět modlitba, na obě straně žádajíce, aby jich nepřietelé zbiti byli. A protož ten smysl vzdaluje se od slov s. Pavla, aby se za krále modlili, aby za nimi tichý život vedli, osobujíce sobě moc světskú jedni proti druhým, aby skrze ni války vedli, tiem činem se modlé za krále, aby skrze jiné moci vedli život zběhový, svárlivý a morderský. A tak tiem činem mnohé roty pod jednú věrú

osobují sobě moc ku prospěchu viery a ku bráně pravdy i puojde jedna rota, bránieci cierkve svaté staré, a druhá puojde, bránieci pravdy zákona božího, a jiná puojde, bránieci řáduov božiech, kterúžto chtí zkaziti kacieři ti vytržení, po svých hlavách vše jednajíce a staré svaté tupíce. A jiná rota puojde, bránieci obecného dobrého, aby tak chudina hanebně nebyla hubena; puojdú pak králové a kniežata, bránieci své vlasti, aby jim panství
147 a. nezahynulo: ti proti všem války vedú, nebo milují panovánie a | zvelebenie v světě. A ta všecka zběř těch rot rozdělených slovú křesťané, spolu říkajíce Bohu: Otče náš, jenž si v nebesích. Všickni přejé Bohu skrze zkažení jiných, majíce za to, že když jedni druhé s krví smiesí, že tiem Bohu poslúží. A to vždy spolu říkají: Odpusť nám, jakož i my odpúštieme. A na to každá rota vojska hledá a hromáždie je, nemienieci odpustiti nižádnému, s kohož muož býti. Protož jich modlitby sú veliké rúhaní Bohu. Protož taková osobenie moci proti moci příliš sú odporna slovóm svatého Pavla v tom, ješto se velí modliti za všecky, kteříž jsú postaveni v povýšenie, aby tak jich příčinú pokojný život vedli. Nebo takové roty, jakož prvé pověděno jest, odporně myslé: každá s mocí proti jiným připravuje se k válkám, tať již ovšem nemyslí pokojného života vésti, ale zběhový a válečný, aniž myslí svú modlitbú pokoji všech, kteříž u povýšení postavení sú, ale každého modlitba měří k svým vojskóm, aby oni přemohli proti jiným. Protož jich modlitby nepříleží k rozumu s. Pavla, nebo on sobě nesobil jest nižádné moci k tomu, aby skrze ni vietězil proti svým nepřátelóm, aby tak potepa je, vedl potom život pokojný; ale zpět proti tomu nehledě k nižádné moci o to, aby se o něho bila a pokoj jednala skrze svuoj meč, ale aby všecky moci všudy pokoj měly a aby jich ďábel proti pravdě nepopúzel a tak by jé kaziti bránili: za to jest jeho modlitba s jinými věrnými byla. A to aby Buoh ráčil jednati pro užitek sluh svých, aby
147 b. ukrotil ty moci, | aby mohl svobodně slovo božie mluviti mezi těmi lítými pohany, pod jich mocmi jdúce po všem světě, aby všickni všudy po krajích mohli prospěti v počatém dobrém, ma-

jíce pokoj jakýž takýž mezi takým pohanstvem. Protož všecko kněžstvo ciesařské nemuož přivésti k témuž cíli své modlitby, každá rota z nich moci hledajíci, aby skrze moc provedla to, k čemuž měří úmyslem: jakž by chtěla Bohu slúžiti, aby toho mocí bránila a k tomu pudila. Aniž také podobně muož lid poběhlý od viery svých modliteb provésti k Bohu za pokoj, poněvadž nemienie pokoje pravě požievati k tomu užitku, o němž tuto svatý Pavel mluví o pokojném životě, přičinu oznamuje, proč by chtěl takému pokoji, die: Abychom pokojný a tichý život vedli ve všie dobrotě a v čistotě, aby v takovém životě pokoje požili, kterýž jest Bohu milý. Ale tato poběhlost zpětně proti tomu pokoje žádá, aby se rozšířila ve všeliké nepravosti a v nečistotě, aby majíci pokoj i chodila v rotách po jarmarciech kupujíce a prodávajíce, po posvieceních žerúce, pijíce a tepúce se, freje a tance jednajíce, a což najhoršieho mohú, to jednají v čas pokoje. Protož dalekoť jest řeč svatého Pavla od toho lidu, kterýž jest příliš zablúdil od viery. Protož kněžie ciesařovi nedovedú tiem moci u vieře, že on se velí modliti za povýšené; než tiem snáze mohú oni dovoditi, poněvadž ji již pod věrú mají a již se jest ufala silně, již dávno hájí pokrytcuov protivných Kristu. Protož, majíce moc ku obraně, čímžkoli | chtie, tiem moci potvrdie u vieře. Vše 118 a.
jim slušie: leč pohany, leč Židy, leč pochodní, leč skřipcem, leč mečem dovodie: vždy sú jich duovodové praví, ale toliko u nich. Ale když by takové duovody položili, nemajíce moci k nim, ktožkoli pohaněl by jim těch duovoduov řka, že sú bludné i nemohli by bez moci brániti jich a snad by se zastyděli za některé duovody; nebo o té věci jinak pravých duovoduov nikdež nenaleznú, jedině leč by tiem potvrdili, že ty věci pravě z viery Kristovy sú založenie, kteréž oni k tomu skrze moc dělají. Než jakož jest řečeno: když moc mají ku obraně, nemnohoť na duovody myslé, ale kteréžkoli bludy sklekcí v radách a v sněmích, tyť provedú skrze moc a vystaví je na světlo jako vieru lidu od nich svedenému. Protož pilni sú moci, aby jí sobě vieru zmalovali a pravili o ní sobě rovným, že cierkev svatá nemohla by zuostati v své

spravedlnosti, by jé moc světská nebránila, a viera by zkažena byla od násilníkuov. Ale muož býti že ta cierkev římská nemohla by zuostati v té spravedlnosti, kterúž ona vede; majíci panstvie veliké, neostalo by jé v rukú, by jé králové zemští neoháněli mečem. Protož vlastnie potřebnosť jest jé moc.

KAPITOLA DEVADESÁTÁ PÁTÁ.

Ale z těchto věcí muož někto řieci, že já moc potupuji. Nic toho neříkaj, ač chce-li; nebo já ji nepotupuji, ale ctím ji, jakož na ni slušie, a řku, že jest dobra tak, jakož jé Buoh dobře požívá a jakož skrze ni provede, cožkoli on za dobré má. Ale což v
118 b. tom lidé | zlí skrze ni zlého jednají a to chtí provésti, tohoť lidem nechválím. Protož mám moc za to, jakž jest křtěna. Tak jé řiekám: Moc světská svět spravuje a řiedí jej u věcech časných a zemských a tak jest světu potřebna jako silná ohrada, aby nepadl, nebo ten svět nemohl by bez ní v své pevnosti a v prospěchu státi. To řku z přiečiny mluvíce lidské. Ale jelikožto Buoh pán jest světa a mohl by jej bez té moci spraviti i držeti, jakž by chtěl, ale založíce to, že on chce skrze moci zachovati ten svět, aby ony lidsky řiedily ten svět jakožto úředníci jeho panství: protož majíce moc nad tiem světem, mohú jej krotiti a přikazovati snadně, když to, což vidie dobrého světu, řídí. Ale bylo-li by řieci o křesťanech, byli - li by co šlechetnějšie a skrze vieru, co zkaženějšie, krotčejšie než svět, nic. Nebo skutek svědčie, že sú opustili pána Boha a učiněni sú svět, poběhlý od Boha, a svět jest je v se pojal a oni již jedno sú s světem. Neb cožkoli svět nalezne pravého marného k utěšení, k rozkošem, k zbohacení, k zvelební, k zablúzení, k rúhaní Bohu, to všecko křesťané jedním duchem s tiemto světem držie zjevně bez hanby i bez svědomí. Protož úplně sú odstúpili od Boha a učiněni sú svět po-

běhlý a zlotřelý, nic na Boha nechtiece podati ani se v čem Bohem zastaviti ani jeho v čem poctiti. A to neřku jeden z nich, ale jeden z tisiece nesnadně nalezen bude, aby se nesmieřil podobně k světu a netáhl s ním jha v nepravostech jeho. Protož takéž neumenšeně ta moc světská potře|bna jest té poběhlosti 119 a.
těch změtencuo, jakož jest potřebna mezi pohany, nebo neučiní viery dle nic lépe než pohané. Protož když svět, odporný Bohu, musí skrze meč moci světské kázáni býti tak, jakož na jich odpornosť tvrdú slušie, ale kdy by kde byli praví křesťané, ješto Boha milují a své bližnie jako se sami, tuť z milosti božie zlé nečinie: těch jest nepotřebí puditi mocí k dobrotě, nebo sami se pravěji domyslé pravých skutkuo než by jim moc přikazovala aneb je k nim pudila; nebo mají známosť boží v sobě i činí vuoli jeho z milosti a držie spravedlivosť k lidem podle přikázaní božích tak, aby moc, jenž řiedí svět, nenalezla na nich snadně zlosti. Ale když zhyne viera a milosť v lidech, ješto muož skrze lásku dělati pravé věci v nich a učiniti na nich poctivosť takovú, aby se líbili Bohu i lidem, po ztracení takových daruov budú ustaveni ti lidé v takovém lotrovstvie, že jim ledva moc ukrutná stačí, aby v nějaké rovnosti zuostali, aby nemohli tolik zlí býti, jako by na světě před lidmi chtěli býti. Protož viera od Boha dána jest k činění dobrých skutkuo a Bohu vzácných a užitečných všemu světu. A když odstúpí lidé od viery, ihned je popadne zlosť tohoto světa a ihned meč musí řiediti cesty jich. Nebo po ztracení viery neostává na lidech nic jiného než přestúpení, a přestúpení nebude-li opraveno pokáním, tehdy ihned v tu odpornosť sáhá meč. Ač jiný meč nebude sáhati každých přestúpení, ale pošle pán lotra | vnáhle s mečem zvláště odněkud, ješto jsú 119 b.
jeho nečekali, aby dral, lúpil, jímal, vězel, mordoval, že tak konečně Buoh nenechá nižádných přestúpení bez meče mstivého neb bez jiných pomst. Ale poněvadž ta moc světská pod věrú jest a přičtena vieře skrze křivý smysl písem, již antikrist usnúbil jest ji sobě za choť a všecka moc jeho proti Kristovi a proti zvoleným jeho jest skrze tu moc světskú. A již antikrist zkazil jest

vieru skrze tu moc a nadělal z ní objedí ďáblových, aby již jediné znamení víry mrtvá na lidech stála a jména křivá. A všecko pohanství zjevně v zlých skutcích stojí na nich.

POČÍNÁ SE DRUHÁ STRANA O ROTÁCH O KAŽDÉ ZVLÁŠTĚ.

KAPITOLA PRVNÍ.

A že počátek těchto všech věcí jest o síti Petrově a bude se konati o tom řeč do konce. A že Petr tú sítí viery množství věřících vytáhl jest z moře tohoto světa, z bluduov a z nevěry a u vieře božie ustavil jest je jako sítí oblečené, k zachování spuosobil je, aby množstvie věříciech jednoho srdce a jedné duše byli; ale u prodlenie časuo skrze jednánie šatanovo našlo jest ryb odporných té síti aneb rot lidí, odporných vieře, ješto sú ztrhali tu sieť viery, že již viera nemá moci podle své pravdy, jediné znamenie omylná viery na lidech poběhlých stojí. Nebo ty roty od-
150 a porné nechtí | u vieře zuostati ani po vieře jíti, ale táhnú vieru po sobě, aby jich šeradství některak chránila, jako oděv poctivý život malomocných chrání. Ale jinakť života nechtí od viery přijíti; toho nenávidí, kdež by jim viera života pravého chtěla podati. Ale tiem se pak viera ztratie mezi těmi rotami, že každá z nich, všedše pod sieť viery s jakús zvláštie odporností, chce ji vieře přičísti, jako by ta odpornosť věc viery byla a že by neměla trestána býti od viery jako vlastnie věc viery, jako by viera taková byla v jakémžkoli plášti; kto by se k ní přimiesil, aby ona řekla: ten plášť mně vhod jest a sluší mi. Protož ty roty, v jakéžkoli poběhlosti odporné vieře přimiešeny sú k ní, chtí to vše za právo mieti, jako by tomu od viery učeni byly a jako by jim toho viera pomáhala. Nebo má viera zlé vládaře, že cožkoli přimiešeno jest púhým bludem k vieře, oni nic toho neohledají, dob-

ře-li to u vieře stojé a má-li život viery v sobě, ale na všecko pořád kuoži viery vtáhnú a všemu tvárnosť viery zevnitř dávají, nebo slepi sú a vuodce slepých a diela jich převrácena a ve tmě postavena sú. Protož těm všecka známosť i moc viery zahynula, nebo ke zlým lidem přimiešena jest a vuoni své dobroty skrze ni ztratila jest, nebo všeliky odpuorce viery oslavuje a krásny je činie, aby se zdali z počtu viery. Protož naše viera nenie nic velebného, ješto by mohla chválu mieti podle své pravdy a podle moci duchovní, nebo mrzuté zlosynstvo přídrží se jé všudy, vieru s hanbú posta|vilo jest a moc její pravú umrtvilo jest, a oni fa- 150 b.
lešně krásu viery na se táhnú, všecky své odpornosti ustavivše pod ni, upěknivše je okrasú víry; ale však z toho okrášlení jich odpornosti, kteréž vedú proti Kristovi, vyhledají, jako škaredí drakové s velikými zuby, ješto stierají kosti veliké pravdy. Protož viera naše zdá se, že jest mátě drakuo a že jest zrodila ta všecka pokolenie sobě odporná.

A že tuto o rotách a o pokoleních erby korunovaných: narození jich v hnisu a sláva jich na skonánie v smradu a velebnosti jich v hanbě. O těch řeč nějaká bude. Ač pak velmi zjevny jsú svú odporností kříži Kristovu a jeho haněním, ale nemohú se znáti v té odpornosti, nebo falešný prorok, jenž mluví lež, ve jméno božie přistúpil jest k nim, jich ruhánie řiekaje: Tak na váš řád sluší. A proto, že sú povýšeni na světě, všeliká odpornosť Kristovi na ně slušie a odjato jest od nich svědomie skrze ústa lživá falešného proroka, ješto přistojí u stoluo jich rozkošných. Ač pýchú Lucipera převyšují, ač násilé a dranie plni jsú, ač sodomský život vedú a kterúžkoli svobodu zlú mají, vše jim sluší a všecko bez svědomie jest u nich. Ale to všecko, což by Bohu anebo Kristovi škoditi mohlo, nic by to nebylo divné z té strany, když by byli pohané anebo Židé aneb kteříkolivěk lidé, ovšem odporní vieře Kristově. Když by nebyli křesťané, s takým životem sodomským nemohli by býti tak protivni Kristu Ježíši ukřižovanému; ale že jsú křesťané, přičteni vieře a chtí mie|ti 151 a.
prvni právo k vieře a chtí páni viery býti, aby služebnosť apoš-

tolská miesta neměla, leč u nich kostel vykúpen nebo vyslúžen bude; také osobenie a právo k vieře obdrželi sú s takými odpornostmi Kristovi, ješto nevím, sú-li na ďáblech takové odpornosti Kristovi potupnému, posměšnému, bolestí plnému, aby se jeho taková rúhava přídržela a pod jeho bolestmi se kryla. Nebo poněvadž nižádný jeho nemuož účasten býti, ktož sebe nepřiměří k jeho bolestem a na sobě jich nenosí a jeho potupenie sobě za čest nemá, toliko se chlubě v jeho kříži a jeho posměšný život aby sláva jeho byl: což se tehda mýlí to rúhaní vyvrácené, jenž se všiem tím stydie a v nenávisti to vše má? Však on se neobrátie na to, že sú oni sobě tak křivú čest na světě osobili a ji erby zkorunovali a přičtli sobě takú pýchu za slušnost a řád jich urozenie z ďábluo a z mrzkosti hřiechuov a taký rod proklety aby erby zkorunovali, chtiece z něho slávu mieti nade všecky lidi na světě a vždy dobří nazváni a jmenováni po rodu býti. Nebo ani králi ani knížeti ani pánu ani panoši neslušie taková nižádná odpornost potupení Kristovu, ktož chce křesťanem býti. Pakli se líbí pýcha anebo rozkoši odporné bolestem Kristovým, proč na svú škodu plete se takový u vieru a činie se účasten bolestí Kristových, aby skrze ty odpornosti, v nichž chce státi, vždy křižoval Jezukrista v sobě, hřiechy těžkého potupenie na se bral? Však by
151 b. takovým lehčejší zatracenie přišlo, by byli pohany nevědomý|mi Krista Ježíše, než takto změtené přimieseni jsúce jeho vieře, křtíce se ve jméno jeho, tělo a krev jeho přijímajíce a jiná dobroděnstvie jeho, i potupí to všecko velikými a těžkými odpornostmi a tím aneb skrze to křižují Syna božieho v sobě. Nebo k vieře křesťanské u pravdě ji držeti přísluší toto, což dí svatý
m. VIII, 29. Pavel, že kteréž jest předvěděl, ty jest i vyvolil podobny býti
Kor. XV, 49. obrazu Syna jeho tak, jakož sme nosili obraz člověka zemského, Adama, takéž abychme nosili obraz člověka nebeského, Jezukrista. Tyto věci ač se zdajé nerozumné a tak i nepotřebné, ale však sú tak přiblížené k člověku, jelikož člověk křesťanem jest, že nemuož bez toho viery následovati, nebo v těch sloviech všecka moc viery záleží. Jestli že vieru prijímá, chtě v ní spasen býti,

to musí ihned mysliti, že spasení v Kristu záleží těm, ktož jemu podobni budú, jako týž obraz neb podobnosť života jeho na se berúce v pokoře, v trpělivosti, v tichosti a v pohrzení světa i jeho chvály i jeho rozkoši i všech marností jeho, to jest odvrhúce všicku chlipnosť, v niež se svět obracie podle hřiechuo a žádostí těla, jenž váží člověka k zlosti: ty věci složiece potom bráti na se podobnosť novoty života Kristova, duch ponížený jeho a jinú spravedlnosť, kterúž jest na svém životě měl a ji lidem přikazoval: ty věci z núze musí mieti křesťan, chce-li, aby jemu viera Kristova prospěla k spasenie, a bez těch věcí jest křesťan, jako s. Petr malovaný na stěně, nemaje života v sobě ani rozumu. | 152 a.

Protož ta pokolenie mnohotvárná, erby zkorunovaná, tomuto všemu sú odporna, což jest pověděno, ne tak jako jiní lidi, ale mnohonásob přesahujíce jiné lidi v potupenie Syna božieho. Nebo dvuojnásob mají rozenie: z hřiechu Adamova a sáhají skrze ně ke všeliké nepravosti, ale tito s jinými v túž cestu rokletí padají, rodiece se v smrť z hřiechu Adamova; a druhé rozenie z hřiechu majé podle rodu nazvaného, aby po tom rodu byli vládykami urozenie dobrého, a potom urození aby měli jméno: dobří lidé, počestní a najušlechtilejšie, poctiví, múdří, a s tiem urozením z zámysla zvelebeným v světě aby se oddělili ode všech lidí, vytkli se nade všecky lidi jako korúhev všemi zvláštnostmi, kteréž k bytu lidskému příslušejí: jmény, postavú, oděvy, pokrmy, stavením, a všeliké mravuov a obcovánie požievání kromě jiných lidí mají, měříce všechen běh svuoj poctivostí zamyšlenú skrze svět, kterážto poctivosť všecka pýchú vymyšlenú od světa smrdí jako trpkého smradu mrcha. Nebo všechen spuosob života, obyčejuov i řeči pýchu ukazujé a svědčiece. A že jsú tak dobři skrze urození vládyčie, ihned té dobroty chopila se jest mnohotvárná nepravosť. Nebo té dobrotě nižádná zlá věc nepřísluší, kteréž pokolení lidské musí nésti jako prokleté a padlé pod zlé věci z pomsty božie. Protož ta dobrota urozenie vládyčieho táhne na se dobré věci těla a světa, aby vždy ve všem ctěna a chválena byla; by mohla na se chválu božie vtáhnúti, o to usiluje. Nebo všeho se

152 b hodna činí, | což na Boha slušie a což lidé mohú mieti k zvelebení a ke cti, v to se najvýše pne, což k rozkošem těla libých věcí množ nalezeno býti vymyšleného: v těch odpočívá dobrota vládyčie. A zlé věci každé nenávidí a varuje se jé ta dobrota vládyčie. Neslušie na ně nižádná práce úsilná ani trpenie ani haněnie ani která sprostnosť ani poníženie ani jiným poslúžení, než toliko život svobodný, prázdný, lehký, sytý lahodných věcí, čistota a lepota a oděv krojno zvláštních, vymyšlených a dvorných, drahých hesování nových na odivu všem jako bohové a bohyně slávú a vokrasú nade všecky vymyšlenú, jakož na bohy slušie. Také na tu dobrotu slušie stolové bohatcovi stkvostnie, ozdobení, lnože čistá a měkká, řeč sladká a lísavá, pochlebenstvie plná s přidáním: «Rač vaše milosť počíti» a vždy aby kvetla pěknými umýváními v lázniech, rozkošným, častým a nezbedným mytím (v) obtiežcnie služebníkuov až do mrzkosti, vždy se bělíce, perúce, těmi cestami život sodomský konajíce. Také na tu dobrotu slušie panovánie pohanské, nebo to pokolenie, erby zkorunované, osáhlo jest zemi a panování nad jinými obdržalo jest všemi lidmi. Protož skrze bolesť a pot chlapuov a výruov mohú dokázati té dobroty vládyčie, aby na jich potupení a bolesti pýchú velikú se nadýmali a rozkoši své v jich krvi a v potu trudném složili: tuť jich dobrota základ má. A jakž by chlapské úsilé padlo, tak by jich urození biedně s pastýři zároveň schřadlo.

---

153 a.

KAPITOLA DRUHÁ.

A že ta všecka dobrota urozenie vládyčího založena jest skrze zámysl nepravý od pohanuov nalezený k dobytí erbuov jich od ciesařuov a od králuov skrze služebnosť hrdinství nějakých za dar mají. A někteří kupují ty erby k své cti: bránu, vlčí aneb psí hlavu neb řebřík anebo puol koně neb trubici aneb nože aneb jelito svinské neb něco k tomu podobného. V takých erbiech stojí

dobrota aneb duostojenství urození vládyčieho. I jest to urození též slávy jako erbové, od nichž dobrotu svého urozenie mají. A když by se nedostávalo peněz k tomu urození, hlad by je připravil, že by nechajíce erbuov i chytili se pluhuo. Protož samy peniezc opravují čest erbuov jich a přivodie slávu urozenie jich. Protož se viece štěpuje sláva urozenie jich penězy mnohými nežli erby slavnými, a kdež peněz nenie, tu s chlapy zároveň sedie, dielem se stydiece, často chleba ku obědu nemajíce. A že těch rot mnoho jest vládyčiech, ješto každá po svých erbích se počítá a své pokolenie za nimi, nebo jinak by nižádný nesměl se vládykú vzievati, když by jemu erbové nesvědčili té dobroty ctného urozenie kromě pokolenie Adamova. Protož ktož svědky má a dovésti muož, že se jest dobře urodil a řebřík nebo puol koně maje, listy jemu na to dává, že se jest lépe urodil nežli Abel, druhý syn Adamuo, a jméno obdržel jest, aby vždy dobrý nazván i jmien byl: by pak najhuoře činil, erb jemu nedá zlým býti. Než pak aby pravě dobře urozený byl, to musí vyvésti tuto jisto|tu, 153 b.
aby ukázal, že po mateři bábu a děda vládyky měl jest a po otci bábu a děda měl jest: tehda se jest pravě bez zmatku urodil z psí hlavy. Pakli tiem řádem nemúž psí hlava jeho dobrého urozenie svědčiti, ihned chlapem smrdí a nemuož tak vysoko výti o svém rodu a hanba jeho nutie a ponižuje k zemi, proto že čtyři kútové nedávajé svědectví jeho dobrotě. Ale by se poptal na súsedech na svú dobrotu, tu by jiné svědectvie uslyšel o svém peském a násilném životě: nesměl by hanbú očí zvésti, kdy by hanbu za hanbu měl. Protož sláva dobroty vládyčie jsú jich erbové. A jakož sami erbové veliké slávy sú, takúž slávu těm uvodie, ktož se z nich rodí. Protož veliké slávy jest puol koně malovaného a ktož od něho rod vládyčie má, též slávy jest jako puol koně malovaného.

KAPITOLA TŘETIE.

Ale že sem řekl, že ta pokolenie dvakrát se z hřiechu porozují: prvnie rození mají z Adama skrze hřiech a to rození první ostavuje přirozeně hřiech v těle každému, aby tiem přirozením vždy se chýlil k hřiechóm mnohým, kteréž sú k bolesti těla a ke cti světa; ale druhé rozenie z hřiecha na vládykách stojí: v tom založenie to jest, že podle křivého nazvánie a podle založenie na erbiech dobrota vládyčí a jich urozenie nalezeno jest sprva od pohanuov a to, což se přiedržie té dobroty nebo ji utvrzuje, všecko v nové a ve mnohé hřiechy porozuje, aby po tom rodu
154 a. měli nepřestávajície hřiechy nesmierné. A poněvadž základ té | dobroty, postavené na erbiech, poctivosť pýchú prokvetla jest, ta vždy roste, drž(i)eci se té dobroty, táhnúci na se křivě to, což na Boha slušie, aby ve všem s chválú ostala podle své dobroty a nic zlého na se vzieti nechtěla, což na hřiešníky slušie, i puojde podle té dobroty, chlubieci se rodem, poctivostí a jinými věcmi, jimiž ta dobrota muož se ctí hlásána býti; a na druhú stranu vždy se ohánie zlému, aby na něho nepřišlo nikudyž, čiem by ta dobrota měla haněna býti. Protož vždy se vyvodie z pohaněnie skrze hřiech nepokory a netrpělivosti, vadí se i tepe o ně. A kto by jemu řekl: «Hubený!» aneb «chlape!», hned se o to chce dáti v súd, aby se z chlapa vyvodil a hubeným neostal. Ti hřieši urodí se skrze dobrotu vládyčie, na erbiech založenú. A potom poněvadž té dobrotě přístojí prázdnosť, rozkoši, panování pohanské, ukrutenstvie, násilé bezprávná, a to přivázanie stojé s tiem rodem a s tú dobrotú, to jest rod hřiechuov mnohých neústupných, bez svědomie postavených: protož vládyctvie jest druhá mátě hřiechuo a spoří je v rozenie hřiechuo, nebo rychle na nich porodí všecky věci v hřiech, když má u nich základ hřiech mnohého bludu na erbiech založeného. A poněvadž ti bludové (j)dú na světě s poctivostí, s chválú, s rozkoší, s utěšením a s libostmi těla, tehdy mnoho mohú hřiechuo naroditi. A když ty hřiechy

kněz okasuje, okolo ocházeje, řieká jim: «Toť neškodie, slušíť to» aneb «toť jest váš řád», tiem neb takým mluvením svlažuje ty hříchy, aby spoře rostli, a druhým trváním v ctnosť se ob|rátie, aby 154 b. slušali a se ctí se konali. Aniž kto mní, žeť já toliko mám za hřiech ty věci, ale já každú tu věc skrze vieru mohú hřiechem ukázati, ač mně toho ne mnozí za pravé puojčie. To nenie div. Nebo ve všech lidech i v učených řiedek jest hřiech a téměř nic nikdež hřiech nenie v těchto časích, protož jemu i tuto nepovolí a najviece učení, ješto hřiechóm řiekají: «Neškodie, slušie». Nebo poněvadž lidé nevěří přikázaním božím aniž jim rozumějí aniž vieře Kristově mohú rozuměti, ovšem nikdy nevědie, co sú hřiechové, aniž tomu uvěřie, že to všecko, což nenie z viery Kristovy, hřiech jest, nad to viece hřiech jest, což zjevně odpierá Kristu skrze přestúpenie zákona jeho a skrze potupení přiekladuo jeho života svatého a což se rúhá jeho bolestem a jeho potupuje svým pyšným životem i obyčeji rúhavými, jeho kříži pohanění.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

A že ono prvnie rozenie v hřiechu Adamovu, ješto teče jako rána nezavázaná krví, takéž to rozenie hřiechy vždy teče. A když v vládykách má ono prvnie rozenie toto druhé rozenie hřiechuov skrze rod erbový, tehdy prvnie skrze druhé jako rána otevřená teče hřiech, nebo první urozenie pase se v druhém urození v hřieších, nebo kteříž hřiechové v těle stojí skrze prvnie urození, ti rostú skrze ten rod vládyčí, erbový. Poněvadž ten rod erbový stojí podle libosti těla s rozkošmi a s chválú, tehdy jedině v tom pase hřiech těla a moc má hriech skrze ten rod vlá|dyčie jakožto 155 a. oheň, když k němu dřev přikládají, aby silně hořal. Nebo to vládyctví posluhuje žádostem hřiechuov jako běh sodomských lidí, ješto sú v sobě cestu hřiechóm připravili. Ale snad těch pokolenie vládyčiech tento najvětšie hřiech v dětech ostane, ješto je v

tom rodu tak vychovají a vyučí týmž hřiechóm a bluduom, v nichž sami stojí, mysléce je konečně ostaviti po sobě ve cti, v rozkoši podlc běhu tohoto světa. A protož takový úmysl velmi protivný jest Bohu, nebo tiem činem odjímají Bohu to stvořenie člověčí, kteréž zrodie, že v něm místa nemuože mieti. Vsadí děti své v duch ďábelský, jako by je k modle přisadili a obětovali je modlám, aby skrze ten běh vládyčie, tak odporný Bohu, klaněli se modlám; aby Buoh nemohl mieti k nim nižádného práva ani aby Duch jeho mohl v nich přebývati jako v Židech nevěrných. Nebo děti jich, zrodíce se v hřiechu otcóv a mater svých, opět skrze svuoj rod vládyčie budú krmeni hřiechy mnohými a chováni budú v nich a učeni budú hřiechóm, aby po rodu pýchu, rozkoš a prázdnosť umělo a té obvykna v ní se sestaralo, aby podle toho urozenie slušelo ke dvoróm dáti je do Němec, aby se tam učili pýchám najvrchovanějším a jiným mrzkostem, dvornostem, stavením poctivým s poklonami a tiem jedem aby se opili, kterýž u dvoruov šeňkují, a to vše pýcha činí v nich, že příliš milují zvelebenie na světě i nemohú k tomu podobněji přijíti doma, než aby k
155 b. velikým lidem přimísíce se, aby skrze ně | k nějaké cti mohli přijíti, aby se staří měli čím pochlubiti, že syn u krále komorníkem jest a dcera po králové ocasy spravuje aneb nosí. Protož ten lid z kořen jest marná chvála vypila jako slina nechutná, od mysli božie odstrčená, všecka smradem dychající, má sobě to za česť, což jest ohavnosť před tváří božie.

A že jest tolik těch pokolenie erbových rozmnoženo po všech kútech, že sú jim všecka dědictví krátká a úzká. Panovati by chtěli bohatě, by mohli, všickni, i není nač: hubenství a chudoba mnohé tiskne a dělati nechtie, dielem se stydie a hrdlo veliké majé, protož na zámky zlodějsky jdú, aby drali a lúpili chudý lid, aby svého rodu vysokého požievali v rozkošech a v prázdnosti majíce zboží mnoho. Velmi zlý a protivný život majé v pýchách nad ďábly a v rozkošech jako lid sodomský hnijí. A pakli sú chudi, příliš prokletá chudoba jest v ústech jich i v skutciech jich, ihned příčina hotová lotrovská a mnohého bezpráví lidského. Slúžie-li,

aby lecjaks leckdes u zlých slúžili neb lúpili nebo se bez konce dlužili, kdež by co na kom jediné vymluviti mohli krásnými řečmi a sliby mnohými. A tak odpolu vylháním a odpolu žebráním se obchodí a dělati pro nic nechtí, aby svého urozenie dielem nepohaněli. Dědiny velmi široké a najlepšie osáhli jsú mocí i ležie úlehlemi a vlci po nich běhají a oni, dvorsky činíce, postávají, posedají, v řečech nesmierných a v novinách časy traviece. A v těch věcech zlých jich urozenie druhé z erbuov rodě se držie je.

Ale z písma božíÍho nikdež nemají aniž mohú ukázati, by oni 156 a.
proč lepšího rodu byli než jiní lidé. To král slavný Šalomún vyznává o sobě i o jiných a die: Sem zajisté i já smrtedlný člověk, Moudr. VI 1. 3—5.
podobný k lidem z plodu zemského. Já, urodiv se, přijal sem obecné povětřie a podobně k jiným lidem padl sem na zemi a první hlas podobný všem vypustil sem na zemi s pláčem a v plénkách sem krmen s velikú pilností, nebo nižádný z králuo neměl jest jiného narozenie. Teď svědek jest veliký a slavný král, že on neměl jest jiného narozenie než toliko všem lidem podobné a všecky příčiny toho narození podobné všem lidem. A ještě viece dí o králích všeho světa, že jsú jiného rození neměli než to jako jiní lidé. Protož kde se jest vzalo to mnohotvárné rození, na erbích založené, a nestydí se chlubiti takovú lží, vymyšlenú od pohanuo a vytknúti se s ní nad jiné lidi a pro ni pohrdati jinými, aby všecko chlapové a výrové, hamúsi a bídníci byli jako psi potupení na oči. Aniž k tomu urození přimiřej se kto, že v obojím zakoně, v starém i v novém, nalezl sem těch slov mnoho o urození, byť se tato urození erbová mínila tu. Nebo říká písmo: V. Mojž.
Urozenější z Izrahele, urozenější města, urozenější ženy aneb mnohé ženy urozené uvěřily jsú, a v městě Beroe urozenější sú Skut. XVI 11.
než ti, kteří sú v Tesalonice byli. To vše písma urození kladú podle ctnostného života a podle múdrosti, k níž přileží poctivosť starosti mravné, ješto i mezi pohany někteří jsú obdarováni múdrostí a | hodili se k saudóm a k správám městským i byli sú 156 b.
takoví urozenější města. A Mojžiš zjevně takové najvyššie vybie-

ral k správě lidu a ti vždy sluli urozenějšie anebo ušlechtilejšie
v lidu a mohlo jest to v pravdě státi, aby podle múdrosti božie
nebo i lidské urozenie bylo přidáno. Nebo Židé ovšem jsú nic
nevěděli o tom urozenie erbovém ani o vládykách, nebo dvanácte
pokolenie bylo z jednoho otce a ti sú v rovnosti bratrské byli,
nemajíce ani vládyk roduov mnohých erbových ani pánuo korú-
hevných. Krále jsú měli Saule; od role vzal jeho pán Buoh a
zvolil jeho králem a Davida od stáda ovec. Protož hledíce k těm
věcem pověděným, neviem, na čem chtí vládyky své urozenie za-
ložiti výše nad sedláky: podle počtu Adamova nemohúť nic výše
roditi se a podle múdrosti božie a ctnostného života málo by
jich nalezl. Nebo pýcha, ješto s nimi z břicha jde a provodie je
. XV. 7. do hrobu, nedopustíť k nim pravé múdrosti; nebo dí piesmo: Da-
leko jest múdrosť od pýchy. Protož jediné mají založenie na er-
biech svého urozenie a to jest z pohanuo pošlo a z zámysla na-
zvaného, nebo každý erb tu jest počátek mohl mieti, že někdy
někdo u ciesaře neb u krále slúžil a nějaké hrdinstvie v bojích
nebo v šturmiech ukázal i dosáhl cti a chvály nad jiné i přišel
jemu erb po tom, čímž hrdinstvie ukázal aneb jinak se vslúžil a
úřadu dosáhl a potom od krále k nějakému erbu přišel jest: tu
se jest lépe urodil než chlap i pójde rod jeho po tom, sa již uro-
57 a. zenějšie nad | chlapa skrze ten erb. A protož toť jest zámysl lidí
marných. Hádaj, kde se jest ten zámysl stavil, co jest hřiechuov
narodil pod tiem erbem: nedalekoť sedie-li od modly anebo se ov-
šem srovnává s modlami, jenž v sobě jest též vážnosti jako puol
koně malovaného. Avšak zámysl bludu lidského ctí modlu dře-
věnú božskú ctí, jako by něco velikého byla ta modla. Též tuto
puol koně jaké srdce učinil jest v témž bludu v bláznich, aby
skrze ten kuoň napoly přeťatý takú pýchú mohli se nadýmati a
mnohú nepravostí a domnievají se jakés dobroty v sobě tak ne-
duovodné jako vuoně modle mrtvé, ješto jé nemá, a podle té do-
broty domněné a zamyšlené kráčeti tak daleko v nespravedlnosti
mnohé, jakož ten rod jeho vede v ně a jakož skrze erby urození
a dobrotu nazvanú a domněnú mají ve lži ustavenú. Takéž což

skrze to urození a dobrotu zamyšlenú nepravostí množie, v tom ve všem se ďáblóm klanějí, oslavujíce takú lež zamyšlenú takými hřiechy, berúce na se čest božskú, skrze tak mrzkú a domněnú a zamyšlenú lež všecko zlé činiece, vždy chtí čtěni a chváleni býti jako dobří a pro nižádnú věc nechtí haněni ani tresktáni býti podle urození dobroty své a všudy chtí dovésti své dobroty skrze bludy a hřiechy těžké. A na jich dobrotu nikdy neslušie pokora a trpělivosť, nebo jakž by co pokorně strpěl, tak by jemu řekli: «Hubený! Nesmí se brániti, dá na sobě jezditi hubenějšímu než sám jest». Protož, aby vždy dobrý ostal, což najpyšněje muož, postavuje se o všecko svárem, haněním i všelikú | pomstú, 157 b.
hrozením, saudem, bitím, sedáním, aby takými činy odehnal od svých vrat protivné věci a ostal dobrý, ješto smí udeřiti, aby hubení naň nekrkali, a čímž najviece muož zlým býti skrze takové hřiechy, to najlepšie podle erbuo a tak slušie na jeho urozenie.

Protož jakož kurva jediné pro smilstvie přídržie se člověka, takéž urození erbového na každé cestě stíhá taká nepravosť chtiecí z ní chválu křivú mieti. A tak se již přesáhne, že púhú hanbu chce za česť mieti, jakož poběhlosť jich duovoduo ukazuje na pohaněnie i na smiech přirozenie člověčenství. Na mužích rubáši do země; suknice otáhlá málo zadku kryje a kukla sedlo koni kryje s kuklicí mnichovú i s radlicí nebo kloček krátký a vlasy dlúhé až ramena odievají a klobúček chlupatý na to jako homoli; i vyhledá z něho jako z krbu, ješto již nevědí, jakých potvor z sebe chtí nadělati. Takéž ženy mrzké navěšejí na se toho sukna, že se již jedva vleče v něm, s vymyšlenými kroji a s lepotami ovšem nelepými a hlavy široké a nahoru vysoké s rohem i chodí jako kurvy slovutné papežovy na odivu a na úraz všemu světu. A to vše jest dobrota jich urození, ješto dýchá nepravostí. Protož nikdy viera nemuož tak velmi přieliš pohančna býti od pohanuo ani od Židuo jako od těch pokolenie na erbiech založených a nepravě u vieře přimiešených. A že najzvláštěji Ježíšovi ukřižovanému sú odporni, jenž všechen byt jich jest protivné rúhanie

158 a. jeho potupnému kříži, jenž odporně jemu v|šecko činie, podle slávy světa jednajíce, i sedají s ním za stuol, chtiece účastni býti jeho bolestí. A pro ty pro všecky věci sú Bohu nemili a lidem škodlivi a těžci; nebo obec všecka robotná těžce nese břiemě na jich rodu, a oni sehltí chudinu a vše, což se nalezá na zemi dobrého, to oni osáhnú a sehltí a přieliš škodí všemu lidu, nebo oni vše na se zobláčie, horšiece je jako mrcha trpkého smradu, ješto lidi moří. A jako malomocný spěšně všecky sebú poruší, tak jich dobrota vládyčie břicho zlosti rodí pokolenie lidské v zlosti je obláčí. Najprvé děti své a sluhy oblekú v se, aby se naučili jich rodu pyšnému a dvorskému, a lid městský viece než napoly dělí s nimi, v ně se obláčie život rozkošný, pyšný, lísavý, pochlebenstvie obvyklý, s poklonami, s lakotú, s pýchú. Protož veliké urażení sú pokolenie lidskému jako uvedenie modloslužby. Ač se nezdá lidem, ale přieliš mnohá lež se ctí skrze jich urozenie zamyšlené a na lži slepě založené. A oni všicku sprostnosť a ponížení Kristovo zavrhli sú a lid po nich leze v též. Protož k vieře je přiměřiece, pravá sú smrť viery. A poněvadž anjelové s pýchú smiešenie nemohli sú pro ni v nebi ostati, ovšem tito hřiešníci obalení pýchú. A po rodu sobě pýchu přiděďivše v každé věci své, kterak s ní do nebe chtí?

Ale aby ti, kteříž by čtli tyto věci, mohli tomu rozuměti, proč se to vše vypisuje o těch rotách erbových a jich přetvrdé odpornosti Jezukristu a jeho bolestnému kříži, a najviece proto,
158 b. aby v nich znám byl antikrist, | jenž jest uvedl všeliké odpornosti proti Kristu. A tu jest najtěžšie odpornosť uvedl, místo u vieře těm dav, ješto viery v nich nenie aniž muože býti s těmi zvláštnostmi, kteréž na nich sú, a zřiedil je věrú skrze svuoj duch odporný Kristu a postavil je na cestě spasenie skrze svú lež a přičetl je Bohu, najtvrdšie nepřátely kříže jeho, jemu nemilé. V tom stojí slova s. Pavla, jenž die mluvě o antikristu, naziewá
es. II, 3. jeho člověkem hřiecha, synem zatracenie, jenž jest přišel ve všelikém svodu nepravosti podle činuov satanových. Tuť všeliké svedení muož známo býti, že poběhlé pohanstvie zmaloval jest věrú,

aby se zdálo křesťanstvie, a tak celý svět odešlý od Boha posvětil Bohu skrze svuoj duch lživý, Kristu odporný, aby tiem odstrčil Jezukrista, aby on nemohl spasenie v lidech dělati. Nebo antikrist všecky jest osáhl a dělá spasenie všemu světu skrze svú lež pokrytú a smrtedlnú; snadně, jakž ten svět sám chce, tak má spasenie z jeho rukú. Protož svět neuvěří o spasení tak, jakož jeho Kristus podává těm, kteříž na úzké cestě stojé; protož pak antikrist proti němu všecky přestupníky tohoto světa, ješto jsú na široké cestě, zřiedil jim spasenie skrze svú lež, oděnú svatostí lstivú, a tiem jest odvrhl Jezukrista a odjal jemu lid, aby v něm nemohl dělati spasenie skrze svú pravdu a skrze svú moc, kterauž muož spasiti ty, kteříž jemu povolie. Protož i ty roty erbové, z kořen svedené skrze antikrista, přilepeny sú k vieře se všemi odpornostmi pohanskými, aby v | nich velmi známo bylo 159 a.
dielo antikristovo, že jinak podle jich běhu odporného Kristu najmenší stránka viery k nim nepřieleží aniž jí mohú požiti čiem dobrým, tak bydléce. A podle toho rozumu puojde řeč i o jiných šibalstvích, která jest antikrist zřiedil skrze Boha v bludích tohoto světa a oslavil jest pohanstvie a svá mnohá kacieřství jako víru a jako službu boží.

KAPITOLA PÁTÁ.

Již tuto puojde řeč o šibalstvích městských, jenž sú moc antikristova proti Kristu, zlé spřeženie, plné smělosti k dokonání zlých věcí, sobě spomocné silně bojovati proti pravdě a utiskati ji lstivě pod pokrytstvím, mluvíce poctivě o ní pohostinu v sbořiech pokolenie zlého a smělého šibalstva na cestě Jidášově. A protož ta šibalstva městská příliš těžce ztrhala sú sieť viery, když přičtena vieře s svými zvláštnostmi městskými, podobná panování pohanskému a utvrzená tiem panováním, podobná rotám erby korunovaným a spolu mnohé věci v jednom jhu táhnú. A přieliš sú rozmnožena šibalství městská a sú silné založení světa

a síla antikristova: onť skrze ně prospievá proti Kristu. Protož viera jako sieť nemohla jest okročiti těch šibalství mnohých a celá ostati: zedrali sú ji svými odpornostmi pravdě Kristově, jediné znamenie viery lživá a mrtvá ostala sú na nich a jméno křivé křesťanské.

A že město všeliké tak mnohé odpornosti vieře v svém zá-
159 b. kladu a v svém spojenie má, že ono nemuož pravé viery při|jíti ani pokojně snésti, jako aby kázána byla v slovech upřímnosti: tohoť nestrpí město, nebo v základu svém jest odporné pravdě Kristově a tak i vieře. Takéž netrpí těch v sobě, kteříž by se upřiemo viery chytili, chtiece jé následovati v skutku, nebo ten musil by podle viery ihned se děliti od množství městského následováním, srovnáním, pomocí i povolením. A že jich dobré jest podle toho, jakož žádají, pokojně přebývati, aby mezi nimi svornosť městská byla, aby všickni spolu svorně v jednom jhu táhli: protož všeliká rozdělenie a zrocenie v městě sú proti té jednotě městské, pro niž by brzo sami se zkazili anebo by město ztratili. Protož jich všecka opatrnosť, pilnosť i rady jich na tom založeny sú, aby města neztratili skrze svú ďomácí nesvornosť a skrze jiné nepřiezně cizie. Tu pomysl rozumný, kdeť ta zmítka padá? Protož kdy by to myšlenie jich viera byla od Boha jim daná v tom jediné pokoje městského ostřiehati, jakž by koli mohli, tehdy by snadně u vieře ostali; ale položiece vieru zpětně, že ona neostřiehá takové svornosti městské, žádá ku plnění své vuole a ještě ani pokoje života vždy neostřiehá viera: protož tehdy s věrú jíti do města mezi jich svornosť — jako by jim chtěl příkopy zasúti a zdi položiti a o hrdla je připraviti: takť by miele vieru přijali; nebo viera Kristova upřiemo jest proti těm zvláštnostem městským. Protož kazatele viery Kristovy město nepřijme, než kazatele doktoruov a kazatele papežuo; přijme kazatele, kteříž
160 a. se | kážie a příkopy městské a zdi: tyť ono přijme, jenž řkú: Neohradíte-li města druhú zdí, jáť s vámi neostanu. Takovéť kazatele přijme město místo následovnieka viery. A to město jiného nestrpí leč slepé baby a chromé dědy, ješto u kostela sedíce že-

bří, ješto nemají domuo v městě ani dědin okolo města. Ale s takými statky jsa následovniek viery, jda upřímo, aby chtěl s nimi jho roztrhnúti a řieci, že oni zle pokoje požievají skrze hřiechy, nezsedieť se mezi nimi, leč nějakým placením nezřetedlným muožť někto méně zlý než oni s nimi trvati.

Protož mistrové Bazilejštie staré cierkve dobře přeběhše neb rozsudivše zvláštnosti městské a zvláštnosti zákona božieho, ihned nelekajíce se zavrhli (sú) zákon božie od množstvie městského a toliko je ostavili na zákoniech lidských, řkúce, že množstvie městskému má ustavovati zákony ten, ktož jimi vládne, podobné, jenž množství městské snadně je muož zachovati, aby nic odporného nebylo v těch zákoních k zarmúcení obecného dobrého. A že obecné dobré jest upokojení množstvie městského a kterýž zákon zarmútil by obec a roztrhal její pokoj a obtížil by ji břemenem, jehož obec nedokonalá nemóž přijíti, více by zlého učinil. Protož zákon boží sú zavrhli od množstvie městského jako víno nové od láhvic starých, jenž by se od vína zpukaly. A to jest pravé, založiece to, že množstvie městské nepotřebuje Boha, jediné má dosti na obecném dobrém, a k tomu jediné svornosti a upokojenie
dosti bude. A jestli ta řeč křesťanóm | dosti marná jest, aby 160 b.
zavříni byli na obecném dobrém u pokoji tělesném, dosti jest pohanóm taková správa, ješto naděje nemají v Bohu ani věřie zákonu božiemu, aby jej měli z potřeby držeti. Ale křesťanóm ta správa nemóž mluvena býti než toliko k jich oklamánie. Ale jakož na ty příleží, ješto podle těla stojí, městsky ostřiehajíce obecného dobrého, ti sú na těch zákoniech tak zavříni, že ničehož z viery nepřijmú mimo radu Bazilejskú, aby toliko pod zákony rychtářskými řídili množstvie městské v obecném dobrém, pokojéce množství, aby se nezpukali od zákona božího jako láhvice staré od vína silného. Protož viera v nich stojí jako kostnice s mrtvými kostmi, ješto na ně péče nemají, vidúce, že se na ně v odění nepřipravie v noci. A protož tak u nich smíšeně jde viera pod jménem zákonuov papežových, aby jim čtenie a epištoly zpívány byly, aby po nich neplakali ani kterých nesnází měli a tím

aby zjevno bylo, že čtenie u piesmích pokojně s nimi stojé, nerušie jim příkopu(o)v, zdí s ulicemi a puškami, nehýbá k šturmu, zvoniti nezapovídá, tučných stoluo nepřevrácie a jiných trávenin jedem neohlašuje, jakýmižkoli notami v kostele zpíváno bývá, nepopúzie k hněvóm mužuov rathúzních. Protož viera čtenie Kristova jest mrtva u nich a nečitedlna, již se ani lekají ani radují aniž ji poznati mohú ti mužie břichatí, ješto pivem smrdie. Poněvadž těmi běhy míteżnými a smíšenými v nich se obracie v pís-
161 a. niech a znameniech lživých a mrtvých a v zna|meních posvátných, pod nimiž všecka lež poctivěji prójde nežli pod zjevnú modlú, to jedno lúpí je z viery—mylnosti duchovní a posvátné, v nichž se jim lež stkvie jako cesta spasenie. A druhé proto viera v nich místa nemuož mieti, poněvadž v nich takové ostříhanie obecného dobrého stojí, aby všeliký přebyvač města měl tu věrnosť spoluměšťanóm držeti, mysle s nimi toliko jich obecného dobrého ostřiehati a s nimi též jho táhnúti. Nebo pán Ježíš dí: Nepřišel sem pustiti pokoje na zemi, ale meč, abych rozdělil člověka proti otci jeho a dceru proti mateři jejé. Protož jestli jeden aneb mnoho takových, kteréž pán Ježíš dělí od přátel i od světa, takoviet musie opustiti v městě obecné dobré, kteréž toliko pokoje tělesného ostřichá, kterakkoli muož dobře neb zle; nebo když nic nepřekážie ani ruší pokoje, vděčni sú jeho, ač jeho zle požievají, prospievajíce v zlých věcech za tiem pokojem. Pakli se vzdvihne zlé, chtě jim pokoj rušiti, tehdy rovnú zlostí chtí se obrániti tomu nepokoji, a kto najhoršie pomohl by jim zahnati toho nepokoje, s tiem se spojí. Protož kteréž by pán Ježíš oddělil od jich pokoje tak škodného, kterak by se s nimi sjednali aneb jim věrnosť v také dobrotě drželi? Protož když by vieru pravě někteří přijali, tak rozdělení v obci bude. Protož množstvie zlých ihned na Kristovu čeleď sáhne a nezmordují-li jich, ale zlúpíce je vymecí je z sebe. Protož když v městě nižádné odpornosti viera nekazí jich svor-
161 b. nosti, tehdy jest duovod, že viery pravé v ni|žádném nenie než ta zpráchnivělá jako dřevo od červuov snědené, ješto v něm moci ani užitku nenie, kterážto viera, tak marná, jest škodna pravé

vieře Kristově, jako tma světlo zastieňující a osídla mnohá jé rodiecí a ji utiskající a již ven ji vymietající, jako bludem postrkující jí. Nebo ta viera z bludu skovaná, ješto množstvie hřiešníkuo pěstuje, toliko domácí nepřátely kříže Kristova a jeho všech zvolených, domácie zrádce jako psy sledné po zvieři, umějíce je po sledu čenichati, pokryté lidi a lsti plné, oděné múdrostí zemskú, najškodlivější vieře Kristově a jeho sprostnosti. Protož množství městské tu vieru móž držeti a z ní se roditi v odpornost Kristovu jakožto najhoršie šibalstvie srovnané v jeden svazek odpornosti nerozdielné, aby mohli silně pomocni sobě býti proti Kristu i proti všeliké upřiemnosti jeho všelikými odpornostmi, jichžto jest naplněno množstvie. A ktož zamyslé najhorší v tom množství, toho musí pomoci i najlepšie aneb množstvie zlému v ruce upadnúti. Protož běh svazku jich všechen spuosob i byt šibalský má, jenžto svorně a pomocně zlé věci jednají s mnohú smělostí zlú. A ti vždy na útisk a na potupu viery sú, jelikož znají ji; tak šibalskú svorností na ni tisknú a ji porážejé a úrazy jí kladú a ohyzdu jí podávají svými zvláštnostmi, pohanóm podobnými, všem nepřátelóm viery, jenž kromě viery sú, pohanóm (i) Židóm. Pod přikrytím té viery bludné a mrtvé všecko dělají jako otevření pohané.

A že založení | svého šibalstvie mají na zlém základě, na 162 a.
Kainovi, tak jakož zle stojé a zle jdú, to jim musí od základu ruosti. Ale by byli kromě viery jako zjevní pohané, že by nelezli pod bolesti Kristovy, činíce se jich účastni stránkami a sobiece sobě spolek s Kristem, bez toho pohany byli, nic by to div nebyl, že by to šibalstvie sobě pomocné k užitku těla a světa vedli, když by jediné za dobré měli zemský a časný život, jakož pohané nevědomí mají ty věci za dobré. I kto by je mohl pohaněti z toho, jakž by koli mohli provésti dobré věci těla podle svého nevědomie: buď to mocí aneb takým šibalstvem a nevědomím? Za nevědomé já bych je měl, Boha v to neuměšuje, kterak on súditi bude nevědomie pohanská podle své upřiemnosti. Protož jáť tuto vážím za škodu viery umiešené pohanstvie k vieře, ješto chce spol-

čiti aneb účastno býti viery i ďábluo, aby podle tovaryšstva, kteréž s ďábly majé, utieska(l)i to, což z viery nazievají za dobré, aby vždy viera menšila se a hynula a bezprávím utieskána byla od těch, ješto s ďábly držie a viery lstivě pozdravují jako Jidášové, zakrývajéce svá šeredstvie znameními viery a ústním vyznáním vždy tak vieru moří a hasí v sobě i v jiných a v zapomenutí ji dávají, skrze lež se jí přičítajíce, sú domácí a smrtedlní nepřietelé viery.

KAPITOLA ŠIESTÁ.

Ale mistr Protiva, mluvě o základu měst, toto praví: že Kain pro vraždu bratra svého udělal jest město, jehožto vzdělání přie-
182 b. čina jest byla, že | lúpežem a násilím zboží shromáždil jest. Protož svých zlodějstvie jest požieval a sprostnosť života lidského nalezením cíle země, váh a mír v chytrosť nebo ve lstivosť proměnil jest a v porušenie přivedl. Cíle země prvnie položil jest a města zdmi ohrazoval jest a boje se těch, kteréž jest urazil a zlúpil s svú rotú, v svých městech jest shromažďoval. Tak písmo i mistrové základ první měst oznamují. Protož Kainovi se přidává počátek měst a hraduo dělánie a to z přieciny vraždy, lúpeže a násilé, nebo Kain pro nenávisť zabil jest bratra svého Abele a učiněn zběhem a tulákem na zemi, boje se za život. Protož najprvé město udělal jest a potom jiné lúpil a násilé jim činil a těmi lúpeži zbožie shromáždili a lid zlý sobě k zlodějstvie sebral a potom jiná města dělal jest, aby je osadě zlodějským lidem, mohl se brániti těm, které jest násilím zlúpil. Protož vražda jeho přivedla k dělánie měst, a města jeho vedla k lúpežóm bezprávným, nebo nemuož se množstvie zavřieti na městě k válkám jinak než jiné lúpice násilím i žráti lúpeže, bránice se jiným. Protož jaké mají založenie města a hradové v Kainovi, tak stojí, v též šlepěji kráčejíce, nebo jiní by nemohli měst a hraduo osie-

sti, jedno vražedlníci a násilníci, lichevníci, kupci, trhovci, šantročníci, ješto se najviec nevěrami a lakomstvím pickují. Protož založíce města a hrady a ustavíce množstvie městské na takých křivotách, takéť jich ostříhati musie skrze násilé a bezprávie jiných, | na každý čas připraveni súce k vraždě, neb vždy na ně 163 a.
běží nepřiezně, bezpráví od jiných i zrady, a oni takové nepřiezně vždy hotovi sú děliti se krví, činíce zlé za zlé. Mají-li město tvrdé k bráněnie, tehdy lúpí a násilé jiným činie, aby zbohatěli, a těmi bezprávími popudie na se mnohých a tak válku proti sobě zbudí. I přijde jim na to, že se tak zapletú, aby jediné ve krvi a v lúpežích usilovali, tepúce se a k bití ohrady připravujíce. A pakli takové síly nemají a smělosti, aby jiné skrze násilé lúpili a války začínali, ale to v sobě mají, aby netrpěli násilé od jiných. Protož na to všecko množství městské připraveno jest, aby se bránili těm bezprávím s poddáním životuo svých k smrti: jiné zbíti chtiece, sami se k zabití poddávají. Protož pro zachování ži(v)otuov a statkuo město udělajíce musí krev prolévati a chtiece cizie prolévati musí své k témuž poskýtati. Protož to pokolenie městské a erbové, ješto kryje životuo na hradiech, na tvrziech a na městech, vždy lká ve krvi bratra svého a násilím je dáví. Protož jest pokolenie Kainovo, prvního vražedlníka, a s tiem bytem nemuož se jeho vražda pustiti, nebo založíce pokoj života tělesného a prospěch statku časného i dělati na to města a množstvím je osaditi i musí přidati přiečiny k městu, aby úmysl prvnie došel, aby je vždy hradili, vždy nad ním bděli v noci i ve dne, aby jeho nižádný neztekl a jim životuo nezmordoval a zboží jim nepobral. Pakli se kto zjeví svú nepřiezní, chtě něco vzíti neb poškoditi, i|hned bez pomeškánie zvon svólá všecky, to množství 163 b.
městské, k zabití. Pakli zlapají zloději aneb zrádce, těm neodpustí aniž se upokojí, dokudž jich krve neprolejí.

Protož od založení počnúce, množstvie městské aby u pokoji života a zbožie chovali, musí státi na krev každému, kto by jim chtěl na to bezpráví sáhnúti a na to všecku péči města přidati, aby množstvie, maje se za čím krýti, mohlo se všelikému neštěstí

odbiti. A položíce takový zámysl množství městského k zachovánie života a statku u pokoji, jakož žádají, tehdy neostane v nich žádné přikázaní božie, kteréž přileží k milovánie bližních; nebo pro svój pokoj, kterýž chtí za zdí sytý zachovati, některé násilím budú lúpiti, některé lstivě rozličně oklamávati a na protivné sobě sáhati, hrdla jim odjímajíce. Nebo poněvadž proto hradí se a okopávajé, aby bezprávie netrpěli na životě a na statku, musí vždy zlé za zlé činiti, bráníce se bezprávie; protož ta všecka přikázaní musí přestúpena býti, kteráž trpělivosť přikazuje křesťa-
Řím. XII, 19—20. nóm a obranu života a pomstu zapovídají: Ne sami se bráníce, najmilejšie, neboť dí pán Buoh: Mně pomsta a jáť odplatím. Protož jest-li lačen nepřítel tvuoj, nakrm jeho, a jest-li žiezniv, napoj jeho. Ta všecka přikázanie božie musí přestúpena býti, když tak za zdí u pokoji to množstvie chce života chovati. A co sami mezi sebú bezprávie mají, v súdiech s sváry dělé skrze práva pohanská, pravdu často sobě nepravú činíce, přestupujíce přikázaní
164 a. Kristovo, ješto velí přidati plášť k su|kni a nechati sváruo v saudiech. Protož ani k bližním ani k Bohu neostane nižádné přikázanie Kristovo na tom lidu městském: tak se zle za zdí chová a
Jan. V, 3. v to šibalstvie svorné se uplete. Nebo die miláček Ježišu(ov): Toť jest láska božie, abychom v přikázanie jeho chodili. A jinak milosti jeho nemuožem mieti, jediné zachovávajíce všecka přikázaní božie, a když pak jediného nenie na množstvie městském, tehda ovšem milosti božie nemají aniž jé mohú mieti, tak bydléce ve mnohých přestúpeních a v zapleteních takových, pro něž nižádnú stranú nemuož přikázanie božie přistúpiti. Protož hroznú věc pro-
Žalm. LIV, 10—12. rok die o nich: Viděl sem zlosť a protivnosť v městě; ve dne i v noci na zdech jeho zlosť a práce prostřed něho a nespravedlnosť a násilé; z ulic jeho nesešla lichva a lesť. — Dosti tvrdý nápis a nesličná pověsť na ty, ješto chtí všecko se ctí provésti: nechť to smaží s sebe tuční a múdří města! Ale by jim kto rovný poslal do rady takový list, toť by se naduli; ta srdce, pýchú prorostlá, řekla by: Haní dobré, haní pány rathúzní. Protož nepochybně muož řečeno býti to písmo, že jest viděl zlosť a protiven-

ství v městě, všelikého pokolenie zlosť, ješto jest každá protivna velmi Bohu, že takové množství, šibalsky spojené, v němž nižádné přikázanie božie neostává aniž muož miesta mieti v něm podle toho běhu, v němžto množstvie městské založeno jest: nelze jest s jich úmysly nižádnému přikázanie božímu ostati v nich. A poněvadž nenie v nich přikázanie božích, tehda jest přestúpení všech. Protož | musí v nich býti všelikého plemene hřiech hojně 164 b.
rozmnožený: pomsta a krev, ta ihned od základu příkopuov a zdí na ně vlita jest, potom pýcha za erby u patách kráčí za nimi k lakomství: tiem město stojí; obžerstvie, opilství, rozkoši tělesné, smilství, cizoložství, plzkých milostí, frejuov k úrazóm jedni druhým, ohyzdně obcujíce, peská spolu mluvenie majíce, jedni druhým jako jáma prokopaná k slomení hlavy; pýcha jako siet osáhla je ve všech věcech jako pokolenie erby zkorunovaná. Všecky věci s poctivostí a s chválú tohoto světa chtí provésti, vládykám se rovnajíce postavú, oděvy, pokrmy, nápoji, domy, pokoji, světnicemi, loži. A cožkoli jednají, vždy řiekají: Ať jest počestno. Jediné žeť jich záchodové nepočestněje smrdí nežli vesních výruov, jinéť vše se ctí chtí mieti. A lakomstvie to jim přirozenie, aby každý honil kdež muož; nebo to množství zdí okročené málo dědin k tomu množstvie má, a založili sú mieti stoly tučné bohatcovy, domy vysoké a nákladné a jiná zboží mnohá. Protož na to musí dobývati, jakžkoli budú moci, obchody, trhy, kupectvím, krčmami, řemesly, lichvami, lstí, jakož teď písmo die, že nesešla z ulic jeho lichva a lesť. Každý měří lstivě na bratra svého, aby jeho ujal a sobě nahnal, aby jeho lúpil v tom, oč s ním má (sc) děliti, a což u něho vidí sobě libého, aby o to skrze lesť hledal k němu, aby jeho zklamal na tom, nebo jest všecka věrnosť a milosť bratrská umrtvena, protož muž bratra svého loví až do smrti, Mich. VII,
dí pán Buoh. | Protož lichva tu jest hojná i zjevná i v puojčenie 165 a.
peněz na dědiny, na luky na určený rok, aby užil dotud, a nemuož-li vyplatiti na ten rok, ztratie drahú věc za malé puojčenie. A těch běhuov lichevných mnoho mezi sebú mají, ješto bohatějí jedni druhými skrze lichvu a bohatí chudé sehltí těmi běhy li-

chevnými; ač nebude zjevná lichva, ale bude zmalována nějakým milosrdenstvím nazvaným aneb spravedlností. Protož toho lidu městského pravý jest byl otec Kain na mnohých kusích, nebo on sprostnosť života proměnil jest v lesť nalezením váh a měr, jenž před tiem tak sprostný lid, že snadně směnili sú jedny věci za druhé nevážíce ani měříce, až on jim položil těm zlým, aby pod váhú a pod měrú ceny šly. Protož tento lid v tom má múdrosť velikú, aby váhy a miery majíce někde k sobě větčie a od sebe menšie. A pakli miery a váhy pod vyrčením rychtářským musí jíti anebo že jsú pravé, ale nasadí cenu přieliš drahú a což vážie anebo měří, to umějí vše zfalšovati: kořenie v vlhce chovati nebo kamenéčka do něho namiesiti, aby těžka na váze malá věc byla; též obilé s plevami zespod smiesí. Tak ďábelskú lesť jednají jedni proti druhým k oklamání, umějí jednati v trzích, v řemeslech. Protož z samého břicha Kainovi ten lid se všelikú lstí vyšel jest. Nebo synové Agar, umějíce múdrosť, kteráž z země jest, byli sú kupci zemští a Temanští, ale múdrosti boží sú nepoznali; takéž tento lid pln jest múdrosti zemské smiešené se lstí, ješto poslu-
165 b. huje jich | lakomství a ku polapení bratra, aby jeho škodami šťastněje na světě a prospěšněji uměl býti, čiem lstivěje bratra umie ujíti.

Protož veliká rána vieře stala se jest, když tak odporná šibalstva skrze jednání antikristovo u vieru umiešena jsú se všelikými přestúpeními a odpornostmi Kristu Ježíšovi, aby jsúce pod kóží viery tak škodně ji na zemi potlačili a k sobě ji přitáhli, aby stála podle nich na jedné šlapěji, až by ji najposléze ujmúce mezi se ta šibalstva, uvedla ji po sobě, rozkazujíce jí, aby jim shovívala, jha těžká na ně nevzkládající. Protož všecka ztracena jest pro ta mnohá zlosynstva, přimiešená k ní skrze lež antikristovu, jenž sú moc ujala nad věrú a táhnú ji po sobě, a ona nižádné moci v své pravdě nemuož ukázati. A že ta šibalstvie sú zákládové zemští, protož viery se nesnadně pustí, by jé zjevně zapřeli, a pravě jí také držeti nebudú aniž mohú podle svého založenie a podle svých zámysluov odporných Kristu. Nebo kdy by chtěli v

pravdě vieře povoliti, ona by jim příkopy zasula a okolo měst, hraduov a tvrzí zdi by jim položila a z všeho mordeřství i z jiných zvláštností městských by je vyvlekla, v nichž jest moc antikristova proti Kristovi silna, nebo kdy by chtěli v pravdě vieře povoliti, musili by se těch všech věcí pustiti. Protož nyní tak lstivě se viery přídržiece, najspieše s ní tak falešně vuokol puojdú, ústy ji a prstem ukazujíce, aby ji držali a opatrně na šibenici vedli. Protož město jest nádoba jedu mnohotvárného, aby | trá- 166 a.
vilo mnohotvárnú tráveninú své přebyvatelé i jiné všecky okolo sebe, aby v smrť uběhli ti, ktož se k nim přivinú jako k Sodomským lidem, jenž plá smilstvím, opilstvím a rozkošmi. A všecky pohostinu vcházející bláznivé okolo sebe ztráví svým opilstvím a zlými a porušenými příklady: téměř všechen lid sedlský v jich pýchu a v lakotu se obláčie a jich lstivým kupectvím se učie a obvyká jich okrase a v rozkoši jich leze. Protož město jako malomocný mnohotvárné barvy malomocenstvie, ješto rozličně mohú zkaženi býti lidé jich malomocenstvím. Nebo v městě jsú pochotné věci žádostem tělesným, bezpečenství těla, rozkoši, poctivosť křivá s ochotenstvím lahodným, ale jediné na potkání a těm, ješto pohostinu vcházejí, ale na trh s vlčím zubem proti všem. Protož se na bydlo táhnú mnozie do měst i tovaryšstvie jich obvykají ti, kteříž okolo nich jsú, pasúce se lahodami jich. Protož musíť silný muž podl(e) viery býti, ktož jedem rot erbových a městských nebu(de) otráven. A kněz vejda mezi ně na to, aby je navedl na pravú cestu, a prvé než on je navede, až oni jeho otráví a svedú jeho svými stoly, podtočujíce hustčieho, zasýlajíce, lahodíce, až pomálu nezřetedlně kněz ostane na jich cestě. Prvé než on je múdrosti naučie, až oni z něho blázna učiní, až i přijde na to, že oni počnú se jemu posmievati řkúce: Toť se kněz s noci na kvasu opil, že nemohl s nemocnými mluviti. Protož takový stojé mezi nimi jako umrlec; navedeť šibenici na hrdlo ten lid zpražilý, | je- 166 b.
što prvé urozumí knězi nežli kněz jim.

A protož z těchto věcí muožem srozuměti, což netrpělivosť móž zlého na lidi uvésti a kterak daleko muož je od viery i ode

všech ctností odsúditi. Jakož muož známo býti na lidu městském a hradském, že chtiece u pokoji životy a statky zachovati, aby jim na to nemohl nižádný snadně sáhati, i ohradí město a okopají a osadí je množstvím, aby za zdí a za příkopy mohli sebe uchovati od zlých věcí, jichž trpěti nechtí, pakli se nepřízeň zdvihne, aby se množství silně brániti mohlo. A založíce ten zámysl, musí v to ve všecko uběhnúti, nač je přebývanie města vede. Protož přebývaní města obalí je v ty nepravosti, kteréž se města přídržie a z něho se rodí, a toho všeho jest základ netrpělivosť, že nechtí nižádných bezpráví trpěti ani pro Buoh ani pro své spasenie. A protož ta netrpělivosť jich se nepustí; dokudž zdi na místě stojí, vždy se budú bíti pro svá bezpráví, a dokudž se tak bíti budú, dotud viery následovati nemohú. Protož nemuož tak mnoho viery odvrci jedna věc od lidí, jako takový byt množství městského odvrhl trpělivosť, nebo bez trpělivosti nelze jest viery pravé držeti. A protož město, ohrazené ku obraně, jest najodpornějšie věc trpělivosti a največčí osídlo jest to město těm, ktož sú z viery dlužni trpěti bezpráví. Protož s. David viděl jest zlosť a protivenstvie v městě a uprostřed něho práci, nebo město své přebyvatele napne na mnohú práci a obtieží je mnohými bře-
167 a. meny, aby města stavěli, hradili, střiehli jeho ve dne i v no|ci, bili se a války vedli pro ně. Takých prací mnoho v městech obce trpí, než pak v hřiešiech, kteří v městech sú, velikú práci mají a lakomstvie každý v svých obchodiech dosti učiní, že mnohú práci musí na se vzíti; a než pýše dosti učiní, co nákladu, co práce na ni naloží! Co pak práce obžerstvie a opilstvie na ně uvede! Co svárové a nenávisti práce na konšely uvede! Co na kněžiech práce neužitečné přeběhne! A tu všelikú práci hřiechové uvodí na města, aby jich břiemě těžké bylo v nepravostech jich. Protož pán
uk. XIX. Ježíš, vida město v tak hrozné práci, plakal nad ním, vida, že v té zlé práci již pokoj má, bito jsa bolestí již nečije.

Ale to by mělo váženo býti, kdy by mohli lidé škody viery znáti, odkud jejé zkaženie přišlo jest? Jediné z toho, co se praví o městech. A kto jest takovú poběhlosť těch šibalských rot vieře

přičetl a zřiedil je věrú skrze lež se všemi odpornostmi jich, ten jest člověk hřiecha, syn zatracenie, ješto pohanství zjevného za hřiech nemá, anebo jinak, antikrist domácí, úhlavní nepřietel Jezukristuov, ješto všemi cestami mrtví Jezukrista. Tenť jest ta šibalství odporná městská a jiná včetl u vieru skrze lež, aby ta oklamaná lež, nazvaná věrú, chránila ta všecka zlosynstva, přičtená lživě Jezukristovi, aby jeho viera pravá ven vyvržena byla skrze ta zlosynstvie šibalská, jenž oni sú síla antikristova proti Jezukristovi. Protož antikrist zřiedil jest města pod vieru skrze
svú lež se všemi nepravostmi jich, a krvavosti | městské, co jich 167 b
jednají, mrtviece lidi, to jim za službu božie počítá; a tu lstivú chválu boží, kterúž jest zřiedil mezi křesťany skrze svú vysokú lež, jižto najsilněji vede v městech: kostely veliké staví, zvony veliké slévá, kněží a žákuov mnoho jest nasvětil, aby uprostřed těch vražedlníkuo zdála se najslavnější služba Bohu, ale nic výše než samými křiky a notováním v hlasích vymyšlených od kněží a žákuo pyšných a smilných. Protož ten člověk hřiecha oslavuje takové množství hřiešníkuov chválú boží a řády jeho skrze lež a pokojí jich svědomí, aby svých hřiechuov neměli za hřiechy, ale aby najtěžšie hřiechy měli za službu boží, a sú-li kteří proti svědomí jich, na to jim odpustkuo dosti dá a vody jim nasvětí a postaví kropáč u dveří, aby ty hřiechy smývali s sebe. Protož kto muož mluviti o zkaženie viery aneb počísti odpornosti, jimiž jest viera zkažena skrze ta šibalství městská i jiná, nebo člověk hřiecha pasa se a bohatěje hřiechy, řiedí svú lží takové množství hřiešníkuov pod vieru. Protož tolik jest mohl úrazuov a odporností vieře uvésti, že jest z lidí vypadla a v neznámosť a v zapomenutí jest vešla, jako by nebývala na světě. A najviece proto, že ten člověk hřiecha své úrazy a odpornosti viery oslavil jest světu jako vieru s velmi velikú chválú, aby mohl své úrazy jako chválu a řád boží světu ohlašovati, protož jemu zisk jest hřiechuo množství, protož mohl jest
své bludy za vieru světu uvésti i pase se na ně (sic) hojně a bohatě 168 a
a | cti a chvály tiem sobě na světě dobývá a mnohé národy svú omylností spokojil jest v hřiešiech a oslavil jim svú lež jako službu božie.

(KAPITOLA SEDMÁ).

Již pak o rotách mnichových řeč nějaká bude, ačkoli na jich spúsob hlediece mělo by nic protivného mluveno býti, nebo jakožto svět opustivše pro jméno božie k svrchovaným a duchovním věcem jsú se obrátili, místa i všecky příčiny k náboženstvie zvolivše sobě, jako umrlí světu odlúčeni jsú. To jest mnoho pověděno a daleko jest sáhlo, nebo svět ani k takové službě Bohu nesvolie. Protož aniž bych já co protivného o nich mluviti mohl, kdy by zjevně něco protivného neměli tomu spuosobu, v kterémž zevnitř dělé se od obce: místem, oděvem, zákonem a mnohými zvláštnostmi toho zákona, jímž se dělé od obce tak znamenitě jako najbližšie v těch služebnostech božích. Ale že to móž jim i všem jiným lidem škoditi, bude-li jméno veliké a spuosob posvátný, ale vinami obžalované, tak všecky věci jiné upadnú na zemi: nespomúž ani jméno veliké ani zákon posvátný ani která sauženstvie v tom zákoně. Protož i těm zákonníkóm jich obláštnosti, jimiž se dělé od světa: místem, rúchem a zákony zvláštními, když mohú nalezeni býti, že žádostí nezřiezenú se držie světa, jemu se přiměřují některými stranami aneb ovšem a chtí v něm diel veliký mieti a s ním chvály marné hledati, zemské věci pansky sobě přiděditi a chudobu jménem toliko osobiti a na nie zákon přijímati
66 b. i sliby k nie či|nie, aby dobrovolně chudobu nesli a o zbožie aby nestáli, zvláštnosti neměli a tak v tu chudobu vstupují, aby ničádných obchoduov nevedli [illegible], než aby se prostě nežebraně [illegible] těžká věc a nebezpečná na o[illegible]

Tak mnoho [illegible] dém klášteře i[illegible] na to žebrá[illegible] stavení m[illegible] žeci, n[illegible] lichu[illegible] po[illegible]

dobýváno bylo. Toť musí býti žebrání bez miery ustavičné a nesyté, aby nikdy miery ani dna nemělo, nebo ty věci pověděné, když jich má dosti býti u žebrákuo, nemohú jinak trvati, leč vždy žebráno bude. A to nemuož státi pravě na těch, kteříž by pravě svět opustili a viery následovati chtěli s takovými náklady a s lapáním statkuo ciziech, chudobu zvláštní zamysléce vésti nikdy nenasycenú a nenažebranú. Však takové žebránie neukrocené, bez miery nestydlivé nemuože státi bez lakomstvie a bez obtieženie obce a bez pohoršenie: však to žebránie kradú mezi sebú ti, ještoo žebří, na svú misu najpilněji hledí dosti nažebrati, a když pak těch zákonuo mnoho jest žebravých, tehda musí robotami obec velmi obtiežiti prvé než v|šecky nadadí, ani vždy lačnějí nebo 160 a.
hráchu nebo semence nebo máku nebo sýruov nebo snopuov nebo ryb aneb což kdo na trhu uzřie. Protož takové lakomé a nesyté žebranie nepřileží ani Židóm ani křesťanóm, nebo u Židuov neměl jest žebrák býti podle přikázanie božího: ač sú i byli, to proti přikázanie božímu šlo z neposlušenstvie, a mezi křesťany tu se nezaloží věčné žebránie, ješto die apoštol: Ktož nedělá, ten nejez. II Tes. III, 1
Protož silní mnišie jako koňové někteří neměli by jésti, ješto by mohli snáze dělati než staří sedláci. Ale die najopatrnější mnich: Ač neděláme tělesného diela, ale děláme pilnější, duchovní, zpívajíce a říkajíce sváté hodiny za duše a mše slúžíme za ty, kteréž trpí v očistci. Poslyš dále, mnišo: Svatý Pavel a jiní s ním, úřad [illegible]ský vedúce v kázanie čtenie a jinú práci duchovní vedúce, [illegible]u hodnú konajíce, však k tomu také chvieli anebo čas [illegible]by sobě i jiným potřebu vydělal bez takového že[illegible] mezi Židy ani mezi křesťany v zákoně božím [illegible]akému bezednému žebrání, než toliko svuoj [illegible], jenž posluhuje jich lakomství, lenosti a [illegible]mu [illegible]z práce.

[illegible]ichuov žebravých: zlotřejí při tom [illegible]tví zacházejé. A již i bez žebrání [illegible]é od duchovních vážností z lehkosti [illegible] po ulicicch, po domiech, v trhu-

169 b. sem i tam, na výhlediech, na okniech neb | jinde proti svému zvláštniemu odlúčenie od světa pro upokojenie s Bohem. Ale již pohřiechu mezi všemi těmi rotami mnichovými nenalezne se i jedna, aby vedle své té zamyšlené řeholy stála, nerci podle zákona božieho. Protož již u nich pořiedku pokoj duchovní muož nalezen býti a vážnost samoty pro pokoj srdce aneb pro nábożenství: již sú to všudy lidé ztratili, že již teskností aneb rovnú lehkostí vyběhnúce z pokoje i hledají nepokoje srdci svému a naplní je zlých věcí, svým úmyslóm odporných. A modlitby jich lotrových skokuov roztrhané, zstydlé, nechutné, s nimiž sobě stesknúce utekú od nich jako od haněnie! Protož o žebrání řkúce: Když tak ustavičné jest, aby vždy na něco žebráno bylo, to se velmi vzdaluje od pravdy křesťanské, nebo na oko jest viděti, že tak žebřiece i musí vždy před lidmi vykládati svú chudobu a své nedostatky, že toho se jim nedostává, nemají co jésti a píti, a na druhú stranu vykládají lidem své dobré skutky, kterak za ně Boha prosí ve dne i v noci na svatých hodinách a na mšech. A tak s jedné strany svú chudobu oznamují a s druhé strany duchovnie bohatství v náboženstvích i chtěli by skrze duchovnie bohatstvie opraviti chudobu tělesnú, zdaby se utrhnúce na jich modlitby časné a rané i dali něco sýruov neb jiných pokrmuo. Ale u svědomých viery nepodobný jest to obchod, hanby hodný: by byl kto stydě se zaň, utekl by od něho hanbú, jakoby v zlodějství nalezen byl, nebo i lotru se někdy steskne s takým žebrá-
170 a. ním ča|stým. Protož aniž sú k vieře podobni skutkové ti ani světu vzácni, ale najspieš jdú diel z poběhlosti zlotřilé a diel z zápletku, že sú vešli v ty zákony žebravé i nevědí kterak změniti těch věcí, a opustiti jich nesmějí pro svědomie zapletše se sliby k těm zákonóm a také se bojí jiných mnichuov: jakž by poběhli od jich zákona, tak by chytiece je u vězení vsadili, protož i táhnú jako koni zapřeženie v těch žebráních, ač jim pak někdy s těžkem i s hanbú při(ch)odí ten běh nepodobný. To ti žebraví mnohotvární na škodu viery súce i na zkažení lidu podle duše, na oklamání i podle těla na statku.

KAPITOLA OSMÁ.

Ale jiné roty těch mnichuov křižovníkuo, kanovníkuov! Takoví múdřeji sú zákony nalezli s panováním a s bohatstvím, aby veliká zbožie přichýlili k každým těm rotám: ono jiného zákona a ono jiného s oděvy jinak potvornými, jakoby oni viece pokory a svatosti měli pod tú šeří potvorně skrojenú. Ale k té šeři viece platuov jsú přitáhli nežli k bílým sukním s jinými potvornostmi a s bílým křížem na červeném plášti. Tak sú se ty roty zerbovaly zvláštními potvornostmi, jakoby ty potvornosti posměšné na každých zvláštní svatosť ukazovaly, jedny roty druhé pravějšie svatosti. To má kříž biely aneb červený svědčiti, kto jest světěji z nich živ. Tak jsú se ty roty zpřetvářely znameními pokory, trpělivosti a čistoty i osáhli sú panství k těm klášteróm bohatým. Někde celú krajinu majé, ješto se čber pojednú | grošuov vezmú úroka 170 b.
a co obilé ssutého všech obilí! Tiť múdře Bohu slúžie, aby mlčiece nábožní byli: mohú tolik sluh mieti, aby mlčíce mohli jésti a píti. A ti u pokoji silné modlitby majé: u těch králové, kniežata a páni korúhevní pohřeby mají, nebo t(ě)m mlčelivým úfají svých duší lépe než žebravým, neb tito bližšie sú Boha za velikými platy, ustavičně jsú na modlitbách, protož jich věčné prosby vždy musí dojíti, aby ty lidi rozkošné z třetieho pekla vyzpievali. Nebo ti lidé rozkošní dlúho sú za stoly rozkošnými hodujíce sedali i neměli sú kdy Bohu slúžiti, protož těm mnichóm sú mnoho platuo nadali, aby vždy za jich duše Bohu zpívali. A že ty roty bohaté mnichové osáhly sú zemi, že málo králové a knížata k svému panování zboží mají a někdy kladú veliké břímě na ty kláštery, a mnišie lidi své zedrú i dadí králi berni a své úroky vždy úplně berú. A byť je král držel, jedním platem by jeho snáze zbyly, protož tieže lidé za nimi sedí než za králi.

KAPITOLA DEVÁTÁ.

A že toto rozpravenie o bludích mnichových dosti jest jalové samo v sobě, ale že pro dalšie seznánie jiných věcí mělo by se snad hoditi: protož chtěl bych, mohlo-li by býti, ješto by něco potřebného z těch věcí rozmnoženo bylo. Napřed sem něco napsal o těch o všech rotách šibalských, která sú v sieť viery vešla a ta ztrhal(a) sú tu sieť viery, že jí již jediné knoty zde i onde tomu mohú se znamenati, a k tomu řeč pána Ježíše položil o pravé
171 a. jednotě, v kterúž on uvo|dí lid svuoj, a že ty roty a šibalstva ovšem odporna sú té jednotě Jezukristově. Ale tuto pak zvláště ty roty oznamuji v těch odpornostech, kterými která rota odporna jest Kristu a jeho zákonu. Protož při těchto psaních z potřeby mělo by porozumíno býti tomu, co jest aneb které jest dílo najvětčí antikrista, jenž jest najtěžší odpuorce Kristu, jenž jest ta mnohá šibalstvie zřiedil pod vieru, každé zvláštních odporností Kristu, a on, antikrist, jako hlava toho těla roztrhaného a zlámaného v rotu duchu mnohotvárného, odporného duchu Ježíšovu. A to se lépe sezná předložíce Krista Ježíše, hlavu všech vyvolených, jenž sú spolu mnozie jeho tělo duchovnie, a že to tělo jeho duchovnie má pravé spojenie a jednotu božskú v sobě skrze vieru a milosť, jako mnozí údové jednoho těla sú svoji a vlastnie sobě jediného nemyslíce, jediné služebnosť a pomoc jedni druhým ukazovati v témž smysle. Těmi skutky se oznamuje to tělo duchovní Kristovo, aby jedni druhým byli pomoc a užitek skrze lásku, slúžíce sobě spolu, ničímž sobě dlužni nebývajíce, jediné tiem, aby se spolu milovali božím milováním a všicku moc duchovní berúce od hlavy své, pána Ježíše. Aby pak proti tomu zpětně rozum byl: poněvadž antikrist jest največčí nepřítel Kristuov domácí pod jednú koží viery zevnitř, tehda má hlavu najhorší a tělo sobě podobné v též zlosti a odpornosti najvětčie Kristovi. A že ty roty šibalské sú to tělo antikristovo proti sobě rozdělené, zákony
171 b. zvláštní každá | majíci. Aby jinak každá domnievala se Bohu

slúžiti, každá což svého jest hledající, chválu a užitky mimo jiné sobě každá osobujíci, jiných nenávidieci, jediné s hlavú svú duch týž sp(o)lu odporný Kristu majíce a v tom duchu silně proti Kristovi tisknúce. A že sem ty hlavnie nepřátely Kristovy položil moc ciesařskú a papežskú, ješto jedna z druhé moc má a jedním duchem táhneta proti Ježíšovi s mocí světskú i duchovnie, nebo ten najvětšie antikrist nemohl by tak silně býti proti Kristovi, kdy by světské moci neměl na pomoc: protož v tú ve dvú hlavú stojí všecka odpornosť Kristu, a ta odpornosť rozlévá se v tělo antikristovo mnohých rot šibalských, aby každá z těch rot šla zvláštními odpornostmi proti Kristu, jenž najprvé od tú dvú hlavú vyšla sta dva zákony, odporná zákonu Kristovu: zákon ciesařský a zákon papežský, jimiž se spravuje to tělo antikristovo mnohých rot šibalských, ješto se rodie z těch hlav všelikú odporností proti Kristovi a jsú moc těch hlav, a ty hlavy sú moc těch rot jako údóv svých. A v tom spolu i zvláště jsú odporni Kristovi i tělu jeho duchovnímu tiem, že se dělé v sobě a rotie se, že dosti má moc světská krotiti bránieci jedněm na druhé sáhati; nebo tak sú porušené zlost(í) ty roty, aby jedny druhé kazily a břiemě jim byly a zisk svuoj v škodě jiných skládaly. A některé z nich moci požievajé: ty jiné derú a mocí a násilím tisknú; někteří pak obchody světské mají: ti pak jiných statky loví skrze své obchody; jiné pak | duchovenství požievají: ty roty skrze to 172 a.
duchovenství jiné žerú a svodí. A ty všecky roty poněvadž sú tělo antikristovo a všecky ty odporné zvláštnosti Kristu, kteréžto na sobě majé, těmi Krista Ježíše tlačí a mrtvie, jelikož jsú pod koží viery jeho a mají některé účastnosti s ním. Protož majíce duch antikristuo a ďabelský v sobě, všemi svými zvláštnostmi měří proti Kristovi, aby on svú mocí duchovnie a ctnostmi byl tak utištěn, aby v tom lidu, jenž slove křesťanský, neměl nižádného práva ani moci ani také ten, kto by smyslil podle Krista, aby nemohl miesta požiti mezi těmi údy antikristovými, jakož jest to zjevno nynie, že ani zákon Kristuo ani jeho zvolenie nemohú tudiež místa mieti, leč skrze vieru kde kto přidrží se Kri-

sta, a zákon jeho mlčí. Nebo ty roty, jenž sú tělo antikristovo odporné Kristovi, všecky kúty po zemi sú osáhly, úřady světské i duchovnie, hrady, tvrze i města, kláštery, fary i všiem svým bytem měří proti Ježíšovi ukřižovanému, nebo mají v sobě duch té hlavy najodpornějšie Ježíšovi a všelikú skutečnosť odpornú zákonu jeho. Protož sem něco málo oznámil té hlavy odpornosť, kterúž vede proti Kristu Ježíšovi a najviece v tom, že moc a právo Ježíšovo křivě jest osáhla sobě ta hlava, aby všecky hřiechy odpúštěla a jinak plné spasenie hřiešníkuom tohoto světa jednala, aby o všecko, což slušie k spasenie, k té hlavě zřieno bylo a Kristus Ježíš aby jako nebožátko jeho za dveřmi stál i
172 b. vystrčen sa ven nemoha spasenie lidského dě|lati podle své pravdy, nebo antikrist, hlava najhoršie, dělá křivě spasenie skrze svú lež hřiešníkóm tohoto světa z moci své, kterúž sobě křivě osob(u)je.

KAPITOLA DESÁTÁ

Než pak o těch rotách, ješto jsú tělo antikristovo, zvláště o těch erby zkorunovaných řekl sem, že mnohé sú a velmi odporné Kristu Ježíši majíce duch antikristuo v sobě. Ty moci protivie se i životem pánu Ježíšovi a brání té hlavy, aby pro ni nižádný nesměl ani mluviti ani čím hnúti proti té hlavě, a v sobě zvláštnie pyšností a životem sodomským potupují pána Ježíše a všecka svá vymyšlenie převrácená proti jeho bolestem znova připravují. Takéž ta městská šibalství ta jsú pak stolice antikristova, aby mezi nimi najsvobodněje svuoj duch vyléval, nebo se přihodí duch antikristuo množství městskému, ješto odvrha od nich zákon Kristuo tesklivý ustaví je pod zákony rychtářskými, aby skrze ně dále v ctnosti nezacházeli, jediné obecné dobré v pokoji drželi, jinak v těle plnú svobodu majíce jako pohané; nebo antikrist místo Boha sa na světě, ten jim spasenie připraví kromě

zákona Kristova z své moci: řády kostelní jim rozmnožie a zsvětí jim všecko, odpustkuo jim dosti dá. Protož ta šibalství městská velmi sú pochopna duchu antikristova, ješto je staví v těle podle žádostí jich. Také sú lítí nepřietelé proti duchu Ježíšovu, v komž by jeho počili mezi sebú, a žeby jimi málo pohnul od zákonuo | 173 a.
antikristových aneb od jich pohanských, takť se zdrastí a ihned počnú o to rady zvolovati mysléce, kterak by pokoj sobě před ním učinili, aby jich nehaněl a búře aby jim v obci nečinil. Protož jest antikrist silně města, hrady, tvrze i klášterv osadil svým duchem protivným duchu pána Ježíše, jeho životu i jeho zákonu.

KAPITOLA JEDENÁCTA.

Ještě pak viece řku, že ta šibalstvie mnichova mnohotvárná proti sobě rozdělená lstivým duchem jdú proti Kristu i proti jeho zákonu pod tvářností zákonnie dobroty, pod tvárností pokory a svatosti omylné. Ale že mají srdce antikristovo v sobě a duch jeho a jakož lid učí a zakládají svět svými modlitbami a svým náboženstvím připravujíce světu spasenie v svém náboženstvie, protož oni hojně rozlévají duch antikrist(u)ov na svět a mnohými bludy trávie ten svět pro své břicho. Ale i to jest škoda hlúposti lidské, že sú mnohé roty od sebe rozdělené zvláštními zákony, oděvy, obyčeji, poklonami, a každá rota z nich svú svatosť před lidmi připravuje, aby se zdálo lidu, že sú lepšie svatosti než oni, ješto maso jedí, a tak těmi nálepy zvláštními vnadie lid k sobě pro své užitky a zrotí lid, aby jedni tyto chválili a jiní jiné a tak se jich nadržie domnívajíce se u nich své spasení nalézti. Protož ty roty svými zvláštnostmi posvátnými a oku lidskému oslavenými ostaví pána Ježíše jako pometlo za dveřmi, an ani vysokého klá|štera má ani zvonuov velikých ani varhanuov hlasi- 173 b.
tých s velikými barduny aniž mnoho notuje u pulpituo. A protož oni s takými slávami jsú zjevní údové antikristovi, ješto tak

trhají lid a vnadí jej k sobě těmi slávami duchem lstivým a lakomým pod spúsobem náboženstvie a rozlévají jed svu(o)j na svět a mrtvie pána Ježíše a v zapomenutí dávají jeho lidem, aby dívajíce se jich čarování, nazvanému chválú boží a službú jeho, nepomyslili na to, sú-li Bohu kterú jinú službú dlužni než tiem, aby jemu ke cti pili tráveniny těch přezlých pokrytcuov.

Protož mním, žeby to z potřeby bylo rozumným lidem rozuměti těm rotám, kterak sú silně tělo antikristovo všudy rozmnožené a pilni súce duchu jeho odporného Kristu Ježíši, ješto silně vždy dělají odpornosti Jezukristu podle svých zvláštností a podle duchu jedovatého antikristova, před nímžto málo kto anebo řiedký muož nalezen býti, ješto by ostál, nebo ani mistr ani kněz ani duchovní ani světský ani múdrý ani nemúdrý všickni sú pryč, jediné sama milosť boží nad kým jako div ukázána jest, skrze niž mohl jest ostáti před tím duchém rozlitým antikristovým, jenž jest přišel ve všelikém svodu nepravosti až do vyvolených všech a maje ten duch rozlitý všudy, aby toho potvrzoval kat, biřic, rychtář, pústevník. Protož ze všech divuo div jest, kto uteče duchu antikristova, jenž se obrací mezi všemi pod koží Ducha svatého, všech nohy stavěje na šlapějích Ducha svatého, a sám
171 a. antikrist | vzav na se moc boží a z té moci všem spasení skýtá. Protož rozumnie tím pilněji měli by pomysliti o těch rotách, v nichž najvětčie má moc antikrist a duch svuoj rozlitý, a že spě nižádný nenie před ním bezpečen, nebo na počátku antikrista apoštolé s velikú pilností ostřiehali sú se od něho a my již jako objedí jeho co dieme k tomu, ješto ze mnoha tisícuo lidí nesnadně nalezne kto člověka, by od jeho duchu nebyl raněn smrtedlně aniž komu přileží tak podobně, aby mohl ujíti duchu jeho, jediné ten muož, kto by měl duch Ježíšuov osviecení duchovního a sílu boží: takovýť muož ujíti toho duchu.

KAPITOLA DVANÁCTÁ.

Ale při těchto věcech, kteréž se mluví o rotách mnichových, přebývají tiemto smyslem: Poněvadž pán Ježíš blaží chudobu, pokoru, modlitby a jiné věci, v nichž se služebnosť Bohu děje, tehda mniši, takové ctnosti činiece, sú blahoslavení a činí zákon Kristuo, takové ctnosti zvolivše. K tomuť řku, že chvalitebné jest, ktož činí zákon Kristuo; než lehceť to nemá mluveno býti, by množství rot mnichových proti sobě rozdělených ve mnohý duch roztrhaný mohli v pravdě zákon Kristuov činiti, nebo zákon Kristuov, kto jemu věří, činí množstvie lidí jednoho srdce a jedné duše; ale roty mnichové musí každá jiný zákon mieti k svému zámyslu a jiné zákony těch rot zamietá. Protož mnozie jich zákonové zdělali sú zvláštní roty těch mnichuo, učinili sú je proti zákonu Kristo|vu a protož muož zákon boží činěn býti v 174 b.
některých stránkách, jemuž nepovolé lidé; nebo smysl lidé na to majé, že v činěnie zákona Kristova zmatek bývá v některých lidech tak, že mohú činiti některé věci položené v sloviech zákona Kristova v duchu ciziem nebo nepravém, že jediné muož pochop a přiečinu mieti duch cizie, lživý v zákoně Kristově, aby pod ním lépe a poctivěji prošel duch cizie, lživý než by tak sám zhola o púhú lež se pokusil, chtě s zákonníkem na nie státi s křivými zámysly a s životem pokrytým. Ale zodievati úmysly křivé a následovánie pokryté zákonníkóm jest poctivěji písmy a zákonem Kristovým, nebo velikú lež mnichovu i jich lidi muož chrániti zákon Kristuo skrze cizie duch aneb smysl křivý. Aniž by jinak mohlo takové množstvie křesťanuo falešných býti, když by viery v ciziem duchu lživém nenásledovali, aniž sám antikrist mohl by tak dávno mezi křesťany obraceti se, byť se věrú skrze cizie duch neprodával, skrze nějžto viery následují falešně, a zakryt jsa věrú v svých nevěrách Kristovi odporných. Protož mnohoť sáhá k nepravosti cizie duch aneb rozum lživý v piesmiech nebo v zákoně božiem, jenž se také vykládá cizoložný smysl nebo

rozum v piesmě aneb u vieře, ješto naň ďábel najviece měřie, aby skrze zlý a cizoložný smysl viera požievána byla, aby množstvie zřiezeno bylo skrze lež cizieho smysla u vieře a tak aby ve lži ustavena byla množství skrze cizoložný smysl viery aneb písma.
175 a. Protož i svátosti, kteréž sú od Boha dány, jako | křest, pokánie, tělo a krev Kristova, to sú pravé věci, avšak se dějé nevlastním aneb pravým rozumem, nemají přiečin sobě hodných, protož neprospějí, poněvadž se dávajé na mrtvú vieru zlým lidem, jenž sú bez milování božího a jdú toliko v čitedlných skutcích zevnitř, ješto nebude zvěděno o moci duchovnie těch skutkuov posvátných od těch, ješto v slepotě stojé s mrtvú věrú. Jediné u nich ostává—tknúti se tělesně svátosti a řiekati: Přijímám Boha, opatřím Boha, mám píti pět pateřuov za pokání do letnic. Protož tu musí býti zlý smysl cizie, neproměnný života hřešícieho ani vuole zlé podle zklamánie: mní, že se kajé pro pět pateřuov! Protož svatý Pavel váže za těžkú věc smysl cizoložný u vieře die o sobě:
Kor. IV, 2. My nechodíme ve lsti ani cizoložíme slova božieho, ale v upřímnosti a v zjevenie pravdy. I jest v cizie luože uvésti slovo božie, v cizie rozum neb v skutek je uvésti aneb položiece odporný rozum aneb skutek pravdě i obléci jej písmem pravým aneb z písma vytáhnúti rozum jemu odporný a řieci na tu lež: Toť die písmo. Protož nevlastnie rozum aneb skutek písma jest cizoložný, jímž někdy cizoložie někto k sobě nepravě chýlie písmo aneb z něho táhna smysl ne jeho, hlasem písma se obrážeje aneb slovy svrchními pravdy jeho nedošel. A zlým lidem jest obecno písmo cizoložně požievati, neboť nemnoho hledí pravdy písma, než viece napomáhají své zlé vuoli písmem a bludu svému a táhnú je k
175 b. svým ziskóm nebo k hanění jiných nebo k svobo|dě těla. Protož vždy musí býti cizie smysl zlý, ješto sobě i jiným lže skrze písmo, protož nemuož písma pravě činiti: bezděky je činí ani obyčeje v něm následuje splniti jeho pravě nemuož aniž muož jeho v pravdě činiti, sa lidmi marnými nebo nejistými přiveden k následování písma, nechtě z lidí býti, aby od nich pohaněn nebyl, i plní je s nimi v nějakých činech nejistých to písmo. Protož takéž muož i o

mnišich býti, že oni mohú mnoho písma plniti a na nich se zakládati duchem cizoložným a lživým, ješto někdy jediné slove a zdá se plnění písma jakož jich pokora v oděvu potupném, z lidí vytrženém, ku posměchu hodném. I zdá se po takém oděvu, že jest tu hluboká pokora a zavržení světa. Pohniž málo tu pokoru jedním slovem protivným, uzřieš, žeť se zdrastí a ošklebíť se na tě vlčími zuby, hroze bitím, maje meč aneb kord pod kapí, štěkaje: Chlape, nehaněj mne, neboť tě rovné potká! Protož tuť jediné znamení lživé pokory jest a slove pokora a nenie. Takéž tu pokory nenie podle řeči pána Ježíše, ješto die o nich: Všecky Mat. XXIII,
své skutky činí, aby od lidí viděni a chváleni byli. A ještě lidem spasenie slibují skrze své dobré skutky. Protož tiť mnoho smyslé o svých dobrých skutciech, poněvadž v nich jiným naději spasenie slibují. Ale pokorný člověk leká se za své dobré skutky, aby snad nebyli nehodné dělánie zkřiveným úmyslem aneb jiným něčím nehodným před Bohem. Neb pán Ježíš svým die: Když všecko Luk. XVII 10.
učiníte, což vám jest přikázáno, rcete, že sme neužitečné slu|hy. 176 a.
A tuť chlúba místa nemá, když se člověk neužitečným zná; viece se leká a nesmí mnoho výti o svých dobrých skutcích ani lidem spasenie slibovati skrze ně.

KAPITOLA TŘINÁCTÁ.

Takéť jest o chudobě mnichově: když by byla práva, byla by blahoslavena, pakli jest nesyta a nedostatkuo netrpí, tehda jediné slove. Ač nemá pokladuo dobrých mnohých, ale muož tolik nasbierati, že tak život v hojnosti ustaví jako ten, ješto poklady má; protož slove chudý, vyprázdniv z sebe nedostatek chudoby. Ano by té chudobě druzí měšťané svolili, aby založíce zákon věčného žebránie i nažebrali tak mnoho, že by mohli hojnějšie stoly mieti nežli jich sausedé, ješto mnoho lichví. A že když se chudý mnich dovře takové hojnosti u svého stola, že masa hovězího

nechce a hrách rozkošný, cezený s tučnými slaninami nosí od něho, an mrdá nad ním hledě zvěřiny, ptákuo a jiných kusuov lahodnějších nežli jest hrách, ten se jest dobře dožebral i s jinými mnichy svými lépe svú věc na žebránie přivedl nežli mnohý panoše maje s pluh neb se dva role a hospodářství veliké. A ještě dále jest od chudoby taký mnich žebravý: poněvadž vždy žebře, ten by ne pohrzel, když by jemu kdy zlata podali: přijal by je mnich lakomý a vtasil by je v pytel a nakúpil by sobě platuov a tak by vzdal zákon žebránie a byl by raději pánem u pokoji Bohu zpívaje. Protož ač i vuole k tomu nemá, musí v zákoně žebravém
176 b. býti, kdež pomálu semence dávají bezděky, když zlata nedávají. Protož bezděky bez vuole chudý jest, když nevie kudy bohat býti aniž muož cesty nalézti k zboží. Protož marná jest chudoba a velmi lstivá, aby mohla mnohé lháti. A že jich skutkové tím sú nebezpečnějšie, poněvadž z zámysla pocházejí; nebo zákonové jich z zámysla lidského pošli jsú, jediné že mají nálepek nějaký z zákona božieho, že ti nálepkové a zámyslové těch zákonuo zbarveni sú ciziem smyslem, křivým zákona božího, aby měli tvárnosť posvátnú, jako by se rodili z zákona božího, aby ti zámyslové lidští nestáli tak. Protož přiodíni sú onde jménem svaté chudoby, onde bosým chozením, onde provazem miesto pásu, onde potupnú kapí, onde tím nebo jiným křížem, onde notami smutnými předieráni v písniech s vyskakováním nahoru i doluo, onde delší písně nežli u jiných, onde masa nejedenie, onde mlčení, onde nějaká klanění a padání na tvář, onde zvláštnie utrpení nad jiné, onde sliby k čistotě nebo k jiným nálepkóm. Těmi mnohotvárnými ozdobami zuodieváni sú ti zamyšlenie zákonové, v nichžto nenie moci k spasení, poněvadž sú z Boha nepošli, nebo nemohli sú z Boha pojíti.

Protož poněvadž Buoh všem věřícím sobě jeden zákon ustavil jest tak pravý a dostatečný k spasení každému, aby již nemohl potom lepší ani takýž ustaven býti: protož jiných zvláštních a mnohých zákonuo nemohl jest ustavovati proto, aby prvnieho zákona nepohaněl anebo neodvolal a tak by i sám se pohaněl uveda pravú věc a dokonalú i chtěl by na to jinú

uvésti k zkažení první. | Protož mnohých zákonuov jednomu 177 a.
odporných nemohl jest ustavovati, aby mnohých rot nadělal pod mnohými zákony sobě odpornými, poněvadž jich nenávidie v své čeledi. Nebo on chce, aby jeho čeleď byla jednoho svazku spojená láskú, majíci skutky sobě podobné, zřiezené jedním zákonem, aby množství jich bylo spolu jedno tělo Kristovo, jedúce z jednoho chleba tělo Kristovo a z jednoho kalicha pijíce krev jeho. Protož z těch věcí rozumní lidé mohú znáti, že čehož Buoh nemuož učiniti sám pro se a pro svuoj lid, že jest to prostě z lidí musilo jíti odporně proti Bohu. Protož na tom založiti službu Bohu—to jesti jednáno odporně proti němu a velmi neuptalá jest ta služba. Pak ještě takovú službu Bohu odpornú ohlašovati nad jiné služby boží! A že by netoliko těm mnichóm spasení přivésti mohla ta služba, ale že i jiným mohú uprodati k spasení, protož hrozné a nebezpečné věci sú při těch zbarvených zákoních, o nichž die mistr Protiva:

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ.

Viděti jest zjevně, že ti sú bez potvrzení božího ty zákony ustavovali, nebo ti, ješto jich brání aneb jim povolují, u veliký hřiech se uvodí. A protož ti, ješto sú najprvé ty zákony uvedli a zamyslili bez božího potvrzenie, hřešili sú, nebo člověk, ustavuje zvláštnie zákon věčný, z umysla porúhá se v tom Bohu, kdežto se v to plete, což na samého Boha sluší, a v tom také potupuje pána Jezukrista a na něm nechce dosti mieti. Opět k témuž die: Poněvadž tehdy Kristus | zjednal jest jeden zákon pravý a plný 177 b.
všemu lidu i všem stavóm toho lidu bez jiných zákonuov zvláštních, aby na něm dosti měli jeho lidé až do súdného dne: protož nechajíce Kristova zákona i držeti jiné zákony jest těžký hřiech; též také i jiných ustavenie viece pilnu býti než zákona božieho jest Boha zavrci a něco jiného zvoliti za Boha.

Z těch řečí lidé rozumní veliké dobré měli by sobě vzieti znamenajíce slávu zevnitř těch zákonuo, jimž se svět dívá a pochycen jest tiem divadlem jako bleskem anjelským aniž mní, by co Boha bližšího bylo. Protož tu svých statkuov podává, tu své duše v modlitby zákonničí porúčie. Aj viz, když ta sláva lžmi skovaná skrze pravdu ohlášena bude, aby známo bylo rozumně to, co jest člověk bez božieho potvrzenie uvedl, co jest učinil? Těžký hřiech a Bohu se v tom rúhal: založil klášter na tom. Na čem? Na těžkém hřiechu a na rúhaní Bohu. I muožť podobně jedno k druhému býti: jakéž založenie, takéž i slúženie. A založenie jest rúhaní Bohu a služba také.

Ale tyto věci nynie daleko sú od duchu lidského jako velmi nepodobné. Ale tu by múdrý pomyslil, kterak jest nynie neznáma služba pravá Bohu, poněvadž těch služeb mnoho jest založených na bludiech lidských, ješto i ty služby bludné sú odieny svatostí lživú, slavností jsú odieny a ještě viece odieny Duchem svatým. A již dávno stojíce tak sú od lidí přijaty jako věc Bohu najbližší a od něho zvolená, ano najškodnějšie modla, zakrytá svatostí lži-
78 a. vú, pro niž množství odstúpilo | jest od Boha i od jeho zákona a klanějí se ďáblóm v té modle přikryté. Protož potřebné jest to slovo, ješto die, že opustíce zákon Kristuo i držeti se jiných zákonuov nebo jiných ustavenie z zámysla hřiešníkuov uvedených mezi lid tím jest Boha zavrci a něco jiného sobě za Boha zvoliti. Tě dvě věci vážně jsta: než že nemuož se člověk od zákona božího pohnúti jinak než vždy musí Bohem zhrzeti, a odchýlenie od Boha vždy musí pro něco stvořeného býti, a jakž Boha pro stvořenie kto zavrže, tak jemu stvořenie za Boha ostane. Ale vše jest to snáze lidem poznati, když prostě stvořenie pro líbosť hřiecha zvoluje sobě i zavrže Boha pro ně a lekl by se toho dosti lehký člověk; ale když se v to uvalí člověk pod věcmi duchovními, pod jménem služby boží a pod jménem svatého poslušenství, pod jménem svaté pokory, že tak se poddá zákonóm a ustavením lidským, chtě v nich Bohu slúžiti, vida spuosob jako služby chvalitebné Bohu podle těch zákonuov a nemuož takové služby Bohu tak

slavné nikdež jinde nalézti: kterak tomu svolí, že by v tom Boha zavrhli? Protož toť slomí hlavu netoliko dobytku nemúdrému, ale mnohomúdrým mistróm. A zakonníci ovšem nesnadně té řeky přebředú, aby takú slávu a svá náboženstvie mnohá, založená na jich zákoních, chtěli míti aneb tomu svoliti, že jest Bohu rúhaní jich služba: ta věc nevejde jim v srdce. Protož tomu móž svoleno býti od někoho, ješto má smysl zdravý v zákoně božím podle této přiečiny anebo pře, že ten, ktož jest | najprvé takové zákony 178 b.
nalezl a vedl je za věčný zákon všem, kteříž budú následovníci těch zákonuo, nemohl jest toho jinak učiniti než prvotně Boha zavrci a jeho zákon, smělosť maje v tom jakoby něco pravějšího chtěl uvésti lidem k spasení než Buoh. Protož v tom musí býti pohrzenie Bohem a rúhaní jemu. A že poslední následovníci těch zákonuov ač sú počátkem neuvedli toho rúhanie Bohu, ale svolují jemu v skutku a potvrzují jeho mnohem viece nežli ti mnozí mnichové, ješto sú ty zákony uvedli najprvé, protož měl by tento smysl býti o zákonu božím, aby se jeho nepúštěl člověk pro nižádný zisk tohoto světa ani pro kterú libosť těla ani pro kterúkoli dobrotu duchovnie neb spasitedlnú, kteréž by sám zákon boží neučil a jé nepřikazoval. A to by učinil ten, ktož by o tom rozum božie měl, ale jiný nic. A že by tak mělo býti, to z slov božiech muožem znáti, nebo to mluví pán Buoh k Jozue, náměstku Mojžíšovu: Ostřiehaj a plň veškeu zákon, kterýž jest přikázal tobě Jos. I, 7.
Mojžíš, sluha muoj, a nepochyluj se proto od něho ani na pravici ani na levici. Ta slova dvě cestě oznamují: jednu na pravici a druhú na levici a na nikterú se nedá odchýliti od zákona svého. A že pravice ukazuje dobré věci, ale levice zlé a ty mohú jíti u věcech těch, jenž lidem přístojí jakožto štěstí pravice, a neštěstí levice, aby se člověk neodchýlil od zákona božieho pro věci, libé tělu, ani pro věci odporné a nešťastné na tomto světě. A jinak opět jelikož k duchovním věcem zřie|ce, pravice sú věci slavné, 179 a.
spasitedlné, majíce následovánie poctivé, a posvátné, ješto mají tvářnosť dobroty duchovnie, pod níž lež přikryta jest; ale levice jest odchýlenie ke zlým a odporným věcem viery, jakožto jest ka-

cieřstvie, modloslúženie, čárové, kúzla a jiné nevěrnosti, jimiž se od viery muož odchýliti člověk aneb množstvie lidí. Protož k tomu pověděnı́ vezmúce řeč boží, i bude pravé, aby se neodchyloval člověk od zákona božieho na levici v nižádné ty bludy pověděné, kteříž se levicí nazievají, ani na pravici těch věcí oklamaných, kteréž se stkví duchovenstviem spasitedlným, aby ta nižádná dobrota, pod níž jest přikryta křivota, nepohnula člověkem od zákona božieho. Tím dlužen jest člověk, ale daleko jest od něho znáti skrytú nevěru pod svatostí, leč tiemto činem kto muož poznati, že zákon božie má v sobě dostatečné následovánie každé dobroty pravé, kterúž člověk dlužen jest učiniti; nemuož jeho v takúž ani v lepšie dobrotu uvésti, v kterúžto dobrotu zákon boží uvodí lidi. Protož ze všech lidí najlepší člověk by byl, kterakkoli najslavnější zákon ustavil by ke mnohým ctnostem, k utrpením, k čistotě, ku pokoře, k chudobě neb k jiným nábožeństvím, však ten zákon není boží aniž muož býti takýž. Tehda má nedostatek v sobě protivný Bohu i jeho zákonu a protoť musie býti protivný Bohu i zákonu božiemu, nebo se z něho nerodí ani s ním zajedno z Boha pocházie. A pro ty věci zákonové lidští
179 b. uvodí následovniekóm svým odpornosti | mnohé Bohu i jeho zákonu. A že ti zákonové lidští, jenž se stkvějí slávú velikú zevnitř, sú bleskové satanovi, jichž blesku chytí se člověk nedovtipný a nemúdrý i domnievá se, že by tím svat byl, kdež zklamán jest. Ale potom ten zákon ostaví člověka na zemi, nebo v sobě jalový jest a má lež smrtedlnú v sobě. Protož ten každý zákon lidský to zlé uvodí člověku aneb mnohým, aby, pustíce se na ten zákon, na božie zákon péče neměl ani naň myslil, zaneprázniv se skutky zákona, lidmi zamyšleného, i odpočinul na něm s svým spaseniem. A to jest veliká věc, že pro tu posvátnosť svrchnie zákona lidského a pro jich poklony nábožné mohú tak daleko zákon boží pustiti od sebe a péče o něm nemieti, že naň nemyslé aniž jeho vědí. Protož tomu jest nelze býti bez veliké potupy pána Boha a nelze jest člověku dobře státi bez zákona božieho: musí býti všechen jalový a slepý bez něho, nebo nemuož vuole sama sebe v

životě pravém ustaviti se, když se nepřídržie pána Boha. A že se jeho nemuož nikterakž přídržeti, leč zvolí to, což on zvoluje, a že jest on zvolil ten zákon, který jest ustavil a kterýž přikazuje a chce to mieti, aby jej činil každý, ktož chce milosť jeho mieti: protož ktož chce v jednu vuoli s ním vjíti, chyť se zákona jeho a staneš v jedné vuoli s ním a maje právo k jeho dobrým věcem, k jeho slibóm i ke mnohým milostem jeho, které on jediné těm dává, kteříž se jeho bojí a činie vuoli jeho; protož sa v jedné vuoli s Bohem i má život milosti a pomoc od něho, kteréž nemóž
dosíci pod | nižádným zákonem lidským, nebo musí následovní- 180 a.
kuov lidských mysl spojena býti s tiem zákonem lidským, který sú zvolili, v němžto pracují chtiece skrze něj spaseni býti. A tak mysl jich spojena jest s tiem člověkem, jehož zákon zvolili sú. A poněvadž ten člověk nenie život milosti, nemuož jich duší obživiti ani jim milosti přidati. Protož následovníci těch zákonuov uběhnú v jalovosť a v opúštění duše své a v slepotu, jediné břímě roboty tělesné pracně trpí těch zákonuo. Protož nemohú dobře státi ani
s utěšením, nebo jediné zákon božie dává rozum malitkým a osvě- Žalm. XVIII
cuje oči těch, ktož svú vuoli ustaví v něm. Druhé zlé uvodí zá- 8.
konové lidští následovníkóm svým, aby skrze ně zapleteni byli v osiedla takovú, aby těmi osiedly byli připuzeni přestupovati zákon boží ve mnohých věcech, jakožto ta jedna věc bývá, že vlúdíce robence nebo děvečku do svých zákonuo i zaviežie je sliby k zákonu i k čistotě a potom na to přijde, že se uvalie v smilstvie i v hřiechy sodomské, rozpasúce se jako koni na obroce. A kdy by stáli v manželství s té strany, mohliť by snad, kdy by chtěli, uchovati se hřiechuov smrtedlných, ješto v těch zákonich nevědí, kde se staví v nich. Protož majíce sliby k zákonóm lidským, by pak najpravějšie věc poznali podle zákona božího, nemohú k tomu svobody mieti, by to naplnili, aniž zákona svého smějí opustiti pro boží, ale boží opustí pro svuoj. A jestli že sú bohatí mniši, chtiece dosti těm zákonóm učiniti, které sú pro
panství přijali, zapletú se v svět | a v hřiechy mnohé, zboží zle 180 b.
utracujíce, zle požievajíce a jinak v úřady světské se všudy upletú

i v katovstvie ukrutné nad světské; a jsú-li chudí, ti pak nepo-
meškajíce, v pokrytstvie nad jiné zvláštie uběhnú, v svatokupec-
tvie, v lovení lakomé, ve lži, v oklamání mnohá, v pochlebenstvie
i v jiné hříchy pro chudobu nenažebranú se uvaléc. Protož ustaví
je zákon lidský v takých odpornostech zákonu božiemu, že málo
mohú pobyti, v čem by pro zápletky svých zákonuov božího zá-
kona nepřestupovali. Protož muož řeč boží znamenitější býti,
ješto dí: Nepochyluj se napravo ani nalevo od zákona božieho.
A že se zdá nalevo pohnutí škodné od zákona božieho v kacieřstvie
a v jiné bludy vieře odporné, ale napravo k službě božie a k ná-
boženství chutné se zdá: aj viz, že ta pravice vzdálí od zákona
božího tak daleko jako levice a tak oddělí od Boha jako i nahý
hřiech. Nebo což z Boha není, ač by to i najkraššie Bohem zodie-
val, naposledy vždy čert z něho vykloní hlavy, nebo což z Boha
nepochodí, to vše najviece z lidí a z ďábla pochodí, a co kto z
ďábla s lidmi založí, takéť stavěti dílo své bude a dílať svého
ihned neokáže, až prvé pohledí ďábel, pevně-li základové jeho
stojí. Protož zakládáť, Boha na pomoc vzev, jeho dobrotami se
odievaje, aby se jeho nelekali; nebo najprvé shledna, že nějaká
dobrota muož jemu prospěšná býti k tomu, aby skrz ni aneb pod
ní mohl zlosti na lidi uvésti, toť on umie, neb jest najprvé na lidi
81 a. a proti lidem počal: Boha jim podá|vaje, sobě je podobny udělal.
Protož svatý Pavel, za potřebnú věc maje, die věrným lidem:
II, 18. Nižádný vás nesvoď chtěním u pokoře a v duchovenství anjel-
ském. Nebo mysl lidská jest toho pochopna: kdy by co duchov-
ního nového se zjevilo blíž k anjelóm, aby se svatostí stkvělo,
aby to vše s chutí vezmúce odpadli od viery pod tiem bleskem
satanovým, jakož teď muožem znamenati na těch mnohých zákon-
nících, kterak pod jeho bleskem stojíce a nelekajíce se zjevně
přestupovati přikázanie božieho a zjevně se pravdě Kristově pro-
tiviti. Protož na nich se zjevně dielo antikristovo ukazuje jako
na jeho čeledi v rotách roztrhaných a posvátnými spuosoby odě-
ných zákony zvláštními, od sebe rozdělených na zkažení zákona
Kristova i jeho dobroty pravé, kterú jest uvedl svú mnohú prací

a bolestmi svými toho miesta; již jich dobrota chodí spasení lidské jednajíci a duše z pekla vykupujíci. Jakož jich hlava, antikrist, svým panováním a rozkošným životem potupil jest jeho život pokorný, pracovitý, trpělivý, bolestný: takéž s svými zákony rozmnoženými zavrhl jest jeho zákon, aby všecky věci jednány byly podle správy zákonuov jeho, aby viec nižádný netázal se o nic na zákon božie mimo jeho zákony a tiem jest umrtvil pána Krista v lidu a lid jemu odjal. A to on muož jednati široce všudy po zemiech skrze své údy, a skrze roty mnichové silně muož jeho zlosť proti Kristu protiviti se, nebo oni sú veliká moc antikristova, plni jsú duchu jeho, pod mnohú | tvárností rozlitého ku polapení 181 b.
všelikých náruduov v jeho teneta a k rozlití trávenin jeho na všeliký lid.

KAPITOLA PATNÁCTÁ.

Již pak o rotách mistruo kolejských, že ti mezi křesťany jsú, o nichž se zdá, že by jako světla světa byli a že by viera Kristova najsilnější zástavu měla v pravé rozumnosti skrze ně a ovšem v ctnostech a konečně v času pokušenie lid věrný měl by se tu podepřieti: když v pokušení lehcí poběhnú, ale oni by, silnější u vieře, měli břímě na se uchytiti, jakož se zdá, že jediné proto mnoho pracují v umění a toho napovídají, že to pro vieru činie, aby jí mohli brániti od kacieřuov a před jinými odpuorcemi pravdy křesťanské. Než ty řeči jich, když, se jimi chlubíce, je rozprávějí, nejsú jisté aniž jich mají čiem dovésti v času nynějšího pokušenie. Nevím, koho by zpodepřeli u vieře svým uměním. Teď živý duovod. Co jest Hus viery měl v sobě: by byl neměl zvláštní síly od Boha, bylo by umění všech kolejí, co jich jest v cierkvi římské, udusilo v něm vieru, nebo sú se do Konstancí sletěly ty všecky koleje proti němu. Ale milý Buoh dal jemu umění svatých, aby těch všech krkavcuov duch antikristuo neměl tolik umění, aby v něm uhasilo vieru. Protož hlediece k

obraně viery skrze umění těch koleatuo, tuť jest zjevno, kterak by oni viery obránili v času pokušenie, aby mohlo v pravdě řečeno býti, že by takové bezpráví vieře nemohlo dojíti, by jich
182 a. tolik s tiem uměním nebylo, ani ukru|tenství královo tolik svými hněvy nemohlo by bylo tak těžko vieře býti; v tom spravedlivém člověku i v druhém s ním i v jiných všech, kteříž některú jiskru viery v sobě mají, lehčeje by jich pokušení šla, by jich tolik s tiem uměním neobtiežilo jich pokušení. Protož k tomu slovu jakož jich přepraví, že když by nebylo těch mistruo s těmi kolejmi, zahynula by viera a nebyl by kto postavě se proti bludóm kacieřským. A jestli že by na počátku naší viery měla ta řeč pravdú kdy shledána býti, to by nynie v těchto časiech mělo pravé býti, poněvadž v tom najvětčím zatmění a zapletenie u vieře některaké hnutí o pravdě boží stalo se jest, jakéž milý Buoh ráčil jest dáti, aby pravda boží ohlášena byla proti antikristu a proti jeho rotám. Tu se zná, kde práce učených mistruo ukáže se, když se antikrist zdrastí hněvaje se, ano naň kydají jako blátem oznamujíce jeho odpornosti, které vede proti Kristu pod přikrytím svatosti lživé a jeho panování pohanské, obnažujíce jej odporně proti chudobě Kristově i jeho apoštoluov a proti jeho pýše, luciperovi podobné, proti jeho smilstvie sodomskému a rozkošem těla, podobnému bohatci v pekle pohřebenému, i proti jeho svatokupectví nestydatému i proti všem zlostem jeho. Protož tuť jest známo, čehoť brání umění mistrovské a že česť bluduov antikristových jich umění ostřiehá najsmyslněje. Čehož by ti hlavní antikristové neuměli vyvésti, papežové, kardinalové, biskupové, opatové, roty
182 b. mnichové a farářské k užit|kóm svým a k svým křivým přem, odporným pravdě Kristově: to jsú vyvedli mistrové z kolejí. Protož ti kolejníci, jako želejíce otce svého, antikrista, jeho zhaněnie skrze ohlášení pravdy, všecko umění svého mistrovstvie složili jsú na to a sněmy dva, jeden v Konstanci a druhý v Bazili, několik let trvajície, aby múdře skrze umění své osídla na pravdu uvedli a na to moci světské hledali, aby což jich umění nalezne a oč uradí v několiсе letech, aby mocí toho dovedli a pravdu umění

svého skrze moc ukázali. A již sú sobě byli na miesto moc ciesařskú připravili, aby pravdu zkaceřovavše a odsúdivše mohli ji silú ciesařskú potřieti; ale Buoh, jenž opatruje myšlenie a rady nepravých, nedal jim přijíti k tomu, oč sú se radili a oč svá umění skládají.

Protož z jich skutkuo znáti jest, že oni svým uměním a svými vtipy pohanskými sú moc najsilnější antikristova jako štít nepřemožený proti pravdě Kristově a proti jeho zvoleným. Nebo on sám, antikrist, bez nich neuměl by se a svých bluduo napoly brániti, byť těch kolejí s uměním pohanským neměl na pomoc. Protož hledíce k jich při, že by nebyl kto kacieřstvie bráně, by těch kolejí nebylo, ovšem tak muož pravé býti, sukni na ruby obrátíce, že těch kacieřstvie, která jest antikrist rozsál široce, nemohl by jich sedlák tak múdře brániti vymlúvaje každé a chtě z toho kacieřství vieru křesťanóm učiniti, jakož oni to umějí opremovati, ze lži pravdu činíce; aniž by sedlák uměl šperkuo a trávenin | antikristových sduchovniti jako v jíšce sladké při- 183 a.
pravuje je, aby s chutí pili všickni, aby všecko, což jest uvedl, veliké moci duchovnie i spasitedlné bylo; což on osvětí, aby mělo moc hřiechy smývati, a kříže, kteréž jest na mši žehnati kázal, aby mistr, vzdechna s podivením, mohl řieci o nich: Ha! Veliké věci duchovní a skryté tají se v těch křížiech! Protož vázně mají žehnány býti, aby tajně moci duchovnie s nábožensvím čteny byly, aby v křížiech moci duchovní skryty byly a v nás hovadství tělesné aby se svrchu vozilo zjevně. Protož kto by takový život dal těm čáróm mrtvým, jakožto žákovství školní, vyučivše se v pohanstvie s takú chválú, aby v nich toliko byla hlásána chvála božie a řád jeho, aby lid v tom oslnul, za to maje, že jediné v kostele chvála božie hlučně stojé, ale doma a jinde všudy Buoh s hanbú stojí a lidé všudy k hanbě Bohu přebývají, jediné žáci jemu v kostele ke cti vyjí? A protož z podpažie vyhledajíce antikristu, okasujé najmúdřeji jeho podolky, aby na ně nižádný nešlapal, a kroky jeho stavějí, aby nepadl, jakož se jest zjevně shledalo v těchto časích. Co jest přeběhlo těch rokuo a sněmuov,

v nichž někteří, majíce v sobě upřiemnosť viery a zákona Kristova, stali sú na stranu proti doktoróm antikristovým; co jest tu křivých odpor a duovoduo pravdě vysáto v Bazilii i zde v Čechách! A z těch pří cierkev Kristova prvotnie zpřesievána jest mezi nimi a ještě i té utrhali sú doktorové, že jest hlúpa byla a
183 b. mnohé věci v ne|jistotě držela jest, a to praví, že nynějšie cierkev múdřeje své věci činí nežli ona hlúpá. A co jest tu i jiných pří zákona božího přeběhlo o kalichu božím, o kázaní slova božího, o panování kněžském, o kažení hřiechuov! To všecko téměř bludem počteno jest. Ač sú zjevně těch věcí nepotupili, ale také sú tomu všemu pohrdlky dávali jako bludu, duovody potupnými a viece rúhavými puojčejíce; některak sú to vždy na stranu odsadili anebo, na svú cestu to navedúce, za pravé toho puojčili sú jako nepřietelé lstiví, ješto nechtí viděni býti v nepřiezni Krista Ježíše a všudy ve všem chtí nepřátelsky proti němu činiti až do potlačenie jeho; nebo to jest nepřiezeň antikristova, aby vždy s ústy hotov k líbaní byl jako předek jeho, Jidáš, a tiem líbaním aby zástup uvedl naň chvátaní krve jeho. A že v těch odpornostech, co sú s Čechy měli ti doktorové o ty pře viery, mnoho jsú potupných věcí o zákonu božím mluvili; když sú oni zmienku mezi sebú činili o kalichu božím, sú řekli: Ač by přikázanie božie bylo, aby obecný lid přijímal krev Kristovu z kalichu, to cierkev římská muož zkaziti ty věci, kteréž sú v zákoně božím psány, a jiné miesto nich ustaviti. Protož v těch věcech najlépe muož býti známo, kterak mistrové z koleje viery brání, že tak, aby nemohla vzhuoru najevo povstati; tak dávno potlačena jest, aby nižádné moci neměla, nebo antikrist s mocí doktoruo svých
84 a. panuje nad věrú a | činí z ní, co chce. A když by se kto nahodil, chtě ji jako z močidla zhuoru potáhnúti, tehdy mistrové své umění na to připraví, aby jé nedali z močidla povstati, nebo antikrist rozumie tomu, jakž by viera povstala, tak by on spadl s římské stolice i s svými korunami; nebo když by množstvie uvěřilo v syna božieho plnú a božskú věrú, tak by on s panováním pohanským a s pýchú luciperovú nemohl mezi nimi ostati aniž by jeho

kto viece dbal jako i jiného pohana. Protož dokudž jest viera potlačena jako mrtvá od něho a u něho stojé svázaná, dotud on nádýmá se pýchú a prchá hněvivě proti ní, kdež by směla ústa proti němu otevřieti. Protož jediné antikrist hledie, aby věrú svú hanbu přikrýval a těžel penieze skrze ni.

Protož má vždý váženo býti, když uměuí mistruov tak na zákon božie sáhá a že muož od nich skládán býti, tehdy nenie pravé, by se proto učili, aby viery a zákona božího bránili, ale proto, aby vieru kazili svým uměním lstivým, aby jé osídla připravovali. Nebo viera zavřiena jest v zákoně božím a když by zákon boží byl skládán, tehdy i viera musí s ním zahynúti. Protož to jest dávné dielo antikristovo, že jest zákon boží zavrhl a své zákony uvedl na to miesto. Protož zákon boží dávno mlčie a antikrist vyje, provolávaje své odpustky a milostivá leta, aby tudy penížky shrnul. Protož když tak zákon boží mlčí, i jest jako pohřebený mrtvý pod zemí a nedí nic těm, ktož naň šlapají, a stařie lidé chodíce tudy nevědie již pro dávnosť, kto kdy | jest tu pohřeben, 184 b.
protož aniž se jeho bojí aniž o něm co jistého mluviti umějí: tak i mají pokoj s tiem umrlcem. Ale kdy by ten umrlec hlavú pohnul, řekli by: Toť ďábel, z hrobu vyšed, děsí nás, pravě to, že nebudem-li tak živi jakož on, nesnadné noviny jakés praví nám, že v pekle budem. A zaslyše toho umění školní, těch nechutných řečí, všecky doktory na to shledá, aby toho umrlce zase pohřeblo a u mlčenie jej zase uvedlo a nestydě se mohlo řieci: Však cierkev svatá muož skládati zákon boží, neb má větčí moc cierkev svatá než zákon boží a muož spasení světu dělati kromě zákona božího a ktož po jejé radě nebude spasenie hledati, muožť na něho sáhnúti ta cierkev, jakozť o to pracuje i s těmi doktory, ať by sobě pokoj učinila před zákonem božím i před těmi, ktož se jeho přídrží. Nebo dobude-liť se nahoru jako z hrobu zákon boží, složíť on tu cierkev a muožť ji uvésti v takéž zapomenutí, jakožto ona zákon boží uvedla jest v zapomenutí světu, aby ještě pohviezdali na ni řkúci: Kde jest ta cierkev, ješto se chlubila řkúci: Vdovú nejsem a pláče neuzřím. Protož ti

mistrové, ješto tak mluví o moci cierkve zamietajíce jej, súť cesta ke všelikým osídlóm, kteréž muož konečně antikrist na zvolené božie uvésti: toť puojde skrze jich umění. Neboť tolik umějí, žeť v jich umění nynie ostává zámutek spravedlivých; nebo poněvadž ti doktorové sú srdce antikristovo a na to svá umění skládají, aby zákon boží zrušili, skládali a osídla jemu
185 a. připravovali svým | uměním a zákony antikristovy opravovali a barvili svými vtipy, aby se zdáli veliké slávy majíce moc dostatečnú k dělánie spasení lidského: protož toho nemuož k jinýmu cíli táhnúti, což na nich jest, než aby skrz ně břímě na lidi spravedlivé uvaleno bylo, kteříž přichýléce se k zákonu božiemu zanetbávají zákonuov jeho jedovatých, antikristových. Protož leč by nemohli, že by jim Buoh moci s tolik nedopustil, tehda nedotisknú na spravedlivé zámutkuov nebo i smrti; nebo poněvadž hlásie zákony antikristovy, že jsu chvála božie, řád božie, viera stará křesťanská a prospěch a spasenie duší, tím hlásaním popúzejí světských a mocných někdy žalobně jako želejíce, že někteří, vytržení po svých hlavách, nevěří starým svatým, ruší a nedrží řáduo božiech a ruší starú vieru křesťanskú. Tím hlasem velmi rozdráždí duše pohanské proti bratřím, aby zvolali řevúce s hně-
Act. XIX, 28. vy: Velikáť jest Diana Efeských! A poněvadž pro modlu toliko jest mohl hněv bláznivých pohanuo býti, čiem viece pro modlu najhorší nevidomú, v níž domnievá se slepota svedených chvály boží a spasenie svého. Dále ti se hněvají pro tu modlu, v níž lež ctí najškodněji. Protož cierkev i s doktory pohryze zubuo hněvy na ty, kto by takých řáduov a chvály božie porušili aneb tak s nimi Bohu slúžiti nechtěli. Protož leč by jim Buoh cestu zastúpil, tehdy se nedovolají, aby se velikým mužóm, ješto Boha ctí s velikými páteři, zželelo bezpráví božieho a rušení chvály jeho. A
185 b. tu vždy musie býti po|puzenie k hněvóm a najviece na ty, kteříž mluví o zákonu božiem aneb jej vykládají jiným zanetbavše zákonuov antikristových a některým sprostným k haněnie řkúce: Co vy se pletete v zákon božie sami po svých hlavách nerozumějíce jemu, rozsieváte z něho nové bludy a rozumy starých svatých

zamítajíce, nebo ač zjevně neřkú, že by zákon božie blud byl, ale mlčí o něm anebo sprostné skydají bludy skrze něj přidávajíce jim, že bludy rozsievajé skrze zákon božie. By oni, múdřej(ší), nehanějíce hlúpých sami se pokusilí o zákon božie, aby jej lidu oznámili, hlúpí by jim toho nezáviděli, ale Boha by pochválili z toho, že jim, velikým, otevřel ústa v zákoně svém.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ.

Ale poněvadž sú synové antikristovi, radějšieť řkú, že cierkev svatá móž zákon skládati a spasenie lidské jednati kromě zákona božieho podle správy zákonuov té cierkve a muož cierkev římská množstvie městské ustaviti pod správú zákonuo městských, ješto v to množstvie nemuož se zákon božie přihoditi jako víno nové v staré sudy, jenž by se żpukali s tiem vínem silným, množstvie světa protivným. A poněvadž veliký sněm mistruov bazilejských z mnohých kolejí církve římské ten smysl má o zákonu božiem, muožť jej lehce skládati tu, kdežto jeho i prvé nebylo jest v jich krajéch ani v kterých sbořiech nebýval slýchán; a že mají taková množstvie přezlá, že kdy by poddán byl jich množstvie zákon božie, že by je|mu uškodil jako nové víno starým láhviciem, že by 186 a.
je zarmútil a súžil; protož řkú, že by horší byli pro zákon božie. A protož tak mluvíce, již sú všechen zákon složili i odpověděli sú jemu a ovšem jsú jej odstrčili od toho množstvie, kteréž sú unosili v bludích jako krahujec na rukú, že již padá, nač oni jej upustí. Protož před tiem množstvím, vykrmeným v bludiech, mohú mlčeti o zákonu božím anebo mluviti o něm ohyzdy, kteréž chtí. Poněvadž pálé lidi pro zákon boží, kacieřstvím jej ohlásivše před množstvím, tehda potom vždy takové pře zákona božího kacieřstvím hlásiti budú. Protož tiem činem mistři z těch kolejí dokáží svých řečí, že se učí proto, aby mohli viery brániti tak rozumějíce, aby nikdež nemohla pro jich umění hlavy pozdvihnúti, nebo

v nich cesta antikristova muož najvětčie sílu mieti. Poněvadž jeho přieští jest podle tajností skrytých pod pokrytstvím lživé dobroty aneb svatosti, aby podle činuov satanových šel všecky nepřiezně a odpornosti proti Kristu jednaje pod hlavú falešného duchovenstvie, jako by jemu služebnosť a poctivosť ukazoval: a protož mistrové přieliš mohú cesty jeho vyvoditi barvíce a život jemu podobný majíce přieliš pyšný a uměním nadutý a v rukú rozkoší rozpásený, velmi podobný vládykám, ješto sú sobě po rodu přiděli pýchu a rozkoš, velmi odporný život bolestem Kristovým, majíce takéž o spasení svém i lidském smysl podle duchu
186 b. antikristova na jeho tráveninách ustavený. Protož ji|miž lež antikristova silně proskočí.

(KAPITOLA SEDMNÁCTÁ).

Již pak o rotách farářských mnohých, ješto na místech pastýřských stojí, o těch řeč nějaká bude. Hledíce ku příkladu apoštoluov Kristových, takoví měli by býti najpotřebnějšie lidu křesťanskému, jakožto péči o dušech lidských majíce mieti, kterážto věc převyšuje jiné dobroty křesťanské tu, kdež se v pravdě podle přiekladu apoštoluo děje, jenž sú, od Krista přijavše úřady pastýřstvie nelestně služebnosť v skutku ukazovali, vytáhše množstvie z pohanstva věřiciech, kázaním čtení u vieře boží ustavili jsú, aby to množstvie věřiciech na slovu božiem stálo, číně vuoli jeho podle slova jeho. Ale poněvadž po nich měl přijeti najsilnějšie hlavní antikrist ve všelikém svodu nepravosti všem národuom lidským, po tvářnosti viery a dobroty křesťanské postaven sa mezi nimi v úřadech a v služebnostech apoštolských, v pokrytstvie skrze lež: ihned za tiem uvleklo se jest túž cestú, aby apoštolé antikristovi osáhli ta místa s auřady apoštolskými, plní duchu antikristova, aby odtud největšie odpornosť Kristovi i jeho zvoleným došla. Nebo bez těch úředníkuov nemohl by tak antikrist

veliké moci mieti aniž tak mohl by všie země mieti a všech kútuov aneb krajin osáhnúti k svému poslušenstvie, by neměl svého duchu apoštoluov svých široce po všech krajéch země rozsátých, aby tak všecky lidi i jazyky jeho duch odporný Kristovi posedl a
postavil je proti Kristovi i pro|ti jeho zákonu, aby tak vyprázdnil 187 a.
z nich Krista Ježíše se vším životem jeho duchovním a vnitřním, jenž jest život milosti rodě se z viery Kristovy. A že ten duch odporný antikristuov ustavil lid křesťanský proti Kristu prázdný, opuštěný od daruo Ducha svatého a od světla duchovního a postaven jest v přielišné slepotě a v odstúpení od zákona božího ve všelikém přestúpení, kteréž by mohlo jmenováno býti přestúpení anebo odpornosť Bohu—ta jest nalezena v tom lidu, kterýž antikrist skrze své apoštoly nalévá duchu svého jedovatého, ješto moří Krista Ježíše k tomu v lidech a učinil z nich púšť ďáblovu, kdežto ani rozum ani pravda Kristova v nich neostane, i budú jako zvieřata nerozumná, plná hovadstvie a mrzkosti, jakož skutkové ukazují: protož pak v takovém lidu prázdném a slepém antikrist odpočívá volně, ano se jemu nižádný neprotiví aniž jemu rozumie. Ač on všecky žeře, jako vuol bylinu obvykl jest hltati, a nižádný se nezarmútí, když všecky do zatracenie valem žene. Neb proto Krista, světlo pravé, moří, aby lekaje se někto pekla nezarmútil se, ale pospiechal do něho, v naději spasenie jsa ustaven bezpečně skrze apoštoly antikristovy; nebo toť má jich křivá služebnosť v úřadech nebo na miestech apoštolských, aby v bludiech lid slepý zpokojila a v naději oklamánie s světa je provodila. Nebo bez takých apoštoluov nemohl by antikrist tak dlúho pokojně panovati mezi křesťany, by jich úřad tomu neposluhoval:
jinak kdy by zjevně | duch Ježíšuo v kom jsa pohnul zemí, a 187 b.
tresktal by svět z hřiechuo. Nebo to jest dielo Ducha svatého, když přijde v kom, aby tresktal a rušil je v každém člověku a tajnosti pokryté svatostí lživú antikristovú aby je obnažil. Ale tomu odporně antikristuov duch činí, aby zpokojil svět v hřiešich, skrze lež svú odjímaje svědomie hřiechuo lidem slepým; nebo on jest člověk hřiechuo, rodě a rozlívaje hřiechy na svět skrze své

apoštoly, skrze něž osáhl jest zemi a vylévá lež svú skrze ně na svět, a oni skrze lstivá oklamánie, skrze pochlebenství, skrze sladké řeči a žehnání vylévají duch lživý jeho a bezpečenství na svět, aby se v hřiešich pokojil a od hřiechuo dále a dále odcházel, aby ponenáhlu hřiech umřel, aby nikdež v ničemž hřiech nebyl, jako i mezi pohany nic hřiech nenie, a naposledy skrze dlúhé trvánie a zastaralé obyčeje aby se hřiechové v ctnosti obrátili, v řády a v poctivosti, v slušnosť a v potřeby, v obchody potřebné, v práva, v obecné dobré: tak každý vyjde z hřiechuov pod těmi jmény a ostaví se bez svědomie a před lidmi se ctí. V těch dielech prospěli sú apoštolé antikristovi, jenž sú osáhli zemi a osedli sú kostely a počtli sú lid k těm kostelóm s jich dvory i s dědinami, aby nemohl nižádný ujíti duchu antikristova, kte(rý)ž šeňkují aneb rozlévají apoštoli jeho skrze svatosť kostela i skrze služebnosť svú jedu namíšenú, aby pili z vína kurvy veliké všickni národové země i krajiny s chutí sladkosti připravené.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ.

188 a. A že apoštolé antikristovi, rozsátí po zemi, mají první založenie v přistúpenie k lidu, odporné Kristu i jeho apoštolóm, z ciesaře Konstantina pošlé, v nadání zbožie, že ten ciesař, zpaniv papeže panstvím královským a česť slávy ciesařské dav jemu, také přikázal všudy v svém panstvie, aby kostely dělali a role s pluh k nim přidávali. Pótom pak apoštolé antikristovi, osedše ty kostely, jakožto múdřie mužie a hospodářní rozmnožili sú v hojnosti přikázaní Konstantinovo a dobyli sobě daruo panských k těm poplužím: lesuov, rybníkuo, platuo na lidech, desátkuo hojných a všecky svátosti a služebnosť svú zcenili sú a na peníze přivedli zvony i se všie země kostelní okolo vždy znova prodávají u pohřeb mrtvým. Protož nad panoše, jenž právem zemským panují, muží apoštolští mnohem viecc osahují zemských věcí skrze ne-

slušné kupčení a osobení panství. Protož počátek jich odporný apoštolóm v přistúpení k lidu jest žádosť panovánie, svobody panování, svobody těla, rozkoši, jenž jest najodpornějšie běh Kristu přijíti úřad pastýřský a péči o dušech předložíce úžitek panování světského, svobodu a rozkoši těla. Kde jest jistota té věci, že tak jest to, že by nebyl pastýř stáda, toho by panstvie k tomu kostelu nebylo a pokoje k tomu, aby pastýř bezpečen byl životem? Odejmi to dvé a nebudeť pastýř v kraji nalezen. A toho nynie zjevný duovod jest, nebo nynie mnoho pustých kosteluo jest proto, že nenie panovánie, neb je odjali. Nesmí nájemník | pro 188 b.
vlka k ovcím a nenie jemu péče o ovcích, protož co pase, když Jan X.
volně panuje a za život se nebojé? Najviece naň křivda svědčí, že břicho pase, penieze loví a lidi svodí; nebo byť která jiskra milosti k dušem lidským byla, tehdy by kromě tělesných přiečin vždy nalezl přieliš tělesnú potřebu duší lidských opatřenie, aby nezahynuly a nešly na zatracenie. Ale když toho muož zanedbati, co se dušem zlého děje! Když havran mrchy nevidí a nečije, o živých koních péče nemá: leč táhnú leč hladem mrú, on toho nečelie; ale když s nich kuoži stáhnú, ihned havran obletuje, počne jemu vigil(i)ji zpívati řiekaje: rach, rach! Takéž sú pastýři, jenž sú předložili se pásti z tuku ovec: dotud se zdá, že sú pastýři, dokud ovce střihú, mléko dojí, tučné žerú, a když nenie co střici ani dojiti, tak pastýř die: Nemohú nic prospěti u toho kostela. Protož živých i mrtvých zanedbá, nižádnému vigilijí nezpívá ani duše jeho v pekle podbá; jest havran, ješto koní živých nemuož hltati: raději, sede vysoko, bude mrtvých čekati.

A protož najjedovatější přičinú jest tomu úřadu apoštolskému přidánie panství kněžstvu té služebnosti jako přiloženie mrchy havranóm, aby najprvé nehodné táhlo zbožím k nim, aby odporně apoštolóm vcházeli k těm služebnostem. Apoštolé najprvé než sú počeli služebnosť pastýřskú vésti, zemské věci sú opustili, aby hodni byli nebeské věci zvěstovati, neboť jediné těm přileží služebnosť nebeských věcí, kteříž sú zhrdali zemskými věcmi. Protož to|mu najodpornějšie cesta jest, aby ti, jenž jsú neměli zem- 189 a.

ských věcí, aby nechtěli té služebnosti vésti. Protož co jest mohlo takú ránu uvésti na tu služebnost najpoctivějšie, jediné tak otevříti bránu nepravým lidem k ní, aby množstvie najhoršiech táhlo se v kněžstvie pro panstvie a tělesné rozkoše, nemajíce k tomu ani života hodného ani umění ani které milosti k dušem lidským. Protož kterak takoví mohú vieru Kristovu nebo stádu ukázati, jenž v sobě nižádné spúsoby života ani rozumu hodného k tomu nemají a žádosť porušenú a tělesnú ku panstvie a k rozkošem majíce? Protož bude pastýř jako vlk mezi ovcemi, aby je dávil. Protož pán Ježíš k té služebnosti pastýrské chtě mieti svatého Petra třikrát jeho tázal: Petře, miluješ-li mne? A on jemu řekl: Pane! Ty vieš, že tě miluji. I řekl jemu pán Ježíš: Pasiž ovce mé. — Najprvé se ujistil člověkem, má-li pravú milosť k němu, teprv jemu stádo to poručil, kteréhož jest těžce svými bolestmi a smrtí ukrutnú sobě dobyl. Nebo jediné ten jemu vieru ukáže nad tím stádem, ktož jeho miluje tak, aby nižádné věci na světě nemiloval ani svého života než nad to nade všecko pána Ježíše a jeho bolesti složené v stádu jeho. Protož těmto věcem nic neučiní vlk, jenž se vieže v úřad pastýřství pro zdávení ovec, aby mrchu hltal, ani v radě Ježíšově nebyv aniž jeho kdy poznal ani má milosti k němu. Protož připraven jest k tomu, aby odporně činil proti Ježísovi, aby se učinil nepřítelem bolestí jeho první po | ďáblu nade všecky jiné nepřízně, kteréž se pod nebem dějí proti Ježíšovi, jsa hovadem slepým a ciziem od viery a ode všech účastností Kristových; i víže se v takú služebnost duchovní posluhujíce nebeské slávě předloživ také v tom svobodu a rozkoši těla, žádostí hovadskú puzen jsa k tomu, které by v takové lehkosti prázdného života na světě nalezl, té po službě boží dosáhá. Protož svatý Petr a svatý Judas, apoštolé Kristovi, o takých sú prorokovali příliš hrozné věci a nazievajíce je studnice bez vody a oblaky bez dešťuo hovadských duchuo, nemajíce nižádné múdrosti ani žádosti Kristovy, jakožto hovada po tělu lezú a jakožto studnice bez vody užitka v sobě duchovnieho nemajíce, aby zamucené a v osídla zapletené radami a naučením spasitedlným

Jan. XXI, 16, 17.

189 b.

Petr. II, 17. Idáš. I, 12.

utěšili a spravili jich nesnáze, jakož bývá utěšen a svlažen žie-
znivý vodú studnice dobré, ale když sú studnice bez takých vod
živých, sú jámy k slomení hlavy slepých, aby se jich životem
peským horšili a naučením jich křivým v bludiech ztonuli, aby
tak slepý slepého veda v jámu zatracení spolu upadli. Protož Luk. VI, :
škoda nad škodami jest přidánie mrchy k těm kostelóm, aby ha-
vranové, ješto mrchu milují, vázali se v kostely pro mrchu. Ale
jiné přiečiny v tom není, jediné to, že cesta a moc antikristova,
jenž jest měl přijíti ve všelikém svodu nepravosti, i nemohl by
nikdež s takú odporností Kristovi státi v nižádném jiném úřadu
ani v jiných skutečnostech, jakož stojí v úřadu pastýřskym (sic),
a v služebnostech, v | nichž množstvie spasenie čenichá, aby tím 190 a.
činem moh(l) podkasati po(d) svuoj duch všecky větčí i menšie
vládna jich svědomím, aby procházeje jich svědomie i směril je
v svuoj duch a ukládal jim cesty podle duchu svého, a z čehož
chce, z toho jim hřiechy činie, a což bez hřiechuo usúdí, to bez
hřiechuo bude, aby spasenie světu jednal sám z sebe, z své moci
kromě Krista, ač napřed podává Krista, barvě jím svuoj duch
pod jménem Krista, domnievajíce se spasenie přijíti tu, kdež jim
smrti podává, opěkniv ji Kristem. Nebo všecko podkasal jest pod
svú moc a pod svuoj duch: lidi i vieru, aby se mohl silně proti-
viti Kristu a odjíti jemu lidi žehnaje je Kristem, i dosáhl jich
sobě a podal jich ďáblóm, vyživ je prvé sám a rozkoši své proved
skrze ně, i vehnal je ďáblu v hrdlo, a ty věci dělá skrze apoštoly
své, skrze něž osáhl jest zemi pod svú moc a pod svuoj duch
smrtedlný, jenž jest Krista umrtvil v lidech.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ.

Druhá odpornosť Kristu o té služebnosti pastýřské jest v
těch, kteříž tak duchem antikristovým přijímají kostely a vie(ž)í
se ve množství lidí pod jménem pastýřstvie jako vlci hltaví ovec.

A v tom stojé ta odpornosť jich: tělesné spojenie s lidem svázaným, smlúvy, trhové, aby sobě lid zavázali dluhem dávanie tělesných užitkuov, desátkuo, ofer a jiných placení, a oni lidu zase posvátné věci, aby kněz z práva napomínal z těch věcí, kterýchž jest dosáhl za právo na tom lidu, a netoliko aby napomienal, ale
190 b. aby mocí | připuditi mohl, také kléti i pohoniti do ciziech zemí, aby mohl, před vyššie antikrista připudě, dobývati užitkuov, které jest sobě osobil právem křivým a lakomým. Takéž zase lid slepý a svedený táhne na kněží, aby jim jich právo činil, takéž duchovní věci chce z práva mieti jako i kněz desátky a k tomu právu aby byli zavázáni všickni lidé té osady i každý člověk a kněz z práva každému člověku. Protož mezi nimi již nestojí milosť ani viera ani svoboda vuole dobré, ale právo připuzujície, od lidí lakomých a světských nalezené, a to o věci, které by měly býti věci viery a spasenie duší, aby z viery Jezukristovy šlo s obú stranú z milosti a z viery. Protož tuto již všecko zpět odporně proti pravdě Kristově jde podle těla pod právem tělesným, jakož běh panovánie světského jde pod právy, která sú mezi pánem a jeho lidem, že sú sobě z práva něčím dlužni. Pak služebnosť apoštolskú zvésti na též — to již musí kromě viery býti, cesta antikristova, odporná Kristu a jalová, v nížto není života ani polepšenie svědomie lidského, ale právo světské a pohanské a obyčej mrtvý nemaje života v sobě, kterýžto obyčej mrtvý stíhá slepota a lakomstvie v tom, že lid z práva světského žádaje duchovních věcí aneb se táhna na ně tiem právem nepodobným to z slepoty činí, neznaje toho, kterak stojí o duchovní věci, dobře-li čili zle, jestli jich hoden neb nehoden: toho súditi neumie, jediné na to hledí, že jest obyčej všem tak činiti a právo sjednané k tomu mají s
191 a. kněžími. | Takéž i kněží, na to právo dávajíce duchovnie věci, v té služebnosti slepotú se spravují a lakomstvie jich k tomu je zavazuje, poněvadž toliko šacuňky za práva na lidi sú uvedli: musie jedno za druhé odložiti, aby svému lakomstvie a neslušným šacuňkóm mohli řiekati zaslúžení a potřeba.

A netoliko v tomto nedostává se pravdy té služebnosti kněž-

ské, že tak pod právem bludným, skrze lakomstvie uvedeným. kromě viery jednají tu služebnost, ale i v tom příliš sú ztratili pravdu při té služebnosti, že při nie klíčuo nepožievají aniž jich mají aniž jich mohú mieti, s takú slepotú stojíce v té služebnosti. A že ta služebnosť pastýřská bez těch klíčuo, které jest dal pán Ježíš svatému Petru a jiným apoštolóm, nemuož jednána býti v nižádné stránce své aniž jé muož počieti pravě dělati a cožkoli tkne té služebnosti bez klíčuo, to vše zkazie a v hřiech obrátí.

KAPITOLA DVADCÁTÁ.

A že klíčové ti měli by býti umění božie v zákoně božiem položené, aby kněz, maje je, mohl skrze to umění odděliti čisté od nečistého, aby měl rozdiel mezi svatým a prokletým, aby mohl pravě otevříti spravedlivým královstvie nebeské a zlým zavříti. Ale poněvadž antikrist s svými apoštoly dávno jest zavrhl zákon božie, protož nemohú míti toho umění, jímž by dělil čisté věci od nečistých, protož bez klíčuov skrze práva nepravá a od lidí nalezená množstvie hřiešníkuov řiedí a v oklamánie drží pod tú služebností a řiedí skrz ni v domnění spasenie | zlé a najhor- 191 b.
šie hřiešníky všecky napořád, což jich svět má, a všecky přestupníky zákona božieho činí účastny Boha skrze svú lež odpornú Kristovi. Protož klíčové Petrovi nepadnú aniž se přihodí na to dílo převrácené, kterýchžto klíčuo se všie pilností požieval jest svatý Petr, děle zlé lidi od svatých věcí a zavieraje jim královstvie božie a samy čisté púštěje do něho, a to aby ne z domněnie činil, ale z ujištěnie dobrých svědomie a z pravých činuo, ani také zlých čině zámyslem z své vlastnie nepřízně ani se na koho domnievaje křivě zlých věcí ani jich súdě zlých skrze narčenie a obžalovánie křivé, ale skrze jisté uptání hřiechóv v přestúpenie přikázanie božích anebo podle nevěry, že by někteří nevěřili v Syna božího; a bez takého uptání že by súdil některé nečisté, to

by nebylo požievaní umění, ale domnění ošemetného nebo žalob křivých aneb svých nenávistí zvláštních, a v takových klíče nemohú státi. Protož všelikého člověka i každého při jeho musí súditi podle jistého rozumu zákona božieho. Protož kto jsú uptalí a neústupní přestupníci zákona božieho a nemohú přivedeni býti skrze pilnosť kněžskú, aby za to pokánie hodné činili, jakož viera učí, takýmť má zavřieti královstvie božie, odvrhaje od tovaryšstvie spravedlivých a ode všech účastností Kristových, řka jim: Nemějte naděje nižádné v odplatě spravedlivých, poněvadž se Bohu protivíte a zákonu jeho nevěříte a pokání činiti nechcete a
192 a. protož ste na cestě zatracenie. A když | by tak kněz klíčuo požieval, nemohl by následovati takových práv zamyšlených v služebnosti kněžské, nebo podle viery nemohl by nižádných užitkuov tělesných bráti k své nuzné potřebě od zlých lidí, ješto se Bohu protiví a zákona jeho nedržie. Poněvadž je vymietá od účastnosti božské, protož nepodobně chtěl by mieti účastnosť v jich zemských věcech, nebo oni ihned by chtěli skrze něho účastní býti božských věcí, jichž hodni nejsú protiviece se Bohu. Protož nižádným právem nemohl by od něho dobývati věcí duchovních, když by on na ně nevzložil práva svých šacuňkuo. A protož odvrha práva zlá a následuje viery v své služebnosti musíť od viery všecky hřiešníky, kteříž přestupují přikázaní božie, od svatých věcí a na to by měl mieti klíčuov, jenž jest umění zákona božieho aneb smysl jeho, aby mohl súditi při všelikého člověka a vinu podle rozumu viery a zákona božieho, nebo že přestupují přikázaní boží anebo že je drží a to by nebo ku pokání měl navésti anebo neústupné přestupníky odlúčiti. A že k těmto věcem stojí boží slova, toto jest přikázal pán Buoh knězi prvnímu zákona
ev. X. 8—10. starého, aby chtě službnosť Bohu činiti podle svého úřadu nepil nižádné věci, kterú by se opiti mohl, aby moh(l) poznati aneb súditi mezi čistým a nečistým, mezi svatým a prokletým, nebo opilý a blázen, jenž smysla nemá, toho nemuož Bohu k libosti dělati. A potom kněžstvo některé nalezl, ani to přikázaní boží
h. XXII, 26. zrušili, i žaluje na ně řka: Kněží opustili sú zákon muoj a nemili

jsú | rozeznání mezi čistým a nečistým, mezi svatým a prokle- 192 b.
tým. A tak zjevno jest z slov božích, že jest to zákon od Boha daný kněžím, aby vždy ve všem dělili čisté od nečistého a tu klíčuo pravě požievali, nebo pán Buoh nenávidí všeliké nečistoty na lidech a na komž jest co nečistého, každého zamietá a u mrzkosť má. A ta všeliká nečistota, která na lidi padá aneb kteráž muož upadnúti, ta skrze přestúpení přikázaní božiech upadá. Protož služebnosť knězova jest řiediti lidi ke cti Bohu podle přikázaní jeho a což by nemohl k té čistotě přivésti svú pilností, to aby odlúčil a svázal jako prokleté před Bohem a jinak aby nic nečinil, aby koho nečistého chtěl Bohu přičísti anebo v účastnosť božských věcí přijíti: tiem by přestúpil zákon sobě daný od Boha a potupil by jeho a pohaněl by služebnosť svú a mrzkú by ji Bohu učinil a pomsty by od Boha zaslúžil jednaje mrzkú služebnosť před ním.

Protož z těch věcí muož známo býti, že služebnosť kněžská jediné u klíčiech moc má a prospěch, kteříž by je měli, když skrze ně mohú súditi mezi čistým a nečistým a lúčiti nečisté od čistého. A že té moci ani umění jinde nemohú se naučiti, jediné v zákoně božím, nebo sám zákon boží jest nepoškvrněný: protož Žalm CXVIII 1.
jsú blaženi nepoškvrnění, kteříž chodí v zakoně božím. A protož jiné uměnie nemuož dáti knězi aneb jinému člověku toho poznání, co by čisté neb nečisté bylo, jediné sám zákon boží, v němž Buoh ukázal jest, co jest před ním nečisté a co čisté. Což přestupuje ten zákon, to nečisté, a což | činí ten zákon, to před ním čisté 193 a.
jest. Protož dokudž služebnosť kněžská řiedí se podle zákona božího, líbí se Bohu a prospievá spasenie lidskému, a pakli není rozum zákona božieho v kněžích, že jeho nevědí a jinak lid Bohu přičítají po svých právích zamyšlených nebo po přízni tělesné sdobříce se s lidem zlým, přestúpícím zákon ten, jenž sedají o dobré stoly i žehnají jej a Bohu jej přičítají, an jest zlořečený před Bohem: tehdy jich služebnosť jest slepá, poběhlá a lotrova, ješto zpět proti úmyslóm božím jednají to, což se jim líbí, na oklamání lidu toho, kterýž spravují. Nebo opustiti saud zákona

božieho při té služebnosti kněžské jest jámu zatracenie lidu ko-
Luk. VI, 39 pati věčného i sobě, aby slepý slepého veda, oba v jámu zatrace-
nie upadla. Protož poněvadž klíčové, Petrovi daní, stojí podle súdu
zákona božieho a podle pravé rozumnosti jeho, aby skrze to po-
znáno bylo prokleté a svaté, aby dčleno bylo: tehda ti klíčové
vzdalují se od širokých osad, které sú faráři osáhli, každý k svému
kostelu, což najviece mohl: někteří veliké město a k tomu vsí ně-
kolik a někte(ří) veliký okolek vsí a v těch osadách plno jest
přestupníkuov, pod kteréžto osady nebo kostely osáhli jsú celý
svět hřiešníkuo a rozměřili sú je k těm kostelóm, jakož z nich
mohl najviece přiděditi k svému kostelu: to šťastnější, lepší los
naň spadl než na jeho súseda: naveze plnú stodolu desátkuo! Pro-
tož osáhnúce toliké množství hřiešníkuov, kterak k nim požievati
budú klíčuo podle súdu zákona božího, aby nečisté přestupníky
193 b. odvrhl | a zavřel jim královstvie nebeské? Nebo ti všickni hřieš-
níci povstanú proti faráři, kterým jest zavřel královstvie nebe-
ské a od svatých věcí je zamítá jako pekelníky, a snad muož
řiedký nalezen býti čistý z toho množstvie osady. A půjde-li fa-
rář podle klíčuo, musie všem zavříti královstvie nebeské, nebo sú
bezmála přestupníci přikázaní božiech a tak jsú nečisti a Boha
nehodni i všech účastností jeho. Protož co jim ten farář bude do
pekla je odsúdiv? Nic jiného než mrzák vražedlný a nemilec.
Protož nijakž k takému rozumu lid světský a neznámý Bohu ne-
dbal by kostela s takým panstviem a s těmi mnohými užitky tomu
knězi, který by je Boha odsúdil i všech věcí křesťanských: ani
proto kostel dělali i zbožie k němu přidali a osadili na tom kněze
jako havrana na mrše, aby hltaje mrchu nezaletěl jim, ale spa-
sení jim dohodil, křtil, oddával, mazal, žehnal, a což oni chtí
činil jim, pokojně se usadiv na jich mrše. Protož to spasení aby
jim bylo zapřieno, proněž sú kněze najali na tolikých užitciech,
hněv veliký toho lidu: aniž by strpěli takého kněze. Protož kněžie
jediné vezmúce klíče svatého Petra, tehdy nebrzy kde který ostane
u kostela a musie mnoho kněží mučedlníkuo býti od nynějších
křesťanuo poběhlých a dávno svedených v bludy antikristovy.

A protož z těch věcí pověděných muož známo býti, že takové osáhnutí množstvie lidí zlých k jednomu kostelu pod práva připuzujíce skrze moc nijakž nemuož to státi na jiných lidech pokojně, jediné | na těch, kteříž sú odstúpili od Boha a od jeho zá- 191 a.
kona, aby kněží byli vlci hltaví a havranové krkaví, milovníci mrchy, aby panovati mohli, svobodu a rozkoši těla, život prázdný, lehký, sytý, smilný aby vedli a lid jich, kteréž žerú slepé přestúpenie zákonuo božských naplněný, ničehéhož dobrého nevědomý, jenž sobě úplně pokoj učiníce před zákonem božiem, aby toliko pod právy stáli a pod mocí světskú; neb farář chce sobě tak osadu osedlati k takým šacuňkóm a ke mnohým užitkóm, aby jemu je musili bez ujmy vyplniti jako úroky panóm svým i music moc světskú k tomu mieti těch panuov, kteříž sú jemu kostel prodali aneb na dařích dali, u těch, ješto jich lidé ti k jeho kostelu slušeli, aby jediné lid pudili k svým úrokóm a k fářařovým desátkóm. Protož nemohú výše té služebnosti zvésti než pod práva světská s lidem vjíti a na ta práva moci světské připuzujície požievati a z práva napomínati jedni druhých: lid z práva chce od kněze tomu, co se Boha a svého spasení nadějc uplativ to hojně, v čemž sobě spasení skládá u něho, a kněz poněvadž pán i pastýř na obě straně přikazuje a chce míti, aby jemu domuo snesli a svezli to, čehož on najpilněji pase u toho kostela. Protož k tomu běhu podobně klíčuo požievá aneb jinak jemu protiven byl, aby mocí na něho tiskl, klel, pohonil: tu moci klíčuo požievá.

KAPITOLA JEDENMEZCIETMÁ.

Druhé klíčuo požievá při ohledánie svědomie na zpovědi, pokánie ukládajíce a moci klíčů | v rozhřešovánie požievajíce, ukazu- 191 b.
jíce a řkú, že nějaká říkajíce slova, moc rozhřešenie mají: když ruce kladúce řiekají ta slova, tehda všecko odpuštěno bude; ale takové rozhřešují, kteříž mají nepřestávajíce hřiechy v sobě, že ty hřiechy, kterýchž je rozhřešují, potom je ihned dělají, nebo

ani vuole ani úmysla ani života hřešícieho sú nepromĕnili: zač
sú pokání na zpovĕdi přijali, to i s pokáním bez přestání dělají.
Protož to jest lež antikristova, nebo ani zpovĕdánie rozhřiešení
jest klíčuo požievánie, ale zjevným bludem zklamánie. Nebo ne-
odpustí Buoh nižádnému hřiechuo, jediné leč prvé odstúpí od
nich vólí, úmyslem i skutkem. Protož jich rozhřešovánie a přitom
klíčuo požievanie jestiť jako skutek kejklířú a čarodějníkuov,
ješto se po nich zdá, by něco bylo, ano lež. Protož kněží odvrhše
zákon božie v požievanie klíčuo v nižádném rozumu ani v skutku
ani v kterých sloviech nemají moci ku požievanie klíčuo aniž
jich mohú mieti jinak; nebo v ničemž jinak nemohú poznati
čistého a nečistého před Bohem než toliko v rozumiech zákona
božieho aniž muož kto ustaviti člověka čistého na zpovědi aneb
jinde, leč jeho ustaví v zákoně božiem plným srdcem: jinak roz-
hřešuje-li jeho, vždy nad ním velikú lež koná.

Protož to ósáhnutí osad k kostelóm a pod práva připuzujície
skrze moc světskú jest zapletenie antikristovo ke všelikým od-
pornostem Kristu Ježíšovi hotové a jest najprotivnějšie služebno-
195 a. sti apoštolské a jich svobodě: | nejsú posláni k takým zarube-
n(ý)m, ale ke všem lidem na světě, aby jim vieru zákona božího
kázali, a ktož ze všech uvěřie čtenie Kristovu, ten aby ostal
člověk Kristuov. A k takovým sú apoštolé ukázali služebnosť
úřadu svého z milosti, odvrhše ty zisky zemské, to panování
ohyzdné, přimiešené k služebnosti pastýřské. Protož nižádných
zápletkuov těch rozměřených osad ani skrze věci zemské komu
přivázanie bezděčného majíce i mohli sú svobodně klíčuo požie-
vati ke všem lidem a všecky i protivné vieře svázati a odvrci od
svatých věcí. A z tohoto muož známo býti, že vždy musí svoboda
býti ku požievanie klíčuo těch, kteříž sú došli pravého rozumu v
zákoně božím a věří, že jinak ani jinde nemuož státi moc klíčuo,
jediné toliko podle súdu a rozumnosti zákona božieho. Pak takoví
musí svobodni býti od zápletkuov antikristových v tom, což na-
před pověděno jest o nich, že ti, kteříž pod právy světskými a
lidskými vedú služebnosť pastýřskú zaple(t)še se s světem, ne-

mohú klíčuo požívati aniž jich mají takoví havranové osedlí na mrše.

KAPITOLA DVAMEZCIETMA.

Takéž musí svoboden býti od úmysla kúzedlničího, kterýž držie cierkev římská o klíčiech u nějakých slovích je majíci nad hřiešníky nepřestávajícími hřiechuov jich požievajíci a v kletbách nepravých a v jiných pomstách požievá klíčuo do pekla posýlajíci ty, ktož se jé protiví. Opět musí svoboden býti, ktož chce klíčuo požievati podle súdu zákona božího a svazku nevinnosti od milo- 195 b.
sti a přiezně nepravé. Nebo sa raněn nenávistí proti některýmž, křiví rozum pravdy proti nim, sáhaje nemilostí ukrutnú na ně, tieže jim hřiechy váže nežli Buoh. Protož tu nemuož státi rozum zákona božího a tak klíčové zhynú, když chýlí prvé k zavržení, nežli súd vydá zákon boží, až se jeho hněv na saudě posadí. Takéž milosť a přiezeň nepravá v hotově od pravdy odstúpí. Ač velmi nehodni před Bohem budú, ale že sú kněží přietelé, zovú jeho k stolóm a některých daruo podávají, starého piva konve (s)ielají, pěkně v oči mluvie, kněze pochvalují: tuť mnohé srdce kněžovo odměkne jako Samsonovo, když o něm Dalida chlácholila. Protož neodpustí-liť jim všeho, ale napolyť přehne jich hřiechy a dáť jim své požehnánie a přičteť je Bohu. Protož ku (p)oživovaní klíčuov musiť býti svobodné srdce od přiezní tělesných a od nenávisti a od slepoty, v niež stojé nevědomí pravdy, kteráž jest v zákoně božím. Protož čarují mnozie, ale ne klíčuov požievajé.

KAPITOLA TŘIMEZCIETMA.

Ješte o těch osadách mluvíce, muožem znáti, že ten záplotek najhotovějšie a přezlý u těch osad k oklamání všeho světa, jenž jest změřen pod ty kostely, v nichž sluhy antikristovi vládnú

majíce duch najodpornější Kristu Ježíši, aby všecky prolili tiem duchem jedovatým majíce moc nad tiem lidem učiti jej, což chtí, aby jim nižádn(ý) nesměl odepříti ani jich duchu v čem zkušo-
196 a. vati, jakžkoli oni budú lháti, aby na|pořád pili jed antikristuov z jich úst, nesmějíce ničemuž řieci zlé ani pomysliti o vieře jinač než tak, jakož antikrist chce. Tak sú sobě lid podmanili a podkasali sú je pod ty kostely, aby jeden nesnadně ušel jich duchu, i unosili sú je v svých bludích jako krahujec. Tak jest prospěl antikrist skrze ty osady a to múdře, jako pilnosť o jich spasenie maje, aby nižádná duše nebludila majíci svého pastýře doma u svého kostela.

(KAPITOLA ČTYŘMEZCIETMÁ).

Třetie rána jest na těch, jenž chtí faráři býti nebo sú u těch kosteluo, k nimž jest množství hřiešníkuov přivázáno duchem antikristovým i sami kněží, nebo kněží nesnadně mohú dveřmi vjíti k těm kostelóm s té strany, nebo najvyšší antikrist tu moc sobě jest osobil, aby bez něho dobřie skutkové nebyli platni, když by on k nim svého požehnání nedal a neodpustil. Protož ani služebnosť farářská anebo pastýřská státi by nemohla bez jeho odpuštění a potvrzenie a tomu řiekajé péče duše a ta péče duší jest u prodaji: musí ji kúpiti u biskupa a kúpě ji i nemá péče o dušech ani biskup ani farář. Protož tak kupuje nezřiezeně duchovní služebnosť jest svatokupec a padá v prokletí s. Petra, jenž jest proklel
Skut. VIII, 20. Šimona, když podal peněz za moc Ducha svatého, i řekl jemu: Penieze tvoji buďte s tebú na zatracenie, žes se domněl dar Ducha svatého za penieze kúpiti. A tuto se kupuje úřad služebností duchovních skutkuov, jenž přieslušejí k spasení duší i péči o těch dušech má kupovati a některým se udá kupovati několikkrát
196 b. to | záduší aneb služebnosť pastýřskú, nebo u papeže kupují listy s jeho mocí a s povolením ten kostel a potom opět od biskupa kupují potvrzení a péči duší a potom od pána poddacieho: skrze

službu nebo skrze prosbu aneb skrze dary dosáhne kostela. A ty věci, poněvadž duchovních věcí dotýkají aneb k nim přislušejé, neměly by býti ani kupovány ani prodávány podle žádosti lakomé, proti Bohu chtiece tu panovati a rozkoši vésti i jíti v to svatokupecky, duchovní věc za tělesnú kúpíce. A opět skrze duchovní v zemské lézti věci, skrze duchovní služebnosti dosáhnúti panování pohanského a panovánie a bohatství a s tiem vběhnúti v život rozkošný a sodomský, v poběhlý skrze přiečiny duchovenství — tu s té strany nové hřiechy na se berú; a jelikož ta služebnosť duchovních věcí dotýče, tak skrze Boha hřešie v hřiechy tělesné lezúce skrze jeho věci duchovnie, kteréžto Bohem spuosobeny jsú na zkažení hřiechuo skrze ty svatokupce, sobě cestu hřiechóm připravují. Protož ti hřiechové musí těžšie býti než jiní hřiechové. A ten uvalé se v ty hřiechy i bude úředníkem, který by skrze ten úřad měl rušiti hřiechy na mnohých. Protož kterak nepodobně ten úřad povede na zkaženie, poněvadž sám skrze hřiechy násobně uvalil se jest v ten úřad. Protož v toto padá takový každý, což dic pán Ježiš: Ktož nevchodí skrze dvéřc v ovčince ovčí, lotr a zloděj jest; a zloděj nepřijde pro jiné, jediné proto, aby kradl, mordoval a zatratil. To jest prospěch u kosteluov lotruo | svatokupeckých, aby lid zmordovali na dušech skrze duch lživý a jedovatý antikristuov a v zatracenie jej vehnali.

A netoliko tak hřešie kněží, kosteluov svatokupecky dobývajíce, ale i páni světští i panoše hřešie svatokupectvím mnohými obyčeji. Najprvé a najzjevněji — vezmúce peníze mnohé aneb dary nebo krmě nebo jiné věci i dávají za to kostely, a někteří páni dávají pro přiezeň kostely nehodným, a v tom bludu mnoho jest vládyk, ješto dávají kostely nestatečným přátelóm, jenž by nebyli hodni sviní pásti, neřku duší lidských. A někteří dávají z prosby pochlebné nebo pro jiné přiečiny nehodné, skrze něž se koná hřiech svatokupecký, ač jich takoví neváżie. A někteří vetují aneb se zakládají o kostely takto řkúce: Oč platí, pane, že nedáš synu mému kostela? A pán die: Platí o padesát kop, že dám. A on die: Platí. A pán dí: Já dávám synu tvému kostel: dajž mi

padesát kop! Podobný se trh nahodí, ješto muož mnoho lichvy přinésti; zpeněží on mnoho mší a svatých hodin, postiehaje svých padesáti kop. Tuť očistce potřebí bude.

Protož hledíce k tomu násobnému hřešení skrze ta záduší, nebezpečné jest a strašlivé světskému člověku, knížeti nebo pánu mieti poddacie biskupstvie aneb fařářstvie; nebo dá-li je zlému pro penieze, pro dary, pro službu tělesnú, pro přiezeň světskú, pro přátelstvie, pro pochlebenstvie, běda jemu s tím poddaciem bude, neboť má věděno býti, že poddacie není toliko kostel ka-
197 b. menný nebo oltář, ale jest moc k duchovním služebnostem. Protož poněvadž duchovní věc jest, neslušie prodávati ani kupovati, ale darmo dávati hodným, aby prospěli skrze ni, poněvadž jest k službě na spasenie dušie připravena, aby kdež sú odstúpili od víry páni i kněží, protož kupují a prodávají poddacie jako voly nebo krávy k zabitie a těží na všem zisky tělesné. A protož těmi běhy zapleteno jest to duchovenstvie a smíšeno s těžkými hřiechy.

KAPITOLA PĚTMEZCIETMÁ.

Ale najprvé mezi křesťany nebylo takých osiedl ani osobenie kosteluov pod moc světskú, nebo obce prvniech křesťanuo měly sú svobodu k volenie biskupa aneb jiného kněze hodného k správě duchovní. Protož mezi nimi nemělo jest miesta takové prodávaní a kupování svatokupecké, ale potom, když antikrist najvětšie sílu vzal jest skrze moc světskú, tak jest země počtena a rozměřena pod kostely, a kniežata světská a páni—tak se jim líbilo k jich panstvie v světě, aby sobě osáhli poddacie a tak aby jedni prodávati je mohli druhým, draho je zcenivše. A kněží také tím obyčejem, jakož jest pověděno, kupují u pánuo aneb jinak křivě dosáhají kosteluo od nich a potom již u právo kostelové vešli sú, aby je kněží tak nepořádně kupovali a k nim přicházeli a páni aby již bez hanby prodávali je anebo na dařiech po přiezni dávali

je zlým a nehodným. A poněvadž všecka země jest počtena a směřena pod ty kostely, jimiž svatokupečtí páni (a) kněží vládnú, jisto jest, že ne|ostává kněžím pravým miesta k kázaní čtení v 198 a.
pravdě, nebo páni sú se sešli v jedno s kněžími svatokupeckými v duchu antikristovu proti Kristu, pochlebují sobě a pomáhají jedni druhým a požievají jedni druhých a tak sú silní nepřítelé Kristovi osáhše ta místa posvátná, k nimž jest všecka země změřena, nedadic místa pravdě Kristově. Protož nynie nemohl by Kristus poslati apoštoluo svých, aby kázali čtenie všemu stvoření, nebo moc dvoje osáhši všecky kúty země pod kostely a pod svá panstvie v jednom duchu antikristovu nedopustí nikdyž kázati čtení světu proti zlostem, v kterých jest antikrist spokojil svět. Proto již apoštolé antikristovi v pokoji zpievají čtení latině světu, pro něz se svět nehněvá, že sú jemu čtení uvedli v sladké písnice s vysokými hlasy a nábožnými notami, kadíce čtení a světla mnohá zapalujíce, zvoníce. Tak v sladké jíšce připravili sú čtení světu, aby slyšiece v ciziem jazyku a v zvuku pochotných notami nemútili se pro ně ani se k hněvu popúzeli, poněvadž jemu neuvodí bolesti tak ta pieseň. Než oni apoštolé, když jsú kázali čtení proti světu a trestali svět z jeho zlosti, zemřeli sú od něho. Protož mnohé věci nyní antikrist činí nad apoštoly pro čtení, jenž velmi ctí čtení a přeje jemu skrze kadidlo a světla mnohá, když se zpívá latině a po něm se ofěra vleče. Ale když se česky káže na jeho pýchu, tu přeje žaláře smrdutého s hovny.

Ale že tyto věci dosti známy jsú, protož jediné tuto pohleď|me, 198 b.
v jaká osiedla viera upadla jest, že ty všecky věci světské i duchovní na to sú zvedeny aneb připraveny, aby vieru tak utiskli, aby nemohla dchnúti ani místa mieti. Protož jest-liť v kom, music jemu s ní teskno býti od toho lidu najhoršieho, jenž, pod jménem viery jsa, ústy ji líbá a blaží tu, kdež o ní nic neví aniž její vuoně v čem číti múž, a když se zjeví v kom v sloviech pravdy, tu pohrdlky dává a kacířstvím ji kydá. Protož najlstivějšie lid a najodtrženějšie od duchu Ježíšova a najhotovějšie vždy křižovati Jezukrista a prázdniti ven moc kříže jeho a jeho v posměch mieti.

KAPITOLA ŠESTMEZCIETMÁ.

Ale ještě o prodávanie poddacieho světských pánuo apošto-
luom antikristovým jest vážné pověděnie, že těžké hřiechy na se
berú, nepřátelóm křieže Kristova tak nezřízeně prodávajíce neb
dávajíce za věci zemské a hřích veliký svatokupecký na se berúce;
druhé, že nepřátelóm kříže Kristova prodávají neb pak darmo
zlým dávají. Co dávají? Kostel ne holých zdí, ale ten kostel, k
němuž sú osáhli mnoho lidu. A když má zlý kněz ten kostel v
své moci, tehda ma ten všechen lid v své moci, který sú k tomu
kostelu právem zemským přidědili. Což tehdy ten lid jest? Stvo-
ření božie jest, kteréž on sobě k libosti i ke cti stvořil, a jest
ten lid kúpen od Krista a zcenèn bolestmi jeho. Komu jest pán
prodal ten lid, kterýž jest Kristus sobě kúpil krví svú? Ten lid
pán prodal jest apoštolu antikristovu, nepříteli uhlavnímu Kri-
199 a. stovu, aby to, což | chtěl mieti Kristus v tom lidu, to aby posel
antikristóv zkazil v nich; a Kristus je kúpil svú krví a smrtí svú
těžkú k tomu, aby život dal jim, a apoštol antikristou kúpil je u
papeže, u biskupa i u pána na to, aby pro svój rozkošný život
zmořil, kteréhož jim Kristus bolestně dobyl. Nebo ten, jenž se
jest tak nešlechetně toho lidu dokupčil, dveřmi jest nevšel, ale
jinudy kromě dveří, protož lotr a zloděj jest, a to dielo jeho jest,
aby kradl, mordoval a zatratil a s tím nemá v svú rukú jiného
než smrť a zatracenie. A to dielo ihned padne na úsilé Kristovo,
aby on dělal v lidech svú smrtí život, a pak posel antikristuo
tomu životu aby dělal smrť, aby zabil a zatratil. Protož Kristus
kupuje a pán prodává; což Kristus kupuje, to pán prodává. K
čemu Kristus kupuje? K životu a k spasení. A k čemu pán pro-
dává? K smrti a k zatracenie. A to jest příliš hrozná věc a ne-
čitedlná, jako by nebyla, a jest bez vypravení těžká odpornosť:
člověku proti Bohu vésti. Ten člověk nemá nižádných hřiechuo
na sobě tak odporných, ješto by jimi mohl tak zlú věc provésti
proti bolestem Kristovým jako tímto během. Nebo jinými hřiechy

množ v sobě křižovati pána Krista, ale tímto prodávaním mnohého lidu v moc nepříteli Kristovu zabie ve všech ten život, kterého jim Kristus dobyl svú smrtí. Pakli jest v kom nebyl ten život, ale také aby nemohl býti pro toho, jenž přišel kupecky, aby kradl sobě v svój duch, aby život smrti Kristovy nemohl tam.
Nebo ten nepřítel zastúpil jest cestu všem | milostem božím v 199 b.
tom lidu odporným duchem antikristovým jedu nalévaje. Protož pravé jest, aby kradl a jiné aby zmordoval a všecky zatratil. Pane! Chceš-li, pomni, žes na to zlé prodal kostel poslu antikristovu a dal si jemu moc tím trhem nad lidem, který jest sobě kúpil Kristus svú krví, aby tu nepravú moc maje od tebe, odjal skrz ni Bohu lid a nedopustil na něm ostati bolestem Kristovým. Protož pochlub se tím, že máš poddacie a že tvé panstvi dražšie jest sto kopami pro poddacie! Pakli jsa potrestán, rozhněváš se ani mluviti budeš z hněvu: Ha! Já dám mnichu neb leckýmus čertu! Neprchaj mnoho: ještěť sú tebe nepotkaly ty věci, kteréť ukázány budú; a když přijdú, volil by ty raději býti poddaciem záchodu smrdutého snáze než vzíti na se brímě pomsty, kterú si utěžal na kostele pod(d)ávaje jeho na potupu bolestí Kristových, odjímaje právo Kristu nad tím lidem, který jest osáhl kostel tvuoj, který si poddal v moc nepříteli Kristovu i s tím lidem, který ste přidědili tomu kostelu. Protož to jest předivné myšlení a nedomněné oslepení v těch křesťanech, v kněžích i v pániech, že tak kupčie v tom lidu bez strachu. Toť je Kristus kúpil sobě mzdú najdražší krve své; potom je pán opět kupuje a ten bez milosti vozí na nich, zapřáhá je jako hovada, več zamyslí; pak již třetí kupec na túž kúpi farář: ten u papeže kupuje lid ten, a papež jej prodává v moc tomu, jehož nezná aniž ví, člověk-li jest čili ďábel vtělený, a tak ani lidu zná ani toho, jemuž lid prodává,
leda on zlato | vzal od vlka, aby lid dral. Takéž u biskupa doma 200 a.
kupuje je. A ještě ta dva trhy neprospějeta, musie pána poddacieho hledati s třetím. Protož pán na kúpení Kristovu i na svém třetímu kupci prodává ty lidi jedné také, aby dral, moc maje nad nimi jako i pán: také do klády sázie pro úroky a pro jiné

užitky pohoní, klne. Protož jiného v těch třech nemúžem shledati, jediné žeť trhy dějí o lidi jako o hovada a jako o voly, aby jimi orali, a o krávy, aby je dojili a jiné užitky tělesné aby jimi jednali. Nebo ta dva pány, světský a duchovní, k jinému neměřita, jediné porobení lidu pod břemena těžká, aby vždy stonali pod nimi. Ale až třetí kupec přijde a tieže těchto, kterak sú jeho kúpi kupovali nepotázavše se s ním o to ani jeho poctivše na tom a svým kupováním zkazivše jeho kúpení na tom lidu a odjavše jeho kúpení i činili sú z něho zisk ďáblu: ó, byť bylo tu chvíli řieci horám: zakrýte nás, ať nehledíme na tak hrozného súdci! Ale nynie vše se to zdá smiech a blud.

KAPITOLA SEDMMEZCI(E)TMÁ.

Ale jakožto tuto služebnosť pastýřská aneb dobytie úřaduov jich žalostně s mnohými vinami vypravuje se, tak práce služby jich a užitkové té práce s pohaněním jaloví jako dřevo snědené a prolezlé od červuo nemajíce nižádné chvály ani užitka, jediné hoře a bídu a plač na jich dílo. Nebo všecko pořušen(o) a v smrti postaveno dílo jich, nebo mluvíce o pravé dobrotě skutkové za-
200 b. slúžilých, podle slo|va božieho musíme mieti kořen dobrý. Protož
Jan. XV. on dí: Já sem kořen pravý vinný, a vy jste ratolesti. A že ratolesť sama od sebe nemuož ovoce dobrého nésti, nestojí-li životně při kořenu, a nebeře-li moci z něho, uschne. A toť nám všem jest, když v něm živú věrú a milostí nestojíme: života milosti nemáme v sobě aniž muožem mieti kromě něho, protož nižádných skutkuo zaslúžilých a Bohu milých nemúžem činiti. Protož i ten lid protivný Bohu, v ďáblu stoje, ovoce smrti dělá, ač se stkví úřady a duchovenstviem pokrytým a mylným zevnitř, ale v tom zjeven jest, že lotrovsky živ jest, lotrovsky se vkupuje v ty úřady na potupení pána Ježíše a vždy to přezlé kupectví vede a pase život tělesný na to. Protož o nich mluví apoštol Kristuov, že sú stromové podzimní, neplodní, dvakrát umrlí, z kořen vyvrácení,

vlnobitie ukrutného moře píny vznosie hanby. A poněvadž sú umrlí bez života božie milosti, nemohúť dělati skutków libých Bohu, než ovoce smrti dělají, rozlévajíce jed antikristuo na svět a mrtvíce jim lidi a služebnosti ty zevnitř z samých obyčejuo umrlých podle zákona hlavy své, antikrista, vyměřené. A ty věci konají s jakýms zvukem bublavým se řváním v chrámiech, ješto jiný lid obecný nemodlí se tak hanebně, chodíce s knihami velikými po dvoru, bubnujíce: fam, frr, fam, frr, rozkazujíce čeledi posly, túlajíce se okolo vsí, jakás zamyšlení umrlá z obyčeje zavázaného páchajíce, ano hanba dívat se takému zabývaní masopustniemu. | A to by i těch věcí posměšných neuměli, by to vše 201 a.
nebylo napsáno a ustaveno jim. Ti pak jiné mají vésti i nemohú jinam vésti než tam, kamž sami jdú. A těmi modlitbami smíchu hodnými a prodávanými aby jimi ještě z pekla pomáhali dušem, to vše skrze diela antikristova mohlo jest svatostí slavnú postaveno býti. A že to vše, což jednají v tom kněžství, penězi zceněno jest během svatokupeckým: mše prodávají, vigiljí, žaltáře, oddávanie, křest, zpovědi, olej, pohřeb, zvony a což od nich žádají, toho jim darmo nedávajé, neb sú darmo nevzali od svého otce, antikrista. Takéž darmo od kněze nenaděj se smilovánie: toť jest v Čechách dávné zpívanie. Nebo najprvé chtiece Bohu tak slúžiti nabrali sú na to dědin, platuo, desátkuo, šacuňkuo, a druhé znova musí jim všecko platiti. Protož jich služebnosť všecka svatokupectvím a kacieřstvím prolita jest a to podle saudu doktoruo a papežuo i sněmu za najvětčí kacieřství odsúzeno jest mezi křesťany. A někteří z doktoruov řkú, že svatokupci sú kacieři a kněžstvo v nich neostává, to jest, že tratí kněžství moc pro svatokupecké kacieřství. Ty věci přieliš hrozné sú mezi křesťany zjevně sebú ukazujíce, že antikrist, najvětčí odpuorce Kristuo, svými diely mezi nimi panuje. Když všecko množství křesťanuov oklamaných a slepých v domněnie Krista hledá, nediem v pravdě a v jistotě, ale v ošemeti omylné, muož se domnievati, že někde nějak hledá, kdež nenalezne. A ovšem u anti|krista 201 b.
a u jeho čeledi nenalezne, ješto moří Krista a sám se v užitek

spasení slepým klade; Krista jim nastrká k voku, ale sám se klade v užitek lidu, a podle těch věcí Kristus nemuož jinak cesty k lidu mieti než tak, jakož jeho antikrist ukáže aneb podá lidu. A on jeho vždy tak podá lidu, aby pod ním sám se zziskal lidu a tak skrze Krista dosáhne lidu. Protož jeho nepřiezeň nemuož poznána býti, kterú proti Kristu vede; nebo před ním jde proti němu, ukazuje zevnitř přiezeň k němu a pod tau vylévá nepřiezeň proti němu jako Jidáš, líbaje jeho, ukazoval znamení přiezně a pod tiem líbaním svú uhlavní nepřiezeň vylil a uvalil ještě na něho. Též tuto s velikými náboženstvími, s poklonami, s slavnostmi, s posvěcováním, s žehnáním a s najvětčími znameními svatosti mylné puojde povyšuje jména Kristova s velikými hlásy, s klekáním, s nizkými hlavami, s poklonami vážně a za tím všecko hledá vykořeniti srdce Ježíše Krista v jeho pravdě podle moci jeho duchovní, aby pravda čtení jeho a život chudý, pracovitý, pokorný jeho nikdež miesta neměl ani kázán byl. Protož tyto věci velmi jsú skryté u té nepřiezně antikristovy, nebo se odievá službú a poctivostí Kristovú. A že ty nepřiezně a odpornosti proti Kristu jdú najviece skrze apoštoly antikristovy kostelní, ješto sú všecku zemi osáhli a směřili pod ty kostely a skrze ni všechen jed rozlit jest antikristuov na zemi k otravení lidí mnohých po zemi.

KAPITOLA OSMMEZCIETMÁ.

202 a. Těch věcí teď stránku pravím, jakž mohu, velmi dávno zašlých a od světa přijatých, jimiž svět zapleten jest a vězí v slepotě a v bludiech od toho, jenž jest člověk hřiecha, jenž porodil všecku zemi v hřiechu mnohotvárném. A o tom bylo by najpilněji rozuměti, kde najzjevněji potýká se s Kristem s svými odpornostmi, s křivú svatostí oděnú. Nebo proto má jméno antikrist, že drží odpornosť proti Kristu takovú, aby zkazil aneb ven vyvrhl

Krista a sám aby zuostal na jeho místě. A to vše má rozuměno býti pod pokrytstvím takovým, aby lid na něho hleděl jako na službu Kristovu a na jeho poctivosť a chvále takovú poctivosť. Ač také mnozí mohú znáti nepřiezně a odpornosti v tom, že sluhy Kristovy pálí, stínají, v žaláriech hnojí a moří, a přitom jeho život peský, rufianský a lotrovský, s kterýmžto vede odpornosť proti Kristu a čtení jeho odsuzuje a v těch věcech zjeven jest. A v tom také velmi odporně stojí proti Kristu, že sobě osobuje moc boží a moc Kristovu jakožto v tom, aby lidé neměli moci dobrých skutkuov činiti: kdež by on nedopustil, nepožehnal a nedal své moci, aby ti dobří skutkové nebyli platni k spasení; ač by ty skutky dobré Buoh přikazoval činiti a když by je on zapověděl a bránil jich činiti, aby platny k spasení nebyli. A tak kázati čtenie Kristovo proti jeho pýše a píti krev Kristovu z kalicha on toho brání a Kristus to velí; protož nemá platno býti k spasení proto, že on se tomu protiví, což Kristus přikazuje. A tak | svátosti nemohú požievány býti aniž mohú býti, když jich on nezsvětí a odpuštěnie k nim nedá, neb činiti je zapovídá. Protož nemohú křtíti ani mší slúžiti ani zpoviedati ani mrtvých pohřebovati, kdež on zapoví. Protož toť na Boha sluší takým činem moci požievati a ještě nad Boha, nebo v takových věcech moci nepožievá, aby dobré věci mocí rušil; poněvadž dobré věci přikazuje činiti, kterak by zřiezeně moci požieval proti svému přikázanie? Toť nemuož jemu přislušeti, aby co činil odporně sám sobě: tak by se sám zkazil. Ač to nemuož býti ani toho řieci, ale že ještě moci k tomu nechce požievati, aby bezděky zlého nechali lidé, ješto se nám to zdá dobře, aby množství zlých zastavil mocí, aby nehřešili. A on to velí, aby nehřešili, ale bezděky k tomu nepudí, než kto chce, aby z své svobodné vuole zlého nechal. Protož poněvadž Buoh najvyšší moci požievaje, v tom jé nepožievá, tehdy nenávisť a všetečnosť pyšná antikristova má takovú smělosť, aby se nad Boha povyšovala a zjevně proti dobrým skutkóm povstávala. Jedno proto, že jeho hn(ě)tú dobří skutkové, zvláště kázaní pravdy proti jeho zlému životu: to jest jemu 202 b.

těžko, protož kacieřstvím to skydaje rád by to stavil, aby se jemu ta zlosť nedála; druhé proto, poněvadz chce, aby dobrota všeliká toliko šla z moci jeho povolením, tehda má z toho hnutí, aby potupil každú dobrotu, kteráž kromě jeho potazu a povolenie puojde, za to maj(e), že všecko prokleté jest, čehož on nežehná a
288 a. což jeho | povolením nepújde. Protož ostaví lid v tom, aby opustíce Boha i pána Jezukrista k němu se obrátili, té dobroty toliko súce pilni, kteráž jest u něho vážna, a tak ji dělajíce, jakož on jé cestu uložil v té dobrotě. Protož poněvadž jest protivník Kristuov, tehdy neuvede lidu na tu dobrotu, kteráž jest Kristova, ale na mylnú, v lži postavenú, Kristu odpornú, a ostaví lid u sebe tak jakož ten, ješto z něho dobrota pocházie jako od studnice pramenité, ješto přeschnúti nemuož, a tiem činem odnese pána Jezukrista, aby on jako pověsť daleká jediné v hlasích a v písněch obrážel se v lidu, ale v moci své aby vyprázdněn byl jakožto matoliny jahodek vinných vydávených a neužitečných; ale antikristovi již jako hroznu plnému všecka moc dobroty ostává v rukú, aby svato všecko bylo, což on posvětí. Protož posvěcení kněžstva jediné v něm má moc takého, kteréž jeho duchu jest, ale jiné zamietá, kte(ří)ž by kalich jeho dávati chtěli aneb čtenie proti němu kázati, a tiem by chtěl pravdě cestu zastaviti, aby nebyla kázána proti jeho zlostem. A že on toliko hlavních kněží posvěcuje, a oni pak menších sebe, a ti od hlavy moc majíce světie svátosti, aby v nich mohlo odpuštěnie hřiechuov některých nebo všech býti. A z té moci světie kostely, oltáře, kerchovy, ornaty, kalichy a jiné věci k službě připravené; pak posvěcují pokrmuov, masa, vajec, syruov, mazancuov, berancuov, slanin, svěc, popeluov, ohně, ovsa, vody a tak všecko, což on chce, svato
288 b. muož býti z jeho moci | a kterak chce mieti svato, tak svato bude, a což klne, zlořečí, klne, tupí, čertuom porúčí, do pekla posielá, to do pekla jdi; což oslaví z hrobu pozdvihna a svatým nazove, to svatým ostane; a svátky k svěcení zahájí; tím nazváním svatým světte všickni, protož z toho jest, že z jeho rukú spasení i zatracení světa jest. Protož úplně místo Kristovo jest

sobě osobil v posvěcování všelikém a v dělání spasení plném, aby to křivě a zpětně proti Kristovi činil, což Kristus v moci má a což on v pravdě činiti muož. Protož na potupení Kristovi najhoršího kněžstva nasvětil jest přílišné množstvie po zemích a dal jim moc nad lidem v úřadech apoštolských, aby skrze ně vylil svój duch odporný Kristovi na zemi. Protož jeho posvěcování zlého kněžstva jest potlačení Jezukrista a posvěcení živlův jest otrávení lidu, aby všecko svaté chtěli mieti od něho a sami ve všech věcech súce poškvrněni skrze něho. Protož to sú uhlavní odpornosti Kristovi v antikristovi, jenž jest odvrhl Jezukrista s jeho pravú mocí, kterúž muož dělati spasení lidem a sám aby ostal lidu spasením svú křivú mocí.

A to nade všecko zlé jest, že jest sobě osobil odpuštění všech hřiechuo a muk zbavení, aby bez mučení a bez pokání měli hřiechóm odpuštění a potom spasení. Protož těm dává odpuštění, kterýmž Buoh neodpúští, nebo Buoh nižádnému neodpustí, ktož pokání nečiní a tak konečně od hřiechóv neodstúpí vólí, úmyslem i skutkem, a ktož v tom pokání do smr|ti ostane bez hřiechuo 204 a.
smrtedlných, ten bude mieti od Boha odpuštěnie hřiechuo. Ale že antikrist dává odpuštění všech hřiechuo a muk zbavení těm, ješto pokání nečiní, to jest zjevno, že po zemích mnohé listy své rozsielá za zlaté na odpuštění všech hřiechuo takovému lidu, ješto se nikdy hřiechuo v pravdě nekaje aniž ví, co jest pravé pokání, aniž muož znáti, čeho by se měl káti. Poněvadž nezná toho, co jest hřiech, nebo poznání hřiechóv musie skrze zákon božie pojíti, aby znajíce zákon božie věděli to, že přestúpení kteréhožkoli přikázaní jeho jest hřiech smrtedlný, a poněvadž nic nevědí o přikázaních božích, tehdy jinde neostávají, jediné v přestúpení přemnoženém těch přikázaní; a v tom se neznají a tak se káti nemohú bez poznání svých hřiechuo. A takovým hřiešným a slepým lidem antikrist dává odpuštění všech hříchuo a muk zbavení, jimžto Buoh neodpúští. Druhé plete se v odpuštění hřiechuo nepravě, kteréžto odpuštění hřiechuo pán Buoh sobě jest ostavil a dí: Já sám odpúštím a shlazuji hřiechy lidské. Protož tak odpú- Iza. XLIII 25.

štěje antikrist bez pokání, lidi oklamává a Bohu se rúhá pleta se v to, což jest sobě samému Buoh ostavil a synu svému Jezukristu. nebo on má právo odpúštěti hřiechy těm, ktož se jich káti chtí; nebo on jest umřel za hřiechy lidské. on jest beránek boží, jenž snímá hřiechy světa a ví, komu má odpustiti, neboť zná srdce lidská. Protož antikrist nemuož dávati tím obyčejem odpustkóv
204 b. ani jiných milostí bo|žích, jakož se jemu nynie zdá, že muož dávati jakž chce a komuž chce, neb té moci nemá ani práva komu, nebo nemuož věděti každého člověka založení a kterak jest kto spuosoben: k větčie-li čili k menší milosti, k menšímu-li odpuštěnie hřiechuov čili k plnému odpuštěnie. Poněvadž tehda nemuož pravě antikrist v to uhoditi, neb nevidí srdcí lidských aniž jich znáti muož, nebo nenie Bohem, protož nemuož dávati nižádných milostí božích ani kterých pravých odpustkuov tiem během, jakož se nynie zdá býť je dával. Protož z těch věcí odporných muož viece váž(e)no býti k vieře, kteráž v Kristu jest, že on Biskup budúcího dobrého jest, jenž skrze Ducha svatého sám se jest obětoval neposkvrněného Bohu, aby očistil svědomie naše od skutkuov mrtvých k službě Bohu živému. A on, sa pravý Buoh a pravý člověk, má právo a moc k takému odpuštění a k dávaní milosti, nebo vidie srdce všech lidí, a ktož jest viece spuosoben, tomu viece dává účastnu býti svých daruov a svého vykúpení, a kohož vidí, an viece jeho miluje a jemu se viece pokořuje, tomu
Luk. VII, 47. ihned viece odpúštie hřiechuov, jakož sám die: Odpúštějíť se jé mnozí hřiechové, nebo jest mnoho zamilovala. A ktoť také pokorně trpí, což jeho potýká protivného, a proti tomu nerepce a nečiní zlého za zlé, tomuť se mnoho hřiechuov snímá, a ktož lépe a lépe v polepšenie života prospievá, den ode dne viece a častěji žele hřiechuov svých, ten najvětčí obdrží odpuštěnie hřiechuov
205 a. od toho Biskupa, ješto má moc a právo k odpuštění hřiechuov podle toho, jakož koho v čem hodna vidí.

(KAPITOLA DEVĚTMEZCIETMÁ.)

Protož při těchto věcech jakožto kořen viery stojí najvětších věcí dotýkaje jakožto čistoty od hřiechóv lidí hledajících milosti k odpuštění hřiechuo, kteráž z viery v Kristu Ježíšovi teď se oznamuje proti nepříteli jeho, antikristovi, jenž jest bezprávně utiskl jeho v té při a lúpežem to na se táhne a svět jest na tom ustavil, aby mnohé země jazykuo běželi v zástupích do Říma, hledajíce odpuštění všech hřiechuov u antikrista, a po zemiech aby posvěcoval let milostivých k takému odpuštěnie všech hřiechuov a muk zbavenie a listy aby dával za zlaté na svobodu hřiechóm, aby několik let měl svobodu hřešiti kterými chce hřiechy, a potom který se nahodí kněz aby je mohl papežovú mocí rozhřešiti toho, jenž sobě u něho kúpil svobodu hřešenie. Protož toliko rozhřešením těch odpustkuov po zemiech vyhladil jest Jezukrista z lidí, aby nevěděli, kterak on odpúští hříchy, majíce přítomna antikrista s jeho snadným odpuštěním, jenž přístojí všelikému lidu skrze své apoštoly, ješto těží peniezc skrze jeho odpustky, jako Šimon mámil lid samarský svými čáry. Protož v této straně najzjevněji antikrist vymietá pána Krista skrze takové odpuštěnie hřiechuov světu, nepřestávajíciemu od hřiechuov, jednajc to odpuštění odporné Kristu. Nebo když v této straně antikrist dosáhl jest práva, kteréž Kristus má, potom nemá lid ni|žádné 205 b
strany v Kristu, pro niž by se měl táhnúti k němu: poněvadž má odpuštěnie hřiechuo u antikrista, tehdy všecko jiné snáze, nebo u něho již nenie nedostatek. poněvadž z najvětčí moci vysadil jest Jezukrista a na se jest ji vzal lúpežem. Protož jiné všeliké právo Kristovo muož sobě osobiti, aby jakož mocně odpúští všecky hřiechy a muky snímá, tak plné spasenie muož konati všemu světu, mocně posvěcuje všeho, čistě a spravedlivo čině všecko a muož milosti mnohé šířiti a množiti a řády uvoditi Bohu ke cti, kteréž chce najchvalitebněji, aby Buoh v nich chválil jeho duchem, plným smrti a plným všech odpornosti Kristu Ježíši.

Protož takovú chválu Bohu uvodí v lid, aby skrze ni dal v zapomenutí Ježíše Krista jako mrtvého a aby skrze tu slávu umrtvil lid.podle života milosti a viery. Protož tolik muož řečen býti antikrist pod jménem Krista, kterak nemuož řečen býti antikrist nižádný cizie pohan, násilník viery, jenž by mnohú krev svatých prolil a zjevně Jezukrista potupil do shlazenie křesťanuov všech podle těla až do zkaženie všech věcí křesťanských, do spálenie knih zákona božieho. Nebo tak čině, mohl by učiniti, aby křesťanuo nebylo podle těla živých a že zmorduje je pro vieru, nemohl by jich na duši učiniti v mrtvých. Protož to by byl antikrist, veliký nepřítel Kristuov; ale ještě takový nedosáhl by takové odpornosti proti Kristu, aby pod jménem jeho, pod spuosobem svatosti slu-
206 a. žebnosti apoštolské, k spasení zjednané, vyvlekl lid | z viery a ustavil jej proti Kristu a uvedl jim Jezukrista v smrť a v zabití duší, aby jim ďábluo nebylo potřebí k jich zatracenie, než toliko sám Kristus, omočený v duch antikristuov najjedovatější, jehož antikrist podává lidu tak, kdež by sám najsmrtedlněji mohl skrze Krista kročiti v lid, aby on Krista ustavil v lidu svými bludy, odpornými Kristu.

KAPITULA TŘIDCÁTÁ.

Než pak mluviti o takové neznámé nepřiezni antikristově tomu lidu, ješto se jest opil duchem jeho a v smrť neznámú uběhl skrze něho, nic vážno nenie aniž toho muož za zlé mieti, že antikrist pode lstí, přikrytú svatost(í) myln(ú) mrtví v nich Jezukrista. Leč které zjevné a veliké odpornosti vede proti Kristu lid opilý duchem jeho, spí v tom, zavřien sa u veliké tmě, a antikrist na cestě smrti ustavie je i slibuje jim život a oni ze tmy nepohledí na to. Ale že napřed jest pověděno, že on své nepřiezně odporné Kristu provede skrze apoštoly své, skrze něž osáhl jest všicku zemi a rozměřil ji pod kostely, aby oni rozlili všechen jed

jeho na národy, podmanivše je sobě skrze moc: protož pak ti apo-
štolé jeho rozličné tráveniny jedu antikristova vylévají na národy
lidské, kterýchžto trávenin hojnosť mají v moci antikristově podle
toho, což jest o nich napřed pověděno.

Ale nad to pak mají všecky svaté v nebi: apoštoly, mučedlní-
ky, panny svaté, anjely i matku Jezukristovu, aby skrze ně ro-
zlévali jed smrtedlný antikristuov na svět odlúčený od | Krista, 296 b.
dobrotu a milosti svatých vzkládajíce v ucho skrze lež lidu blázni-
vému, lidu milujícímu lež u výmluvách pochotných, jako hudbici
na kvasu vinném rád slyší lid poběhlý od tovaryšstvie a účastno-
sti svatých. Nechtí zde nic s svatými mieti: ani s nimi hřiechuov
nechati chtí ani se jich káti ani s svatými chce světa opustiti
aniž s nimi kterých bezpráví chce trpěti ani mučedlnictva s nimi
chce podstúpiti ani které svatosti jich na se bráti, ale všech
ďábluov zlosti chce na sobě nositi a v jich tovaryšstvie státi. Pro-
tož pak apoštolé antikristovi kostelní a mnichovští takový lid těší
svatými nebeskými, mnohé dobroty a zaslúženie jich vykládajíce
jim a zvláště jich milosti veliké a mnohé, které majé k hřiešným
lidem, a že sú pilni jich spasenie i jich na světě štěstí, protož
velmi silně modlé se Bohu za ně a z těch milostí velikých, kteréž
majé k hřiešným, také z núze jim pomáhajé, nebo někteří svatí
vládnú ohněm, někteří vodú, někteří světskú hanbú, někteří chu-
dobú, někteří náhlú smrtí, někteří zimnicí, někteří padúcí nemocí,
někteří vězením nebo okovy, někteří zuby, někteří očima, někteří
vlky, někteří hady, někteří sviněmi. A tak všecky zlé věci, kte-
réž lidem škodie a núzi jim provodie, světí v moci mají a vládnú
jimi. A protož jim slúží, postí se jim, světla jim na česť pálí,
ofěrujé, mše zaprošujé, světí jich svaté dni, nábožně se jim modlie:
toho vyprostí z těch věcí zlých, jimiž vládnú a jichž lidé nerádi
trpí. Když koho zuby bolejí, | tiem svatá Apolona vládne a obdr- 297 a.
žala jest ten úřad nad bolestí zubuov, že jí otec jejé zuby vybil
pro jméno Ježíšovo. Protož rozdělili jsú úřady mezi sebú nad
tiem, aby lidé netrpěli těch věcí zlých, kteréž na ně Buoh spra-
vedlivě dopúštie pro jich hřiechy: to světí opravují. Buoh ztepe,

a světí uléčí, a tak jsú proti Bohu; Buoh uvodí světskú hanbu, padúcí nemoc, slepotu, chudobu pro jich hřiechy: to vše světí opatřie, aby toho ani onoho netrpěli jich služebníci. Protož vnesemc takých domněnie o svatých lidu hřiešnému, ješto Boha neposlúchá ani jeho ctí v čem. Nepošlo jest takové bánie svodné jinak než jediné z duchu antikristova skrze apoštoly jeho kostelní. rozsáté po všie zemi, jenž pro své lakomstvie povyšují svatých mnohými lžmi, svatosti jim přidávajíce před lidem bláznivým, aby jej zlúpili v kostelích skrze svaté na statku i na dušech, ješto by nemohli tak snadně lháti lidu, by neměli tolik svatých v nebi, aby poskytnúce svatosti svatých dosáhli skrze to jich měšcuov a z toho aby spořili a ctili své lakomstvie pod svatostí svatých a rozmnožovali modloslúžení mezi lidem nemúdrým, jenž všudy ve všech věcech Boha lúpí, čest božskú na stvořenie vnášejíce, chvléce se to k stvoření. což slušie na stvořitele, hledajíce toho od stvořenie, což sú měli z dluhu viery hledati od stvořitele. A netoliko tato modloslúženie spoří ten slepý antikrist, ješto pivem smrdí a hotov jest Boha i svaté propiti a opíjeti se na ně jako
207 b. na slaný herynk; neto|liko ten tak svodí, ale i ti, ješto se zdají múdřejší anebo jako by chtěli najpravějc Boha oslaviti. Ti pak najsmyslnějc pracují o to, aby rúhanie Bohu toho a modloslúženie najmúdřejc dovedli a je opravovali písmy i doktory jeho bránili. Protož ti velmi povyšují svatých skrze lež oděnú s jich mnohými milostmi, které mají k hřiešným lidem, a řkú: Poněvadž súce zde v těle měli sú péči velikú o spasení lidské, ještě majíce na překážku tělo své, ovšem viece a hojnějc mají milosti zbyvše již těla a súce již s Kristem. Tuť již mají velikú milosť, a Buoh s tú jich velikú milostí v ničemž jim neodpoví: což oni poprosí za hřiešné, ihned bude hřiešným vše dáno. A ovšem pak matka pána Ježíše, tať již převyšuje všecky svaté i všecky kuory anjelské převyšuje ctí a chválú, protož, že přeslavné panny ovšem neoslyší jejé milý Syn, za kohož ona poprosí. A ještě viece bájé o jejé lásce k hřiešným, že do pekla chodí a s čerty se tam saudí o hřiešné a dobývá jich z moci ďábluov, protože jé řiekají: Zdráva Maria,

milosti plná! A puojde-li tak ještě milosrdenstvie jejé k hřiešným, aby jich z moci ďábluo a z zatracenie pekla dobývala, tehdy nižádný v pekle neostane: všech ona dobude.

Protož k těmto věcem, kteréž tak mistři a jiní poslové antikristovi o svatých mluví, o jich velikých milostech a pomocech, skrze lež potvrzujíce, protož i tuť viera musí na súdě státi; nemohúť tak mnoho hlúbati a hýbati nebem i peklem, zákony mnohé vyn(á)-| 208 a.
šejíce z nebe i z pekla skrze lež oklamanú: vždyť se viera nahodí, založená na sloviech božích, ješto ť ty zákony vynese jako jed na svět. Protož vneste ty všecky najvětčí milosti na svaté, žeť jimi jednají pečlivě spasenie hřiešných aneb prospěch života na světě, a povyšte matky Kristovy nad Boha v milosrdenstvie jejím k hřiešným: vždyť viera k tomu stane a okáže ta všecka lhánie svodná! Protož k těm milostem, kteréž tak hojně přidávají svatým, potichnem vieru čtenie svatého, kde čtenie svaté ukáže največčí milosti všem lidem, kteříž hledají milosti v pravdě a kteříž hodni sú přijíti milosti božie. O nichž die čtenie, že zákon skrze Mojžiše Jan. I, 17.
dán jest, ale milosť a pravda skrze Jezukrista stala se jest. A i toť o milostech božích čtenie mluví, že ty všecky dobyty jsú a dány svatým skrze Jezukrista, nebo on jest všem dobyl svú smrtí každé milosti. Protož světí apoštolé se všemi svatými znají se k tomu, že které sú koli milosti měli a dary, že sú to všecko z plnosti Kristovy vzali. A poněvadž světí z jeho plnosti všecko majé, cožkoli mají ti, kteříž sú v nebi, i ti, kteříž konečně mají býti v nebi, také z jeho plnosti mají vzieti. Nebo kteřížkoli mají býti v nebi, musie všickni světí býti a musie býti údové hlavy, Krista, a z té hlavy všicku moc duchovnieho života mají vzieti; nebo kteřížkoli mají v nebi býti, ti musie všickni světí býti a že jest on kořen plný všech milostí a všech sladkostí vína utěšenie božského a všickni světí v nebi sú ratolesti, jenž | stojéce na tom 208 b.
kořenu všecku moc duchovnie, ktož muožem, spravedlnosti ovoce mnohého z něho berú. A nebeře-li kto z plnosti kořene všeliké milosti života duchovního, jest větev suchá, k ohni připravená. A poněvadž od kořene vlastního, stojéci na něm, nemohla jest života

z něho vzieti, od kohož jej vezme, jsúci mrtva? Nemním, byť světí s pytel milosti nan(i) vsuli, byť ožila; nebo poněvadž by tu na kořeni stojéci a života milosti z něho nevezmúci mohla se v nie jinde objíti a život milosti nalézti kromě tohoto kořene vinného, nepravilť by toho spasitel o té ratolesti řka: A která větev, na mně stojéci, nenese ovoce, uschne a v oheň bude vržena a hoří. Protož kteráž nemohla života z kořene vzieti, nezastali sú ji světí velikými milostmi, aby jé život uvedli s jiné strany, a která jest přistúpila k studnici živých vod, aby pijíci z plnosti jejé ne žieznila ani kam vážit chodila, co jí přidá kruopě rolná, jenž na trávu padá? Tak sú světí proti Kristu. studnici, plné živých vod. Proto
Jak. I, 17. svatý Jakub mluvě o milostech božiech die: Všeliké dánie najlepšie a každý dar s huory jest sstupující od otce světlosti. Těmi slovy svatý Jakub shromažďuje všecky milosti a dary Ducha svatého dokonalé, kterýchžto lidé potřebují k zasluhování života
209 a. věčného, a že ti všickni darové dáni bývají s huory od otce světlosti skrze zaslúženie Ježíše Krista těm, kteříž stojé v něm věrú živú a milostí jakožto v svém vlastním kořenu, všicku plnosť v něm majíce. Jakož svatý Pavel tvrdě | na tom ustavil věrné lidi, aby jinde milosti aneb dostatečnosti sobě k spasenie nehledali, die jim: Nebo v Kristovi máte všicku plnosť a hojnosť milosti.
Kol. II. 9. Nebo v něm přebývá tělesně plnosť božstvie, protož studnice živé vody jest plna. A ktož žieznie, netúlaje se, rosy hledaje na bylinách: pí z studnice plné. A že tuto jest pře o milostech velikých, že světí zbyvše těla již sú dosáhli milostí velikých, protož hojně jich mohú udávati hřiešným a najviece matka Kristova, k niež jest pověděno, že jest plna milosti, to vše již zvyšíce tak, jakož se komu najlépe líbí mluviti o milostech svatých aneb matky Kristovy, však ty všecky milosti nedosáhnú této milosti,
Jan. XV. 13—14. o niež die spasitel: Větčieho milování nižádný nemá než ten, ktož duši svú položil jest za své přátely. A vy přátelé moji ste, ač učiníte to, co já vám přikazuji. Aj teď zjevno jest, kto najvětčí milosť má a najdále s ní k člověku sáhnúti muož: ten, ktož stvořil jest člověka a ktož. sa Bohem, chtěl býti člověkem pro člo-

věka a ktož na smrť ukrutnú život svój dal pro člověka hřiešného, aby jeho dobyl od zatracenie věčného a umyl jeho v krvi své od hřiechuo jeho a smířil jeho s Bohem a dobyl jemu milosti božie a zaslúžil jest jemu života věčného. A protož k těmto věcem on teď sám die, že větčieho milování nad to nemá nižádný, aby tolik mohl z milosti komu ukázati dobrého a tak užitečně jako Syn boží. Protož nižádný v nebi ani v zemi té milosti ani té moci mohl jest mieti: ani apoštolé ani matka Kristova ani všickni an|jelové z nebe jako sám Syn božie. Protož velebíce svaté s jich 200 b.
velikými milostmi chybují se této a oklamávají hřiešné lidi skrze milosti svatých lúdiece je od najvětčie milosti Syna božieho, pominuvše se s ní.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PRVNIE.

Ale tuto jest již doreci o těch milostech božích, kdeť mohú padnúti aneb přijaty býti od koho a komu jich Syn boží podává. A die svatý Pavel o něm oznamuje, kde ostanú jeho najvětčie milosti, a praví, že se jest ukázala milosť Boha a spasitele našeho Tit. III, 4.
všem lidem, učieci nás, abychom se odřeknúce každé zlosti a tělesných žádostí spravedlivě živi byli na tomto světě. I jest rozum, proč těm věcem učí ta najvětčí milosť božie. Nic pro jiné než proto: neb nemuož od jiných přijata býti ani miesta v nich mieti ani jim prospěti, kteříž se nenaučie od té milosti tomu učení, aby najprvé chtiece tu velikú milosť boží mieti v sobě k užitku miesto jí připravili u sebe, tiem odpověděce se protivných věcí té milosti, a to jest každá zlosť a tělesné žádosti, s nimiž nemuož milosť božie místa mieti v jedné duši, že nebo v ní musí zlosť hřiechuov býti aneb sama milosť boží. Nebo die písmo: Iza. XXVI 20.
Úzké jest lože: dva na něm ostati nemuožta; krátký jest plášť: obú přikryti nemuož. Protož k těm věcem měří tato řeč, že milosť Boha našeho přišla jest na svět chtieci se dáti lidem, ale s

příčinami k tomu hodnými. A ty přiečiny v tom založe, aby ten, ktož chce tu božie milost sobě k užitku mieti, odpověděl se mi-
210 a. lostí zlých tohoto světa i | svého těla proto, poněvadž ta milost božie nemuož státi v duši jedné s nižádnú milostí zlostnú a tělesnú, než sama toliko chce mieti miesto v člověku. Protož na to jest přišla milost Boha našeho, aby nás tomu uměnie naučila, a naučíme-li se od ní tomu umění, abychom, vyvrhúce z vuole všecky milosti k zlostem, jí samé miesto dali: ostaneť s námi ke všem užitkóm a prospěchóm spasitedlným. Pakli kto pohrdá tú milostí s jejím učením pro svú zlost povoliti nechtě učení jejému i obrátí se do nebe u někoho nějakých milostí hledaje, kterak se s nimi potká? Však všickni nebeští měšťané křiknú na něho řkúce, že pán nebeský na zemi sstúpil jest se všemi milostmi, což jich lidé potřebujé, a volaje k těm milostem všecky die: Ač kto žiezní, podiž ke mně a pí dosyta. Protož on jest cesta všech milostí, cesta budúcie odplaty, a nižádný nevejde do nebe jinak než skrze něho ani kterých milostí božiech najde jinde než toliko v něm a skrze něho.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

Protož nevěrně činí kněží a mistři proti pravdě Kristově vnadiece lid jinam, sladiece jim svaté v nebi s velikými milostmi a najviece matku pána Ježíše, ač však oni nemohú řeci v pravdě i jednoho slova takového jako o pánu Ježíšovi, by ona byla cesta lidem a život. Ač jest jeho porodila, jenž jest cesta a život lidem, ale toho ona nemá, aby Kristem byla, aby svět vykúpila krví svú od zatracenie: té moci ona ani žádný nemohl jest mieti, ktož
210 b. není pravým | Bohem a spolu pravým člověkem, aby mohl smieřiti lidi s Bohem ve krvi své. Protož matka Kristova nejsúci Bohem a člověkem nemohla jest lidi smieřiti s Bohem ve krvi své, jediné že Syn boží tělo pravé člověcské z ní jest vzal, v

němž jest lidi s Bohem smieřil. Protož ona tú přiečinú najvyšší prospěla spasení lidskému nad jiné svaté, že z ní vzal jest tělo hodné k vykúpení pokolení lidského, protož z toho má chválu nad jiné svaté, ale moci té k dělání spasenie lidského jako Syn boží nemá. Protož bezprávie se vieře děje ukazovati milosti božské tu, kdež jich nenie a rmútí je tu, kde sú v Kristu Ježíšovi, a slibovati milosti veliké v svatých těm hřiešníkóm, ješto Kristovi nevěří, jeho neposlúchají a přikázaní jeho nedržíc, nehodní všech milostí božích, stojíce v hřieších a v slepotě. Protož pak Jidášové zrádní všeho lidu o jich spasenie zvázali sú jim matku Kristovu jako na taras, aby skrze ni nad mieru mohli lháti tomu lidu hřiešnému pravíce jim milosrdenstvie jejé k hřiešným, jimž sami miery nevědí aniž by jeho v Kristu Ježíši uměli vypraviti tolik. Protož připravili sú ji lidu hřiešnému jako výmě kraví, aby z ní ssali tak široké a rozmnožené bez miery milosti jako Jidášové hlásí o ní, tak nevěrní, že podle toho, kdy by to mohlo pravé býti, Kristus s svými milostmi musil by býti daremný. A když jest lid uvěřil milostem matce Kristově a v svatých těm, kteréž v Kristu jsú v pravdě, v těch lidech daremný jest Kristus svými milost|mi, ale skrze vieru dokonalý jest všem věřícím s nimi; 211 a.
nebo jakož nemuož nižádný Krista odvolati, takéž ani těch milostí, kteréž jsú v něm položeny věřícím k spasení, a jestli že kto z něho milosti nebeře tak, jakož on jich podává lidem, tehda jinde nikdež nic nevezme, tolikéž v nebi jako v pekle. Nebo ktož nenie skrze Krista požehnaný, ten skrze všecko stvoření jeho jest prokletý, nebo všecko stvořenie Buoh obleče v oděnie na pomstu proti němu. Protož nikdež nemuož vzieti jiného než ve všem své prokletie, nebo ktož má Syna i Otce má, protož nemaje Boha ani Syna jeho, Jezukrista, což má? Nic prostě nemá ani v nebi ani v zemi, jediné, sa zlořečený, pekla čeká. Protož antikrist s svými apoštoly, nepřietel Kristuo, všech milostí z nebe přeje světu a povyšuje jich rozličnými vymyšleními, aby v nich svět uspil, aby zaspal pravé milosti v Kristu; nebť na to ďábel vede apoštoly antikristovy, aby lid hřiešný kojili těmi milostmi, ješto

nejsú aniž jim přijdú, a ty milosti, které sú v Kristu pravé, jenž by jim prospěti mohli, těch aby tajili a zasypali je jako umrlce v hrobě, aby nižádný nic o nich nerozuměl ani věděl, nebo to příleží odpornosti antikristově milosti jedovaté rozlévati hojně na svět a cizí z nebe podávati, o nichž neví, aby zatím umrtvil Krista s jeho milostmi a v zapomenutí dal.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ TŘETÍ.

211 b. Ale že jest mnohé mluvení a zaneprázdnění o svatých, a kto by všemu odpoviedati mohl, co | jest domnění o nich podle správy posluov antikristových, ješto sú silný zákon o nich skovali z domnění lživých shromážděný, položivše užitek spasenie lidského téměř od poly na nich zavěsivše. Protož jim lid zaneprázdňují, aby jim mnohé svátky světili, postili se jim, obětovali a modlili se jim, pravíce mnoho o jich milostech, že sú pilni hřiešných, přimlúvajíce se za ně, a že již mají větčí milosť k hřiešným, nežli jsú ji zde jsúce měli, a že se jim máme modliti za ty přímluvy, kteréž oni činí za ny před Bohem. A jiní pak ulevujíce těch řečí něco lehčejšího o nich řkú, že nemuožem toho zapříti o svatých, byť nám dobrého nežádali od Boha. Protož takové všecky věci nevím kto by je spravil, co sú rozsíli o nich nesmierných domnění křivých, ješto z viery Kristovy nejsú, ale hřiechové mnozie sú a podvrtel nohám slepých, aby skrze ně se uráželi a padali v jámu bluduov mnohých za pravdu držiece lež oslavenú svatými. A cožkoli sú na ně poctivostí vznesli, kteréž slušejí na samého Boha, tím sú uvedli zvláštní modloslužebnosť jakožto modlení, posty, oběti, svěcení svátkuov, světel pálení, mší slúžení, klekání a jiná náboženství, ješto se dějí tělem neb duchem. Ty všecky poctivosti a služebnosti utrpení slušejí na samého stvořitele; tak daleko k nim zavazuje jakož každý lid zákonem svým, aby klekáním, padáním, klaněním a kterýmkoli těla nebo duchu ponižo-

váním před samým stvořitelem to činili jemu ke cti, jakož jest přikázal. A protož ty věci obrá|titi na stvořenie jest modloslúženie. 212 a.
Židé nižadnému stvoření slavných dní nesvětili ani světel pálili ani sú se komu postili než toliko samému Bohu, a to i dnes činí, přikázaní božího v tom ostřiehajíce; pakli sú kdy takové věci modlám činili, proto jest nad nimi mstil. Protož jakož daleko s takými služebnostmi zavázáni sú křesťané k samému stvořiteli, tak daleko jsú rozmnožili modloslužebnosť obrátivše ty poctivosti a služby na stvoření, ač sú pak nebeská a slavná stvoření. A on své cti a chvály nedá nižádnému, Izajáš die, v nebi ani v zemi. Isa. XLII, 8.
A že muož múdrý spieše uraziti velebnosť božskú skrze duostojné stvoření nežli skrze potupné, nebo se nelíbí potupné a užitka nenese milosti, protož se nelíbí a tak se milostí k němu nenaváží. A že nebeská stvoření sú slavna a užitek spasení, milosti rozmnožení v něm se slibuje, protož hotově se k němu milostí přichýlé a nemeškajíce poctivosť všelikú, kteráž slušie na stvořitele, na to stvoření vnesú. A jestli že se stvořitele bojí ti hřiešníci pro své mnohé hřiechy, aby jich do pekla neposlal, a proto naděje v něm mieti nemohú, a v svatých, ješto jsú milostivi hřiešným, veliků naději mají, protož milosti, pomoci, přímluvy u nich hledají jako před králem uherským. Protož tu ovšem přichýlé poctivosť božskú k tomu, ktož krotí proti nim hněv náhlý boží. Protož nyní nic nečijí kněží, čemuť učí a v čemť sú lid ustavili, nebo mají staré plné s to: cožkoli pojí, vždy řkú, že z jich plných suduov točí, na jich svatosti sú odpočinuli. | Takéž opět cožkoli 212 b.
hledají v svatých, jehož sú měli z dluhu viery hledati v samém Bohu, vždy jiných bohuov hledají aneb je sobě zvolují, jsúce zklamáni mnohými a falešnými slibováními skrze apoštoly antikristovy, jenž lid lúpí na těle i na duši, skrze svaté všecko dobré slibujíce lidu bláznivému v svatých: netoliko přimlúvaní před Bohem tak bludné jako před hrozným králem, ješto jeho hněv jedva mohú ukrotiti sluhy jeho proti někomu, takéž o pomocech mnohých svatých jim bají, o nichž napřed pověděno jest, že cožkoli trpí zlého ti lidé blázniví, ke všemu jest jim slibován některý

svatý, ješto vládne jich neštěstím a muož pomoci z něho tomu, ktož jemu tak slúží, jakož se tobolce kněžské hodí a jich břicho sytí: ihned svatý k té službě hne se a neopustí věrných sluh břicha kněžského, než kněztʼ vždy die: Svatémus dal, cožť sem já sežral. A blázen vida, že kněz žeře, však mní, že svatému tiem slúží.

Ale k těmto věcem, kteréž se mluví o tom, že hledajíce u svatých toho, čehož u samého Boha majé hledati, jiné bohy sobě zvolují a odstupují od pána Boha, a v těch věcech, skrze něž odstupují od Boha, domnievají se, že spasení duší hledají a služebnosť svatým ukazují, v nich viece přiezni čijí nežli v samém Bohu, jsúce opojeni tiem jedem skrze múdré mistry a jiné apoštoly antikristovy, ješto jiného neumějí rozlévati než něčí svatosť cizie lstivě na oklamání lidu hřiešnému, jenž jest zaslúžil
213 a. hněvu božieho, množíce jim vždy duovody a najvie|ce o těch věcech, jenž sú kromě viery. Protož v těch nesmierných věcech, ješto jim nižádný dna nemuož naleznúti, jiného nevidím, by co mohlo prospěti, než ktož by se mohl viery chytiti při těch nesmierných naučeních. A snad konečně nic neostane lidem z poznání viery, jediné trpěti s ní od zlých lidí, a ktož nebude moci trpěti s ní, musí zahynúti s nevěrnými lidmi. Protož ku první řeči hledíce, že tak svatých hledají mysléce skrze ně zlých věcí podle těla zniknúti, jakož jsú o nich spraveni, že oni vládnú zlými věcmi, kteréž by mohly lidem núze činiti jakožto chudoba, světská hanba, padúcí nemoc, vězenie a jiné nemoci aneb núze, ješto sú obecny lidem: protož k těm mnohým básněm tato viera jest,
Žalm XLIX, 14—15. aby jich pohaněla, ješto die pán Buoh: Obětuj pánu Bohu oběť chvály a naplň najvyššímu sliby své a volaj ke mně v den zarmúcení svého, a já zprostím tě. Toť jest viera, na slovích božích založená, o všech zármutcích, kteréž se mohú přihoditi člověku: teď přikazuje, aby se k němu utekl s tiem, modle se jemu za to, aby on podle vuole své dobrotu učinil s člověkem v těch zámutciech a zprostil jeho z nich a zvláště z těch, kteříž k hřiechóm pudí člověka nebo osídla přivodí nebezpečná a ku pádu hotová, a

za takové zámutky má Boha pilně ku pomoci hledati rozumný člověk. Protož toho přikázaní božího člověk věrný poslúchaje, odpočine na vieře ve všech zámutcích svých a dá jíti básněm lživým mimo se jako přívalóm krupným pod střechú | stoje. Pa- 213 b.
kli opustí to přikázaní božie, a pustí se u vietr jako na moři bez vesla nemoha se zastaviti v času zahynutí svého, jakož jest zjevno, že nestojí v nižádném zámutku bez pádu, kteříž s nimi pomoci v svatých hledají; ti netoliko bludně svatých v zámutciech hledají, ale i týmž domněním bludným kúzedlníkuov a hadačuov hledajé v času pokušení svých, tuž vážnosť kúzedlníkóm majíce v té při jako i k svatým: též do Kyjova k matce boží, do Temelina k kúzedlníku a nynie do Týna a k svatému Prokopu, k zajimačovi, ktož by koli polehčil: Buoh nebo ďábel, nebo bez viery bludem se pudí jako vietrem, jemuž není zákon.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ČTVRTÁ.

A že o svatých tato pře jest mezi jinými přemi, že se jim máme modliti za ty pomoci a za přímluvy, o kterýchž nejistě bají, tu vždy vieru boží držeti máme, že takové modlení, k němuž sú přikázaní boží a to, ješto dotýká služby božie, spasení duší aneb spravování člověka v životě ctnostném a duchovním aneb dobývaní daruo duchovních aneb k kterémužkoli spravování aneb polepšení člověka, nepříslušie k nižádnému stvořenie než toliko k samému stvořiteli. Jiné věci lidské zde na zemi, jimiž sú sobě lidé dlužni z lásky odměněné, těch mohú prositi lidé od lidí, ješto jimi spolu sobě slúžie a pomoci činie, darujé se jimi, puojčují jich sobě: seker, pytluov, soli, chleba, oděvuo, peněz a jiných věcí, v nichž sobě lásku ukazují. Protož co sú věci lidské, kteréž to činíce jedni druhým z lásky, plní v nich při- 214 a.
kázanie boží. Ale modlenie svatým v nebi nenie sausedský pytel k trhu u nich uprositi, ale věcí vyšších nad zemské, ješto jich v

moci nemají než sám Buoh, kteréž spasenie duší dotýkají. A poněvadž ty prostě v moci samého Boha sú, za ty se modliti svatým, předložíce napřed neupřiemnosť a odstúpenie od Boha v těch modlitebnících svatým, neboť z jiného kořenie nemohú počíti toho modlenie svatým než z toho, že nevěřie Bohu v tom, že jest zavázal každého člověka s modlitbú k sobě samému a zavázal jest jeho s každú věcí, kteréž potřebuje, tělesné neb duchovnie, aby se za ni Bohu modlil. Protož to opustě a jinde toho hledaje přestupujé přikázaní boží. A druhé, z toho kořene to modlení svatým apoštolé antikristovi uvedli sú v lid, chtiece, aby podobně stálo, ponížili sú velmi lidu, že sú zlí a hřiešníci velicí a že jich modlitby Buoh neuslyšie. Pak s tiem ohyzdili sú jim Boha, že se na ně náramně hněvá velikým hněvem, protož svaté jsú jim v jíšce medové připravili, bez miery jim je schválivše, že sú milostivi a pilni sú hřiešných, přimlúvajíce se za ně, jim svatú oběť položie na oltář. A z toho páteře pochotného lid hřiešný za to má, že světí Boha ukrotí jakožto purkrabie a maršálci krále ukrutného s hněvy ukrutnými krotí proti člověku obžalovanému, taková domněnie bludná majíce o Bohu i o svatých jako o králi tělesném ukrutném a že světí přijmúce dary a služby od hřieš-
214 b. ných i stojjé s přímluvami snažně za hřiešné krotíce hněv boží proti nim. A tiemto rozumem tělesným brání zjevně modlenie a přímluv svatých rovnajíce Boha králi hněvivému, a svaté jako purkrabie jeho milostné, ješto, berúce dary od hřiešných, milosti jim hledají u Boha. Protož jedni bludové druhých narodí: bludem súce přivedeni k takovému modlenie svatým, ihned z toho zle myslé a věřie o Bohu i o svatých tak jej rovnajíce králi tělesnému a hněvivému. Takéž (o) svatých myslé, že by na dařiech ty přímluvy jednali za hřiešné, ktož jich milosť nalezne, ofěry jim činí, světla jim pálí, postí se, jich svaté dni světí jim a jiné pocty jim činie, že ten jich přímluv zaslúží, že oni, súce udarováni, pilni sú hřiešných. Tolikéž o nich smyslé jako o rychtářích, ješto pro dary na saudě nakládají křivým. Protož z toho bludu ihned se v nich ssopí jiný, aby tolik užitkuov slyšiece o svatých,

že mohú jich přiezni požievati na dařiech, i oblíbí je sobě nad Buoh a položí v nich naději o těch věcech, o nichž sú měli naději položiti v samém Bohu, hledajíce těch věcí v svatých; a tak svú naději odnesú od Boha na stvořenie, to slyšiece, že on se hněvá, a světí milosť mají k nim. Protož hřiešníci, nepřestávající hřiechuov svých a neopravení nižádnými milostmi božími, opustivše Boha, stvořitele svého, studnici živých vod, všecko své dobré majíce v něm, mohú tolik bludem zklamáni býti skrze apoštoly antikristovy, ač by co kdy dobrého pochtěli, aby v tom zklamáni byli skrze ně | a s tiem odstrčeni byli od stvořitele k 215 a.
stvoření, ješto tu nenaleznú toho, čemuž se nadějí v tom stvoření, zavrhše stvořitele s jeho plným dobrým.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

Protož poněvadž jest zmienka o modlení svatým, tu vždy k vieře Kristově stuojme, již vidúce, že zlého nikdež neutečem, pustíme-li se viery; a že ve čtenie viera jest založena o modlenie, komu má býti. Kdyžto ďábel řekl pánu Ježíšovi: Tato všecka tobě Mat. IV, 9—10.
dám, ač padna modliti se mně budeš; tehda vece jemu Ježíš: Jdiž, satane, neboť psáno jest: Pánu Bohu tvému modliti se budeš a jemu samému slúžiti budeš. Ty věci pán Ježíš mluvil jest V Mojžíš. X, 20.
o modlenie, kteréž má jíti k samému Bohu, maje příčinu k tomu znamenitú, když jeho ďábel potáhl jest k jinému modlení nežli samému Bohu, ale k stvoření, kteréžto modlení bylo jest odporné božímu modlení. Protož toliko o tom jest pověděl, že má býti samému Bohu modlení. A to všecka písma starého i nového zákona ukazujé vždy, že modlenie samému Bohu má býti, a mohl by to rozum viery lidem ukázati, kdy by po rozumu šli. Poněvadž Buoh stvořil jest člověka, z toho chce nad ním práva najvyššieho požievati; neb jakož jest sám mohl jeho stvořiti, jakž jest chtěl, takéž sám chce nad ním práva najvyššieho požievati,

takéž sám chce nad ním vládnúti sobě k vuoli, sám jeho provésti a spraviti chce a on sám jemu dobře muož učiniti v každé věci.
215 b. Protož, stvořiv jeho sobě ke cti, chce jím sám | vládnúti, chce od něho milování, modlení; nebo on móž naplniti modlení jeho, nebo on sám jediný jest svědom člověka i všech jeho položenie i tajností srdce a nižádný v nebi nemuož znáti všech zvláštností a tajností člověka každého aniž sám člověk muož sebe úplně svědom býti, než toliko sám pán Buoh zná srdce lidské a jich zvláštní
III Král. VIII, 39. věci, jakožto Šalomún jest řekl k Bohu na modlitbě mluvě: Ty sám jediný znáš srdce lidská. Protož k němu přileží modlenie, nebo on pán, stvořitel jest všech a chce, aby k němu zřeli o všecky věci, nebo on všecko učiniti muož, zač prošen bývá v hodném prošení, a ví, kdy komu má dobře učiniti lépe než ten, komuž dobře činí. Nebo někdy i svatý člověk modlí se jemu za některé věci, ješto se jemu zdají dobré, a on jeho neuslyšie, věda, že jemu nejsú tak dobré jakož se člověku zdajé dobré, jakož zjevno jest na svatém Pavlu a na Mojžíšovi. Protož v takových věcech tajných, jenž sú toliko samému Bohu známy a skryty mnohé věci od nynějších anjeluov, jakož die Dyonizius, kterakž by mohla tehdy modlitba k svatým státi v také při, jéž Buoh neuslyší i od dobrého člověka, vida, že jemu nenie to dobré, zač on prosí. Protož světí, nevědúce tak, jakož Buoh sám zná, komu co dobrého aneb zlého jest, kterakž by oni naplnili takové nejisté prosby, nevědúce, hodí-li se to člověku, zač jich prosí?

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ ŠIESTÁ.

216 a. A opět poněvadž všecky modlitby svatým jdú | v pokrytstvie neupřímém, nebo ti modlitebníci svatých kterak by se pravě mohli modliti svatým tupíce Boha svými hřiechy těžkými i hledají přízni u svatých svým modlením a Boha popúzejí proti sobě k hněvu přestupujíce jeho přikázanie, kterak tu modlitbu lstivú

přijmú světí? Jedno proto, že k nim modlitby lidské nepřileží, a druhé, že nepřítelé božie lstivě jich přiezni hledají svými modlitbami, pána jich tupíce; chtěli by toliko pomsty ujíti pána jich skrze jich přiezeň anebo snad najduovodněje muož řečeno býti, že slepí a svedení nevědí, kam jdú. A opět nižádný z viery nemuož ukázati, by světí na se poctivosti božské brali a zvláště modlenie, kteréž slušie samému Bohu, aby je přijímali, nebo zde súce ani klaněnie ani obětovánie ani modlenie sú nepřijímali, menší poznánie Boha měvše než tam v nebi mají. Protož nepochybně taková věc dále jest od nich nynie než zde byla. A tyto věci se praví o svatém Petrovi. Když jest přišel k Korneliovi, Skut. X, 25—26.
vyšel jest v potkání proti němu Kornelius a padl k nohám jeho a poklonil se jemu a Petr pozdvihl jeho řka: Vstaň, neb já sem člověk jako i ty. K témuž podobné věci praví se o svatém Pavlu a o Barnabášovi. Když jsú jim chtěli obětovati, to když uslyšeli Skut. XIV, 13—14, 17.
apoštolé Barnabáš a Pavel, rozedřeli sukně své a vyskočili mezi zástupy volajíce a řkúce: Muží! Co činíte? Však i my smrtedlni sme, rovní vám lidé, zvěstujíce vám, abyste se od těchto marných bohuov obrátili k Bohu ži|vému, jenž jest učinil nebe i zemi, 216 b.
moře i to vše, což v nich jest. To i jiné mnohé věci jim mluvíce, jedva sú ukrotili zástupy, aby jim neobětovali. To jsú zde měli, že jsú nic na se nebrali, což slušie na Boha. Protož viece toho o nich věříme, když sú tam přítomni velebnosti božské, jenž padajé před jeho velebností, chválu jemu vzdávajíce a že i zde lidem jsú to okazovali, že klaněnie a modlenie i najvětčie anjelové nepřijímají od lidí, nebo tyto věci sú psány v Z(j)evení svatého Jana a die toto sám o sobě: A já, Jan, jenž sem slyšel a viděl tyto věci, padl sem, abych se modlil před nohama anjela, jenž mi tyto věci ukazováše, i vece mi: Viz, aby toho nečinil, Zjev. XIX, 1
nebo sem já spolu sluha tvuoj a bratřie tvých, majících svědectví Ježíšovo. Bohu se klaněj a jemu se modl. Protož od svatých apoštoluov i od najvětčiech anjeluov máme svědectví, že nižádných poctivostí, kteréž slušejí na samého Boha, nepřijímajé na se: ani klaněnie ani modlenie ani obětovánie, a když bez vuole jich po-

dány jsú jim takové poctivosti, že jsú jich nedopúštěli k sobě, ale Bohu jsú je činiti kázali. Protož dosti by bylo múdrým k věření takové věci, kdy by apoštolé antikristovi nestáli přitom osypajíce vše písmy, doktory a svými vtipy pohanskými, ješto jsú nebe i peklo změřili a všicku sprostnosť Jezukristovu jsu vyprázdnili. Protož o těchto věcech mnoho přemlevše neupřímných věcí, také sú ukrátili některých věcí, majíce stranu dosti ostrú proti
217 a. so|bě: již jsú potom propustili modlitbu samému Bohu, ale světí aby jé ocas opravovali přimlúvajíce se, aby ta chromá a nemocná modlitba některak pracně před Buoh přikothala se z přímluvy svatých, a samať by tomu nic neučinila, nedoprosili-li by o ní světí. Protož toto jich vajpis jest, v němžto řkú: Věříme a z písma shledávajíce držíme, že světí v nebesích křesťanóm zde věrným svými prosbami a laskavými pomocmi podle jich spuosoby pomáhají, jichžto křesťané mohú hodně žádati i prositi za pomoc i za přímluvu, přitom však poctivosť, kteráž na samého Boha slušie, na ně nevznášejíce, ale u mieru, jakož slušie k svatým se mieti, k nim se majíce, a cožkoli by bylo neřádného zřenie k svatým a nad mieru žádaní, to zamietajíce. Múdřejších lidí! Kterakť jsú se okasali přepěkně, bředúce přes veliké bláto! Mohli by vietr učiti, aby u mieru vál, aby chalup nebořil. I chtí, aby u mieru svatých prosili, jako by to škoda byla, kdy by jich velmi aneb srdečně prosili. Než pak rozum jest přitom: poněvadž chtí od nich mieti pomoc a přímluvu, musíť tak pilně prositi, ať by mohli uprositi a tak aby je uslyšeli, vidúce jich veliké a srdečné žádosti. Ale jakž by prosili mdle, dřiemíce, tak by jich neuslyšeli, ale řekli by jim: Pokrytci, a vy se nám posmieváte, špoty z nás majíce! Protož co jest jiného než ďábel na pánvi pražený, coť z lidí činie: jakéť jim miery velejí zachovávati, přitom tomu
217 b. je učiece, že to z viery mají a z písma jsú to shledali, že | jich mají prositi za pomoc a za přiemluvu i klásti jim nebezpečenstvie při té vieře? A mají-li to z viery Kristovy, toť nemá nižádných takových zvrtluo ošemetných, byť čemu učila bojéci se škody v tom. Protož čemuť učí, chceť, aby bez pochybování, bez

bánie, srdečně, s velikú žádostí a s velikým snaženstvím dělali, aby toho hodni byli, oč stojí. Pakli sú modlení svých z viery antikristovy shledali a snesli sú tu vieru z domnění mnohých jako kúzedlníci, tať jest plna ošemetností pochybných, nejistých, i mohú to k ní vymluviti, aby u vieru vhod to dělali, jakožto nejistú věc a pochybnú. A nesmějí pro antikrista řieci lidu, že jest ta viera zlá, jakožto od čápuo sklektaná, v stienu smrti proti ní postavená. Protož se pěknými a múdrými řečmi odievá, aby jej blázni radějši kúpili, ale následujíce viery pána Ježíše, pomoci od něho hledajíce. Tu všecko srdce jako u přiekladě: někto by vuoz zvrátil v bahno i prosí jiných za pomoc; ten jich nenapomíná, aby se nezmazali, ale žádá, aby silně tiskli. Takéž viery boží následovník: upadne-li v bahno hřiechuov, nikam se neohledaje, rychle se vrci na Boha s doufaním, jenž jest pomocník pravý z hřiechuo a síla jest všech dobrých činuov, nebo pravé jest: Spomoc má od hospodina, jenž jest učinil nebe i zemi. Tenť Žalm CXX, 2
muož silně pomoci z bláta, byť kto do hrdla v něm vězel.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

Než tuto se jinak krumpuje při modlitbách sva|tým za pomoc: 218 a.
bude-li k nim veliká žádosť nad mieru, a uškodí; a spavé žádosti neuslyší, a veliká z miery vyskočí a tak nikdež neprospěje. Ale kto pohledie na tuto lesť, jakúť rozsívají na svět a v jakémť umění chtí mistři velicí býti, mohli by se podiviti tomu učenie. Nechť jemu sedláky naučie, ať se v prsy tepúce vhod a u mieru modlé se poručejíce se matce Kristově, majéce větčí náději v ní než v samém Bohu, se vším náboženstvím, klekáním, s poklonami se modlé i s pláči: nechajť té miery podadie takým modlitbám, ješto mluví, aby poctivosti, kteráž slušie na samého Boha, na svaté nevznášeli! Však modlenie, postové, svátkuov svěcenie, mší slúženie, obětovánie, utrpenie, slušie na samého Boha to všecko. A

tomu všemu mistrové učí i sami to činí svatým. Protož kdy jest větčí sláva v kostelích než v svátky svatých? Zvonóm a varhanóm neodpustí na čest svatým a písnie mnoho vždy slavnějšiech nežli Bohu. Ledas mnich nějaký svatým slul, ten lepší má než svatá nedčle. A protož, vážíce ta slova o poctivosti svatých nad Boha, daleko jsú zašli od miery tau poctivostí. Protož ta poctivost svatým, ješto by jí mohli ciesaře světského ctíti, hlasy s notami sladkými a píšťalami, zvony, světly nesmiernými, ta sláva svatým oblúpila jest Boha z jeho pravé poctivosti, kterúž chce mieti v dušech lidských. A skrze to velebení svatých zmámeni jsú lidé slepotú, že nic nevědí o pravé službě božie aniž mohú
218 b. rozuměti, chce-li Buoh | jiné pocty mimo to pískaní a notování, kterýmiž sú se zaneprázdnili v kosteliech poslové antikristovi na oklamánie světu.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ OSMÁ.

Protož hlediece na ty zápletky, kteréž tak mistři rozsívají na svět k velikým škodám, kto jest, aby napravil ten svět na pravú cestu, nebo malým svět neuvěří proti mistróm velikým, nebo což velikého a slavného jest v oči světu, toť přijme? Ale však jich múdrost, ač se muož stkvieti světu slavně, a když na ni viera přijde a pohledí na ni, rozstele ji jako bláto pod nohami. Protož nám při takých zápletciech potřebí jest držeti se viery apoštolské, kdež se jé muožem ujistiti, a jich zjevných naučenie. Protož k těm věcem, o kteréž tuto máme řeči, upřímně měří řeč svatého
Jak. I, 5—7. Jakuba, ješto die: Jestli že kto z vás potřebuje múdrosti, žádaj jé od Boha, jenž dává všem hojně a nemá za zlé, a bude jemu dáno. Ale žádaj u vieře nic nepochybuje, neb ktož pochybuje, podoben jest vlnobití morskému, jenž se od vietra vznášie a okolo nosí. Protož nemni člověk ten, že by přijal co od pána etc. Toť muož znáti, kto chce, že toho, ješto má nedostatek v múdrosti boží, přivodí s modlitbú k samému Bohu, ješto dává múdrost

hojně všem, ktož ji od něho hledajé, a nemá za zlé, neopětuje svého daru slovy hanebnými jako člověk lakomý: dada dar chudému, uhanie jeho s tiem. Protož dání nepravých nebude tobě užitečno. Ale Buoh své dob|ré dává hojně a příznivě a chtě, aby 219 a.
člověk polepšen byl jeho darem, a die, aby, od Boha chtě prositi múdrosti, nic nepochyboval u vieře, to jest v té vieře, že zač prosí Boha, aby věřil tomu, že vezme od Boha, za něž prosí; ale ktož od něho prosí cožkoli a pochybuje na tom, by jemu to Buoh dal, ten nic nevezme od něho. Protož tu jest zmietka jistá, ktožť k ní muož kúlí dokotiti: aby člověk, potřebný múdrosti, milosti nebo jiných daruov, uměl se za to modliti Bohu s nadějí, že to vezme od Boha sám skrze svú vlastní modlitbu. Ano se světí k tomu nepřičínějí svými přímluvami, jediné sama jeho modlitba, spojená s doufáním a s věrú. Kde budú krumpování mistrovská, jenž jedva propustí modlenie Bohu, postavíce ji u patách přímluvy svatých, aby ji oni dopracovali před Boha? A ještě i ty přímluvy zchromie, že musí na úskok pod měrú jich žádati, aby chtiece přímluvě svatých, aby jich pracná aneb zedraná modlitba došla skrze ně, aby jich prosili za přímluvu, ale srdcem v nich neostávali, aby jich bez srdce prosili, nepodobně pod nějakými měrami je ustavíce. Tuť k Bohu modlitby nemohú bez svatých provésti, proto že sú nehodni; a přímluvy od svatých nesmějí prositi horlivú žádostí ani srdcem u nich ostávati. Což budú na té modlitbě? Jako ten na chodbě cesty, jemuž jsú nohy i ruce usekali. Protož kde taký lid mohl by k slovóm apoštolským přistúpiti, aby se modlil nepochybuje nic u vieře? Poněvadž nesmí sám před Buoh s mod|litbú než prvé uprose něčie přímluvu, aby 219 b.
jeho modlitba skrze ni došla, protož ten prvé pochybuje než ji počne a tak k ní přidruhy hledá, aby ji něčí přímluvú podepřel. Kterak mnoho muož ufati tomu, že vezme od Boha za tu modlitbu po trúbách vedenú, poněvadž z viery sám nemuož ustaviti modlitby k Bohu? Však nikdy taková modlitba spletená před Buoh nepřijde, nebo z viery nenie aniž muož u vieře založena býti; nebo z viery boží zavázán jest každý člověk, buď pak naj-

horší, aby chtě se Bohu modliti a milosti od něho hledati, aby
sám u sebe měl vieru a naději k Bohu, věře, že jeho uslyší a k
milosti jeho navrátí, u pokánie jeho ustaví i spasí konečně. Nebo
Luk. XVIII. zjevný hřiešník tú cestú přistúpil jest před Buoh s modlitbú, věře
Bohu, že jeho uslyšie bez přímluvy všech jiných a smiluje se nad
ním, a nalezl jest milosť před Bohem prostě po své modlitbě.
Též pohanky, ješto zavrhl jest přímluvy učedlníkuov za ni pán
Ježíš a tak jest dlúho samu ustavičnú držal, až jeho přemohla
Mat. XV, 28. svú věrú, že jí nemohl smlčeti řka: O ženo! Velika jest viera tvá:
staň se tobě, jakož chceš. Též lotr na kříži s ním visě, vida, ano
Luk. XXIII, 42—43. se jemu k smrti blíží, s věrú velikú řekl: Pane! Vzpomeň na mě,
když budeš v království tvém. Řekl jemu Ježíš: Věrně pravím
tobě: dnes se mnú budeš v ráji. Protož takoví hřiešníci tak sú
sáhli daleko věrú na Boha, že po lotrovém životě hodni jsú ráje
ihned byli. Protož tuto svatý Jakub každého modlitebníka k sa-
220 a. mému | Bohu podává s věrú nepochybnú, aby jemu věřil, že od
něho vezme, což hodného u něho prositi bude. Protož zajíkanie
mistrská nižádného dielu nemají v řečech božích, jenž lidem skrze
ně hyzdie Boha před lidem a skrze cizie šermy chtí před ním
lidské modlitby ustaviti, jako by nemohli lidé skrze vieru své
modlitby předeň uvésti. Ale tuto já jich múdrosť za nevěrnú sú-
dím, jenž sem jim velmi mal v očích, ale však seznám na lidu,
kterýž oni spravují, že bez múdrosti božie jest aniž jich šermuom
rozumie, protož vše napořád oblo hltá jako svině nepřežívající:
jednak Bohu se počne modliti, jednak matce Kristově, jednak
svatým, jednak Otče náš, jednak Věřím v Boha, jednak Zdráva
Maria a totéž na jednom miestě v jednu chvieli páchá; všecko v
hromadu skydav, blabolí ústy, nevěda, co lepší aneb chutnější:
Buoh-li čili světí, Zdráva li Maria čili Věřím v Boha, nebo vším
napořád chvoštie modlitbami tepa se v prsy. A to vše na jich uče-
nie zmateno jest jako rohoží, všem věcem v ústa rovně dávaje,
což se naměte.

KAPITOLA TŘIDCÁTÁ DEVÁTÁ.

Ale mluvíce o těch pomocech, kterýchž tak mistři velejí hledati u svatých a za ně se jim modliti, protož ani proroci ani apoštolé k takým pomocem nevedli jsú aniž jsú jich sami hledali, ale v pánu Bohu jsú všecku pomoc skládali. Protož v žaltáři toto Žalm CXX, 1—2.
mluví: Pozdvihl sem očí mých na hory, odkud | by mi přišla po- 220 b.
moc, spomoc má od hospodina, jenž jest učinil nebe i zemi. A opět die: K tobě sem pozdvihl očí svých, jenž bydlíš v nebesích. Žalm CXXII, 1—2.
A jakož oči služebníkuov v rukú jich pánuov jsú a jakožto oči děvky v rukú paní jejé, takéž oči naše ku pánu Bohu našemu, dokudž se nesmiluje nad námi. A opět die: Nebo on Buoh muoj Žalm LXI, 7—9.
jest a spasitel muoj, pomocník muoj, a protož nezahynuť; v Bohu spasenie mé, a chvála má Buoh pomoci mé a naděje má v Bohu jest. Ufaj v něho každé sebránie lidu, vylite před ním srdce svá, nebo Buoh pomocník náš jest na věky. Vytaste se, mistři, a vyšermujte nám tolikéž na svatých svú múdrostí pohanskú! Protož proroci jsúť staří světí, ještoť jasněji o Bohu promlúvají nežli tito noví kúzedlníci, ješto hyzdí a moří Boha v lidech. Protož viera slavná na Bohu založena jest—pomocí všelikých hledati v něm. Neboť mnozí jsú zámutkové spravedlivých a z těch ze všech Buoh vysvobodí je. Ostřiehá́ť hospodin všech kostí jich: jedna z nich Žalm XXXIII, 21.
nebude zetřiena. Kosti i vlasy jich počietá, aby i jeden z nich neupadl bez vuole jeho. A protož u něho najvětčí jest pomoc člověčí, jenž má moc nade všemi věcmi, kteréž člověka utieskají aneb naň zámutky uvodí: z těch ze všech muož pomoci. A on najviece muož lítosti mieti k spomožení v núzi jeho a muož pomoci nemoci člověčí; když by nemohl k dobrému mieti moci, pročkoli on jemu muož pomoc dáti? Protož mnoho jest tu řekl: Spomoc
má od hospo|dina jest, jenž učinil nebe i zemi. Najlepšie diel vy- 221 a.
bral ku pomoci, nebo jiný nižádný tolik nemuož pomáhati jako ten, ktožť jest mohl nebe i zemi svú mocí učiniti. Nenieť taká nesnáze, byť s ní nemohl býti a člověka z ní vyprostiti, kterýž jeho

pomoci hledá, i mnohem viece z malých nesnází muož pomoci, když naději v něm mají. A někdy s malú nesnází mnoho sobě stesknú s malú věrú, nebo on muož mdlého posilniti proti tvrdým věcem. A nemuož-li kto duostojně jemu slúžiti a jemu statečně se modliti, on jemu muož pomoci; a nemuož-li se káti hřiechuov a zvolá k němu na pomoc, ke všem těm věcem jest hotový pomocník. A k těm pomocem božským dosti by mohlo přiekladuov býti z viery písma svatého, když by toho potřebí bylo šieřiti viece.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ.

Než pak o jistotě těch řečí, kteréž mistři tvrdí o velikých milostech svatých, které k hřiešným mají a také se za ně snažně modlie neb přimlúvají. A jest-li to tak, což o nich mistři tvrdí, pravda, tehda v tom se ukáže: Slyší-li Buoh přímluvy svatých za hřiešné, tehdyť zjevně prospievají modlitby svatých hřiešným, že se obrátíce od hřiechuov svatý život vésti musí. Ale k jinému cíli nikoli světí za hřiešné nepřimlúvali by se. A jakož světí majé těch služebníkuov a modlitebníkuov pln svět, již by neměl nižádný hřiešník býti: všem by milosť uprosili. Ale když vždy
221 b. hřiešníci jsú ti, ješto najviece svatým slúží a | najhoršie jsú, protož neboť modlitba svatých za hřiešné neprospievá před Bohem aneboť jé není. A tak u vietr duovody své jednajé o těch věcech, kterýmž skutkové odporní selhánie dávajé.

A ještě viece cožkoli řkú mistři o těch milostech velikých, kteréž světí mají k hřiešným, tohoto řieci nemohú o nich, by prvé byla milosť svatých k hřiešným nežli milosť samého Boha jest k nim. Nebo Buoh nesmierná dobrota jest, ale světí mají dobroty u mieru a což jí koli mají, to od něho mají. Protož poněvadž prvé musí býti milosť od Boha k hřiešným než svatých, tehda se muož prvé smilovati než světí. Ale to činí zřiezeně jakož jest uložil dáti milosť hřiešným, búdu-li se hřiechuov káti.

Druhé, že větčí jest lítosť i milosť v Bohu hřiešným než v svatých, nebo on nesmierné dobré jest. Protož on prvé přístoje hřiešným svú nesmiernú dobrotú, muož jim dáti milosť tajnú v srdce předcházející a hnúti jimi ku pokání prvé než se světí za ně přimluví; nebo kým on tajně hýbe k dobrému skrze Ducha svatého, toho nižádný jemu přítomný v nebi nezví, leč by komu chtěl zjeviti své tajnosti. Nebo on přítomen jest svatým v nebi i těm, kteříž v pekle jsú i všem, kteří na zemi jsú, nebo jím živi sme i hýbeme se i jsme. Protož on všem všudy přítomen jsa muož dělati v někom na zemi to, ješto v nebi nebude vědomo. Protož těch širokostí božských nevšudy muož zstíhati přímluva svatých, když on předchází svú dobrotú dřiev než dobrota svatých. Skut. XVII, 28.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PRVNIE. 222 a.

Takéž z viery písma máme jistotu, že se za ty nepřimlúvají, kterýchž Buoh nenávidí pro jich neústupné hřešení a nekání hřiechuov. Nebo jestli že by oni takým dobře chtěli, kterýchž Buoh nenávidí, musilo by puojčeno býti, že tomu chtí, což Buoh nechce a což on zapovídá. Protož světí v nebi jakž by chtěli tomu, což Buoh v nenávisti má, dobře činiti jinak než Buoh chce, hřešili by a nebyli by světí. A to nenie podobné pomysliti o nich, nebo proto sú světí počali býti, že jsú o to usilovali, aby se sjednali s volí boží tak, aby se nemohli pohnúti od ní k ničemuž jinak než tak, jakož vuole boží chce. Protož i doktorové praví, že světí nejsú přietelé nepřátelóm božím. Protož nadarmoť se modlie svatým, kteříž svatostí svatých hrdají aneb jí nenávidí; chtěli by skrze svaté k Bohu, ale cestú po svatých v dobrých činech nechtí jíti, protož nižádného svatého v nebi přítele nemajé. I písma božská těch věcí potvrzují.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ DRUHÁ.

Jer VII, 16—18. Viece die pán Buoh ku proroku po jiných řečech: Protož ty neroď se modliti za tento lid aniž přijímaj chvály a modlitby za ně a nepřekážej mi, neboť neuslyším tebe. Zdali nevidíš, coť tito činí u městech Juda a v uliciech Jeruzalemských: synové sbierají dřieví a otcové podpalují oheň a ženy skropují běl, aby činili mazance a pokruty královně nebeské, to jest měsíci. Týž prorok
222 b. die: Řekl | jest hospodin ke mně: Bysta pak stala Mojžíš a (Sa-
Jer. XV, 1. muel) přede mnú, není duše má k tomuto lidu. Vyvrz je od mého obličeje! Z těch písem známo jest, že najvětčiech svatých nechtěl uslyšeti modlitby za takové hřiešníky, ješto jsú neústupně hřešili a káti se hřiechuov nechtěli. Opět die pán Buoh o zlém lidu:
Ezech XIV. Budú-li třie muží tito uprostřed země: Noe, Daniel a Job, a já diem meči: jdi skrze zemi a zabí z ní člověka i brava a tří muží tito budú-li prostřední, živ sem já, praví pán Buoh, že nevysvobodí synuov a dcer svých, ale oni sami vysvobozeni budú. A že tito světí mužové: Noe, Daniel a Job takové vážnosti před Bohem byli jsú, že jsú mohli mnohým svú modlitbú prospěti a veliké věci zastaviti, aby nedošly pro jich modlitbu, avšak teď pán Buoh mluví o lidu takovém, ješto se jest jeho lstivě držel, hřiechy nepřestávajíce na sobě měl, nečistoty a úrazy v srdci svém položil. Protož když by pán Buoh pomstu meče uvedl na ten lid, aby zbil lidi i hovada jich, a mezi tiem lidem byli by ti třie muží: Noe, Daniel a Job s syny a s dcerami svými, tehdy ti muží nevysvobodí svú modlitbú toho lidu od pomsty meče ani synuov a dcer svých, jediné toliko sami se vysvobodí od pomsty meče. Protož poněvadž nemohla jich modlitba před Bohem nižádného z té pomsty vysvoboditi ani jich synuov a dcer, ktož by tehdy svú modlitbú prospěl tomu lidu? Nemohl by zlomiti upřiemnosti
223 a. božské nad nimi nižádný jiný, nebo jest ty vystavil, ješto | jim rovně nebyla v nebi ani v zemi. Protož v těch písmiech i v jiných má viera býti křesťanóm, že Buoh hřiešných lidí modliteb ne-

slyší ani svatých lidí modlitcb za nč přijímá, nebo ktož odchyluje ucho své, aby neslyšel zákona božieho, modlitba jeho proklcta jest a v hřiech se jemu obrátie. Takéž za ty hřiešníky ani svatých v nebi ani svatých na zemi modlitby neuslyšie, nepřijme Buoh, jakož napřed pověděno jest, že velikému proroku řekl pán Buoh: Ty nerod' se modliti za ten lid, nebot neuslyším tebe. Abyt pak Mojžíš i Samuel, ta dva muže najvyšší svatosti stála přede mnú modléce se za ten lid, odporný zákonu mému, neuslyším jich. Protož kterak světí v nebi modliti se budú za takový lid, kterýž Buoh v mrzkosti má? Nebo tato viera, na slovích božích založená, nemuož zklamána býti, kteréž sú světi ostřiehali do nebe chtiece. Protož kterakž tam jsúce chtěli by tu vieru zlámati, kteréž jsú světí ostřiehali, a prositi za to zlosynstvo, ješto Boha tupí, přestupuje zákon jeho, a svatých žádá, aby na nějakém koláči velhal se do nebes skrze svaté. Protož všickni jsú zlořečeni, kteříž se odchylují od přikázaní božích, a jich modlitba ohyzdná a proklcta jest. A poněvadž jich modlitba proklcta jest, cizie modlitba kterak za nč požehnána bude? Protož ti zákonové o těch přímluvách svatých skováni jsú od posluov antikristových, ješto se pasú na nč vnadíce lid poběhlý s ofěrami, s dary, s světly, abý mněl bláznivý lid, že světí takých da|ruov a obětí žádají 223 b. a že by pro ty dary ihned se hnuli přiezní a milostí k hřiešným a přimlúvali se za nč, dary jsúce nakloněni k tomu. Toho se domnievá lid slepý, nebo svatokupci vždy jim namlúvají v uši a lúdí na nich statky skrze svaté.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ TŘETIE.

Ale poněvadž tuto o přímluvách řeč se množí a jim se odpierá, ne proto se odpierá jim, jako by někto za to maje, že jest tolik svat, že jemu přímluvy nenie potřebie, ale protot se odpierá přímluvám, že se ti na přímluvu táhnú, jéž hodni nejsú a tu jé hledají, kdež jé nenaleznú. Nebo ten nikdy přímluvy hoden není,

ktož ustavičnú žalobu uvodí, to vždy myslí činiti, zač přímluvy hledá, jenž moci ku přímluvě nemá. Protož která přímluva z viery Kristovy jest, té my neodpieráme, ale žádáme jé. Protož tato pří-
I Jan. II, 1—2. mluva z viery Kristovy jest, kterúž svatý Jan oznamuje řka: Synáčkové moji! Toto píši vám, abyste nehřešili; pakli jest kto shřešil, přímluvci máme u otce našeho, Ježíše Krista spravedlivého, a on jest slitovánie za hřiechy naše a netoliko za naše, ale také za všeho světa. Ta viera jest naše o přímluvě: aniž nižádný v nebi moci nemá ani práva, jediné že jim jest přičtena bez duovodu viery, než sám Kristus, Syn božie, s právem přísežným biskup najvyšší, jakož tato slova i jiná apoštoluov jeho oznamujé, že by kto jiný měl se přimlúvati za hřiešné kromě Krista, Syna božího.
224 a. Nikoli apoštolé jeho ne|zamlčeli by té přímluvy, než o též, na kteréž dosti všem jest, která v Kristu přímluva jest, die zjevně, že máme přímluvci před otcem naším, Jezukrista spravedlivého, nebo nižadný se nehodí ku přímluvám před Bohem za jiné, jediné ktož žaloby zproštěň jest skrze přímluvu Kristovu; aniž by jinak kto mohl spasen býti, by přímluvy Kristovy za samého nebylo. Nebo se všickni pod žalobú súdí kromě Krista, jakož die svatý
Řím. III, 23. Pavel: Všickni sú shřešili a všickni potřebujé slávy boží, nebo skrze jednoho člověka hřiech jest na tento svět vešel a skrze hřiechy smrť vešla jest, v němžto všickni jsú shřešili; jakož die
Řím III, 10—12. písmo, že nenie nižádný spravedlivý, nenie múdrý, nenie kto hledaje Boha: všickni jsú se uchýlili spolkem, neužitečni učiněni jsú; nenie, kto by činil dobré, nenie až do jednoho. Protož jediný mezi všemi Kristus nalezen jest bez žaloby každého hřiechu, Duchem svatým se počav; protož jemu jedinému pravě se přidává spravedlnosť taková, aby mohl přímluvci za nespravedlivé býti,
Žid. VII, 24—26. a v témž svatý Pavel jeho kněžství oznamuje a řka: Ale Kristus proto, že ostává na věky, má věčné kněžství, pro něžto také spasiti muož navěky, přistúpě skrze se samého k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za nás, nebo slušelo, aby nám takový biskup byl svatý, nevinný, nepoškvrněný, odlúčený od hřiešníkuov a vyššie nebes. Tu svatý Pavel klade se se všemi apoštoly i se všemi lid-

mi v počtu hřiešných, protož ode všech | die nám hřiešníkóm: 224 b.
Slušelo takový biskup svatý, nepoškvrněný a odlúčený všemi stranami od hřiešníkuov, nižádné nemoci hřiechuov s nimi nemaje, ale plné zdraví nevinnosti maje s velikú milostí božskú mocí jsa, aby mohl hřiechy všech nésti, dosti za ně učině Bohu: protož takový biskup nám, hřiešníkóm, potřeben jest byl, aby všecky kúpie krví svú kúpil, mohl také za všecky orodovati, kteréž jest kúpil. Protož vierať jest, že nižádný do nebe nemohl vjíti než toliko skrze jeho vykúpenie a orodovánie. Nebo kněz najvyššie starého zákona, jenž jest znamenal Krista, měl jest obětovati a modliti se za všecku obec židovskú, protož tento i pravdě hojněji se jest sám obětoval Bohu nepoškvrněného, aby vyčistil svědomie naše od skutkuov zlých v krvi své; ten přiestojí před obličejem božím, vždy živ jsa k orodování za nás. A ta viera ohlášena jest všemu světu skrze apoštoly a ještě vždy není odvolána. Ač pak antikrist, najvětčie nepřítel Kristuov, umrtvil jest tu vieru na světě a jiné přímluvce rozmnožil světu, nejisté a neválné svaté, mnichy utylé, ješto mohú takoví v pekle býti, a Krista vuobec mezi jinými přímluvci někde za dveřmi postrčili; ale pak nevždy nemohú nepřietelé Kristovi této viery zapříti, že všickni spolu nemohli jsú i jednoho vykúpiti svú krví světí aniž také práva mohli jsú obdržeti, aby za jednoho orodovali, ale on, za všecky dosti čině, obdržel jest právo přísežné k orodování za všecky. A
poně|vadž všickni, všedše do nebe skrze jeho vykúpenie, ne hned 225 a.
proto jsú kněží s právem přísežným, k orodování za všecky obdrževše moc, protož všickni světí nebeští podnes drží tu pravdu, že tam nižádný nepřijde jinak než tak, jakož jsú oni vešli skrze vykúpenie a orodovánie Kristovo. Takéž poslední všickni mají vjíti skrze něho, nebo on jest cesta, a nižádný tam nepřijde jinak než skrze něho tak, jakož jsú oni vešli. Protož jakož všem z núze přileží jeho vykúpení, takéž každému ze všech potřebno jest jeho orodování kromě těch všech orodovníkuov nazvaných. Nebo on viece má moci k orodování nežli všickni, co jich jest v nebi, a má právo k orodováni od Otce, Boha. Ale nižádný ani o nižád-

ném jiném nic Buoh neřekl, by on měl za koho orodovati. Protož ta viera, kteráž jest o Kristu a o jeho orodování, nemuož každému v nebi přičtena býti, nebo jakž by každý rovnú moc a právo k těm věcem měl, (ke) kterýmž Kristus moc a právo má, tak by on s jinými rovně stál. Protož viera o něm nebyla by dražší v něm než jako i v každém jiném a bezpochyby méně než v jiných, nebo skutek ukazuje, že za jinými stojí v té při. Protož ta věc již najviece po přízni jde: kohož kněží najviece z svatých zchválili jsú, v tom se najviece viera stkví a ten najlepší má. Protož to jest nepochybně na matku Kristovu spadlo, jakož i dnes v skutku jest, jenž jsú ji nad Krista zvelebili a naději jsú v ní položili o své spasení. Ale že jest to antikrist uvedl na oklamání světa,
223 b. protoť | to viera nenie: nižádnýť toho práva nemá k orodování za všecky, ktožť nenie spolu Bohem a člověkem, jenž za hřiešníky odporné neoroduje, za pokrytce lstivé. Protož on, jsa Bohem, zná srdce všech lidí a podle toho poznání ví, za kohoť má orodovati. A protož ani za ty, kteříž sladkými řečmi aneb s nízkými poklonami přímluvy jeho hledají, tomuť se on neokojí, anižť za takové lstivé přimlúvá se; ale onť zná, v kterýchť vyvolení stojí a upřímnosť pravá v srdci, které jsú jeho ovce, ješto hlas jeho slyšie a následujé jeho. Protož on, jsa pravým Bohem, nepochybně ví, za které se má přimlúvati a za které vzácna bude přímluva jeho před Bohem. Toho nemuož mieti nižádný svatý poznánie, aby znal, v kom stojí vyvolenie synovské a pravá upřímnosť srdce, protož toho neznaje, mohl by se přimlúvati za takové, ješto jsú v nenávisti boží, a tak by jeho přímluvy daremné byly. Protož Kristu, Synu božímu, tolikoť jemu přileží přímluva podle nepochybné jistoty a podle vykúpenie; neb nižádný nemuož toliko milostí a slitování mieti nad nimi jako on, ješto jest za ně umieral a umýval je v krvi své od hřiechuov jich. Protož, vida v nich svú mnohú práci a bolesti své, najvlastněje muož se přimluviti nad svú vlastní kúpí v času jich zámutkuov a v času jich páduov, ješto podle svých nemocí a podle osídl ďábelských padají v zlá svědomie. Protož navrátíce se k srdci od něho pomoci a utěšenie

žádají, odpuštěnie i všeliké milosti v něm, ufa|jíce v svém pora- 226 a.
žení a v truchlivosti srdce, kteréžto věci z páduov v hřiechy přichodie i na ty, kteřížto mnoho dobrému chtí, skrze osídla pokušenie zdejších, kteříž úmysluov k hřiechóm nemají a jich se varují. Protož k tomu rozumu die svatý Jan: Pakli jest kto shřešil tak z příhody, přímluvci máme Jezukrista spravedlivého před Otcem naším, Bohem. To jest, aby pro pád, jenž se lidem dobrým muož přihoditi, nezuofal ani v která opuštěnie a poraženie neuběhl, ale zase povstal maje velikú naději v Bohu skrze Jezukrista, pána našeho, že poněvadž jest umřel za nás a knězem věčným od Boha ustaven jest, aby věčně spasiti mohl a vždycky živ jsa k orodování za nás, aby skrze něho bezpečný přístup měl k Bohu s doufaním a tak skrze jeho zaslúženie vždycky aby milosti hledal k odpuštění hřiechuov a k zproštění velikých zámutkuov a k dobytí všelikých potřebností. A nemuož-li kto rozuměti jeho přiemluvě, kterak ona tam jde před Bohem anebo kterak by i sám za ni prosil, ale toto měj, aby ve všech věcech milosti boží hledal skrze jeho zaslúženie, skrze jeho mnohú práci a ukrutnú smrť, ješto jest nám a pro nás to všecko činil. A tak vždy jeho přímluva puojde i dojde, když Boha a jeho milosti ve jméno Ježíšovo hledati budem a Bohu se modléce skrze něho provedem modlitby k Bohu. Protož on vždycky jest živ k orodování za ty, kteříž skrze něho Boha a milosti jeho hledají. A že i jemu se modlíme, nebo s Bohem Otcem i s Du|chem svatým je- 226 b.
den nerozdielný Buoh jest, protož spolu modlitebný jest Otec, Syn i Duch svatý, Buoh nerozdielný, jemuž řiekáme: Otče náš, jenž jsi v nebesích, odpusť nám hřiechy naše. Ale že Syn boží vtělil se jest v životě panny Marie a jest spolu pravým Bohem i pravým člověkem, protož on skrze své člověčenstvie vykúpil jest nás a zaslúžil spasenie a všelikých milostí, jichž máme od Boha hledati skrze něho jakožto skrze prostředního smierci, vždycky k Bohu přístup měli, jakožto ve všech našich potřebách žádáme, majíce najvyššie naději v něm, když jest nám dal Syna jednorozeného, aby nás skrze něho s sebú smířil a ustavil jeho přímluvcí

naším před sebe na věky, že nemuož v to upadnúti nic, pro něž bychom zmeškáni byli v které potřebě, leč by to přivedla naše lenosť a nevěra; nebo některé pohrzenie a nevděčnosť těch najvětčích milostí, které nám jest dal skrze Jezukrista, Syna svého, ty věci s naší strany mohú nás zmeškati v tom dobrém, kteréž nám jest Buoh připravil v Synu svém. Ale kterak se on přimlúvá anebo se modlie za koho, toť jest zjevně ohlásil na své poslednie
Jan. XVII, 9. modlitbě řka: Otče! neprosímť za svět, ale za ty, kteréž jsi mi z světa vylúčiv dal. — Tu zjevně svět vymietá z své modlitby a chýlí ji k těm, kteříž jsú pro něho svět opustili, jemu uvěřili a slova jeho přijali a v něm zuostali do smrti. Protož takoví i pod-
Jan. X. nes jsú ovce jeho, ješto slyšie hlas jeho a věří jemu a následují
227 a. šlepějí jeho a | dělé se od světa pro něho a v něm toliko svú naději kladú o všecko své dobré; za tyť on se přimlúvá v jich potřebách, chýle k nim Boha s jeho milostmi, ale za svět se nepřimlúvá, nebo svět nevěří jeho slovóm, neposlúchá jeho, nenie vděčen milosti jeho a jest jemu odporen ve všech cestách svých, všechen jest utonul v mrzkosti chvály porušené, zde v svých porušeních převrácených, ohavných chvály hledaje a u vylití rozkoší plzkých se poškvrňuje a v najhorších věcech líbosť maje, duchem najodpornějším Kristu Ježíšovi opojen sa, skrze nějžto sáhá k mylným a najsmrtedlnějším věcem, jimiž vyprazdňuje z sebe účastnosť božskú a stránku přiebytka božieho vyprazdňuje z sebe a padá v los zatracenie věčného; protož tak mnoho a daleko ustaven jest proti Bohu, aby snadně lékařství nalézti nemohl proti svým ranám pro takové přivázanie k zlostem, kteréž sobě po rodích dědí, po úřadiech, po staviech, po městech, po tvrzech, po zbožích, po obchodích, po pokrmích i po všech svých zvláštnostech svět sobě zlosti mnohotvárné dědí a takové bludy a hřiechy za radosť, za zisk, za právo a za «musím» sobě počítá. Protož ani smrť Kristova ani jeho přímluva ani které milosti boží ani které lékařstvie boží muož upadnúti na ten svět, dokudž stojé v takém kvasu odporném Bohu, aniž také na jednoho člověka světského nižádná účastnosť božská nepřijde, dokudž se neodlúčí od světa srdcem,

skutky, přiezní, tovarystvím, přimiešením | k zlosti, kterúž se 227 b.
dělí od Krista. A poněvadž Kristus nepřimlúvá se za svět ani za toho, ktož miluje svět a leze pod jeho křídla, kto jest pak v nebi, aby se za ten svět přimlúval? Protož podle viery nižádný by nesměl toho potvrditi, by kto čiem pohnul v nebi nebo které přímluvy měl proti Kristu, poněvadž on, maje právo od Boha ku přimlúvaní, zamietá svět od nich; v nebi pak všickni nemajíce práva takého ku přimlúvaní, kterak za ten svět protivný Bohu mohl by se přimlúvati, nebo nepřevyšují Krista v milosti? On najvětčí milost má k hřiešným, kteříž jé hledajé od něho upřiemo; světí, což majé milosti, to jsú z jeho plnosti vzali, a ti, kteříž tam mají býti, všickni musí z jeho plnosti každú milost vzieti. Protož nechť shromáždí, cožť najviece mohú duovoduo o milostech svatých k hřiešným, nic jiného tiem nevyvedú, jediné úrazy mnohé vieře té, kteráž v Kristu jest. Protož antikrist, jenž jest farář tohoto světa, uvedl jest to proti Kristu — přímluvy mnohých svatých tomu světu, kterýž Kristus vymietá od své modlitby i přímluvy. Nebo antikrist shledal jest všecky moci i milosti, kteréž v svatých jsú, a uměl z nich nadělati lékařství tomuto světu na každú ránu, ješto o ní toliko svět věří antikristovi o zdraví ran svých nezaléčených vředového hnití, otoku a opuchlosti zsinalé. Po lékařství a v ranách jeho odpočívá smrť bez zarmúcení, nebo stojí pod nebeským lékařstvím mohúci světu nadějí spasenie domnívanú býti.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ČTVRTÁ. 228 a.

Ale což já tuto o přímluvě Kristově tvrdím, tohoť také někteří z doktoruov potvrzujé a zvláště svatý Řehoř, vykládaje knihy svatého Joba na to slovo: Kto mi dá pomocníka, aby žádosť mú Všemohúcí uslyšel? Na to die: Věděl zajisté svatý Job, že k věčnému vysvobození, odpočinutí nebo prospěchu vzieti lidské modlitby, nemohly by uslyšeny býti jinak, jediné skrze řečníka svého, o němž skrze apoštola Jana řečeno jest: Ač kto I Jan. II, 1—

shřeší, řečníka máme před otcem našim, Jezukrista spravedlivého, a on jest slitovánie za hřiechy naše a netoliko za naše, ale
Řím. VIII, 34. také za všeho světa. Také o něm svatý Pavel apoštol die: Kristus Ježíš, jenž jest umřel za nás nynie i z mrtvých vstal, jenž sedí na pravici boží, jenž také oroduje za nás. Protož jednorozenému Synu jest zajisté za člověka orodovati před spoluvěčným Otcem; sám se člověka ukazovati a jeho za člověčí přirozenie prositi jest též přirozenie u vysosť svého božství přijíti. Orodujeť tehda za nás pán ne hlasem, ale milosrdenstvím, nebo čehož v zvolených potupeno býti nechtěl, přijímaje vysvobodil jest. Tehda spomocník bývá hledán, aby člověk žádostí byl uslyšen, nebo leč za nás orodování prostředníka orodovalo by od Ducha božieho bez pochybenie našich modliteb, by hlasové znikli aneb oněměli. Ty věci mluví svatý Řehoř někde kromě nás vysoko. Protož ač
228 b. to pod stienem ku potvrzení | viery najviece z toho, že apoštoly přivodí o přímluvě Kristově a na to potvrzuje jeho přímluvy tak daleko, že by všecky lidské daremnie byly modlitby a nynie od Ducha božieho neuslyšel by nižádných lidí, nebo naše modlitby mají moc a prospěch v jeho zaslúžení a v přímluvě. Takéž skutkové naši dobří vzácni jsú před Bohem toliko v zaslúžení jeho dobrých skutkuov. Protož naše modlenie a zasluhování v něm moc béře, že on proto kořen jest, abychom my s naší dobrotú život a moc brali v něm, nebo on najprvé jest od nás hřiech odjal, skrze nějž sme mrtvi byli, a potom moc života pravého dal a zasluhování a k tomu ještě přistojí před božím obličejem za nás svým zaslúžením a svými modlitbami, abychom my se mohli platně modliti skrze něho Bohu i práci hodnú vésti k zasluhování věčnosti v slávě. Ale poněvadž bez jeho orodovánie modlitby lidské umlkly by anebo němy byly by od sluchu božího, tehdy i přímluvy svatých zvetšaly by ufajícím v ně; nebo byť jich přímluvy pokolení lidskému stačily, neoblúpil by všech lidí z jich modliteb od sluchu božího ucha jako němých, ješto moci nemajé k volání, jediné toliko k orodování Kristovu platné klade, aby lidské modlitby skrze něho ucha božieho se dovolaly.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ PÁTÁ.

Již pak řeč svatého Augustina na to slovo svatého Jana, ješto die: Shřeší-li kto, přímluvci máme před otcem našim, Jezukrista spraved|livého. Takto die tento muž spravedlivý a veliký, to jest 229 a.
svatý Jan, kterýžto z prsí páně skrytá tajemství pil jest. Ten, kterýž z prsí páně božství vypověděl jest anebo vysvědčil jest, ten Krista přímluvcí položil jest, ne sebe, a chtěl raději se položiti v počtu hřiešníkuov, aby měl přímluvci Krista nežli by se položil přímluvcí miesto Krista. A potom die: To kto jest držel, kacieřstvie jest neučinil, nebo odkavad rozdělenie stalo se jest? Jediné z toho, když lidé řiekají: My spravedlivi sme, my spravedlivy činíme hřiešné, my prosíme, my zaprošujem? Tu drahně antikrista po pleši udeří! Protož z té řeči znáti jest, že ta viera o přímluvách rozmnožených mnohých přímluvcí jest zedrána, v nichžto něco poodkrývá antikrista a hanbu naň uvodí, neb ne téhož se naděje. A tak zjevno jest, že jsú tu najviece počátek vzaly mnohé přímluvy, když se jest rozdělení mezi křesťany stalo o to, ješto mnoho rot posvátných mnichových se nadělalo mezi nimi, aby se chlúbiece lhali jedni proti druhým řkúce: My spravedlivi sme, my posvěcujem nečistých, my spravedlivy činíme hřiešné, my prosíme, my uprošujem. A jakož v sobě rozděleno jest to tělo antikristovo takými pyšnými zvláštnostmi, tak jsú lid uvedli k rozdělení mezi se i mezi svaté, aby podle chválení jich oblibovali jiné a jiné svaté k orodování sobě. Protož tak lží lidu, aby dokudž mohú jim své orodování sladko činili. A když by jich orodování nebylo tak peněžito, poda|dí jim orodování svatých, aby se po 229 b.
něm větčí řád ku ofěře vlekl, nebo je mohú větčími lžmi osúti než své přímluvy, chváléce jich svatosť a jich k hřiešným lásku vysoko, každému svatému něco nad jiné přičítajíce, aby byl prodajnější jako kuoň na trhu pěkně učesaný. Protož tak povyšujíce hojně svatosti jich i podtrhnú mnoho užitkuov a žerú nebe i peklo i zemi skrze ta orodovánie pyšná, kteráž sobě lží nestydatě nebo je na svaté uvodiece vymyšlenými lžmi pro své užitky.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ ŠIESTÁ.

Ale poněvadž tento doktor tak rozumně odjímá od svatého Jana takové přímluvy, že on sám se v ně nepletl, tiem s hřiešníky se v počtu položiv s nimi, vyznal jest, že má přímluvci Krista (r)aději nežli by sám se přímluvcí hřiešných činil aneb nazýval: protož toť mnoho dává znáti, že ani apoštolé ani jiní spravedliví lidé nesměli jsú na se těch přímluv táhnúti ani jsú jich sobě od Boha směli hledati kromě samého Krista Ježíše, jenž jest od Boha přímluvce všem ustaven, ktož budú hodni přímluvy jeho. Nebo jinak by ta viera, v Kristu daná, daremná byla, když by ji apoštolé sobě sobili aneb jiní světí, jakožto i podnes daremná jest skrze dielo antikrsitovo, jenž pase břicho skrze ni. Nebo orodování svatých a jiné zisky sobě rozmnožuje skrze ně, vytahuje ty věci z písem lživým duchem k zvelebení svatým,
230 a. aby skrze to velebení svatých lstivě domní|val se svět, že antikrist velmi přeje svatým, jako by jich bližní byl a jako by se zdálo, že antikrist velmi přeje spasenie světu skrze svaté, jich svatosť užitečnú světu ohlašuje a za tiem nevěrně Jezukrista s jeho velikým spasením mrtvě a v zapomenutí světu dávaje, aby leda mnich nějaký svatým nazván byl, vážněje v spasenie světu byl nežli Kristus; nebo antikrist každého svatého ospe takú svatostí a mocí k spasení světu, aby chutně svět přilna k svatým a své dobré slyše u nich a v nich neptal se na Krista.

' KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ SEDMÁ.

Než pak počavše řeč o přímluvě jisté, kteráž v Kristu jest, také se tu přimlúvá dobrým mistr Protiva řka, že by hodné bylo ovšem Kristu mezi lidmi se klaněti a že nenie potřebí s ním k rozmlúvaní jiných svatých přijímati k smíření a že by bláznivý byl, kto by jiného přímluvci hledal, a že v prvotnie cierkvi svaté zvláště modlitba obrácena jest byla k té osobě prostředníka za

pomoc duchovní a že když se jest tak dálo, tehda viece jest prospievala a rostla v dobrotě cierkev svatá než nynie s mnohými přímluvami smyšlenými a vnově zamyšlenými. Rozumným dává se znáti, že jistá viera jest v Kristu o přímluvě těm, ktož jé podle viery hodni budú. Poněvadž se svět(u) nižádná přiemluva nedostane, ačkoli ve mnohých přímluvách naději má svět podle slibuov antikristových po vydané vieře jednú svatým o přímluvě Kristově, protož nové a | smyšlené přímluvy jsú jalové a oklamané, v nichžto svět pracuje okolo nich jako okolo modly mrtvé, nikdy od ní odpovědi neslyšav ani pomoci které od ní vzav; opiv se jedem antikristovým skrze tu modlu mrtvú, mnoho lživého mluví o ní, domnievaje se životu v smrti, řka s oněmi pohany: Velikať Diana Efezských! 230 b. Skut. XIX, 34

Protož ještě to slovo o svatých, ješto skrze ně zapletají svět a tráví jej sladkú pochotností z nebe, praviece světu, že jsú již světí tam v nebi větčiech milostí nabyli, jsúce kromě těla, nežli sú zde přebývajíce v těle měli a tím mluvením chtí dovésti těch přímluv, kteréž světu slibují v svatých, že jsú již světí s velikú milostí přiečina k dobrému hřiešných pilněji než zde přebývajíce. Protož těch řečí, kteréž o milosti vedú k tomu, k čemu ji táhnú oni, muožem zapřieti a jinak což ta věc v pravdě má puojčiti, položíce v pravdě ten běh, který jsú světí zde měli a který tam majé, že nic tam nemají, což jsú zde měli, a zde jsú nic neměli, což tam mají, než věřili jsú, že tam jiné mieti budú a v naději jsú čekali toho, což tam mají. Protož skutkuov zasluhujících již tam nemají ani k sobě ani k jiným, protož všech těch služebností skutečných, které jsú zde měli sobě k zasluhování a jiným ku prospěchu, tam již nemají. A tak již věříme, že jest zde miesto a čas k zasluhování a tam k odplatě. A tak jest pověděno: Blažení mrtví, kteříž v pánu Bohu umierají, neb řekl jest duch jim, aby odpočinuli od svých prací, | neb skutkové jich jdú po nich, to jest odplata za jich skutky jde v jich záhubě. Protož tato jest řeč zde přebývajícím, dokavadž čas bude moci dělati, ješto die: Dokavadž čas máte, čiňte dobře ke všem, nebo přijdeť Zjev. XIV, 13 231 a. Jan. IX, 4.

noc, kdežto nižádný nebude moci dělati ničehnož. Protož tam lidé mrtví prospěchy větčiemi živými stáli-li by, nemohly by ty řeči pravé býti: Dokavadž máte čas, čiňte dobré ke všem. Nebo mají-li tam u větčí prospěchy vjíti dobrých skutkuov, tehda by jim tepruv čas nastal k nim po smrti; ale že tam času není k nim, zde jim čas před oči klade k dělání dobrých skutkuov. Protož svatý Petr věda, že po smrti nebude moci napomínati ku pravé dobro-
II Petr. I. 12—15. tě, dic některým lidem věrným: Protož počnú vás vždycky napomínati o těch věcech a také umělé a potvrzené vás chci v nynějšie pravdě mieti a spravedlivě za to mám, kterak dlúho sem v tomto stanovišti, že vás vzbudím v napomínaní, jist jsa, že rychlé jest složení stanoviště mého podle toho, jakož i pán Ježíš Kristus oznámil mi jest. Protož dám také příčinu a častokrát, abyste toho paměť měli po mém umření. A v té řeči svatý Petr oznamuje svú pilnosť, kterú jest měl k věrným lidem, že je často učil a napomínal s nimi trvaje, a k tomu je chtěl navésti častým učením a napomínaním, aby umělí a rozumní byli i utvrzení v nynějšie pravdě, to jest kterú pravdu nynie v tomto stavu máme zachovati podle přikázanie božích a podle viery Jezukristovy, aby
231 b. spra|vedlivě a umělc tomu srozuměli a v té pravdě abyste utvrzeni byli, aby protivné věci vás z té pravdy nevyrazily; protož já věda, že mé rozdělenie s tiemto tělem rychlé jest, k tomu vás pilně vedu, abyste po mé smrti toho paměť měli a v tom ostali. A z té řeči mohl by porozuměti, kto chtěl, že svatý Petr dobré před smrtí obmýšle(l), kteréhož jest po smrti nemohl činiti. Tu měl milosť k těm lidem, aby je k dobrému navedl a neklade se na to, by jim po smrti mohl tolikéž nebo viece učiniti, a protož činil, což mohl a dokudž mohl, věda, že po smrti ani kázati ani napomínati ani epištol psáti jim nebude moci. Protož vyber z toho kto jest múdřejšie, což muož najviece, a počti milosť přietomných apoštoluov a nynie nepřietomných a ujisť to nelže lidmi, nebo jinéť jest praviti podle smělosti pyšné a podle převrácení bluduov a jiné podle jistoty viery v písmě ukázané a mluviti tu veliké věci, kdež o najmenších nic jistého nemuož praviti, ano by tako-

vý lží mohl řieci, že světí Bohem vládnú a že Buoh bez jich rady nic neučiní. Protož mluvíce o tom slovu, že světí, v nebi súce, mají větčí milosť než jsú zde měli, tomu muožem povoliti, jelikož ku požievaní Boha viece tam milují Boha nežli v tomto smrtedlném těle, přietomni júce Bohu i mají v něm všelikú pilnosť, netoliko hořícím milováním zapáleni jsúce, ale plnú radosť v něm majíce tak, aby nemohlo jich srdce dále sáhnúti v tu plnosť: nad se majé přesutú mieru, pochopeni jsúce takú slávú a ho|řícím milováním, 232 a.
kteréž jich nikdež jinde kromě sebe neostaví. Aby je mohly které paměti anebo žádosti aneb čitedlnosti držeti v čem jiném, to není v nich; nebo jsú požřieni tú slávú a milostí hořící, aby v ni kromě sebe i všech jiných věcí ostaveni byli. Jakož muož něco známo býti na svatém Pavlu, ješto sa v třetiem nebi nevěděl toho, II Kor. XII.
v těle-li tam byl čili bez něho. Nebo plná sláva aneb radosť nebyla by, kdy by člověka viec v jiné pustila než jest sama aniž jeho doma u sebe ostaví. Ty věci my mdle muožem praviti, ale viece jest tam, což jest v srdce lidem nevstúpilo. Protož v té straně mluviece o milostech svatých muožem řieci, že nižádný posel antikristuov nenie tak múdrý, byť vypravil jich mnohé milosti, jimiž převyšují zdejší milovánie Boha, kteréžto milovánie mohú mieti v přítomném požievaní Boha, plné nasycení radosti jeho majíce. Protož na to, což se praví, muožem vzieti nějaký přiekladec o věcech přirozených, kteréžto se sejí ku pokrmóm z uobilie čistých. Ta obilé, pšenice nebo jiné, mají jinú moc nebo užitek v rozsievaní a jinú moc a užitek mají v tu chvieli, když se ku pokrmóm připravují. To zmelí, ztlukú a potom zvařie anebo zpekú. Protož ta věc již se nehodí ku prvním užitkóm, jakožto k setí, aby z sebe jiná obilie rodila, nebo moc vzrostu aneb zplození jest jí odjata a v jinú moc užitkuov obrácena, v užitek krmenie a nasycení připravena, ješto prvé rostúc nemohla jest pokrmem takovým býti, a jsú ci pokrmem takým k zroštění se 232 b.
nehodí aniž moci má k němu. Ale hospodář chtěl jest, aby prvé rozsívána byla a rostla a mnoho užitkuov narodila, ale když jemu z ní pokrmu pochotného k stolu připraví, takéť jí nepodá rata-

jovi u přípasy, ať by ji rozsíval po poli, ale s utěšením pojé toho. Rozsívaní a užitkuov množení s bolestmi tesklivými šlo jest, ale požievaní na kvasu vinném s veselím. Protož z těch věcí kto by chtěl, mohl by porozuměti o svatých, žeť jsú v blahoslavenství v jiném stavu dalekém postaveni od stavu zdejšieho; že ti skutkové, kteréž jsú měli zde ku prospěchu jiným, nejsú již na nich, ale samo radování a nasycení v Bohu bez nedostatku, plné odpočinutí ode všech prací, od péčí, od milých přichýlení zdejších. Nic jich mysli nedrží než samá radosť v Bohu ukojená, nebo jinak nemohla by býti plna, by ji co zde na světě táhlo k sobě.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ OSMÁ.

Ale ještě tuto při o nich mají jako již najposlednějšie: vždy by se jich přímluv nerádi pustili; protož řkú o nich, že světí, jsúce v té radosti, nemohú bez toho býti, by nám dobrého nežádali. To muožem na poly děliti: o kterých věcech písmo svaté nic nepraví jistého, jenž jsú zavřieny v tajemství božím, než sami lidé táhnú se k nim a mohú se o nich domnívati nejistě, že se jich rozumu zdá podobná anebo pravá věc, toho ani velmi tvrditi ani velmi zapierati sluší. Ale cožkoli před Bohem pravé při těch
233 a. tajno|stech, tomu povolujme, a jest-li jich žádaní veliké neb menší, buď Bohu chvála: dobrému vždy máme rádi býti. Ale jistiti které věci bez písma nejisté o svatých a zákon z nich lidem skovati jako vieru dlužnú, toť musí divná věc býti. A že to již nikoli z dobroty nepocházi, že člověk smrdí pivem, chce mnoho o žádostech a o milostech svatých radujících v nebi rozprávěti, neviděv ani slyšav mnohá ani malá, než jsa nadut pýchú chce mistrem býti těch věcí, kterýchž ještě nepočal uměti, z těch věcí chce lidem zákony tvořiti, které jsú na srdce lidem nevstúpili. Protož svatý Pavel vtržen jsa do třetího nebe, v těle-li čili kromě těla, neviem: Buoh ví. Nevěděl sám o sobě, kterak by v třetím nebi byl. Kterakž se jest tehdy uptati mohl na žádosti svatých,

co oni komu žádají, poněvadž sebe nevěděl jest; než to zde po-
věděl, že jest to v srdce lidem nevstúpilo, co jest tam, a že ne- I Kor. II, 9.
sluší člověku o tom, nebo nemuož nižádný člověk mluviti o tom,
což jest nad jeho rozum.

KAPITOLA ČTYŘIDCÁTÁ (DEVÁTA).

Ale tato smělosť lživá, tukem prorostlá, ješto jedva hledí z tuku, to směle jistí, což jemu nikdy v srdce nevstúpilo, jediné, že jeho blud pudí, aby jej rozsíval, a lakomství aby skrze blud spořil: toť mnohým ústa otvierá v taková lhání škodná a v křivá svědectví.

Ale že o nás mnoho lidé mluví praviece, že my svaté tupíme
a za nic jich nemáme | a že zde lidem nic užitečni a pomocni 233 b.
nejsú, protož nic tak nenie, jakož oni lžíce praví, ale podle viery vyznáváme a v naději držíme, že svaté jakožto spoluděděice budúcieho dobrého a užitek i pomoc v nich věříme, kterýžkoli užitek nebo pomoc Buoh položil jest v nich zde spravedlivým: z toho Bohu děkujem. Nebo světí nemohú nižádných užitkuov ani pomoci zde přebývajícím jednati, než sám Buoh muož skrze ně dáti, což komu chce dáti. A jinak nic nedá než tak, ktož prvé u něho
hledá toho, což on má i toho, což světí majé. Protož od něho vše- Jak. I, 17.
liké dání najlepšie i každý dar dokonalý pochodí s huory. A nepodá-li on užitkuov svých, oni ovšem nic nižádnému nedadí. Protož k tomuto se známe o svatých, což v vieře obecné vyznáváme: Věřím svatých obcování. A ta viera, když by rozumně a v pravdě byla držána, nemohl by nižádný k svatým lepšieho přiestupu mieti ani jich lépe ctíti ani pravdě jich pomoci obdržeti než s nimi v pravých dobrotách obcovati a tovaryství mieti. Nebo ta viera nenie položena k samému mluvení, abychom na tom chtěli dosti mieti řiekajíce: Věřím svatých obcování, a neměli bychom

jeho v skutku ani jeho čekali v naději. Co nám prospěje vyznávaní ústy těch věcí, o něž bychom v pravdě nestáli, abychom toho dosáhli.

KAPITOLA PADESÁTÁ.

A že najprvé se řieká: Věřím v Ducha svatého, svatú cier-
224 a. kev obecnú, a potom se die: | Věřím svatých obcování, nebo
Duch svatý dělá to obcování aneb tovarystvie mezi svatými, to jest spojenie vespolek úduov v duchovní tělo Kristovo a toho těla spojení s jich hlavú, s Kristem, věrú a milostí. A to tělo se počítá od prvnieho svatého, Abele, až do poslednieho svatého, kterýž se narodí před súdným dnem. A ty všecky nazieváme cierkev svatú, choť Kristovu aneb tělo skryté, duchovní, jehož Kristus jest hlava, kteréžto tělo Kristovo duchovní všecku moc duchovní aneb život milosti béře a má od hlavy, Krista. A tak každý spravedlivý, jenž jest úd toho těla, béře moc a život od té hlavy, Krista. Protož těch všech svatých, což jich bude, vyznávaní svatých obcování, kteréž mezi nimi stojí a bude státi na věky, že ti světí budú spolu mieti ta všecka zaslúžení dobrých skutkuov k odplatě a k radosti věčné; každý bude mieti pomoc a účastnosť k radování a k slávě zaslúžení všech jiných. Protož takové obcování aneb účastnosť svatých jest najvyšší pomoc a užitek svatých, nebo člověk nemuož viece pomoci chtieti od svatých, jediné v tom, aby jich všech zaslúžení účasten byl a s nimi spolu se z nich radoval; a zase, což sám dobrého činí, to vše k radosti, ke cti a ku pomoci všem svatým v nebi činí. A jinak by jich ničímž nemohl uctiti než tiem, že jim všecko ke cti a k radosti činí a jest jim sám ke cti i k radosti, vstúpiv s nimi v tovarystvie svaté.

KAPITOLA PADESÁTÁ PRVNÍ. 224 b.

Protož k takému obcování v svatých činech jest řeč pána Ježíše, ješto die: Aj pravím vám: vzdvihněte oči svoji a patřte na Jan. IV, 35. 36.
krajiny, žeť se již bělejí ke žni, a ktož žne, mzdu vezme, i ktož shromažďuje užitek u věčný život, aby i ten, ktož rozsívá i ktož žne spolu se radovali. Nebo v tom jest slovo pravé, že jiný jest, ktož rozsívá, a jiný, ktož žne. Tu zjevně pán Ježíš činí rozdiel mezi dělníky: jiný rozsievá, jiný žne, jiný do stodoly vozie, ale za stuol spolu sedají. Takéž v duchovniech úsiliech a v zasluhování svatých lidí jest, že každého úsilie, kteréž se v Bohu dělá, jest k radosti všem svatým, jakož to teď die, aby se spolu radovali. Ale dorozuměti této řeči, když se mluví o svatých obcování; nebo ta účastnosť puojde a jest i nynie. Ale ktož sám svatý není, ten ode všeho dobrého, což světí mají a budú mieti, odvržen bude. Protož musí každý svatý býti, ktož chce s svatými v nebi tovaryšství mieti. A že ten každý svatý jest, ktož bez hřiechu smrtedlného jest, a ten toliko muož bez hřiechu smrtedlného býti, ktož pravě u vieře Syna božieho stojí a drží všeliká přikázaní Kristova, miluje své bližní, jako sám se, i své nepřátely, jakož přikazuje pán Ježíš, a těmi přikázaniemi a věrú má svatý býti. A ktož přestupuje přikázaní boží, nenie svatý a nemuož účasten býti Boha ani svatých obcování ani zde na světě ani v nebi | a nemuož ničímž ctíti Boha ani svatých, nebo stoje v hřiechu smrtedlném tupí pána Boha a rúhá se jemu a tupí všecky svaté a rúhá se jim, ač by jim kostely aneb oltáře stavěl, postil se, modlil se, jim svítil, obětoval, zvonil, světla pálil: toť tak vzácné jest, jako by jim v tvář plval. Nebo přestúpě přikázanie boží jest všechen proklety se všemi skutky svými. Protož čím chce proklety požehnání ctíti? Nemá, co by od něho přijali. Protož nemuož svatých ctíti jinak, leč by, sám jsa svatý, sebú je ctil a byl jim ke cti, k radosti a ku pomoci jich svatosti a přidal jim ke cti svuoj svatý život v jich tovaryšstvie, následuje jich skutkuov, v kterýchž jsú přieklady jich věrné ostavili a písma věrná k naučení svatého života. A to 225 a.

jest veliká pomoc svatých přieklady svatých životnov a písma k naučení pravého života těm, ktož to majé za pomoc od nich. Protož svět nemuož mieti svatých obcovánie, než s ďábly v jednom duchu jsa nynie jich jest účasten v zlosti a potom v pomstě. Protož světí mají všecko spolu dobré v tom svatém obcování a mají pravé bratrství v Kristu, nebo plniece přikázaní Kristovo synové boží (jsú) a vlastní bratří mezi sebú v duchovním porození z Boha skrze vieru a milosť a všecky věci duchovní, které jsú synóm božím připraveny, majé spolu a mají bratra Krista Ježíše, jakožto
Jan. XX, 17. z mrtvých vstav řekl jest: Jdi k bratřím mým a rci jim: Vstu-
235 b. puji k Otci | mému a k Otci vašemu, k Bohu mému a k Bohu vašemu. Protož tiem bližšie jest obcování mezi svatými, nebo mají spolu synovstvie boží a bratrství s Kristem a mezi sebú spolu v duchovním porození. Protož jich věci vlastní vespolek, nebo oni jsú sobě vlastní, aby ve všem jedni druhým v užitek i v radosť večnému byli. Protož nynie v tomto smysle stojéce máme rozuměti řečem Ducha svateho, v tom těle duchovním aby jeho dielem mezi sebú jeden úd k druhému se spojili skrze milosť, jakožto duše člověčí v těle člověčím spojuje všecky údy živé, jenž nejsú mrtvy; tak něco podobně údy duchovní živé milosti boží skrze dělání Ducha svatého jedni k druhým se mohú spojiti milostí. A spojeni bývají spolu k hlavě, Kristovi, a moc duchovní od něho berú a v té duchovní jednotě a účastnosti přebývajíce, aby každý každému z toho, což má od Boha, prospieval a každý každého aby účasten byl. Ne tak má rozuměno býti, aby někto činil tělesnú almužnu jednomu bližnímu, aby každému po všem světě mohl též učiniti; ale jakožto kdy by nemocnú ruku léčil, to by se hodilo celému tělu i všem údóm toho těla. Protož což se děje v tom těle takového zřiezení duchovnieho, pravie se, že skrze dielo Ducha svatého děje se. A tělesným během nemohú tomu lidé vyrozuměti, než tak tělesně smyslé o cierkvi svaté, jakož
236 a. kněžstvo antikristovo praví, že by to spojení tělesné papeže s | kardinaly a s jinými prelaty byla cierkev svatá anebo jinač, že kněží jsú oči, páni ruce a sedláci nohy, pak zřiezení toho těla,

aby jedni bili, druzí se modlili a třetie dělali, aby dva žráče nesytá na sedláciech se vozili a z jich potu a z bolesti sobě rozkoše činila. Tiem počtem antikrist vykládá cierkev svatú. Ale to se vzdaluje od toho, což se praví o cierkvi svaté, o choti Kristově, jenž jest sbor vyvolených božiech, a jiných obyčejem řiekáme: tělo Kristovo duchovní, jenž se řiedí skrze Ducha svatého a vieže se spolu z mnohých úduov. Protož k tomu obcování svatých, o němž řeč počali sme, ač málo rozumu jest o něm v lidech, najviece potřebie jest zachovati přikázanie božie, aby člověk stál ve milosti božie a zřiezenú lásku zachoval k bližním: tehda vždy puojde ta účastnosť svatých k němu a od něho ke všem svatým skrze jednánie Ducha svatého ku prospěchu všem věřícím, k chvále i k radosti svatým v nebi. Ale hřiešníci tohoto světa nemajé nižádného dielu v těch věcech a jsú tělo antikristovo a majé v sobě duch ďábelský a jsú sebe spolu účastni v zlostech, aby na každého přišla zlosť všech hřiešníkuov, co jich celý svět má, a potom pomsta se všemi v zatracení. Protož najprokletější sbor antikristuo bude v den zatracení svého.

Skonávají se kniehy, jenž slovú «Sieť viery», skrze snažnú péči Chvala Dubánka ten čtvrtek před utěšenú památkú všech svatých léta od narozenie Syna božieho tisícieho pětistého dvadcátého prvnieho na klášteře Vilémovském. 286 b.

СОДЕРЖАНІЕ «СѢТИ ВѢРЫ» ПО ГЛАВАМЪ.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Книга эта, носящая заглавіе «Сѣть вѣры», сочинена Петромъ изъ Хельчицъ, который жилъ во времена магистра Рокицаны, былъ ему хорошо знакомъ и часто съ нимъ бесѣдовалъ. Онъ написалъ много полезныхъ книгъ по Закону Божію для преуспѣянія церкви въ борьбѣ противъ антихриста и наважденій его, и если книги эти до сихъ поръ мало видѣли свѣтъ, то причиною этого было духовенство, которое не переставало и не перестаетъ представлять народу книги Петра Хельчицкаго блудными и еретическими, и все изъ-за того, что онъ осуждаетъ ихъ образъ жизни. При всемъ томъ многіе люди изъ всѣхъ сословій охотно читаютъ и эту книгу Петра Хельчицкаго и другія его сочиненія, не взирая на то, что онъ былъ міряниномъ и въ латыни неученымъ, потому что хотя онъ и не былъ магистромъ семи искусствъ, но поистинѣ былъ исполнителемъ восьми блаженствъ и всѣхъ заповѣдей Божіихъ и былъ, такимъ образомъ, настоящимъ докторомъ чешскимъ. Въ этой книгѣ Хельчицкій касается всѣхъ сословій, начиная съ императоровъ, королей, князей, пановъ, рыцарей, мѣщанъ, ремесленниковъ и кончая сельскимъ сословіемъ; но особенное вниманіе обращаетъ онъ на духовенство: на папъ, кардиналовъ, епископовъ, архіепископовъ, аббатовъ и всѣхъ орденскихъ монаховъ, декановъ, настоятелей приходовъ, викаріевъ. Въ первой части этой книги излагается, какимъ путемъ и способомъ страшное развращеніе проникло въ святую церковь, и доказывается, что только удаленіемъ изъ церкви всѣхъ человѣческихъ измышленій можно добраться до истиннаго основанія ея—Іисуса Христа; во второй говорится о возникновеніи и размноженіи въ церкви разныхъ сословій, которыя только препятствуютъ истинному познанію Христа, ибо они преисполнены духа гордости и всѣми силами противятся смиренному и кроткому Христу. (Стр. 1—4).

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.

I.

Якоже преста (Іисусъ) глаголя, рече къ Симону: поступи во глубину и вверзите мрежи ваша въ ловитву. И отвѣщавъ Симонъ, рече ему: наставниче, обнощь всю труждшеся, ничесоже яхомъ; но глаголу же Твоему ввергу мрежу. И се сотворше, яша множество рыбъ много: протерзашеся же мрежа ихъ (Лук. V, 4—6).—Эти слова евангелія послужатъ основаніемъ тѣхъ мыслей, которыя будутъ изложены дальше: однимъ эти мысли послужатъ на пользу, другихъ побудятъ къ распрѣ, гнѣву и неприязни. Смыслъ всего, что нами будетъ сказано, тотъ: мы желаемъ возстановленія того состоянія вещей, которое было прежде, и держаться его, если только поможетъ Богъ. Но какъ трудно бываетъ добраться до основанія въ грудѣ развалинъ обрушившагося зданія, когда эти развалины поросли уже лѣсомъ и сдѣлались обиталищемъ звѣрей: такъ трудно найти первоначальное истинное основаніе церкви, Іисуса Христа, во множествѣ выросшихъ на немъ и противныхъ ему нововведеній, которыя многими принимаются за основаніе.

II.

Въ приведенныхъ словахъ евангелія обратимъ вниманіе на три обстоятельства: первое, когда Симонъ Петръ говоритъ: Наставниче, обнощь всю труждшеся, ничесоже яхомъ; второе — когда онъ же говоритъ: По глаголу же Твоему ввергу мрежу; третье, когда говорится: И се сотворше, яша множество рыбъ много: протерзашеся же мрежа ихъ. Слова эти имѣютъ смыслъ духовный. 1) Ночь, въ которую усилія Петра были безплодны, есть ночь духовная, ночь невѣдѣнія языческаго и слѣпоты іудейской, которая миновала, когда Христосъ, Сынъ Божій, истинный свѣтъ, явился въ міръ, чтобы освѣтить живущихъ во мракѣ смерти. Всѣ усилія людей заслужить награду на небѣ напрасны, если они совершаются въ ночи слѣпоты духовной, если люди не достигли свѣта во Христѣ, какъ во днѣ ясномъ. 2) Но чего нельзя было имѣть въ ночи, то съ избыткомъ достигается словами Христа, ибо только въ словахъ Христа заключается сила добрыхъ дѣлъ, достаточныхъ для того, чтобы заслужить вѣчную радость на небѣ — во первыхъ потому, что только Его слова могутъ имѣть силу повелѣнія совершать добрыя дѣла и дѣлать ихъ полезными; во вторыхъ, слова Его сами по себѣ свѣтъ (Пс. CXVIII, 105); въ третьихъ, слова Его потому достаточны для совершенія добрыхъ дѣлъ, что Богу угодно только то, что Онъ повелѣваетъ и чему учитъ. Богъ первѣе всего Самъ въ Себѣ нашелъ Себѣ угодное; этого Онъ желаетъ, это повелѣваетъ и на то далъ Свое слово, дабы не только исполняли волю Его, но и знали, гдѣ и въ чемъ должны исполнять ее, и въ случаѣ отступленія отъ нея вѣрили, что прогнѣвали Его, утратили Его любовь и впали въ грѣхъ смертельный. Поэтому какой бы святости и какъ бы громки

ни были дѣла людей, но если они не вытекаютъ изъ истины словъ Христовыхъ, нельзя ими исполнить волю Божію и угодить ей. 3) Множество пойманныхъ рыбъ и расторженіе сѣти можно также понимать въ духовномъ смыслѣ, ибо Христосъ, отозвавъ учениковъ отъ лова тѣлеснаго, содѣлалъ ихъ рыбарями людей, а потому далъ имъ и сѣти для этой ловли. Сѣти эти, прежде всего Христовы, а потомъ Петра, суть слово Христа, или законъ Его, т. е. св. писаніе, изъ котораго разумные люди могутъ поучаться. Какъ плетется и вяжется сѣть — одинъ узелокъ къ другому, пока не будетъ большая и цѣльная сѣть, такъ и истины св. писанія присоединяются одна къ другой, пока всѣ вмѣстѣ не охватятъ все множество вѣрующихъ и каждаго въ отдѣльности со всѣми его свойствами душевными и тѣлесными, дабы, объятые цѣлою сѣтью, они могли быть извлечены изъ моря этого свѣта. Расторженіе сѣти произошло не отъ множества вѣрующихъ, а оттого, что какъ въ морѣ вещественномъ въ сѣть попадаетъ много предметовъ негодныхъ, такъ и въ сѣть вѣры намѣшалось много людей погибшихъ, еретиковъ и соблазнителей, которые входятъ въ сѣть вѣры, показывая сначала расположеніе къ вѣрѣ, а во время испытаній соблазняются о ней или впадаютъ въ ереси: такіе-то и рвутъ сѣть вѣры, и чѣмъ больше ихъ войдетъ въ нее, тѣмъ больше они дерутъ ее, такъ что вѣра Божія погибаетъ между ними; только устами исповѣдуютъ они Бога и І. Христа, и таинства имѣютъ для нихъ только внѣшнее значеніе. Напротивъ, отъ множества вѣрующихъ и избранныхъ сѣть вѣры не раздирается, ибо множество вѣрующихъ составляютъ мощь и силу вѣры. Но сѣть вѣры можетъ только тѣхъ извлечь изъ моря грѣховъ, кто не расторгнетъ ни одной части этой сѣти, т. е. не преступитъ ни одной истины вѣры, и кто дастъ себя тащить этою сѣтью туда, куда потянутъ ее рыбари Христовы.

III.

Но тутъ является сомнѣніе относительно рыбарей: которые изъ нихъ Христовы; ибо много есть такихъ, которые кажутся Христовыми, но сѣти у нихъ разодраны и сшиты гнилыми веревками, т. е. вѣра смѣшана съ измышленіями человѣческими: такіе рыбари въ ночи ловятъ и потому не могутъ никого уловить къ покаянію; другіе же уловили цѣлую общину на пользу себѣ, чтобы откармливать чрево ея имуществомъ, стричь волну и доить молоко. Горе имъ будетъ съ такою ловлею! — И такъ одна только вѣра можетъ сохранить человѣка въ мірѣ отъ заблужденій и козней дьявола; она одна учитъ насъ распознавать добро и зло; ею одною мы пріобщаемся предметамъ духовнымъ и божественнымъ. Такъ, мы вѣримъ, что Богъ есть Троица святая: Отецъ, Сынъ и Духъ святый, единъ Богъ и Творецъ неба и земли, и что Христосъ, Сынъ Божій, есть истинный Богъ и истинный человѣкъ, Духомъ святымъ зачатый во чревѣ Дѣвы Маріи и отъ нея рожденный; также вѣримъ мы и въ другіе предметы духовные и небесные и въ будущіе: въ воскрешеніе добрыхъ и злыхъ. Безъ вѣры нельзя угодить Богу.

IV.

Вѣра основывается на словахъ Божіихъ, и кто вѣритъ въ Бога, что Онъ есть истинный Богъ и неизмѣнный, тотъ вѣритъ въ истинность и неизмѣнность Его словъ, т. е. что исполненіе ихъ есть соблюденіе воли Божіей и влечетъ за собою любовь Бога и благословеніе Его, а нарушеніе какого-нибудь слова Божія есть смертный грѣхъ и навлекаетъ на человѣка гнѣвъ Божій. Но такъ вѣрятъ только тѣ, у которыхъ вѣра разумная и живая. Слова апостола Павла: вѣра отъ слуха, слухъ же глаголомъ Божіимъ—имѣютъ тотъ смыслъ, что хотя вѣра основана на каждомъ словѣ Божіемъ, но только тогда она будетъ полезна намъ, христіанамъ, когда она будетъ согласна съ духомъ Христова ученія. Поэтому многое въ ветхомъ завѣтѣ для насъ не вѣра, напр. жертвоприношенія и прочее, что служило лишь тѣлеснымъ прообразомъ будущаго. Вообще всякое ученіе должно быть искушено словами Христа и Его жизнью, и только тогда будетъ вѣрою, когда будетъ согласоваться съ словами и примѣромъ Христа.

V.

Въ наше время вѣрятъ многому тому, чему не слѣдуетъ вѣрить; истинную вѣру христіанскую считаютъ заблужденіемъ и ересью, а мертвые обычаи принимаютъ за вѣру. Между людьми произошло раздѣленіе: одна сторона обвиняетъ другую въ ереси, и изъ-за этого возникаютъ войны и распри, убійства, сожженіе людей и многіе другіе грѣхи; такъ что вѣру теперь не легко узнать, ибо вся она смердитъ ересью и враждою. Въ такихъ обстоятельствахъ разумные люди должны хранить истинную вѣру, которая изложена апостолами и единожды дана была Богомъ чрезъ І. Христа, и не увлекаться тѣми новыми вѣрованіями, къ которымъ теперь побуждаютъ людей. Такъ, папа хочетъ, чтобы ему вѣрили, ставя его писанія и законы выше закона Божія; посылая въ разныя земли свои письменные отпустки, онъ за деньги даетъ всѣмъ отпущеніе грѣховъ и избавленіе отъ мукъ, а кто этому не вѣритъ (и онъ доберется до него), того онъ сожжетъ. А сколько ложныхъ чудесъ въ пассіоналахъ и другихъ книгахъ, и все это обратилось въ вѣру, а вѣра живая затемнена и отвергнута. Поэтому апостолъ (Iуд. I, 3—4) учитъ подвизатися о преданней вѣрѣ святымъ единою. Но это трудно, ибо враги вѣры слишкомъ сильны и господствуютъ надъ нею и надъ людьми: открытая борьба съ ними невозможна. Нельзя бороться съ ними и такъ, какъ поступаютъ игроки въ кости, прибѣгая къ разнымъ ухищреніямъ; но хорошо, если удастся кому-нибудь превозмочь правдою немудрыхъ противниковъ вѣры, не возбуждая вражды. Поэтому заповѣдь апостола нужно понимать въ томъ смыслѣ, что, зная въ чемъ заключается истинная вѣра, не слѣдуетъ идти по стопамъ невѣрующихъ.

VI.

Но и такой образъ дѣйствій не избавитъ отъ непріязни. Если простой смертный не будетъ вѣрить такъ, какъ ему отмѣрили великіе мужи, то явится въ ихъ глазахъ своевольнымъ еретикомъ, а тутъ недалеко и до смерти, которая многихъ устрашитъ. Инымъ, пока ихъ не преслѣдуютъ, кажется, что они богаче вѣрою, чѣмъ великіе попы, господствующіе надъ нею; но въ часъ искушенія, Богъ вѣдаетъ, кто устоитъ, и я не сомнѣваюсь, что если кому не придется умереть за вѣру отъ домашнихъ враговъ, тому трудно устоять въ ней.—Все вышесказанное о вѣрѣ основано на томъ, что ап. Петръ есть рыбарь духовный, а сѣть его есть законъ Христовъ, или вѣра Христа, основанная на Немъ и на законѣ Его. Христосъ послалъ Петра и другихъ апостоловъ проповѣдывать евангеліе всему міру: кто увѣруетъ ему и крестится, тотъ спасенъ будетъ. Онъ же сказалъ имъ: идите и плодъ принесете, и плодъ вашъ пребудетъ (Іоан. XV, 16). Поэтому посмотримъ, гдѣ и среди какихъ людей совершалась дѣятельность апостоловъ. Эти люди, уставленные въ вѣрѣ и жизни проповѣдью апостольскою, должны служить для послѣдующихъ поколѣній примѣромъ, къ которому они должны обращаться. Во времена апостоловъ въ каждомъ народѣ были нѣкоторые, избранные Богомъ, которые увѣровали въ евангеліе. Они составляли собраніе вѣрующихъ, выдѣленное апостолами изъ среды другихъ людей невѣрныхъ. Это нужно понимать не буквально, въ томъ смыслѣ, что вѣрующіе занимали отдѣльную улицу въ городѣ, но духовно, т. е. всѣ были соединены одною вѣрою. Во время римскаго владычества апостолы проповѣдовали евангеліе язычникамъ и Іудеямъ: нѣкоторые изъ нихъ увѣровали и отдѣлились отъ другихъ. Этому обществу вѣрующихъ апостолы дали двоякое устройство: внѣшнее и внутреннее. Внѣшнее должно было обезпечивать спокойное пребываніе христіанъ среди язычниковъ и Іудеевъ. Христіане должны были 1) платить дань властямъ и, въ чемъ должно, имъ повиноваться и 2) по отношенію къ Іудеямъ и язычникамъ обнаруживать кротость и служить для нихъ добрымъ примѣромъ, который въ общеніи съ людьми дѣйствуетъ сильнѣе, чѣмъ одна словесная проповѣдь. По отношенію къ себѣ самимъ новообращенные христіане должны были заботиться прежде всего о совлеченіи съ себя ветхаго человѣка съ его страстями и похотями и облеченіи въ новаго человѣка—Христа. Все предписанное первымъ христіанамъ должно было утверждаться на единомъ основаніи—Христѣ, ибо Іудеи могли также творить добрыя дѣла, но ихъ добрыя дѣла были мертвы, такъ какъ не утверждались на Христѣ. Впослѣдствіи придумано было много другихъ основаній непрочныхъ, на которыхъ многіе люди утверждаются. Такъ, папа хочетъ быть основаніемъ церкви, ея главою и краеугольнымъ камнемъ; монашескіе ордена утверждаются на своемъ основателѣ и т. д. Поэтому разумные люди должны обращать взоръ только къ тому основанію, которое утвердили апостолы, дабы могли творить поистинѣ добрыя дѣла.

VII.

Между первыми христіанами апостолы установили равенство: никто не былъ ничѣмъ обязанъ другъ другу, но всѣ должны были любить другъ друга и служить другъ другу изъ любви, составляя одно тѣло, соединенное изъ многихъ членовъ, и имѣя главою Христа. Между ними не было правителей съ языческими должностями: судей, городскихъ совѣтниковъ. Хотя христіане жили подъ властью язычниковъ, которымъ должны были платить дань, но сами не занимали языческихъ должностей. Такъ продолжалось болѣе трехсотъ лѣтъ, до Константина: онъ первый вмѣшался въ среду христіанъ съ языческимъ господствомъ и съ чиновниками, которые приличествовали язычникамъ. Цѣль, къ которой вели христіанъ апостолы, была гораздо возвышеннѣе и совершеннѣе, чѣмъ та, которую преслѣдовали языческія власти, ибо составлять одно тѣло и руководиться однимъ духомъ Божіимъ въ дѣлахъ религіозныхъ и нравственныхъ гораздо выше, чѣмъ соблюдать ту земную слабую справедливость, которая поддерживается языческими властями посредствомъ разныхъ принудительныхъ мѣръ.

VIII.

Но могутъ возразить: Если христіане въ дѣлахъ вѣры и нравственности должны были руководиться не языческими установленіями, а любовью, то чѣмъ-же руководились они тогда, когда любви не доставало, и приходилось терпѣть несправедливость? Самъ апостолъ Павелъ говоритъ, что у нихъ были суды, слѣдовательно и они пользовались языческимъ установленіемъ. Отвѣтъ на это такой. Хотя христіане и должны были во всѣхъ взаимныхъ отношеніяхъ руководиться любовію, но нѣкоторые изъ новообращенныхъ изъ язычниковъ и Іудеевъ были еще слишкомъ привязаны къ земному и для разрѣшенія тяжбъ ходили на судъ къ язычникамъ. Апостолъ Павелъ порицалъ христіанъ за это и, въ надеждѣ, что они впослѣдствіи образумятся, допустилъ имъ временно, какъ меньшее зло, имѣть свои суды. Взаимныя отношенія христіанъ въ случаѣ разныхъ несогласій между ними апостолъ выразилъ въ словахъ: Тако ли нѣсть въ васъ мудръ ни единъ, иже можетъ разсудити между братій своихъ (1 Кор. VI, 5). Тутъ апостолъ не разумѣетъ языческій судъ въ ратхаузѣ и не укоряетъ христіанъ въ томъ, что между ними нѣтъ мудраго, который, сдѣлавшись рихтеромъ, творилъ бы судъ надъ братьями, ибо для такого суда нужна принудительная власть и подчиненіе тяжущихся судьямъ; не разумѣетъ апостолъ и того, чтобы у христіанъ не хватило смысла учредить такой судъ, ибо онъ самъ благодарилъ Бога, что они во всемъ обогатились о Христѣ, во всякомъ словѣ и во всякомъ разумѣ (1 Кор. I, 5): нѣтъ, онѣ ихъ укоряетъ въ томъ, что они, имѣя мудрость и разумѣніе, не судятъ братьевъ по смыслу евангелія, т. е. не ограничиваются обличеніемъ виновнаго и примиреніемъ обѣихъ сторонъ, ибо такой только судъ ведетъ къ нравственному совершенствованію.

IX.

Напротивъ, суды въ ратхаузѣ, хотя и помогаютъ возвращенію отнятой собственности, вводятъ въ грѣхи, отъ которыхъ христіане не иначе могутъ избавиться, какъ отказавшись отъ такихъ судовъ. Христіане не должны ни кому причинять несправедливости и никого не обманывать, а причиненную несправедливость должны терпѣливо переносить, не воздавая зломъ за зло. — Обо всемъ этомъ мы распространились затѣмъ, чтобы показать, что апостолы допустили суды между христіанами, какъ временную мѣру и то ко «сраму» (1 Кор. VI, 5), между тѣмъ какъ нынѣшнее духовенство, которое должно было бы обличить это заблужденіе на основаніи св. писанія, обращаетъ этотъ «срамъ» въ законъ, выбираетъ консуловъ для этого «срама» и видитъ преуспѣяніе въ вѣрѣ, если этотъ «срамъ» производится искусно.

X.

Взаимныя отношенія, установленныя апостолами между первыми христіанами, основаны были на законѣ Христовѣ, который опредѣляетъ, какъ должно поступать съ противниками вѣры, соблазнителями, еретиками: ихъ нужно увѣщевать и обличать сначала одинъ на одинъ, въ случаѣ же неуспѣха—при свидѣтеляхъ, наконецъ повѣдать о нихъ церкви; если же они и церковь преслушаютъ, то поступать съ ними, какъ съ язычниками и мытарями, т. е. не общаться съ ними. Въ такомъ же смыслѣ апостолъ запрещаетъ общеніе съ прелюбодѣями и др. Такое евангельское устройство общества скорѣе можетъ исправить испорченный родъ человѣческій, чѣмъ языческое при помощи царей земныхъ и городскихъ судей: при первомъ грѣшникъ можетъ снова пріобрѣсть благодать Божію, которой лишили его грѣхи, а при второмъ всѣмъ такимъ грѣшникамъ опредѣлена смерть.

XI.

И такъ одного закона Христова было вполнѣ достаточно для устроенія общинъ первыхъ христіанъ, и, руководясь имъ однимъ, они преуспѣвали въ нравственномъ отношеніи, но потомъ, когда примѣшались къ нимъ два закона, гражданскій и папскій, нравственность стала падать. Это признаютъ тѣ, которые пишутъ хроники, и мы своими глазами видимъ, какъ эти два закона разрушаютъ и умерщвляютъ вѣру и законъ Божій. Поэтому мы, поздніе потомки, сидя какъ бы подъ тѣнью этихъ законовъ, неувѣренно говоримъ о законѣ Божіемъ и управленіи Божіемъ, ибо тьма этихъ двухъ законовъ заслоняетъ очи. Поэтому, такъ сказать, ощупью и гадая я задаю вопросъ: достаточно-ли закона Христова безъ придаиныхъ къ нему законовъ человѣческихъ для того, чтобы основать и устроить здѣсь, на земномъ пути, вполнѣ христіанскую религію? Я от-

вѣчаю, хотя и съ трепетомъ: да, достаточно и теперь, потому что и прежде его было достаточно для устроенія христіанскаго общества. Законъ Христовъ не ослабляется ни отъ сопротивленій, которыя ему оказываютъ, ни отъ множества обращенныхъ къ нему: напротивъ отъ этого онъ пріобрѣтаетъ еще большую силу, а потому его одного всегда достаточно. Далѣе, если его было достаточно для обращенія невѣрующихъ къ вѣрѣ, то достаточно и для устроенія въ жизни и нравахъ, ибо послѣднее легче. А такъ какъ управленіе при помощи ученія Христова лучше, чѣмъ съ помощью человѣческихъ примѣсей, то кто усумнится, что невѣста Христова была бы совершеннѣе, руководясь закономъ Божіимъ, чѣмъ напаяя себя, какъ ядомъ, разными примѣсями.

XII.

Достаточность одного закона Христова признали и сами апостолы, заповѣдавъ вѣрующимъ: Тако стойте возлюбленніи (Филип. IV, 1). Такъ не сказали бы они, если бы усмотрѣли какой-либо недостатокъ въ законѣ Христовѣ. Кромѣ того апостолъ грозитъ проклятіемъ всякому, кто сталъ бы учить иначе. Устройство; данное апостолами христіанскимъ общинамъ, существовало болѣе трехсотъ лѣтъ по вознесеніи Христовомъ до надѣленія Сильвестра имуществомъ. За это время церковь преуспѣвала въ духовныхъ дѣлахъ, что видно изъ частыхъ мученій за вѣру, которыя претерпѣвали всѣ наивысшіе епископы, съ ап. Петра до Сильвестра, числомъ тридцать пять. Терпѣливость въ перенесеніи мученій за вѣру есть доказательство истинной вѣры, напротивъ, отступничество отъ вѣры обнаруживается въ отсутствіи терпѣнія, что мы видимъ теперь на духовенствѣ и мірянахъ. Теперь съ какимъ-то коварствомъ и хитростью относятся ко всему, что касается вѣры, кое-какъ пребываютъ въ ней, заботясь только о томъ, чтобы откармливать свое чрево и жить въ мірѣ со свѣтомъ. А потому мы и привели на память первыхъ христіанъ: не пойдутъ ли, можетъ быть, по ихъ стопамъ и нѣкоторые изъ нынѣшнихъ, соблюдая вѣру безхитростно, въ терпѣніи и искренности сердца.

XIII.

Все, что было сказано мною похвальнаго о первой церкви Христовой, по взгляду римской церкви смердитъ, какъ гнусная ересь. Когда Чехи въ Базелѣ оправдывали причащеніе подъ обоими видами примѣромъ первой церкви, аудиторъ возсталъ противъ этого довода и, между прочимъ, высказалъ мысль, что первая церковь была глупа и не имѣла покоя, хотя въ нѣкоторыхъ священныхъ дѣйствіяхъ и своею ревностью въ вѣрѣ заслуживала удивленія; впослѣдствіи же, подобно тому, какъ скинія пріобрѣла славу по украшеніи ея разноцвѣтными кожами, простота ученія первой церкви замѣнилась блескомъ и красотою въ богопочитаніи и священныхъ обрядахъ; и относительно вѣры съ теченіемъ времени возвѣщено и изложено было многое такое, что въ первоначальной церкви было подъ сомнѣніемъ или вовсе неизвѣстно, и все это получило и имѣетъ

ту-же силу и прочность, какъ и ученіе первой церкви. Разумные люди должны обратить вниманіе на эти слова. Первая церковь была глупа: она служила безъ ризъ, безъ алтарей и храмовъ, произнося только «Отче нашъ» при богослуженіи, а послѣдняя, умѣющая чтить Бога, завела большіе и дорогіе каменные храмы и алтари, прекрасныя ризы, умножила молитвы и пѣніе за обѣдней и все блестяще украсила и устроила, дабы чрезъ украшеніе храмовъ, расписываніе стѣнъ, употребленіе покрововъ, свѣчей, колоколовъ, органовъ, пѣніе съ высокими тонами и дрожащими нотами богопочитаніе стало обильнѣе, ибо Богъ очень нуждается въ такомъ почитаніи и скорбитъ, если мало сгоритъ воску, и стѣны не будутъ красиво блистать. Глупая церковь раздавала священные предметы даромъ, а мудрая умѣетъ поторговаться за нихъ, чтобы сорвать на нихъ свое. Первая церковь, говоритъ аудиторъ, не имѣла покоя: я же утверждаю, что и среди волненій, которыя она испытывала, ея достоинство не умалялось, ибо отъ времени страданій І. Христа до Константина вѣрные христіане терпѣли гоненія отъ Іудеевъ и язычниковъ даже до смерти. За то послѣдняя церковь, утѣшенная, оградила себя мощью и обороною міра сего, не боясь искушеній, такъ какъ ихъ выдержитъ за нее мечъ свѣтской власти; утѣшенная, она поетъ сладкія пѣсни въ храмахъ въ честь Бога и наслаждается за столами роскошными и на ложахъ мягкихъ. Далѣе, говоритъ аудиторъ, все, что измыслила послѣдняя церковь, имѣетъ такую же силу, какъ и то, чего держались и чему учили апостолы. Не будь это ложь, сильно умножилось бы спасеніе людямъ послѣднею церковью, и хвала Божія широко бы возрасла отъ нея, если бы только Богъ принималъ ее отъ этой скаредной церкви, которая сама преисполнена вещей, противныхъ Богу. Утверждаетъ также аудиторъ, что въ этой церкви пребываетъ Христосъ и Духъ святый, который теперь, усѣвшись въ Базелѣ, устрояетъ чрезъ нее спасеніе людей, какъ пишетъ самъ соборъ въ своихъ грамотахъ: «И говоритъ святѣйшій вселенскій соборъ Базельскій, въ Духѣ святомъ законно собранный, знаменуя собою вселенскую церковь». А потому эта церковь, управляемая Духомъ правды и имѣя Его съ собою пребывающаго на вѣки, имѣетъ съ собою также и Христа до скончанія міра. Если бы онъ не лгалъ, славная была бы пѣсня. И эта церковь, продолжаетъ онъ, имѣющая Духа святаго, должна устроять и созидать спасеніе людей, ибо церковь эта въ судѣ не ошибется и не уменьшитъ размноженіе почитанія Бога и хвалы Его, такъ какъ въ ней почилъ Духъ святый, сложивъ свои сокровища въ ея храминѣ, дабы на вѣки оставить подъ ея сѣнію утѣшеніе Свое. Кто лгалъ когда-нибудь подобно ему и какой чертъ могъ до такой степени и такъ безстыдно и лживо хвастаться? На это способенъ лишь тотъ, кто ставитъ себя выше самого Бога.

XIV.

Возвращаюсь теперь къ начатому, т. е. къ сѣти Петровой, которая расторглась отъ множества пойманной рыбы. — Уловленные апостолами долго удерживались въ цѣлой, неповрежденной сѣти, но когда послѣ нихъ

съ теченіемъ времени люди, чувствуя себя безопасными, заснули, явился врагъ и насѣялъ плевелъ между пшеницею, и плевелы такъ размножились, что пересилили пшеницу и ослабили ее. Крѣпкимъ сномъ объяты были христіане въ то время, когда императоръ надѣлилъ первосвященника имуществомъ и властью; безчувственные отъ тяжкаго сна, они дерзнули отвергнуть нищету, въ которой пребывали во имя Христово, и промѣнять ее на владычество и честь императорскую и даже выше императорской. Сначала укрывались они въ ямахъ, пещерахъ и лѣсахъ, а потомъ, глядь, самъ императоръ возитъ священника по Риму, посадивъ его на бѣлую кобылу. Этимъ была нарушена чистота и невинность апостольскаго званія. Поэтому сѣть Петрова сильно разодралась, когда вошли въ нее эти два великихъ кита, т. е. первосвященникъ съ королевскимъ владычествомъ и честью, превышающею императорскую, и императоръ, ввалившійся подъ кожу вѣры съ языческою властью и должностями. Когда оба эти кита повернулись въ сѣти, она такъ разодралась, что теперь не много уже остается отъ нея въ цѣлости. Отъ этихъ двухъ китовъ народилось множество мошенническихъ сбродовъ, которые въ свою очередь дерутъ сѣть вѣры: во первыхъ — монахи различнаго покроя и цвѣта, потомъ сброды школьные университетскіе, затѣмъ настоятели приходовъ; изъ неученыхъ: многообразные сброды, украшенные гербами, мошенническіе сброды горожанъ. Каждый изъ этихъ сбродовъ стремится господствовать, пріобрѣтая себѣ земли или хитростью, или насиліемъ или куплею или по наслѣдству. Одни изъ нихъ паны духовные, другіе свѣтскіе. Паны духовные: папа — панъ надъ панами, кардиналъ панъ, легатъ панъ, архіепископъ панъ, епископъ панъ, патріархъ панъ, настоятель прихода панъ, аббатъ панъ, пробстъ панъ (а этихъ аббатовъ и пробстовъ столько, сколько монастырей и орденовъ, надѣленныхъ имуществомъ); есть еще провинціалъ панъ, пріоръ панъ, магистръ университета панъ. Свѣтскіе паны: императоръ, король, князь, паны хоругвенные, панъ бургграфъ, панъ рыцарь, панъ паношъ, панъ судья, паны совѣтники, панъ бургомистръ, паны мѣщане. И всѣ эти паны до того тянутъ къ себѣ власть, что не только разодрали вѣру, но и королевство-то такъ расхватали, что главному пану-королю не надъ кѣмъ пановать, и не хватаетъ средствъ содержать себя и свою челядь; въ цѣлой области на пространствѣ многихъ миль король нерѣдко не имѣетъ власти ни надъ одною деревнею, поэтому паны земаны рады были бы имѣть какого-нибудь чужаго короля, нѣмца богатаго, который грабилъ бы чужія земли для увеличенія своихъ владѣній, ибо они, захвативъ королевскія имущества, не выпустятъ ихъ изъ рукъ и хотѣли бы имѣть такого короля, который прибавилъ бы имъ еще владѣній, награбивъ чужихъ земель. Изъ этого видно, что у язычниковъ королевская власть лучше была поставлена, чѣмъ у этихъ заблудшихъ христіанъ, потому что между язычниками не было такого множества духовныхъ пановъ, совершенно излишнихъ, подобно глисту въ тѣлѣ, который только боль причиняетъ. И у Евреевъ былъ только одинъ главный владыка — царь; пановъ хоругвенныхъ не было, а было только рыцарство, или храбрые люди, которыхъ царь имѣлъ въ своемъ распоряженіи, назначая изъ нихъ чиновниковъ; священники

же, по заповѣди Божіей, не должны были имѣть владѣній, а пользовались только десятиною съ народа, которую опредѣлилъ имъ Богъ на содержаніе. Если земная власть не можетъ существовать, какъ слѣдуетъ, при множествѣ владѣтелей, тѣмъ болѣе не можетъ соблюдаться вѣра при множествѣ различныхъ сбродовъ, излишнихъ и враждебныхъ вѣрѣ, между которыми нѣтъ никакого единодушія, безъ чего вѣра не можетъ быть полезна для нашего спасенія. Каждый изъ этихъ сбродовъ имѣетъ свой законъ, который онъ ставитъ выше другихъ законовъ, выше закона Христова. Однимъ законъ предписываетъ носить дешевую одежду, и они видятъ въ этомъ особенную заслугу передъ Богомъ; другіе не ѣдятъ мяса, третьи поютъ печальными напѣвами, четвертые рано встаютъ, пятые много постятся, нѣкоторые читаютъ длинные часы. Всѣ эти особенности производятъ рознь между этими сбродами, заставляютъ другъ друга ненавидѣть, другъ передъ другомъ превозноситься, а это все разрушаетъ вѣру. Церковь римская раздѣлилась на три части: съ одной стороны въ ней есть паны, короли и князья, которые дерутся и защищаютъ ее; съ другой — духовенство, которое молится, а третью часть составляетъ рабочій людъ, который долженъ обезпечивать тѣлесныя потребности первыхъ двухъ частей. Какое неравенство происходитъ отъ такого раздѣленія тѣла Христова! Двумъ сторонамъ хорошо: онѣ праздны, много жрутъ; имъ нипочемъ тратить деньги или лежать на третьей сторонѣ, подобравши ее подъ себя, а эта третья сторона въ страданіяхъ несетъ на себѣ роскошь тѣхъ двухъ обжоръ. Такое раздѣленіе противно Христову ученію, по которому весь свѣтъ долженъ составлять едино множество, едино сердце и единъ духъ.

XV.

Теперь будетъ рѣчь о каждомъ изъ этихъ мошенническихъ сбродовъ въ отдѣльности и прежде всего о двухъ сильныхъ китахъ, которые болѣе всего разодрали сѣть вѣры и дерутъ ее постоянно, т. е. о главномъ владыкѣ духовномъ и главномъ владыкѣ свѣтскомъ. — Владыка духовный — папа нарушаетъ законъ Христовъ 1) тѣмъ, что, отвергнувъ нищету, трудъ, проповѣдь и другія пастырскія обязанности, онъ пріобрѣлъ свѣтскую власть и почетъ и требуетъ, чтобы передъ нимъ кланялись до земли, какъ передъ Богомъ. Обѣдню рѣдко служитъ, проповѣдей никогда не говоритъ, не исполняетъ и другихъ духовныхъ обязанностей по отношенію къ людямъ, а сохранилъ за собою только одинъ трудъ — преподавать благословеніе и проклинать тѣхъ, кто ему придется не по нраву, а потому онъ обыкновенно лежитъ въ роскоши и жретъ, какъ свинья, валяющаяся въ хлѣву. Хотя Сильвестръ самъ, кажется, и не велъ такой свинской жизни, но, получивъ языческое господство и славу превыше императорской, онъ привилъ это зло къ тому престолу, который называютъ престоломъ св. Петра, не вѣдая того, что самъ Петръ никогда такъ пышно не сидѣлъ на немъ. Своимъ высокимъ положеніемъ Сильвестръ обязанъ императору Константину, и это обстоятельство важно

въ томъ отношеніи, что въ лицѣ Сильвестра на римскомъ престолѣ насаждено все то, что по смерти его ростетъ на этомъ престолѣ. Говоря объ этомъ императорскомъ насажденіи, папа Мельхіадъ свидѣтельствуетъ, что Константинъ, обращенный въ Христову вѣру, разрѣшилъ въ своемъ государствѣ свободное исповѣданіе новой религіи, а также строеніе церквей и надѣленіе ихъ поилужною податью, далъ великіе дары римскому престолу, построилъ первый храмъ въ Римѣ и, предоставивъ этотъ городъ намѣстникамъ св. Петра, положилъ, такимъ образомъ, начало тому злу, которое сильно разрослось и умертвило свѣтъ.

XVI.

2) Принявъ высшую духовную власть отъ императора, папа не довольствуется этимъ, а требуетъ, чтобы ни одинъ народъ не могъ имѣть священниковъ помимо него и безъ его соизволенія, и эти священники должны быть съ нимъ вполнѣ единомышленны. Подобно своему главѣ духовенство стремится къ земнымъ благамъ, хочетъ вести жизнь сытую и праздную и не знать тѣхъ усилій, съ которыми рабочій людъ добываетъ себѣ хлѣбъ. Такіе пастыри, вошедшіе во дворъ овчій иауду, конечно, небрегутъ о душахъ ввѣренныхъ имъ людей: ихъ привлекаетъ къ себѣ паства на столько, на сколько ворона тянетъ къ себѣ мертвечина.

XVII.

3) Папа присвоилъ себѣ власть самого Христа отпускать людямъ грѣхи. Онъ устроилъ странствованія въ Римъ для желающихъ получить отпущеніе грѣховъ. Будь у кого какіе ни на есть тяжкіе грѣхи, стоитъ только сдать ихъ въ Римѣ. и будешь чистъ отъ нихъ, точно снова родишься отъ своей матери. Такъ толкуютъ и сулятъ дурнямъ, опившимся виномъ прелюбодѣянія великой блудницы. И вотъ, со всѣхъ земель идутъ опившіяся толпы, а онъ, отецъ всяческаго зла, нарядно разодѣвшись, въ перчаткахъ съ жемчугами, стоитъ на высокомъ мѣстѣ и даетъ благословеніе этимъ толпамъ, отпуская имъ всѣ грѣхи и избавляя отъ мукъ чистилища и ада. Мало того: онъ на домъ посылаетъ за деньги отпустки, которыми дается отпущеніе грѣховъ на опредѣленный срокъ, такъ что до окончанія этого срока можно свободно грѣшить какими угодно грѣхами. Такимъ образомъ папа обогащается и на вырученныя деньги ведетъ войны съ королями; онъ посылаетъ въ государства отпустки съ тѣмъ, чтобы ему взамѣнъ ихъ посылали денегъ для веденія войны. Такъ было во время войны Бонифація съ королемъ Неапольскимъ, когда папа издалъ интердиктъ, запрещавшій духовенству погребать мертвыхъ во владѣніяхъ короля. Такими дѣйствіями папа упразднилъ Христа, ибо Христосъ становится ненужнымъ для свѣта, если папа имѣетъ власть отпускать всѣ грѣхи.

XVIII.

4) Папа размножилъ свои законы, противные закону Божію и вѣрѣ, такъ что изъ-за этихъ законовъ люди забыли законъ Божій и вѣру и думаютъ, что вѣра есть не что иное, какъ законы великаго священника. Во всѣхъ своихъ священныхъ дѣйствіяхъ духовенство руководится этими законами: оно иначе не умѣетъ молиться, какъ бормоча установленные законами и нарочито сочиненные часы, которыми исписаны толстыя книги. Считается молитвою, когда въ церкви во всеуслышаніе одинъ попъ перекидывается съ другимъ, словами и стихами. Невѣжественный народъ, не разсуждая, принимаетъ все это за вѣру христіанскую, — и не удивительно, потому что о вѣрѣ онъ только и слыхалъ, что Бога можно видѣть въ церкви, да въ воскресенье нельзя пахать. Одно изъ двухъ: или совершенно отвергнуть Бога и отступиться отъ Него или всѣмъ сердцемъ прилѣпиться къ Нему. Но людямъ не легко ни то ни другое; ибо человѣкъ не такъ порочепъ, чтобы всецѣло отвергнуть Бога, съ другой стороны не много найдется и такихъ, которые захотѣли бы всѣмъ сердцемъ прилѣпиться къ Богу. Вѣра, основанная на папскихъ законахъ, представляетъ нѣчто среднее между тѣмъ и другимъ, и на этомъ большинство людей успокаивается. Она предписываетъ различныя добрыя дѣйствія лживыя и мнимыя, которыя выражаются въ разныхъ внѣшнихъ обрядахъ, и люди думаютъ, что они соблюдаютъ истинную вѣру, исповѣдуя Бога одними устами и выражая свое почитаніе одними внѣшними знаками. Но папа не только размножаетъ свои законы, противные закону Божію, но самъ сочиняетъ законъ Божій; такъ, на Базельскомъ соборѣ по поводу вопроса о причащеніи міряпъ подъ обоими видами папскіе приверженцы высказались, что хотя бы и была на то заповѣдь Христова, но святая церковь можетъ измѣнить и низложить то, что есть въ законѣ и постановить что-нибудь противоположное, чего нѣтъ въ законѣ. Поэтому не даромъ во время надѣленія Сильвестра властью раздался голосъ: Сегодня влитъ ядъ въ св. церковь! Этотъ ядъ чрезъ папу и его законы разлился теперь по всему свѣту, такъ что папа есть тотъ человѣкъ беззаконія, сынъ погибели, о которомъ говоритъ ап. Павелъ. Ввалившись въ сѣть Петрову, этотъ китъ такъ разодралъ ее, что ею уже не могутъ ловить; а кто и захотѣлъ бы улавливать людей къ спасенію, того онъ ищетъ лишить жизни, ибо онъ ненавидитъ вѣру, которая и есть сѣть Петрова.

XIX.

Другой китъ, ввалившійся въ сѣть вѣры и разодравшій ее, есть императоръ съ языческимъ управленіемъ, языческими учрежденіями, съ языческими правами и законами. До принятія христіанства Константиномъ христіане руководились однимъ закономъ Христовымъ безъ примѣси папскихъ и императорскихъ постановленій, не имѣли короля изъ своей среды и должны были только платить дань и исполнять другія по-

винности, какъ подданные язычниковъ. Когда же императоръ Константинъ былъ принятъ въ вѣру съ языческимъ управленіемъ и языческими законами, тогда невинность и чистота христіанъ была нарушена. Если бы негодяи и прелюбодѣи вступили въ сообщество съ честными и стыдливыми дѣвицами, получили надъ ними власть и установили имъ свои прелюбодѣйные законы, то честныя и стыдливыя дѣвушки очень бы возмутились, сознавая, что не легко соблюсти чистоту и вѣру, которую они дали обѣтъ сохранять до смерти, когда приходится имѣть общеніе съ прелюбодѣями, имѣющими надъ ними власть; при такихъ условіяхъ мало бы осталось настоящихъ дѣвъ. Въ подобномъ же положеніи оказались и христіане, когда императоръ вошелъ подъ вѣру съ своими языческими установленіями.

XX.

Языческія установленія и порядки, съ которыми императоръ примѣшался къ христіанамъ, не обратились въ христіанскія ни вначалѣ ни впослѣдствіи и явились, какъ вредная примѣсь къ христіанской вѣрѣ. Но могутъ возразить: Вѣдь христіане, жившіе въ Римѣ и другихъ мѣстахъ подъ властью Константина, когда онъ еще былъ язычникомъ, должны были подчиняться его языческому правленію и нести бремя императорскаго права: чѣмъ же могло вредить его языческое правленіе, когда онъ сдѣлался христіаниномъ? Неужели бремя императорскаго права стало отъ этого отягощать христіанъ больше, чѣмъ прежде? Да, что касается императорскаго права, то христіане какъ прежде, такъ и потомъ находились подъ его бременемъ; но прежде христіане, будучи чуждыми язычникамъ и имъ противными, не пользовались ихъ законами и учрежденіями, по принятіи же императоромъ крещенія всѣ эти языческія установленія примѣшаны были къ вѣрѣ, и то самое, за что первые христіане терпѣли гоненія отъ язычниковъ, нынѣшніе христіане соблюдаютъ, какъ вѣру, до того, что забыли Бога, забыли истинную вѣру и уважаютъ только законы языческихъ правителей.

XXI.

Нельзя перечислить всѣхъ языческихъ особенностей, которыми осквернена истинная вѣра и богопочитаніе; скажемъ о нѣкоторыхъ, имѣющихъ отношеніе къ императору. 1) Желая господствовать надъ христіанами, Константинъ и его преемники должны были бы показывать примѣръ самаго высокаго благочестія, а между тѣмъ они живутъ среди христіанъ, отступая отъ вѣры и совершая дѣла самыя богопротивныя. И ихъ слуги и челядь ведутъ также самую недостойную жизнь, такъ что они являются въ христіанскомъ обществѣ падалью, которая смрадомъ своимъ всѣхъ заражаетъ. А духовенство и магистры еще оправдываютъ ихъ, какъ третью сторону церкви сатанинской, и говорятъ: Такъ подобаетъ ихъ сану; придворные люди должны быть веселыми, свободными, развязными.

XXII.

2) Константинъ, принявъ власть надъ христіанами, подчинилъ ихъ законамъ языческимъ, и въ разныхъ дѣлахъ, какъ напр. въ тяжбахъ, они должны были обращаться къ языческимъ начальникамъ и, такимъ образомъ, искать помощи въ императорѣ, тогда какъ все свое упованіе они должны были бы возлагать на Бога. Поэтому мистръ Протива говоритъ, что кто предпочитаетъ установленія, или законы человѣческіе, закону Божію, тотъ этимъ самымъ создаетъ себѣ иныхъ и чуждыхъ боговъ, ибо все что человѣкъ изъ привязанности ставитъ выше Христа, есть уже его богъ; а потому человѣкъ, избирая для своего руководства права императорскія изъ привязанности къ своему имуществу, чтобы при помощи этихъ правъ добывать его или охранять, и пренебрегая закономъ Христовымъ, избираетъ себѣ чуждаго бога — императора и его законы. Нѣтъ сомнѣнія, говоритъ тотъ-же Протива, что если бы весь родъ человѣческій сохранилъ законъ, или управленіе любви, то было бы излишне и не нужно придерживаться императорскихъ и городскихъ правъ, или законовъ, а потому чѣмъ болѣе родъ человѣческій удаляется отъ руководства евангеліемъ, тѣмъ болѣе нуждается въ правахъ городскихъ и императорскихъ, которыя служатъ ему опорою, и въ концѣ концовъ можетъ случиться, что, привыкнувъ кормиться этимъ ядомъ, люди совершенно отвергнутъ законъ Христовъ, какъ безполезный.

XXIII.

3) Императоръ пользуется языческою властью своевольно, съ гордымъ довольствомъ и смѣлостью, вовсе не помышляя о томъ, что онъ христіанинъ и властвуетъ надъ христіанами, которыхъ Христосъ искупилъ Своею кровью для того, чтобы они были Его слугами, и которые находятся подъ властью наивысшаго Владыки между владыками. Не такъ еще важны тѣлесныя притѣсненія, которыя дѣлаетъ императоръ своимъ подданнымъ, облагая ихъ податями и т. п.: этимъ наносится ущербъ имуществу, и люди обременяются тяжелою работою; но совѣсть отъ этого не страдаетъ, если только всѣ эти стѣсненія переносятся терпѣливо. Гораздо важнѣе то, что свѣтская власть не вмѣняетъ себѣ въ грѣхъ убивать людей и учинять имъ всякія насилія и заставляетъ христіанъ ходить войною другъ на друга и, такимъ образомъ, преступать заповѣдь Христову. Но хуже всего то, что эта власть проливаетъ кровь праведныхъ христіанъ за вѣру, считая ихъ еретиками, между тѣмъ какъ она сама не вѣдаетъ, что такое вѣра и что ересь. Такимъ образомъ эта власть есть сила антихриста противъ Христа и Его избранныхъ.

XXIV.

Теперь пойдетъ рѣчь о томъ, какое значеніе имѣетъ для церкви свѣтская власть. Одни утверждаютъ, что свѣтская власть для церкви есть нѣчто несущественное, случайное, ибо она была присоединена къ церкви

въ то время, когда состояніе ея было вполнѣ совершенно, а потому власть эта могла бы быть отдѣлена отъ нея безъ ущерба для вѣры. Другіе, напротивъ, того мнѣнія, что церковь достигла полнаго совершенства только послѣ присоединенія къ ней свѣтской власти. Изложеніе нашей мысли пусть будетъ имѣть видъ спора между двумя противниками: одинъ принадлежитъ челяди Христовой и будетъ называться Павломъ, человѣкомъ опытнымъ въ спорѣ, а другой — къ челяди антихристовой и есть священникъ святокупческій, намѣстникъ Іуды. Павелъ стоитъ за то, что церковь не нуждалась въ вмѣшательствѣ свѣтской власти, священникъ же ревностно защищаетъ ее, такъ какъ онъ валяется подъ ея защитою съ большимъ своимъ брюхомъ, словно въ холодкѣ подъ навѣсомъ. Твоя мысль, возражаетъ священникъ, что церковь не нуждалась въ свѣтской власти, есть ложь и заблужденіе и противорѣчитъ всѣмъ писаніямъ. Отъ времени смерти Христа до Константина положеніе церкви было весьма печальное: христіане терпѣли постоянныя притѣсненія отъ язычниковъ и Іудеевъ и не только не господствовали, но были хуже слугъ, которыхъ всетаки защищаютъ господа; поэтому смѣшно и говорить, что состояніе церкви въ то время было совершенное. Напротивъ, оно тогда и достигло совершенства, когда церковь получила отъ императора свѣтскую власть. Павелъ отвѣчаетъ на это, что понятіе священника о совершенствѣ церкви ложно и противно вѣрѣ; что благо церкви зависитъ не отъ власти императоровъ, королей и пановъ, а отъ Бога и могущества крестныхъ страданій Христа, и что священникомъ руководитъ привязанность къ свѣту, такъ какъ свѣтская власть доставляетъ возможность вести жизнь спокойную и ограждаетъ отъ разныхъ земныхъ опасностей.

XXV.

Разуменъ и слѣдующій отвѣтъ Павла сытому священнику: Я допускаю, что апостолы и другіе ученики Христовы до Константина и Сильвестра, т. е. въ теченіе слишкомъ трехсотъ лѣтъ, вели жизнь неспокойную, претерпѣвая муки и даже смерть, но изъ этого не слѣдуетъ заключать о несовершенствѣ церкви до принятія ею свѣтской власти отъ императора. Христосъ говорилъ: Царство мое не отъ міра сего, и училъ объ отрѣшеніи отъ благъ земныхъ и о прилѣпленіи къ благамъ небеснымъ; поэтому достоинство первой церкви нисколько не умалялось отъ того, что она не имѣла свѣтской власти. Достоинство и сила церкви основывается не на земномъ величіи, а заключается въ терпѣніи, съ которымъ она переноситъ несправедливыя гоненія отъ свѣта во имя Христово, и вѣрующіе гораздо больше преуспѣвали въ духовномъ совершенствованіи во время гоненій, когда церковь не имѣла свѣтской власти, чѣмъ потомъ, когда она пріобрѣла ее отъ императора. Наперекоръ заповѣди Христовой «Въ терпѣніи стяжите души ваши», нынѣшняя церковь защищается отъ враговъ своихъ мечемъ свѣтской власти, ведетъ войны, платитъ зломъ за зло и впадаетъ такимъ образомъ въ смертный грѣхъ.

XXVI.

И такъ, свѣтская власть не составляетъ существенной принадлежности церкви подобно, напр., ключамъ, которые необходимы для епископовъ и священниковъ, такъ какъ безъ нихъ они не могли бы отдѣлять злое отъ добраго, злымъ запирать царствіе небесное, а добрымъ открывать. Въ вѣдѣніи свѣтской власти—такія дѣйствія людей, которыя нужны для нея, и къ которымъ она принуждаетъ людей, карая за ослушаніе: какое же отношеніе можетъ она имѣть къ дѣламъ вѣры, духовнымъ и невидимымъ, которыя творятся по доброй и свободной волѣ и по благодати Божіей? Дѣйствія вѣры—любовь къ Богу и къ ближнему, исполненіе закона есть любовь, а ея не можетъ произвести въ сердцѣ человѣческомъ мечъ свѣтской власти, ибо она нисходитъ свыше отъ Отца свѣтовъ. Для каждаго ремесла нужны свои снаряды: кузнецъ не можетъ держать желѣзо на огнѣ веретеномъ, а баба не можетъ прясть на клещахъ, зато кузнецу вполнѣ пригодны клещи, а бабѣ — веретено. Такъ и свѣтская власть имѣетъ совсѣмъ иное назначеніе, чѣмъ устроеніе послѣдованія Христу, которое состоитъ въ смиреніи, терпѣніи и всяческой невинности. Только косвенно можетъ этому содѣйствовать свѣтская власть, если она будетъ несправедливо притѣснять слугъ Христовыхъ или умерщвлять ихъ за исповѣданіе Христа: тогда, невинно терпя отъ нея, они явятся достойными послѣдователями Христа. Свѣтская власть полезна для устройства и поддержанія порядка въ обществѣ и для огражденія однихъ отъ произвола и насилія другихъ.

XXVII.

И такъ, состояніе первой церкви, когда язычники не имѣли ничего общаго съ христіанами, было самое благопріятное для христіанъ и могло бы существовать до настоящаго времени, если бы по кознямъ сатаны и по слѣпотѣ двухъ лицъ, Сильвестра и Константина, не былъ влитъ ядъ въ христіанство, т. е. власть папская и императорская. Съ церковью Христовою совершилось подобное тому, что было съ Іудеями. Прибывъ въ землю обѣтованную, они прожили тамъ болѣе четырехсотъ лѣтъ, не имѣя надъ собою никакихъ земныхъ владыкъ и находясь только подъ охраною Бога и Его закона; но потомъ, отвергнувъ Бога, они стали просить у Самуила царя. Желаніе ихъ было исполнено, но во свидѣтельство великаго грѣха, ими учиненнаго, Богъ послалъ знаменіе: громъ и дождь. Подобное произошло и съ христіанами съ тою лишь разницею, что Іудеи желали имѣть царя изъ привязанности къ земному, надѣясь, что ихъ земныя дѣла пойдутъ лучше при царѣ земномъ, чѣмъ при царѣ небесномъ; христіане же не отвергали Бога и не желали имѣть царя съ языческимъ управленіемъ, но это совершилось подъ видомъ блага для церкви, котораго ждали отъ принятія императоромъ христіанской вѣры. Послѣдствія оказались противоположныя: чего императоръ прежде не могъ ввести между христіанами, подвергая ихъ мукамъ, то онъ ввелъ подъ видомъ пріязни къ нимъ и, соединившись съ ними вѣрою, увлекъ

ихъ въ языческое невѣріе. Виновны въ этомъ злѣ Сильвестръ и Константинъ, но не менѣе виновны и тѣ послѣдующіе христіане, которые, считая себя совершеннѣйшими и мудрѣйшими въ пониманіи вѣры, доказываютъ необходимость свѣтской власти для блага церкви.

XXVIII.

Поэтому мистръ Протива, признавая вредъ, происходящій отъ присоединенія языческой власти къ церкви, и желая, чтобы кто-нибудь уразумѣлъ это зло, дѣлитъ управленіе на божеское, ангельское и человѣческое, человѣческое же на: городское принудительное и другое, основанное на св. писаніи. Правитель, руководящійся св. писаніемъ не долженъ прибѣгать къ принудительнымъ церковнымъ мѣрамъ на подобіе городскихъ правителей. Правителями, руководящимися св. писаніемъ, были въ ветхомъ завѣтѣ пророки, которые были царями надъ тѣми, надъ кѣмъ ихъ поставилъ Богъ, а въ новомъ завѣтѣ такими царями являются пастыри церкви, которымъ ввѣрено управленіе надъ душами людей. И какъ языческіе и свѣтскіе цари руководятся въ своемъ управленіи гражданскими правами, такъ духовные цари должны руководиться св. писаніемъ безъ всякихъ примѣсей. Въ такомъ духовномъ смыслѣ слѣдуетъ разумѣть слово царь и въ томъ случаѣ, когда оно въ св. писаніи придается Христу. Изъ этихъ словъ видно, что высшая власть въ евангельскомъ смыслѣ принадлежитъ Христу, который вѣрнѣе всего можетъ быть названъ царемъ, ибо вѣрнѣе всего направляетъ человѣка къ спасенію. Отъ Него эта власть переходитъ къ духовнымъ пастырямъ, и какое управленіе установилъ Онъ, такого должны держаться и они, т. е. руководиться однимъ евангеліемъ безъ примѣси законовъ гражданскихъ и папскихъ, которые подобно яду только отравляютъ людей, заставляя ихъ отступать отъ истинной вѣры.

XXIX.

Царство Христа есть царство жизни, имѣетъ божественное начало и есть самое совершенное. Св. писаніе говоритъ, что Христосъ будетъ царствовать во вѣки въ домѣ Іаковлѣ. Домъ Іаковль составляли вначалѣ сыны Израилевы, а теперь это избранные изъ христіанъ. Христосъ царствуетъ надъ этими избранниками во 1-хъ, по высшему праву, какъ Богъ и Создатель всѣхъ, во 2-хъ, какъ Искупитель людей изъ власти дьявола. Но чтобы имѣть надъ собою царемъ Христа, нужно всецѣло Ему отдаться; Его управленіе исключаетъ всякую другую власть: власть дьявола, власть грѣховъ, власть какого-либо творенія, ибо всякая власть, которая пріобрѣтетъ силу надъ человѣкомъ, отторгнетъ его отъ Христа. Поэтому и свѣтская власть, которой человѣкъ долженъ подчиняться въ дѣлахъ временныхъ по волѣ Христовой, можетъ отторгнуть человѣка отъ Христа, какъ скоро приметъ на себя то право и ту мощь, которыя принадлежатъ Христу. Надъ кѣмъ царствуетъ Христосъ, тотъ достигнетъ спасенія; но для этого необходимо полное послушаніе Христу: кто въ

чемъ-нибудь ослушается Его, тотъ лишается спасенія, ибо всякій преступающій ученіе Христово и не пребывающій въ немъ, не имѣетъ Бога. Изъ всего сказаннаго разумный человѣкъ можетъ усмотрѣть, какъ велико совершенство царя Христа, и съ какимъ тщаніемъ каждый долженъ былъ бы стараться имѣть Его надъ собою царемъ, такъ какъ благо отдѣльнаго лица и всѣхъ людей въ этой жизни и будущей зависитъ отъ Его могущества и совершенства. Далѣе, изъ сказаннаго легко видѣть разницу между управленіемъ земныхъ царей и царствомъ Христовымъ: на сколько послѣднее возвышенно и животворно, на столько первое ничтожно и безплодно. Царство Христа такъ могущественно и совершенно, что если бы весь міръ хотѣлъ имѣть Его своимъ царемъ, то не было бы надобности въ царяхъ земныхъ, ибо всѣ пребывали бы въ любви и справедливости. Земная власть нужна ради преступниковъ, которые могли бы сдѣлать много зла, если бы ихъ не подавляла власть; но если бы царствовалъ Христосъ, то все зло пало бы, и грѣхъ былъ бы извергнутъ — не по принужденію свѣтской власти, а по свободной волѣ человѣка, изъ любви къ Царю Христу. Напротивъ, лишь только люди отвергнутъ царство Его, какъ грѣхи тотчасъ станутъ рости и размножаться, и тогда является необходимость въ земныхъ царяхъ, которые своею жестокою властью подавляютъ насилія, совершаемыя людьми другъ надъ другомъ, и предотвращаютъ общество отъ окончательнаго уничтоженія. Иногда же Богъ за грѣхи людей отнимаетъ у нихъ и ту помощь, которую доставляетъ имъ свѣтская власть, допуская однихъ свѣтскихъ владыкъ идти противъ другихъ, посягать одинъ на другаго, брать въ плѣнъ, грабить, убивать, захватывать имущество другаго, какъ дѣлается теперь въ этой землѣ. А бываетъ и такъ, что Богъ не даетъ никакихъ властей, предоставляя людямъ драть другъ съ друга, что кто можетъ, и не давая возможности ни въ комъ имѣть опоры. Надъ кѣмъ царствуетъ Христосъ, тому свѣтская власть будетъ полезна и своею добротою и злобою, ибо первая будетъ содѣйствовать временному благополучію, а терпѣніе, съ которымъ будетъ переноситься вторая, вмѣнится въ заслугу въ будущей жизни. А надъ кѣмъ Христосъ не царствуетъ, тому не принесетъ никакой пользы и то, если бы самъ св. Петръ царствовалъ надъ нимъ по обычаю царей языческихъ.

XXI.

Возникшія нынѣ разногласія и расприи по поводу власти съ языческимъ управленіемъ, могущія сдѣлаться еще сильнѣе, происходятъ оттого, что нынѣшнее ослѣпленное христіанство полагаетъ въ этой власти все свое благо относительно временныхъ своихъ интересовъ, хотя и не имѣетъ отъ нея выгодъ въ той степени, въ какой бы ожидалось; другая же, самая главная причина лежитъ въ духовенствѣ и въ магистрахъ, которые смотрятъ на эту власть какъ на необходимую принадлежность церкви, какъ на особенную составную часть ея. Этихъ частей три: паны, обязанность которыхъ защищать церковь, бить, жечь и вѣшать всѣхъ противниковъ вѣры; священники, которые должны молиться, и сельскіе люди, которые обязаны работать и кормить этихъ двухъ тучныхъ и не-

насильныхъ паловъ, т. е. папъ и духовенство. Основываясь на этомъ взглядѣ, духовенство и магистры полагаютъ, что наилучшій христіанинъ долженъ быть царемъ надъ христіанами, и что это будетъ содѣйствовать благу церкви; но это противорѣчитъ тому, что было сказано выше о Христѣ, какъ о царѣ, и пригодно только для римской церкви, которая нуждается въ царской власти, чтобы при ея помощи дѣйствовать мечемъ противъ разныхъ своихъ враговъ, ибо эта церковь не хочетъ терпѣть ничего, ей противнаго, и все хочетъ драться и цѣдить кровь изъ людей. Истинный христіанинъ не рѣшится царствовать надъ христіанами. 1) Онъ не можетъ имѣть подобнаго намѣренія; 2) онъ не дерзнулъ бы этого сдѣлать, ибо не дерзнетъ дѣлать того, на что не имѣетъ власти; 3) онъ не дерзнулъ бы этого сдѣлать и потому, что этимъ онъ могъ бы ввести въ міръ много злаго и ниспровергнуть и уничтожить много добраго; 4) онъ этимъ прогнѣвалъ бы Бога. Надъ христіанами должны быть мудрые духовные правители, которые должны руководить разумными душами людей, не говоря имъ ничего, кромѣ словъ жизни Царя ихъ, І. Христа, дабы привести ихъ къ послушанію этому Царю. Они должны возбуждать любовь къ Нему и надежду на Него въ томъ, что Онъ можетъ въ избыткѣ дать людямъ все, чего они желаютъ отъ Него и въ чемъ они нуждаются.

XXXI.

Мистръ Протива, пространно говоря объ этомъ предметѣ, указываетъ различіе между управленіемъ языческихъ, или свѣтскихъ царей и евангельскимъ управленіемъ І. Христа. 1) Установитель евангельскаго управленія есть Богъ и единородный Сынъ Его; управленіе языческое введено по замыслу или домыслу слѣпыхъ грѣшниковъ. Богъ отвергъ это управленіе для своихъ избранныхъ и оставилъ его у язычниковъ для того, чтобы они хотя съ трудомъ могли сохранять себя въ земной жизни. Закона Христова вполнѣ достаточно каждому человѣку и въ этой жизни и для вѣчнаго спасенія; онъ учитъ человѣка тому, что онъ долженъ дѣлать для своего блага и чего избѣгать.

XXXII.

2) Право гражданское, или право языческихъ царей имѣетъ цѣль установить между людьми справедливость во всемъ, что касается тѣла человѣка и тѣлеснаго имущества, напротивъ, право евангельское имѣетъ цѣлью духовное совершенствованіе людей. Такъ какъ язычники полагаютъ свое благо только въ безопасности тѣла и имущества, то они и держатся гражданскаго управленія. Точно также и тѣ христіане, которые обратились въ язычество, отвергнувъ Бога и Его законъ, и стремятся только къ земнымъ удовольствіямъ, къ свободѣ и покою въ мірѣ и къ тѣлесному обогащенію, тѣ также стоятъ за свѣтскую власть, которая потакаетъ ихъ желаніямъ, а въ случаѣ опасности, угрожающей ихъ жизни или имуществу, употребляетъ въ дѣло оружіе или даетъ воз-

можность судомъ возвратить потерянную собственность. Справедливость, которую стремится водворить свѣтская власть, необходима для самихъ правителей: если бы одинъ пошелъ на другаго и вообще дѣлалъ зло другому, то и царство бы разрушилось. О другихъ добродѣтеляхъ свѣтская власть не заботится и потому кромѣ несправедливости допускаетъ всякіе другіе грѣхи. Управленіе Христово устрояетъ человѣка духовно въ добродѣтеляхъ и приводитъ его къ такой невинности, при которой онъ можетъ угодить Богу и заслужить награду въ вѣчности. При этомъ управленіи человѣкъ совершенно иначе относится къ тѣлеснымъ лишеніямъ: не мститъ за нихъ и не ищетъ удовлетворенія на судѣ, а терпѣливо переноситъ ихъ.

XXXIII.

Управленіе гражданское и царей языческихъ утверждаетъ человѣка въ состояніи паденія, въ которомъ онъ находится послѣ совершенія перваго грѣха, и все болѣе отдаляетъ его отъ состоянія невинности; напротивъ, управленіе Христово, требующее распятія со Христомъ ветхаго человѣка, препятствуетъ паденію и содѣйствуетъ духовному обновленію людей.

XXXIV.

3) Все, что гражданское управленіе считаетъ справедливымъ, къ тому принуждаетъ человѣка противъ его воли, а потому такая власть называется принудительною: она побуждаетъ человѣка къ тѣмъ добрымъ дѣйствіямъ, безъ которыхъ міръ не могъ бы пребывать въ своей цѣлости, и достигаетъ своей цѣли, если дѣйствуетъ согласно съ высшею божественною волею; но если Богъ захотѣлъ бы уничтожить міръ за грѣхи людей, то всѣ цари земные не въ состояніи были бы отстоять его своею властью. Напротивъ, законъ Христовъ требуетъ, чтобы человѣкъ дѣлалъ добро по доброй волѣ. Предъ человѣкомъ — добро и зло; къ добру призываетъ его Христосъ, ко злу — дьяволъ и свѣтъ. Отъ его свободной воли зависитъ выбрать то или другое. Изъ этого видно, что управленіе Христово требуетъ такого совершенства, которое не для всѣхъ доступно и къ которому не всѣ стремятся, а потому оно простирается лишь на тѣхъ избранниковъ, о которыхъ возвѣщено было ангелами еще при Рожденіи Христа: Миръ на землѣ людямъ съ доброю волею, т. е. тѣмъ, которые свободно, изъ любви ко Христу, сдѣлаются Его послѣдователями.

XXXV.

4) Хотя христіане во многомъ превосходятъ другихъ людей, но между ними самими установлено было равенство, и никто не долженъ былъ возвышать себя надъ другими; поэтому истинный христіанинъ никогда не посмѣлъ бы сдѣлаться царемъ надъ христіанами. Кромѣ того для хри-

стіанъ обязательна апостольская заповѣдь — другъ друга тяготы носить: какъ же добрый христіанинъ можетъ рѣшаться самъ быть бременемъ для другихъ, сдѣлавшись царемъ? Что царская власть есть тяжкое бремя для подданныхъ, видно изъ того, что по смерти Соломона Іудеи просили сына его облегчить ихъ отъ работы отца его жестокія и отъ ярма его тяжкаго, а Ровоамъ, посовѣтовавшись съ такими-же безумцами, какимъ былъ самъ, отвѣчалъ сурово: Перстъ мой будетъ вамъ тяжелѣе хребта отца моего. Изъ этого видно, что и напмудрѣйшій Соломонъ своею властью былъ тяжкимъ бременемъ для народа. Самъ І. Христосъ запретилъ ученикамъ своимъ возноситься другъ надъ другомъ: Царіе языкъ господствуютъ ими и обладающіе ими благодателе нарицаются; вы же не тако, но болій въ васъ да будетъ, яко мній, и старѣй, яко служай. И въ ветхомъ завѣтѣ Гедеонъ отказался отъ предложенія Іудеевъ быть надъ ними царемъ и отвѣчалъ: не возобладаю азъ вами и не возобладаетъ сынъ мой вами: Господь да владѣетъ вами.

XXXVI.

5) Истинный христіанинъ не посмѣлъ бы царствовать не только надъ добрыми христіанами, но и надъ злыми, якобы для ихъ исправленія. Для достиженія этой цѣли онъ долженъ былъ бы держаться какого-нибудь закона и, основываясь на немъ, приказывать людямъ дѣлать то, что нужно для ихъ исправленія: безъ закона не можетъ царствовать ни одинъ царь. Ни одинъ человѣческій законъ не можетъ въ такой степени содѣйствовать нравственному совершенствованію людей, какъ законъ Божій. Законъ Моисеевъ былъ хорошій законъ, ибо самъ Богъ далъ его своему избранному народу, но христіанскій правитель не можетъ руководствоваться этимъ закономъ, такъ какъ онъ уже пренесенъ и замѣненъ другимъ закономъ — закономъ Христовымъ, а законъ Христовъ весь основанъ на любви къ Богу и ближнему. Поэтому, если царь доведетъ злыхъ людей до того, что они будутъ любить Бога отъ всего сердца и ближнихъ, какъ самихъ себя, то безъ сомнѣнія значительно усовершенствуетъ ихъ въ нравственномъ отношеніи. Но вызвать въ человѣкѣ любовь къ Богу нельзя принудительными мѣрами: она основана на свободной волѣ человѣка и порождается словомъ Божіимъ. Если же царь будетъ исправлять злыхъ людей проповѣдью слова Божія, то онъ обратится въ священника и не станетъ прибѣгать къ той власти, которая не иначе исправляетъ людей, какъ только вѣшая ихъ. И такъ христіанинъ, дѣйствуя по совѣсти, не сталъ бы вмѣшиваться въ свѣтское управленіе во первыхъ потому, что онъ этимъ путемъ не исправитъ людей, а во вторыхъ ради того, чтобы не сдѣлать чего-нибудь дурнаго, противнаго совѣсти, напр. чтобы не произнести несправедливаго приговора на судѣ. По свойственному людямъ недовѣрію судья, будь онъ самый мудрый, сомнѣвается и въ правотѣ истца и въ правотѣ отвѣтчика, а потому и въ справедливости самаго приговора. А такъ какъ никто не долженъ былъ бы судить безъ познанія правды, ибо самъ Богъ приказываетъ судьямъ творить судъ правый сиротамъ, вдовамъ и всѣмъ прочимъ, то

судья, или самъ царь, не зная правды, впадаетъ въ соблазнъ и долженъ судить, основываясь на показаніяхъ свидѣтелей, которые, въ свою очередь, могутъ быть лжецами. Иногда же приговоромъ судьи могутъ руководить пріязнь, ненависть или корыстолюбіе. Къ людямъ, которые присваиваютъ языческую власть для того, чтобы цѣною страданій другихъ устраивать себѣ роскошную жизнь, можетъ быть примѣнена ветхозавѣтная притча о деревьяхъ, которыя обратились къ маслинѣ, смоковницѣ и виноградной лозѣ съ просьбою царствовать надъ ними. Ни та, ни другая, ни третья не согласились, потому что должны были лишиться всего, что составляло ихъ прелесть, и только терновникъ отвѣтилъ: Если вы выбрали меня царемъ, то войдите подъ мою сѣнь, а если не хотите, то пусть выйдетъ изъ меня огонь и пожретъ кедры ливанскіе.

XXVII.

Эта притча означаетъ, что люди, обладающіе дарами благодати Божіей, не промѣняютъ ихъ на блага тѣла и свѣта, на господство и повышеніе, зная, что все это влечетъ за собою жестокость, немилосердіе, насиліе, грабежъ надъ своими же братьями; а терновникъ, острый и жестокій, смѣло говоритъ: Такъ какъ вы меня выбрали господиномъ, то знайте, что я вашъ господинъ и буду властвовать надъ вами такъ, что на иныхъ и кожа не останется цѣлою: я имъ обрѣжу крылья, обдеру мужика, какъ липу. А другой еще скажетъ на это: Ничего! дери съ мужика: оправится, какъ верба у воды. Люди, живущіе въ роскоши, съ толстымъ брюхомъ, проросшимъ саломъ, оправдываютъ такое отношеніе къ простому народу. «Вѣдь это наши люди; отцы наши купили ихъ на вѣчное наслѣдіе намъ; они внесены въ земскія доски, и у насъ есть грамоты на нихъ: отчего же намъ не пользоваться властью и не господствовать надъ ними? Кто можетъ запретить намъ не наказывать нашихъ холоповъ, какъ намъ угодно?» Страданія, смерть и потомъ адъ — вотъ естественное наслѣдство, которое оставили предки потомкамъ; людей же съ помѣстьями они не имѣли права покупать и оставлять въ наслѣдство, ибо Господня земля и исполненіе ея, вселенная и вси живущіи на ней (Пс. XXIII. 1), — тѣмъ болѣе покупать для того, чтобы обращаться съ ними хуже, чѣмъ съ собаками. Богъ сотворилъ людей въ угоду Себѣ, І. Христосъ искупилъ ихъ кровью Своею: кто послѣ этого имѣетъ право покупать ихъ? Поистинѣ эти покупщики дадутъ отчетъ на страшномъ судѣ.

XXVIII.

Изъ всего вышеизложеннаго видно, до какой степени вмѣшательство двухъ владыкъ, свѣтскаго и духовнаго, въ христіанскую церковь нарушило то состояніе чистоты и невинности, въ которыхъ она была установлена апостолами и пребывала триста двадцать лѣтъ. И хотя многіе люди считаютъ это вмѣшательство полезнымъ для вѣры, но этотъ ядъ никогда не былъ и небудетъ вѣрою, а всегда останется ядомъ, отравляю-

щимъ людей и мертвящимъ вѣру; а потому христіане должны помнить, что, соблюдая истинную вѣру, они не могутъ господствовать надъ другими по обычаю языческому, не могутъ покупать людей, искупленныхъ Христомъ, для котораго и панъ и пастухъ равны, ибо Онъ столько же крови пролилъ за пастуха, сколько и за пана. А, между тѣмъ, апостолы антихристовы считаютъ эту свѣтскую власть третьею частью церкви.

XXXIX.

По ученію римской церкви свѣтская власть основана на св. писаніи и прежде всего на слѣдующемъ текстѣ: Вопрошаху же его и воини глаголюще: и мы что сотворимъ; и рече къ нимъ: никого же обидите, ни оклеветайте и довольни будите оброки вашими (Лук. III, 14).

XL.

Эти слова сами по себѣ не могли бы наточить меча христіанамъ, дабы они могли имъ проливать человѣческую кровь, но великій столпъ церкви римской (Августинъ), который сильно поддерживаетъ ее, чтобы она не пала, придалъ этому мѣсту смыслъ остраго меча между христіанами. Онъ выражается такъ: Если бы христіанское ученіе совершенно осуждало войну, то обратившимся къ Іоанну воинамъ скорѣе былъ бы данъ спасительный совѣтъ сложить оружіе и оставить воинское званіе; если же онъ велитъ имъ быть довольными своими оброками, то воинскаго званія не отвергаетъ и войну не порицаетъ.—Но слѣдуетъ замѣтить одно: хотя мы и должны вѣрить евангелію, но не все то, что тамъ написано, для насъ, христіанъ, обязательно. Тамъ есть остатки старыхъ іудейскихъ узаконеній. Такъ, напр., Христосъ, очистивъ прокаженныхъ, велѣлъ имъ показаться священникамъ и принести дары по закону Моисееву. Это было обязательно лишь для тѣхъ, кому было сказано, а потомъ ни одинъ апостолъ этого не дѣлалъ, и никто изъ христіанъ не былъ поэтому обязанъ приносить такіе дары по закону Моисееву. Такъ точно и Іоаннъ Креститель могъ говорить и дѣлать то, чего І. Христосъ не говорилъ и не дѣлалъ и не приказывалъ Своимъ апостоламъ: Іоаннъ былъ только предтеча Христовъ и подчинялся закону Моисееву.

XLI.

Іоаннъ не возбранялъ вопрошавшимъ его быть воинами, ибо законъ Моисеевъ допускалъ войну: онъ предостерегалъ ихъ только отъ тѣхъ грѣховъ, которые они могли творить, нося оружіе. Іоаннъ не былъ установитель законовъ и не могъ сказать воинамъ: Оставьте воинскія занятія и идите за мною! Христосъ же могъ сказать князю (sic): Продай все, что имѣешь, раздай нищимъ и слѣдуй за мною! Онъ могъ измѣнить его княжеское званіе, могъ разлучить его съ женою и приказать ему слѣдовать за Собою; но такого приказанія Онъ не давалъ ему, чтобы онъ мечемъ ограждалъ св. церковь, чтобы на нее злой вѣтеръ не дулъ.

Прежде чѣмъ основывать необходимость военнаго сословія на евангеліи, нужно знать, учитъ-ли оно вести войну, силою защищать себя отъ разныхъ обидъ, платить зломъ за зло: если учитъ, тогда изъ словъ Іоанна можно заключать о необходимости воиновъ. Но Христосъ, напротивъ, говорилъ: Аще тя кто ударитъ въ десную твою ланиту, обрати ему и другую; запрещалъ платить зломъ за зло и училъ любить враговъ своихъ. Какое же значеніе при такихъ отношеніяхъ людей другъ къ другу могутъ имѣть воины съ мечами? Но напрасны наши старанія разрѣшить вопросъ о свѣтской власти на основаніи словъ Христовыхъ, когда столпъ церкви римской хочетъ, чтобы христіанское ученіе не отвергало войну, и учитъ христіанскихъ правителей по примѣру царей іудейскихъ и языческихъ употреблять насиліе въ борьбѣ съ внутренними и внѣшними врагами церкви. Трудно убѣдить людей въ противномъ, когда язычество прочно насаждено на основаніи — Христѣ, и притомъ именемъ Духа святаго.

XLII.

Второе мѣсто, на которое ссылается римская церковь, слѣдующее: Всяка душа властемъ предержащимъ да повинуется: нѣсть бо власть, аще не отъ Бога; сущія же власти отъ Бога учинены суть и т. д. (Римл. XIII, 1 и дал.). Это главное основаніе, на которомъ утверждаютъ свѣтскую власть ученые, и одинъ магистръ Пражскаго университета сказалъ мнѣ, что и я долженъ признавать это, а если не признáю, то буду еретикомъ. Но они забываютъ, что ап. Павелъ писалъ это христіанамъ въ Римѣ, подчиненнымъ властямъ языческимъ. Апостолъ не говоритъ, чтобы христіане выбирали себѣ изъ своей среды владыку или царя, который бы господствовалъ надъ ними по обычаю царей языческихъ. Власть на подобіе языческой можетъ быть полезна христіанамъ лишь тѣмъ, что будетъ искушать ихъ терпѣніе и вызывать на подвиги мученичества. Такъ, императоръ Сигизмундъ выдалъ вѣрнаго Гуса и Іеронима на смерть, и черезъ его руки они достигли небесной славы.

XLIII.

Что римскія власти, которымъ ап. Павелъ повелѣлъ повиноваться, были языческія, избивавшія христіанъ за вѣру, показываютъ событія того времени, въ теченіе котораго эти власти существовали. Въ продолженіе трехсотъ двадцати лѣтъ до Константина тринадцать императоровъ мучили христіанъ за вѣру: тридцать пять епископовъ, предшественниковъ Сильвестра, было умерщвлено, а другихъ духовныхъ лицъ и міранъ такое множество, что нельзя и сосчитать, какъ свидѣтельствуютъ, между прочимъ, книги одной пророчицы. Поэтому основывать свѣтскую власть на словахъ ап. Павла несогласно съ дѣйствительностью; это можетъ дѣлать ради собственныхъ выгодъ духовенство, опоенное ядомъ, влитымъ въ церковь Божію.

XLIV.

Ап. Павелъ училъ повиноваться властямъ 1) для огражденія христіанъ отъ обвиненій и преслѣдованій со стороны ненавидѣвшихъ ихъ язычниковъ и іудеевъ. Пользуясь домами, землями и другими вещественными благами, христіане должны были платить язычникамъ дани, отправлять разныя тѣлесныя службы, однимъ словомъ повиноваться имъ во всемъ, что не противно совѣсти и не нарушаетъ истиннаго послушанія Богу.

XLV.

2) Власти иногда требуютъ добраго отъ своихъ подданныхъ, напр. чтобы между ними былъ миръ, одни другимъ не мѣшали и не дѣлали ничего несправедливаго, сильные не притѣсняли слабыхъ. Всему этому учитъ и вѣра. Языческая власть принуждаетъ къ этому для поддержанія своего господства, христіане же должны поступать такъ безъ всякаго принужденія, повинуясь въ этомъ не столько властямъ, сколько Богу. 3) Апостолъ напоминаетъ о повиновеніи властямъ также и потому, что иные христіане уклонялись отъ повиновенія на томъ основаніи, что они освобождены Христомъ отъ власти дьявола и отъ бремени стараго закона. Къ такой свободѣ и теперь стремятся многіе; но ап. Петръ называетъ эту свободу прикровеніемъ злобы (1 Пет. II, 16). Поэтому ап. Павелъ, предвидя злыя послѣдствія такого стремленія, которое могло бы повести за собою гибель христіанъ, побуждаетъ ихъ повиноваться властямъ и утверждаетъ ихъ въ этомъ словами: Нѣсть бо власть аще не отъ Бога. Это значитъ, что ни одна власть сама по себѣ не можетъ быть ни доброю ни злою, ни языческою, ни еретическою, ибо ничто не можетъ быть, что не было бы угодно Богу, согласно писанію. Однако не всякій стремящійся къ власти или ею пользующійся руководится къ этому Богомъ, а дѣйствуетъ только по Божьему попущенію, ибо одни власти посылаются Богомъ къ устроенію земли, а другія на гибель ей: чрезъ нихъ Богъ изливаетъ на землю гнѣвъ Свой, подобно крупному граду, губящему сѣмена. Такъ на нашихъ глазахъ почти пятнадцать лѣтъ свирѣпствовала жестокая власть, которая заботилась не о томъ, чтобы помѣстья были заселены и суды были справедливы, а старалась только все разрушать и истреблять. Но императорское духовенство не хочетъ допустить, чтобы языческая или другая противная ему власть была отъ Бога, и слова апостола: Сущія же власти отъ Бога учинены суть. Тѣмъ же противляйся власти Божію повелѣнію противляется — относитъ только къ той власти, которая защищаетъ его и римскій престолъ и за которою оно сидитъ, какъ подъ тѣнью. Если эта только власть есть повелѣніе Божіе, то она составляетъ часть вѣры и внѣ ея нельзя заслужить и вѣчнаго спасенія. Но этому взгляду духовенства противорѣчатъ слова писанія: Сильніи же сильнѣ истязани будутъ, слѣдовательно заслугу вѣчнаго спасенія нельзя ставить въ зависимость отъ свѣтской власти: спасеніе могутъ заслужить лишь тѣ, которымъ далъ Богъ область

чадомъ Божіимъ быти, вѣрующимъ во имя Его; ибо вѣра Христова выше того «повелѣнія», которое состоитъ въ свѣтской власти, и если на комъ нѣтъ благодати сыновства Божія, тотъ не будетъ спасенъ, хотя бы и вѣрилъ въ Сына Божія. Поэтому слова ап. Павла о властяхъ могутъ одинаково относиться и къ властямъ языческимъ, тѣмъ болѣе, что когда они были сказаны, никакихъ христіанскихъ властей не было. Стало быть, христіане, обладающіе свѣтскою властью, будутъ тогда только выше язычниковъ, когда будутъ вѣровать во Христа живою и дѣятельною вѣрою и получатъ область сынами божіими быти. Но въ дѣйствительности мы не видимъ такого превосходства христіанъ надъ язычниками: напротивъ, они превышаютъ ихъ злобою. Хотя наружно, устами, они исповѣдуютъ Христа, но на дѣлѣ ненавидятъ Его. Ихъ связываетъ съ Христомъ только водица, которою они мочатъ себя во имя Христово, и эта привязанность ихъ ко Христу напоминаетъ привязанность людей къ мертвецу, когда несутъ его хоронить: спѣшатъ дотащить его до церкви, поставить тамъ, а потомъ опустить въ землю, чтобы скорѣе съ глазъ долой.

XLVI.

Духовенство, толкуя слова ап. Павла «учинены суть», понимаетъ ихъ въ слишкомъ тѣсномъ смыслѣ, относя ихъ только къ властямъ, между тѣмъ какъ они относятся ко всему созданному и устроенному Богомъ на небѣ и на землѣ. Не буду распространяться обо всемъ Божіемъ устроеніи, а только о томъ, которое проявилось среди людей. Утративъ блаженное состояніе первыхъ людей, родъ человѣческій остался въ великомъ неустройствѣ, которое угрожало ему гибелью. Тогда Богъ, которому угодно было, чтобы міръ существовалъ многіе вѣки и чтобы люди жили въ немъ, покамѣстъ онъ стоитъ, установилъ для продолженія рода человѣческаго, чтобы одно поколѣніе рождалось отъ другаго въ бракѣ между двумя людьми. Тѣсный союзъ между отцемъ и матерью, составляющими какъ бы одно тѣло, обезпечиваетъ тѣлесное благополучіе дѣтей и могъ бы содѣйствовать ихъ духовному благу, если бы родители проникнуты были истинною вѣрою. Если бы дѣти не имѣли отца и матери, соединенныхъ узами супружества, то никто не сталъ бы заботиться о ихъ воспитаніи; ихъ жизнь была бы похожа на собачью, и родъ человѣческій при такомъ неустройствѣ долженъ былъ бы погибнуть. Но одного брака недостаточно для устроенія людей. Такъ какъ поколѣнія рождаются одно отъ другаго во грѣхѣ, и дьяволъ размножилъ между ними ненависть, несогласіе, раздоры, войны, убійства, возстанія другъ противъ друга, то они погибли бы, если бы Богъ не установилъ свѣтской власти, которая должна принудительными мѣрами поддерживать порядокъ въ человѣческомъ обществѣ. Въ этомъ-то смыслѣ ап. Павелъ и говоритъ, что, «нѣсть власть, аще не отъ Бога; сущія же власти отъ Бога учинены суть».

XLVII.

Но свѣтская власть только до тѣхъ поръ способствуетъ благополучію людей на землѣ, пока люди не навлекаютъ на себя гнѣва Божія своими грѣхами: тогда эта власть является источникомъ гибели для людей. Цари по дьявольскому наважденію воздвигаютъ другъ противъ друга войны, губятъ тысячи людей и опустошаютъ цѣлыя страны, о чемъ свидѣтельствуютъ книги царствъ и другія и то, что теперь совершается на глазахъ нашихъ. Богъ есть царь надъ всѣми царями земли и надъ всѣми народами, Онъ можетъ и поставить царя и свергнуть его съ престола, и если люди своими грѣхами навлекутъ на себя гнѣвъ Божій, то ни одинъ земной царь не спасетъ ихъ отъ гибели. По поводу всего сказаннаго могутъ спросить: Какимъ образомъ языческие цари, исполненные слѣпоты и заблужденій, не думая о Богѣ и не зная Его, могутъ устроять людей хотя бы даже и въ земномъ ихъ благополучіи? Дѣйствительно, цари, которые должны были бы управлять согласно волѣ Божіей, стремятся къ власти для того, чтобы пользоваться почетомъ и разными земными благами. Мистръ Протива говоритъ, что начало могуществу царей и городовъ положено произволомъ: Каинъ, по объясненію хроники Іосифа, построилъ городъ для того, чтобы удобнѣе было совершать насилія и сохранять награбленное добро.

XLVIII.

Но и не вѣдая воли Божіей, цари не могутъ не исполнять ея. Если они не будутъ согласно волѣ Божіей охранять земное благосостояніе людей, то могутъ лишиться власти, ибо между подданными произойдутъ раздоры, и возникнетъ недовольство на правителя. Воля Божія состоитъ въ сохраненіи посредствомъ власти временнаго благополучія людей, но Давидъ и другіе праведные цари споспѣшествовали и духовному благу своихъ подданныхъ, уча ихъ закону Божію, употребляя притомъ и принудительныя мѣры противъ непокорныхъ, ибо законъ Іудейскій былъ тѣлесный и не возбранялъ пользоваться тѣлесными мѣрами.

XLIX.

Обращаясь отъ іудейскихъ и языческихъ правителей къ носящимъ имя христіанскихъ, мы находимъ, что они въ наказаніяхъ и въ судахъ не держатся ни ветхаго, ни новаго завѣта, а руководятся наравнѣ съ язычниками гражданскимъ и императорскимъ правомъ. За всякое преступленіе они вѣшаютъ людей, не давая имъ покаяться; между тѣмъ и въ ветхомъ завѣтѣ вора не осуждали на смерть, а обязывали возвратить украденное четверицею, а въ новомъ завѣтѣ тому, кто кралъ, дается совѣтъ впередъ не красть, а трудиться.—И такъ, ни бракъ, ни свѣтская власть не могли довести людей до того совершенства, которое необходимо для спасенія. Тогда Богъ послалъ на землю Сына Своего, Спасителя міра, дабы мы Имъ живы были. Онъ устрояетъ Свое царство совер-

щеннѣе, чѣмъ цари земные. Онъ множество вѣрующихъ соединяетъ воедино, дабы всѣ были единаго сердца и единаго духа, служили другъ другу съ любовью и творили должное по отношенію къ Богу и къ людямъ безъ всякаго принужденія, но изъ любви и по доброй волѣ.

L.

Устроеніе Христово простирается на всего человѣка: и тѣло и духъ его должны служить на честь Богу; оно вводитъ человѣка въ общеніе съ Богомъ, снимая съ него скверну первороднаго грѣха. Свѣтская власть касается благъ временныхъ, скоропроходящихъ, устроеніе Христово приготовляетъ человѣку блага вѣчныя.

LI.

Слова апостола: Противляйся власти, Божію повелѣнію противляется; противляющіися же себѣ грѣхъ пріемлютъ,— которыя приводятъ въ защиту свѣтской власти, должно понимать разумно, т. е. грѣхъ сопротивляться власти въ томъ случаѣ, если она требуетъ чего-либо согласнаго съ устроеніемъ Божіимъ, если же власть нарушаетъ въ чемъ-либо заповѣди Божіи, то она сама впадаетъ въ смертный грѣхъ. Неповиновеніе власти есть грѣхъ, если нарушеніе ея приказаній есть нарушеніе заповѣдей Божіихъ или происходитъ отъ привязанности къ свѣту и жизни или отъ грубости: такъ иной бѣднякъ покажетъ сопротивленіе неразумнымъ словомъ, да день или два сидитъ въ колодкахъ или бываетъ битъ; но болѣе тяжкій грѣхъ — сопротивленіе власти изъ ненависти къ ней, что иногда происходитъ оттого, что дѣйствіе власти приходится кому-нибудь не по нраву.

LII.

Но главнѣйшая причина, по которой многіе сопротивляются власти, есть ея жестокость, обременительные налоги, подати, барщины и многія несправедливыя дѣйствія, вызывающія стоны, ропотъ, порицанія и проклятія въ людяхъ малодушныхъ и радость при возможности сдѣлать что-нибудь злое господину. Въ такомъ случаѣ грѣшатъ и господа, несправедливо поступающіе съ подданными, и подданные, желая мстить своимъ господамъ. Одно изъ двухъ: или, живя на землѣ господина и пользуясь его охраною, безъ ропота сносить всѣ тяготы, или избѣжать жестокаго обращенія господина и не пользоваться выгодами, которыя доставляетъ жизнь подъ его властью. Не поглядитъ господинъ, что ты ропщешь, что не хочешь съ пѣснями ѣхать въ лѣсъ во время метелицы: съ плачемъ, а поѣдешь, а онъ тебя еще будетъ бить по головѣ. Поэтому напрасно противиться потоку рѣчному: не будешь покоряться, ничего не облегчишь ропотомъ. Ропотъ еще усилитъ жестокость власти, а тогда и терпѣливымъ трудно избѣгнуть погибели.

LIII.

Многіе также противятся власти (въ томъ числѣ и мы) по нѣкоторымъ причинамъ, которыя считаемъ достаточными, основываясь на вѣрѣ. Мы не признаемъ власти тамъ, гдѣ ея нѣтъ, не будетъ и быть не можетъ, и признаемъ ее тамъ, гдѣ она есть, будетъ и гдѣ должна быть по необходимости. Мы не признаемъ власть необходимою принадлежностью вѣры, и того, чтобы безъ свѣтской власти вѣра не могла бы сохранять свою твердость и правоту. Это—ученіе духовныхъ лицъ, обогатившихся при помощи свѣтской власти, которые за нею утучняетъ свои брюха и обильно ихъ откармливаютъ. Вѣра и богопочитаніе были раньше, когда свѣтская власть стояла отдѣльно и даже была имъ враждебна. Свѣтская власть нужна, какъ слабое средство предохранить свѣтъ отъ гибели, но по отношенію къ вѣрѣ она только вредна. Необходимость ея для вѣры можно допустить лишь въ томъ случаѣ, если подъ церковью, какъ учитъ духовенство, должно разумѣть все множество грѣшниковъ, называющихъ себя христіанами; но для укрощенія и устроенія этихъ людей достаточно было бы и одной свѣтской власти, и въ духовномъ сословіи не было бы надобности.

LIV.

Примѣры справедливаго сопротивленія власти—три отрока въ пещи Вавилонской, Мардохей, Маккавеи.

LV.

Также нѣкоторые учители церкви наставляли людей въ томъ, что они не должны повиноваться властямъ, если онѣ требуютъ чего-либо противнаго заповѣдямъ Божіимъ, и такія власти осуждаются апостоломъ на проклятіе (Гал. I, 8). Но если бы люди стали держаться этого ученія, съ кѣмъ бы паны стали ходить на войну, такъ какъ заповѣдь Божія запрещаетъ дѣлать другимъ то, чего мы сами себѣ не желаемъ, а на войнѣ мы дѣлаемъ зло другимъ? Да, если бы христіане строго соблюдали заповѣди Божіи, то полились бы потоки крови мучениковъ — жертвъ этихъ объязычившихся властей; не стали бы они съ ними ходить на приступы, убивать и разорять, а скорѣе сами склонили бы свои головы подъ мечъ. А теперь этотъ скотъ безумный, омоченный въ святой водѣ, отвергнувъ Бога и законъ Его, съ радостью творитъ всяческое зло, будучи давно совращенъ римскою церковью и опившись вина великой блудницы.

LVI.

Далѣе св. Павелъ говоритъ: Князи бо не суть боязнь добрымъ дѣломъ, но злымъ: хощеши же ли не боятися власти, благое твори и имѣти будеши похвалу отъ него. (Рим. XIII, 3—4). Здѣсь подъ князьями слѣ-

дуетъ разумѣть не тѣхъ, при помощи которыхъ римская церковь обливаетъ себя кровью, точа ее изъ людей, а князей языческихъ, которымъ апостолы учили повиноваться во всемъ добромъ. Какъ же понимать слова: князи не суть боязнь добрымъ дѣломъ, но злымъ? Какъ языческіе князья могли знать, что—добро и что—зло? Есть два рода добрыхъ дѣйствій: однимъ, самымъ совершеннымъ, учитъ вѣра; другія же были извѣстны и язычникамъ: это такія дѣйствія или поступки людей, безъ которыхъ невозможно было бы ихъ земное благосостояніе. Такъ, люди должны были воздерживаться отъ всякаго насилія, отъ посягательства на чужую собственность и т. п., и власти должны были поддерживать этотъ порядокъ на землѣ, и тѣ, которые не возбуждали противъ себя никакихъ жалобъ, не имѣли причины бояться властей, а заслуживали еще ихъ похвалу. Таковы были Захарій и Елисавета, ходяще во всѣхъ заповѣдѣхъ и оправданіихъ Господнихъ безпорочна.

LVII.

Но къ справедливости, вытекающей изъ вѣры Христовой, и къ добрымъ дѣламъ, которыя повелѣваетъ творить Богъ, слова апостола: Хощеши же ли не боятися власти и т. д. не примѣнимы. Хотя справедливость, которой требуетъ Богъ, совершенна, и язычники должны были бы чтить ее; но они не знаютъ ея и по своему неразумію считаютъ превратною и вредною, такъ что готовы изъ-за нея убивать самыхъ невинныхъ людей. Тутъ уже не можетъ быть рѣчи о похвалѣ. Христосъ и Его апостолы дѣлали добро, но были умерщвлены властями за свои добрыя дѣла, а послѣ нихъ и многіе другіе праведники подверглись той-же участи. Поэтому ап. Павелъ строго отдѣляетъ справедливость, предписываемую вѣрою, отъ той, которой требуютъ князья (1 Кор. II, 6—8), и указываетъ главную причину умерщвленія христіанъ въ томъ, что мудрость вѣры Христовой была скрыта отъ князей сего міра.

LVIII.

Другая причина, по которой христіане возбуждали противъ себя ненависть язычниковъ, — совершенно отличный отъ нихъ образъ жизни.

LIX.

Слова апостола: Божій бо слуга есть, тебѣ во благое — служатъ для римской церкви съ ея учителями главнымъ доказательствомъ того, что для блага святой матери церкви необходимъ императоръ, этотъ божій слуга съ мечемъ, который охранялъ бы ее, дабы она могла спокойно пѣть часы, отправлять службы божіи и восхвалять Бога. А потому никто не смѣй порицать слугу Божія съ мечемъ: онъ служитъ къ великому благу церкви, ибо мечъ слуги Божія обезпечиваетъ покой церкви; никто не смѣй порицать и множество латниковъ, ибо они также служатъ ко

благу церкви; нельзя порицать и судей, городскихъ совѣтниковъ, бирючей, ратуши, тюрьмы, колодки, дыбы, ибо все это орудія слуги Божія, при помощи и посредствомъ которыхъ онъ служитъ Богу во благу церкви.

LX.

Слово апостола: «слуга Божій» нельзя понимать только въ одномъ смыслѣ: оно имѣетъ обширное значеніе. Все, созданное Богомъ, служитъ Ему, будучи средствомъ для исполненія воли Его. Поэтому не только добрые люди, но и злые служатъ Богу, хотя не одинаково: злые исполняютъ волю Божію, не вѣдая Бога и ища исполненія своей воли. Въ такомъ смыслѣ и кесари римскіе были слугами Божіими; хотя они были язычниками, убійцами и проливали кровь апостоловъ и другихъ христіанъ, но, заботясь о поддержаніи между подданными справедливости и порядка, они тѣмъ самымъ служили Богу. Самъ Богъ, могущественнѣйшій царь всего міра и владычествующій надъ царями всей земли, подчинилъ имъ народы, какъ Своимъ урядникамъ, хотя многіе изъ нихъ и не знаютъ, что надъ ними есть Богъ, царь небесный, но исполняютъ волю Его, будучи подобны плугу въ рукахъ ратая, не разумѣющему, что имъ дѣлаетъ ратай. Они необходимы для сохраненія на землѣ рода человѣческаго, который погибъ бы вслѣдствіе своей грѣховности, если бы цари не обуздывали его; они нужны, какъ лѣкарство, какъ пластырь къ гнойной язвѣ. Если же это лѣкарство не подѣйствуетъ, тогда Богъ насылаетъ на народы другихъ царей, чтобы смыть ихъ съ лица земли, какъ грязные помои, вмѣстѣ и съ царями ихъ, какъ это было съ іудеями, которыхъ избивали язычники вмѣстѣ съ ихъ царями и заключали въ темницы.

LXI.

Примѣръ царя, посланнаго Богомъ въ наказаніе людямъ за ихъ грѣхи, представляетъ Навуходоносоръ, котораго самъ Богъ назвалъ, «слугою Своимъ».

LXII.

Если въ такомъ именно смыслѣ цари могутъ называться слугами Божіими, то всѣ доводы и толкованія, которые приводитъ духовенство въ пользу необходимости языческой власти для обороны церкви, не согласны съ христіанскою вѣрою. Христіане обязаны послѣдовать Христу въ терпѣніи и смиреніи, если же они отвергли терпѣніе и смиреніе и прибѣгли къ оборонѣ императора, то уже перестали быть христіанами.

LXIII.

Понимать истинное значеніе слуги Божія необходимо въ виду того, что римская церковь торжественно уставила весь свѣтъ со всѣми его беззаконіями въ служеніи Богу, натворила множество различныхъ сбродовъ

подъ покровомъ вѣры и присвоила имъ особенные роды службы Богу. Поэтому разумный человѣкъ, желающій по истинѣ служить Богу, долженъ тщательно разузнать, въ чемъ должна состоять эта служба; если онъ придетъ къ убѣжденію, что служить Богу значитъ жить вѣрою Христовою, то и тутъ можетъ впасть въ заблужденіе, ибо всѣ установленія римской церкви основываются ею на Христѣ, на Его словахъ, на Духѣ Святомъ и имѣютъ видъ истиннаго служенія Богу. Одно только обстоятельство можетъ оберечь разумнаго человѣка отъ обмана: это противорѣчіе между блескомъ и торжественностью служенія римской церкви и грѣховною жизнью всѣхъ ея многообразныхъ слугъ. Истинное служеніе Богу имѣетъ то свойство, что отдаляетъ человѣка отъ всѣхъ скверпъ свѣта и тѣла и устанавливаетъ его въ истинной невинности совѣсти и жизни согласно ученію Христа и Его примѣру; всѣ же остальныя службы далеки отъ этой, ибо совершаются людьми съ оскверненнымъ сердцемъ, соединяются съ нарушеніемъ заповѣдей Божіихъ и основаны на ложномъ толкованіи св. писанія и на авторитетѣ разныхъ прославленныхъ людей. Такъ, князья и рыцари основываютъ свою службу на язычникѣ кесарѣ Неронѣ, примѣняя къ себѣ приведенныя слова ап. Павла, монашество — на авторитетѣ старинныхъ прославленныхъ монаховъ, которые придумали для него особенные законы, другіе основываются на папѣ и на его законахъ.

LXIV.

Далѣе апостолъ говоритъ объ этихъ слугахъ: Аще ли злое твориши, бойся; не бо безъ ума мечь носитъ, Божій бо слуга есть, отмститель въ гнѣвъ злое творящему (Рим. XIII, 4). Слова эти, приводимыя въ защиту свѣтской власти, не означаютъ, что христіане должны дѣлать добро изъ боязни меча, и обращены къ христіанамъ, жившимъ подъ властью язычниковъ. Если бы христіане, подобно сынамъ Израильскимъ, вначалѣ ихъ пребыванія въ обѣтованной землѣ, наслаждались свободою и не имѣли надъ собою свѣтскаго владыки съ правомъ царя, никогда бы апостолъ Павелъ не наставлялъ ихъ дѣлать добро изъ боязни меча. Слишкомъ совершенно было ученіе апостоловъ относительно всего, что было нужно, чтобы творить добрыя дѣла и служить Богу, такъ что не было надобности принуждать къ добру посредствомъ меча. Поэтому, если бы христіане были никому не подвластны, апостолъ Павелъ не поставилъ бы надъ ними царя съ языческою властью, ибо и пророкъ Самуилъ скорбѣлъ о томъ, что неразумные Іудеи, не цѣня своей свободы, захотѣли имѣть царя. Апостолъ потому только предписывалъ бояться меча свѣтской власти, что христіане жили тогда подъ этой властью, и отъ нея зависѣло ихъ земное благополучіе.

LXV.

Апостолъ зналъ, къ какимъ гибельнымъ для христіанъ послѣдствіямъ приводили жалобы на нихъ предъ языческими властями, и совѣтовалъ

имъ поступать осторожно: во 1-хъ, избѣгать подобныхъ жалобъ, во 2-хъ не сопротивляться властямъ, когда онѣ требуютъ законнаго.

LXVI.

Теперь же, когда эти языческія власти стали нашими, императорское духовенство держится ихъ твердо, какъ берега, и живетъ съ ними въ такой тѣлесной пріязни, что приведенное наставленіе апостоловъ первымъ христіанамъ по отношенію къ нему не имѣетъ значенія; ему нечего говорить: если хочешь не бояться власти, дѣлай добро: оно получило свѣтскую власть отъ императора и само владычествуетъ; ему нечего бояться иной власти, ибо оно само можетъ защитить себя своею властью. Кромѣ того священники до того привлекли на свою сторону свѣтскую власть, что она только отъ нихъ и чаетъ своего спасенія, т. е. отъ ихъ обѣдней, чтенія псалтыря, вигилій, часовъ и вообще отъ ихъ богослуженія. На всемъ этомъ основываютъ свое спасеніе свѣтскіе властители и на этомъ свѣтѣ и въ будущей жизни, когда изъ ада перейдутъ въ чистилище; они твердо увѣрены въ томъ, что если священники будутъ вѣчно пѣть псалмы за ихъ души, то въ концѣ концовъ «вынаютъ» ихъ изъ ада, и въ этой надеждѣ, умножаютъ ихъ имущество на томъ основаніи, что чѣмъ сытѣе будетъ брюхо патеровъ, тѣмъ молитвы будутъ доходнѣе къ Богу и успѣшнѣе.

LXVII.

Такимъ образомъ необходимость свѣтской власти для обороны церкви выведена посредствомъ ложнаго толкованія словъ апостола, и этимъ ложнымъ толкованіемъ обязаны учителямъ наимудрѣйшимъ, наисвятѣйшимъ, которые обставили свое ученіе текстами св. писанія ветхаго и новаго завѣта.

LXVIII.

Какимъ образомъ ученые защищаютъ свѣтскую власть, можно видѣть изъ спора между мистромъ Эгидіемъ и Николаемъ Писецкимъ на Базельскомъ соборѣ. Вотъ нѣкоторые изъ доводовъ мистра въ доказательство того, что законъ человѣческій, наказывающій людей за нѣкоторые поступки смертью, не противорѣчитъ закону Божію: 1) Заповѣдь «не убій» не запрещаетъ наказаніе виновныхъ смертью, ибо въ такихъ случаяхъ не судья убиваетъ, а законъ его къ этому понуждаетъ; 2) Богъ размножаетъ жизнь и смерть, поэтому онъ можетъ и убить: Азъ убію и жити сотворю; цари же поставлены Богомъ и потому могутъ такъ же поступать; 3) ап. Павелъ говоритъ: Таковая творящіи достойни смерти суть и не бо безъ ума мечъ носитъ; 4) въ евангеліи: Враги моя, оны иже не восхотѣша мене, да царь быхъ былъ надъ ними, приведите сѣмо и посѣците предо мною; 5) Кипріанъ по поводу ветхозавѣтной заповѣди уби-

вать идолопоклонниковъ говоритъ, что если такая заповѣдь была до пришествія Христова, тѣмъ болѣе она должна соблюдаться по Его пришествіи, какъ это подтверждается словами ап. Павла: Таковая творящіи достойни смерти суть.

LXIX.

Въ такомъ же родѣ толкуютъ заповѣдь «не убій» Августинъ и Іеронимъ.

LXX.

Такъ же разсуждаетъ объ этомъ св. Григорій и снова св. Августинъ. Изъ всѣхъ этихъ доводовъ выходитъ, что Бога хотятъ учинить двуустымъ такъ, чтобы одними устами Онъ говорилъ: не убій, а другими: убій.

LXXI.

И такъ, доводы учителей опираются: 1) на словахъ ап. Павла: достойни смерти суть. Въ этихъ словахъ видятъ приговоръ преступникамъ и законъ, разрѣшающій избивать ихъ. Въ такомъ случаѣ эти слова были бы приговоромъ и самому апостолу, который былъ прежде великимъ противникомъ Христа. Но если бы Христосъ послалъ ап. Павла провозглашать смерть преступникамъ, то къ чему служило бы покаяніе, къ которому самъ апостолъ побуждаетъ всѣхъ людей, ставя себя въ примѣръ раскаявшагося грѣшника?

LXXII.

2) Приводится текстъ: Аще-ли злое творишн и т. д. и такимъ образомъ необходимость свѣтской власти съ правомъ убивать преступниковъ основывается на примѣрѣ кесаря Нерона, по повелѣнію котораго и ап. Павелъ былъ обезглавленъ. Однако всѣ наши слова ничтожны предъ церковью и всѣми ея премудрыми учителями: она съ ними можетъ на чемъ хочетъ основывать умерщвленіе людей. Такъ какъ она и праведныхъ людей сжигаетъ за проповѣдь евангелія, то въ ея рукахъ смертный приговоръ противъ всѣхъ, обличающихъ ея блудодѣянія. Поэтому никто ей не смѣетъ ничего сказать ни противъ князей, ни противъ рыцарей, ни противъ судей, проливающихъ человѣческую кровь: всѣ они исполняютъ службу Богу, и ихъ дѣятельность подкрѣплена авторитетомъ святыхъ мужей, исполненныхъ Духа Святаго.

LXXIII.

Теперь пойдетъ рѣчь великаго Альбрехта, какого-то доктора, о наказаніяхъ, направленная прямо противъ насъ и обзывающая насъ лягушками. Онъ говоритъ, что въ его время объявилась какая-то лягушка,

которая взяла смѣлость квакать противъ правды и закона Божіихъ, что де никоимъ образомъ и ни по какимъ причинамъ не слѣдуетъ убивать человѣка тѣлеснаго. Проповѣдующіе такія мысли заслуживаютъ тяжкаго наказанія, какъ враги правды. Далѣе онъ говоритъ: Каждый, получившій жизнь отъ Бога, долженъ лишиться ея, если противится Богу, а такъ какъ каждый, ведущій злодѣйскую жизнь, особенно еретикъ и язычникъ, противится Богу, отнимая у Него Его наслѣдіе — душу свою и другихъ, то у такихъ людей должна быть отнята и тѣлесная жизнь и даже душа, если бы только она была смертною. Мы спрашиваемъ лягушку: Слѣдуетъ-ли вести бой противъ враговъ Божіихъ или нѣтъ? Если слѣдуетъ, значитъ этотъ бой справедливъ и его нужно вести до тѣхъ поръ, пока продолжается сопротивленіе и при нежеланіи враговъ отступить отъ неправды долженъ кончиться лишеніемъ ихъ жизни; если же не слѣдуетъ, то нужно или бѣжать отъ враговъ Божіихъ или уступить имъ; но тогда церковь останется беззащитною, открытою для произвола насильниковъ, а слѣдовательно истинное богопочитаніе и религія изчезнутъ. Если же причина, по которой возстаютъ противъ смертной казни, та, что жизнь дорога, то развѣ не дороже жизнь духовная, для блага которой не слѣдуетъ щадить тѣло?

LXXIV.

Изъ этого видно, какую нелюбовь къ Богу и душамъ человѣческимъ обнаруживаютъ эти заблудшіяся лягушки подъ видомъ любви къ человѣчеству: онѣ требуютъ пощады тѣламъ преступниковъ, не думая о томъ, что умерщвляя ихъ, мы приносимъ пользу ихъ душѣ. Оставаясь въ живыхъ, они къ своимъ тяжкимъ грѣхамъ прибавили бы еще новые и, такимъ образомъ, увеличили бы для себя загробныя мученія; сокращая ихъ жизнь, мы вмѣстѣ съ тѣмъ сокращаемъ для нихъ и муки ада.

LXXV.

Все это говоритъ великій панъ Альбрехтъ. Изъ его рѣчей познай, разумный человѣкъ, до какого извращеннаго состоянія дошла въ теченіе 11 слишкомъ вѣковъ церковь Христова послѣ того, какъ влитъ былъ въ нее ядъ: истинное здравіе ненавидятъ, а то, что возросло изъ яда, считаютъ жизнью. Апостолы проповѣдовали, что многими страданіями можно войти въ царствіе небесное; что же говоритъ Альбрехтъ, который слыветъ за знаменитаго учителя церкви христіанской, такого, что священники считаютъ себя богатыми въ знаніи, если умѣютъ пересыпать его толкованіями свои проповѣди мужикамъ? Онъ, напротивъ, ни единымъ словомъ не упоминаетъ о необходимости христіанскаго терпѣнія и все благо церкви видитъ въ оборонѣ ея мечемъ. Онъ предпочитаетъ вѣчному блаженству жизнь сытую, роскошную, саломъ проросшую, съ широкимъ брюхомъ и румяными щеками, жизнь безопасную, которая ведется за стѣнами, подъ обороною меча. Такая жизнь кажется Альбрехту болѣе подходящею для блага церкви, чѣмъ жизнь Сильвестра, который скры-

вался въ ямахъ и лѣсахъ отъ чужаго меча. И такъ, взглядъ Альбрехта тѣлесный и противный вѣрѣ апостольской; по этому взгляду то, чему учили апостолы, заблужденіе, а то, что считали благомъ язычники, называется Божіею правдою. Язычники ведутъ бой за безопасность тѣлесной жизни, чтобы можно было спокойно служить богамъ, и по его мнѣнію служба Божія можетъ продолжаться только до тѣхъ поръ, пока мечъ ограждаетъ слугу Божія. Поэтому онъ боится, чтобы кваканіе лягушки не лишило его меча, подъ которымъ онъ укрываетъ свою жизнь, и вооружаетъ противъ нея людей, прикрываясь заботою объ охраненіи истиннаго богопочитанія.

LXXVI.

И такъ, правда, которую церковь осуществляетъ въ мести и кровопролитіи, есть правда языческая. Если сопоставить то, что говорилъ Альбрехтъ съ заповѣдью любить враговъ своихъ, то правда его обратится предъ Богомъ въ великую неправду и мерзость. Поэтому надежнѣе держаться лягушки, слабо квакающей въ кустахъ, чѣмъ Альбрехта, который очень зычно рычитъ. Едва-ли найдется во всемъ христіанскомъ мірѣ такой лютый палачъ, на столько жаждущій крови человѣческой, какъ этотъ Альбрехтъ Великій, для котораго лучше избить всѣхъ преступниковъ, чѣмъ оставить ихъ въ живыхъ, хотя самъ Богъ сказалъ: Не хощу смерти грѣшника, но еже обратитися нечестивому отъ пути своего и живу быти ему (Іез. XXXIII, 11).

LXXVII.

Приведемъ еще нѣкоторыя рѣчи мистра Эгидія. Въ числѣ многихъ своихъ доводовъ онъ приводитъ слѣдующій. Законъ, издаваемый для людей, долженъ быть принаровленъ къ ихъ природнымъ особенностямъ и характерамъ, а потому сообразно разнымъ человѣческимъ обычаямъ должны быть составлены и различные законы, которые въ разныя времена должны измѣняться. А такъ какъ природа людей совершенныхъ и несовершенныхъ не одинакова, поэтому то, что пригодно для совершенныхъ, непригодно для несовершенныхъ; слѣдовательно, законодатель, управляющій множествомъ людей, долженъ издать такой законъ, которымъ могло бы руководиться большинство. Большинство же состоитъ изъ несовершенныхъ: значитъ, онъ долженъ давать такія предписанія, которыя были бы удобоисполнимы для этого большинства, иначе будутъ слишкомъ частыя нарушенія закона. Поэтому чужеложство, разбой, убійство, нарушающія общественное благосостояніе, должны возбраняться и наказываться законами, но простое прелюбодѣяніе хотя и составляетъ смертный грѣхъ и порицается законами, не наказывается, ибо не нарушаетъ общественнаго благополучія. Далѣе онъ говоритъ: конечная цѣль закона Божія — вѣчное блаженство, а потому всякій смертный грѣхъ есть нарушеніе этого закона; цѣль человѣческаго закона есть успокоеніе

общества, а потому имъ возбраняется все, что нарушаетъ общественный покой. Поэтому законъ человѣческій не наказываетъ за публичный развратъ, потому что наказанія вызвали бы чужеложство и развратъ тайный, что гораздо болѣе прогнѣвало бы Бога, чѣмъ открытое прелюбодѣйство.

LXXVIII.

Обо всемъ этомъ былъ споръ на Базельскомъ соборѣ между мистромъ Эгидіемъ и священникомъ Николаемъ Писецкимъ. Одна сторона стояла за то, чтобы христіане во всемъ руководились закономъ Божіимъ; другая сторона держалась средины: не вполнѣ отвергала законъ Божій и не вполнѣ его допускала. Послѣдняя раздѣлила людей на совершенныхъ и несовершенныхъ, составляющихъ большинство, и сочла пригоднѣе для нихъ законъ человѣческій, допускающій безнаказанно различные пороки. Доводы эти, хотя и кажутся разумными, нисколько не возвышаются надъ тѣмъ, что было у язычниковъ, которые также старались посредствомъ законовъ поддерживать порядокъ и спокойствіе въ обществѣ. Поэтому если бы мистръ Эгидій былъ язычникомъ, въ его словахъ не было бы ничего страннаго; но странно, что христіанскій учитель считаетъ законъ Божій причиной непорядковъ и замѣняетъ его закономъ человѣческимъ, оправдываясь несовершенствомъ людей. На что же и изданъ законъ Божій, какъ не на то, чтобы несовершенные люди, отвергнувъ все грѣховное, устроили жизнь согласно этому закону? Изъ всего этого видно, въ какой тьмѣ обрѣтаются эти ученые люди, преисполненные яда великой блудницы и отравляющіе этимъ ядомъ людей, допуская своими законами нарушеніе закона Божія.

LXXIX.

Полагая все свое благо во власти меча, ученые не могутъ однако допустить ее въ цѣломъ объемѣ. Основавъ на словахъ ап. Павла: не безъ ума мечъ носитъ — право слуги Божія карать мечемъ всякое преступленіе, толкователи писанія скоро опомнились: они поняли, что если бы слуга Божій въ пылу своего религіознаго увлеченія сталъ употреблять свой мечъ противъ всѣхъ, одержимыхъ смертными грѣхами, то цѣлая страна опустѣла бы; у насъ въ Чехіи мало бы осталось людей въ живыхъ, мало бы осталось и этого лживаго духовенства. Такимъ образомъ, мечъ, направленный защитниками свѣтской власти противъ преступниковъ, обратился бы на нихъ самихъ, а потому, они ограничили число смертныхъ грѣховъ, противъ которыхъ долженъ ратовать слуга Божій съ мечемъ, тремя: разбоемъ, убійствомъ и чужеложствомъ, какъ нарушающими общественное благополучіе. Если бы слуга алтаря, основываясь на словахъ Христа, который сказалъ, что Онъ пришелъ не для праведниковъ, а для того чтобы грѣшниковъ привести къ покаянію, сталъ бы привлекать одержимыхъ однимъ изъ этихъ трехъ грѣховъ къ покаянію, онъ

тотчасъ бы встрѣтилъ препятствіе въ слугѣ меча, который снялъ бы съ преступника голову прежде чѣмъ слуга алтаря успѣлъ бы склонить его къ покаянію. И такъ двое слугъ одного и того же Владыки мѣшаютъ другъ другу отправлять свою службу Богу. Когда служители ратуши хотятъ кого-нибудь повѣсить, тогда служители храма бѣгутъ остановить это рѣшеніе, склонить грѣшниковъ къ покаянію и расположить судей къ помилованію. Одинъ, чтобы исполнить писаніе, хочетъ сохранить жизнь человѣка, другой на основаніи того-же писанія умерщвляетъ его. Кромѣ того великій вредъ происходитъ отъ размноженія разныхъ пановъ, духовныхъ и свѣтскихъ, подъ одною вѣрою. Всѣ они, въ своемъ служеніи Богу пользуются мечемъ и ведутъ борьбу между собою, которая сопровождается грабежемъ и всякими насиліями и несправедливостями и ложится тяжелымъ гнетомъ на простой народъ. Сельскій людъ долженъ покупать себѣ оружіе и на призывъ своихъ пановъ всегда быть готовымъ проливать кровь. Таковы плоды того яда, который пролитъ былъ въ церковь Христову папою и императоромъ. И такъ, во всѣхъ доводахъ ученыхъ, и прежнихъ и нынѣшнихъ, я вижу только явное отступленіе отъ вѣры. Христосъ училъ и поступалъ иначе: ѣлъ и пилъ съ грѣшниками и не осуждалъ ихъ на смерть, а призывалъ къ покаянію. Предъ нами явилось, такимъ образомъ, два пути, далекихъ другъ отъ друга и противоположныхъ одинъ другому: путь Іисусовъ и путь ученыхъ.

LXXX.

Іисусъ теперь очень бѣденъ; не ходятъ больше за нимъ толпы народа, развѣ какой-нибудь отверженный и неразумный жалко тащится за нимъ, какъ муха изъ помой. За то ученые очень богаты и славны въ свѣтѣ, много породили слугъ Божіихъ съ мечемъ, и весь міръ взираетъ на нихъ. Взглянетъ мудрый свѣта на Іисуса, увидитъ, что Онъ покинутъ всѣми, облеченъ бѣдностью, терпитъ невзгоды, и броситъ Его и пойдетъ къ ученымъ, что по законамъ своимъ цѣлыми толпами служатъ Богу въ церквахъ, на войнѣ, бирючами, при дыбахъ, въ ратушахъ, подъ позорными столбами и у висѣлицъ. За такую широкую службу Богу и ухватится мудрый свѣта, а за Іисусомъ пойдетъ только безумецъ, и свѣтъ освищетъ его.

LXXXI.

Еще болѣе противна ученію Христову служба мечемъ потому, что вся она состоитъ въ отплатѣ зломъ за зло. Хотя и оговариваются, что мечъ поднимается за дѣло не свое, а Божье; но Богъ вѣдаетъ, насколько искренняя эта оговорка: если бы такъ было, то люди за причиненныя себѣ обиды и несправедливости не мстили бы; на дѣлѣ же оказывается, что они не оставляютъ безъ возмездія самой легкой обиды словомъ, а поруганіе Богу допускаютъ. Христосъ, напротивъ, заповѣдалъ любить враговъ своихъ и платить имъ добромъ за зло. Непринятый Самарянами, онъ не позволилъ апостоламъ низвести огонь съ неба. Христосъ больше

заботился о душахъ враговъ своихъ, чѣмъ о Своихъ временныхъ страданіяхъ. Если бы люди вѣрили словамъ Христа и слѣдовали Его примѣру, то не было бы войнъ на землѣ. И битвы, и иныя убійства, и всякія враждебныя посягательства на другихъ, и всякое возмездіе зломъ за зло происходятъ только оттого, что мы не любимъ враговъ своихъ и не переносимъ съ терпѣніемъ причиняемыя намъ обиды.

LXXXII.

Съ устройствомъ истинно-христіанскаго общества, указанномъ въ св. писаніи, мечъ и всѣ дѣянія его, т. е. бои и всякія кровопролитія, не имѣютъ ничего общаго, какъ противныя призванію христіанъ и тѣмъ добродѣтелямъ, которыя имъ приличествуютъ. Христіане соединены одною вѣрою, имѣютъ одну Главу, одно крещеніе, искуплены и омыты единою кровію Христовою, молятся другъ за друга: Остави намъ долги наши, якоже и мы оставляемъ должникомъ нашимъ, связаны между собою союзомъ любви и мира: можетъ ли послѣ всего этого какой-нибудь изъ давнихъ монаховъ, прославленныхъ святыми, доказать на основаніи вѣры, что у христіанъ должны быть боя и убійства? Христіане, воздвигающіе войны и совершающіе другія кровопролитія, только по имени христіане и послѣдуютъ язычникамъ съ тою только разницею, что язычники не знали Бога и не имѣли участія въ тѣхъ духовныхъ благахъ, на которое имѣютъ притязаніе христіане. Нельзя сравнивать бои между христіанами и съ боями іудейскими, ибо 1) послѣдніе были допущены закономъ.

LXXXIII.

2) Іудеямъ разрѣшено было воевать только съ язычниками, а не со своими братьями.

LXXXIV.

Христіане, убивающіе другъ друга въ бояхъ, во всякомъ случаѣ лишены участія въ духовныхъ благахъ, обѣтованныхъ Христомъ. Если они будутъ оправдываться тѣмъ, что имъ приходится имѣть слишкомъ много дѣла съ свѣтомъ, и потому некогда думать о высшихъ духовныхъ предметахъ и постигать ихъ, въ такомъ случаѣ имъ можно отвѣтить коротко: напрасно они вѣруютъ во Христа, напрасно крестятся, напрасно признаютъ чистилище, ибо кто не причастенъ Христу вѣрою и любовью, того Христосъ не освободитъ изъ чистилища. Если же христіане считаютъ себя участниками въ страданіяхъ Христовыхъ и надѣются на спасеніе, а въ тоже время распинаютъ въ себѣ Христа, убивая другъ друга, тогда ихъ ждетъ наказаніе и проклятія, большія, чѣмъ язычниковъ.

LXXXV.

Бои между христіанами противны закону христіанской любви, который возбраняетъ всякое враждебное посягательство на ближняго, на его тѣло, душу, имущество, честь, — дѣломъ или словомъ, а учитъ переносить безропотно тѣ несправедливости, которыя причиняютъ намъ другіе.

LXXXVI.

Апостолъ Павелъ оканчиваетъ свою рѣчь словами: Тѣмъ же потреба повиноватися не токмо за гнѣвъ, но и за совѣсть. Сего бо ради и дани даете, служители бо Божіи суть во истое сіе пребывающе. Воздадите убо всѣмъ должная: ему же убо урокъ—урокъ, а ему же дань—дань, а ему же страхъ—страхъ, и ему же честь—честь. (Рим. XIII, 5—7). Эти слова апостола, какъ и предыдущія, относятся къ отношеніямъ христіанъ къ языческимъ властямъ. Апостолъ учитъ повиноваться властямъ во всемъ добромъ, что согласно съ волею Божіею и совѣстью и что необходимо для поддержанія порядка и тишины въ обществѣ.

LXXXVII.

Вообще въ словахъ ап. Павла нужно внимательно отличать во 1-хъ, то, чему училъ онъ христіанъ, основываясь на вѣрѣ, безъ чего они немогли бы быть христіанами, и во 2-хъ, то, что касалось временныхъ отношеній христіанъ къ людямъ, не принадлежавшимъ къ вѣрѣ христіанской. Впослѣдствіи эти послѣднія наставленія, по ложному толкованію, примѣняли къ взаимнымъ отношеніямъ между христіанами. Самъ апостолъ не придавалъ своимъ словамъ такого значенія: онъ самъ говоритъ о себѣ, что, повинуясь Христу, онъ не смѣлъ ни словомъ, ни дѣломъ поступать въ чемъ-либо противно заповѣдямъ Христовымъ, а Христосъ сказалъ: Царіе языкъ господствуютъ ими. . . вы же не тако (Лук. XXII, 25—26). Если бы слова апостола понимать такъ, какъ ихъ теперь толкуютъ, то апостолы должны были бы въ каждомъ обществѣ христіанъ во 1-хъ, поставить надъ ними одного изъ нихъ владыкою, снабдивъ его мечемъ для внушенія страха; во 2-хъ, обязать платить дань этому владыкѣ.

LXXXVIII.

Въ 3-хъ, установить пошлины на перевозахъ, большихъ дорогахъ и въ городскихъ воротахъ. Но все это чуждо вѣрѣ Христовой: хотя она и учитъ къ покорности переносить все это отъ язычниковъ, но не учитъ творить этого между братьями, соединенными общимъ искупленіемъ. Нельзя также допустить и того, чтобы ап. Павелъ, проповѣдуя евангеліе во владѣніяхъ римскаго кесаря и обративъ въ истинную вѣру двѣ или три тысячи его подданныхъ, могъ поставить надъ ними владыку съ мечемъ, чтобы воевать съ кесаремъ за вѣру Христову. Все это смѣху подобно, а ученые въ словахъ апостола хотятъ найти самое твердое основаніе для свѣтской власти въ христіанствѣ.

LXXXIX.

Говорятъ также, что апостолъ хотѣлъ ввести царскую власть надъ христіанами взамѣнъ языческаго господства. И это не вѣрно. Апостолъ, конечно, зналъ, что у Іудеевъ не было сначала царей, и царская власть явилась у нихъ въ наказаніе за ихъ грѣхи. Впрочемъ, имѣющіе въ рукахъ власть не много справляются съ св. писаніемъ, учитъ оно или не учитъ ихъ властвовать; достаточное для нихъ поученіе въ этомъ даетъ имъ чрево: оно свидѣтельствуетъ, что властвовать хорошо, а до страданій бѣднаго рабочаго люда и до того, что они владычествуютъ надъ христіанами вопреки смыслу вѣры, имъ нѣтъ никакого дѣла.

XC.

Было упомянуто о царской власти у Іудеевъ. Св. писаніе (1 Цар. VIII) подробно повѣствуетъ, какъ Іудеи, въ теченіе трехсотъ лѣтъ пользовавшіеся свободою и не имѣвшіе надъ собою царей, обратились къ Самуилу, когда сыновья его стали творить несправедливый судъ, и просили его поставить надъ ними царя: какъ Самуилъ, по повелѣнію Божію, прежде чѣмъ исполнить желаніе народа, возвѣстилъ ему «правду цареву», т. е. о томъ тяжкомъ бремени, которое ляжетъ на народъ, когда онъ будетъ имѣть царя, и какъ народъ, не смотря на предостереженіе пророка, настаивалъ на исполненіи своей просьбы. Іудеи тяжко согрѣшили, пожелавъ имѣть царя, ибо отвергли этимъ Бога, который прежде царствовалъ надъ нимъ; и возложили надежду на человѣка. Христіане же возвели царскую власть въ законъ, и цари творятъ всякія несправедливости, не вмѣняя себѣ это въ грѣхъ, а видя въ этомъ Божественное право. Но если бы Богъ далъ имъ право притѣснять людей, то не поставилъ бы имъ этого въ вину и не грозилъ имъ за это гнѣвомъ Своимъ (Мих. III, 1—4). И такъ объяснять слова апостола «дани даете» въ смыслѣ необходимости для христіанъ царской власти нельзя: это противорѣчило бы вѣрѣ Христовой и закону христіанской любви. Христіане должны были платить дани только потому, что жили въ языческихъ владѣніяхъ.

XCI.

Взаимныя же отношенія между христіанами апостолъ опредѣляетъ такъ: Ни единому же ничимъ же должни бывайте, точію еже любити другъ друга (Рим. XIII, 8). Въ этихъ словахъ сказывается разница между дѣлами вѣры и дѣлами языческаго господства: одни не могутъ быть другими. Поэтому и соединеніе язычества съ христіанствомъ не могли состояться въ самомъ началѣ. Вначалѣ одни находили утѣшеніе пить кровь Христову, другіе проливать кровь человѣческую, теперь же и тѣ и другіе соединились въ общемъ служеніи Богу: пьютъ кровь Христову и точатъ кровь своихъ ближнихъ.

XCII.

Основываютъ свѣтскую власть и на словахъ ап. Павла: прежде всѣхъ творити молитвы, моленія, прошенія, благодаренія, за вся человѣки: за царя и за всѣхъ, иже во власти суть и т. д. (1 Тим. II, 1—3), относя эти слова къ царямъ христіанскимъ, которые должны защищать мечемъ мать свою, церковь святую, которая ихъ самихъ породила, для того чтобы она, возсѣдая на римскомъ престолѣ, «тихое и безмолвное житіе поживала» и, огражденная стѣнами, спокойно спала, не боясь, что кто-нибудь разбудитъ ее. Но никто изъ ученыхъ не можетъ утверждать, чтобы апостолы, изъ желанія привлечь на свою сторону свѣтскую власть, какъ оборону, говорили послѣ проповѣди: Попросите же Бога за пана покровителя храма, за его жену, за дѣтокъ и его вѣрныхъ слугъ! Отъ такихъ молитвъ, что нынѣйшая церковь возноситъ за тѣхъ «иже во власти суть», здорово ея бокамъ, и брюхо проросло саломъ за панскими столами. Но если бы ап. Павелъ въ такомъ смыслѣ понималъ молитвы за властей, то никогда не терпѣлъ бы отъ свѣтскихъ владыкъ ни онъ, ни послѣдующіе мученики. Молитвы, которыхъ говоритъ апостолъ, должны имѣть значеніе щита противъ враговъ христіанства, оружія, которое гораздо надежнѣе оружія тѣлеснаго. Примѣры молитвы, обращенныхъ къ Богу съ такою цѣлію, мы находимъ въ ветхомъ завѣтѣ: молитва Эсѳири, просившей Бога возбудить въ сердцѣ Артаксеркса ненависть къ Аману, и молитвы Іудеевъ въ Іерусалимѣ за Навуходоносора, подъ властью котораго были ихъ единомышленники въ Вавилонѣ.

XCIII.

И такъ апостолъ напоминалъ христіанамъ молиться за властей, чтобы пользоваться ихъ расположеніемъ, чтобы дьяволъ не побуждалъ ихъ къ войнамъ и другимъ кровопролитьямъ. Съ такими молитвами за властей и мы должны обращаться къ Богу.

XCIV.

Теперь же христіане, присвоивъ себѣ свѣтскую власть на основаніи ложнаго толкованія св. писанія, вступая въ бой, возносятъ Богу молитвы за своихъ владыкъ, чтобы Онъ даровалъ имъ побѣду, т. е. помогъ избить противниковъ. Подъ одною вѣрою образовались многіе сброды, и каждый сбродъ присваиваетъ себѣ власть для преуспѣянія вѣры и для защиты правды: одинъ сбродъ поднимается на защиту старой церкви святой, другой на защиту правды закона Божія, третій ограждаетъ церковныя установленія, которыя хотятъ уничтожить еретики, четвертый вооружается за простой народъ; наконецъ короли и князья защищаютъ свои владѣнія: эти ведутъ войны со всѣми, ибо имъ дороже всего власть и величіе въ свѣтѣ. И всѣ эти сброды слывутъ христіанами, всѣ они молятся Богу: Отче нашъ, иже еси на небесахъ и всѣ хотятъ угодить Богу,

губя другихъ и полагая, что если удастся смѣшать съ кровью своихъ враговъ, то этимъ самымъ послужишь Богу. И это имъ не мѣшаетъ говорить: Остави намъ долги наша якоже и мы оставляемъ должникомъ нашимъ. Молитвы этихъ сбродовъ за властей о дарованіи имъ побѣды надъ врагами есть великое поруганіе Богу и противны тому, чему училъ ап. Павелъ. Онъ не прибѣгалъ къ вооруженной силѣ для побѣды надъ своими врагами, чтобы, одолѣвъ ихъ, вести спокойную жизнь: его молитва была о томъ, чтобы всѣ власти пребывали въ мирѣ и чтобы дьяволъ не побуждалъ ихъ преслѣдовать истину. Тихое и безмолвное житіе, о которомъ говоритъ апостолъ, необходимо христіанамъ для того, чтобы пожить во всякомъ благочестіи и чистотѣ, а нынѣшніе отступники отъ вѣры желаютъ мира для того, чтобы предаваться всякимъ мерзостямъ: ходятъ толпами по ярмаркамъ покупая и продавая, на праздникахъ освященія храмовъ обжираются, опиваются, дерутся, волокитствуютъ, пляшутъ. И такъ духовенство не можетъ доказать необходимости свѣтской власти для церкви словами ап. Павла, а такъ какъ оно уже давно пользуется этою властью, то можетъ сочинять какіе угодно доводы и выставлять ихъ какъ вѣру людямъ, которыхъ оно совратило съ истиннаго пути.

XCV.

Изъ всего этого могутъ заключить, что я порицаю свѣтскую власть. Я ее не порицаю, а чту, на сколько это подобаетъ ей, и утверждаю, что она хороша, если Богъ черезъ ея посредство проявляетъ то, что онъ признаетъ за благо. Когда же она служитъ орудіемъ злыхъ людей, тогда я не могу ее похвалить. Я признаю, что свѣтская власть управляетъ міромъ и устрояетъ его въ дѣлахъ временныхъ и земныхъ и потому нужна міру, какъ крѣпкая ограда, охраняющая ею отъ паденія. И христіане, которыхъ вѣра должна была бы сдѣлать совершеннѣе язычниковъ, нуждаются въ свѣтской власти, ибо они отступили отъ Бога и слились съ свѣтомъ со всѣми его беззаконіями. Истинные же послѣдователи Христа, любящіе Бога и ближнихъ, какъ самихъ себя, не нуждаются въ принудительныхъ мѣрахъ для того, чтобы совершать добрыя дѣла. Но антихристъ лживымъ толкованіемъ писанія подвелъ свѣтскую власть подъ вѣру и направилъ ее противъ Христа и Его избранныхъ, такъ что истинная вѣра вся искажена и превратилась въ объѣдки дьявола, представляя только мертвые знаки на людяхъ и лживыя имена.

ЧАСТЬ ВТОРАЯ.

I.

Мы начали рѣчь о сѣти Петровой и будемъ вести ее до конца. Съ теченіемъ времени ко множеству рыбъ, уловленныхъ апостоломъ, или, иначе, ко множеству вѣрующихъ, присоединилось много рыбъ, или сбродовъ людей, которые разодрали сѣть вѣры. Эти сброды не хотятъ пребывать въ вѣрю или слѣдовать ей, а тянутъ вѣру за собою, и имѣя каждый свои особенности, противныя вѣрѣ, хотятъ, чтобы онѣ признавались за вѣру. Прежде всего поведемъ рѣчь о сбродахъ и поколѣніяхъ, украшенныхъ гербами. Ап. Павелъ сказалъ: Ихъ же бо предувѣдѣ, тѣхъ и предустави сообразныхъ быти образу Сына Своего (Рим. VIII, 29) и якоже облекохомся во образъ перстнаго, да облечемся и во образъ небеснаго (I Кор. XV, 49). Иначе христіанинъ, все равно, что св. Петръ, намалеванный на стѣнѣ, не имѣющій ни жизни ни разума. Но многоразличныя поколѣнія, украшенныя гербами, ведутъ жизнь, противную заповѣди апостола, и превосходятъ другихъ людей въ поруганіи Сына Божія. Эти поколѣнія вдвойнѣ рождаются во грѣхѣ: 1) во грѣхѣ Адамовомъ, какъ и всѣ люди, и 2) съ грѣховнымъ сознаніемъ благородство своего происхожденія; въ силу этого благородства они стараются выдѣлить себя передъ другими людьми всѣмъ, чѣмъ только можно: именами, манерою себя держать, одеждою, пищею, постройкою жилища, нравами и обращеніемъ. Во всемъ ихъ образѣ жизни, обычаяхъ и рѣчи выражается тщеславіе. Они стремятся обладать всѣми благами тѣла и свѣта, чтобы пользоваться почетомъ и славою, и избѣгаютъ всего непріятнаго, что должны переносить люди за свои грѣхи. Имъ неприличный усиленный трудъ, терпѣніе, преслѣдованіе, простота, униженіе, услужливость: имъ нужна жизнь свободная, праздная, легкая, пресыщеніе земными благами, чистота, красота, одежда особыхъ затѣйливыхъ и изящныхъ покроевъ; они должны задавать роскошные пиры на удивленіе всѣмъ, какъ боги и богини; имъ нужны чистыя и мягкія ложа, рѣчь сладкая и вкрадчивая, исполненная лести, съ приговариваніемъ: «Не угодно-ли вашей милости начать», благородство заставляетъ ихъ прибѣгать къ частымъ и отвратительнымъ омовеніямъ съ помощью прислужниковъ, доходящей до мерзости, благородство заставляетъ ихъ бѣлиться; наконецъ благородство требуетъ языческаго господства, и дѣйствительно, это поколѣніе, украшенное гербами, захватило землю и пріобрѣло власть надъ другими людьми. Страданіями и потомъ холоповъ и «крѣпкоголовыхъ дураковъ» оно можетъ доказать свое благородство, а стоитъ только холопу перестать работать, такъ все это благородство поблекнетъ и сравняется съ пастушьимъ.

II.

Благородство происхожденія основывается на языческомъ обычаѣ добывать гербы отъ императоровъ и королей. Одни пріобрѣтаютъ ихъ службою въ воздаяніе за какіе-нибудь геройскіе поступки, другіе же покупаютъ ихъ для почета, напр. ворота, волчью или собачью голову, лѣстницу, полъ коня, трубу, ножи, свиную колбасу и т. п. На этихъ гербахъ и держится все благородство, и вся цѣна ему таже, что и гербомъ. Не будь денегъ, для его поддержки, голодъ заставилъ бы бросить гербы да взяться за плуги. Не въ гербахъ, а въ деньгахъ главная сила благородства, и когда нѣтъ денегъ панъ сравнивается съ холопомъ и, стыдясь приняться за работу, не имѣетъ и хлѣба на обѣдъ. Много этихъ сбродовъ владыкъ, и каждый изъ нихъ имѣетъ свой гербъ, по которому ведетъ свой родъ цѣлое поколѣніе, ибо никто не можетъ называться владыкою, если гербъ не будетъ свидѣтельствомъ благороднаго происхожденія, не причастнаго поколѣнію Адамову. Поэтому кто имѣетъ свидѣтелей и можетъ доказать, что онъ благороденъ и имѣетъ лѣстницу или полъ коня, тому даются грамоты въ удостовѣреніе того, что онъ лучше родомъ, чѣмъ Авель, второй сынъ Адама, и имѣетъ право всегда называть себя и считаться благороднымъ, такъ что, если бы онъ и совершилъ какой-нибудь самый дурной поступокъ, то гербъ не даетъ ему сдѣлаться дурнымъ. Но кто хочетъ быть истинно благороднымъ, тотъ долженъ доказать, что бабка и дѣдъ его по матери и по отцу были владѣтельными лицами: тогда не будетъ подлежать ни какому сомнѣнію, что онъ уродился отъ собачьей головы. Если же такимъ порядкомъ собачья голова не можетъ засвидѣтельствовать благородства его происхожденія, то отъ него тотчасъ начнетъ вонять холопомъ, и онъ уже не можетъ такъ зычно горланить о своемъ родѣ.

III.

Двойное рожденіе благороднаго сословія во грѣхѣ Адамовомъ и въ сознаніи своего благородства, основаннаго на гербахъ влечетъ за собою новые и многочисленные грѣхи. Сознаніе благородства порождаетъ тщеславіе, отсутствія смиренія и терпѣнія. Назови кто-нибудь пана подлымъ или холопомъ, онъ тотчасъ же потянетъ его въ судъ, чтобы очистить себя отъ холопства и подлости. Другіе грѣхи, вытекающіе изъ того-же источника — праздность, стремленіе къ роскоши, языческому господству, жестокость, насиліе. А духовенство потворствуетъ этимъ грѣхамъ и говоритъ панамъ: Въ этомъ нѣтъ вреда, это слѣдуетъ или это подобаетъ вашему сану. Такими и подобными рѣчами оно какъ-бы увлажняетъ эти грѣхи, чтобы они спорче росли, и обращаетъ ихъ въ добродѣтели.

IV.

Грѣхи эти отъ родителей переходятъ къ дѣтямъ, которыхъ они воспитываютъ въ тѣхъ же заблужденіяхъ въ которыхъ пребываютъ сами, и такимъ образомъ отнимается отъ Бога Его твореніе. По благородству своего происхожденія паны считаютъ нужнымъ послать своихъ дѣтей ко дворамъ въ нѣмецкія земли, чтобы они научились тамъ разнымъ похвальбамъ и инымъ мерзостямъ, приличіямъ, вѣжливымъ позамъ съ поклонами и опились тѣмъ ядомъ, который подносятъ при дворахъ. Все это происходитъ отъ тщеславія: они слишкомъ любятъ мірское величіе, и такъ какъ дома имъ трудно этого достигнуть, то они и посылаютъ дѣтей къ великимъ людямъ, чтобы чрезъ нихъ достигнуть какого-нибудь почета, чтобы старшимъ было чѣмъ похвастаться, что вотъ-де сынъ нашъ былъ у короля коморникомъ, а дочка у королевы хвостъ оправляетъ или носитъ. До такой степени размножились эти гербовыя поколѣнія, что земли имъ становится мало. Всѣ хотятъ господствовать въ богатствѣ, а инымъ не на что: многихъ гнететъ бѣдность, а работать не хотятъ, работы стыдятся, а глотка у всѣхъ большая, вотъ и идутъ разбойнически на замки, драть и грабить бѣдный людъ, чтобы наслаждаться своимъ высокимъ родомъ въ удовольствіяхъ и праздности, обладая большимъ богатствомъ. Иные должаютъ безъ конца, выманивая деньги льстивыми рѣчами и разными обѣщаніями, а работать ни за что не хотятъ, чтобы не опозорить трудомъ своего благороднаго происхожденія. Обширнѣйшими и наилучшими землями овладѣли эти паны, и обратились эти земли въ пустыни, и волки по нимъ бѣгаютъ, а сами они по придворному встаютъ, садятся и проводятъ все время въ безконечныхъ разговорахъ о разныхъ новостяхъ. — Въ св. писаніи нѣтъ нигдѣ указаній, чтобы одни люди были лучшаго рода, чѣмъ другіе. Самъ Соломонъ сознавалъ свое ничтожество, а если въ ветхомъ и новомъ завѣтѣ и встрѣчается слово «благородный», то оно означаетъ благородство, основанное на добродѣтеляхъ и мудрости. Какъ гнусна жизнь этихъ благородныхъ людей, такъ гнусна и одежда, которую носятъ мужчины и женщины. Вообще ни язычники, ни Іудеи не оскверняли вѣру Христова въ такой степени, какъ эти поколѣнія, основанныя на гербахъ, и неправо примѣшавшіяся къ вѣрѣ. Они и Богу не угодны и людямъ во вредъ и въ тягость. Рабочій людъ несетъ на себѣ бремя ихъ благородства, а они готовы проглотить его и все, что только есть на землѣ добраго, стараются захватить и проглотить. Великій вредъ отъ нихъ всѣмъ людямъ происходитъ и отъ того, что они всѣхъ облекаютъ въ себя и заражаютъ собою другихъ, какъ трупъ съ тяжкимъ смрадомъ, что моритъ людей. Прежде всего они облекаютъ въ себя своихъ дѣтей и слугъ, уча ихъ тщеславію и всѣмъ придворнымъ поступкамъ, а затѣмъ и городское сословіе перенимаетъ отъ нихъ ихъ образъ жизни. Все это написано для того, чтобы познанъ былъ въ этихъ сбродахъ гербовыхъ тотъ антихристъ, о которомъ говоритъ ап. Павелъ, называя его человѣкомъ беззаконія и сыномъ погибели.

V.

Такую же силу антихриста противъ Христа составляетъ и городское сословіе. Съ тѣхъ поръ какъ оно было причтено къ вѣрѣ со всѣми своими городскими особенностями, оно жестоко разодрало сѣть вѣры. Въ основаніи каждаго города и во взаимныхъ отношеніяхъ его обитателей такъ много противнаго вѣрѣ, что истинная вѣра въ городахъ существовать не можетъ. Если бы кто сталъ жить по вѣрѣ, того бы не стали терпѣть, ибо онъ долженъ былъ бы отдѣлиться своимъ образомъ жизни отъ остальной толпы, а все свое благо городъ полагаетъ въ согласіи обитателей. Истинныхъ проповѣдниковъ Слова Божія, городъ не принимаетъ считая ихъ для себя небезопасными, а принимаетъ тѣхъ, кто проповѣдуетъ ученіе докторовъ или папъ, тѣхъ, которые защищаютъ городскіе порядки и говорятъ: Если вы не обнесете города другою стѣною, я съ вами не останусь. Поэтому отцы Базельскаго собора разсмотрѣвъ городскіе порядки въ связи съ требованіями закона Божія, не задумавшись отвергли для городскаго сословія законъ Божій и признали болѣе цѣлесообразными законы человѣческіе, которые имѣютъ цѣль поддерживать общій покой и благополучіе. Поэтому вѣра въ городахъ подобна костехранилищу съ мертвыми костями, о которой никто не заботится, зная, что никто не нападетъ на нее ночью съ оружіемъ. Вѣра въ городскомъ сословіи является подъ видомъ папскихъ законовъ, по которымъ требуется, чтобы евангеліе и посланія пѣлись для того, чтобы люди не плакали и не испытывали чего-либо непріятнаго и чтобы такимъ образомъ было ясно, что евангеліе въ пѣсняхъ пребываетъ съ горожанами въ мирѣ, не разрушаетъ ихъ валовъ, стѣнъ съ улицами и пищалями, не побуждаетъ къ штурмамъ, не запрещаетъ звонить, не опрокидываетъ тучныхъ столовъ, не возбуждаетъ гнѣва въ членахъ ратуши. Словомъ, вѣра Христова въ городахъ мертва и не даетъ себя чувствовать: нѣтъ отъ нея ни страха ни радости, и не могутъ познать ее эти толстопузые люди, отъ которыхъ пивомъ смердитъ.

VI.

Мистръ Противa, говоря объ основаніи городовъ, замѣчаетъ, что Каинъ послѣ убіенія брата своего построилъ городъ, чтобы сберегать награбленныя сокровища, и первый нарушилъ простоту жизни людей установленіемъ границъ между землями и изобрѣтеніемъ вѣса и мѣры. И такъ убійство привело его къ основанію городовъ, а города для поддержанія своего существованія должны были добывать себѣ средства насиліемъ и быть всегда наготовѣ отражать нападенія другихъ. Поэтому платя зломъ за зло, горожане нарушаютъ основную заповѣдь Христову, а за нею и другія. Сколько напр. несправедливостей творится между ними самими на судахъ, гдѣ руководятся языческимъ правомъ и забываютъ заповѣдь Христову, запрещающую судиться и повелѣвающую къ ризѣ придать и срачицу! Грозное слово произнесъ о городахъ пророкъ:

Видѣхъ беззаконіе и пререканіе въ градѣ. Днемъ и нощію обидетъ и̇ по стѣнамъ его; беззаконіе и трудъ посредѣ его и неправда и не оскудѣ отъ стогнъ его лихва и лесть. (Пс. LIV, 10 — 12). И дѣйствительно въ городахъ обильно размножились грѣхи всякаго рода: мстительность и кровожадность, ведущія начало отъ самаго основанія городовъ; тщеславіе, основанное на гербахъ, возбуждающее корыстолюбіе, которымъ и держится городъ; затѣмъ обжорство, пьянство, тѣлесныя удовольствія, развратъ волокитство и т. д., такъ что каждый является другъ для друга ямою, ископанною для того, чтобы сломить въ ней голову. Тщеславіе овладѣло горожанами во всемъ въ такой-же степени, какъ и сословіе, украшенное гербами. Они стремятся къ почету и похвалѣ, подражая владыкамъ въ осанкѣ, одеждѣ, пищѣ, питіи, устройствѣ дома; только отхожія мѣста смердятъ у нихъ точно такъ-же, какъ у деревенскихъ дураковъ; во всемъ же остальномъ они гонятся за честью. Корыстолюбіе имъ врождено: каждый заботится о наживѣ. Къ этому побуждаетъ недостатокъ земельныхъ владѣній и желаніе имѣть обильный столъ, высокіе и дорогіе дома и всякія другія богатства. Чтобы добыть на все это денегъ прибѣгаютъ къ торговлѣ, корчмарству, ремесламъ, лихвѣ, хитростямъ. У каждаго хитрыя намѣренія противъ своего брата, чтобы какъ-нибудь у него урѣзать, а себѣ нагнать, чтобы обобрать его въ томъ дѣлѣ, которое съ нимъ заводится, и если кто увидитъ у другаго что-нибудь такое, что ему нравится, то старается выманить себѣ хитростью. Лихва сильно распространена: ссужаются деньги на опредѣленный срокъ подъ имѣнія или луга съ тѣмъ, что, если онѣ не будутъ выплачены въ этотъ срокъ, владѣлецъ теряетъ свою дорогую вещь изъ-за небольшой ссуды. Такимъ образомъ одни богатѣютъ на счетъ другихъ, и богатые пожираютъ бѣдныхъ. Иногда лихва берется подъ видомъ какого нибудь мнимаго милосердія или справедливости. И такъ Каинъ былъ по истинѣ отцомъ этого городскаго люда во многихъ отношеніяхъ: онъ первый заамѣтилъ первоначальную простоту жизни хитростью. посредствомъ изобрѣтенія вѣса и мѣры. До него простодушные люди мѣняли одни вещи на другія, не взвѣшивая ихъ и не мѣря, а онъ установилъ, чтобы цѣны были сообразны вѣсу и мѣрѣ. И вотъ теперь люди умудряются устраивать такъ, чтобы для себя мѣра была больше, а для другихъ меньше. И хотя вѣсъ и мѣры находятся подъ вѣдѣніемъ рихтеровъ и правильны, но продавцы назначаютъ слишкомъ дорогую цѣну на товары или плутуютъ, сохраняя коренья въ сыромъ мѣстѣ, чтобы были тяжелѣе, или примѣшивая къ нимъ камешки; въ хлѣбъ подкладываютъ мякину. Такимъ образомъ городъ есть сосудъ многоразличнаго яду, который отравляетъ не только самихъ обитателей, но и окрестныхъ жителей: почти весь сельскій людъ облекается въ тщеславіе и алчность горожанъ, учится ихъ хитростямъ въ торговлѣ, привыкаютъ къ ихъ убранству и пускаются въ ихъ удовольствія. А если бы явился къ нимъ священникъ, чтобы навести ихъ на истинный путь, то прежде чѣмъ онъ ихъ наведетъ, они отравятъ и совратятъ его своими угощеніями, подливая ему пива могуще, подсылая къ нему людей, чтобы заискать его расположеніе ублажая его, такъ что мало по малу незамѣтно священникъ останется на ихъ пути. Прежде чѣмъ онъ ихъ мудрости научитъ, они изъ него

сдѣлаютъ дурака, и дойдетъ до того, что еще станутъ надъ нимъ смѣяться: Батька-то ночью на пиру напился пьянъ и не могъ съ больными разговаривать. — Изъ всего этого видно, какое зло для людей недостатокъ христіанскаго терпѣнія, заслуживающій ихъ ограждать себя стѣнами и рвами, чтобы только вести покойную жизнь и не терпѣть никакихъ справедливостей ради Бога и своего спасенія. И все это зло происходитъ во 1-хъ отъ того, что уже сказано было объ основаніи городовъ и во 2-хъ отъ того, что антихристъ подвелъ ихъ подъ вѣру, и все, что творится въ городахъ призналъ за служеніе Богу.

VII.

Такимъ образомъ рѣчь о сбродахъ монашескихъ хотя повидимому противъ нихъ нельзя было бы ничего сказать, такъ какъ они отреклись отъ свѣта во имя Божіе и обратились къ совершеннымъ и духовнымъ предметамъ, но несмотря на внѣшнее отдѣленіе отъ свѣта мѣстомъ, одеждою и особенными законами, монахи своими вожделѣніями привязаны къ свѣту, гонятся за суетною хвалою, стремятся къ обладанію земными благами, а добровольная нищета на которую они себя обрекаютъ существуетъ только на словахъ. Много различныхъ монаховъ нищенствующихъ въ каждомъ монастырѣ съ прислужниками, которые обязаны также собирать милостыню, такъ какъ на этомъ собираніи основаны ихъ сытая жизнь, обиліе въ ѣдѣ и питьѣ, одеждѣ, дорогихъ постройкахъ домахъ на подобіе княжескихъ. Эти же средства нужны для покрытія издержекъ на церковныя службы, на то, чтобы много было ризъ, чашъ дорогихъ, убрусовъ, образовъ, колоколовъ, органовъ и иныхъ принадлежностей богослуженія. Попрошайничество ихъ не имѣетъ границъ. Чего не увидятъ на рынкѣ, всего подай имъ: гороху, сѣмянъ, маку, сыру, сноповъ или рыбъ. Такое алчное и ненасытное выпрашиваніе милостыни не достойно не только христіанъ, но и Евреевъ. У Евреевъ по закону ихъ не должно было быть просящихъ милостыню, а христіанамъ апостолъ сказалъ: Аще кто не хощетъ дѣлати, ниже да ястъ (II Сол. III, 10). И монахамъ, которые такъ сильны, какъ лошади не слѣдовало бы ѣсть, потому что они могли бы исполнять многія работы гораздо легче, чѣмъ старые поселяне. На это скажетъ монахъ: Хотя мы и не занимаемся тѣлеснымъ трудомъ, за то мы съ большимъ стараніемъ трудимся духовно: поемъ, читаемъ часы за души умершихъ и служимъ обѣдни за тѣхъ, которые мучатся въ чистилищѣ. Но послушай монахъ: Св. Павелъ и другіе, вмѣстѣ съ нимъ совершавшіе апостольское служеніе, находили однако время добывать для себя и для другихъ средства къ жизни, не прибѣгая къ попрошайничеству. И такъ выпрашиваніе милостыни не имѣетъ основанія въ законѣ Божіемъ. Постоянное сбираніе милостыни кормитъ этихъ монаховъ: они обращаются въ негодяевъ, предаются разврату и пьянству, бѣгаютъ безъ стыда по улицамъ, заходятъ въ дома, бродятъ по рынкамъ, показываются на городскихъ башняхъ, въ окнахъ и другихъ мѣстахъ вмѣсто того, чтобы удаляться отъ свѣта

для упокоенія въ Богѣ. Вообще между всѣми этими сбродами монаховъ не найдется ни одинъ, который жилъ бы не только по закону Божію, но даже и по правиламъ своего устава: они не знаютъ душевнаго покоя и великаго значенія уединенія для мира сердечнаго и для религіи. Постоянно собирая милостыню они въ томъ уклоняются отъ духа христіанскаго ученія, что должны постоянно говорить людямъ о своей нищетѣ, о томъ, что имъ нечего ѣсть и пить, а съ другой стороны о своихъ добрыхъ дѣлахъ, о томъ, какъ они молятся за людей днемъ и ночью, чтобы этимъ путемъ выманить себѣ сыру и другихъ яствъ. Иному подчасъ бываетъ и тяжело и стыдно такъ лгать, но онъ связанъ обѣтами и только нарушитъ уставъ, какъ его схватятъ и засадятъ въ тюрьму.

VIII.

Есть еще сброды монаховъ крестовниковъ и канониковъ. Эти изобрѣли себѣ болѣе мудрые уставы для того, чтобы пользоваться властью и богатствомъ. Одни держатся одного устава, другіе другаго и отличаются другъ отъ друга одеждою. Одни ходятъ въ грубой сѣрой дерюгѣ, какъ будто бы она можетъ свидѣтельствовать о ихъ большей святости и смиреніи, а между тѣмъ къ этой сѣрой дерюгѣ они успѣли прибрать гораздо больше разныхъ доходовъ, чѣмъ другіе, что носятъ бѣлыя суконныя одежды съ разными причудами или красные плащи съ бѣлымъ крестомъ. Прикрывшись разными такими знаками смиренія, терпѣнія и чистоты душевной, эти сброды завладѣли богатыми монастырями, а иной разъ и цѣлая область въ ихъ рукахъ, съ которой за одинъ разъ собираютъ цѣлый ушатъ грошей, а сколько еще зерноваго хлѣба. Эти монахи мудро Богу служатъ: благочестіе свое выражаютъ молчаніемъ, и оттого молитвы ихъ кажутся доходнѣе. Короли, князья и хоругвенные паны погребаются у нихъ, потому что къ нимъ они относятся съ бо́льшимъ довѣріемъ, чѣмъ къ нищенствующимъ монахамъ, такъ какъ они, имѣя большіе доходы, ближе къ Богу, могутъ постоянно молиться и непремѣнно высвободятъ души этихъ изнѣженныхъ людей изъ третьяго пекла. Въ ихъ распоряженіи такое количество земли, что королямъ и князьямъ не хватаетъ денегъ для поддержанія своей власти. Иногда короли налагаютъ на монастыри налоги: тогда монахи сдерутъ со своихъ людей то, что нужно королю, а свое все таки сполна возьмутъ. Если бы король сталъ управлять ими, то они легко бы отъ него отдѣлались, ублагоговоривъ его деньгами. Такъ что народу гораздо тяжелѣе жить на монастырскихъ владѣніяхъ, чѣмъ подъ властью короля.

IX.

Всѣ эти сброды монаховъ, отличающіеся одинъ отъ другаго разными особенностями и соперничающіе одинъ съ другимъ, составляютъ тѣло антихриста, совершенно противное тѣлу Христову, котораго глава есть Христосъ а члены должны быть связаны узами любви и вѣры.

X.

Всѣ названные сброды заражены духомъ антихриста и враждебны Христу. Сброды, украшенные гербами, противны ему своимъ тщеславіемъ и содомскою жизнью; горожане—тѣмъ, что отвергли законъ Божій и руководятся законами судейскими, предоставляющими свободу тѣлу.

XI.

Точно также монашескіе сброды идутъ противъ Христа и его закона подъ личиною доброты, смиренія и лживой святости. Имѣя сердце и духъ антихриста, они своими молитвами и ученіемъ разливаютъ этотъ духъ по свѣту и отравляютъ людей ради своего чрева. Отличаясь другъ отъ друга особенными уставами, одеждою, обычаями, поклонами, эти сброды стараются каждый выставить предъ глазами людей свою мнимую святость, привлекаютъ ихъ этимъ путемъ ради своихъ выгодъ, а Христосъ остается покинутымъ и забытымъ, какъ помело за дверями, такъ какъ у него нѣтъ ни высокаго монастыря ни большихъ колоколовъ, ни голосистыхъ органовъ. И мало найдется теперь такихъ, которые не были бы заражены этимъ духомъ противнымъ Христу.

XII.

Относительно монаховъ держатся такого взгляда: Такъ какъ Христосъ обѣщаетъ блаженство за нищету, смиреніе, молитвы и другія добрыя дѣла, въ которыхъ выражается служба Богу, то монахи, избравъ себѣ эти добродѣтели, исполняютъ Христовъ законъ. На это можно возразить: Похвально исполнять Христовъ законъ, но 1) этотъ законъ требуетъ, чтобы всѣ люди были единого сердца и духа, а этого нѣтъ между сбродами монашескими; 2) можно исполнять законъ Христовъ, толкуя его не въ томъ смыслѣ, какой заключается въ словахъ самого Христа. Такъ напр. крещеніе, покаяніе, причащеніе принесутъ великую пользу, если они сопровождаются живою вѣрою и искреннею любовью къ Богу, но если понимать ихъ въ грубомъ тѣлесномъ смыслѣ и говорить: Я принимаю Бога, я гляжу на Бога, я долженъ пропѣть пять «Отченашей» за свои грѣхи, не измѣняя своей грѣшной жизни и не направляя своей воли къ добру, то пользы никакой не будетъ. Такъ поступаютъ и монахи: по одеждѣ кажется, что человѣкъ исполненъ великаго смиренія и удалился отъ свѣта, а попробуй задѣть это смиреніе хоть однимъ непріятнымъ словомъ: увидишь, какъ онъ окрысится на тебя и оскалитъ противъ тебя свои волчьи зубы, какъ станетъ грозить побить тебя, такъ какъ у него подъ *полою* мечъ или *кинжалъ*.

XIII.

Если бы нищета монаховъ была истинная, то была бы благословенна, а такъ какъ она ненасытна и недостатковъ не терпитъ, то существуетъ

только на словахъ. На такую нищету обрекли бы себя многіе горожане и насбирали бы себѣ много, чтобы имѣть столъ обильнѣе, чѣмъ у сосѣдей, которые наживаются лихвою. Если нищій монахъ добьется такого обилія за своимъ столомъ, что ужъ мяса вареного не хочетъ, а отличный процѣженный горохъ несутъ отъ него прочь, такъ какъ онъ машетъ головою, когда ему хочется дичи, птицы или какихъ-нибудь другихъ, болѣе вкусныхъ вещей, чѣмъ горохъ, то, конечно, его дѣла гораздо лучше, чѣмъ у многихъ дворянъ, которые имѣютъ поле обработываемое однимъ или двумя плугами и большое хозяйство.

Постоянно выпрашивая милостыню, нищенствующій монахъ не пренебрегъ бы и золотомъ, если бы кто ему далъ: запихалъ бы его въ свой мѣшокъ алчный монахъ, накупилъ бы себѣ имѣній, пересталъ бы попрошайничить и зажилъ бы себѣ паномъ, въ тишинѣ воспѣвая хвалы Богу; но на это ему не дано воли: онъ долженъ оставаться въ своемъ орденѣ и собирать по маленьку сѣмянъ, которыя даютъ не охотно, а золота совсѣмъ недаютъ. Тѣмъ вреднѣе дѣятельность этихъ монаховъ, что она основана на измышленіи человѣческомъ и только прикрыта кое-чѣмъ изъ закона Божія, да и то понятаго въ ложномъ смыслѣ. Богъ всѣмъ вѣрующимъ въ него далъ одинъ законъ, истинный и достаточный для спасенія каждаго человѣка и не могъ потомъ дать лучшаго закона, иначе онъ призналъ бы несовершенство перваго. Богъ хочетъ, чтобы его слуги составляли одно и были соединены союзомъ любви, слѣдовательно законы, устанавливающіе раздѣленіе людей на многіе сброды, суть измышленія человѣческія.

XIV.

Объ этихъ законахъ мистръ Протива говоритъ, что согрѣшили и тѣ, кѣмъ они установлены безъ Божія соизволенія и тѣ, кто ихъ защищаетъ или одобряетъ, впадаютъ въ тяжкій грѣхъ, ибо дѣлать то на что имѣетъ власть одинъ Богъ, значитъ поругаться надъ Богомъ и Іс. Христомъ и избрать себѣ что-то другое вмѣсто Бога. Самъ Богъ повелѣлъ Іосіи, намѣстнику Моисея, исполнять всецѣло весь законъ, данный Моисеемъ и не уклоняться отъ него ни вправо ни влѣво, т. е. ни увлекаться тѣмъ что имѣетъ только видъ святости, ни творить что-либо противное закону. Каждый человѣческій законъ влечетъ за собою во 1-хъ то зло, что люди, напустившись на этотъ законъ, перестаютъ уже заботиться и помышлять о соблюденіи закона Божія; во вторыхъ человѣческіе законы ставятъ людей въ такое стѣснительное положеніе, въ которомъ они бываютъ принуждены преступать во многомъ законъ Божій, такъ напр. отдадутъ мальчика или дѣвочку въ монастырь и свяжутъ ихъ обѣтомъ чистоты, а кончится тѣмъ, что они предадутся разврату, а будь они въ супружествѣ, могли бы, еслибы захотѣли, уклониться отъ смертныхъ грѣховъ. Если монахъ богатъ, то онъ стремится къ власти и вмѣшивается въ дѣла мірскія; если бѣденъ, то становится лицемѣромъ, святопродавцемъ, алчнымъ, лжетъ, обманываетъ, льститъ.

XV.

Относительно сбродовъ университетскихъ магистровъ слѣдовало бы, казалось, полагать, что они являются между христіанами, какъ свѣтила міру, и что вѣра Христова имѣетъ въ нихъ сильнѣйшую защиту, какъ со стороны правильнаго разумѣнія ея, такъ и со стороны добродѣтелей, и что истинные христіане въ годину искушеній могли бы въ нихъ найти опору; они сами говорятъ, что занимаются наукою для защиты вѣры отъ еретиковъ и другихъ ея противниковъ. Но слова эти несправедливы, и едва-ли ученые могутъ чѣмъ нибудь доказать ихъ справедливость въ нынѣшнюю годину искушеній. Не знаю, кого-бы они укрѣпили въ вѣрѣ своею наукою. Вотъ живой доводъ. Если бы Гусъ, не смотря на всю свою вѣру, не имѣлъ особенной силы отъ Бога, то знанія всѣхъ университетовъ, сколько ихъ ни есть въ римской церкви, заглушили бы въ немъ вѣру, ибо въ Констанцъ слетѣлись всѣ университеты противъ него. Но всеблагій Богъ даровалъ ему разумѣніе святыхъ, чтобы знанія всѣхъ этихъ каркуновъ не ослабили въ немъ вѣры. Теперь, когда возникло нѣкоторое движеніе въ защиту правды Божіей, ясно обнаруживается, къ чему направлены всѣ труды ученыхъ магистровъ: они защищаютъ честь антихристовыхъ заблужденій. Чего только они не съумѣли доказать: необходимость папъ, кардиналовъ, епископовъ, аббатовъ, сбродовъ монашескихъ и настоятелей приходовъ — и все ради своихъ выгодъ. Какъ бы изъ жалости къ своему отцу, антихристу, за тотъ позоръ, которому онъ подвергается чрезъ оглашеніе истины, они на соборахъ Констанцкомъ и Базельскомъ, продолжающемся нѣсколько лѣтъ, употребили всю свою ученость на то, чтобы опутать сѣтями истину, и требовали помощи свѣтской власти, чтобы привести въ исполненіе всѣ свои измышленія. Не говоря открыто, что законъ Божій есть заблужденіе, они или молчатъ о немъ или укоряютъ простыхъ смертныхъ въ томъ, что они посредствомъ закона Божія разсѣваютъ заблужденія. Если бы они, болѣе мудрые, не укоряя глупыхъ, сами постарались бы разъяснить народу законъ Божій, глупые имъ не позавидовали бы въ этомъ, а прославили бы Бога за то, что Онъ имъ, великимъ, открылъ уста для возвѣщенія своего закона.

XVI.

Но такъ какъ они сыны антихриста, то предпочитаютъ говорить, что святая церковь сама можетъ составлять законы помимо закона Божія и устроять людей на основаніи этихъ законовъ, и утверждаютъ, что законъ Божій не пригоденъ для городскаго населенія, какъ негодится наливать молодое вино въ старые сосуды, такъ какъ они могутъ полопаться. Поэтому они вовсе отстранили законъ Божій, стали изъ-за него жечь людей и провозгласили его ересью. Этими дѣйствіями магистры доказываютъ справедливость своихъ рѣчей о себѣ, что они учатся для того, чтобы оборонять вѣру, но въ томъ смыслѣ, чтобы вѣра изъ-за ихъ учености не могла нигдѣ поднять головы. Такимъ образомъ въ нихъ заключается главная сила антихриста.

XVII.

Теперь будетъ рѣчь о сбродахъ настоятелей приходовъ, занимающихъ пастырскія должности. Если бы они слѣдовали примѣру апостоловъ, то были бы весьма необходимы для христіанъ, ибо они должны имѣть попеченіе о душахъ человѣческихъ; но такъ какъ послѣ апостоловъ долженъ былъ появиться антихристъ подъ личиною вѣры и христіанскаго благочестія, то всѣ мѣста, соединенныя съ пастырскими обязанностями, захватили въ свои руки его апостолы, ибо безъ этихъ антихристъ не могъ бы имѣть такой большой власти и подчинить себѣ всю землю.

XVIII.

Начало тѣхъ отношеній, въ которыя вступили къ паствѣ апостолы антихриста, положено Императоромъ Константиномъ, который надѣлилъ папу дарениыми землями и почетомъ, приказалъ всюду ставить церкви и присоединять къ нимъ участки земли. Занявъ эти церкви апостолы антихриста, какъ люди мудрые и хозяйственные, широко воспользовались даннымъ имъ правомъ и умножали свои владѣнія разными панскими дарами: лѣсами, рыбными озерами, податями съ населенія, десятинами; кромѣ того всѣ таинства и пастырскія дѣйствія сдѣлали предметомъ продажи, напр. колокольный звонъ, землю для погребенія мертвыхъ и такимъ образомъ превзошли дворянъ въ умѣньи извлекать выгоды изъ своихъ владѣній. Отнимите у церквей земли и все что обезпечиваетъ покойную жизнь священниковъ и не будетъ ни одного пастыря въ странѣ. Явное доказательство этого видимъ теперь: сколько стоитъ пустыхъ церквей потому, что у нихъ отняты земли. Когда воронъ не видитъ и не чуетъ падали, ему нѣтъ дѣла до живыхъ коней, везутъ ли они или умираютъ съ голода: ему не жалко ихъ; а когда сдерутъ съ коня кожу, онъ тотчасъ начнетъ дѣлать надъ нимъ круги и пѣть ему панихиду: Каръ, каръ! Такъ и пастыри до тѣхъ поръ кажутся пастырями, пока стригутъ овецъ, доятъ молоко, жирно жрутъ, а какъ нечего ни стричь ни доить, то пастырь скажетъ: Не могу быть ничѣмъ полезнымъ при этой церкви. Тогда ему нѣтъ дѣла ни до живыхъ ни до мертвыхъ: никому не строитъ онъ панихиды, какъ ни мучься душа въ аду, словно воронъ, который не можетъ глотать живыхъ коней: усядется гдѣ-нибудь на высотѣ поджидать мертвечины. Такіе пастыри не могутъ распространять вѣру Христову и служить примѣромъ: это волки среди овецъ. Христосъ, призывая апостола Петра къ пастырскому служенію, три раза спросилъ его: любишь ли меня; Ему нужно было убѣдиться въ человѣкѣ, можетъ-ли онъ привязаться всецѣло къ своему стаду и возлюбить его больше всего на свѣтѣ и прежде всего возлюбить своего Господа и тѣ страданія, которыя онъ понесъ за стадо его.

XIX.

Кромѣ того противны Христу чисто тѣлесныя отношенія пастырей къ паствѣ: договоры, торги, обязательство доставлять вещественныя выгоды въ видѣ десятинъ, пожертвованій и другихъ платежей, за что на-

стырп обязуются совершать разныя священныя дѣйствія. Чтобы побудить къ исполненію обязанностей по отношенію къ себѣ, священники не ограничиваются однимъ напоминаніемъ, но прибѣгаютъ и къ принудительнымъ мѣрамъ: къ проклятію, къ высылкѣ въ чужія земли на судъ предъ высшаго антихриста-папу. Въ свою очередь и пасомые требуютъ по праву отъ священника соблюденія своихъ обязанностей. Поэтому между тою и другою стороною нѣтъ ни любви, ни довѣрія, ни свободной воли, а всѣ ихъ взаимныя отношенія основаны на принудительномъ правѣ, измышленномъ людьми алчными и мірскими, простирающемся на такія дѣйствія, которыя касаются вѣры и спасенія души и должны совершаться съ обѣихъ сторонъ по любви и вѣрѣ. Наконецъ служеніе этихъ пастырей и потому не истинное, что они при совершеніи его не пользуются ключами, не имѣютъ ихъ, да и не могутъ имѣть, а безъ ключей, данныхъ Іс. Христомъ Петру и другимъ апостоламъ всякое дѣйствіе пастыря неправильно и обращается въ грѣхъ.

XX.

Ключи есть знаніе закона Божія, необходимое для того, чтобы отдѣлять чистое отъ нечистаго, святое и достойное проклятія; безъ этого знанія нельзя открывать для праведниковъ царствіе Небесное и закрывать его для злыхъ. Если бы священникъ пользовался ключами въ такомъ смыслѣ, онъ не могъ бы руководиться различными правами, измышленными людьми, ибо по смыслу вѣры онъ не могъ бы брать никакихъ вещественныхъ приношеній для удовлетворенія своихъ нуждъ отъ людей злыхъ, противящихся Богу и не исполняющихъ Его закона. Отметая ихъ отъ участія въ благодати, онъ счелъ бы недостойнымъ для себя имѣть участія въ ихъ земныхъ благахъ, иначе они тотчасъ бы захотѣли пользоваться благами духовными, чего они не заслуживаютъ. Этой силы ключей или умѣнія отличать чистое отъ нечистаго нельзя ни откуда пріобрѣсть какъ только изъ закона Божія, ибо одинъ законъ Божій не имѣетъ скверны: никакое другое знаніе не можетъ замѣнить его. Поэтому нѣтъ ничего общаго между силою ключей и тѣми обширными поселеніями, которыя настоятели прибрали къ своимъ церквамъ, насколько кто могъ: иные — большой городъ и нѣсколько деревень, другіе цѣлую округу деревень, и кто успѣлъ больше набрать, тотъ считаетъ себя счастливѣе сосѣда: навезутъ къ нему полное гумно десятинъ. Да и какъ, завладѣвъ цѣлымъ множествомъ грѣшниковъ, могъ бы священникъ пользоваться ключами? Всѣ эти грѣшники возстанутъ противъ него, если онъ закроетъ для нихъ царствіе небесное и отлучитъ ихъ отъ благодати какъ людей, достойныхъ быть въ аду.

XXI.

Неправильное пользованіе ключами обнаруживается и при исповѣди при возложеніи рукъ на грѣшника и произнесеніи нѣкоторыхъ словъ для отпущенія грѣховъ. Такимъ способомъ отпускаются грѣхи людямъ, которые тотчасъ же послѣ исповѣди начнутъ грѣшить, ибо не имѣютъ

ни воли ни умысла измѣнить свою грѣховную жизнь. Такая исповѣдь есть ложь антихриста и такое отпущеніе грѣховъ подобно дѣйствіямъ фигляровъ и чародѣевъ, которые на видъ будто-бы что-то производятъ, а на дѣлѣ выходитъ обманъ. И такъ священникъ, достигшій истиннаго разумѣнія закона Божія и вѣрящій, что только на немъ должна основываться сила ключей, долженъ пользоваться ими свободно: онъ не долженъ подчинять свое пастырское служеніе никакимъ правамъ мірскимъ и человѣческимъ и не путаться въ мірскія дѣла.

XXII.

Онъ долженъ быть свободенъ отъ чародѣйническаго взгляда на силу ключей, которая по ученію римской церкви состоитъ въ нѣсколькихъ словахъ произносимыхъ надъ неисправимыми грѣшниками и въ проклинаніи тѣхъ, кто ей противится. Онъ долженъ быть свободенъ наконецъ отъ неправой пріязни и ненависти къ людямъ. При ненависти онъ будетъ относиться слишкомъ жестоко къ грѣшнику, преувеличивая его грѣховность; при лживой пріязни также легко отступить отъ истины. Иные люди вполнѣ негодны предъ Богомъ, но пріятели священника, зовутъ его къ себѣ откушать, даря его, угощаютъ старымъ пивомъ, говорятъ ему въ глаза сладкія рѣчи, хвалятъ его, и смотри сердце у священника и размягчится, какъ у Самсона, когда за нимъ ухаживала Далила: хоть и не отпуститъ всего, но пополамъ перегнетъ ихъ грѣхи, дастъ имъ свое благословеніе и сопричтетъ ихъ Богу.

XXIII.

Завладѣвъ приходами, слуги антихриста имѣютъ полную возможность заражать его духомъ всѣхъ людей, уча ихъ тому, чему хотятъ, не допуская ни возраженій, ни изслѣдованія. Они такъ прикрѣпили людей къ своимъ церквамъ, что нелегко кому-нибудь уйти отъ ихъ духа, и все это дѣлается подъ мудрымъ предлогомъ заботы о спасеніи людей, чтобы ни одна душа не заблудилась, имѣя у себя дома своего пастыря и свою церковь.

XXIV.

Третій грѣхъ священниковъ есть святокупство. Найвысшій антихристъ присвоилъ себѣ такую власть, что добрыя дѣла не имѣютъ значенія, если онъ не дастъ на нихъ благословенія и разрѣшенія. Поэтому и пастырская должность не можетъ существовать безъ его утвержденія. Это называется заботою о душахъ, а эта забота о душахъ находится въ продажѣ: нужно купить ее у епископа, а коль скоро куплена, никто больше не заботится о душахъ ни епископъ ни священникъ. Такая купля духовной должности есть святокупство, подпадающее проклятію ап. Петра, который проклялъ Симона за то, что тотъ далъ деньги за силу Духа Святаго. Инымъ приходится покупать пастырскую должность нѣсколько разъ: сначала у папы, который даетъ грамоту съ разрѣшеніемъ состоять

при такой-то церкви, а потомъ у епископа—утвержденіе, но и этого мало: нужно какими-нибудь услугами, просьбами или подарками расположить къ себѣ пана-покровителя церкви. Не одни священники грѣшатъ святокупствомъ, но свѣтскіе паны и дворяне. Одни берутъ за церковь большія деньги, подарки, съѣстные припасы и другія вещи, иные отдаютъ церковь по пріязни людямъ недостойнымъ, которыхъ нельзя было бы поставить пастырями даже надъ свиньями, не то, что надъ душами людей, у другихъ добываютъ церкви льстивыми просьбами, а бываетъ и такъ, что бьются объ закладъ изъ-за церкви, говоря такъ: На что идетъ, панъ, что ты не дашь моему сыну церкви? А панъ отвѣчаетъ: Идетъ на пятьдесятъ копъ, что дамъ. А тотъ говоритъ: Идетъ. А панъ: Ну, я даю твоему сыну церковь, давай-же мнѣ пятьдесятъ копъ!

XXV.

У первыхъ христіанъ не было такого подчиненія церквей свѣтской власти, ибо общины первыхъ христіанъ пользовались свободою въ выборѣ епископа или иного священника, годнаго для духовнаго управленія, а потому у нихъ и не могло быть такой продажи и купли церквей: она явилась впослѣдствіи, когда наивысшій антихристъ пріобрѣлъ свѣтскую власть, и вся земля была разсчитана и размѣрена подъ церкви. При такомъ положеніи дѣлъ истиннымъ священникамъ нѣтъ мѣста для проповѣди Евангелія, ибо паны соединились въ одно съ святокупческимъ духовенствомъ въ духѣ антихриста противъ Христа, другъ друга поддерживаютъ и такимъ образомъ не даютъ мѣста правдѣ Христовой. Теперь Христосъ не могъ бы послать апостоловъ проповѣдывать евангеліе всякой твари, ибо двѣ власти, завладѣвшія всѣми углами земли, не допустили бы раскрывать то зло, въ которомъ антихристъ упокоилъ міръ. Поэтому апостолы антихриста спокойно распѣваютъ евангеліе по латыни, и свѣтъ не побуждается изъ-за него къ гнѣву, такъ какъ оно предлагается ему въ сладкихъ пѣсенкахъ съ высокими тонами и благочестивыми напѣвами, предъ нимъ кадятъ, возжигаютъ свѣчи, звонятъ. Бывало апостолы, проповѣдуя евангелія и обличая пороки свѣта, принимали отъ него смерть, теперь же, когда оно поется по латыни и чествуется кажденіемъ и возжиганіемъ свѣчей, оно побѣждаетъ слушателей сдѣлать вещественное приношеніе. А попробуй кто-нибудь по-чешски проповѣдывать противъ гордости антихриста, сейчасъ попадетъ въ вонючую тюрьму.

XXVI.

Тяжкій грѣхъ берутъ на себя паны, продавая или отдавая церкви, притомъ людямъ злымъ, врагамъ Христовымъ. Вѣдь что даютъ они? Не одинъ храмъ съ голыми стѣнами, а храмъ, къ которому приписано множество людей. А что такое эти люди? Твореніе Божіе, которое Богъ создалъ себѣ въ угоду и на почитаніе, и въ добавокъ купленное Христомъ и оцѣненное Его страданіями. Кому продаетъ панъ этихъ людей, которыхъ Христосъ купилъ Своею кровью? Онъ продаетъ ихъ апостолу

антихриста для того, чтобы уничтожить въ нихъ то, что Христосъ желалъ въ нихъ имѣть. Христосъ купилъ ихъ, чтобы даровать имъ жизнь и спасеніе, а панъ ихъ продаетъ на смерть и погибель. Помни, панъ, коли хочешь, что продавая храмъ послу антихриста, ты этимъ торгомъ даешъ ему власть надъ людьми, искупленными кровію Христовою, чтобы, получивъ отъ тебя эту власть, онъ отнялъ отъ Бога Его людей и изгладилъ на нихъ слѣды страданій Христовыхъ. Кичись послѣ этого тѣмъ, что подъ твоимъ покровительствомъ приходъ, и что имѣніе твое дороже ста копами изъ-за этого прихода. Когда наказаніе постигнетъ тебя, и гнѣвъ овладѣетъ тобою, ты ужь не скажешь въ гнѣвѣ: А! Я дамъ монаху или какому нибудь черту! Не заносись слишкомъ: тебя еще не постигло то, о чемъ будетъ сказано; а когда оно придетъ, ты предпочелъ бы охотнѣе быть патрономъ вужника вонючаго, чѣмъ брать на себя бремя того возмездія, которое ты стяжалъ себѣ покровительствомъ надъ храмомъ. Что такое вся эта троекратная покупка прихода: у папы, епископа и пана-покровителя, какъ не торгъ людьми, подобный торгу скотомъ-волами, чтобы на нихъ пахать, коровами чтобы доить ихъ? ибо оба пана, свѣтскій и духовный не имѣютъ другаго намѣренія, кромѣ порабощенія людей подъ тяжкое иго, чтобы они вѣчно стонали подъ ихъ властью. Но вотъ явится самый первый купецъ и спроситъ тѣхъ остальныхъ, какъ они купили то, что куплено Имъ, не спросившись Его и не почтивъ Его, а напротивъ исказивъ Имъ купленное и сдѣлавъ изъ него прибытокъ дьявола. О! Если бы въ ту пору можно было сказать горамъ: Закройте насъ, да не увидимъ столь грознаго судію! А теперь все это кажется смѣхомъ и заблужденіемъ.

XXVII.

На сколько добываніе пастырскихъ должностей сопровождаемо многими грѣхами, на столько безполѣзны и плоды такого пастырскаго служенія. Чтобы добрыя дѣла наши имѣли значеніе заслуги, мы должны, по слову Божію, имѣть корень добрый. Азъ есмь лоза, сказалъ Христосъ, вы же рождіе (Іоан. XV. 5); вѣтвь можетъ принести добрый плодъ, если она жизненно связана съ корнемъ и беретъ силу изъ него, а это бываетъ тогда, когда мы проникнуты живою вѣрою и любовію; священники же, противные Богу, пребывающіе во дьяволѣ, приносятъ только плоды смерти, хотя и сіяютъ снаружи лицемѣрнымъ и лживымъ благочестіемъ. Вся ихъ служба состоитъ изъ однихъ мертвыхъ обрядовъ, совершаемыхъ по установленію главы ихъ, антихриста. И эти обряды сопровождаются какимъ то гудѣніемъ и ревомъ во храмѣ, такъ что и простой народъ никогда такъ постыдно не молится. Или расхаживаютъ съ большими книгами по двору, бубня: фам, фрр, фам, фрр, оповѣщая свою челядь чрезъ разсыльныхъ, толкаются около деревень, такъ что срамъ смотрѣть на такія масляничныя занятія. И этими молитвами, достойными смѣха и продажными, можно по установленію антихриста извлѣкать души изъ ада. Все у нихъ продано: обѣдни, чтеніе псалтыря, крещеніе, исповѣдь, помазаніе елеемъ,

погребеніе, колокольный звонъ, словомъ, что отъ нихъ хотятъ, того они даромъ не даютъ, ибо сами не даромъ получили отъ своего отца, антихриста.

XXVIII.

Теперь, на сколько могу, разсмотрю часть тѣхъ заблужденій, которыя давно уже существуютъ на свѣтѣ и приняты имъ и въ которыя онъ вовлеченъ человѣкомъ грѣха, антихристомъ. Особенно важно знать, въ чемъ онъ всего явнѣе идетъ противъ Христа подъ прикрытіемъ лживой святости. Во 1-хъ онъ жжетъ, обезглавливаетъ, гноитъ и моритъ въ темницахъ слугъ Божіихъ, а самъ ведетъ жизнь самую развратную; во 2-хъ онъ присвоиваетъ себѣ власть Божію и власть Христову, когда запрещаетъ людямъ творить добрыя дѣла безъ его разрѣшенія и благословенія. Хотя бы самъ Богъ повелѣлъ ихъ творить, но если антихристъ запретилъ, то они не помогутъ человѣку спастись. Такъ, проповѣдывать евангеліе противъ его гордости и пить кровь Христову изъ чаши Христосъ велитъ, а онъ запрещаетъ; то же самое и относительно таинствъ: нельзя ни крестить, ни служить обѣдню, ни исповѣдывать, ни погребать мертвыхъ, если онъ не позволитъ. Въ этомъ видно не только присвоеніе, но даже превышеніе Божіей власти, ибо самъ Богъ, повелѣвая творить добрыя дѣла, никогда не употребилъ бы свою власть на то чтобы возбранять ихъ, иначе Онъ пошелъ бы противъ Самого Себя. Богъ повелѣваетъ не грѣшить, но не принуждаетъ къ этому, а предоставляетъ свободной волѣ каждаго уклоняться отъ зла. Антихристъ употребляетъ принудительныя мѣры во 1-хъ изъ ненависти къ добрымъ дѣламъ, особенно къ проповѣди истины противъ его преступной жизни; поэтому онъ провозглашаетъ такую проповѣдь ересью. Во 2-хъ онъ хочетъ чтобы все доброе шло отъ него, признавая проклятымъ все что совершается безъ его благословенія. Но такъ какъ онъ противникъ Христа, то добрый путь, на который онъ хочетъ навести людей, не есть истинный, а лживый, противный Христу. Но особенно большое зло заключается въ присвоеніи антихристомъ права отпускать грѣхи и избавлять отъ мукъ ада безъ покаянія. Онъ разсылаетъ въ разныя страны за деньги грамоты, въ которыхъ отпускаются грѣхи людямъ, никогда не каявшимся, не знающимъ, что такое истинное покаяніе и не могущимъ знать, въ чемъ имъ нужно каяться. Чтобы знать, что такое грѣхъ, нужно знать заповѣди, заключенныя въ Законѣ Божіемъ, а такъ какъ эти люди заповѣдей не знаютъ то и не могутъ каяться въ грѣхахъ. Власть отпускать грѣхи принадлежитъ одному Богу и Сыну его Іс. Христу, который умеръ за грѣхи людей и есть агнецъ Божій, вземляй грѣхи міра. Онъ знаетъ, кому отпустить грѣхи, ибо Онъ одинъ знаетъ сердце человѣческое.

XXIX.

Такимъ отпущеніемъ грѣховъ совершенно устраняется надобность прибѣгать ко Христу, ибо въ рукахъ антихриста все спасеніе міра. Этотъ антихристъ, являющійся подъ именемъ Христа, вноситъ въ міръ несра-

венно большее зло, чѣмъ всякій другой противникъ Христа: какой нибудь язычникъ, проливающій кровь христіанъ и сжигающій книги закона Божія, уничтожаетъ христіанъ тѣлесно, но не можетъ распространить смерть на души ихъ.

XXI.

Къ числу орудій, употребляемыхъ слугами антихриста для распространенія его яда на землѣ, принадлежатъ и всѣ святые на небѣ: апостолы, мученики, святыя дѣвы, ангелы и матерь Божья. Людямъ, которые въ этой жизни не хотятъ имѣть ничего общаго съ святыми, т. е. подражать ихъ святой жизни, апостолы антихриста толкуютъ о ихъ великомъ милосердіи къ грѣшникамъ, о томъ, что они молятся за нихъ Богу и помогаютъ имъ въ ихъ нуждахъ. Одни святые имѣютъ силу надъ огнемъ, другіе надъ водою, третья могутъ избавить человѣка отъ позора въ свѣтѣ, четвертые отъ бѣдности, пятые отъ внезапной смерти, шестые отъ лихорадки, седьмые отъ надучей болѣзни, нѣкоторые отъ тюрьмы, иные отъ зубной боли, другіе отъ глазной, одни имѣютъ власть надъ волнами, другіе надъ змѣями, иныя надъ свиньями. Поэтому люди служатъ святымъ, постятся въ ихъ честь, возжигаютъ свѣчи, дѣлаютъ приношенія, заказываютъ обѣдни, празнуютъ ихъ дни въ полной увѣренности, что святые избавятъ ихъ отъ того зла, которое они терпятъ. У кого напр. болятъ зубы, тѣ обращаются къ св. Аполлоніи, которая имѣетъ власть надъ зубами, такъ какъ отецъ выбилъ ей зубы во имя Христово. Словомъ, святые готовы избавить людей отъ всѣхъ тѣхъ бѣдствій, которыя посылаетъ имъ Богъ за грѣхи. Богъ покараетъ, а святые вылѣчатъ, и такимъ образомъ они идутъ противъ Бога. Источникомъ этого лживаго ученія о святыхъ служитъ корыстолюбіе духовенства, которое, обѣщая народу великія милости святыхъ, обираетъ его въ своихъ церквахъ. Но не только духовенство размножаетъ это идолослуженіе, присвоивая твореніямъ Божіимъ то, что принадлежитъ самому Богу, но и ученые. Они говорятъ о святыхъ: Такъ какъ они находясь еще на землѣ, много заботились о спасеніи людей, хотя тѣло служило имъ въ этомъ помѣхою, тѣмъ большее милосердіе къ людямъ имѣютъ они, освободившись отъ тѣла и соединившись съ Христомъ. При такомъ великомъ милосердіи Богъ не откажетъ имъ ни въ чемъ, когда они станутъ просить за грѣшныхъ. Но выше всѣхъ святыхъ Матерь Божія, и ея возлюбленный Сынъ всегда исполнитъ ея просьбу. О ней толкуютъ, что она ходитъ въ адъ и извлекаетъ грѣшниковъ изъ власти дьявола, за то къ ней и обращаются со словами: Радуйся Марія, милосердія исполненная! При такомъ милосердіи къ грѣшнымъ никого не останется въ аду: всѣхъ она добудетъ изъ подъ власти дьявола. Все что говорятъ ученые и другіе апостолы антихриста о святыхъ, нужно подвергнуть суду истинной вѣры, основанной на словѣ Божіемъ: тогда обнаружится вся лживость ихъ ученія. Священное писаніе указываетъ на I. Христа, какъ на единственный источникъ милосердія къ людямъ, и всѣ дары и благодать, которыми обладали апостолы и святые, получены ими изъ этого источника. Но чтобы имѣть эту благодать, нужно быть членомъ тѣла, глава котораго Христосъ, нужно быть вѣтвію, получающею

жизнь отъ него, какъ отъ корня; если вѣтвь не пребываетъ на немъ, она высыхаетъ и вметается въ огонь, если же она питается уже изъ источника живыхъ водъ, много-ли ей прибавитъ полевая росинка, упавшая на траву?—а таковы святые въ сравненіи съ Христомъ, источникомъ полнымъ живыхъ водъ. Милосердіе святыхъ и Матери Божіей никогда не можетъ быть такъ велико, какъ то, о которомъ сказалъ Спаситель: Больши сея любве никтоже иматъ, да кто душу свою положитъ за други своя. (Іоан. XV, 13). Онъ, будучи Богомъ, творцомъ человѣка, содѣлался человѣкомъ ради человѣка и предалъ жизнь свою на смерть, чтобы избавить его отъ вѣчной погибели, омыть его отъ грѣховъ Своею кровію, примирить его съ Богомъ, снискать ему благодать Божію и даровать жизнь вѣчную.

XXXI.

Благодать же Божія посылается лишь тому, кто отвергнетъ всякую злобу свѣта и не будетъ предаваться похотямъ плоти.

XXXII.

Поэтому неправильно и противно правдѣ Христовой поступаютъ священники и ученые, когда такъ превозносятъ великія милости святыхъ въ небѣ, а особенно Матери Божіей. Они не могутъ сказать о ней того же, что о Христѣ, что она есть путь людямъ и животъ. Хотя она и породила Христа, но не она искупила своею кровью міръ: этой силы ни она и никто другой не могъ имѣть кромѣ того, кто былъ вмѣстѣ и истиннымъ Богомъ и истиннымъ человѣкомъ. Будучи Матерью Христа, она болѣе другихъ святыхъ содѣйствовала спасенію людей и потому достойна большаго прославленія, чѣмъ другіе святые, но силы даровать спасеніе людямъ не имѣетъ.

XXXIII.

Трудно перечислить все то, что говорятъ апостолы антихриста о святыхъ, заставляя людей оказывать имъ почести, подобающія лишь одному Творцу. Такое поклоненіе святымъ есть идолослуженіе. Іудеи не посвящали праздниковъ ни одному творенію, никому не возжигали свѣчъ и не постились ни въ чью честь, какъ только въ честь Бога, что они дѣлаютъ и теперь, повинуясь заповѣди Божіей. Христіане всѣ почести и службы, которыми должны были бы чествовать Бога, воздаютъ Его твореніямъ, хотя это небесныя и прославленныя творенія. Человѣку легче оскорбить величіе Божіе при помощи такихъ твореній, чѣмъ какихъ—нибудь низкихъ: послѣднія не обнаруживаютъ къ нему пріязни, между тѣмъ какъ первыя сулятъ ему милосердіе и спасеніе, и вотъ если онъ боится, что Богъ за многіе его грѣхи предастъ его мукамъ ада, онъ не надѣется на просьбу, обращенную прямо къ Богу, а потому проситъ святыхъ о ходатайствѣ предъ Нимъ, словно предъ грознымъ королемъ угорскимъ. При господствѣ такихъ лжеученій истинному христіанину остается только держаться вѣры, которая учитъ при всѣхъ тажкихъ искуи-

таніяхъ, которыя могутъ предстоять человѣку въ жизни, обращаться не къ святымъ, а къ одному Богу. Кто соблюдаетъ эту заповѣдь, тотъ въ годины бѣдствій найдетъ себѣ упокоеніе въ вѣрѣ, а кто нарушитъ ее, тотъ уподобится мореплавателю безъ весла, который не можетъ уберечь себя отъ погибели, и будетъ съ одинаковою вѣрою обращаться и къ святымъ и къ колдунамъ, какъ это мы видимъ нынѣ: ходятъ въ Кіевъ къ Матери Божіей, а въ Темелинъ къ колдуну, къ Тынской Богородицѣ и св. Прокопу и къ сыщику (?); все равно, кто-бы ни облегчилъ: Богъ или чертъ.

XXXIV.

Говорятъ, что къ святымъ нужно обращаться съ молитвами за ихъ помощь и ходатайство; но мы должны держаться вѣры, которая учитъ, что такія молитвы могутъ быть обращены только къ Богу. Есть предметы земные, которые люди могутъ дарить или одолжать и которыхъ мѣсто другъ у друга просить, напр. топора, мѣшка, соли, хлѣба, одежды, денегъ и т. п.; съ такими взаимными одолженіями люди выражаютъ любовь другъ къ другу и исполняютъ заповѣдь Божію. Но молиться святымъ не то, что попросить у сосѣда мѣшка, сходить на рынокъ: тутъ идетъ о предметахъ неземныхъ, касающихся спасенія души, а это во власти одного Бога, слѣдовательно обращаться за этимъ къ святымъ значитъ нарушать заповѣдь Божію. Кромѣ того, побуждая молиться святымъ, апостолы антихриста слишкомъ принижаютъ людей, выставляя ихъ злыми и великими грѣшниками, которыхъ молитвы не будутъ услышаны Богомъ, съ другой стороны Богъ представляется слишкомъ гнѣвнымъ. И такъ одно заблужденіе влечетъ за собою другое: Богъ приравнивается къ грозному земному королю, а святые къ бургграфамъ или маршалкамъ, которые, принявъ отъ просителей даръ, могутъ укротить своимъ ходатайствомъ гнѣвъ короля.

XXXV.

Евангеліе прямо указываетъ, къ кому должна быть обращена молитва· Господу Богу твоему поклонишися и тому единому послужиши, сказалъ Христосъ дьяволу (Мат. IV, 10). Богъ создавъ человѣка, одинъ хочетъ имѣть надъ нимъ высшую власть, хочетъ отъ него любви и молитвы и одинъ можетъ исполнить желанія человѣка, ибо одинъ знаетъ всѣ тайны его сердца. Онъ самъ лучше знаетъ, когда и кому можетъ сдѣлать добро, чѣмъ человѣкъ, которому Онъ творитъ добро. Иной разъ и святые молятся о томъ, что имъ кажется благомъ, а Богъ не внемлетъ ихъ молитвѣ, ибо вѣдаетъ, что кажущееся человѣку благо не есть благо.

XXXVI.

Молитвы, обращенныя къ святымъ, не могутъ быть приняты ими и потому, что исполнены лицемѣрія, потому что люди, молящіеся святымъ, въ то-же время гнѣвятъ Бога тяжкими грѣхами. Наконецъ нигдѣ въ св. писаніи нельзя указать примѣра, чтобы святые, даже находясь на землѣ, гдѣ они имѣли меньшее знаніе о Богѣ, принимали отъ людей божескія

почести. Такъ ап. Петръ поднялъ Корнилія, когда тотъ упалъ къ ногамъ его; Павелъ и Варнава не допустили жертвоприношенія, которое хотѣли совершить въ ихъ честь; въ апокалипсисѣ, когда ап. Іоаннъ палъ предъ ангеломъ, тотъ запретилъ ему дѣлать это въ другой разъ. Но заставляя молиться святымъ, апостолы антихриста утверждаютъ въ то-же время, что молитва должна быть обращена къ одному Богу. Вотъ какъ они разсуждаютъ: Мы вѣримъ на основаніи св. писанія и признаемъ, что святые на небесахъ помогаютъ вѣрнымъ христіанамъ на землѣ своими просьбами, и христіане могутъ желать отъ нихъ помощи и просить ихъ о ходатайствѣ, не вознося однако на святыхъ того почитанія, какое подобаетъ лишь Богу, но чествуя ихъ въ мѣру, на сколько это прилично по отношенію къ святымъ. О мудрые люди! Какъ вы славно подтыкались, бредя въ большой грязи! Попробовали бы научить вѣтеръ, чтобы онъ въ мѣру дулъ и лачугъ не валилъ. Вы хотите, чтобы святыхъ просили въ мѣру, какъ будто вредъ большой будетъ, если ихъ станутъ очень или сердечно просить. Вѣдь, чтобы имѣть въ нихъ помощниковъ и ходатаевъ, нужно усердно просить ихъ чтобы они видѣли, какъ велико и искреннее желаніе, а начнешь просить вяло, сонно, такъ они скажутъ: Что вы, лицемѣры, насмѣхаетесь надъ нами, шутите съ нами! И всѣ эти рѣчи, какъ утверждаютъ апостолы антихриста, основаны на св. писаніи. Но Христосъ не учитъ ни чему такому, что причинило бы вредъ человѣку, если онъ переступитъ мѣру; напротивъ, Онъ хочетъ, чтобы люди все, чему Онъ учитъ, творили безъ сомнѣнія, безъ боязни, отъ чистаго сердца, съ полнымъ желаніемъ и рвеніемъ.

XXXVII.

Между тѣмъ сами великіе ученые, требующіе, чтобы святымъ молились въ мѣру, переступаютъ эту мѣру, молитвы, посты, праздники, обѣдни обѣты, добровольныя лишенія—все это подобаетъ дѣлать въ честь одного лишь Бога. Когда бываетъ большое торжество въ церквахъ, какъ не въ праздники святыхъ? Какой нибудь монахъ, прослывшій святымъ, чествуется больше чѣмъ Святое Воскресенье. Вся эта честь, оказываемая святымъ, и приличная скорѣе свѣтскому императору, уничтожила истинное благопочитаніе, котораго хочетъ Богъ отъ людей, и которое состоитъ не въ музыкѣ и пѣсняхъ, а должно исходить изъ души человѣческой.

XXXVIII.

При всѣхъ этихъ заблужденіяхъ относительно молитвъ къ святымъ мы должны твердо держаться вѣры апостольской. Ап. Іаковъ говоритъ: Аще же кто отъ васъ лишенъ есть премудрости, да проситъ отъ дающаго Бога всѣмъ нелицепріемнѣ и непоношающаго, и дастся ему. Да проситъ же вѣрою, ничто же сумняся и т. д. (Іак. I. 5—6). Эти слова ясно указываютъ, что молитва должна быть обращена къ Богу и соединена съ вѣрою и надеждою; напротивъ молитвы, обращенныя не прямо къ Богу, а къ святымъ, заключаютъ уже въ себѣ сомнѣніе въ томъ, что будутъ услышаны Богомъ. Изъ евангелія видно, что грѣшники прямо обращались къ

Богу, и Онъ исполнялъ ихъ просьбы. (Мытарь, Разбойникъ на крестѣ, жена Хананейская). Теперь же люди сами не знаютъ, кому молиться: то начнутъ молиться Богу, то Матери Божіей, то святымъ, то примутся за «Отче нашъ» то за «Вѣрую», то за «Богородицу» и все это на одномъ мѣстѣ и въ одну минуту; собравъ все въ одну кучу, сами не знаютъ, что лучше, Богъ или святые, «Богородица» или «Вѣрую».

XXXIX.

Пророки и апостолы сами не обращались за помощью къ святымъ и другихъ не побуждали къ этому. Подтвержденіе находимъ въ псалтырѣ, напр. Помощь моя отъ Господа, сотворшаго небо и землю (Пс. CXX), и въ др. мѣст.

XL.

Если бы молитвы святыхъ за грѣшниковъ были услышаны Богомъ, то онѣ безъ сомнѣнія содѣйствовали бы исправленію грѣшниковъ, а такъ какъ людей, молящихся святымъ полонъ свѣтъ, то на землѣ не было бы больше грѣшниковъ. Однако мы видимъ, что тѣ кто больше всего служатъ святымъ, остаются по прежнему грѣшниками, слѣдовательно или молитвы святыхъ не доходятъ до Бога или этихъ молитвъ не существуетъ. Кромѣ того, говоря о милосердіи святыхъ къ людямъ, ученые не могутъ утверждать, что милосердіе святыхъ предшествуетъ милосердію Божію. Напротивъ, Богъ есть безмѣрная благодать, благость же святыхъ имѣетъ мѣру и получена ими отъ Него; точно также любовь Бога къ грѣшнымъ больше чѣмъ любовь святыхъ, именно потому, что Онъ безмѣрное благо. Слѣдовательно и поэтому нѣтъ надобности обращаться къ святымъ.

XLI.

Далѣе, изъ св. писанія мы знаемъ, что святые не ходатайствуютъ предъ Богомъ за тѣхъ, кто подвергся гнѣву Божію: если бы они поступали иначе, то шли бы противъ Бога и не были бы святыми.

XLII.

Такъ Богъ запретилъ пророку Іереміи молиться за людей, которые прогнѣвали его своими грѣхами.

XLIII.

Если я возстаю противъ ходатайства за людей предъ Богомъ, то это не потому, что считаю человѣка на столько святымъ, что нѣтъ надобности въ ходатайствѣ, а потому, что на эти ходатайства разсчитываютъ такіе люди,

Напротивъ погиннаго ходатайства, основаннаго на вѣрѣ, мы не отвергаемъ, а желаемъ. О такомъ ходатайствѣ говоритъ ап. Іоаннъ: Чадца моя, сія пишу вамъ, да не согрѣшаете, и аще кто согрѣшитъ, ходатая имамы ко Отцу, Іисуса Христа праведника. И той очищеніе есть о грѣхахъ нашихъ; не о нашихъ же точію, но и о всего міра. (I Іоанъ II, 1—2). Всѣ люди согрѣшили, одинъ Христосъ безъ грѣха и, будучи Богомъ и вмѣстѣ человѣкомъ, одинъ можетъ быть нашимъ ходатаемъ. Какъ и за кого Онъ ходатайствуетъ, видно изъ Его словъ: Азъ о сихъ молю, не о всемъ мірѣ молю, но о тѣхъ, ихъ же далъ еси имъ (Іоаннъ, XVII, 9). Слѣдовательно Онъ молится лишь за тѣхъ, кто презрѣли свѣтъ ради Него, увѣровали въ Него, приняли слова Его и пребыли въ Немъ до смерти.

XLIV.

Что я говорю здѣсь о ходатайствѣ Христовомъ, подтверждаютъ и нѣкоторые учители церкви, напр. св. Григорій Великій.

XLV.

Также и св. Августинъ, объясняя приведенныя слова отъ Іоанна, признаетъ ходатаемъ одного Христа и объясняетъ, что разногласіе въ людяхъ по этому вопросу возникло отъ гордости нѣкоторыхъ, которые говорили про себя: Мы праведники, мы оправдываемъ грѣшниковъ, мы просимъ, мы упрашиваемъ. Изъ этихъ словъ св. Августина видно, что размноженіе ходатаевъ возникло въ то время, когда появились монашескіе сброды, которые хвастались и лгали другъ передъ другомъ, говоря: Мы праведники, мы очищаемъ нечистыхъ, мы оправдываемъ грѣшныхъ, мы просимъ, мы упрашиваемъ. И люди, слыша эту похвальбу, стали обращаться къ нимъ за ходатайствомъ, а если собственное ходатайство монаховъ приносило имъ мало денегъ, то они указывали людямъ на разныхъ святыхъ, какъ на болѣе сильныхъ ходатаевъ.

XLVI.

Такъ какъ этотъ учитель весьма разумно заключаетъ изъ словъ ап. Іоанна, что онъ не присвоивалъ себѣ права ходатайства, признавая себя грѣшнымъ, то этимъ самымъ онъ дастъ знать, что ни апостолы ни другіе праведники также не брали на себя ходатайство, признавая единымъ ходатаемъ предъ Богомъ І. Христа. Иначе вѣра, данная Христомъ, была бы напрасна, если бы апостолы или иные святые присвоили бы ее себѣ, какъ напрасна она теперь стараніемъ антихриста, который при ея помощи откармливаетъ себѣ чрево.

XLVII.

И мистръ Протива по поводу ходатайства предъ Богомъ говоритъ: Поклоняться подобаетъ Христу и нѣтъ надобности прибѣгать къ святымъ для сношенія съ нимъ, и безуменъ тотъ, кто сталъ бы искать другаго ходатая. Въ первоначальной церкви молитва была обращена къ

Христу, и тогда церковь болѣе преуспѣвала и росла во всемъ добромъ, чѣмъ теперь. Далѣе, основываютъ ходатайство святыхъ на томъ, будто они, находясь на небѣ и не имѣя тѣла, пріобрѣли большую благодать, чѣмъ здѣсь на землѣ и потому еще болѣе заботятся о благѣ грѣшниковъ. Но святые на небѣ не имѣютъ уже того, что имѣли здѣсь, и, наоборотъ, здѣсь не имѣли того, что имѣютъ тамъ, слѣдовательно тамъ они не могутъ уже творить добрыхъ дѣлъ, которыми они могли бы заслужить спасеніе себѣ и быть полезнымъ другимъ. Мѣсто и время заслуги здѣсь (на землѣ), тамъ же ожидаетъ только возмездіе. Поэтому ап. Петръ зная, что по смерти не будетъ уже имѣть возможности наставлять своихъ учениковъ во всемъ добромъ, обратился къ нимъ съ такими словами: Праведно мню, донелѣже есмь въ семъ тѣлеси возставляти васъ воспоминаніемъ, вѣдый, яко скоро есть отложеніе тѣлесе моего, якоже и Господь нашъ Іисусъ Христосъ сказа мнѣ. Потщуся же и всегда имѣти васъ по моемъ исходѣ память о сихъ творити (II Петр. I, 13—15). Правда, что святые на небѣ возжжены большею любовью къ Богу, чѣмъ здѣсь на землѣ, будучи присущи Ему; но наслаждаясь полнымъ блаженствомъ и находясь въ состояніи, далекомъ отъ того, въ которомъ они были здѣсь, они уже не имѣютъ нужды творить добрыхъ дѣлъ на благо себѣ и другимъ, опочиваютъ отъ всѣхъ трудовъ, заботъ и земныхъ привязанностей.

XLVIII.

Наконецъ говорятъ о святыхъ, что они, пребывая въ небесной радости, не могутъ не желать намъ добраго. На это можно замѣтить слѣдующее: На что нѣтъ въ св. писаніи прямыхъ указаній и что составляетъ божественную тайну, того не подобаетъ ни слишкомъ утверждать, ни слишкомъ отвергать, и если у святыхъ есть болѣе или менѣе добрыхъ желаній по отношенію къ намъ, за это мы можемъ только прославить Бога. Но странно дѣлать изъ того законъ, который должно признать за вѣру. Когда ап. Павелъ былъ восхищенъ до третьяго неба, онъ не зналъ, о самомъ себѣ, былъ ли онъ въ тѣлѣ или нѣтъ: Богъ вѣсть (II Кор. XII). Какъ же бы онъ могъ допытаться тамъ о желаніяхъ святыхъ?

XLIX.

Многіе говорятъ о насъ, что мы порицаемъ святыхъ и ни во что ихъ не ставимъ и что живущимъ здѣсь, на землѣ, людямъ нѣтъ отъ нихъ никакой пользы и помощи. Это ложь. Напротивъ, основываясь на вѣрѣ, мы признаемъ ихъ сонаслѣдниками будущаго блага, вѣримъ въ пользу и помощь которую Богъ опредѣлилъ имъ, приносить пребывающимъ здѣсь праведникамъ и за это мы благодаримъ Бога. Но безъ благодати Божіей святые не могутъ быть намъ полезны. Мы признаемъ, что говорится въ символѣ вѣры: Вѣрую въ общеніе святыхъ. При разумномъ пониманіи слова эти означаютъ, что никакимъ средствомъ нельзя ближе стать къ святымъ, достойнѣе почтить ихъ и имѣть отъ нихъ помощь, какъ общеніемъ съ ними въ добродѣтеляхъ, ибо слова эти не предназначены для одного исповѣданія ихъ устами, а должны исполняться на самомъ дѣлѣ.

I.

Прежде всего въ символѣ говорится: Вѣрую въ духа святаго, святую соборную церковь, а потомъ уже: Вѣрую въ общеніе святыхъ, ибо Духъ святый производитъ это общеніе или товарищество святыхъ, т. е. соединеніе членовъ въ духовное тѣло Христово и соединеніе этого тѣла съ главою его, Христомъ, посредствомъ вѣры и любви. Это тѣло начинается первымъ святымъ, Авелемъ, и кончается послѣднимъ святымъ, который народится передъ Страшнымъ судомъ. Всѣхъ этихъ святыхъ мы называемъ церковью святою, невѣстою Христовою или таинственнымъ тѣломъ духовнымъ, котораго глава есть Христосъ, которое всю свою духовную мощъ и жизнь беретъ изъ этой главы Христа. Слѣд. и каждый праведникъ, составляющій членъ этого тѣла, почерпаетъ мощь и жизнь съ той же главы. Общеніе святыхъ, сколько ихъ ни будетъ, заключается въ томъ, что всѣ они получатъ возмездіе за свои добрыя дѣла, и каждый будетъ имѣть долю въ вѣчной радости и славѣ, заслуженныхъ всѣми другими. Въ этомъ и состоитъ и та помощь, которой мы можемъ ожидать отъ святыхъ, и ничѣмъ нельзя ихъ лучше почтить какъ добрыми дѣлами, чтобы и о томъ вмѣстѣ вкушать общую радость.

II.

Къ такому именно общенію святыхъ относятся слова I. Христа: Возведите очи ваши и видите нивы, яко плавы суть къ жатвѣ уже. И жняй мзду пріемлетъ, и собираетъ плодъ въ животъ вѣчный, да и сѣяй вкупѣ радуется и жняй (Іоан. IV, 35—36). Тутъ Христосъ дѣлаетъ различіе между работниками: одинъ сѣетъ, другой жнетъ, третій собираетъ въ житницу, а за столъ садятся всѣ вмѣстѣ. То же самое и относительно духовныхъ трудовъ: усиліе каждаго трудящагося въ Бозѣ, послужитъ къ радости всѣмъ святымъ. Общеніе святыхъ не только будетъ, но есть и теперь; однако кто самъ не святъ, тотъ будетъ отвергнутъ отъ участія въ томъ благѣ, которымъ обладаютъ и будутъ обладать святые. А святъ только тотъ, кто не имѣетъ смертнаго грѣха, а смертнаго грѣха можетъ не имѣть лишь тотъ, кто по истинѣ будетъ пребывать въ вѣрѣ въ Сына Божія и исполнять Его заповѣди, любя ближнихъ и даже враговъ, какъ самого себя. А кто нарушаетъ Его заповѣди, тому не помогутъ ни храмы, ни алтари въ честь святыхъ, ни посты, ни молитвы, ни праздники, ни пожертвованія, ни колокольной звонъ: все это для святыхъ будетъ имѣть такую же цѣну, какъ если бы кто имъ въ лице плевалъ. Святыхъ можно чтить только самимъ собою, слѣдуя ихъ дѣламъ, которыя служатъ для насъ примѣромъ и почерпая наставленіе къ святой жизни изъ ихъ писаній. Но люди этого не понимаютъ и разумѣютъ подъ церковью какъ ихъ учатъ духовенство антихриста, тѣлесное соединеніе папы съ кардиналами и другими прелатами, или иначе духовенство-очи, паны-руки, а мужики-ноги, и устроеніе этого тѣла состоитъ въ томъ, чтобы одни дрались, другіе молились, а третьи работали, чтобы двое ненасытныхъ обжоръ ѣздили на мужикахъ и изъ ихъ пота и страданій извлекали себѣ удовольствіе. Вотъ что антихристъ называетъ святою церковью.

REPLIKA

PROTI

MIKULÁŠI BISKUPCI TÁBORSKÉMU.

(KAPITOLA PRWNIE).

Poniewadż me pozdrawenie a prořenie hoře g(es)t padlo w to- 1[a]
bie, nežt bych zgewnie lal, gizt geho necham; ale to řku, że ze treho gedno naypodobnieyři ſwe myſli včinil ſy, když ſy ani powolil ani ſe ginak pomſtil, gedine aby toho pohaniel yako blaznowſtwie z nenawiſti ſkladaneho na tie; nebo ſnaze g(es)t tobie vwinniti mie nez ſameho ſe. A poniewadz to, że ſem tebe pozdrawil a proſyl, aby trpieliwie přiyal to, cot ſem pſal a we zle ſobie toho neobracel, geſt takez, yako Gidařowo a Ioabowo pozdrawenie a iako katowo prořenie, tot čigi na ſwem ſwiedomi, żet nedoſahne te miery bohda. Nebo Ioab miel g(es)t ſloženu w umyſle nenawiſt, aby pozdrawuge nebo libage Amazu mečem protekl geho, a tak geſti w ſkutku včinil. Ale iat ſem nevčinil ani pomyſlil ani geſti na me ſrdce weřlo, abych tie mečem protekl, anebo co nelibeho tobie pożadal tak iako ſwemu životu. Gidaš nenawiſtnie w umyſle położiw, aby Krysta zradil, a pogem zaſtup odiencow ſkrze polibenie gim Krysta w ruce zradil. Ale ia ſem tobie to|ho nevčinil 1[b]
ani pomyſlil ani geſt to na me ſrdce wſtupilo. Kath penieze bera za to, geřto ſtina nebo wieſy, proſy člowieka, kterehož ſtina, aby gemu odpuſtil. Ale ya ſem ani peniez wzal za to ani ſem toho včinil ani pomyſlil ani g(es)t to wſtupilo v me ſrdce, anit na tie meče ktereho oſtřim, anit kterymi lidmi hrozym; gedinet ſem na liſtu napſal wieda to, żet niekteři hrozye. Neniet nepodobne ani piſmu odporne mezy křeſtiany w takowe wiecy proſyti geden druheho, aby treſktanie neb napomenutie twrde trpieliwie přiyal, nebuře ſe proto ſ hniewy, a zaſe se mſtie, a tak ſobie

w zle obracuge. A poniewadż ſe geſt tobie nezdalo podobne ani tomu powoliti tak ani za dobre p(ři)gieti, negſy te proſby nic ſkoden, a při swem ostaw; nebo ſy ſe pomſtil hanienim ſe na to obratiw a pokoynie ſy nepřiyal.

CAPI(TOLA) DRUHA.

Potom geſto dieś, że by ſe prwe ſmrti nadal, neż bych ia y ſ ginymi z nas tak lſtiwie na tobie dobywal tiech wſech piſem k tomu koncy, ktery giż geſt zgewen, opiet toho nebylo geſt v mem ſrdcy, bych p(ro)to lſtiwie ſ tebu v přiezen wſel, abych tie progda y
2ª pisem na | tobie dobuda, potom powſtal iako nep(ři)etel p(ro)ti tobie. P(ro)tož pomni ſe dobře na tom, żet ſem ani počatka ia w te přiezni ſ tebu včinil, ale ty; a ia yako y dnes newiem, proč ſy ty to včinil. Nynie mnim, tři leta tomu gſu, yakż ſta byla ſ kniezem Lukaſem v Wodnianech, a tu ſta po mie poſlala, a tu ſta mne tazala, ſediece na brazy rybnične, co ia ſlyſim o was, kterak wy drziete o tielu Kryſtowu. A iat ſem řekl, że ſlyſim, ano prawie gedni, ze dobře drżiete a druzy, że zlie drzite. A tys řekl, żes proti tomu nikdy nebyl a że to drzis prawie podle čtenie, a żes miel tu żadoſt y pracy o to, aby odlucil od te ſwatoſti rozomy křiwe a od lidi zamyſlene. A mnoho o to řeči bylo tu. A kdyz ſy tak mluwil, mnie ſe geſti to dobře libilo. Potom po dluhem času opiet sy po mie poſlal, abych přiſel k wam. Tu ſy opiet w tyz rozum mnohe řeči mluwil o też wiecy, ty wieś v koho a ſ kym. A ty řeči tak, yakoż ſte ge mluwili ke mnie, libili ſu ſe mnie. A tiech ſem pożadal, aby mi ge napſal, ne toho myſle, abych tie zradil gimi anebo ſe proti tobie zdwihl, dobuda toho na tobie, ale chtie ſobie k uzitku přiwesti yako wierne navčenie; neboť
2ᵇ ſem | o ničemż nic newiediel ſproſtnie, dokawadż ſem ginych twych piſem nemiel a prawie gich neroztykal, kterychzto ne wſech sem ya na tobie dobywal. Ale kdyz ſy k nam přiſel, dal ſy nam gedno ſam od ſebe, a gina ſu mi dana od tiech, geſto ſu ſ tebu yako

ċeled w towařiſtwi byli, twu ruku pſanc. P(ro)tož nižadnu lſti bohda ya, ani kto z naſich, piſem nižadnych ncdobywali ſme na tobie. Ale kdyz ſem w twych piſmiech ginak nalezl, nez ſy ty mnie nayprwe wyznal, toť mi ſe geſt zdalo pomluwiti o to proſtie tak, iakoz ta piſma okazugi na ruozno rozdielnie, y nemohlo to byti. I popſal ſem ty wiecy tak, iakoz ſem ya mohl rozomieti podle wiery. A ty mi p(ři)dawaš, zet ſem křiwdu vċinil promieniw piſma twa, zugimaw niekterych a druhym přidawage, a z niekterych gine rozomy tahna, geſto gich twa piſma ani twe řeċi nemluwie. Tohot ſem w myſli nemiel, at bych kteru řeċ tvu tak zmienil, abych gi w giny rozom vwedl, než ona gey prwotnie w ſobie ma. Ale na tom rozomu nižadnemu nemož překazyti, ktož hledi k umyſlu te řeċi neb gine, nebo přida gi ſlow, tiem | zewniegi 8[a] vmyſl řeċi mož byti anebo w kratċiech ſlowiech tyž rozum mož oſtati; ale w giny rozum řeċ obratiti anebo brati z nie, což ona nemluwi, tot geſt křiwda piſmu každemu. P(ro)tožt miel ſem to na myſli chtie pſati, at bych waſe piſma napřed polozil tak, iako ſte wy ſwu ruku popſali; a hledic k tomu, o ċemt mluwi, držimt to, žet mienie piſma twa y Niemcowa, o ċemt mnoho rozdielow ſem y tam ċinie, ſamotnie zegmena wykladagice, co kterak ma rozomieno byti. P(ro)tož ia hledie, kterak wy ſami ſwa piſma wykladate ſ pilnoſti, za giſtu wiec mam, ze to geſti vmyſl waš w řeċi, k niemuž tahnete řeċi; nebo wykladanie řeċij rozdielnie w ſtrany geſt, zgewenic vmyſla k ċemu tahne. A což ſte tak zgewnie ſwych vmyſlow w řeċi oznamili, k tomut ſem zřel. A tohot bych wam nerad přewratil w gine rozomy.

CAP(ITOLA) TŘETIE.

Opiet iakoz dies, žet bych na tom křiwdu vċinil řka na tie, že držiš to, že Kryſtus tiem tielem, kterym geſti wſtupil na ncbeſa, nikdiez po ſwem wſtupeni na zemi nebyl, a že tiem tielem poſwatnym a bytnym w ſwatosti chleba a wina nenie; a o prwniem, geſto| dieš, že na tie křiwie wedu to, by Kryſtus po ſwem na nebeſa 8[b]

wſtupenim nikdież na zemi nebyl, o tom mnoho dowodow twu ruku pſanych we dwu traktatu twu mam, ale tuto gedine niekteru řeč položim. Nayprwe yakož dieš, že nenie nikdiez Kryſtus zde na zemi ſ nami po ſwem na nebeſſa wſtupenim podſtatnie, oſobnie, bytnie a tieleſtnie w tom tiele a w te welikoſti, w ktere a w kterake wſtal g(es)t z mrtwych a na nebeſſa wſtupil, ano na to appostole hledie, ačkoliwiek tyz Kryſtus g(es)t zde na zemi s ſwymi ſyny a dcerami duchownie ſkrze ſlowo, prawdu, moc, mudroſt a ſwietlo, ſkrze ducha swateho, ſkrze wieru, laſku a miloſt. Tatot ſlowa wſecka twu ruku pſana gſu.

Opiet na ginem miestie dieš též take, yakoz rozomieno ma byti, gelikozto k tomu y o tielu oſlawenem giz Kryſtowu, žet geſti na gednom zwlaſtiem mieſtie oſobnie, tieleſtnie, bytnie a podſtatnie tiem tielem přirozenym, kterymž geſti na nebeſa wſtupil, a neniet ſpolkem w geden čas tak wſudy. Tat ſu ſlowa pſana twu ruku, a mezy mnohymi dowody k tomu rozomu přiwodiš S° Au-
4ª guſtyna, geſto die: do|kudz ſe ſwiet neſkona, dotud g(es)t ſwrchu na nebi pan. Ale wſak take ſ nami zde geſt prawda panie; nebo to tielo, w niemz geſti z mrtwych wſtal, na gednom mieſtie byti ſe vkazuge. Tot řeč toho ſwateho. Ay kterak tento ſwaty ſgednawage ſe ſ řečmi božimi napřed pſanymi prawi, ze Krystus, rozomieg oſobnie a podſtatnie, bydli na hoře w nebi, a ze nikdy tak nestupi, dokudz ſe ſwiet nedokona! Tot su wſecka ſlowa twu ruku pſana, p(ro)tož tot ſe giž zgewnie ted vypiſuge a ſlowy twymi gmenuge, ze Kryſtus nenie ſ nami nikdiez zde na zemi po ſwem na nebeſa wſtupeni podſtatnie, oſobnie, bytnie a tieleſtnie, a že tiem tielem podſtatnym a bytnym gedine mieſto drži w nebi, a ze tiem tielem bytnym a podſtatnym nenie pogednu na mieſtech mnohych od ſebe wzdalenych, a ze tiem tielem nesſtupi do ſudneho dne, a že tiemito čtirmi ſlowy oſahuge ſe Kryſtus tak, kterak geſt w oſobie tieleſtne, y kterak by mohl byti rozomem w bytne podſtatie, kdyz ſe die oſobnie, tieleſtnie, podſtatnie a bytnie, a tak
4ᵇ že nenie ſ nami zde nikdiez na zemi ani tieleſtnie, ani kte|rak ginak bytnie a podſtatnie; a tak rozdielnie pokladaš, že nenie Kry-

ſtus ſ nami nikdież zde na zemi po ſwem na nebeſa wſtupenim podſtatnie, oſobie bytnie a tieleſtnie, a tak nižadnu z wlaſtnoſti toho tiela, kteraž geſt bytna a podſtatna. A druhe, že geſt Kryſtus zde na zemi s ſwymi ſyny a dcerami duchownie ſkrze ſlowo ſwe, prawdu, moc, mudroſt a ſkrze gine dary ducha ſwateho. P(ro)tož, nechceſli zapierati ſwych řeči, to maš w ſlowiech ſwu ruku pſanych, geſtot na tie naze a zgewnie to mluwie, žet nenie nikdiez na zemi zde Kryſtus tielem ſwym podſtatnym a bytnym.

ČTWRTA KAPI(TOLA).

Druhe, geſto mi za křiwe přidawaš, že bych ia tobie bezprawnie přidal to, že Kryſtus tiem tielem bytnym a podſtatnym w ſwatoſti chleba a wina nenie, tot opiet ukazi twymi ſlowy wlaſtnimi, ač gich nezapřiš. A že ſy ty poſtihl wſecky lidi w tom, kterak oblaſtie gini a gini držie nebo rozomiegi o tom, kterak geſt ta ſwatoſt tielo Kryſtowo bytne; a že trogi gſu geſto rozdielnie držie o tiele Kryſtowie bytnem na oltaři, gedni gſu, o nichž dieš:
že držie, že by Kryſtus w tom rozomu ten chleb ſwym|tielem na- 5ª
zwal, že by wiece nezoſtana chleb w ſwem přirozeni wſecken w tielo Kryſtowo ſe zmienil; a ti řku, že by tu bieloſt chleba diwnie mocy bozſku bez podſtaty chleba ſtala; a tak geſt držal y dodnes drži koſtel a obecnie kniezſtwo ge(h)o zpiewagice: neniet chleb, ale geſtit boh; a tak tomu chlebu yako bohu ſe modle, — a tiech za prawe nemaš, což oni tak držie o tielu Kryſtowu bytnem, že ſe chleb w nie mieni. O druhych dieš: gini ſproſtnie zapieragi ſlow Kryſtowych warugice poyčiti, by ten chleb, kteryž widie, kterym obyčegem byl tielem Kryſtowym. P(ro)tož ſu zgewnie řiekali: ne to, což widiš, geſt tielo Kryſtowo, ale to, coz geſt w tom, mieniece, že by tielo Kryſtowo bylo tu w tom chlebu tieleſtnie, mieſtnie ſ rozdielenim ſwych vdow tak, iako w nebi na prawicy otce ſedi, tak aby pod zpoſobem toho chleba tu ginde bylo vkazati hlawu geho,

ginde nos, a tak gine vdy, w tom ſmyſlu zpiewagice w one pieſni: tuť ſu wiecy poſwatne ſ koſtmi, ſwlaſſy, s żilami. P(ro)tož gemu tu w tom chlebu klaniegi ſe tuż poċtiwoſti, kteruż ſe gemu klaniegi w nebi. A ten rozom zamietaś nepogċuge, by tak tielo Kryſtovo|
5ᵇ tieleſtnie ſ rozdielenim vdow bylo w ſwatoſti, a dieś: tito wſ̓ickni napřed řeċeni neprawie ſmyſle o gedeni tiela Kryſtowa, přieliś hrubie. Třeti ſu, geſ̓to drżie, że tielo Kryſtowo podſtatne a bytne g(es)t w ſwatoſti oltařni, aċ ne tieleſtnie a hmotnie, alę w duchowni zwlaſ̓tnosti neċitedlne. A proti tomu ty mnohe dowody ċinis, nepoyċuge takoweho duchowenſtwie tielu Kryſtowu, o kteremż prawie twogi protiwnicy, yakoż w teto řeċi gim odpieraś řka, z kterežto řeċi znamo g(es)t, że ztoho slowa swateho Pawla nemohu protiwnicy naſ̓i toho, ċehoż chtie doweſti, że by Kryſtus p(ro)to, że podle sweho tiela ma byt duchowni, byl p(ro)to duch podobny otcy a w tom rowny angelu neb duſ̓i; neb angel a duſ̓e gſut puzye duchowe, ale tielo Kryſtowo, aċkoliwiek geſt duchownie, wſ̓ak nenie duch. A opiet ginde dieś, nebo kterak koliwiek Kryſtus vmřell zproſtien g(es)t od zakona tiela, a wſtaw z mrtwych w nowem żiwotie ſlozil g(es)t ſmrtedlnoſt a nesmrtedlnoſt oblekl; a tak o ginych wiecech, ktere geſt přiyal; awſ̓ak prawe tielo geho ċlo-
6ᵃ wieċie zoſtawa pod tuż we|likoſti: tež koſti y tiz wſickni vdowe, aċ giż oſlaweni. A w tiech řeċech pogċugeś Kryſtowu tielu niektereho duchowenſtwie, ale ſ tiem gemu zoſtawa prawe tielo hmotne, ċitedlne dotykanie koſti, y maſſo mage takeż, yako y prwe, gedine że giż neſmrtedlne a oſlawene. Ale nepoyċigeś tomu tielu Kryſtowu takeho duchowenſtwie yako bozſtwie, ni takeho iako angelu, ani takeho yako duſ̓i, geſ̓to ſu duchowe puzy. A poniewadz Kryſtus tiem tielem hmotnym, kterym ſedi na prawicy mocy boži, nenie w ſwatosti chlebne na oltaři, a toho duchowenſtwie yako boh, angel a duſ̓e w ſwem tiele nema, owſ̓em tiem w ſwatoſti oltaře nenie, ċehozt nenie. A tak ani tieleſtnie ani duchownie podſtatnym a bytnym tielem nenie w ſwatoſti podle twych dowodow, aċ gich nebudeś zapierati; nebos potkal kazdy rozum lidſky, ktery magi o tom, a odporu uċinil ſy kazdemu tak, yako bludu welikemu.

CAPITOLA PATA.

Giz pak nayzwlaſtniegi može byti poznan twog vmyſl nebo
rozom pri tom, kdyz přistupaš k ſlowu Kryſtowu a dieliš na rozno
řeči | y rozomy, mluwie na obie ſtranie, y o chlebu y o tielu bytnem 6b
Kryſtowu, a mezy ginu řeči dieš: A mam za to, že z tiech při tom
rozomiech wſecka nezřiezena poklona w te nebo před tu ſwatoſti
Kryſtowy geſt wynikla, ze točiz wieřie, by Kryſtus tieleſtnie, mie-
ſtnie rozdielenim ſwych tieleſtnych vdow w te ſwatoſti byl, tak
yako na prawicy otce ſedi, newaziece mnohych piſem, z nichžto
křeſtian wieřiti ma, že tak Kryſtus odſel g(es)t od nas. A nenie tak
nikdiež w zemi neb na zemi po ſwem na nebeſſa wſtupeni aniz do
ſkonani ſwieta bude. Aniz take prawie zřie k teto Kryſtowie řeči,
kdez neřekl geſt: tuto, točiž w chlebu geſt tielo me. Ani geſt řekl:
tuto, točiž w kalichu nebo v winie geſt krew ma. Ale řekl g(es)t: Tot,
točiž chleb, g(es)t tielo me; a tot, točiz wino w kalichu, g(es)t krew ma.
Kterezto řeči doktorowe nepilnie zřiece, vmieſyli su nam bez zalo-
ženie ten rozum: Tu nebo w tom nebo pod tiem, a weli|ky ſu zma- 7a
tek a neſnazy tiem vcinili. Tot wſecka ſlowa ta pſana ſu twu ruku,
w nichz nayprwe dieš, že pro ty zle rozomy lidſke wynikla g(es)t
Kryſtowi poklona před ſwatoſti nezřiezena. P(ro)to zet wieřie, že
g(es)t w ni Kryſtus tieleſtnie a mieſtem přitomnym, an giž tak nenie
nikdiez na zemi po ſwe(m) na nebeſa wſtupeni. A poniewadz g(es)t ne-
zřiezena poklona w lidech, p(ro)to že ſe tak tieleſtnie domniewagi
Kryſta w ſwatoſti. Takež by muſyla byti nezriezena poklona w
lidech, p(ro)to že se tak tieleſtnie do(m)niewagi Kryſta w ſwatoſti.
Takež by muſyla byti nezřiezena poklona, ktož by tu w ſwatoſti
wieřil Kryſta byti prawy(m) tielem bytnym w duchowni zwlaſtnoſti.
Ale poniewadž g(es)t to dowedeno, že nenie nikdiež zde na zemi
Kryſtus ſwu oſobu tieleſtnie, mieſtnie, podſtatnie a bytnie, tehdy
nikakz nenie ani w tieleſtne zwlaſtnoſti ani w duchowni, kdyz nenie
podſtatnie a bytnie nikdiež, tehdy ani w ſwatoſti, nebo ſwatoſt
zde na | zemi geſt. A kdyžt nenie ſwu bytnu podſtatu w ſwatoſti, 7b

tehdy mož řečeno byti: P(ro)to že tomu wieřie lide, že Kryſtus g(es)t bytnym tielem w ſwatoſti, wynikla g(es)t nezřiezena poklona Kryſtu w ſwatoſti, an tu nenie. A geſtli p(ro)to poklona nezřiezena tiech lidi, tehdy prwe nezriezena wiera gich g(es)t, že tu wieřie bytnie tielo Kryſtowo; nebot pro gine ten konec klanienie nenie nezřiezeny, gedine ze g(es)t prwe nezřiezene a nep(ra)we wieřiti tomu, že g(es)t bytnie tielem ſwym w ſwatoſti a p(ro)tož se ruſſi ta poctiwoſt Kryſtu w ſwatoſti, že geho tu nenie ani tieleſtnie, ani mieſtnie, ani podſtatnie, ani bytnie, yakoz to vkazugi dalſie řeči, ze ti lide, geſto wieřie, že Kryſtus g(es)t bytnie ſwy(m) tielem w ſwatoſti, ze ti toho nečinie z poznanie ani z wiery ſlowa bozieho, ale z ſwe ſlepoty, ze nezřie prawie k teto řeci Kryſtowie, kdez neřekl g(es)t: Tutot g(es)t w chlebie tielo me, tutot g(es)t v winie krew ma. A poniewadz g(es)t on neřekl, by tu w chlebu geho tielo bylo a v winie krew geho, tehdy ten, ktoz tomu wieři, že g(es)t w chlebu tielo geho a v winie
8ª krew | geho, giž ſam od ſebe kromie navčenie ſlowa Kryſtowa wieři tomu, a tak ſobie zamyſle blud drze to, což nenie. Ale ktoz prohleda k ſlowu Kryſtowu, že neřekl g(es)t: w tom chlebu, w tom winie, y nedrži toho, by w chlebu geho tielo bylo, ten se zprawuge ſlowem boziem a žři prawie k ſlowo(m) Kryſtowym. Ale doktorowe k te řeči Kryſtowie nepilnie zřiece, vmieſyli su nam bez založenie ten rozo(m): tu nebo w to(m), anebo pod tiem, a weliky su zmatek a neſnazy tiem vcinili. A poniewadz to držeti a řecy, ze w chlebu g(es)t tielo Kryſtowo, geſt z ſlepoty doktorſke, geſto gſu prawie a pilnie nezřeli k řeci Kryſtowie, gedine ſami od ſebe bez založenie wiery vmieſyli ſu ten rozom w lidi, a tiem rozome(m) zmatek a neſnazy vwedli, tehdyt g(es)t giz zgewno z twych řeči wlaſtnich ſlow znamo g(es)t, w čem oſtawagi slowa Kryſtowa za wieru lidu. Jakoz dalſi twa řeč vkazuge, geſto dieš: P(ro)tož gini bliže a pilniegie zřiece k řecem Kryſtowym, k ſkutku a vſtanoweni ge(h)o, ačkoli poyčugi a držie, ze Kryſtus ten chleb, ktery wzem a lamage dal ſwym uče-
8ᵇ dlniko(m), nazywa tielem ſwym, ktere g(es)t | za nas zrazeno, ale ne w rozomu prwnich. A potom dieš: Tito řku, ze w takowemž rozomu Kryſtus chleb poſwatny tielem ſwym nazywa, w kterakem rozomu

nazwana geſt ſkala ona, z niez ſynowe Izrahelſti pili ſu, Kryſtus a Jan Eliaſ́em, tociz že ten chleb znamenawa tielo Kryſtowo, ktere geſti za nas zraze(n)o. Tak tociz že to, což w ſwem prirozeni oſtawa chleb tieleſtny, ačkoli giž ſkrze ſlowo bozie powyſ́enie geſt tielo Kryſtowo v podobenſtwi, tociz že znamenawa tielo Kryſtowo za nas obietowa(n)e.

CAPI(TOL)A ſ́EſTA.

Ta wſ́ecka ſlo(w)a gſu popſana twu ruku dobrowolnie bez podtrženie k tomu vmyſlu, ktery g(es)t w tobie byl, wykladage w nich wſ́ecky ſtrany y rozomy lidſke y Kryſtowy, kterak kteři lide rozomiegi tiem ſlowom Kryſtowym; a že doktorowe ſ ginym lidem držiece a řkuce, že w chlebu poſwatnem geſt bytne tielo Kryſtowo, bludnie podle ſwe(h)o oſlepenie to činie, ano toho neřekl Kryſtus; ale že gini lide blizce a pilnie žřie k řeči Kryſ́towie, a ti držie a znagi rozom Kryſtow w tom ſlowu, geſto die: | Tot geſt 9ª
tielo me. A takowy g(es)t rozom Kryſtow w tom ſlowu: Iakož ona ſkala bieſ́e Kryſtus, p(ro)to že znamenala Kryſta; takez Kryſtus nazwal chleb tielem ſwym v podobenſtwi, že ma znamenati geho tielo za nas obietowane. A poniewadž g(es)t bludne kromie ſlowa bozieho řecy, ze w chlebu geſt bytne ge(h)o tielo, a prawy rozom geſt Kryſtow řecy, ze nazywal chleb k znameni tielem ſwym, kterak to tielo, geſto geho nenie w te ſwatoſti, geſ́to to tielo bytne g(es)t wiec te ſwatoſti. A kdyz to tielo ſedi w nebi na prawicy boži, a ſwatoſt zde na zemi, dalekot g(es)t mieſtem rozdielena ſwatoſt od wiecy znamenane te ſwatoſti. P(ro)tož nerod řekati proti ſwiedomi ſwemu a p(ro)ti ſwemu pilnemu wykladani dluze a ſ́iroce, byt tobie křiwda včinie(n)a byla ode(m)ne, že bych ia takowe rozomy tahl z tweho piſma, ana toho neprawie. Ale tot ted diem, ktere ſem o tom rozomy pſal, žes ty ge ſam prwe welmi zgewnie wypſal, rozlične rozdiely w nich činie, že by nayhlupieyſ́i člowiek, ktery čiſti vmie, mohl tie(m) rozdielom rozomieti, poniewadž oblaſtie diele

9[b] vkazugeś, | kto a kterak prawie drži ſlowa Kryſtowa o tom, a kto a kterak neprawie. Opiet tyto řeči twe, geſto dieś, že dwogieho modloſluženie při tom mame ſe warowati: gednoho, gimžto niekteři modle ſe tomu chlebu poſwatnemu yakzto gednobytnemu tielu Kryſtowu; druheho modloſluženie mame ſe při tom warowati, gimžto ſe modle mnozy nevpriemo tomu chlebu poſwatnemu. Ale gine wiecy, kte(re)z ſobie bez založenie a bez piſma ſami ſmyſlugi nebo řku yako chtiece rotu papezowu z prwnieho bludu tresktati, že tomu chlebu poſwatnemu nemagi ſe yako bohu klanieti, ale Kryſtu w niem; a odpierage tomu dluhu a mnohu řeči dieś: k tomu odpowiedagice dieme, ze počatek pobluzenie tiech pochodi z toho, že nepilnie one řeči Kryſtowy wazie, kdež geſt neřekl, chleb wzem: Tutot g(es)t tielo me, ale řekl g(es)t: Tot g(es)t tielo me. Tot gſu wſecko řeči twe a welmi zgewne, kterymiz řečmi nazywaś druhe modloſluženie tiech lidi, geſto drzie, že w ſwatoſti oltařnie g(es)t Kryſtus tielem ſwym bytnie. A že počatek gich bludu pochodi z toho, že nepilnie
10[a] wazie řeči Kryſtowy, že g(es)t | neřekl: Tuto w chlebu g(es)t tielo me, ale iako nerozomni ſlowom Kryſtowym, a ſlepi ſami od ſebe ſmyſlugi ſobie ten blud a wedu ſe gim w modloſluženie. P(ro)tož twet g(es)t pſanie, twe dluhe wykladanie, dobrowolnie ſy wyložil na gewo to, cožt geſti w twem ſrdcy bylo. Atbychom čtuce twa mnoha wykladanie mohli tobie tak vrozomieti, yakoz ty ſam žadaś, atby rozomieno bylo, k čemu tahne twog vmyſl w tiech piſmiech, yakož wyznawaś, že p(ro)to dal nam piſmo, abycho(m) gemu vrozomieli. A o toto zwlaſtie nižadnu ſme tie lſti neoklamali, z niehož tuto řeč wynimam, o dwogim modloſluženie, nebo ſy ge ſam dobrowolnie k nam přineſl a ia o tom nic newiediel. Aniz take te, zakterużt ſem tebe proſyl, pode lſti ſem gie proſyl, nebo tak ſem ia malo wiediel w tu chwili o tiechto wiecech, kterežt odpiſugi, jakot malo wie(m), co nynie papež w Rimie čini. A když ſem takowych wiecy newiediel, ani gim rozomiel, tehdy beze lſti ſproſtnie dobreho žadage proſyl ſem tebe za nie. A tot ſem po dluhem čaſu čta ſrozomiel o tomto, že toho pilnie dowodiś, aby rozomieno bylo, ze

g(es)t neřekl Kryſtus: Tu | tot w chlebu geſt tielo me, ale řekl 10b
chlebu: Tot geſt tielo me, a ten chleb nazwal v podobenſtwi tielem ſwym. A tak z tweho navčenie to giz mam, że nenie bytnie tielo Kryſtowo w chlebu poſwatnem, y z twych zwlaſtnich ſlow, ktera gſy mluwil ke mnie ſwymi vſty dobrowolnie. A ia tebe ani proſym, aniz nutim, ani kteru lſti gich na tobie dobywam. A to w komoře ſwe mezy lože(m) a mezy pulpitem, a ia ſedim před tebu na lawicy. Tus mluwil, że nenie tielo Kryſtowo bytnie w ſwatoſti; nebo kdyby tu w ſwatoſti bylo, aniz by nam co p(ro)ſpielo. A tohos potwrdil rka, że S. Ambrož a s. Auguſtyn to prawie, że tielo Kryſtowo, ſa bytnie w ſwatoſti, nic by nam neproſpielo. A tot g(es)t giž welmie nahe, geſtot zakryti geho nemoz; netoliko ze nenie w ſwatoſti tiela geho bytnie, a że by to giz tak bylo, ale nic by nam neproſpielo. P(ro)tož neřiekay, bycht kriwie takowe rozomy tahl z twych piſe(m); nebo o čemt mnoho twa piſma welmi zgewnie rozo(m)nie wykladagi, o tom geſtie zgewniegi twa vſta dobrowolnie, bez prinucenie gſta wyznala.

CAPI(TOLA) VII.

Take o te řeči, geſto dieš, zet bych | křiwie to přidal, by ty 11a
miloſti, pochazegicye od tiela Kryſtowa, nazywal tielem podſtatnym geho, ty řeči, kteret ſe o miloſtech mluwie, nebo ode mne ſu pſany, wynialt ſem ge z piſma knieze Jana žatecſkeho, kterež ſe počina: Poniewadz duch prawdy přewelmi ſe protiwi lži. A tot ſem p(ro)to včinil, nebo kdyz ſem přiſel, tehdy oba y ſkniezem Korandu chtiela ſta mie vwi(n)niti tiem, od niekoho ſlyſewſe, że bych take ia haniel toho knieze Jana; a kdyz sem řekl wam, że newiem, bych tak před kym haniel geho, tehdy ſta mi welmi chwalila ziwot geho y piſmo, a z tohot ſem ſrozomiel, że ſte gedne wole y rozomow w tiech piſmiech; a take y z tohot ſem ſrozomiel, że řiedky rozom g(es)t w geho piſmie, bycht geho w twem piſmie nenalezl, gedinie ze w ſlowiech niektera promiena mož byti v waſich

písmiech. P(ro)tož twog rozom tobie y gemu počitam za geden; neboť wiem, by geho nedržal, nepostawil by se o nieho, ani by chwalil ge(h)o písma, ni žiwota. Ale že on zgewnie na mnohych miestech mluwi o milosti, ze gest Krystus přitomen, dawage milosti hodnym, kdyz gedie a pigi swatosti, a to zgewnie wyklada, ze nenie
11ᵇ tielem bytnym | w swatosti: p(ro)toz kdyz ty mi tak mnohymi dowody vkaže a za blud modlosslužebny polozie ten rozom, kto die nebo drzi, že Krystus tielem swym bytnym gest w swatosti oltaře, a wyznage mi to vsty, že tu nenie ge(h)o tiela bytne(h)o w swatosti, a že by tu bylo p(ři)to(m)nie w swatosti to tielo bytne, nic by nam neprospielo. Giżt ginak nemohu řecy, gedine tak, ze ty nedržiš toho; a netoliko sam nedržiš, ale potupugeš na ginych, gesto držie, že Krystus g(es)t tiele(m) bytnym w swatosti, ten rozu(m) řka: že g(es)t to druhe modlosluženie tiech, gesto ge(m)u wieřie, a chtie tu poctiwost činiti Krystowi. A kdyz ty, zwieda do mne, že ia w to(m) nepřigimam tweho navčenie, pogdes ke (m)nie s tuto řeči, ze Kristus gest přito(m)nie w swatosti swym prawym tielem: tak sy mluwil ke (m)nie mnohymi řečmi, yako sem v was byl poslednie. P(ro)toz ia hledie k twym prwnym dowodom, a k twemu wyznani prwniemu, teto poslednie řeči twe prigimam ginak, gedine že rka: gest prito(m)ne prawe tielo geho w swatosti, mieniš yako kniez Ja(n), ze milosti přitomen g(es)t Krystus tiem dawage ge, kteriz ge die
12ᵃ swatosti. Pakli | se toho rozomu odpieraš, tehdy mluwie ke mnie takowa slowa, že Krystus gest přitomnie swym swatym tielem w swatosti, gedine mne dobywaš tiemi slowy, nedržc pod nimi ani tiela Krystowa bytneho, ani tiech milosti giz powiedienych; nebo kterak by ty mi ta slowa w prawdie mohl mluwiti, že Krystus swym prawym podstatnym tielem gest w swatosti přitomnie, wieda ze mnoho lidi gest, gesto od tebe y od ginych magice navčenie, tupie to yako blud; wšak by prwe musyl odwesti to navčenie w tiech, a musylby to dowody odwolati, nebo řecy mnie, abych toho nemiel za prawe, gestos položil druhe modlosluženie na tiech lidech, kteřiz wieřie a drzie, že Krystus gest bytnym tielem w swatosti přitomnie, a činie gemu tu poklonu. A tak tepruw bych

wiediel, że możeš giz w prawdie mnie y ginemu to mluwiti, že geſt přito(m)nie tielo prawe, podſtatne Kryſtowo w ſwatoſti. Ale nynie, poloziw tolik dowodow proti tomu a daw mi ge, y chčeš mi to mluwiti, proti čemus mi piſma dal, a geſtie za newieru mi to přičitati, žet ſe(m) iako leſtny včinil, a iat twe řeči položiw, toliko ſem gim odpieral. P(ro)tož tot wzdy řku, když dowody činiš o tom, ze Kryſtus|po ſwem na nebeſſa wſtupeni nenie nikdiež zde 12b
na zemi swu oſobu, tieleſtnie, mieſtnie, podſtatnie a bytuie, a že geſti to druhe modloſluženie tiech, kteřiž wieřie a drzie, že Kryſtus tielem bytnym geſt w ſwatoſti, a tu gemu poklonu činie, a toho bludu počatek beru z toho, že nepilnie zřie k řeči Kryſtowie, kdežto geſt neřekl: Tutot w chlebu g(es)t tielo me. A tak ti bludie a modloſluhy ſu to držiece. Tehdy giz nemožeš nic v prawdie toho mluwiti, byt tielo Kryſtowo bylo w ſwatoſti p(ři)tomnie, a niektere miloſti toho tiela; ani možeš v prawdie kdy řecy: Kryſtus geſt w ſwatoſti prawie, a přito(m)nie, nebo nenie Kryſtus nižadna wiec gina, gedine prawy Boh a prawy člowiek, geden Kryſtus. A když nenie prawym tielem bytnym w ſwatoſti, tehdy nenie Kryſtus w ni, ani ktera moc geho duchownie, gedine toliko yako w ginem ſtwořeni obecnim. P(ro)tož což wy o ni diete, a kterak ſ ni ſtanete před lidem, tot geſt wſecko cyzie kromie wiery; nebo kdyzt geſt od nie odlučeno naſimi dowody to, proč g(es)t ta ſwatoſt vſtawena, tehdy, kdyz gi budete oh|razeti nebo lepſiti, 13a
nic ſe k ni neprihodi ani gi ſluſie yako mrtwemu odiew kraſny, ale ſpieſet to bude, kdyzt gegie moc nebude ſ ni; tehdyt y ſama potupnie padne, iakožto očitie widime po hřiechu.

CAPITOLA OſMA TUTO ſE PIſE.

Getſiet y to diem, když tak welmi ſahaš na mie tiem o ſwych rozomiech y o ſlowiech, žet bych přidawal tobie niektera ſlowa ne twa, a z twych ſlow bral rozomy mrtwe: gednot g(es)t, žet ſe(m)

giż powiediel, żet k ſlowo(m) toliko nemoż zřieno byti, ać gich vgme nebo přida, anebo ginak ge promieni, kdyz tiem nemieni rozomu tiech ſlow zkazyti, nebo tyz rozu(m) oſtawa w kratſich nebo w delſich ſlowiech, a mož ſtati y pod ginymi ſlowy tyż rozom. Ale rozomu, kteryz ſam zgewnie mnohu řeči wykladaš, nemienilt ſem z umyſla promieniti. Opiet iakożt ſem giz powiediel, żet ſem mnohe řeči wynial z piſma knieze Jana żatecſkeho, wida, że geho piſmo chwalis, a wida, że waſe piſma w geden rozu(m) tahnu, p(ro)tož tiem ſmielegi takez geho řeč y twu ſem poſtawil a mluwil ſem ke wſem wam: Bratřie kniežie! anebo tato waſe piſma pra-
13b wie mienie tie, y druheho, y wſecky ktož ſ| wami ty rozomy držie; geſtie y toto die(m) o tiech ſlowiech, z nichž mie wi(n)niš, żet ſem gich vial, přidal anebo zmienil niektera: negſy ty lepſi nez pan Geziš, ſwrchowana prawda, a on miew prawdu w ſobie nepečuge o to, kto ge(m)u ſlowa zmieni. P(ro)tož toho, co geſt zgewnie kazal mezy mnohymi zaſtupy: nechce ſam Biſkupowi k tazani odpowiedati, ale die: co mne tiežeš? otiež tiech, ktozt ſu ſlyſeli, ay onit wiedie, cot ſem mluwil; weli ſweho včenie hledati w cele obcy a nebogi ſe toho, by gemu ſlowa promienili, nebo mu gich vgeli. A kdyz ty, na geho mieſtie ſtoge, vciš mnohe, proč bych ia podle te řeci Kryſtowy netazal tiech, kteři ſe od tebe včie, o twem včeni, y okazde(m) o ginem kniezy, abych poznal twe včenie w tiech, nehledage twych ſlow toliko. A proč bych ia neſlyſel tiech, kteřiz ſe od tebe včie, a prigduce ke (m)nie prawie mie učenie twa, tak iakoz ſu ſe od tebe navcili, a noſie piſmo s ſebu twu ruku pſane; a kterak tobie y twym piſmom rozomiegi, geſto ge vciš, to mi prawie. P(ro)toz k tomu zriece, dalekot od ſlow bude, kdyz ſe
14a včenie, yako wiera sſtalaa w niekom nalezne. A ty mie v|ſty na ſlowie chceš potupiti, żet ſem ge promienil. A opiet pan Gezis lidi duchowni nevpřemne, geſto gine wedu, nazywa faleſnymi p(ro)roky a přikazuge Appoſtolom y wſi obcy křeſtianſke, aby ſe pilnie oſtřiehali od nich, a die, że w owčiem ruſſe budu a wnitř wlcie hltawi, a po gich owocy poznate ge. Opiet tu pan Ge-

ziš nezawazuge obce křeſtia(n)ſke, by k wam knieżim tak zřela podle ſlow waſich, aż byſte wy gim řekli: zlit ſme, nepoſluchayte nas, newieřte nam; ale na ſkutky weli hledieti, a znati ge po tiech. Nebo kteři kdy takowi lide, geſto ſu od Boha wedli lid ſkrze modly, ſkrze čary, anebo ginak zkřiwugice ceſty bozie w lidu, řekli ſu lidu: myt zlie wedem? ale wzdy ſkrze ſladke řeči, a żehnanie ſwodili ſu ſrdce nevinnych. P(ro)toz die Kryſtus, że gich zloſt wlčie wnitř lezi, geſto g(es)t welmi tayna lidu, a nevmiegi rozomieti gi. Ale wſak ſkutkowe a proſpiechowe gich zgewni mohu byti lidu, aby nedbagice toliko na gich ſlowa, gimiz ſe ozdobugi yako ruche(m) poctiwym, hledieli, co ſe rodie z gich obcowanie, a co ſe rodi w lidu z gich včenie: roſtulit cepowe, palice, a hromazdienie zaſtupow a ſtrogenie wogen, potomt ma | lid 14[b]
znati, zet ſu takowi wlnobitie morſke, gi(m)zto buře temnoſti ſchowana geſt na wieky. Takeż ia chcy ſe mieti ke wſem knieżim y k wam, abych netoliko k ſlowo(m) waſim hlediel, co wy o ſobie wyznawate, abych na tom přeſtal, ale k owocy waſich ſkutkow, co z was roſte w obycegich, a co w lidech z waſeho včenie. A kdyz widim, ano ſ wami gednoſtayne rozomy drżie, a waſe piſma noſie, taket hledim, kam ſ tiem včenim tahnu, a coť mluwie o ſwatoſti i o ginych wiecech. A was nazywagi iako ſwietlo w to(m) včeni. A takowe wiecy gſut owoce waſe, geſto po nich mohu znati was, y vmyſly waſe, tak mnoho iako z toho, coz ſ pilnoſti piſice wykladate, chtiece, aby wa(m) rozomieno bylo; nebo obcowanie waſe zgewne wzni, yako truba, a towařiſtwie ſworne, ſ mnohymi w piſmiech y w rozomiech, ſ knieżimi y ſ ginymi lidmi. A včenie waſe, geſto ſe rozlewa we (m)nohe, lepe was oznamuge, k čemu tahnete, a co roſte z tiech, geſto waſe včenie drżie, nez ktera ſlowce, zwlaſtie, gimiz mie chces vwi(n)niti, żet ſem ge zmienil, nebo gich vyal. Ani neż ta ſlowa, kterymi wy ſwiedecſtwie o ſobie wydawate | nechtiece, by o was mimo ta ſlowa 15[a]
co drżano bylo neb řečeno.

CAPI(TOLA) DEWATA.

Bratřie knieżie, z dawna dobru p(ři)ezen y ſwolenie o mnohe wiecy wiery naſie miel ſem ſ wami. Ale o ſwatoſti oltarni, a o gegie prawdie nic, ač bych chtiel tu wzdy přiezen vsty k uſtom ſ wami o to ſtale rozmluwiti, yakoz ſluſie na křeſtiany. Ale widim, żet nemohu, nebo wy ſe (m)nu o to proſtie nechcete mluwiti, ač ſte mi o tom piſma proſteho a zgewneho rozomu dali, a wyznali ſte mi chtiece tomu, abych rozomiel gi(m) podle waſe(h)o vmyſla. P(ro)tož co tuto činim, protot činim, żet o to mluwiti ſ wami nemohu, tak yakozt bych chtiel. P(ro)to nechtie wzdy přiezni ſtare ruſiti, ač mi to bude mocy oſtati, a że to widim, że nechcete ode mne ſuzeni byti ſkrze ſwiedecſtwie cyzych vst, ač dawno mnohych z prahy, ſ tabora y od ginud waſie ſtrany, ſwiedecſtwie p(ři)ſlo g(eſ)t ke (m)nie o was. P(ro)tož proſym was trpieliwie, přigmiete ode(m)ne ſlo(w)o vſt waſich, nebo pſanie ruku waſich, y toho, gemuž ſwiedecſtwie wy dali ſte, że prwni a ſwietleyſi w rozomu y w ſwatoſti ziwota byl g(eſ)t nez wy; a powod pře
15[b] waſie, gehoz pſanie takto ſe pocina: Poniewadz duch | prawdy přewelmit lzi nenawidi, tohot wezmu w tež rownoſti yako waſi ruku, nebo ſem pilnie přehledal, ze welmie ſtwornym rozomem wieřiete w tu při, a k tiem waſim rozomom řku, coż mocy budu. A że gedno znamenite położeuie g(eſ)t v waſich piſmiech: O čtiřech bytech nebo zwlaſtnoſtech Kryſtowych, kterež rozdielnie ginde a ginde ma byt mocny, iako pan w nebi y w zemi, moha zkazyti nebo vſtawiti w nebi y w zemi, coz chce, a gſa wſudy we wſem mocy ſwu ſwobodnu a panſku yako kral w ſwem kralowſtwi. Giny byt nebo zwlaſtnoſt ma Kryſtus zde na zemi: duchowni ſ ſwatymi a w ſwatych. A to rozličnie ſkrze ducha ſwateho ſkrze wieru, laſku, miloſt, ſkrze ſlowo bozie, prawdu, moc a mudroſt a ſwietlo ſwe branie gich, a ſpomahage gim duche(m) ſwym hoynie obohacuge a we wſem dobrem rozplozuge. Treti byt nebo zwlaſtnoſt Kryſtowa geſt podſtatny byt geho tiela

ſpogeny z bozſtwim. A tiem bytem tiela ſweho podle dowodu mnohych piſem wſtupil geſt na nebeſa podſtatnie, bytnie a tieleſtnie, w tom tiele a w te welikoſti, w ktere a w kterakem wſtal geſt z mrtwych, | a tiem tielem nesſtupi az do ſudneho 16
dne, ani tiem tielem geſt kde na zemi, ani geſti tielem tiem w ſwatoſti chleba a wina, gedine w nebi, iako die S. Auguſtyn: dokud ſe ſwiet neſkona, dotud g(es)t ſwrchu na nebi pan. Anebo to tielo, w niemż g(eſ)t z mrtwych wſtal, na gednom mieſtie byti ukazuge, ale p(ra)wda geho wſudy rozlita g(eſ)t. O to(m)to bytu podſtatnem, tieleſtne(m) a oſobnem zwlaſtniegi o ginem dowodite, że po ſwe(m) na nebeſſa wſtupeni do ſudneho dne nesſtupi na niżadny oltař, by pak S. Petr mſi ſlużil, a że tiem tielem nikdież na zemi nenie, ani w ſwatoſti chleba a wina. Geſtie wiece vkazugete, że tielo Kryſtowo podſtatne a bytne nenie, ani bywa w ſwatoſti chleba a wina, přidawagice modloſlużenie tiem, ktoż tomu wieřiece chtie ſe Kryſtowi w ſwatoſti modliti, takowi gine vćenie bez zalozenie a bez piſma ſami ſobie ſmyſlugi rkuce, że ne tomu chlebu, ale Kryſtowi w niem modlime ſe. P(ro)toz k to(m)v odpowiedagice dieme, że pobluzenie tiech pochodi z toho, ze nepilnic one řeci Kryſtowy wazie, kdez g(eſ)t neřekl chleb wzem: Tutot g(eſ)t w chlebu tielo me, ani g(eſ)t řekl: Tutot g(eſ)t v winie w kalichu krew ma. A tu|to řeći zamietate přitomne bytie tiela 16b
Kryſtowa podſtatneho a bytne(h)o w ſwatoſti oltařni, yako wnowie blud zamyſleny bez założenie a bez piſma. A tiem bludem ſami ſobie zamyſlenym, ze w też modloſluzenie wpadagi, iako cierkew papeżowa, o nież wy diete, ze chlebu widomemu iako bohu modli ſe. Opiet gine położenie cinite řkuce o tiech, geſto wieřie, że w ſwatoſti oltaře g(eſ)t bytnie tielo Kryſtowo, że ſu neſtatećne nebo male wiery nemohuce wieriti tomu, aby mohl Kryſtus miloſti a dary ſwym wiernym dawati, gedine leć přito(m)nie a bytnie w ſwatoſti bude. Ale ti ſu welike wiery, geſto drzie a wieřie, ze negſa w ſwatoſti, ale w nebi mieſtem, dawa na zemi hoyne dary ſwym. A ti z ſwe welike wiery ſu hodni chwaly od Kryſta, iako Centu(r)io řka: Pane negſemt hoden, aby wſel pod

ſtřechu mu, ale tam daleko gſa řcy ſlowem, a budet zdraw ſluha mog. Ale prwni yako kralik z maloſti wiery hodni ſu treſtktanie od Kryſta, geſto nechtie wieřiti ginak, lečby gim domow w ſwatoſt přiſel, yako kralik. Opiet gine položenie včinili ſte na to,
17ª aby | nedomniewal ſe nižadny toho, by tielo Kryſtowo bytnie w ſwatoſti přitomno bylo, aby kniežie, geſto magi přiſluhowati w tom lidu, neřiekali tiechto ſlow: poſwiecugi nebo připrawugi tielo Kryſto(w)o, noſym nebo zdwiham, anebo gdu ſ tielem Kryſtowym, a lid aby neřiekal kniezy: day mi tielo Kryſtowo a geho krew, aby lid z takeho mluwenie nedomniewal ſe toho, by chlleb gednobytnie byl tielo Kryſtowo, ani toho aby ſe domniewal, by tiem tielem bytnym, kterym ſedi w nebi na prawicy otce, byl w ſwatoſti chleba a wina. Toto konečnie vſty k uſima wyznali ſte mi, že nenie ani bywa tielo Kryſtowo bytnie w ſwatoſti, rkuce, že ač by bylo bytnie tielo Kryſtowo w ſwatoſti chleba a wina, nic by nam neproſpielo, nebo vžitku nepřineſlo, ſa bytnie w ſwatoſti, řkuce, že ačby bylo bytnie tielo Kryſtowo w ſwatoſti chleba a wina, nic by nam neproſpielo nebo vžitka nepřineſlo, gſa bytnie w ſwatoſti., a na to ſte mi dwa doktory ku potwrzeni ſwe řeči přiwedli: Swateho Auguſtyna a ſwate(h)o Ambrože, že by oni tak
17ᵇ drzeli, a wy od nich ſe to(m)u včili, | že by nam neproſpielo tielo Kryſtowo gſa bytnie w poſwatnem chlebu a winu. A w te dluhe řeci byti podſtatnem tiela Kryſtowa dwogi wiecy ſe dowodi od was, gedna že oſobnie, tieleſtnie, podſtatnie a bytnie ſedi na p(ra)wicy mocy bozi, druhe že nesſtupi na nižadny oltař do ſudneho dne, a že nebude na zemi ani w ſwatoſti tiem tielem bytnie.

CAPITOLA DEſATA.

Ctwrty byt nebo zwlaſtnoſt Kryſtowi ſe přičita, geſt poſwatny, kteružto zwlaſtnoſti g(eſ)t s ſwymi ſkrze oltarny pokrm a napog, a k te zwlaſtnoſti o ſwatoſti chleba a wina to o nich ma držano byti nebo rozomieno, geſt od was ſſiroce a rozo(m)nie wy-

pſano, nayprwe ſ pilnoſti oddielugice to, aby nebylo drzano ani rozomieno od lidu, by w chlebu poſwatnem bytnie tielo Kryſtowo bylo: diete, že doktorowe nepilnie zřiece k řeci Kryſtowie wymyſlili ſu na(m) bez založenie rozomu: Tu, neb w tom, nebo pod tiem; a tiem rozomem weliky zmatek a neſnazy včinili ſu. P(ro)toz wy k ſobie řeč obracugice diete, ale gim bliže, a pilniegie zřiece k řečem Kryſtowym, a k uſtanoweni ſkutku geho, ač koli pogčugi a držie, že Kryſtus ten chleb, kte|ry wzal, a lamage dal ſwym 18ᵃ
včedlnikom, nazywa tielem ſwym, ktere geſti za nas zrazeno, ale ne w rozomu prwnich. Potom diete o ſobie: tito řku, že w takowem rozomu Kryſtus chleb poſwatny tielem ſwym nazywa, [w kterakem rozomu Kryſtus chleb poſwatny tielem ſwym nazywa], w kterakem rozomu nazwana geſt ſkala ona Kryſtem, z niez ſu ſynowe Izrahelſti pili, a w kterem rozomu od Kryſta Jan nazwan geſt Eliaſem, tociz že ten chleb znamenawa tielo Kryſtowo, ktere geſti za nas zrazeno; tak ze což w ſwem prirozeni zoſtawa chleb tieleſtny, ač koli giž powyſeny ſkrze ſlowo bozie, geſt tielo Kryſtowo v podobenſtwi, ze znamenawa tielo Kryſtowo za nas obietowane. Opiet druha řeč geſt položena p(ro)tož rozu(m) křeſtianſky, totot geſt, že ten chleb g(eſ)t tielo Kryſtowo poſwatnie neb znamenanie; neb ten chleb a wino znamenawa, že tielo Kryſtowo, a geho krew, ge(n)z za nas na křizi trpieliwie obietowany gſu; ale nechtiece tolikež owſem wyznawati o tomto chlebu yako o ſkale one, geſto gdieſe za zidy w znameni zdaleka znamenagicy Kryſta buducieho. P(ro)toz diete, | ze ten poſwatny chleb geſt blizſie znamenie 18ᵇ
tiela Kryſtowa než ſkala, nebo beranek welikonočni, nebo ktere ſwatoſti; neb znamenie noweho zako(n)a přewyſugi znamenie zakona ſtareho, tak chleb bliž znamenawa tielo Kryſtowo než ſkala, nebo ſwatoſti zakona noweho, znamenagice Kryſta, magi ge(h)o niekterak prito(m)na, včaſtni gſuce geho ſkutkow. Opiet druha řeč položena geſt, že Kryſtus vwedl g(eſ)t tuto ſwatoſt w cierkew ſwatu po gedeni beranka welikonočnieho, kteryz bieſe puhe znamenie vmučenie Kryſtowa buducie(h)o, takez, abycho(m) my mieſto toho požiwali wietſieho znamenie na pamiet tehož vmučenie, giž minuleho, a tiem

ſe powyſuge te(n)to chleb nad ſkalu a nad beranka, że ona znamenie znamenala ſu buducie wiec daleko, a tato znamenie minulu wiec znamenagi, a wzdy nemohu wyſe polozena byti, gedine puha znamenie; aćby pak naybliże přićetl kto ge k umućeni Kryſtowu ćaſem nebo mieſtem, wzdy gedine gſu znamenagice ge kromie
19ᵃ ſebe daleko ćaſem a mieſtem; a chtielli by kto hledati vżitka | z vmućenie Kryſtowa ſkrze ta znamenie, muſy niekam daleko ſe obratiti od tiech znamenie, kde ona kromie ſebe znamenagi vżitek vmucenie Kryſtowa. Ale iakoz nechcete, by drżano nebo wieřeno bylo tielo Kryſtowo bytnie w ſwatoſti chleba, takeż nechcete, aby wieřeno bylo o kterych dařiech Kryſtowych w tom chlebu poſwatnem. P(ro)toz diete, że Kryſtus geſt hoyniegie a dokonalegi v wiernem ćlowieku, zpoſobuge duſi nebo rozom geho vmienim, mudroſti, radu, a wieru oſwiecuge geho, a woli, laſku, a nabożenſtwi(m) zapaluge móc geho horliwu k dobremu popuzuge, a proti zloſtem geho poſyluge. Ale tak byti nemoż w ſwatoſti, nebo chleb a wino tiechto darow nizadnym obyćegem nemoż pochopen byti. Ta řeć vkazuge, że Kryſtus tak dokonale geſt w ćlowieku wiernem ſkrze dary mnohe, że giz nemoż wiece potřebo(wa)ti ani geho kde gi(n)do hledati, nebo ſam w niem přebywage wſecko dobře diela w niem. Druhe ta řeć vkazuge, ze w ſwatoſti nenie Kryſtus tako-
19ᵇ wymi dary, aniz moż byti, p(ro)to że g(eſ)t wiec mrtwa. | A poniewadż ani dary ſwymi, ani tiele(m) ſwy m geſtit w chlebu Kryſtus, tehdy gedine puhe znamenie g(eſ)t, znamenage daleko od ſebe vmućenie Kryſtowo [nazwane]. A proto gemu mame řekati: Tielo Kryſtowo nazwane, a to podle waſeho poćtenie rozmieřene(h)o rozdielnie, kterež přidawate Kryſtowi w tiech powiedienych ćtiřech zwlaſtnoſtech, o kterychz diete, ze ſu ti lide přieliš hrubi, kteřiz nemohu ſrozomieti tiem ćtiřem zwlaſtnoſtem Kryſtowym pricteným, gi(m)z ſe nezda, by Kryſtus mohl kde ginu zwlaſtnoſti byti, kdez by nebyl bytem podſtatny(m) tiela ſweho. A neſrozomiegili tiem rozlićnym zwlaſtnoſtem Kryſtowym, podle nichzto ginak a ginak rozdielnie byti moż, negſu zpoſobeny k upoznani taynych wiecy ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy, a hlubokoſti piſma, giz tehdy

rozdielnie rozomiegice tiem čtiřem zwlaſtnoſtem, ktere ſe Kryſtowy přičitagi: kterak a w čem zalezi. Ač ſme prwe newiedieli taynych wiecy o ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy, ale giž y skrze waſe wypſanie zgewno g(eſ)t nam to tagemſtwie, ze ſu puha znamenie znamenagice daleko kromie ſebe minule vmučenie Kry-| 20[a]
ſtowo, a proto že znamenagi tak mdlie a dalece vmučenie Kryſtowo, riekate tomu byt Kryſtow, geſto nemož w prawdie řečen byti ſtien geho bytu, yakož y řeč waſe to zgewnie oznamuge v wykladani ſlow Kryſtowych, že g(eſ)t neřekl ſproſtnie: Tot g(eſ)t tielo me, ale pridal: kterez za was zrazeno bude. Ani geſt řekl ſproſtnie: Tot geſt kalich noweho ſwiedecſtwie w me krwi, ale přidal: kteraž za was mylita bude, dawage tie(m) na znamenie, že tyto ſwatoſti chleb a wino nemagi znamenati Kryſta, gelikožto giz na nebi kralugiecieho a oſlaweneho, ale toliko Kryſta, gelikožto bera(n)ka za nas obietowaneho, a konečnie za naſe hriechy vkřizowaneho. A z te waſie řeči zgewno geſt, že ty ſwatoſti chleb a wino nep(ři)ſluſegi k tomu, aby nynie Kryſta kralugicieho, ani kteru wiec geho znamenali, gedine daleko minule vmučenie geho.

KAPI(TULA) GEDENADſTA.

Ale toto wam diem, bratřie kniezie, že w teto wiecy nechcete zgewni nebo wdiečni byti; temeř bez mala ode wſech lidi oblepſugete to znamenie nahe, chraniece nahoty geho řečemi tiemi, kterez ſe mluwie o prawem, bytne(m) tielu Kryſtowu, a gduce k lidu
ſ nim pod | ſlowy žiweho chleba; a na druhu ſtranu geho tak po- 20[b]
nižugice, že nemož rozomieno byti, mali o niem držano byti to, že g(eſ)t w znameni tielo Kryſtowo. Awſak ſami to potupugete wnaſeti na to znamenie ty řeci, kterež ſluſegi k ziwemu chlebu, řkuce: piſma, kteražto toliko prilezie k chlebu žiwemu, nemagi mluwena byti o chlebu poſwatne(m), ponewadž chleb poſwatny nenie chleb žiwy, ani ma w ſobie chleba žiweho, gedine zname-

nawa mdle a z daleka od ſebe vmučenie Kryſtowo minule dawno. Tehda wy, geſto ſam puhy chleb poſwatny mate y mocy, oznamte proſtie lidu tiemi piſmy, kteraz ſamotnie o chlebu poſwatnem položena gſu, a yhned lid pozna, co wy činite, ten chleb puhy wyſtawugice a w usta gim gey kladuce; a ſchledate to, že wy gim budete tak lechcy w oči, yako gim to puhe znamenie lechko bude, a geſt y dnes tiem, kteriz wam rozomiegi w tom. Ale ze ſe toho bogiece, aby was nepoznali w tom, chraniete boha řečemi ſlawnymi ſ gedne ſtrany řkuce, že nema od nizadneho tak řečeno
21ª byti, že w ſwatoſti toliko tu niekteracy darowe ducho|wni tiela a krwe Kryſtowy p(ři)gimali by ſe; a že by nižadnym obyčegem wierni ſkrze ty widome ſwatoſti prawym tiele(m) Kryſtowym a krwi geho w duſe ſwe nekrmili ſe; a tak wiece než o dařiech tiela Kryſtowa, ale o ſamem tielu Kryſtowu, že ſe gic w ſwatoſti widome, ma držano byti a praweno podle teto řeci, tak yako by v prawdie tu w ſwatoſti bylo tielo geho. A druha řeč waſe yhned zpieti teto, kteraž die: nebo gedenie zewnitřnie tohoto chleba geſt gedenie tiela Kryſtowa w znameni. P(ro)tož tato gedenie vſtawiw Kryſtus, řekl g(es)t tyto wiecy: kolikrat budete činiti, na mu pamatku činte to. Nebo když by tato gedenie byla v p(ra)wdie a ne w znameni, tehdy Kryſtus byl by k niemu vſtawičnie zawazal na kazdu hodinu. Ale duchownie gedenie geſt upřiemo potřebne, o niemz Kryſtus die, že g(es)t geho gieſti w niem přebywati ſkrze wieru; die tato řeč, že nenie to gedinie v p(ra)wdie, gedine w znameni; ale prawe gedenie tiela Kryſtowa g(es)t přebywanie ſkrze wieru w Kryſtu, a to geſt gedenie wzdy ſ clowiekem bez toho znamenie. P(ro)toz tato řeč onu prwni wyp(ra)zdnuge, geſto mluwi,
21ᵇ že vwidome ſwatoſti kr|mi ſe duſe prawym tielem Kryſtowym, a netoliko tu řeč wyprazdni, ale y tu ſwatoſt, w niez ſe diege gedenie w znameni bez prawdy. Nebo poniewadz duchownie gedenie upřiemo potřebne člowieku g(es)t, přebywanie w Kryſtu ſkrze wieru, a člowiek ma vſtawične w Kryſta wieřiti na každu hodinu, to wzdy doma ma, což vpřemo prawe a potřebne geſt k geho ſpaſeni, coby ten člo(wie)k was kniezi daleko chodil hledat p(ro) to

gedenie w znameni bez prawdy? A kdyz g(es)t bez prawdy, Tehdy g(es)t lež nevzitečna. P(ro)toz, Bratřie kniežie, pohledayte pifma k tie(m)to řečem wafim, a vkazte gim ceftu wieru Kryftowu, geftot fu fobie odporne a wyprazdnugi prawe a wierne vftawenie Kryftowo, gefto g(es)t v prawe(m) vzitku lidem wiernym polože°.

CAPI(TOLA) DWANADfTA.

Opiet gine položenie včinili fte k zwelebeni fwatofti y Kryfta w fwatofti řkuce, že křeftiane mohu flufnie netoliko Kryftu w fwatofti, ale take y fame fwatofti tiela a krwe geho modliti fe a klanieti nizfim modlenim, kdyz myfli a zadofti fwrchu, kdez Kryftus geft, na prawicy boži tam vftrni. Ta řeč podle prwnich flow vkazuge, že Kryftus zi|wy chleb geft w fwatofti, a že křeftiane mohu 22ª flufnie gemu w fwatofti modliti fe, y fame fwatofti nizfim modlenim. A opiet tomu odpora fe čini, že křeftiane podle zakona božieho negfu dlužni modliti fe Kryftu w fwatofti, modliti fe y same fwatofti nizfim modlenim, kterez na sameho boha flufie, toliko tak w nebi na prawicy bozi magi fe gemu modliti. To geft diwne a neflychane navčenię křeftianom wynefeno. A kto kdy tak miernie vmiel geft w to modlenie vhoditi, aby fe warowal modlenie takoweho Kryftu w fwatofti, ktere na fameho boha flufie, a tu fe gemu modlil nizfim modlenim, ale zadofti aby fe obratil nahoru, kdez on fedi na prawicy bozi. Tuto w fwatofti ma byti gemu modlenie nizke bez zadofti. Mily, flychalili fte v pifmie kde, aby co v prawdie mielo řečeno byti modlenie, aby f nim žadoft nemiela ftati? A mieloli by takowe modlenie k Kryftowi obraceno byti? Bud to w fwatofti nebo ginde, wfak nevflyfi toho modlenie bež žadofti, ani ktereho gineho, gedine to modlenie Kriftus vflyfi, kterez na fameho bo(h)a flufie. A geftli Kryftus w fwatofti, | tehdy 22ᵇ flufie na nieho prawe bozfke modlenie; pakli geho tu nenie, tehdy ani nižfie bez žadofti, ani wyffie modlenie nema gemu tu činieno byti, ani od wiernych lidi co gineho ma drzano neb nazy-

wano byti. Ale ze wy nieco Kryſtem nazywate, geſto nenie Kryſtus; a nieco modlenim, geſto nenie modlenie; nebo kdyz nahoru do nebes welice żadoſt k niemu tam obratiti, tehdy geho nenie tuto; nebo gedine ſwatoſt znamenawa vmučenie Kryſtowo minule. A p(ro)to řecy, że g(es)t w ſwatoſti, nemoż to v prawdie mluweno byti, gedi(n)e geſt ohraditi ſe tiemi řečmi před lidmi, geſto ſe zdagi w ſlowiech nieco, ale owſem w ſobie ſu mrtwe a prawdy nizadne nemagi. Nebo takoweho ſkladanie řeči wymyſlenych a ſobie odpornych nemożete niżadnym piſmem okazati, aby co Kryſtem nazwali, geſto nenie Kryſtus, a położili gemu tu modlenie bez żadoſti a bude ſobie rowne. Iakoz Kryſtus, takaz gemu mod-
23ª litba. I bude o tom řeč yako dielo kayklelřowo, geſto ſe zda nieco oku, ano nic nenie. Takeż położiti modlenie ſwatoſti niżſie bez żadoſti, opiet welmi rowne g(es)t, aby to(m)u modlenie bez żadoſti bylo, geſto neſlyſi, ani widi, ani čige; nebo poſwatny chleb nenie od Boha vſtawen na to, atby modlitby naſie poſluchal, nebo nemoż modlitby naſie naplniti, ale k gine ſluzbie naſi g(es)t potřebnie vſtawen. A poniewadż nenie k tomu, tehdy tie(m), geſto prawdy w ſwych řečech naſledugi, neſluſie takowych řeči mlu(wi)tí, nebo nemohu prawdy mieti ani mohu vżitku. A owſem gich proto nemluwiti chticce gimi nieco dobre(h)o a gineho lide(m) prikryti, aby nieco gineho dali o ſobie do(m)niewati ſe lidem neż wam w ſrdcy g(es)t, a tie(m) wſem aby whod mohli mluwiti, yakz koho widite. Ale by o te wiecy vpřiemo, yakoż v was g(es)t mluwili, welmi by ſe ke mnohym neprihodili. Ale za tiemito řečmi, geſto ſe zdagi nemudrym lidem nieco, mozte tak dluho ſe wſemi pokog mieti, wymierice ſe gim modlenim y ginymi poctiwoſtmi
23ᵇ k to(m)u | znameni, geſto o tom tak nedrzite.

CAPITOLA TŘINADſTA.

Opiet gine včinili ſte, powyſugice ſwatoſti, řkuce, ze Kryſtus zpoſobil geſt k to(m)u ſwatoſt tiela a krwe ſwe, kterežto ſwatoſti

mocy proti trapeni diabelſkemu vtwrzuji ſe, moc weliku beru proti ge(h)o pokuſenim. A poniewadz moc beru proti diablom, aby gich nemohli trapiti, tot g(es)t moc bozſka ziwa, tat geſti daleko od znamenie mrtweho. Tať řeč ſlušie na żiwy chleb Kryſta, ať by tu moc od nieho brali tu, kdezt geho w ſobie přebywagicieho magi. Ale chleb a wino, geſtot nenie w prawdie gedine geho tielo, ale w znameni, nema te mocy, byt komu od diabla ſpomahal, yakoż y waše řeč to vkaze. Tu kdez diete, że iakoz obrazowe nemohli ſu ſobie, ani ſwym modlitebnikom proti gich y ſwym nepřatelom ſpomocy, takez ani chleb poſwatny moż ſpomocy tie(m), geſto ſe gemu modle. Kdeż ſe tehdy beře moc w tom chlebu proti diablom, když nema te mocy yako obrazowe wyſwoboditi z geho uuze menšie neż z pokušenie diabelſke(h)o? | A poniewadz iako 24[a] obraz nema mocy tieleſtne ani duchownie, tehdy ne(m)oz prawie mluweno byti to, by moc te ſwatoſti miela proti diablom, protoze nieco Kryſtowa daleko mdle znamenawa, a p(ro)toz nenie dowodu w tiech řečech odpornych, co ſe w nich hleda, aniz mohu ſtati, poniewadż gedny druhe kazye. Opiet gine položenie činite rkuce, że tieżke ruhanie proti bohu činie ti, ktoz ſe ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy řadnie zpoſobene ruhagi, a gi pohrzegi, prawiece, by chleb poſwatny a wino od chleba a wina tieleſtneho a obecneho ſe nedielil. K tomut diem, Bratrie knieżie: geſt li to zle a tiezko proti bohu, zet ſe mnozy rozličnie ruhagi ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy, wy ſe toho nayprwe boyte, nebo nenie ſlychano w Čechach prwe za nas ruhanie takoweho, iako ſe g(es)t zdwihlo od te chwile, yakz ſte wy a towařiſie waši wneſli w lid to znamenie a mnożenie řeči o modloſlużenie. Tak wiec wzdy aż do dnešnieho dne, gedno motyl, ſkwarek, a modla w uſtech mnohych wiezy, a takowi ruhači nechawše | toho znamenie mrtweho iako modly, y 24[b] obratili ſu ſe w ohawne a w nevkrocene ſmilſtwie, kterež y dnes wieme, a zname ge. A oni was pochwalugi před nami, że ſte wy geſtie ſtatečni knieżie, gešto tu modlu papeżowu każete, a że geſtie prawie neſmiete pro diabel niky a pro modloſluhy. Ale byſte ſmieli, teprow byſte zgewili wiernym tu weliku ohawnoſt

poſtawenu na ſwatem mieſtie. A geden znamenaw kazatel z towařiſow waſich, kazal, a my ſlyſime, wykladage ćtenie o żenie krwotoke, y położil lid obecny żenu krvotoku, kteružto żenu lećili ſu faleſni p(ro)rocy dawno odpuſtky, putmi, oćiſtćem, a modlenim ſwatych y ginymi zamyſly bludnymi, a nic ſu gich nevlećili tiem, ale ćim ſu ſe wiece lećili a wiece na to nakladali ſtatkow y prace, tiem ſe wzdy hoře na duſi mieli. A obratiw řeć k tomuto ćaſu řekl geſt: owſem nynie w tento ćas zly, kdežto pod blizſimi wiecmi, geſto ſu w zakonie boziem polozeny, vkazugi gim lekar-
25ª ſtwie, w nichž ſe nevlecie, ale wiece ſe otrawie, | poniewadž ćim g(es)t ktera wietćieho gmena, a nenie w ni toho, což ſe gmenuge, tehdy tiem wiece oklamani a otraweni budu, wyſtawugice gim iako ſwate, a dawagice gim w uſta yako ſwate nalit horucie modla, a lid wſecko což ma, to na to lekarſtwie nalozi, wſicku wieru, nabożenſtwie y wſecko ſwe ſrdce obratie na to, domniewage ſe, ze tu ſpaſenie nalezne, ano geho horucie zatracenie a wzdy ſe hoře ma potom.

CAPI(TOLA) XIV.

A mali ruhanie za ſkodu nebo za zle položeno byti, tuť ge mož každy ſnažnie poznati; nebo poniewadž ta ſwatoſt gemu modlu w ſrdcy y w uſtech geſt, giž tehdy wiece wazi ſwog chleb obecny nez tu ſwatoſt, nebo geda chleb ten ku potřebie, nema geho za modlu. Aleť takowy ſkruſenie podawa w uſta lidem te modly, vſmiewage ſe na ni, ana gemu wazna w ſrdcy yako ona kože, geſto ſe ſ wiſelce dolow lupi, a ſlechka naywietſi dowod g(es)t, proć takowy v te modly vředlnikem g(es)t, gedine že g(es)t geho
25ᵇ břicho paſla, aby ſtrogil tu modlu yako onen kniez Miche, geſto | geho připrawil Micha na peniezych, aby byl kniezem geho modly, pro ſwe břicho nic modly neważe, gedine ze Micha ważil modlu a krmil knieze p(ro)ni. Takež tuto, zdalit takowy kniez waži tu modlu anebo duſe lidſke, poniewadž to, což za modlu ma, toho gim pro

břicho podawa, wieda, že g(es)t lid k to(m)v naklonien, a nieco wieři o tom. A on řka gim, ze geſt to horucie modla, poda gim gie w uſta, aby oni gemu podali ſweho piwa a ginych pokrmow, a tak ſe ziwil na tu modlu yako kniez Miche, bera na každe leto deſet ſtriebrnych, a dwoge rucho a což ku pokrmu ſluſie. Y diem geſtie wiece proti wam o tom ruhani, ać ge waziete, tak yakož waſe řeč vkazuge. Tot mam za ruhanie potupne, iakož diete, poniewadz chleb poſwatny, ſa wiec w ſwem přirozeny bezduſna, geſt menſie wažnoſti, nez ktera wiec z prwe řečenych wiecy; a p(ro)toz čim geſt chleb poſwatny w ſwem prirozeni krta, netopyře, anebo hada wiec nizſie, tiem toho lidu, ktery chlebu poſwatnemu poctiwoſt bozſku pridawagi hřiech g(es)t obtieženyeyſi. Toho nechwale, ktoz koli počeſt | bozſku pridawal by chlebu poſwatnemu; take y was ne- 26[a]
budu chwaliti z toho, ze tak potupnie ponižugete chleba poſwatneho pod ty wiecy potupne, mrzſke a ſkodne, gehoz v prawdie doweſti nemožte, ani kto koli by to prawil, tiem toho nemož doweſti, by ty wiecy mržke a gedowate lepſie nebo hodnieyſi p(ro)to byli, ze ſu ziwe, a chleb poſwatny nemage duſe w ſobie, aby proto byl menie hodny nez ty ohawy. Chcyt řecy o chlebu obecnem, žet g(es)t doſtoynieyſi w ſwem přirozeni nez takowe wiecy gedowate, a že clo(wie)k geſt mezy wſim ſtwořenim naydoſtoynieyſi ſtwořenie na zemi, a pro nieho gſu wſecka gina ſtwořenie ſtwořena, a ktere gemu naywiece proſpiewagi, ta w prawdie naywietſi a naylepſi mohu nazwana byti. A že chleb obecny naywiece g(es)t člowieku proſpieſen k žiwotu tieleſtnemu, p(ro)toz nad gine wiecy hodny geſt, nebo drži ziwot člo(wiek)a, dokud wole boži rači, iakoz piſmo die: Počatek ziwota člowiecieho woda a odiew. A w ginem mieſtie die piſmo: Chleb nedoſtatečny geſt ziwot gich, a kto gim gey odgima, člowiek krwe g(es)t; ktoz odeyme chleb to(m)u, ktož g(es)t ge(h)o ſ potem dobyl, geſt iako ten, ktož zabigie | bližnieho ſweho. A z tiech 26[b]
piſem moz znamo byti, že chleb obecny, geſto drzi žiwot, ſtwořeni naydoſtoynieyſſiemu a poſyluge gemu ſrdce, tehdy yhned naybliže nad gina ſtwořenie hodna doſtoynieyſi chleb g(es)t. A proti tomu ta ſtwořenie mržka a gedowata, geſto mrtwie člowieku ziwot a

ſu wſelikak ohyzdna, a gſu naypotupnieyſie mezy ginym ſtwořenim, a ze z piſma naleznem, že ne podle toho ſe powyſe(n)ie wſtwořeni počita, že leze, leti a hybe ſe, mage duſi ziwu, nebo kdyz by podle toho ſlo powyſenie a doſtoynoſt ſtwořenie, tehdy pan Boh, geſto g(es)t rozkazowal ſtanek dielati, bylby kazal gey niekterymi ziwočichy, ptaky, nebo ginymi ozdobiti, ale wſecky mrtwe wiecy, zlatto, ſtřiebro, mied, moſaz, dřiewie, platno, poſtawec, a gine coż k tomu potřebie bylo, bezduſne wiecy přikazowal dielati, ale hadow, a krtow, a netopyřow, yako nečiſte wiecy, kazal ſe warowati, a nedotykati ſe, a ktoz by ſe dotekl takowe wiecy nečiſte, byl ſam nečiſt do večera. P(ro)toz ač wy mudrugete, z logky wy-
27ᵃ kladagice podle toho powyſenie w ſtwořeni, ze | nieco leze neb leti; ale prawda y rozo(m) vkaże ſ gine ſtrany powyſenie w ſtwore(n)i, a wy pak čerta možete popiſowati nad ſwatoſtj nebo ten geſt ſtwořenie rozo(m)ne, wyſe rozomiege nez clowiek; nebo člow(ie)k niektery wiery tomu wiece, třese ſe před nim a geſtit hybawy, obchodi zemi a prochodi gi, chodi okolo, yako lew, řewa a hledage koho by ſežral; awſak prawda wiery nepowyſuge ho nad ſwatoſt proti powiediene wiecy, ale to coz mož řečeno byti, zle prwwotnie a naytieże, nebo lhař g(es)t a otec gegi, a on od počatka hřeſi ſkrze wſecky hřeſicie, nebo geho nenawiſti weſla g(es)t ſmrt na okrſlek wſie zemie. P(ro)toz co moz byti řečeno zle od Boha naſe(h)o nenawiſtne, a potupugicie, to g(es)t diabel, awſak geden z waſich, wlaſtni towařiš waš, v was w koſtele, na ſtolicy, před lidem patři k tomu, ze diabel geſt ſtwořenie rozo(m)ne, a hybawe, řekl geſt, ze radiegi bych před diablem klekal, než před tu ſwatoſti, a toho mluwenie geho geſtie y nynie ſtrana waſe pochwaluge, ze g(es)t prawie a ſtatecnie wyznal; a zwlaſtie ti ruhači
27ᵇ ſmilni tomu ſu radi, což ſe od was na potupu te ſwatoſti mluwi. | Aby wy gi proſtie diabel řekli, geſtie by to od was radieyſe ſlyſeli; ale ze ſem proti wam o to řeč začal, že chleb tieleſtny a obecny g(es)t powyſenieyſi w ſwem přirozeni, nez krt, netopyř a had, ač ſe nehybe, ale dawa ſwym p(o)rozenim moc k hybani ſtwořeni naywyſiemu, a drži geho život, a proto ſwe vſlechtile

a vżitečne přirozenie g(es)t wyſſe ſtwořenie, nez ony powiediene nečiſte a ohawne wiecy. Owſem pak poſwatny chleb, iakoz wy gey nad obecny chleb tie(m) powyſſugete, że g(es)t tielo Kryſtowo w znameni, a rkucc gemu to, y poniziti geho pod krta a pod hada: tot mam za welike ruhanie. Nebo čim by ta wiec tak ohawnie mohla potupena byti, yako tiem rozomem g(es)t? A to ſte wy tak w lid wneſli ne ſ polepſenim, ale ſ potlačenim te wiecy, a w ten lid po hřiechu nebozſky, plny wrazd a zlodieyſtwie, a ginych zloſti naplnieny; a takowi napachawſe wrazd, a naruhawſe ſe te ſwatoſti, y obratili ſe w ſmilſtwie ohawne do leſſow a do zakutin, tak ze ſu niekteři na oſtrowic zmordowani y ginde, a niekteři geſtie ſe tak ruhagi, netopyře, motyle, a modly tomu dawagice, a niekteři položiwſe za gedenic | tiela Kryſtowa ſwe ſmilſtwie. A 28ª polozili ſu ſobie w znameni chleb bielny, a kdyz chtic mluwiti o ſmilſtwi, tehdy gedine gmenugi chleb bielny, a tak ſobie rozomiegi. P(ro)toz kdyz wy ponizugete pod netopyře, pod hada a pod krta poſwatneho chleba, tehdy ta ſtwořenie tak ſu potupna na zemi, że położiece z tiech hmizawych zemie plazow, newiem ktery bych, tak potupny geſto by nizſi byl w bytu, tak položil nezli had. To g(es)t y mrzke y zle ſtwořenie, a bycht pak blchu neb weſs položil, geſtiet geſti had ohyzdnieyſſi, nez ty wiecy. A poniewadz chleb poſwatny ma přirozenie chlebne ſ ginym chlebem, a Kryſta pro geho přirozenie chlebne wzal gey a včinil gey tielem ſwym poſwatnie, a kdyz g(es)t menſſi waznoſti nez had, tehdy newiem k čemu geſt podoben? Bych řekl, ze geſt iako layno krawie, geſtie nebude podobne; nebo vžitečnieyſſi g(es)t layno lidem neż had w ſwe(m) přirozeni. P(ro)toz newiem, čim by mohla ta ſwatoſt w tak ruhanie welike tak vwedena byti, yako tiem poniziti gie pod hada, pod diabla, a modlu gſuc ohlaſena. P(ro)toz, bratře knieżie, wy wyezte, co ſte včinili, a co y nynie činite wnaſſegice to w lid, tak potupnie k ſkutku božie(m)u, | geſto byſte 23ᵇ neſmieli, tak potupnie potupne wiecy weſti na dom biřicow.

CAPITO(L)A PATNAD(S)TA.

Geſtie o tomto položeni waſem mož nieco mluweno byti, geſto o niekterych diete, že prawie nezřie k teto řeči Kryſtowie, kdez neřekl geſt: tuto geſt, totižto w chlebu, tielo me; ani g(es)t řekl: tuto g(es)t, tociž w kalichu nebo v winie, krew ma; a druhe geſto diete: Kryſtus g(es)t w ſwatoſti tiela a krwe ſwe mocnie, duchownie, ſkutečnie, prawie, a přito(m)nie, k te řeči waſie die(m): Bratřie kniežie, proč ſobie toho za cnoſt pogiečite, coz w ginych za blud potupugete, coz ginym kromie wiery přidawate? Tiem ſami w ginych wieru ſtawiete, poniewadz g(es)t to zle řecy: w tom chlebu poſwatnem g(es)t prawe tielo Kryſtowo, kterežto za nas zrazeno g(es)t, a w to(m) winie poſwatnem p(ra)wa geho krew, za mnohe vylita, a p(ro)to že g(es)t neřekl toho w ta ſlowa Kryſtus: w to(m) chlebu g(es)t tielo me, w to(m) winie g(es)t krew ma: tehdy y wam g(es)t zle řecy: w ſwatoſti g(es)t Kryſtus, mocnie, duchownie, ſkutečnie, prawie, a p(ri)to(m)nie; nebo takowe nizadne ſlowo newyſlo g(es)t z uſt Kryſtowych, když g(es)t ten ſkutek
29ᵃ vſtanowowal, ani g(es)t ge(h)o ktery Appoſtol kde napſal, | by řekl to(m)u chlebu: on geſt Kryſtus, anebo: w to(m) chlebu g(es)t Kryſtus mocnie, duchownie, ſkutečnie, prawie, a p(ri)to(m)nie. To nižadne ſlowo newyſlo g(es)t z uſt bozich. A iakoz wy diete proti ginym, že doktorowe nepilnie zřiece k řeči Kryſtowie wymyſlili ſu nam bez založenie ten rozu(m): w to(m) neb pod tie(m) g(es)t tielo Kryſtowie, a wy pak pilnie zřiece k řeči Kryſtowie, vkaztez geho ſlowy tyto řeči, že g(es)t Kryſtus w ſwatoſti mocnie, duchownie, ſkutečnie, prawie, a přito(m)nie. Ale poniewadz nizadneho ſlowa z tiech nevkažete řeči Kryſtowu: tehdy ſte ty řeči wzali z doktorow anebo ſte ge ſami ſobie wymyſlili. A geſtli že ſte ge z doktow wzeli, tehdy ge křiwie haniete tiem, že ſu ſobie wymyſlili to bez založenie; nebot ſu toho ſlowa v wietr nemluwili: tielo Kryſtowo g(es)t w ſwatoſti, Kryſtus g(es)t w ſwatoſti; nebo ſu drželi, že nenie nic gineho Kryſtus, gedine prawy boh a prawy clowiek, geden Kryſtus, a kdež geho tielo g(es)t, tu bozſtwie geho.

P(ro)toz byt ſe toho owſem chybili, a nemieli nizadneho zalozenie z navčenie Kryſtowa, o tom, że g(es)t on ſwe prawe tielo zpogene z bozſtwim vſtawil w ſwatoſti chlebne a wi(n)ne ku pokrmu a k napogi, gedi(n)e | że by ſe toho domniewali prawym omylem gſuce 29[b]
zklamani; ale na tom by prawi byli, że kdez by ſe domniewali, że geſt tielo Kryſtowo, tu bez pochybenie mohli by drżeti, że g(es)t ſpogenie z bozſtwi(m), a kdez ta dwoge wiec g(es)t, tu g(es)t prawie bez omyla Kryſtus. Ale wy kdyz ſte dowedli mnohymi piſmy, ze nenie geho tielo nikdież na zemi ani w ſwatoſti ani bude do ſudneho dne, a że chleb gedine k znameni nazwal g(es)t tielem ſwym; a że znamenawa vmučenie geho y nazwati pro znamenanie, że Kryſtus geſt w ſwatoſti, tot g(es)t v wietr mluwenie a nemat prawdy. P(ro)toz coż doktorom přidawate, zet ſu ſobie zamyſlili bez założenie, to w ſwych nadřiech mate, a gich řeci potupiece yako bludne bez założenie, y wyndete lidem z ruku gich řečenu řkuce: Kryſtus geſt w ſwatoſti mocnie, duchownie, ſkutečnie, prawie, a prito(m)nie. Ale coz w ſobie mate o te ſwatoſti, tomu g(es)t tak podobne řecy Kryſtus, yako vrcabnicy kralowie kral. A to giż tak lidem wyznawagice, że Kryſtus g(es)t w ſwatoſti mocnie, duchownie, ſkutečnie, prawie a pritomnie, opiet tomu zpitite wyſtriehagice lidu ſkrze čtenie, że řeklili by gim: Tutot g(es)t | Kryſtus, 30[a]
nebo onde, nerodte wieřiti; a to vpřiemo wykladate o ſwatoſti, aby tomu newieřili, ač by ſlepi řekli, że g(es)t Kryſtus w ſwatoſti duchownie, ſkutečnie, prawie a prito(m)nie. Cili to kdyz wa(m) kto die: Tuto neb onde geſt Kryſtus, nerodte tomu wieřiti; nebo kto geſt tomu kazal wieriti, że w chlebu g(es)t Kryſtus? P(ro)toz v was moż nalezeno byti: geſt a nenie. Gednu řeci wyznawate niekomu Kryſta w ſwatoſti, a druhu řeci wyſtriehate niekoho, aby tomu newieril, by byl Kryſtus w ſwatoſti, yako bludu. A to geſto beřete yako za prawy dovod, o tom że by newidal Kryſtus ſweho praweho a bytneho tiela za pokrm w ſwatoſti, tak yakoz g(es)t řekl, a to z toho ſlowa, że g(es)t neřekl: w tom geſt tielo me, ale řekl g(es)t: Tot geſt chleb tielo me (taket toho neřekl geſt) To ſte wy ſami přidali, byt oblaſtnie na chleb obratil tu řeč, nenie

to dowod wiery, ać to mož niekdy v prawdie giti, aby ſe clowiek w piſmie gednoho ſlowa ial a drže ſe geho dotahl prawdy ſkrze nie, a moz take křiwie ſe niećeho v piſmie chytie lahnuti ge po ſwe woli, aby ſwe kriwdie napomohl, a tie(m) mnohe prawdie oſydlo bude vwedeno w takowem pochyceni vtiatem ſlowa, kdyz
80[b] by o ćem ne | moblo nalezeno byti piſma, wiece gedine ſlowo, iako to: tot g(es)t tielo me, a nemohl clowiek od koho praveho rozomu mieti, ani zgewenie od boha nalezti: tehdy miel by podobnu přićinu, aby ſe toho ſlowa tak chytil, yakoz g(es)t powiedieno. Ale o ćem mnoho řeci geſt v piſmie, one y one, a z toho gedno ſlowo pochytiti a nedati pak mnohym ſlowom w ceſtu, geſto o tež wiecy dowodniegi giſtotu vkazugi, než to ſamo ſlowo; nebo wietſi g(es)t vgiſtienie, kdez Kryſtus to ſlowo wyklada nez to ſamo ſlowo, řka tak: Tot g(es)t tielo me wyklada tie(m)to řka, kterez za was zraze(n)o bude; a geſtli prwnie samotnie, bez wykladanie lidſkych rozomow, za giſtu prawdu a zprawu wiery wzieti, proć y druheho? Pakli w onom nietci rozum vžiwa ſe, geſto wyklada, tehdy wzdy z lidi rozom geſt, ale ne z uſt bozich. Ale takowe zaſtizenie ſlowa v piſmie mož we (m)nohych mieſtech byti iako tuto, kdez die Boh otec appoſtolom: Tentot geſt, aneb totot g(es)t ſyn mog mily, geho poſluchayte, Geziš chudy, pracny a tie-
81[a] leſtny ćlowiek yako y giny, a|wſak proſtie boh řekl g(es)t· Tot g(es)t ſyn mog, iakž geho widite, a neřekl geſt: w tom ćlowieku g(es)t ſyn mog. Awſak tie(m) nezapřel g(es)t toho, ze w to(m) ćlowieku prawy ſyn boži byl geſt. Opiet geſto die boh: dom mog dom modlitebny geſt, a ktoz by ſe te řeći tak chytil, opiet mož přicinu mieti, že g(es)t neřekl: w domu mem mate ſe modliti, ale řka: dom mog modlitebny, nemieni, by ſe dom modlil, ale lide w niem. A ſlowo prwni tak mluwi, yako by k domu ſamemu chylil ge. Takež w teto řeći: Tot g(es)t tielo me, nezapiera tie(m), by y w to(m) (tiele) chlebu nebylo prawe geho tielo, y ten chleb by w znameni nebyl geho tielo. Ginak kdy pogde podle zaſtiženie vtiate(h)o w to(m)to ſlowu, tehdy welika ſtrana piſma muſy poražena byti, a muſy ſe ćlowiek ſ nim obinuti lidi v boha; nebot z uſt božich toho

nema, by ta ſlowa tak na puhe znamenie obratil, a z doktorow niżadne(h)o gedine, że moż to z niekterych wynieti proti gich vmyſlu.

CAPI(TOL)A SEſTNADſTA.

Giz pak o te řeci, kteru ſte ke(m)nie mluvili o tom, że prawe tielo Kryſtowo prawie a přito(m)nie g(es)t w ſwatoſti chleba a wina, nieco mluwiti może(m). | Nayprwe o tom, geſto diete, że 31b
tielo Kryſtowo prawe g(es)t w ſwatoſti, ta wiec giz napřed mluwena g(es)t, ze z dowode(m) mnohych piſem dowedli ſte toho, ze Kryſtus ſwym tielem podſtatnym a bytnym ſedi na nebi na prawicy bozi, a nesſtupi do ſudneho dne tie(m) tielem na ſwiet ſem, a nema wiece tiel, gedine to, w nie(m)z ſedi na p(ra)wicy bozi, a ze ge(h)o nenie nikdiez na zemi, ani w ſwatoſti. To g(es)t waš dowod. A poniewadż ne(n)ie tie(m) prawym tiele(m) bytnym, tehdy giz ta řeč, kteru ſte ke (m)nie mluwili o tom, że geſt p(ra)wym tielem w ſwatoſti, nemoz vprawdie ſtati w to(m) rozo(m)u, kdyz toliko o mocy a o vzitku tiela Kryſtova mieniecc, nazywate tu moc duchowni tielem geho, iakoz piſmo waſe vkazuge, ze Kryſtus g(es)t w ſwatoſti duchownie, tocizto ſkrze zwlaſti miloſt krmie w prawdie duſe ſwatych lidi. A opiet ginde, kdyz tie(m)to obyčegem tiech ſwatoſti poziwame, iakoz od Kryſta vſtaweno g(es)t, tehdy w prawdie miloſti dochaz(i)eme; a z tiech řeci, giz znamo g(es)t, ze ne(n)ie řeč o tiele Kryſtowic, gedine o moc duchowni, geſto zaleži na miloſti, kteraż | zaſluzena geſt wiernym w umuceni ge(h)o tiela, 32a
aby geduce ta znamenie vidoma y dochazeli tiech miloſti; a te wiecy ne(m)oż řečeno byti tielo, aniz moż co dalſieho byti od tiela neż miloſt, poniewadz nenie byt čitedlny nizadny, neb duch boh g(es)t angel, a duſe gſu duchowe, a magit byt swog powyſeny a duchowni. Ale miloſt nebo dar pochazege od Boha nemoż řečen byti nizadny byt, p(ro)tož naywzdalenieyſi wiec geſt od tiela wſelikakeho gmenem y mocy. P(ro)toz ſlowa piſe(m) o tielu Kryſtowu mluwena, nepodobna by byla wſicka, coz gich geſt, by miloſti

ducha ſwateho nazywala tielem Kryſtowym. A wy takez řkuce, że prawe tielo Kryſtowo g(es)t w ſwatoſti, mieniece toliko moc duchowni, geſto pochazie lidem ſkrze tielo Kryſtowo, a poniewadz wy niekterym lidem mate za zle to, a za blud gim pocitate, geſto ..u proti wam dowody činili o tielu Kryſtowu prawiece: że tielo Kryſtowo g(es)t duch wſudy rozſiřeny, iakò boh a duch geſt wſudy rozſiřeny, a że giz ma wſecky zwlaſtnoſti bozſke to tielo; a wy dowodiece proti nim doktory diete: Ay, kterak tito welicy lide
32[b] ſgednawagice ſe ſe čtenim, wyp(ra)wugi | gini a prawie rozom te reci ſwa(teh)o Pawla neſmiegice ſobie cyzieho rozomu a cteni ſwatemu odporneho ſmyſliti, jakož činie naſi protiwnicy, kteriz ſu ſobie cyzy rozom toho piſma ſkowali, odporny rozomu ſwateho Pawla a ſwatemu cteni. P(ro)toz magi ſe ſtydieti a bati to, coż s. Pawel nedie, gemu připſati, aby nebyli od Boha treſktani, yakożto lupeznicy wiery a ti, geſto prawdu bozi falſugi. A kdyz mluwite o tom, że S. Pawel nazywa tiela duchownie, awſak gich duchem puhym yako bozſtwie nenazywa, haniete w tom protiwniky ſwe, ze odpornie čteni ſwatemu y řeci s(wateh)o Pawla ſami ſobie cyzy rozom wymyſlugi, pripiſugice gemu to, což on nedie. A poniewadz wy gine tiem poſtihate, ze to beru z řeci s(wateh)o Pawla, o čem ona nemluwi, a tiechto vſtaviti geho řeci, coz ona nemieni, ſami ſwym ſmyſlem obracugice geho řec, nač chtie. Takež wy ſe boyte toho, coz piſmo die: Tielo, a wy miloſt, ſami ſwym ſmyſlem odpornie wſem čtenim ſkladagice ſobie, a że ačkoli nenie dowod
33[a] podobny protiwnikow waſich | w to(m), że chtie to vweſti, że tielo Kryſtowo g(es)t duch, z te řeci s(wateh)o Pawla, geſto nazywa tiela duchownie; wſak nenie tak nepodobny a tak daleky od prawdy iako waš. Nebo to by mohlo byti na to(m) ſtwořeni, kterež ma byt, aby w giny byt bylo obraceno mocy bozi [на поляхъ прибавлено: owſe(m) wiece tiela duchowni, kdyz ſu z hrubych vciniena mocy bozi] duchownie, a nebesa w puhy duch mohla by vwedena byti. Yakoz ſu ſtra(n)ku duchownie ſkrze moc bozi, takez owſe(m) mohu byti duchownie tuz mocy, a wzdy proto tiela budu přirozena. Wſeckot geſt to podobnieyſi a bohu owſe(m) neodporne. Ale

miloſt duchowni, geſto gie nemoz v prawdie řecy nebo nazywati nizadnym byte(m) duchownim, tomu řekati tielo pod tiemi ſlowy čtenie, geſto ona toho nemluwi; ani kto z křeſtianow mluwil geſt o miloſtech ducha s(wateh)o, kterymiz Kryſtus gmenuge tielo ſwe, ač to mluwie mnozy, že ti, kteriz gedie prawie a wiernie tielo geho, beru z toho gedinie vžitky welike duchownie: ale wſak tiech vzitkow duchownich neprawie tielem geho, ale kladu v proſtředek gedenie, a gedenie tiela geho, kterez g(es)t za nas zrazeno. Ale | 33[b]
zaſe odgiti gedenie a odgieti tielo geho y nazywati ſamotnie vžitky duchownie tielem y gedenim toho tiela, k tomu nemate gedineho ſlowa ze čtenie, ani ktereho křeſtiana, ktery g(es)t čtenie naſledowal ote wiery. P(ro)toz poniewadz wy takowe, geſto tielo Kryſto(w)o puhym duche(m) nazywagi, pravite, ze ſu lupeznicy wiery a falſugi prawdu bozi a cyzolozie piſmem, proč wa(m) wiece nema řečeno byti: lupeznicy wiery, falſugice prawdu bozi a cyzoloziece piſmy a ſami ſobie wymyſlugice nepodobne wiecy, vwodite w lid pod ſlowy božimi a ruſite wieru w lidech tie(m), nazywagice miloſti duchownie tiele(m) Kryſtowym, geſto nemoz takowa wiec vprawdie mluwena byti, a tu řeci poražie ſe prawda mluwena od Kryſta o geho tielu y o gedeni geho. A geſtie wiece diem, ma-li tiem miloſtem, ktere ſu ſmrti tiela Kryſtowa zaſluženy, wiernym lide(m) řečeno byti tielo Kryſtowo, kdyz by ge brali,geduce a pigice ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy, puha znamenie, proč by takowez miloſti zaſlužene geho tielem na krizi nebyli tak dobre tiele(m) | geho pod ginymi ſwatoſtmi, geſto ſu puha znamenie, 34[a]
yako křeſt. Podle toho waſe(h)o rozomu mož tak dobře byti tielo Kryſtowo yako pod tiemito znamenimi chleba a wina; neb vmytie druhe(h)o narozenie g(es)t zaſluženie ſmrti Kryſtowu, a gest miloſt duchownie, mož takowymž prawe(m) řečeno byti tielo Kryſtowo yako ona miloſt, a coz wiericy lide mohu miloſti od Boha wzieti ſkrze zaſluzenie ſmrti Kryſtowy, to wſecko ma tymž prawe(m) rečeno byti tielo Kryſtowo. A poto(m) kralowſtwie nebeſke naylepe mož ſluti tielo Kryſtowo, nebo naywyſie doſahnu miloſti ſp(ra)wedliwi ſkrze tielo Kryſtowo. Ale rozdielowe ſu miloſti, ale

tyz duch. Rozdielowe ſu ſlužebnoſti, ale tyz pan. Rozdielowe ſu ſkutkow, ale tyz boh. Rozdielna vſtawenie Kryſtowa, aby ono ginak zachowawano bylo a gine ginak, a gini ſkutkowe ginak, aby činieny byli a gini ginak, a geden a tyz duch aby řiedil miloſti ſwe pod kazdymi yakoz chce, a o kterych vſtawenich nebo ſkutcych Kryſtowych ktera zwlaſtie piſma položena gſu, aby tak k
84[b] to(m)u brana by|la, o cemz mluwie, aby gimi ginych wiecy nedowodili, poniewadz k zwlaſtim ſkutkom Kryſtowym zwlaſtie piſma ſu y k ſkutkom lidſkym.

CAPI(TUL)A XVII.

Druha ſtrana te řeci geſt, že tielo Kryſtowo prawie a p(ři)to(m)nie g(es)t w ſwatoſti. A poniewadž prawe a bytne geho tielo nenie prito(m)no w ſwatoſti, a poniewadz bytne a p(ra)we ge(h)o tielo nenie p(ři)to(m)no w ſwatoſti, tehdy giz nenie řeci o niem. Ale mieſto nieho o miloſtech ma řeč byti, a geſtli mluwiti o miloſti a o prito(m)noſti te miloſti w ſwatoſti, ta nemož prito(m)na byti ſpoſenim k bytu ſwatoſti, ani gine ktere wiecy mrtwe; nebo nenie wiec takowa, geſto by mohla ſ čim nebo na cem ſtati, coz gie k uzitku ſebe ne(m)oz držeti. A to g(es)t myſl rozo(m)neho a ſprawedliweho clowieka, tu miloſti du(ch)a ſwa(teh)o moz pochopna byti, kteražto miloſt nemoz gineho nic řečena byti, gedine moc ducha ſwateho, geſto ſam ſebu zpoſobuge duſi, yakz raci ſwietlem mudroſti, vmienie, poznanie buducych wiecy, ociſtienie ſwiedomie, zapalenie w dobrem, a coz gineho w tom ſrdcy člowieka poſtawi
85[a] brzce. A ta p(ři)to(m)noſt nenie miloſt w ſwatoſti. Dru|hu p(ři)to(m)noſt miloſti mozem nazywati anebo gi za prawu mieti z ſlibu božie(h)o, kdyz boh oſtawie puhe znamie zaſlibil k niemu niekteru miloſt dati tomu, ktož toho znamenie poziwati bude. A kdyz by ſe k kteremu znameni tak zawazal ſlibem dawati miloſt niekteru, tehdy tie(m) cinem mož prito(m)na byti znameni, aby doſtatečna vcinila yhned člowieka před Bohe(m) a wzačna gemu. A geſtli tak

prito(m)na miloſt znameni, tehdy y zly miloſt wezme, aby ſe ſlibil bohu yhned wezma miloſt geho. Ale wy toho nepoycite, yakož piſma waſe vkazugi tu, kdez ſe die: p(ro)toz ten clo(wie)k toliko, kteryz ſ tiemito ctnoſtmi nařed pſanymi k ſwatoſte(m) Kryſtowym priſtupa, tent w prawdie gie Kryſta, kteryz ſe dawa duchownie w tiech ſwatoſtech, ale ktoz mrtwie bez tiechto ctnoſti ſwatoſtj beře k wiečne(m)u zatraceni. A opiet kdez ſe die: nebo kdyz by ten chleb gednobytnie tielo Kryſtowo byl, tehdy by od kazde(h)o newierneho mohl ſe gieſti, geſto toho wſecka cierkew zapiera, twrdiecy, že newierny beře toliko ſwatoſt; a tak odpierate y tiela Kryſtowa y miloſtij prito(m)nych zlym, gedine dobrym | miloſti 85[b] poyciece w gedeni tiech znameni. Tehdy yhned z toho rozomu nedogde to piſmo: p(ro)toz ktoz koliwiek geſti bude chleb ten a piti kalich panie nehodnie, winen bude tiele(m) a krwi panie. To muſy ſlowo byti pryc; nebo zly nemoz winen byti tiem, čehoz g(es)t newzal, kdyz ma o miloſtech rozomieno byti tielo panie, ale odpowiete mnie proti tomu, ze bude zly winen tu miloſti, kteraz miela dana byti při to(m) znameni. Jakož y piſmo waſe die: kolikrat koli tu ſwatoſt na pamatku Kryſtowu beře a k teto miloſti ſe nezbuzuge a nepripravi, yako newdiečny vmučenie a ſmrti panie ſuzen bywa. Nenie podobna wiec tak položiti, že nepripravíw ſe y newzal nic, aby gemu mielo p(ro)to řečeno byti, že g(es)t tie(m) vinen, čehoz g(es)t nedoſel. P(ro)toz gina wiec g(es)t drzeti to, ze tielo Kryſtowo g(es)t bytnie w ſwatoſti widome a tieleſtne, geſto ſe k ni mož člowiek tieleſtny, zly y dobry primieſyti; a geſtli dobry, aby tu vzitek wzal toho tiela, yakoz geſt hodny wiece nebo menie; pakli g(es)t zly, aby to potupenie na nieho odtud vpadlo, aby winen byl tielem a krvi panie, p(ro)to že g(es)t | potupnie wzal 86[a] ſwatoſt ſpogenu ſ tielem panie. Ale gina g(es)t wiec držeti, že g(es)t ſwatoſt vſtawena k znameni, aby pod tie(m) znamenim hledali miloſti od boha toliko ſami dobři, a zli aby gic nalezti nemohli, ani ſe k nie kterak p(ři)mieſyti mohli. Ač by ſe k tomu znameni přimieſyli, a boh gim nic nedal, kterak ge bude wi(n)niti tiem, coz komu neda; nemož dowodu byti o tom rozomu, aby

S. pawel mienie ty milosti, gesto gich boh nieko(m)u nedal, y iekl: winen g(es)t tiele(m) a krwi panie. Nebo gedno g(es)t reč welmi nepodobna o milostech mluwiti pod tiemi slowy; a druhe g(es)t nespravedliwe, tie(m) hriesne vwin(n)iti, ze gim Boh nechtiel milosti dati. A możem to y z gine řeči s(wateh)o Pawla poznati, ze tiem cinem newi(n)ni boh hřiesnych, coz gi(m) g(es)t nechtil dati. Ale coz gim g(es)t dal, a oni su to potupili, tiem ge wi(n)ni to mluwi w teto řeci. Nelze g(es)t tiem, kteřiz su gednu oswieceni, a take okusyli su daru nebeske(h)o a včastni vcinieni su ducha swateho a odpadli su, obnowiti se opiet ku pokani; opiet, križugice w sobie syna bozie(h)o a posmiewagice se gemu, die, ze
36[b] ti, kteřiz su okusyli daru nebeskeho a včastni su byli ducha swateho w geho | dařiech a odwratili se zase pohrzegice tiemi dary, tit krizugi syna bozieho. Ale tomu nepodobne gest, kdyz boh, wida nehodne lidi swych darow a milosti duchowniech, y neda gi(m) gich, aby ge tiem wi(n)nil, p(ro)to że se pletu k tiem neznamym a newiedie, co tu chtie hledati w tiech mrtwych znamenich. Když wy nebo gini kniezie včinite ta znamenie obecna hřiesnym lidem, że tak gim lacyna budu, że newiedie, co o nich smysliti. A gestli ze co o bohu pomysle, chtiece geho niekak pohledati w tiech znamenich mrtwych, tak w swe slepotie iako Pawl skrze kniezi a skrze čary chtiel woli boži zwiedieti a milost ge(h)o naleznuti ne tiem řadem, yakož miel milosti hledati, y nenalezl nic. Awsak nenie zgewno, by tiem vwinien byl, że g(es)t gemu pan boh milosti nevkazal w geho slepem hledani, ale tiem zgewnie vwinien gest, że gesti miel milost boži a pohrdal gi, zawrhl slowo bozie, a boh take geho zawrhl. Takez lid hřiesny nevmie Boha prawie hledati, a primiesy li se k tiem znamenim, gesto nieco niekde daleko od gich srdce y od gich ro-
37[a] zomu znamenagi, tut na nie wi(n)na nemož vwedena byti, | że prostie boh gim nechtiel dati toho, což su oni pod tiemi znamenimi nemohli rozomieti, ani pilnie požadati ani hodni wzieti toho byli. Pakli wždy chcete w tom rozomu winnu vwesti na hriesne, że su se neprawili wzieti milosti pod tie(m) znamenim, tehdy

prwe ginymi wiecemi mohu takowi vwi(n)nieni byti; nebo držieme to obecnie wſickni, že nynie čas miloſti zakon miloſti geſt a ſwoboda k nalezeni miloſtij ſkrze pana gezu Kryſta rozlične. A lide toho nedbagi, ani tomu rozomiegi a wſecko to zmeſkagi w ſwe ſlepotie, kterakz gim dieme, čim ſu wini? Nayprwe tiem, že ſu nepoznali pana Gezu Kryſta, ani vwieřili w nicho, ani co geho miloſtem vrozomieli. A o takowe wiecy budet delſie otazanie, kto geſti tiem wſim winen, ze tiech wſech miloſti newzeli ſu takowi lide, nerozomiewſe gim pro ſwu ſlepotu. Snad was, kniežie, z toho nayprwe napomenu, že ſte toho prawie lidu neoznamili, kterak magi wieřiti w Kryſta a poznati geho, a kde kterych miloſti ma hledati od Boha ſkrze nieho. A on ſam, geſto wſechen ſwiet bude ſuditi, wieda proč, takez ſnad y ti, geſto w ſlepotie pod wieru ſtogie, nezna|gice pana Geziſe a nepřiprawugice ſe k nizadne miloſti a magice dluhy a ſwobodny čas k tomu. 37[b]
P(ro)tož o tom, kdez geſt boh zaſlibil miloſti dati dobrym pod znamenimi, a zli pletu ſe k tie(m) znamenim, geſto geſt boh nevložil dati gim miloſti pro ta znamenie, gedine ſamym dobrym, nemožem v prawdie řecy, že by tu miloſti wi(n)ni byli, které ſu nedoſahli. Ale to mozem řecy, že, kterak a kde hledali ſu hřieſni boha a nenalezli ſu, to gich ſkoda geſt, ze ſu geho nenalezli. Ale potupenie gſu nižadneho nevčinili te miloſti, ktere geſt gim nedal. A poniewadz o miloſtech moz rozomieno byti to: ktoz gie nehodnie chleb poſwatny a wino pie, winen bude tielem a krwi panie, yako by geho zradil na ſmrt, tot' nedogde o miloſtech w to(m) rozo(m)u; a poniewadž nemož ſtati, tehdy nenie prawy.

CAPITOLA OſMNADſTA.

Opiet geſtli že Boh položil g(es)t ta znamenie a zaſlibil pod nimi dawati miloſti niektere ſamym dobrym, tehdy takež nalezne(m), že geſt dawal přitomnie miloſti ſprawedliwym pod znamenimi ſtareho zakona, a že obieti ſtareho zakona znamenali ſu

38ᵃ Kryſta, obiet prawu, a tak | naleznem ſprawedliwe od pocatka, że ſu w tiech znamenich miloſti přito(m)ne nalezali. Jako Noe po potopie, wyſed z korabu, vdielal oltař panu a obietowal na niem obiet ze wſeho pokolenie howad a ptakow ciſtych, a powoniew pan wonie přechutne, rekl g(es)t k Noe: Gizt wiece nepoklnu zemie pro lidi, nebo gich ſrdce pochyleno g(es)t ke zlemu od gich mladoſti. A tak weliku miloſt nalezl geſt prito(m)nie w te obieti, aby y nam ſe hodila, a kdyz tu ſlib včinil g(es)t Boh, aby potopu neporazyl lidi nikdy na zemi. Opiet kdyz nuzy weliku trpiel lid zidowſky od poha(n)ow za dnow Samuele p(ro)roka, tehdy wze(m) gehniatko obietowal bohu, a kdyz obietowal Samuel obiet zapalenu, modlil ſe panu bohu, a bog ſe ſtal ſ pohany, porazyl g(es)t ge Boh ranu weliku a zproſtil zidy; a to geſt miloſt p(ři)tomna welika. Takeż kdyz Dauid ſhřeſil pro počitanie lidu, a pan boh pro geho hřiech vwedl mor na weſke(n) lid, a mnoho tiſicow zemřelo geſt lidu, a Dawid, vdielaw oltař obietowal na niem obieti, y přeſtala g(es)t rana morowa; a to geſt miloſt p(ři)tomna welika. Takez zakon vkazuge, kterak ſu miloſti přitomne mohli nalezli pod
38ᵇ tiemi zna|menimi; nebo die Boh: Pakliby weſken zaſtup ſynow Jzrahelſkych ſhřeſil a včinil proti přikazani bozie(m)u hriech newieda, a potom ſrozomiew hřiechu ſwemu obietowati bude telec za hřiech ſwoy, a miloſtiw bude gim pan. A z tiech piſem y z ginych mnohych znamo g(es)t, ze pod znameni(m) zakona ſtareho ſprawedliwi brali ſu miloſti welike y hriechom odpuſtienie, y coż gineho potřebowali, w tom ſu boha ſ miloſti ge(h)o naleznuti mohli w tiech znamenich tak hoynie, że wy nemożte piſem vkazati gedineho, byt pod znamenimi chleba a wina takowe miloſti prito(m)nie nalezl. A ponieważ tato znamenie puha gſu yako ona, gedine k nalezeni miloſti ſprawedliwym, tehdy nemoż dowodu o nich byti, by co wyſſie byla než ona znamenie zako(n)a ſtareho, aniz g(es)t dowod, proč ona ſu. A diete-li, że ſu přewyſila tato znamenie ona prwnie, nebo prwnie znamenie daleke wiecy buducie, geſto ſkrze Kryſta mieli plnieny byti, znamenali
39ᵃ ſu vweſti ſprawedlnoſti k ſpaſeni hodne. Ale tato znamenie | giz

znamenagi Kryſta obietowaneho na křizi, a niekterak magi geho p(ři)to(m)na, vćaſtni gſuce geho ſkutkow. A poniewadz gedine tie(m) přewyſugi, ze znamenagi ſtalu wiec: vmućenie Kryſtowo, a niekterak geho ſkutkow vćaſtni bywagi. Wſak had miedieny a beranek take ſu znamenali Kryſtowo vmućenie, a ktoż ſu vziwali wiernie tiech znamenie, take gſu vćaſtni vmućenie Kryſtowa y geho ſkutkow, a ſprawedliwi ſu ſkrze nieho yako y nynie wieřicy, iakoz die S. Pa(we)l: Kryſtus g(es)t noweho zakona ſmirce. Aby ſmrt mezy to wſtupiecy na wykupeni tiech přeſtupenie g(es)to ſu byli pod prwnim ſwiedecſtwi(m) prigeli zaſlibeni ti, kteriż ſu powolani wiećne(h)o diedicſtwie, die: ſmrt Kryſtowa na wykupenie tiech přeſtupenie tiech lidi, kteřiz pod prwniem zakone(m) ſliby p(ři)geli. P(ro)toz za ta přeſtupenie Kryſtus trpiel a wykupil ty přeſtupniky, a ſprawedliwy ge vćinil a vćaſtny ſweho kralowſtwie prwe nez appoſtoly. Jakoż wyznawa S. Pawel: wſtupuge na wyſoſt yatu wedl wazbu a dal dary lide(m). A tak ti wiezniowe prwe Kryſta w geho chwale vziwali ſu, nez ćeled Kryſtowa. | Die S. 39[b]
Pawel o ſobie y o ginych židech: Zakon ſtary byl naś pieſtun; w Kryſtu zpoſobuge, yako pieſtuna dietie na ruku drżecy, aby geho mateři podala, geſto krmi. A tak zakon oſtřiehage w Kryſtu, dodal geſt gich Kryſtowi, aby geho ſmrti vćaſtni byli doſtatećnie, yako y nynie wierni lide, gedine ze geſt caſe(m) nedoſlo dluho prwnim: Adamovi y ginym. A p(ro)toz gich ffigury z daleka ſu znamenali Kryſta. Ale ſkutećnie ſu doſahli wierni lide toho, coz Kryſtus ſwu ſmrti dobreho p(ři)wedl g(es)t. A nemoż-li giny dowod byti o znameni chleba a wina gedine ten, ze znamenagi minule vmućenie Kryſtowo, tehdyt nic wyſſie negſu; nebo gedine znamenagi giz sſtale wiecy, a ony zidowſke buducie wiecy znamenali ſu a geſtiet wzdy. Z tiechto řeći waſich nenie dowod, proć ſu přeſtali ffigury pro nie, a cim tyto prewyſugi ony, ać to přidawate, ze ſu miloſti přito(m)ny tie(m)to, kterez znamenagi. A że ſem řekl prwe, kteraz by znamenie boh vſtawil puha a zaſlibil k nim niekake miloſti dati, to by mohlo řećeno byti, ze ſu přito(m)ny miloſti znamenane znamenie. | Ale że toho nenaleznem 41[a]

podle wafich dowodow, byt Kryftus kte(re) milofti zaflibil dati tie(m), kteriz budu giefti ta znamenie. Mnie fte řekli, że ze čtenie nemame wiece o te fwatofti, gedine ze gi vftawiw prikazal giefti a piti na fwu pamatku. A kdyz lucite řeci ŕefte kapitoly s(wateh)o Jana od tohoto fkutku Kryftowa, iakoz pifma waŕe vkazugi, że pifmo, ktere g(es)t o ziwem chlebu, nema byti chyleno k chlebu pofwatnemu, ani ktere g(es)t o pofwatnem k ziwemu. A tak pifma ta nemagi w geden rozom wedena byti, nebo gine tato mluwi, a ona gine. A geden wlaftni waś towaŕis prifſed od was k nam, řekl g(es)t na(m), abychom fe nedali fwoditi o to, ze gedno tknutie ŕefte kapitoly nefluŕie k tomuto fkutku Kryftowu. A když ona řeč, gefto fu k ni fliby położeny, nefluŕie k tomuto fkutku, tehdy take nizadny flib bozi nenie k tomuto chleba gedenie pofwatneho. Gedine ktoż gie ziwy chleb, ten ma ziwot wiečny, a když g(es)t toto oblaftie gedenie kromie onoho, tehdy geft toto chudy a oblupeny chleb, nemage niżadne chwaly w flibiech bożich. P(ro)toz wy y to, coż o niem prawite, że fu milofti při-
41[b] to(m)ny tie(m) znamenim | y to neprawie na ociftu lidem prawite. Ale v prawdie, coz o tom gednu reci wyznawate, to druhu ruŕite. P(ro)toz podle řeči waŕich nemożte o nizadnych miloftech přito(m)nych mluwiti tiem mrtwym znamenim. P(ro)toz ani tielo Kryftowo přito(m)nie, ani milofti tiem znamenim gfu.

CAPITOLA DEWATYNADfTA.

A to y ona řeč waŕe vkazuge, kteruz dowodite, ze Kryftus w clowieku wiernem hoyniege g(es)t nez w fwatofti, neb Kryftus, gfa w clowieku wiernem, duŕi geho ofwiecuge a k dobremu zapaluge, a proti zlemu pofyluge, čehoż w fwatofti nevčini, poniewadż chleb tiech wiecy pochope(n) nemoż byti. P(ro)toz kdyz by fe mieli Kryftowi modliti proto, że g(es)t fwym obyčegem w fwatofti, tehdy pro takowuz wiec mieli by fe w kazde wiecy modliti. Nebo Boh, genz g(es)t wietfi nez Kryftowo tielo, geft mnoho

hoyniegi w każdem ſtwořeni nežli tielo Kryſtowo w ſwatoſti; nebo boh w kazde wiecy g(es)t bytem ſwym, iako nafed dowedeno geſt od was. A w tiech řečech znamo geſt, že geděn byt Kryſtow g(es)t w ſwatych ſkrze dary a miloſti duchownie; a|le chleb a 42[a] wino tiech darow nemož pochopno byti. P(ro)toz Kryſtus tiemi dary nenie w chlebu, ale w ſprawedliwych lidech, a druhe, ze Boh hoyniegie g(es)t w każdem ſtwořeni nez Kryſtus w ſwatoſti, nebo Boh w kazdem ſtwořeni geſt bytem; ale Kryſtus nenie w ſwatoſti byte(m) tiela ſweho, a tak ani tielem ani dary, kterymi přitomen g(es)t w te ſwatoſti. A poniewadz boh geſt hoyniegie w kazdem ſtwořeni nez tielo Kryſtowo w ſwatoſti, že geſt bytem přito(m)nie w kazdem ſtwořeni; a poniewadž podle piſma waſeho kazde ſtwořenie widome mož ſluti ſwatoſt, nebo geſt znamenie od boha vſtawene, aby wiec ſwatu, newidomu znamenalo, nebo wſelike ſtwořenie geſt znamenie ſtwořitele, a poniewadž bóh byte(m) přitomen g(es)t w kazdem ſtwořeni, a to ſtwořenie geſt znamenie newidomeho ſtworitele, mage geho w ſobie prito(m)nie, a na to od nieho ſa vſtaweno, aby geho ſwu twařnoſti w ſobie vkazowalo, tehdy kazde ſtwořenie g(es)t wyſſie znamenie nez znamenie chleba a wina; znamenawa nieco dalekeho tiela Kryſtowa, ale nema toho ničehoz | w ſobie. Ale gine ſtwořenie, mage bytnie 42[b] boha w ſobie, geſt nad mieru welebnieyſi znamenie nad ono. A čim vſlechtileyſi ſtwořenie, tie(m) w niem dawnieyſi boh. A tak g(es)t člowieku mnohe(m) vzitečnieyſi než ona znamenie: chleb a wino, aby od geho welikoſti a kraſy poznal welikoſt a kraſu ſtwořitele, geſto w niem bytnie geſt. A co pak w tom človieku ſtwořenie geſt vzitka, ze g(es)t w ſobie vzitečno clowieku, z ſtwořenie g(es)t vzitka, že g(es)t w ſobie vzitečno človieku. Oheň w zymu mnoho dobreho včini clowieku, ze ſe ſhřege v nieho, a podiwi ſe Bohu w niem, a tak geſt lepi človieku k duſi k ſpaſeni y tielu nez ona ſwatoſt (tiela) chleba a wina, geſto nieco Kryſtowa tiela mdlie a dalece od ſebe znamenawa. A čim pak lepſi geſt krmie, dobra lačnemu člo(wiek)u, geſto w ni boh byte(m) g(es)t, a ona znamenie geho geſt, a yhned na to(m) mieſtie polepſi člo-

wieka. A ten dowod poloziece poſlem onu ſwatoſt chleba a wina do niemec, geſtot boha neznagi, at ſe gi tam blazni klaniegi. A podle takowych dowodow welmi podobnie prilezi ta řeč, geſto
43ᵃ diete: Kry|ſtus g(es)t w ſwatoſti nizſim obycegem nez w člowieku wiernem. Giz to mož znamo byti, ze tak geſt nizkym obyčege(m) w ni, že zgewnie možem wiedieti to, ze v faleſnych p(ro)rocych, geſto přigdu we gmeno geho a ſwedu mnohe, g(es)t wyſſim obyčegem Kryſtus a vžitečnieyſim zwolenym geho nez w te ſwatoſti, nebo ti faleſni p(ro)rocy pod gmene(m) geho ſtogiece, leſtnie mnohe wiecy geho prawe ohlaſugi, a z kořen gimi hybagice, geſto ſu dawno tayny byli. Gedno p(ro)to činie to, aby ſe vkazali w lidu nad gine ſobie rowne, a druhe z ſwaru, gedni p(ro)ti druhym dowodie, a zgewugi tudy ony y ony tayne wiecy, geſto ſu lide o nich newiedieli. A to wſe wolenym bozim k uzitku boh přiwede, ač oni ſwu nevpře(m)noſti ohyzdie gmeno pana Gežiſe, woli odpornu we wſem, což gemu cinie, magice. Awſak niekteru ſtranu w geho wiecech ſe obieragi a ohlaſugi geho, a to wzdy p(ři)gde ku proſpiechu wolenym geho, kteriz neſwedu. Jakoz die S. Pawel: Niekteri každi Kryſta nevſtupnie a nevpřemnie, niekteři z ſwaru, a niekteři z laſky vpriemo žadagice zwelebiti
43ᵇ gmeno ge(h)o. Což pak | kterym koli obyčegem ſe ohlaſuge gmeno geho, wie(m), ze mi to k uzitku p(ři)gde. Takez y nynie, ač newiernie we mnohych zgewuge ſe Kryſtus, wzdyt w nich nieco ſwe(h)o zgedna k uzitku tiem, geſto wſecko pro nie čini a ze wſeho gim proſpiech wywede; a oni ſ diablem neprawym zahynu pro ſwu nevpřemnoſt. J řekl ſe(m) prwe, že mož byti wyſſim obyčegem Kryſta w takowych ſwodcych nez w ſwatoſti chleba a wina. A poniewadz nenie w ni ani tiele(m) ſwym ani mocy duchownich darow, gedine ze znamenawa nieco geho daleko a mdlie, a podle toho mdleho znamenie nemoz vp(ra)wdie řečeno byti tomu Krystus, nebo ani duſe ani tiela nema ta wiec, ani gi moz rečeno byti: niektera p(ra)wda geſt podle tiech waſich dowodow, vyprazdniece to wſecko, coz by tu mielo lidem vzitečno byti, a ohlaſowati to mrtwe znamenie pod tiemi ſlowy: Kryſtus geſt w ſwatoſti

nizſim obycege(m). Byſte aſpo(n) chutnie řekli: takym obycegem tu g(es)t, zet nemoz nize rečeno byti, nebo nizadnym obycegem, at by vrozomieli lide tomu čeſky. P(ro)toz neniet dowod ani rozo(m) ktery w waſich | piſmiech, by ſe to chylilo k kteremu na- 44ᵃ včeni a k ſrozomieni prawdy. Ale řeči nevſtawične nemagice nižadneho zalozenie prawe(h)o na porozenie wiery.

CAPITOLA DWADCATA.

Opiet to položenie waſe g(es)t, kdez diete, že čaſto v piſmie ta wiec, kteraz ginu znamenawa, gmenuge ſe gmene(m) te wiecy, kteruž znamena. Jako v prikladie to maš w tiechto piſmiech: Jan g(es)t Elias, skala bieſe Kryſtus. A w takych řečech, w nichzto wiec, kteruz gina znamenawa, gmenuge ſe gmene(m) wiecy znamenane, ſu rozlični ſtupniowe, nebo niektera znamenie (prito(m)nu wiec znamenanu) z blizka wiec znamenanu znamenagi. A tu řeč chylite k ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy, ze ten chleb gmenuge ſe gmenem wiecy znamenane: tiela Kryſtowa, zblizka přito(m)ne ſobie. A že ty řeči gini před wami wiernie ſu miniece rozdielowali znamenie prwnieho zakona od znameni noweho zakona a powyſowawali gich, a zwlaſtie ſwatoſti tiela Kryſtowa prawiece, ze znamenie gmenuge ſe gmenem wiecy znamenane, a ze znamenie ma přito(m)nu wiec znamenanu. To rownanie | w gich 44ᵇ řečech zname. Ale že wy nikterehož takez nedržite. Nebo kdyz ma rownano byti znamenie gmenem wiecy neznamenane, neſrowna ſe, aby znamenie mielo gmeno tielo Kryſto(w)o, a wiec znamenana miloſt nebo darowe duchowni. Aniz ſe w tom ſrowna, wiec znamenana přito(m)na g(es)t znameni, poniewadz znamenawa tielo Kryſtowo na křizi obietowane, to geſti dwe od ſebe welmi daleko. A opiet kdyz ſe die, že miloſt znamenawa, a ta geſt daleko od znamenie, nebo tepruw chtie niekto miloſt mieti hleda znamenie, a ſkrze znamenie tepruw miloſti od Bo(h)a musy hledati. P(ro)tož nizadnym obycege(m) nemož řečena byti: při-

to(m)na geſt tomu znameni miloſt. A kdyz tak daleko geſt, kto gi rozomie a kto gie hledati bude ſkrze to znamenie; p(ro)toz waš rozu(m) nemoz ſtati pod tiemito řečemi, aniz kto mož od prawdy přichyliti k umyſlom waſim tiech řeči. Ale ze y to nenie lechke, ze piſma niektera gmenugi znamenie gmenem wiecy znamenane,
45ᵃ to nenie | toliko přihodnie nazwati znamenie gmenem wiecy znamenane, ale pro p(ra)wdu a moc, kteruž znamenie ma p(ři)tomnie takez, yakoz wiec znamenana. W tom rozomu piſmo ta znamenie gmenem wiecy znamenane gmenuge yakozto znamenie ſkala, z niezto ſu pili žide na puſti, byla g(es)t znamenie Kryſta, ne ſamym puhym nazwanim, ale pro moc, kteraz k ſkalie bieſe p(ři)to(m)na. A aby nevmenſenie takymž diwe(m) mocy bozſke z kamene wody hoyne tekli wſemu zaſtupu ſynow Jzrahelſkych k naſyceni, yaky(m)z diwem mocy bozſke, kteruž pa(n) Kryſtus mrtwe kriesyl g(es)t, anebo gine mocy bozſku vkazowal, aby moc ſame prawdie znameni prito(m)na byla. A pro tu moc ſkala g(es)t znamenie Kryſta a gmeno ma: Kryſtus, nebo ſkutek mocy bozſke ſtal ſe g(es)t nad ſkalu yako Kryſtu. Takez Jan g(es)t Eliaš w znameni, wy tak wykladate, ze ne mnoho proroka onoho Eliaſe Jan znamenie byl g(es)t, ale toho, ktery miel g(es)t k ſkonani ſwieta přigiti, w temz duchu yako Jan, a ze by nynie giz ten
45ᵇ duch Eliaſow priſel horliwy v wiernych, geſto | nemohu ſtrpieti křiwdy božie w nižadne truhle ani w jamie, ani w ktere zahatce; wſet ſhledagi. P(ro)toz nenie podobny wyklad, ale Jan v p(ra)wdie p(ři)ſſel g(es)t w duchu a mocy Eliaſowie, mage ſwatoſt žiwota a ducha ſwateho hoyniege než Eliaš. Pak-li chcete kterake(h)o buducieho Eliaſe giſtiti podle toho powiedienie, tehdy wzdy w mocy duchownie, p(ra)we prigde iako Jan. P(ro)tož, geſt-li Jan znamenie toho Eliaſe nebo onoho, tehdy piſmo pro moc prito(m)nu gmenuge gmenem wiecy znamenane geho, aby tyz duch a moc prito(m)na byla Janowi yako Eliaſowi. A kdyz ſe tiemi piſmy předſtienuge ſkutek Kryſtow, aby znamenie y wiec znamenana gedno gmeno mieli, nebo tato iako ona; a nenie-li ſkutečnie a bytnie wiec znamenana ſpoge(n)a ſ znamenim, proč by ta řeč

byla, aby znamenie gmeno miela, a prawda geho neſtala ſ nim; wſak tato piſe(m) v wietr by rownana byla. Nebo geſt-li vmyſl tiech, geſto tato piſma tak ſrownawali ſu, aby ſami od ſebe dali chlebu to gmeno: tielo Kryſtowo, toliko k znameni wiecy nebo prawdy | ſwe kromie ſebe z daleka, a tak proto, ze magi w ge- 46ª
deni toho chleba hledati niekakych vzitkow nebo darow od boha zaſluzenym tielem Kryſtowym: tehdy y bera(n)kovi ſtareho zakona mohli ſu přewzdieti tymz prawem tielo Kryſtowo, nebo znamenal geſt tielo Kryſtowo, a ti, ktoz ſu wiernie ſtali pod tiem znamenim, doſahli ſu vzitkow zaſlużenych tiele(m) Kryſtowym. P(ro)toz, nenie-li přito(m)na moc bytneho tiela Kryſtowa tomuto znameni, tehdy tak g(es)t neprawe dati gemu gmeno, że g(es)t tielo Kryſtowo, jako oſla angelem, nebo gine wiecy mnohe tymż řade(m) mohu nazwany byti tielem Kryſtowym pro ſamo znamenie anebo pro hledanie miloſti od Boha ſkrze nie. A my mame ſwobodu hledati od pana boha ſkrze wſecky miloſti geho. P(ro)toz nenie podobne ſkutky bożie zwlaſtie poloziti w rownoſt obecnych zaſluhowani miloſti od Boha, geſto ſe w nich zaſluhuge miloſt od boha toliko pro ſſlechetnoſt niekterych lidi ſnaznych, ze gim wſechny wiecy w dobre obrati pro gich dobry vmyſl a ſlechetny.

CAPI(TOLA) XXI. tuto

Opiet to położenie vcinili ſte o gedeni tiela Kryſtowa a o pitie geho krwe duchowni,o niemż temeř we wſie kapi(tol)e ſeſte s(wateh)o Jana pſano ſtogi, kterezto gedenie zalezi ſkutečnem a prawe(m) ſpogeni duſe ſe pane(m) Kryſtem, a w nieho promienienie geſtit tak potřebne, że nizadnemu bez nieho ſpasenu nelze byti, a dobrym toliko prilezi. Ale gede(n)ie a pitie ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy podle vſtanowenie Kryſtowa a wydanie s(wateh)o Pawla, kte(re)z ono prwnie znamenawa, geſt z přiciny potřebne netoliko dobrym, ale y zly(m) obecne. Takowa řeč tak, yakoż ſlowa zalezie, w ſobie dobre wiecy mluwi a prilezie tie(m), kteřiz gedie

tielo Kryſtowo tak, jakož gim g(es)t on vſtawil. Ale w ſobie takowe ſpoge(n)ie a promienienie ſamotnie nenie řečeno od Kryſta gedenie, ale pro ſpogenie řečeno geſt: Ktož gie, we mnie přebywa, a ia w niem. A ta řeč wſecka toliko ſamotnie o mrawiech a o ſkutcy(e)ch ctnoſtnych mluwi, a na to ſe chyli, yakoz Mar-
47ᵃ tinek, p(ro)rok taborſky, a Zygmu(n)d z Řepan ten rozom | wedu na ſeſtu kapitolu s(wateh)o Jana a die na tu řeč pana Gežiſe: dielayte dielo, točižto ne ten pokrm, geſtot zhyne, ale kteryzt zoſtawa k žiwotu wiecnemu. A ten chleb zaleži w diele, yakoz y zide rozomieli tomu řkuce: co ciniti budeme, abychom dielo dobra dielali bozie. A potom řekl g(es)t: Chleb, kteryž ia dam, tielo me g(es)t, za žiwot ſwieta. To ſlowo wierne včinieno geſt tielem, a včinilo geſt w tiele ſkutky boži, kterežto duſe, ktera diela bozſka diela, nakrmi ſe gimi yako tielo chlebe(m). P(ro)tož ti ſkutkowe ſlowa božieho nazwani gſu chlebe(m), nebo krmie naſledugicieho; a nazwani ſu tielem, nebo činieni ſu w tiele, gſuce gedno ſ tielem. To wſe čtenie prawi. A rozwaziece to poznanie, ze teto řeči rozo(m) g(es)t tento: Nebudete-li geſti tiela ſyna člowieka, to geſt, nebudete-li činiti ſkutkow, yako naydale budete mocy, ktere geſt syn člowieci činil w tiele, a nebudete-li piti krwe geho, to geſt, nepoznate-li mocy a pričin geho ſkutkow, kteřiz pro to činieni ſu, abychme gich naſledugice yako ſyn ſ ot-
47ᵇ cem gedno geſt, y my ſ otcem y s ſyne(m) | gedno byli. A potom mluwi mnoho Martinek o ſkutciech dobrych a die: že wečeře panie založena geſt na laſce, o kterež gim pan mluwil, a vkazal gim gi v widomych ſkutciech, zmyw gim nohy, a přiklad gim oſtawil, aby oni geden druhemu nohy myli. A odtud ſu byli wzeli přiklad prwni ſwieti, kdyz ktery hoſt, putnik nebo kazatel přiſel k nim, a ay, prwe z welike laſky, kteruž k niemu migiechu, nohy gemu omywali. A mnoho gineho mluwi o laſce a o ſkutciech zakladage na nich wečeři pa(n)ie. A powrtiew ſe na laſce a na ſkutciech, die: Appoſtole pri wečeři panie zachowali ſu obyčey, ktery ſu widieli na puſti od Geziſe, kdyz lid krmil dvakrat, a kazal lid zſaditi po ſtu a po ſtu, a kazde ſto rozdieliti na paddeſat a na pad-

defat. A tak oni lid zfadili, a iakoz od Kryfta widieli, beruce lidu dawali. Tak řad wečeře panie wyprawuge. A geftie wiece vkazuge řadu při weceři panie, aby křeftiane, fchazegice fe w fwatek a popracugice w flowu božiem, aby pro navcenie lafky ku potřebie | pogedli a iako hody mieli. Jakz g(es)t ziw giz nemohl geft 48a na lepfi řad wečeře panie vhoditi, gedno w fwatek popracugice w flowu bozie(m) fezwati fe z lafky a pohodowati a nagefti fe ku potřebie, a zagefti pracy prwni a nehubenowati fkufe(m) chleba na weceři papezfke a kacierfke. A toto navcenie mnozy držie a kwafie hoynie na to a ruhagi fe vftanoweni panie. P(ro)toz od wyfokych angelfkych wiecy počieti od lafky a od fkutkow, ktere g(es)t Kryftus w tiele činil a f tie(m) fe fkutečnie fpogiti f nim, a od tiech wiecy w tielo fpadnuti, a tiem z daleka rufiti gina mnoha flowa bozie wiedomeť geft, že takowe wiecy z diabla fu na oklamanie mnohych lidi.

CAPITOLA DWADCA(TA) DRUHA.

Ale wfak coz pak koli pokladate za gedenie tiela božieho w fwych pifmiech, budto lafku nebo fkutky Kryftowa tiela činiti a tiemi fe f nim fpogiti, budto w nieho wieriti nebo milofti niekake od nieho brati, wfudy pokladate fwatoft tiela a krwe Kryftowy znamenie tiech rozličnych gedenie tiela Kryftowa a tak wykladate, ze fu p(ro)to | ta znamenie vftawena, aby fkrze nie k newidomym 48b a duchownim wiecem yako ruku přiwedeni byli, poniewadz fu twařnoft newidome prawdy neb milofti, a ze fu ty wiecy duchownie fpogeni přito(m)nie k znamenim. Ale ta znemenie proto gfu znamenie tiech wiecy duchownich, ze febu podobnie znamenagi tu prawdu, kteruž znamenagi; a poniewadž předchazegi wiec znamenanu a wedu k nie clowieka tieleftneho, gefto pro fwu hrubost fam od febe pozdwihnuti fe nemoz k duchownim a newidomym wiecem, kterak geft to nepodobne k tomu položiti duchowni

gedenie tiela Kryſtowa v prawem a ſkutečnem ſpogeni ſ Kryſtem činiece ty ſkutky, ktere on w tiele gſa činil, a ze ti ſkutkowe ſu tielo ge(h)o a ſwatoſt položiti, že znamena ta ſpogenie a ty ſkutky, ktoz ge na ſobie ma: giz tehdy nenie potřebie toho znamenie, poniewadz prawda znamenana v clowieka geſt, nebo ſe nepotřebuge weſti ku prawdie. A že znamenie, ſwazawſe prawdu ſ Kry-
49ᵃ ſte(m), aniž take ty wiecy: yako ſkut|kowe nebo to ſpogenie ſkutečne ſ Kryſtem, w cem prito(m)no znamenie geſt, aniz k niemu přibliženo kteru ſtranku moz byti, p(ro)toz hlediece k umyſlu a k dowodu waſich piſem o gedeni tiela Kryſtowa a žiwebo chleba, geſto geſt ſ nebe sſtupil, kterak zalezi na ſkutciech dokonalych, kte(re)z ſu činieni Kryſtowym tielem, a na ſpogeni prawe(m) tiemi ſkutky ſ nim: tehdy nenie nizadny dowod ani rozomu, proč by Kryſtus vſtawil ſwatoſt tiela a krwe ſwe. Nebo coz dieme o znameni te ſwatoſti, to wſe prwe w člowieku bytnie ma byti, yako ty mrawnoſti ſkutečne, gimiz ſe ma ſpogiti ſ Kryſtem, ty muſie bytne po wſecky čaſy w clo(wiek)u byti, poniewadz magi bytne ſpogenie ſ clowiekem, a ſkrze to prawe ſpogenie ſ Kryſtem. A nemoz-li wyſſi a giny dowod byti o tom ſkutku vſtawenie Kryſtowa tiech ſwatoſti, gedine že k znameni takych marnoſti, tehdy
49ᵇ Kryſtus tak g(es)t to marny ſkutek včinil, yako dobře nevta|zaly opilec, opiw ſe wečer winem y prodal duom ſe wſim nabytkem, ano o tom žena, ani ktera čeled co zwiediela. Nebo ten ſkutek podle tiechto waſich dowodow geſt zbytečny, a wſecken dare(m)ny. Nebo iakoz prawite o powyſeni toho diela a giedla duchownie(h)o tiela Kryſtowa, ze zaleži na prawe(m) a ſkutečnem ſpogeni duſe ſ Kryſtem, a na promienieni geho, tehdy takoweho gedenie netoliko ſwatoſt nebo co ginego mož předznamenati a ſ nim ſpogena byti, ale tak geſti to wyſoke gedenie, ze lidi přeſaha. Nebo koho naleznem, geſto by ſe ſkutecnie a prawie ſ Kryſtem ſpogil, a w nieho ſe promienil. Bych řekl o Appoſtolech, to ſu ſwrchowani lide byli, awſak geſt ſlyſeti s(wateh)o Pawla, ano ſobie gine wiecy než takowe ſpogenie wyznawa řka: wole mi prilezi, ale dokonati dobre(h)o nenalezam. Ja ſam myſli ſlužim zakonu boziemu

podle wnitrznieho člowieka, ale vidim giny zakon na vdech mych, ge(n)z ſe protiwi zakonu myſli me, a genž mie gi(m)a w zakonie hriechu, a tak vkazuge nedoſtatek weliky w ſobie, že wiece nemož řecy o ſobie gedine, že gemu wole | přileži, a dokonanie w 50ª
dobrem nema; myſli ſamu raduge ſe zakonu božiemu a ſluži gemu, ale tielem ſwym zakonu hriecha. P(ro)toz ač niekake a niekake ſkutkow dobrych naſledowanie miel geſt ſ Kryſtem, yakož mož na tak padlem clowieku ſtati, geſto gedine chtie a dokonati nemoz, ale prawe ſpogenie ſkutečne ſ Kryſtem a promienienie w nieho daleko g(es)t od Pawla, takež od nas y od was. A poniewadz na takowem ſpogeni zalezi gedenie tiela Kryſtowa, tehdy wy geho nemate ani wiete, kto g(es)t kdy miel ge anebo mieti bude. A poniewadž to(m)u včite, což ſami nemate ani wiete, kto by takowe wiecy miel, tehdy newiete, o kom giſtite a čeho potvrzugete; ale v wietr ſwe řeči wynaſiete. Gedine wa(m) ſe libi mluwiti nebo pſati wyſoke a dokonale wiecy z ſeſte kapitoly s(wateh)o Jana o ziwem chlebu, geſto g(es)t ſ nebes ſtupil w uſſi tiech, geſto radi čtu nebo ſlyſie ſladke řeci, aby tiem ſnaze chleb welike(h)o ctwrtka, ktery Kryſtus vſtawil, zmalel w nich a zlačniel, aby ſobie | welikych 50ᵇ
vzitkow w niem neſkladali, gedine aby ſe k žiwemu chlebu obratili. Jakoz g(es)t na mnohych widieti, geſto te(n)to waš rozom držie, že, ſenduce ſe, gedine ſe ruhagi poſwatnemu chlebu, a ziwy, geſtu g(es)t ſ nebe sſtupil, welebie gedie a pigi hoynie; na nichž nenie widieti, by podle waſeho dowodu ſkutky Kryſtowy na ſobie mieli, a ſ nim ſe ſpogili, ale widieti geſt na nich ziwot tieleſtny a rozpuſtieny w obžerſtwie a pitie neſkrowne, a w niekterych ſmilſtwie nevkrocene. A takt bude vžitek waſich dowodow nebo řeči w tiech, žet poſwatne(h)o chleba nechagi a ziweho, ktery gi(m) w dobrych ſkutciech chwalite, take nemagi, aniz brzy ſ tie(m) howadnym ziwotem mieti budu.

CAPI(TOLA) XXIII.

Ale że wy to wyznawate, ze Kryſtus přiſel g(es)t ſ polepſenim, gelikożto k ſwatoſtem zřiece, ze powyſil g(es)t ſwatoſti zakona noweho nad ſwatoſti zidowſke, yakożto zwlaſtie tielo ſwe; a ponie-
51ᵃ wadż ten rozom g(es)t Kryſtow, ktery wy wedete o gede|ni tiela Kryſtowa a ziwe(h)o chleba, geſto zależi na ſkutečnem ſpogeni ſ Kryſte(m), poyciece toho ſpogenie ſkutečneho ſ Kryſtem w rowenſtwi, ktereż moż giz na ſkażenych lidech ſtati w zakonie nowem. A geſt-li tak mluwiti o gedeni tiela Kryſtowa, kterez zależi na ſamych mrawiech, skrze niez ma člowiek byti ſpogen ſ bohem, tehdy takowe gedenie duchownie a ſpogenie ſ bohe(m) ſkrze mrawy mohlo g(es)t ſtati pod zakonem ſtarym na dobrych lidech tak hoynie, yako na lidu zakona noweho, iakozto řeč bozi vkaze. Tot die Boh: iakoz ſe pridrżi zpodni pas ledwi(m) muzowym, tak ſem k ſobie p(ři)wazal weſken dom yzrahelſky, y weſken dom Juda, prawi hoſpodin, aby byli mnie w lid y we gmeno y w chwalu y w ſlawu. A z toho g(es)t znamo., ze ten lid pod zakone(m) ſtarym, kteryz g(es)t chtiel, mohl g(es)t ſpogiti ſe ſ bohem a boh ſ nim. A opiet kdez mluwi o ſſiciech, die Boh: Co ty widiš, Ge(re)miasi? y řekl ſem: ſſiky, ſſiky dobre, welmi dobre; a zle, welmi zle, geſto gedeny byti nemohu, p(ro)to ze ſu welmi zle. J
51ᵇ ſtalo ſe g(es)t ſlowo bozie ke (m)nie řka: | Tot prawi pan Boh Izrahelſky: yako ſſikowe tito dobři, tak pozna přeſtiezenie Juda, geſto ſe(m) wyſlal z tohoto mieſta do zemie kaldeyſke k dobremu. J polozim oči mogi na nie k ſlitowani a přiwedu ge zaſe do zemie teto, a wzdielam ge a nezruſi(m) gich; y wſadim ge a newytrha(m); a dam gim ſrdce, aby wiedieli, ze ia ſem pan. J budu mnie w lid, a iat gim budu w bohu; nebo nawratiet ſe ke (m)nie w celem ſrdcy ſwe(m). Tot mluvi boh o tom lidu zakona prwnie(h)o, że iako dobri ſikowe budu, magice prawu ſladkoſt: znamoſt boha ſweho magice a ze wſe(h)o ſrdce ge(h)o milugice, aby gemu byli chot, a on gich zenich, aby ſe ſ nimi oddal na wieky v

wieře a w milofrde(n)ftwi, a fpogil fe f nimi obyčegem gednoty manželfke. A z te bozie řeči y z gine mož byti fhledano, ze ten lid fkutečnie mohl fpogiti f bohe(m) tak blizce yako pod zakonem nowym fkrze mrawy. Pakli chceme wzieti o fkutciech milofrdnych, o pokoře, o trpieliwofti, anebo o ginych ctnoftech, toho mnoho mozem nalezti netoliko za čafu zakona|, ale y před zako- 53[a]
ne(m): Joba, Abrahama, Lota, Yzaka, Jakoba a mnohe fprawedliwe, gefto fu putniky, hofti prigimali do fwych domow a krmili ge, nohy gim myli, odiewali, a coz potřebowali, tiem gim flužili, a trpieli pokornie mnoho zleho pro gmeno božie. Jakož S. Pawel o nich wycita, přiwodie gich ftaloft na přiklad křeftianom y die: niekteri z nich pofmiewanie a bitie trpieli fu, a nad to y okowani, žalařowani, kamenowani, fekani fu, pokufieni fu, w zabiti meče zemřeli fu, obchodili fu w huniech, w kozych koziech, gfuce potřebni, fuženi, trapeni, gichzto geft hoden nebyl fwiet, po puftiech bludiece y po horach y w gefkyniech y w dupatech zemfkych. A ti wfickni fwiedecftwi(m) wiery zkufeni gfuce, a poniewadž giz podle wafeho dowodu takowe ctnofti magice, geft giefti tielo Kryftowo (Tehdy ti zide fprawedliwi tak hoynie mohli fu giefti tielo Kryftowo.) tehdy ti zide fprawedliwi tak hoynie mohli fu giefti tielo Kryftowo a ziwy chleb angelfky yako fwieti (a(n)gelowe) | Křeftianowe. A geft-li ten rozom o 53[b]
gedeni ziweho chleba, tehdy w te ftranie Kryftus nic wyffieho nevkazal geft nad zakon ftary, ani chleb k znameni vftawiw, ani o ziwe(m) chlebu mnoho mluwiw. A nemož řečeno byti, by f polepfenim w ktere te wiecy přifel; nebo coz wy možete řecy o ziwem chlebu, w to(m) rozomu nebo o fwatofti k znameni puhemu, tot wfecko v zidow mnohe(m) flawniegi nalezeno bude nez ta powiedienie budu wafe. Take to wykladanie wafe flow Kryftowych welmie nemiernie přiflufie tak ge natahowati k fwemu zamienieni řkuce: Ti fkutkowe flowa bozieho nazwani fu chlebem nebo krmie nafledugicieho. A nazwani fu tielem, nebo činieni fu w tiele fuce gedno f tielem; nebudete-li giefti tiela fyna člowieka, to geft, nebudete-li činiti fkutkow, ktere g(es)t fyn člo-

wieka w tiele cinil, a nebudete-li piti krwe geho, to geſt, nepoznate-li přičin a ſkutkow geho.

CAPI(TOLA) CTIRMIEDCYT(M)A.

Bratřie kniezie, wſak wy y gini lide z ſlow piſmu muſyte ro-
58ª zomieti, a chcete geho pozi|ti proti każdemu z ſlow, ločby podobenſtwie zawřene neznamu řeči položeno bylo vplnie w piſmie, tak by niekaky rozom daleky od ſlow mohl wyniat byti, a ten ſkrze gina piſma ma ohledan byti, neruſſi-li prawdy wieře pomocne, miel by drzan byti; ale ze tato řeč mluwena od Kryſta o tielu a o krwi geho nenic zawřiena puhym podobenſtwi(m), aby z nie brani byli rozomowe takowi, geſto ſe gich owſem ſlowa chybie, aniz co podobneho k tomu mluwie. Ginak nizadny clowiek nikdy piſmu nemohl by rozomieti, kdy by ſe tiem nezprawowal, co čte ſe v piſmie a co piſmo gmenuge, ale toho prwotnie v piſmie muſy naſledowati, o čem mluwi, co gmenuge; a hlediece k tie(m)to wykladom waſim, tehdy ſu daleko od ſlow ſwych a podobenſtwie puhe negſu. A take proſta řeč o ctnoſtech nenie, nebo nenie podobne, aby takowymi dalekymi ſlowy o tiech ctnoſtech mluwil, kterez wy z toho wykladem beřete, kdyz o takowych ctnoſtech mnohych zgewnych řeči Kryſtus y appoſtole polozili ſu, kterak Kryſta w ſkutcyech mame naſledo(wa)ti, hlediece
58ᵇ na to, kte(r)e | g(es)t on ſkutky gſa w tiele činil. Kdyby nic zakon o takowe wiecy nemluwil, kterak Kryſta w ſkutciech mame naſledowati, tehdy hlupy clo(wie)k, mage miloſt k tomu, aby w tychż ſkutciech Kryſta naſledowal a wzal ten rozom z tiech piſem o činieni ſkutkow, mohlo by ſe gemu w dobre obratiti. Ale Martinek nebyl geſt ſproſtny a trpieti pro Kryſta dobru woli owſem g(es)t nemienil ani wy, nebo ſme ſ nim mnoho mluwili o tom y o ginem. A wyznalt g(es)t před nami, zet giz kralowſtwie ſwatych na zemi bude nowe, a ze giż trpieti nebudu dobři, a ze kdyz by wzdy mieli tak křeſtiane trpieti: Ja bych nechtiel ſluha

bozi byti, tot g(es)t mluwil. A k takemu vmyſlu nemiel g(es)t podobne pričiny tiech ſlow Kryſtowych, a tak ſ naſylim wykladati to z nich wynimage, coz ona nemluwie. Ale potupiw vſtawenie Kryſtowo, nazwal ge wečeři papezſku a kacierſku, y chtie w tiechto ſlowiech Kryſtowych ziwy chleb vkazati v pracy ſkutkow, geſto g(es)t lepe bylo wykladati tielo Kryſtowo ſpogene ſ bozſtwi(m): Geſt ziwy chleb ku poſyleny pracugicym w dobrych ſkutcych. Ale vſyle boleſtne za pokrm | wykladati nerowne hna- 54b
nie g(es)t, kdez ſlowa o pokrmu mluwie, tu on boleſtne vſyle poklada, kteryzto pokrm ſyla geſt tiech, kteřiž w dobre(m) wiernie vſylugi. Awſak y waſe piſma takowe wiecy za neprawe magi tu, kdez ſe odpiera tomu, že Kryſtus mnoho tiel nema, a gednim na mnohych mieſtech za gednu od ſebe wzdalenych nemož byti. K tomu přiwodi s(wateh)o Ambroze, geſto die, že nic nenie nep(ra)weyſſieho nezli nechtieti wieřiti proſtie tomu, co ſe čte, a ſmieti wieriti to, což ſe nečte. A kdyz podle toho rozomu pogde, (welmit) welmit g(es)t to nepo(do)bny wyklad: Nebudete-li piti krwe ſyna člowiečieho y řecy tociz: Nepoznate-li mocy a přičin geho ſkutkow, a wrcy w to ſlowo: poznanie geho ſkutkow, ano ſe to nečte; pogdelit tak wykladanie piſe(m), tehdy cozt prawi piſmo na lewo, a my dieme na p(ra)wo; awſak nenie darmo powiedieno od S(wateh)o Pawla, že ſu rozdielowe miloſti ducha ſwa(teh)o, rozdielowe ſlužebnoſti a rozdielowe ſkutkow. A iakoz ſu rozlicni rozdielowe w ſkutciech bozich, w Kryſtowych y w lidſkych, takez ſu rozdielowe w piſmiech, mluwiece o tiech o wſech wiecech zegmena, rozdiel|nie a zwlaſtie o kazdem, tak aby mohli lide rozomieti čtuce, o čemž piſma mluvie. A nebude-li tak piſmo vžiwano od lidi, ginak w niem prawdy nenaleznu, pogduli, piſmo tahnuce po ſwe(m) rozomu a zamyſle, tehdy ſe ſtane welike obořenie wiery. Opiet toto die(m) o te řeci s(wateh)o Auguſtyna, geſto wykladage řeč pana Geziſſe y die: To g(es)t tielo Kryſtowo gieſti: w Kryſtu přebywati, a Kryſta přebywagicieho w ſobie mieti. A wy pak to tak proſtie ſamo přebywanie w Kryſtu prawite gedenie tiela geho; a na tom gemu kriwdu činite, nebo

nikdy g(es)t geho vmyſl nebyl, aby ſamo přebywanie w Kryſtu chtiel položiti gedenie tiela geho, nebo muſyl by byl tie(m) rozomem porazyti gina mnoha piſma ſwa, geſto g(es)t pſal drze, ze pan Geziš vſtawil g(es)t ſwe prawe tielo a ſwu prawu krew w ſwatoſti chleba a wina. A tomu g(es)t vcil lidi, aby hodnie gedli a pili tielo a krew ge(h)o, tak yakož g(es)t gim gich boh vſtawil, ale že g(es)t to řekl proto, že to g(es)t geho tielo: gieſti, w niem přebywati, w tomt geſt prawie řekl, nebo gieſti mohu w ſwatoſti
55ª tielo Kryſtowo a ſud ſobie gieſti, ale vzitečnie gieſti, tat g(es)t | giſtota zgewna na lidech, kteřižto vžitek prawy z gedenie beru, kdyzto w Kryſtu bydle a Kryſtus w nich. Wſak by neprawie proti ſlowu bozie(m)u wykladal, kdyz by ſamo přebywanie w Kryſtu nazywal gedenie tiela ge(h)o, nebo pan die: Kto gie tielo me a pie mu krew, we(m)nie přebywa, a ia w niem. A kdyz by ſamo přebywanie w niem mienil gedenie tiela geho, a na to wedl, tehdy by ta wſecka ſlowa vtrhl yako nevzitečna a daremna, geſto die pan: Tielo me prawie g(es)t pokrm, a krew ma prawie g(es)t napog, ktoz gie tielo me a pie krew mu. To wſecko nic by neplatilo, gedine konec te řeči: We (m)niet přebywa. Ale prawiet on wyklada, ze konec praweho gedenie budet poznan na tom, ktoz poto(m) w Kryſtu wieru a laſku oſtane. Ale nižadny, ani wy prawie toho newyklada, kdyz konec přebywanie nazywa gedenie, geſto g(es)t Kryſtus polozil prwe gedenie a pitie pro konečne přebywanie w člowieku a člowiek w niem. A ktoz negeda ge(h)o tiela tak, yakož geſt přip(ra)wil, chwali toliko přebywanie za gedenie, newiernie p(ro)ti ſlowu božiemu cini, a neſtane ſe gemu
55ᵇ přebywanie | w niem, kdyz gedenie ceſtu ku přebywani w niem opuſti; a ktoz geda ſamotnie bez prawych přičin k tomu nedba konecnie přebywati w niem, zle ſe oklamawa. A k tomu, geſto to powiedieno, že g(es)t to prawy vžitek gedenie geho tiela, potom konečne w niem přebywanie; ale newierne geſt včenie chwaliti přebywanie w Kryſtu, odeymuce gedenie geho tiela.

CAPI(TOLA) XXV.

Opiet tato řeč waſe netahne k zwelebeni vſtaweni Kryſtowa řkuce, ze ſamo gedenie geſt vpřiemo potřebne, aby byla vſtawicnie w kazdu hodinu, w kazdy čaſek naymenſi yako okamženie, nebo die S. Augustyn, ze ten gie w prawdie, ktoz wieři w Kryſta, a Kryſtus die, ze geſt ge(h)o gieſti, w niem přebywati, tocizto ſkrze wieru. A poniewadz čłowiek vſtawičnie ma w Kryſta wieřiti, w každu hodinu w Kryſtu přebywati, tehdy geho muſy tak vſtawičnie gieſti. A poniewadz Kryſtus nezawazuge w kazdu hodi(n)u ku poſwatnemu gedeni, ale giſty čas vkazuge řka: Kolikrat koli dawage na znamenie, ze to gedenie zewnitřnie nenie w prawdie, ale w znameni; a opiet gi(n)de: Nebo mnozy wierni před vſtawenim | y po vſtaweni teto ſwatoſti takezt ſu dobře 56[a] bez prigimani ſwatoſti gedli tielo Kryſtowo a pili geho krew, iako S. Ja(n) křſtitel a lotr na křiži, nebo byt byli negedli, wiečnehot by ziwota nemieli. Ktozt komu nepřege, nemož-lit gemu hoře včiniti, ale kamen gemu w kolegi vwali, aby tudy geda, kolo ſobie zlamal. P(ro)toz, bratřie kniezie, totot prawa, nenawiſtna nepriezen k vſtaweni Kryſtowu čini v was takowe wymieřene dowody ſ vſtipowanim toho, aby tak zlačnielo a vmřelo lide(m) w ſrdcy, ſamo gedenie duchownie z potřeby položiti řkuce, ze k niemu ſamemu zawazal g(es)t Kryſtus w každy naymenſi čaſek, a to duchowni gedenie položiti na vſtawičnem wieřeni w Kryſta, a poſwatne gedenie že nenie w prawdie gedine w znameni, p(ro)toz k niemu nezawazal vſtawičnie, a že ſu mnozy, negedſe te ſwatoſti, ſpaſeni. Takowi dowodowe ne ſwiedcie teto řeči waſie, ze chcete pſati k zwelebeni w prawdie ſwatoſti tiela a krwe Kryſtowy. Tiemt nebude zwelebena, kdyz gi tak ochudice yako puhe znamenie, a ze to gedenie nenie w prawdie, a ze tak dobře ti ziwot magi wiečny, geſto ſu gie negedli. A kdyz ſamo gedenie duchownie potřeb|no geſt, giž wiece nemoz byti zlechcena 56[b] a iako nepotřebna w ſrdcy lide(m) polože(n)a. Proč kto miel by ſe potahnuti k nie po tiechto dowodiech, poniewadz wzdy može

mieti při ſobie duchownie gede(n)ie ſkrze wieru, geſto geſt vpřiemo potřebne, aniz ta ſwatoſt z ktere potřeby g(es)t podle tiech dowowodow. A kdyz gi tiemi řečemi vmrtwite w lidech, tot ne(n)ie welebiti, ale potupiti. A ponieważ ſamo wieřenie w Kryſta geſt duchownie gedenie a vpřiemo g(es)t potřebne, tehdy ne(n)ie potřebie nizadne wiecy gine, gedine na to weſti lidi, aby wieřili w Kryſta a duchownie w niem přebywali; a ten dowod wywrże wſecky proſtředky, kterez k wieřeni od Boha přidany gſu, iakozto tento: Ktoż vwieři a bude pokřſtien, ſpaſen bude, a geſtli na wiere doſti, čemu to přidame: křtu bude. Opiet: Tielo me prawie geſt pokrm, a ktoż gie tielo me, we(m)nie přebywa, a geſt-li to řecy: Tot geſt tielo ge(h)o gieſti, w niem přebywati: čemu tielo Kryſtowo bude, čemuż gedenie geho bude, kdyz ſamo přebywanie w niem za gedenie pocteno bude, yako by gedenie tiela geho nebyla ceſta ku přebywani w niem. A iakoz diete, ze
57ª geſt nezawazal ku poſwatne(m)u gedeni vſtawičnie, tiem | dawage znati, że nenie vpřiemo potřebne, ale w znameni, an nezawazal wzdy, vſtawičnie ke křtu; awſak kto by gedi(n)u z potupy geho nevčinil vwodie, na wieky wiery ani laſky nemohl by mieti w ſobie, aniz by pokanie mohl mieti hodneho kromie křtu wodneho, wzdy tupie křeſt v wodie. Kdyz Pan tak chce mieti, aby w duchu ſwatem a v wodie byl křeſt, p(ro)toz S. Petr ty, geſto ſu ducha swa(teh)o přigeli v wodie, křtil. Takez tuto, ač nezawazuge na każdy čas k tomu gedeni poſwatnemu, ale w podobny čas. A kdyz to pogde ſkrze waſe ohyzdienie, zet toho nechagi, giz newaziece toho, mily, nevkazugte gim gedenie w ſame wieře, nebo pro takowe zhyzdienie, byt to gedinu potupnie opuſtili, giz wiery mieti nemohu, nebot nedrżie ſlowa bozie(h)o. Ale Pan prwotnie z potřeby ſpaſenie wſecky zawazal, aby podſtatnie a bytnie mieli w ſobie wieru p(ra)wu a nepoſkwrnienu, a laſku k bohu a k lidem ze wſeho ſrdce. A polozil w to proſtředky hodne, aby ge drzeli k dielani wiery a laſky hoyniegi w nich, a ku kazani ſkutečne wiery a laſky ſkrze nie, iako g(es)t křeſt, tielo a
57ᵇ krew ſwu, modlitby, poſty a almużny, ka|zanie, prawdy ducha

ſwateho, přigimanie a gine ſkutečnoſti, geſto ſu potřebny. Awſak k takowym wiecem nezawazal geſt na každu hodinu, ale čaſem a mieſtem podobnym. Awſak kto by ſe na tom vſtanowil, chtie na ſame wieře a na laſce doſti mieti, y puſtil ty proſtředky od ſebe, nemož wiery ani laſky mieti, nebo newieři bo(h)u, ani geho poſlucha w to(m), což on weli. P(ro)toz waš dowod ſ Svatym Aug(uſt)yne(m) nenie prawy, ze geſti to tielo Kryſtowo gieſti: w Kryſta wieřiti. Jakoz by on tiem potupil gedenie tiela Kryſto(wa) w ſwatoſti řka: Co připrawugeš zub, wieř, a gedl ſy; nemienit tiem ſlowem proti gedeni tiela Kryſtowa w ſwatoſti, ale drže to, ze mož newierny přimieſyti se nehodnie k ſwatoſti spogene ſ tielem Kryſtowym, weli wieru prawu mieti prwe, ale tiem nehy(z)di gedenie w ſwatoſti. Ginak by darmo pſal a včil tomu křeſtiany, kdyz by w ſame wieře gedenie tiela Kryſtowa zakladal, nebot geſt to wiediel, ze Pan wiericym včedlnikom g(es)t řekl: Tielo me prawie geſt pokrm, a krew ma prawie geſt napoy, ktoz gie tielo me a pie krew mu, we (m)nie přebywa, a ia w niem, a opiet wieřicym a | milugicym za wečeri rekl: Wezmiete 58*
a gezte, tot g(es)t tielo me, kte(re)z za was zrazeno bude. A geſtli ſamo wieřenie a milowanie tiela ge(h)o gedenie, proč to vſtawuge, a proč gim gieſti weli, proč v wietr ſlowa ſwa wynaſie, geſtli při nich gedenie geho tiela p(ro) wieru a laſku, kteruž k niemu magi, zbytečnu wiec čini y mluwij.

CAPI(TOL)A XXVI.

Opiet diete, že Jan Křſtitel bozi a lotr na křizi a mnozy gini magi ziwot wiecny negedſe teto ſwatoſti. Ne proto ſu gie negedli tymz ſmyſle(m) gi okuſugice yako wy, ale ze ſu gie proto negedli, nebo pro čas nedoſli ſu gie. Ale byt za nich byla, nemluwilit by tak oni, yako wy tak mluwite. A poniewadz o tiech mluwite, geſto ſu toho nedoſli a gedli ſu duchownie tielo Kryſtowo, ten rozom geſt o wſech zidech wiernych, ze ſu gedli tielo Kry-

ſtowo w mannie a w beranku, a pili geho krew z ſkaly toliko ſamu wieru. O nichz die S. Pawel, ze tyz pokrm a tyz napog gedli ſu a pili: Pigiechu z duchowenſtwie, a ſkala gdieſe za nimi. A kdyz ſu tyz pokrm gedli a tyz napog pili duchowni, ſamotni
58b wieru magice, bude(m) z duchowenſtwi | gieſti a piti. Což tehdy Pan přiſed ſ prawdu, nam wiece vcinil g(es)t, oč g(es)t ſ nami mluwil opiet nam puhu ffiguru vſtawuge, a weli nam w tiech ſlowiech z duchowenſtwie wieru gieſti a piti yako židom: Tot geſt tielo me, tot g(es)t krew ma noweho zakona, gezte a pite z toho wſickni. Tot g(es)t diwna řeč nad obyceg, kdyz gedine nas w temz duchowenſtwi yako zidy pod ffiguru puhu vſtawuge tiemi ſlowy a bez potřeby bera(n)ka lepſie(h)o nez kus chleba nam odgima; kterez priwodiece ty, geſto ſu nedoſli čaſſem k teto ſwatoſti, y dieme, zet ſu doſli ziwota wiečneho bez nie duchownie, ſkrze wieru gedſe tielo Kryſtowo. Tiem potahne(m) ſe pod ſtie(n), činiece doſtatecny, naſledugice ſtienu. A giz ſe nam prawda ſwozyla yako radlice w zemi, ze nemozem ani nic wyſſieho powiedieti nez yako o ſtienu. Wſak proto ſe pokladagi doſtatečni ſpaſenie negedſe teto ſwatoſti, že nic wyſſieho neſudie ſe w ni yako bez nie. Opiet ten rozom yakož pokladate, ze ty ſwatoſti puhych znamenie chleba a wina vſtawil g(es)t na pamatku ſwe(h)o vmucenie giž yako nepřito(m)neho, aby tiem ſe zbuzowali k nabo-
59a ženſtwi | a k ginym wiecem takowym, nenie podobne, aby ta pamiet puhym chlebem a winem, tak yakoz wy mluwite, mohla giti. Ani geſt geho vmyſl, aby tu gedine pamiet chtiel mieti o tiech wiecech, ktere wy wykladate tu, aby w lidech ſtali popuzenim toho chleba a wina. Ale ta pamiet pilnieyſi wiec neſe než ty gmenowane wiecy, ač y toho neodmluwam, aby ty wiecy byli ſkrze gedenie tiela Kryſtowa vwedeny w pa(m)iet lidem, anebo moc wzali w nich, kdyz ta prawa a vzitečna pamiet geho diwnych wiecy čini ſe. A ze zřiece k to(m)u, co wy tu wykladate, aby moc mielo pamatowati vzitečnie vmučenie ge(h)o, anebo popuzeti ſe k tiem wiecem powiedienym ſkrze ty mrtwe wiecy, nemoz toho byti. Wſak pokog, laſka, nabozenſtwie a naſledo-

wanie Kryſta ſu welike ctnoſti, a chleb puhy a wi(n)o, kdyz nema tiela Kryſtowa w ſobie ani gine mocy duchownie, nemož vwe-ſti w lidi ani pokoge, ani laſky, ani naboženſtwie ani ginych ctnoſti, gedine žet znamenawa welmi z daleka a mdle vmuče-nie Kryſtowo, nebo ono ſpogenie ſkutečne duſe ſ Kryſtem. Ale hlediece k takym popuzenim pa|mieti, neniet podobne wieriti 59[b]
tomu, aby ſamotny chleb a wino vſtawil k tomu, poniewadz člo-wiek wierny takowe wiecy doſtatečniegie mieti ſam w ſobie. Wſak ſlowo božie v prawdie takowe wſecky wiecy žiwie vwodie v pa-miet lidem, a mocy duchownie ſyly diela, w nichzto a na to ſu kniezie vſtaweni, aby tak lid ſpoſobili w takowu pamiet; a ſam w ſobie člowiek vpokoiuge ſe, mož lepe pamatowati vmučenie Kryſtowo nezli geda to znamenie. Ne y obraz wyřezany a ſ ra-nami krwawymi malowany mohl by lepe hnuti člowieke(m) ku pamieti vmučenie Kryſtowa, k te pripadne wiecy nez ten kus chleba a kropie wina. Diete-li, že proto lepe než obraz nebo chleb tielo Kryſtowo geſt, ale k znameni, giz ſte prohrali tiem ſlowem; wiece ſte ohyzdili tie(m) řkuce lidu, že geſt gedine k znameni tielo Kryſtowo nez by gim obraz wyſtawiece řekli: Pa-matnytez vmučenie Kryſtowo hlediece nan, nebo ten obraz ſa-mym patřenim přida to člo(wiek)u k ſrdcy, aby wzpomenul, kte-rak geſt byl tiezce pribit, roztažen a ranien. A tak moz na to dale pomyſliti ſa tiem hnut. Ale zwie-li to na was lid, ze wy gim tu kuſa | chleba podawate, na d(r)ob(et) v was y ſ tiem zna- 60[a]
menim nebudet geho waziti, byſte wy pak gemu y Boh prze-wzdieli w znameni, neřku tielo Kryſtowo. A poniewadz mož byti w lidech ta pamiet připadna mnohymi ciny prawiegi nez ſkrze ten kus chleba a pitie wina, neſluſiet geho welebnoſti nizſi wiec vſtawiti než ſu obecne wiecy člo(wiek)a. A poniewadz ze čtenie ani z gineho piſma nemate dowodow, byt Kryſtus ten chleb a wino k znamenim ſamotnym a puhym vſtawil, ani mnohych dok-torow kromie Dyonyzya a Wykleffa; ti ſpolu znamenie ſ wiecy ſwu p(ra)wie. A z toho naywiece beřete ten rozo(m) yako piſma ſwata vkazugi a take nedawno geden ſ waſſie ſtrany towariš waš

na hradifti fprawil nas toho, kterak ty wiecy držite; a ze wfecky ty rozomy, coż gich o tom znameni wedete, wzeli fte z knieh dwogich Wykleffowych o tielu Kryftowu pfanych. P(ro)tozt bycht ia chtiel wa(m) tak odpierati z geho pifma, yako bych ge vplnie přečetl, tohot nediem, ale nieco malo četl fem. (Ale nieco malo četl fem.) Ale wiece rozmluwal fem o nie f wiernymi Čechy, gefto
60[b] milugi boha y tu p(ra)w|du z frdce, kteru geft popfal Wyklef w tiech dwogiech kniehach o tielu Kryftowu, kteřizto hledie k ge(h)o řece(m) zwlaftim y k umyflu konečnemu geho w tiech řečech, iako g(es)t byl dobre a fwate pamieti Miftr Jan Hus, Miftr Jakubek, gefto fu nad gine Čechy rozomieli gim. P(ro)toz oni y gini Čechowe wyznawagi, że g(es)t Wykleff w dobre(m) a wiernem rozomu oftawil to, ze chleb k znameni g(es)t tielo Kryftowo, ale ze proto geft tak w znameni tielo Kryftowo, ze ma přito(m)nie, bytnie tielo Kryftowo, kterehoz g(es)t znamenie; a ze tak g(es)t drzal, hledie k založeni Kryftowu, ze při te fwatofti dwoge podftata ma drzana byti: bozfka a zemfka. Jakoz od počatka křeftianowe nazywali fu fkutek weliky Kryftow, kteryz včinil na pofledni wečeři yakoz řekl S. Jan Zlatovfty die: Negfut fkutkowe lidfke mocy, kteřiz fu tu, ale ktoz g(es)t ge cinil na prwni wečeři, tent y nynie cini. A kdyz činienie welike(h)o fkutku gemu fe přidawa, tehdy činie fpolu podftatu chleba f tielem fwym, aby to vciniw mohl prawie řecy: Wezmiete a gezte, tot tielo me. Jakoz
61[a] wfecka čtenie y řeči s(wateh)o Pawla wzdy dwogi | tu řeč mluwie, o te wiecy gmenugice dwie podftatie: chleb a tielo panie; gefto moz w prawdie takowa řeč o gedne podftatie progiti, aby nazowa chleb, gefto moz wykladnie řecen byti k znameni tielem Kryftowym, i polozil tudiez řeč dluhu o tielu panie, a klada fud na lidi, p(ro)to że nehodnie geduce fud fobie gedie, p(ro)to że nerozfuzugi tiela panie. Gefto znameni puhe(m)u nep(ři)flufie ta řeč gedine řeči chleb, a ze te(n) rozu(m) po Appoftolech včedlnicy gich drzeli fu yako wy wiete, cot Dyonyfi(u)s pife o to(m) mluwie o znameni y o tielu panie, a mnie g(es)t wypfal gednu řeč z geho knih Miftr Martin z Bethle(m)a, přigmim Wolynie, a dal mi gi,

kdezto Dyonyſyus, modle ſe w ſwatoſti Kryſtowi na oltaři, y mluwi k niemu w ſwe(m) modleni takto: O Kryſte, genž ſy boh ſwaty bez nedoſtatku, ale we wſem dobre(m) plny, přikryl ſy ſe ſwatymi znamenimi widomymi a taynymi, zaſtierku zaſtřel ſy ſe, kteraz obložena g(es)t tobie pro niektere ſkryte bozſke wiecy nam tayne, proſyme tebe, otewři nam tu kraſu tweho bozſtwie přeſwietle(h)o, a ſkrze ty wiecy widome, kte(re)ž patřime očima, oſwiet nas tie(m) chle|bem a ſwietlem. Ta řeč zgewnie vkazuge, 61[b]
že znamenie y wiec znamenana ſpolu gedna obiet geſt, a od nich ſ počatka tak drža(n)a byla g(es)t. Opiet S. Ambrož, mluwie o taynoſtech bozſkych die: Podſtata obieti, kteraž bieſe tehdy y nynie g(es)t w ruku Biſkupa naſeho, ne gedna ſproſtnie geſt, yakoz ani on, Biſkup, gedne toliko bozſke nebo clowietſke podſtaty geſt, nebo tak g(es)t w Biſkupu yako w obieti bozſka podſtata y zemſka w obem geſt; p(ro)toz řekl g(es)t tyz weliky Biſkup, chleb a a wino drže: Toť g(es)t tielo me, tot geſt krew ma, chleb ſ tielem a wino s ſwu krwi ſpoiowaſe. Tuž řeč nalezl ſem gi(n)de, ale podepſan geſt napřed Ffulgencyus, ten doktor. A w te řeči wzdy gednoſtayny rozom, a obieti oltařnie ze dwogie podſtaty geſt zemſke a bozſke podle tiela ſpogeneho ſ bozſtwim. Ale Wykleff na tom rozomu ſtal geſt patře k tiem ku prwnim křeſtianom o te obieti, iakoz wſickni cechowe wyznawagi, a w geho piſmiech rozomiegice tomu. Ale patře k zboru Rimſke řiſſe k niekterym doktoro(m) te ſtrany papezowy, ze to w ginem ro|zomu nepodobnem 62[a]
a ſkodnem držie na ſkodu weliku obcy křeſtianſke a proti vmyſlu pana Gežiſe, proti prwnim křeſtianom wieřiece y držiece, ze pan Gežiš w tom rozo(m)u nazwal neb včinil chleb tielem ſwym, ze přirozenie geho nebo byt geho promienil geſt w tielo ſwe, tak že by wiece chleb neoſtal w ſwem bytu, gedine připadkowe chleba, kakoſti a barwy beze wſie podſtaty chlebne. A tak nepodobne zřenie k tomu mieli ſu, a počtiwoſt přidawagice ku poſwatnemu chlebu yako gednobytnemu tielu Kryſtowu, a coz kdy ſwatoſti chlebne prihodilo ſe, to ſobie wzeli, yako by ſe tielu Kryſtowu přihodilo.

CAPITOLA DVADCATA VII.

Protoz Wykleff żelege toho neřadu a modlofluženie při to(m), dal fe geft na pracy weliku, chtie rad z toho neřadn lidu fpomocy, a pfal g(es)t proti tomu nerozomu y proti tiem doktorom, kteriž držie, że fe chleb promienuge w tielo Kryftowo. A że ačkoliwiek mnohe řeči a dowody činil g(es)t w tiech dwogich kniehach o te wiecy, chtie, by tomu frozomieno bylo prawie podle rozomu prwnich křeftianow, znamenitie we wfech kniehach dwa rozomy drzi,
62ᵇ gede(n) o ch|lebu, dowodie rozličnymi rozomy, że oftawa w fwem prawe(m) a bytnem přirozeni, a to proto, ze cierkew řimfka drži, ze fe mieni chleb w přirozenie tiela Kryftowa, oftawagi takowi nepodobni připadkowe chleba, yakož ge drzi ta ftrana papeżowa, kakofti a barwy chleba, giż owfem bez podftati chleba. A to obe tiezke y bludne geft. P(ro)toz o to(m) dwem, aby prawie rozom vkazal, weliku pracy miel g(ef)t, neb o zmienieni chleba w tielo Kryftowo tiezke a nepodobne rozomu a hotowe k ruhani wiery od newiernych, poniewadż mohli fu newierni fhledati potupne wiecy na tom. Nebo kdyz by fe owfem promienil chleb w tielo Kryftowo, mufylo tielo Kryftowo přigieti na fe promieny tak mnoho nelepe, ktere chleb podftatny na fe přigima nebo přigieti moz. A tak, kdyby myš tielo Kryftowo gedla, tielo Kryftowo by zetlelo, obratilo by fe w črwy, kniez by fluže vdy Kryftowy by lamal. A mnohe gine ruhanie tielu Kryftowu bylo by přidano a wieru bÿ ohyzdilo. A p(ro) takowe bludne a nepodobne wiecy proti
63ᵃ to(m)u rozomu papezowy ftrany, gefto drži o zmienienie chle|ba w tielo Kryftowo, dowody činil geft Wykleff rufe to, ze nenie prawe podle wiery. Takez o připadciech o tiech lżiwych dowodi proti nim, gefto prawie, ze diwnie mocy bożie ftogie na tiele Kryftowie ty kakofti a barwy chleba bez fwe podftaty; a że lamanie widieme, vpadenie a gine přihody, kterez padnu na to, ze ty nediegi fe na tielu Kryftowu, ale na připadcych. A to obe bludne geft: poloziti připadky chleba na tiele Kryftowie bez podftaty chleba a řecy, że fe mohu lamati, vpadnuti ti připadkowe, ale tielo Kryfto-

wo nevpadne a nelama ſe, a tak wiec, negſucy wiece, trpi prihody bez te wiecy, na kterez ſtogi. To wſe g(es)t ſkladanie lzi wymyſlene. P(ro)toz Wykleff takowu wiec lziwu ruſſi dowodie čtenimi y řečij S(wateh)o Pawla, ze wſudy ſwatoſt widomu nazywagi chleb a wino, yakoz rozo(m) y ſmyſlowe toho poyčugi. Ale kdyz by připadkowe chleba bez podſtaty chleba ſtali, tehdy by piſma lhala, nazywagice chleb to, coz nenie chleb. A tak ti připadkowe podle gich pletenie nebyli by ani na tiele Kryſtowie ani na chlebie; nebo kdyby na tiele Kryſtowie ſtali, tehdy by tielo Kryſtowo bylo biele, okruhle, nebo ſmiede, nebo iakz by ſwa|toſt byla zpoſobena. 63[b]
P(ro)toz dowodi p(ro)ti tomu, ze to nemož nalezeno byti w ſtwrzenych a čitedlnych bytech, by ktery byt mohl bez připadku hodneho ſtati nebo bez twařnoſti, ani zaſe připadek bytu. A toho mnoho gedine o to(m) dowodil geſt, že chleb přirozeny w ſwe podſtatie oſtawa, a p(ři)ipadkowe ge(h)o na niem. A po to(m) dowodi, ze chleb gedine k znameni oſtawa tielo Kryſtowo a nemieni ſe w podſtatu tiela Kryſtowa, mage přito(m)nie tielo Kryſtowo k ſwemu znamenani, iakoz mezy mnohymi řečemi tuto gednu on prawi. Třetie maš, ze ſe neodpiera, ale ſgednawa ſe yako die w dekretalech, ze w ſwatoſti gſu ſpolu prawda y ffigura, nebo ſwatoſt znamenawa Kryſta a ſpogenie geho ſ Cierkvi ſwatu, a v prawdie čini a znamenawa přito(m)noſt Kryſtowu, poſtwatnu nad gine figury. P(ro)toz iakozto dare(m)nie ſe nazywa kacierſtwiem to, ze Kryſtus g(es)t ſtwořenie, ze Arryus tak die, takez blazniwy dowod geſt, ze by ten rozum byl kacierſky, kteryz die, ze tato řeč g(es)t fikurnie: Tot geſt tielo me, (tot geſt tielo me); a ze ta obiet g(es)t figura, p(ro)to ze kacieři to prawie, nebo oni, to geſt | ka- 64[a]
cieři, nehledie k obyčegi ani k umyſlu řečenie ſ ginymi pripadky; a dolege die: A to geſt mnu hnulo, abych rekl, ze tiſic ſto čtrnadſte dekret Rimſke(h)o ſboru tuto ſwatoſt nazywa podſtatnie chleb a wino, pod nimizto ma wieřeno byti, ze geſt clowiece(n)ſtwie Kryſtowo w kazde ſtra(n)ce. A w pate kapi(tol)e die: Ale nad tyto nowe gſu ſtarſi, kteriz ſe protiwie ſmyſlu piſma o mluweni ffigurniem w ſlowiech panie, gimiz ſwatoſt tato ſpolu ſe čini. A

w te řeči mnoho dowodi, ze ta ſlowa panie, geſto die: Tot g(es)t tielo me, coz ſe chleba dotyče, g(es)t ſſigurnie tielo Kryſtowo. A mluwi proti tie(m) doktorom, kteřiz ſu nechtieli pogčiti toho, by chleb poſwatny k znameni byl tielo Kryſtowo chleb, a ze to ſlowo, geſto pa(n) řekl, wze(m) chleb: Tot g(es)t tielo me, ſſigurnie řečene. Toho moz poyčeno byti rozo(m)nie chtiece wykladati, ze geſt figurnie. Ale od piſma nenie gemu dano to gmeno: tielo Kryſtowo, ale proſtie chleb; ale mož gemu řečeno byti tielo Kryſtowo [ale proſtie chleb] figurnie pro prito(m)noſt tiela geho, yakoz mi geſt poſlal o tom rozu(m) Miſtr Jakubek, ze geſt chleb
64b včaſtnie tielo geho pro přito(m)noſt tiela geho. Ale ſa(m) puhy | chleb nemohl by toho mieti ginak, gedine leč by chtiel puhu ſſiguru tak nazwati yako ma(n)nu nebo beranka tielem ſwym, gehožto ſlowa božie nevkazugi, ani Wykleff w tiechto řečech, kte(re)z ted wede o mluweni ſſigurniem. Ale ſwietlie na obie ſtranie vkazuge z dekretalow, že w ſwatoſti ſpolu gſu prawda a ſſigura, prawda ſpolu s ſſiguru, kterezto prawdy ſpolu ſſigura g(es)t. A opiet kdez weliky ſbor biſkupow za papeže Mikulaſe potwrdili toho rozomu a wyznali, ze tato ſwatoſt podſtatnie chleb a wino geſt, pod nimizto ma wieřeno byti, že Kryſtowo člowiečenſtwie geſt w kazde ſtra(n)ce. A takowe řeči w prawdie nemohu obraceny byti na niekteruz ſtranu gednu, ani k tomu by ſe chleb mienil w tielo Kryſtowo, ani na tu ſtranu, ze gedine ſamotnie w znameni chleb geſt tielo Kryſtowo; nebo po ruznu obe mluwi, y ſwatoſt y prawdu ſwatoſti prito(m)nu, a to ſpolu ſe čini w ſlowiech panie. Druhy rozom mož w geho kniehach znamenitie ſhledan byti s ſtrany tiela Kryſtowa, ačkoli mnohu řeči a k rozomieni
65a neobecnu, w kterychzto ře|čech odpiera niektere zwlaſtnoſti k byti toho tiela w ſwatoſti, a niektere poycie. A tak tieleſtne obyčege nebo zwlaſtnoſti, a hmotne ſ wymieřenim vdow tieleſtnych, tak yakoz geſt zde chodil w tiele ſmrtedlnem, anebo y tak, yakoz geſt wſtupil na nebeſa a ſedi na prawicy otce boha, ſ vdy roztazenymi yakoz ſluſie na clo(wiek)a Kryſta, taku zwlaſtnoſti maſytu a koſtliwu, toho odpiera, ze tak nenie w ſwatoſti. A to g(es)t

podobne, coz geſt neſlično, nevžitečno a v wieře potupno, aby tu odlučeno bylo od myſli lidem, aby ani tak ſmyſlili ani wieřili yako wiecy nepodobne. Ale poycuge a wyznawa, že tez podſtaty tielo Kryſtowo w gine zwlaſtnoſti powyſenieyſi a k naſie potřebie přibliženieyſi bez wymieřenie čitedlneho g(es)t w ſwatoſti, yakoz die: Kdez koli g(es)t obiet poſwiecena, tu take geſt tielo Kryſtowo, ale nenie roztažene w ſwatoſti, nebo by ſe muſylo tielo Kryſtowo roztahnuti, yakaz by byla obiet poſwiecena.

CAPI(TOLA) XXVIII.

Opiet odpoviedage k odporam poha(n)ſkym, geſto řku, ze pes, myſs nebo ſwinie mohu gieſti boha waſeho nebo tielo Kryſtowo, die: | Ale odpowiedame gim podle wiery napřed položene, že ne- 65[b]
wiernie odpieragi, nebo takowa howada mohu gieſti obiet poſwiecenu, kteraz geſt toliko ſwatoſt, ale ne tielo Kryſtowo nebo krew geho. P(ro)toz iakožto lew geda tielo člowiečie negie duſe geho, ačkoli duſe geſt w kazde ſtrance toho tiela, takez ma rozomieno byti o tielu Kryſtowu w ſwatoſti oltaře. A w tiech řečech geho znati geſt, že drzi tielo Kryſtowo bytnie w ſwatoſti w duchown zwlaſtnoſti, kterezto moz mieti hodne ſpogenie s ſwatoſti, aby hodny pokrm bylo lidem. Ginak takowe řeči nemohu wiernie wykladany byti, kdyz k ſame ſwatoſti magi obraceny byti, kdyz proſtranie a oblaſtie mluvie o dwu podſtatu, gmenuge w ginem rozomu tielo Kryſtowo a w ginem ſwatoſt, a prawiece podobne ſpogenie obeho w gednu obiet, gedine toliko nepodobne wiecy dielece od nieho, aby nebyli držany tu o tielu Kryſtowu ty tieleſtne a maſyte. Jakoz on die w gednom mieſtie, že řecy: Tuto g(es)t tielo Kryſtowo, blud geſt. Tot wzdy k tomu rozomu prawie pogde, ze tuto nebo w tomto mieſtie tieleſtnem tieleſtnie ſ | wymieřenim 66[a]
vdow řecy, že g(es)t w ſwatoſti, blud g(es)t. P(ro)toz oſtawuge lidem k wieřeni zwlaſtnoſt duchowni toho tiela, geſto w ni nenie ſtihanie mier wietſich nebo me(n)ſich, klada podobne w niečem

ſpogenie, ſpolu činienie nebo ſhromaždienie geho k ſwatoſti yako duſe ſ tielem. Ne tak owſem iako duſe k żiweni beře ſpogenie ſ tielem, ale aby ſtati mohla gedna podſtata ſ druhu k uzitku lidem tieleſtnym, geſto ſame podſtaty tiela Kryſtowa nemohli by mieti w taky vżitek beztieleſtne ſwatoſti. Ale zda mi ſe, że tyto řecy hlediece k waſim vmyſlom a rozomom, pod ktere ſte ge ſmierili, budut wam wzacny yako ſuol w oči. Ale wſak poniewadz mate naywiece Wykleffa k dowodu ſwych rozomow, tehdy wzdy tyto řeči geho wlaſtnie ſu a wzate rozomy z geho řeči, geſto owſem zpietnie proti waſemu rozomu ſu. A że ſem tak zprawen od Čechow wiernych o tiech geho kniehach, ze ten rozu(m), kteryz wy beřete z geho knih, moz wzat byti nebo wyniat, ač newiernie; nebo welmi mnoho řeči takowe vwodi, malo ſe pohna z toho, opiet ſe na tu řeč obrati nazywage obiet poſwatnu nebo tuto ſwatoſt
66ᵇ člowiečenſtwie | Kryſtowo w ſwatoſti, ale tak yakozto w znameni. A takych y k tomu podobnych řeči mnoho poklada, tak ze moż, kto chce, k znameni obratiti wlaſtnie z ſlow geho, ale wzdy ne podle vmyſla geho. A zwlaſtie poniewadż niekterymi řeče(m)i a k niekteremu rozomu odpiera tiela Kryſtowa w ſwatoſti, z toho moz, kto chce, wzyeti, ze nikterakz nepoyci, a ze odpiera tieleſtnie ſ wymieřenim vdow tiela geho, a poyčie, że g(es)t duchownie w ſwatoſti. A z toho wezme, ktoz chce, ze nenie w ſwatoſti tielem ſwym, ale mocy duchowni, a vzitky dawage hodnym w gedeni. A tie(m) odepři, kdyz nenie tak, yako na prawicy bozi z rozdielenim vdow, tehdy gineho tiela nema, aniż gine zwlaſtnoſti pogči tomu tielu, ač mluwi o ni Wykleff y gini wiercy lide, take kdyz mluwi niektera ſlowa, geſto mohu na obie ſtranie giti k znameni nebo k wiecy znamenane; a kdyz on drzi ſpogenie ſwatoſti ſ tielem Kryſtowym, tehdy tako(w)a ſlowa, geſto mohu přichylena byti k znameni nebo k wiecy znamenane, tehdy ten, kto geſt přichylen k znameni na tu ſtranu, obrati ſe po tiech ſlowiech.
67ᵃ Jako to ſlowo Kryſtus moz na kteru | ſtranu chce kto wzieti, nebo o bozſtwi nebo o člowiecenſtwi, kdyz on ſpogen g(es)t ze dwu podſtatu, a die-li Kryſtus, chyle k clowiečenſtwi, prawie gemu

pogde w obecnem mluweni. Takez w geho w mnohych ſlowiech latinſkych moz byti, yakoz wſickni obecnie prawie, ktoz w geho kniehach čtu, že g(es)t tiezku a kratku řeči polozil ge. Ač ia male nebo lechke ſwiedecſtwie mohu o latinie wydati, ale wſak niekte(re) mam wykladanie miſtrowo Huſowo y ginych, zwlaſtie to, yakoz wy latinie řiekate: Sacrame(n)taliter, a čeſky ſwatoſtnie, ze takowa řeč moz niekdy chylena byti k znameni a niekdy k wiecy znamenane, kdyz ſe to mluwi od dwu podſtatu ſpolu ſpogenu. Jakož ſe(m)nu geden miſtr mluwie o te wiecy proſtie w ta ſlowa mluwil, ze nenie tieleſtnie ſ wymieřenim vdow tielo Kryſtowo w ſwatoſti, ale g(es)t tu ſwatoſtnie, a mage ten rozom, že prawie a drželiwie g(es)t pod přikrytim ſwatoſti ginu zwlaſtnoſti tehoz tiela než koſtliwu a maſſytu. A ten miſtr twrdie drzi, ze prawie bytnym tielem g(es)t w ſwatoſti; awſak toho ſlowa poziwal k tomu řka, že geſti ſwatoſtnie tu tielo Kryſtowo. A potomt znam, zet ta|kowe řeči mohu powiedieny byti take k wiecy zna- 67b
menane. A ktoz chce chyliti k znameni takowe řeči, tiech premnoho ma w geho kniehach. Jakozto w teto řeči geho, geſto die: Kryſtus g(es)t yakozto w znameni; nebo ginak obiet nebyla by ſwatoſt. Opiet ginde die: Ale tielo Kryſtowo, ač koli g(es)t tu w ſwatoſti prawie a bytnie, wſak geſt tu neprawiegi než poſwatnie yakozto w znameni. A z takych řeči welmie hotowo g(es)t wzieti ten rozom, ze ač g(es)t tielo geho tu, wſak nenie ginak tu, gedine yakoz w znameni mož řečeno byti, že znamenawa ta ſwatoſt tielo Kryſtowo za nas dobrowolnie na križi obietowane. Tak naš rozom g(es)t w tiechto recech geho a newlaſtnie geſtie z geho ſlow, ale muſy wykladu přida(n)o byti, aby doſlo k mieře položene. Ale nenie prawe weſti w ten rozo(m) ge(h)o řeči, ale hledieti, na cemt g(es)t zalozil pſanie, a proti komut dowody čini. A že proti tiem doktorom, kteřiz držie a včie, ze chleb poſwatni promienuge ſe w bytne tielo geho, aby gemu nebylo řecy: W ſwatoſti chleba geſt tielo Kryſtowo, ale vkazati na ſwatoſt prſte(m) a řecy: Tot g(es)t tielo Kryſtowo, což oči widita, a což | kniez rukama 68a
dotyka. P(ro)toz Wykleff chtie od toho rozomu lidi odweſti, od-

piera tomu rka, ze tielo Kryſtowo g(es)t w ſwatoſti prawie a bytnie; wſak geſt prawiegi, poſwatnie yakozto ẇ znameni. Tie(m)t prawu odpowied ċini tie(m), kteřiz chtie tu mieti tielo Kryſtowo prawiegie nebo giſtiegi nez w znameni přikrytem, ale zgewnie, oċitie a dotykawie. P(ro)toz aby ti, geſto prawdy magi naſledowati, ginaċegi tu nehledali tiela Kryſtowa, gedine ze g(es)t pod prikrytim znamenie widomeho, aby znamenie nemieli za to, coz pod geho prikrytim gedine wieru drzeti magi. Ale taku řeċ wzieti k ſamemu puhemu znameni z toho, że die: Nenie tu prawiegi, nez poſwatnie yakozto w znameni, tohot ani ta řeċ moz vkazati, leċ by v nieho bylo geſt a nenie, aby řka tuto řeċi: Tielo Kryſtowo g(es)t w ſwatoſti, to gedno ze geſt w ſwatoſti, a druhe że geſti prawie a bytnie; y bludilt by tuto řeċi ruſe prwni; wſak tu nenie prawiegi nebo ginacegie nez poſwatnie, yakozto w znameni. A tak nebude w ſwatoſti, ale ſama ſwatoſt oſtane puhe znamenie, kterężto wiecy křeſtianſky clowiek neſmiel by wzieti z takowe řeċi geho.

68[b] CAPI(TOLA) XXIX. |

Takez y druha řeċ, geſto die: Kryſtus g(es)t w obieti yakożto w znameni, nebo ginak obiet nebyla by ſwatoſt; tu opiet die, że geſt Kryſtus w obieti yakozto w znameni. Tolikez opiet wzato moz byti, że gedine, coż podle znamenie Kryſtowych wiecy kromie ſebe vkazuge, tak zoſtane w obieti, yakoż znamenie moż přidano byti pro znamenanie nieċeho, bylo by řeċeno: Kryſtus w ſwatoſti yako v ma(n)nie bylo tielo Kryſto(w)o, takez w te obieti mrtwe. Ale on wier(n)ie mieni, ze w obieti geſt yako w znameni, nebo pod přikrytim znamenie prawie g(es)t Kryſtus ſwym tielem. Ginak v wietr mluwil geſt, nazywage tu Kryſta byti, kdez nenie; ani tomu moz Kryſtus řeċeno byti, coz nenie Kryſtus; aniż moż podobnie řeċeno byti, by to puhe znamenie chleba a wina mohlo geho wiecy byti. Jakoz y ſam die w teto řeċi dalſi. Ginak obiet

nebyla by ſwatoſt, odegmuce přito(m)nie bytie tiela Kryſtowa, nemoz ta obiet byti ſwatoſt nebo ſwate wiecy znamenie; gedine tiem obecnym biehem yako gine ſtwořenie, g(es)t znamenie ſtwořitele, kteremuž nemožem tak oblaſtie řekati: Svatoſt tiela a krwe Kryſtowy, | nebo nepřilezi kazdemu ſebu wyznamenati tielo Kry- 69[a]
ſtowo ſobie přito(m)ne. P(ro)toz tato obiet nemoz nazwana byti opict ani ſwatoſt, odlučiece to, čehoz zname(n)ie geſt pritommie, drze w ſobie ginak wyſſie wiecy, nemoz neſti lide(m) gedine, yako gine obecne ſtwořenie neſe gim, Boha ſebu niekterak vkazuge gim. A poniewadz ſe mame domyſleti zwlaſtiech rozomow, a w geho neſnadnych ſlowiech dobywati vmyſla, k kteremu tahnu ge(h)o piſma, proč radieyſe z geho ſlow wlaſtnich nepřigimame vmyſla geho, kteryz zgewuge a wyklada w tiechto řečech p(ro)to, aby gemu rozomieli. Počinage knieby o tielu Kryſtowu pſati, čini otazku, geſt-li w ſwatoſti oltaře v prawe prawdie tielo Kryſtowo. A odpowiedage k to(m)u ſam y die takto: W kte(re)zto řeči řiekal ſem čaſto, že w ſwatoſti oltaře geſtit tři wiecy znamenati, to geſt: ſwatoſt, ale ne wiec znamenanu ſkrze ſwatoſt, a to g(es)t wiec poſwatna; druhe ſwatoſt a wiec, a to g(es)t prawe tielo Kryſtowo a geho ſwata krew; třetie wiec ſwatoſti, ale ne ſwatoſt, a to geſti ſpogenie Kryſta ſ geho tielem duchownim, kterez geſti cierkew ge(h)o; a to nikdy nenie čitedlne. A poniewadz | ginak nemoz 69[b]
rozu(m) ani vmyſl do piſma nizadneho poznan byti, gedine z ſlow ſwych, o čem mluwie ſlowa, a kdyz tak člo(wie)k proſtie hleda rozo(m)u gich ginak, než ona mluwie, nenalezne gim p(ra)wdy ſnadnie, kdyz gich newezme yako puheho podobenſtwie, ani podle ſlow gich, o čem mluwie, rozomieti hleda. Ale nad tato bližſie wiec clowieku k ge(h)o rozo(m)u, kteraz popſanie naze mluwie, rozomieti hleda, kterez mienie, a pro lepſie rozomienie rozdiely činie w řeči, w rozomiech y w tiech wiecech, o nichz mluwi. A kto by ſe takowehoz pořadu popſanie proſtie bral ſobie z toho giny rozom, giž by ſamodiet dal ſe w nebezpečenſtwie, a niceo by giucho žadal, nez ta prawda popſana chce. P(ro)toz ma-li člo(wie)k zwlaſtich ſlow hledati k rozomieni a k umyſlu tiechto knih,

gizt nenalezne ginde, puſtie ſe tohoto počateho zalozenie w nich. A hlediece k waſemu rozomu, ktery wy beřete z tiechto knih, tent, wiete, nedrži, gedine puhe znamenie od ſebe wzdaluge, wiec znamenage. Ale Wykleff poklada nayprwe oltaři, a včil lid tomu, aby tri wiecy rozomyel w te ſwatoſti: samu ſwatoſt, ob-
70ª laſtie | genz g(es)t znamenie, a druhe wiec znamenanu ſkrze ſwatoſt, a to g(es)t prawda tiela a krwe Kryſtowy. A' kdyz by toho ſpolu w gednom ſpogeni nedržel, co by to včil lid, aby y gednu wiec položil y dwie oblaſtie, gim wykladage rozomieti welel, wſak kdyby w teto řeči o puhem znameni ſmyſlel, tehdy lid naytiežc by zapletl, a na rozo(m)u wiery by překazyl; tak rozdiely gim čini nie wiecy od wiecy w bytech, a ſpogenie dwu podſtatu, gednu obiet, by gedna byla znamenie, a druha w ſwem bytu byla prawda toho znamenie. Kdyby z takych wiecy k rozo(m)u wiery doſli, geſtli ge(h)o prace w tom, aby ge w ſamem znameni tiemi rozdiely vſtawil, a vkaže gim tielo Kryſtowo na křiži y giſtil gim, že ten chleb znamenawa to tielo za nas obietowane na křizi. Ale diete wy nam, ze ſte wy ſlepi a nepatřite pilnie k geho řecem ginym, gedine ſobie oſobiece toho řeč niekteru, y mniete, že wſemu rozomiete. Mily, ale wy ge(n)z prawie widite, vkazte, kterymi proſtředky poto(m)nimi odpiera, nebo ruſi toto založenie prwnic, ač ſkrze množenie poto(m)nich řeči y w to(m)to zalozeni luči nie-
70ᵇ kte(re) wiecy od toho, geſto by w zlem rozomu mohli | držany byti od lidu. Ale neruſi dwu podſtatu w obieti oltaři, geſto g(es)t ſwatoſt k znameni a prawda toho znamenic prawe tielo Kryſtowo ſpogene bytnic s ſwatoſti. A opiet mezy ginu řeči přiwodi S. Auguſtyna ſobie k dowodu, kdež S. Auguſtyn dieli mezy obieti a ſwatoſti a die, ze obiet ſpolu ſe čini z ſwatoſti a z wiecy ſwatoſti, genž geſt tielo Kryſtowo a krew, iakozto g(es)t w oſobie Kryſtowie; neb y bozſtwie a člowiečenſtwie byli ſtrany Kryſtowy, ale geho byt, z nichzto obu geſt cely Kryſtus. Takez obiet geſt ſhromazdienie a ne ſpogenie ſtran: ſwatoſt čitedlna a tielo Kryſtowo ſe krwi, tielo Kryſtowo, kterež pod zpoſobem přikryte w ſwatoſti přigimame. W te řeči opiet w prwni rozom tiehne; vkazuge, ze

obiet ze dwu podſtatu ſpolu ſe čini, ſpoiuge nebo ſhromazduge z ſwatoſti a z tiela Kryſtowa, kterežto pod ſpoſobem chleba přikryte w ſwatoſti prigimame. Kterazto řec gedno duche ſwatoſti nepřileži, gedno o ſame ſwatoſti aby řeč byla a o tom, co a kde znamenawa, a o vžitku, ktery přinaſie ſwym znamenanim. Opiet mezy ginu řeči die, ze w to(m)to mluweni fig(u)r|nem ſu ſtupniowe roz- 71ᵃ
lični, z nichzto naydiwnieyſi g(es)t, ze mieſto chleba bywa tielo Kryſtowo poſwatnie. Jakožto dowodi S. Ambrož, že g(es)t bohu podobne a k wieře hotowe, ne by chleb ſe zruſil, ale že znamenawa tielo panie tu přito(m)nie w ſwatoſti, kteremuzto muſy, nechage patřenie k chlebu, pilnie zřieti. A w pate kapi(tol)e die mezy ginu řeči: Sluſie na Kryſta, boha naſeho, aby wietſim diwe(m) miloſtiwoſti a miloſti přiſel w nowem zakonie, gelikožto k ſwatoſti oſtatni, w nizto bywa pamatka geho diwnych wiecy dokonala; ale w ſtare(m) zakonie bylo g(es)t tielo Kryſtowo w ma(n)nie a w ginych figurach yakzto w znameni. P(ro)toz muſy, aby w teto ſwatoſti bylo w člowiečenſtwi tielo Kryſtowo mocniegie, dokonalegie neb doſtatečniegi nezli w znameni, nebo ginak layk anebo giny včinil by w hlaſu tielo Kryſtowo tak mocnie, dokonalie neb doſta(te)čnie w znameni, yakozto geſt w obieti poſwatne. Tu wzdy mluwi o dwogi podſtatie obieti oltarnie, prawie chleb k znamenie tiela Kryſtowa ſobie prito(m)neho, gehož znamenie g(es)t, k niemuž ma zřieno byti od wiernych, nechagice zřenie k chlebu; a | opiet dale die, že ſluſie na Kryſta, boha naſeho, aby 71ᵇ
wietčim diwem miloſti přiſel w zakonie nowe(m), gelikozto k ſwatoſti oſtatni nad zakon ſtary, poniewadž geho tielo w ma(n)nie bylo g(es)t a w ginych figurach yakozto w znamenich puhych, z daleka znamenagice geho tielo. Ale poniewadz wietſim diwe(m) k teto ſwatoſti oſtatni zřiece p(ři)ſel geſt, tehdy ſluſie na nieho, aby přewyſil ony ſwatoſti člowiečenſtwi(m) nebo tielem ſwym w teto ſwatoſti; pakli by wyſe nad ſama znamenie nic nebylo, tehdy layk nebo giny člo(wie)k včinil by tielo Kryſtowo w hlaſu tak mocnie, dokonalie neb doſtatečnie w znameni a w takowem geho wygeweni. Giz naylepe mozem znati, kterak on ſam ma ſe k ta-

kowemu rozo(m)u, kteryz wy wedete, kdyz powyſuge teto ſwatoſti neb ſwatoſti židowſke tie(m), ze oni ſamotnie puhe znamenie byli by ſu tiela Kryſto(w)a. Ale ſwatoſt tato tie(m) lepſi geſt, ze znamenawa tielo Kryſtowo, a ma ge w ſobie p(ři)to(m)nie, kterez zna-
72[a] menawa. Ale odegmuce přito(m)noſt tiela Kryſtowa | yhned sſtupuge dolow die: Ze layk včinil by w hlaſſu tielo Kryſtowo tak mocnie w znameni; a giz nebude nic wyſe gedine puhe znamenie yako židowſke, gemuž nebude potřebie řecy: Sluſie na boha Kryſta naſeho, aby wiecſim diwem přiſel w zakonie nowem gelikožto k ſwatoſti oſtatni, poniewadz layk moz včiniti mocnie gednoduche tielo Kryſtowo w znameni ſlowy. W takowe řeči naylepe mož vmyſl Wykleffow poznan byti, na to-lit geſti tahl ginymi řečemi, at by chleb oſtawil tielo Kryſtowo w znameni gednoduche(m), čilit ſam ted takowu wiec yako marnu potupuge.

CAPI(TOLA) TRIDCATA.

Opiet ginde mluwi Wykleff wykladage Anzhelma, y dic: Z tohoto zda ſe, ze by tento Swaty drzal, ze by toliko zoſtawali připadkowe, yakoz drži Rimſke(h)o koſtela ſtrana. Ale tuto znamenati mame, ze Anſhelmus y gini ſwieti pracowali ſu ne ku poctiwoſti toho znamenie, ale ku poctiwoſti tiela Kryſtowa znamena-
72[b] neho, a tak Kryſta. A tak ſu uſylowali, aby byt pod|ſtaty chleba a wina znamenitie byl pohrzien, gelikozto k zreni lidſke(m)u a cela nabozna myſl aby byla ſhromazdie(n)a w Kryſtu, pro niehoz zoſtawagi zname(n)ie zewnitřnie, nebo tak v p(ri)to(m)noſti wietſie nebo waznieyſie wiecy ważnoſt nizſie wiecy ſe zapomina. A tu řeči wynima Anzhelma, ze toho nedrzi, by připadkowe chleba ſtali bez podſtaty chleba, a die, ze Anzhelmus a gini ſwieti pracowali ſu w ſwych piſmiech ne ku poctiwoſti znameni, ale ku poctiwoſti tiela Kryſtowa znamenaneho. Nebo chtiece vweſti w lid, že g(es)t to widome tielo Kryſtowo, vwedli by poctiwoſt tiela Kryſto(w)a k znameni widomemu, y die, ze ſu oni o takowu wiec

nepracowali. P(ro)toz geſt-li dowod, że Wykleff odgima tielo Kryſtowo prawie a bytnie, přito(m)nie w ſwatoſti chleba a wina, a na to ſwe dowody čini, tehdy oſtawuge ty ſwatoſti puha znamenie, y wſicku pracy, coz gie geſt miel w tiech dwogiech kniehach, činil g(es)t ku poctiwoſti toho znamenie; nebo wſecky řeči, čtenie y řeči gine appoſtolſke, kterezto o to(m) mluwi, muſy p(ri)chyliti k to(m)u znameni, aby wzdy znameni řiekali tielo Kryſtowo. A to držiece | lide wzdy budu čtiti a važiti, aniz toho kto wytrhne 78ᵃ lidem z ſrdce, byt toho welmie newazili, dokud to ſlowo ſtogi p(ri) chlebu, ze geſt tielo Kryſtowo. A geſtli ze by chtiece wſecko zřenie lidſke k tomu vhaſyti y zgewili gim vplnie, ze gedine puhe znamenie geſt, nemage w ſobie tiela Kryſtowa ani ktere mocy duchownie, gedine ze znamenawa ſpogenie ſkutečne duſe ſ Kryſtem, tehdy oſtane yako blato lidem, iakoz na mnohych widieti geſt, kteřiz ten rozom držie, ze by nedunuli za to znamenie; a tak wzdy z toho dweho gedno muſy byti, nebot g(es)t čtenie ſhladiti a řeči Appoſtola, at niekdież nenie nalezeno: chleb tielo Kryſtowo a wino krew geho, at nemagi nizadne přičiny čtiti te wiecy, anebo pod tiemi ſlowy wznaſeti na puha znamenie chleba a wina poctiwoſt tiela Kryſtowa. Nieco wzdy muſyte o to(m) řecy: nebo žet geſt vzitečno nebo nevzitečno, a proſtředka mezy tiem dwym nenaleznete. P(ro)toz Wykleff to, coz by od ginych odgimal, o to by ſam vſylowal, aby wſemi dowody ſwymi wynial z lidi to, aby nedrželi tu w ſwatoſti prawe ſpogenie přito(m)noſti tiela Kryſtowa, a pod ſlowy čtenie ſlawili ſamo puhe z|namenie; ale z teto řeči 78ᵇ geho, kterut wymluwa Anſhelma a gine, neſhledawa ſe na niem ten dowod. Nebot die, že ſu oni prwni vſylowali o to, aby byt podſtaty chleba a wina znamenitie byl pohrzien gelikozto k zřeni lidſkemu, a cela nabožna myſl aby byla ſhromazdiena w Kryſtu, pro niehozto zoſtawagi znamenie zewnitřnie, nebo v přito(m)noſti ważneyſi wiecy pozapomina ſe ważnoſt naſie wiecy; a tak zgewnie wyznawa přito(m)noſt tiela Kryſtowa w ſwatoſti, p(ro) niezto oſtawagi znamenie chleba a wina w ſwem prawem bytu, a że k tiem znamenim nema zřieno byti, ale celu a nabożnu myſli

magi ſe obratiti k tielu Kryſtowu, nebo k niemu ſamemu tu přito(m)nemu tielem ſwym, pro niez ta znamenie vſtawena ſu, aby nemielo dano byti lide(m) tak tielo Kryſtowo p(ři)to(m)nie k godeni; ta ſama znamenie na to mieſto nebyla by vſtawena yako nevzitečna, nebo ffigury puhe ſtareho zakona lepſie ſu byli než to puhe znamenie. Opiet Wykleff na niekoliko mieſtech w ſwych kniehach přiwodi odwolanie Berankarya yahna, geſto držel ten rozom
74ᵃ o ſwatoſti oltaře, ze gedine k znameni chleb | a wino, ktere ſe na oltaři přikladagi, tielo Kryſtowo a krew geho ſu. Kteryzto blud odwolal g(es)t Berankaryus Jahe(n) před Mikulaſem papežem, a před ſto a čtrnadſti biſkupy a před ſborem; oprawuge ſwog blud wyznal geſt wieru navčenu od ſboru tiech biſkupow o ſwatoſti oltaře řka: Wieřim chleb a wino, kterez ſe na oltari kladu, po poſwieceni netoliko ſakrame(n)t, ale prawe tielo a krew pana naſeho Gežiſe Kryſta.

CAPI(TOLA) TRIDCATA PRWA.

Ale Wykleff k ſwemu dowodu požiwa toho odwolanie před tiem welikym ſborem za čaſu Mikulaſe papeže proti ſboru Rimſke Riſſe a cierkwe poſlednie potom papezi, kteraz drži, že chleb poſwatny mieni ſwu podſtatu w bytne tielo Kryſtowo. Ale ten ſbor ſ Mikulaſem papezem, před nimž Berankaryus odwolal a oprawil blud ſwog, drzal ge(ſt), ze obiet oltařnie ze dwu podſtatu ſpolu ſe čini z ſwatoſti, tiela Kryſtowa. Jakoz Wykleff wyznawa w gednom mieſtie řka: A to geſt mnu hnulo, abych řekl, tuto poklada tiſic ſto a čtrnadſte dekret řimſkeho ſboru, tuto ſwatoſt nazywa podſtatnie chleb a wino, pod nimizto ma wieřeno byti, ze
74ᵇ g(es)t | Kryſtowo člowiečenſtwie w každe ſtra(n)ce w tiech rozdielech, gimiz ſam Wykleff hybe, mož geho rozom zgewnie poznan byti, kteru ſtranu ze dwu oſtawuge ſobie k dowodu zbor biſkupow ſ papežem drže, ze obiet oltařnie z ſwatoſti a z tiela Kryſtowa ſpolu ſe čini. A Berankaryus drži, ze chleb a wino, ktere

ſe na oltaři kladu, tielo Kryſtowo toliko w znameni puhe(m) oſtawagi. P(ro)toz geſt-li geho rozom k tomu a na to čini dowody, aby lide(m) k uzitku to puhe znamenie oſtawil, tehdy yhned pochwalil by rozomu, ktery geſt drzal Bera(n)karyus o ſamotne(m) znameni, a potupil by ſbor tak weliky, geſto drži, ze w ſwatoſti g(es)t prawe tielo Kryſtowo bytnie, kdyz by ſam ſtal p(ro)ti tomu. Ale že nechwali rozomu, ktery g(es)t drzal Be(ra)nkaryus, a ten rozom welmi chwali, ktery g(es)t držal Mikulaš papež ſ tiem ſborem, a tie(m) ſylniegi mluwi proti tie(m)to poſlednim, geſto puſtiwſe prawy rozom ſwych předkow o obieti oltaŕni y zklektali ſobie ſami faleſny a křiwy. P(ro)tož ač bycho(m) to chtieli brati z niekterych ſlow Wykleffowych, wiece mame w takowychto powiedienich wiecech geho vmyſl znati nez w ſlowi(e)ch | zwlaſtiech. 75ᵃ
Opiet kdyz Miſtr hlubokych ſmyſlow potupuge niektere lidi p(ro) ten rozom, geſto ſu drželi, ze ſwatoſt w tom rozomu tielo Kryſtowo w znameni g(es)t, yakožto ſkala bieſe Kryſtus. A mluwie k tomu Wykleff die: Zda ſe, ze w ſlowiech poſwatnych geſt mluwenie ſfig(u)rnie, mocnieyſſi, doſtatečnicyſſi než w teto řeči: Skala bieſe Kryſtus, nebo ta ſlowa činie z p(ri)činy, aby člowiečenſtwie Kryſtowo bylo bytnie, ale poſwatnie w kazde ſtrance obieti poſwatne. A tak ta obiet geſt znamenie mocnieyſſi, dokonaleyſſie než chleb požehnany od layka nebo od knieze ginym obyčegem pozehnany. A tak opiet z toho dielenie na ruozno odpornych wiecy mož poznan byti rozo(m), ze ač wykladnie z ſlow panie mož rečeno byti s ſtrany chleba mluwenie ſfigurnie w tiech ſlowiech: Tot g(es)t tielo me, ale poniewadz ſamotna figura chleba nenie tielo Kryſtowo gedi(n)e pro ſpogenie přito(m)ne tiela Kryſtowa, moz gemu přidano byti fig(u)rnie tielo ge(h)o. P(ro)tož powyſſuge ſfig(u)rnieho mluwenie w ſlowiech panie, p(ro)to že ta figura chleba (ma) ma w ſobie tielo ge(h)o bytnie, a tiem nad ſkalu wyſſie znamenie geſt. A p(ro)to | ta obiet poſwatna geſt mocnieyſſi znamenie nez chleb od 75ᵇ
layka požehnan, včinien gſa w znameni puhe(m) tielo Kryſtowo. A to giž zgewnie z geho řeči mame, ze odegmuce tielo Kryſtowo bytne od ſwatoſti, žet ge wyſe nepoklada gedine za tak mocne

znamenie tiela Kryftowa, kterak mocnie moż layk chleb zehnage vćiniti tielo Kryftowo w znameni. A to on zamieta, ale wy nefwolite teto řeči, gefto die. Nebo tato flowa pofwatna činie z přičiny, aby clowiecenftwie Kryftowo bylo bytnie a ne pofwatnie, poniewadż die: pofwatnie w kazde ftrance; tehdy gedine w znamenie, że znamenawa obieti geho člowiečenftwi kromie febe. A geft-li tu řeč geho wzieti gedi(n)e k znameni gednoduchemu, tehdyt nemoz mocnieyfi nic byti nez fkala nebo chleb pozehnany od layka; nebo gedine k tomu geft, aby nieco kromie febe znamenal. Take geft-li geho řeč wzieti mluwenie o puhem znameni, tehdy y fam proti fobie bude rka: činie flowa pofwatna, aby bylo člowiece(n)ftwie
76a nebo tielo Kryftowo bytnie w | kazde ftrance obieti pofwatne, mufy řecy, ze byt tiela Kryftowa g(es)t znamenie. Ale nepřileži řeči bytu geho tiela znamenie, a přilezi řeči, ze geft w fwatofti yako w fwem znameni widomem, přilezi řeci pofwatne proto, że g(es)t bytnie a drželiwie w fwatofti. P(ro)to ze ta fwatoft famo puhe znamenie oftawa tiela Kryftowa, kromie febe nenie zprawa wiery vwoditi byt flowy a ftawieti gimi ftien toho bytu, ale geho řeč potomna tomu odepře, gefto die: Tak moż wierny fhromazditi fwatoft dobre milofti, g(es)t bytnie chleb a wino; nebo iakoz gini rozomiegi, obiet geft gedno fhromazdienie z te podftaty a z tiela Kryftowa. P(ro)toz geft řeč wzdy o dwu podftatu ge(h)o, gefto fe w gednu obiet fhromazduge nebo fpolu čini z podftaty chleba a wina, a z tiela Kryftowa. A tak v prawdie geho řeč doyde, że mluwenie figurnie w flowiech pofwatnych mocnieyfie g(es)t neż w teto řeči: fkala biefe Kryftus, poniewadż tato figura ma w fobie bytnie, coz ona z daleka vkazowala. A kdyz ma w fobie tielo Kryftowo, tehdy y vżitek wieřicym přinofie. Pakli fe
76b howado dotkne hory, budet vkamenowano. Ale kdyz wy powyfu| gete tohoto znamenie wyfe nez fkaly, tehdy tie(m) gedine, ze znamenawa Kryfta za nas obietowaneho, a że niekterak geho ma přito(m)nie a że milofti niekake znamenawa, kte(re)zto wfe nemoz dowedeno byti yako cyzie, a prawdy nemagicye odegmuce přito(m)noft tiela Kryftowa bytneho od te fwatofti nižadne p(ři)to(m)-

nosti ani milosti Krystowy nemozte gistiti ani dowoditi wyše, gedine iako chleb včinieny w hlasu tiele(m) Krystowym w znameni gednoduchem od layka. P(ro)toz ač beřete za Wyklefa takowe řeči, ale daleko ste se s tiem chybili w rozomu y w umysle w tiech řečech.

CAPI(TOLA) XXXII.

Opiet kdyz wy w swych pismiech kladete přewyšenie te swatosti oltařnie nad swatosti zidowske y nad gine swatosti zakona noweho, tehdy tie(m)to přewysugete ge nayprwe w tom, ze mezy ginymi swatostmi znamenitiegi vstawil gest gi, a ze gi gest welmi slawnie s weliku pilnosti a snažnosti vstawil Krystus; a druhe w to(m) prewysuge gine swatosti, ze skrze tu yako hodnieysi gine swatosti stareho zakona přestaly su, a že, gestli gi vstawil w cas naywietsieho | milowanie nas, ty wiecy p(ra)we w sobie su, ale 77[a]
maly dowod činie, proč ta swatost přewysila gest swatosti zakona stareho. Ale tato řeč wiece vkazuge, ze Mistr naylepsi a ciesař wždycky rozmnozitel, na posledne wečeři, kdyz g(es)t wečeřal putuge s učedlniky swymi po gedeni bera(n)ka figurnieho welikonočnie(h)o, vwedl gest slawnie tuto swatost. Z toho maš, že Krystus, poniewadž s polepšenim přichazye, ze tato swatost g(es)t mocnieysi, dokonaleysi a wietči, sacrame(n)tu bližsi nez swatosti stareho zakona, nebo ginak by tato swatost nebyla mocnieysi, dokonaleysi, nebyl-li by dowod, proč swatosti stareho zako(n)a mieli by přestati, kdyz g(es)t tato vwedena. A poto(m) se die: A poniewadž ffigury w stare(m) zakonie prospieli su tie(m), kteři su ge zachowali k spaseni, p(ro)toz musy to byti, aby tato nowa figura tiela Krystowa přewysila ony figury, aby byla mocna, dostatečna a podobna pismu položiti přito(m)nost tiela a krwe znamenane Krystowy, nebo poniewadž tielo Krystowo gest niekterak w ginych swatostech, wiece w teto, nebo slowa teto swatosti mocnie, dostatečnie to vkazugi. Tiemi | řečemi giz vkazuge se, čim tato swatost přewysuge swa- 77[b]
tosti zakona stare(h)o y noweho, a že pro wiec swatosti zako(n)a

ſtareho y noweho g(es)t wyſſie wſech, aby hodnie mohlo mluweno byti, ze ciesař naylepſi a miſtr, wzdycky rozmnožitel wſeho dobre(h)o, na poſlednie wečeři vſtawil gi po gedeni beranka ſfigurnie(h)o ne ialowu yako beranka, ale aby byla znamenie magicy wiec znamenanu. P(ro)toz muſy to byti, aby tato nowa figura tiela Kryſtowa přewyſſila ony figury, aby byla mocna, doſtatečna a podobna piſmu položiti přito(m)noſt tiela Kryſtowa a krwe znamenane. A to g(es)t wiec a prawda te ſwatoſti, p(ro) kteružto wiec mož v p(ra)wdie řečeno byti, že přewyſſuge ſwatoſti zakona ſtareho y gine ſwatoſti zakona noweho. W to(m) mož byti nalezeno, že ſ polepſenim přichazye. Ale poloziece gine p(ři)činy, kterak koli ſlawne w ſlowiech, y to, že ſ weliku pilnoſti a ſnažnoſti vſtawil gi Kryſtus, a kdyz gedine ſamo puhe a mrtwe znamenie oſtane, gedine nam znamenage obietowaneho Kryſta na křiži z daleka
78ᵃ minuleho, | co nam ſnaznoſt geho přineſe? Byt gi piet nediel vſtawowal ſ weliku pracy, wzdy na to muſyme zřieti, co g(es)t vſtawil, ze znamenie puhe, a čemu g(es)t nam, nez gedine proto, aby znamenalo geho minule vmučenie. A geſt-li řecy, že w čas ſweho milowanie naywietčieho k nam vſtawil g(es)t gi, a tie(m) přewyſſuge znamenie ſtare(h)o zakona, w te wiecy nemožem welike(h)o milowanie nalezti, nenie-lit w gine(m). Složiv nam bera(n)ka welikonocnieho, geſto bycho(m) ſe ge(h)o do ſytoſti nagedli, vſtawil kus chleba, geſto ani g(es)t to ſuiedek k naſyceni tiela, ani kteraky byt twařny, geſto by ſebu dal popuzeni clowieku k nabozenſtwi. P(ro)toz, poniewadz gedine znamenie g(es)t kromie ſebe dalekych wiecy, tehdyt nenie dowodu nizadneho, p(ro)č by znamenie ſtareho zakona přeſtala; ani g(es)t w to(m) dowodu, by ſ polepſenim Kryſtus přiſſel, nebo wy ſami diete, ze před vſtanowenim teto ſwatoſti mnozy magi wiečny žiwot negedſſe teto ſwatoſti. P(ro)toz nic lepſie(h)o nemož nalezeno byti, gedine yako za bera(n)ka. Opiet poto(m) die Wykleff o přewyſſeni ſwatoſti oltařnie
78ᵇ nad ſwatoſti zakona ſtare(h)o y nowe(h)o: | P(ro)toz obecnie ſe prawi, že tato ſwatoſt přewyſſuge gine w tiechto třech wiecech prwe, ze kdyzto gine ſwatoſti daleko nebo mnoho ſu ſe zdalowali

od wiecy ſwatoſti tak mieſte(m) iako čaſem ſpolu ſpogenu, nebo beranek ſtare(h)o zakona, o niemž w Exodu ſe mluwi, mnoho wzdaluge ſe čaſem a mieſtem od tiela Kryſtowa. Ale tato ſwatoſt ma celie nebo wſſecko člowiečenſtwie potřebne ſpogene, w to(m) wzdy hodne přewyſſenie oniech znameni vkazuge, poniewadž ma toto znamenie wiec ſwu čaſem y mieſtem y ſpogenim, kteruž znamenawa. A tot wſſickni wieřicy nazywagi ſwatoſt tiela a krwe Kryſtowy, ze toho g(es)t znamenie blizke mieſte(m) a čaſe(m) mage ſwu wiec ſobie přito(m)nu a ſpolu ſpogenu, aby nebylo řečeno znamenie minuleho vmučenie Gezu Kryſtowa, ani znamenie miloſti duchownich, ani znamenie ſkutečneho ſpogenie duſe ſ Kryſte(m), ani znamenie ſkutkow Kryſtowych. Nebo ty wſſecky wiecy ſu wzdaleny čaſſem a mieſtem od teto ſwatoſti, aniž tiech wiecy kterak wyzna(wa)ti moz tato ſwatoſt, ale aby gie bylo řečeno ſwatoſt tiela a krwe Kryſto|wy, p(ro)to ze ge s ſebu ma bytnie a při- 79a
to(m)nie ne tolik, aby miernie mohla wyznamenati tielo a krew Kryſtowu, ale aby lide tieleſtni mohli ſkrze podſtatu tieleſtnu ſobie p(ři)ſluſſnu, a ku pokrmu a k napogi pripravenu, chleba a wina včaſtni byti podſtaty bozſke, aby gi(m) nieco znamenala ſwym p(ři)rozenim, a nieco gim ſpomohla poziwati bozſkych a duchownich wiecy w přito(m)noſti tiela a krwe Kryſtowy, geſt prawy pokrm a napoy.

CAPITOLA TRIDCATA TRETIE.

Protoz, bratřie kniezie, poniewadz z Wykleffa beřete tytu niektere dowody a w gine rozomy daleke od nieho přinaſſiete ge, proſym was, poznayte ſe před Bohe(m), ze ani Wyklefa ani čtenie nedržiete o ſwatoſti oltařni, aniž te(n)to dowod waš ſ chwalu weliku geſt, kteryz beřete z Wykleffa nebo od ginych piſem o tom, ze Kryſtus nenie zde na zemi ſ nami po ſwem na nebeſa wſtupeni podſtatnie, oſobnie, bytnie a tieleſtnie w to(m) tielie a w te weliikoſti, w ktere(m) a w kterake wſtal g(es)t z mrtwych a na nebeſſa

wſtupil, a że nenie duch ge(h)o tielo yako angel, ać g(es)t dary wzal w to(m) tiele, a giż oſlawen g(es)t. Ale wſak g(es)t wzdy
79[b] p(ro)to p(ra)we | tielo miel pod tuż ſirokoſti, dluhoſti, wyſokoſti a hlubokoſti a tiezkoſti, attez wſecky vdy; a tiem tiele(m) podle wiery křeſtianſke wſtupil g(es)t na nebeſa, a potom giz nesſtupi na nizadny oltař tie(m) tielem, by pak S. Petr ſlużil, dokudz ſe ſwiet neſkona; a że nema mnoho tiel, aniz gedniem tielem moz ſe hybati pogednu na mnoha mieſta od ſebe wzdalena. A takowych wiecy mnoha waſe piſma vkazugi, ſćitagice tielo Kryſtowo, co ma a co nema, co moz a co nemoż, kde g(es)t 'a kde nenie, a kde a dokud byti nemoz. A ze ty wſecky wiecy powiediene o tielu Kryſtowu, kterez piſma vkazugi, ze prawe ćlowietſke tielo ma, a ze pod miery ſluſne, wzroſtu ćlowiećieho, welikoſt a ſſirokoſt na wſech vdech, a że tiem tielem gedine mieſto na p(ra)wicy boži ſedie drži a neſtupi do ſudneho dne, to wſe prawe g(es)t, a ma tak podle wiery křeſtia(n)ſke držano byti. Ale k tomut g(es)t zřieti, kdyz ſe to wſecko ſmieři a poćte ſkrze piſma, toholit ſe zada, aby lide pewnie oſtali w te wieře poćtene piſmem, ćili ſe ta wiera p(ro)to hromaždi a rowna k niekteremu koncy zamieniene(m)u, aby
80[a] ſobie ſnaze mohli | dotahnuti gedne wiecy wložene tiemto ſećtenim tiela Kryſtowa; a ze ponie(wa)dz držiete, że tielo Kryſtowo bytnie nenie ani mož byti w ſwatoſti oltaře, tiemito dowody a pocty ſe w to(m) [drziete] twrdite a giſtite, yako by w tiech dowodiech welmi prawu wiec v wieře poznali a v piſmie. A poniewadz pan Gezis mnoho mluwil g(es)t o ſwem tiele, chwale ge lide(m) za prawy pokrm, a zgewnie na poſledni wećeři vſtawil ge w ſwatoſti chleba a porućil to Appoſtolom, aby ſlużebnie to řiedili a gine lidi o tom zprawili y piſma polozili, tehdy on ſam v p(ra)wdie wzdy to ćini a kniezie ſluzebnie, coż na lidi ſluſie. A tu wieru od Appoſtolow kazanu a pſanu od nich, wzeli ſu poto(m)ni gich od nich, a opiet gini od nich wzeli ſu to a pſali y vcili o to(m) az do tiechto ćaſow. P(ro)tož neniet zamyſlenie anit g(es)t nowina neznama, ale ſkutek zgewny a weliky boži, a geſt wiera křeſtia(n)ſka držeti to, że prawe tielo Kryſtowo a geho krew bywa w ſwa-

tofti oltaře. A poniewadż wiera g(es)t, tehdy wy tiemito dowody a fečtenim tiela Kryftowa nedowedli fte fobie, ale od wiery potřebne dowedli fte, a ofydlo welike v wieře včinili fte fobie, a|80[b] byfte pro nie k te wieře p(ři)ftupiti nemohli, a gednu wieru druhu wieru w fobie fte zkazyli. Wſak ta wſecka położenie pifem o clowieku Kryftowi p(ra)wa fu, y gfu wftupniowe wiery naſie, abychom na nich ftogiece, niektere potřebne wiecy fobie k fpafeni drželi, widuce z te wiery, kde nynie g(es)t a ktery konec wſemu naypofledy včini. Ale aby ta położenie pifem geho plnoft byla, by Kryftus prawy Boh a clo(wie)k pod tiem poctem wafiin zawřien byl, toho nefmiete řecy. Pakli diete, ze gedine tu plnoft moz mieti, ktera tiem počtem g(es)t wymieřena, tehdy gedine geho plnoft pod mieru waſe(h)o rozo(m)u ftogi; a tut giż nenie wiery poziwa(n)ie, ale febu k bohu p(ři)ftupenie, pokud miera fwa k niemu dopufti. A to diem, poniewadz taz wiera fkrze pifma położena g(es)t o tom, że g(es)t mienil a vftawil tielo fwe k gedeni lide(m), yakoz o tom polozeno g(es)t, ze fedi na p(ra)wicy bozi. Tehdy tak dowoditi g(es)t gedna pifma proti druhym na zkażenie vftawiti, gedine proto, ze to nepada miernie lidem, kterak by drżeli o gedno(m) tiele, ze gedno mieſto drzi a też tielo gie fe roz|dielnie miefty mnohymi od febe wzdalenymi. Toho 81[a] rozu(m) lidfky nema, ale pifma obogi wiec wieřiti wele. A my, wezmuce tu ftranu, ktera nam miernie w rozu(m) tieleftny padne, dieme o druhe, ze nenie a nemoz byti, ze my wieřiti nemożem zkazywſe gednu ftranu wiery w fobie, y take druhu ftranu wiery. Ale tiemi dowody tak fte malo vgiftili tu wiec, że nemoż tielo Kryftowo w fwatofti bytnie byti. Jako bych ia wam vgiftil tie(m)to dowodem, że g(es)t tielo geho w fwatofti, położe, ze Kryftus ma tielo owſem duchownie yako bozftwie a wſudy rozſiřene yako bozftwie geft; geftie bych tiem nedowedl, poloze ge w też plnofti yako bozftwie. Nebo kterak toho dowedu, kterym pifmem nebo rozomem, kterak fyn bozi fpogil fe g(es)t f tielem, a byl fwu ofobu prawie w tom člowieku, poniewadż nenie fmierny ani mieftny, a nic nikdiez prwe nenie neż on. A coz kde

g(es)t, w to(m) we wſem bytem podſtatnym g(es)t, a tak w každe(m) clowieku y v matce Kryſtowie prawym bytem podſtatnym [byl] geſt prwe nez ſe w ni wtielil. Kterak wyſe a zwlaſtniegi ſwu
81[b] wlaſtni a neſmiernu oſobu byl | geſt w gegiem životie, kto geſti tak mudry, nechat to rozomem wywede; a piſma wiece nema, gedine žet ſe g(es)t wtielil. Takez y tuto gedine wiery člowiek potřebuge. Ale nic neodwede ten, kto odpiera, ani ten, kto potwrzuge, dowede; ale což Wykleff odpiera při te wiecy, ze nesſtupa, nenie tieleſtnie nebo hmotnie, neſſiři ſe, netahne ſe vdy maſytymi ſ mieſta na mieſto, tot g(es)t p(ra)we, aby odlucil od toho nepodobne wiecy. A geſto ſe w prawdie nadiege ta wiec, ale w gine daleke zwlaſtnoſti od toho rozomu tieleſtne(h)o, ale počtuce liternie tielo Kryſtowo a pod mieru rozo(m)u tieleſtneho podweduce ge y odpierati ſkrze ten rozom tieleſtny to(m)u, ze nemoz byti na oltaři w ſwatoſti ge(h)o tielo; nič nenie ſwrchowanieyſi ten rozu(m) než oniech židow, geſto ſu řekli: Kterak nam chce tento dati ſwe tielo k gedeni? P(ro)toz tie(m) gedine g(es)t Boha zawřieti pod ſwym rozomem a včiniti nepodobnie řeči geho, yako by on nemohl tak hotowie a ſnadnie dati tiela ſwe(h)o k gedeni, yako g(es)t hotowie o tom vſty mluwil; a ſamemu ſe zawřieti g(es)t, aby nemohl rozomieti ani wieřiti mimo miery,
82[a] pod nimiz g(es)t boha polozil. Ale Sa|lon die: Jakož newieš, ktera g(es)t ceſta duchu, ani rozomieš, kterak ſe ſpoiugi koſti w žiwotie ženy tiehotne, takez newieš ſkutkow bozich, ge(n)z g(es)t ſtwořitel wſech wiecy. P(ro)tož cozt g(es)t řekl pa(n) Boh: Wezmiete a gezte, tot g(es)t tielo me, kte(re)zto zrazeno bude za was, tot g(es)t wiec bozſka, naywyſi meze lidſke. Ale gedine wieřicym bude čeſt, a newieřicym kamen twrdy k zetřeni. P(ro)toz ty řeči y gine, w nichzto g(es)t mluwil o ſwo(m) tiele, yakož nemohu p(ra)wie ſtati, chtiece ge tiem činem zidowſkym, aby krwawie, maſytie a koſtliwie mielo gedeno byti tielo geho, takež nemohu ſtati ani prawdy mieti opiet ge obratiti na ſamy vžitky a miloſti duchownie, že by pod tiemi wſemi ſlowy gedine miloſti duchownie mienil a vzitky tiela ſweho řka: Wezmiete a gezte, tot

geſt tielo me, kterež zrazeno bude za was. Tak o dařiech a o vzitciech ſamych toho tiela geho mluwiti, ani negedie, ani g(es)t tu geho tiela, kdyz gieſti weli. Nayprwe, że prawda w ſlowiech nemoz ſtati, kdyz nenie wiecy, kteruz naze gmenuge, a gieſti | gi 82[b] weli; druhe, geſtli podobenſtwie, tehdy geſt tiezſie k rozomu nez ona kola, ktera g(es)t Ezechyel widiel. A ſtogie-li w tom rozomu, o ktery geſti prwe řeč byla, maly g(es)t dowod, byt ty wſecky řeči k tomu nevžitečnemu znameni chyle mluwil, ač niekteru ſtranku wykladnie mohu ſfigurnie wzata o chlebu byti.

CAPITOLA TRIDCATA CTWRTA.

Take to diem wam, bratřie knieżie, że ſte wy wſecky lidi zſtihali o to(m)to kuſu, kteryz na rozomu tieleſtnem ſtogie, a o niem drzie tieleſtnie nieco, yakz komu ſmyſl tieleſtny přida. A proto wy ge haniete a ſlepe gi(m) dawate, a że ſu ſobie to ſami bludnie ſmyſlili bez założenie wiery; p(ro)toz kto to bludnie drži, nema w tom chwalen byti. Ale ponie(wa)dz wy diete, ze widite w te wiecy prawdu, mily, proſym ohledayte ſwe dowody o te wiecy. Jat o nich diem, że nizadny rozom, k niemuz piſma waſe chyle, obratiece ge o tom kuſſu tiela Kryſtowa, nemoż v wieře zalozen byti, ač dowodowe położeni gſu pod ſlowy piſem, ale w ſobie negſuce piſmo ani dowodowe; take że ſu tak rozlicne | a ſobie od- 83[a] porne, ze wlaſtnie gedni druhymi mohu ruſeni byti. Tak by wſecky netoliko navcenie byli, ale aby k wieře nepřiſluſeli. P(ro)toz coż wy potupneho možte k tomu řecy o te wiecy, tak wam potupnie mohu zaſe mlu(wi)ti a řecy, że navčenie waſe neſnadnie moż wymluweno byti. P(ro)toz nenie hodne o to(m) navčeni řecy: Pan Boh, genz g(es)t dal te(n)to dar, ani to moz řečeno byti: Mnozy od Otce w ſwietloſti nowie gſuce oſwieceni iaſnie, ani to: Tento neb onen byl dobreho żiwota, ani to, że wy ſte ſwietlo w tom, a mnohym ſte oči otewřeli o te prawdie, geſto dawno ſwiet bludil

o ni, ani g(eſ)t to duch prawdy, o niemž ſe wyznawa. A poniewadž was tak powyſugi, že ginym oci odwierate tiemito navčenimi, pohledte ſami na nie, moz-lit gim řečeno byti dar boži nebo ſwietlo od otce ſwietla poſſlee. A tatot g(es)t přičina meho pſanie, ze, poniewadz nemohu proſtie mluwiti ſ wami o to, aspoň toto přečtete, nebo ſem was wzdy wiece milowal než gine knieži. P(ro)toz wiece geſti mi was žel než ginych, a lidi ſproſtnych welmi
83[b] geſti nam žel, že wy při te ſwatoſti giny rozo(m) | mate, a lid obecny daleko od was. Giny lid podle čtenie od mladoſti ſlyši, ze g(es)t Kryſtus ſwe tielo vſtawil a dal ge lidem za pokrm. Ač pak hlupie ſe ma k tiem wiecem yako ſyry a wzdy od knieži zklamany, ale wzdy podle ſlow bozich chyli ſe k tomu, chtie ſwemu dobremu tu, yakoz dawno naučen g(es)t. A wy ginak proti gich vmyſlu y božiemu ſ tie(m) puhym chlebe(m) a wine(m) obraciete ſe mezy nimi, kteražto wiec neſlychana g(es)t od počatka, aby lid w ginem rozomu bledal ſpaſenie, a kniez w ginem rozomu poſluhowal lidu a neſmiel lidu vpřiemo ohlaſyti toho, co ſmyſli o tom, čim lidu poſluhuge. P(ro)toz z toho poznayte, zet to prawda nenie, coż držite a wedete; nebo byt byla prawda ten rozom, tehdy by was boh poſlal ſ nim. A poſlal-h by was boh ſnim, tehdy by p(ro) vžitek lidſky včinil to, aby zgewili wobec wſem. A geſtli že by kto na was ſahl, tehdy by ſe poſtawili podle te wiecy k ſmrti, nebo tak g(es)t kazdy muſyl včiniti, koho g(es)t boh kdy ſ čim poſlal, aby zgewnie wyhlaſyl to, coz rači a chce od lidu mieti. A
84[a] geſtli ze ſe | g(es)t kto poſtawil proti tomu, tehdy nebo doweſti nebo trpieti muſyl; ale wy gedine z daleka a iako v podobenſt(w)i namietate tiech wiecy. Pakli kto čemu vrozomie z waſich kazani a potka was tiem, ale gineho nieco w to wržete. P(ro)toz tето wiecy do ſudneho dne obec od was nevrozomie, gedine leč ko(m)u ſukromie a proſtie powiete ſwog vmyſl a rozo(m). Nebo ſme pilnie ſe ptali na tiech, geſto wy ge za naymudřeyſi mate w ſwem navčeni, a nemohli ſme gedinu ženu nalezti, geſto nieco wam rozomie, ale ne owſem. P(ro)toz geſtli waſe poſelſtwie od Boha w tom, kdyz ge zliegete bohcy ſproſtne, a poniewadz tupite to, geſto ſe modle

chlebu papezowu yako bohu, wſak ten chleb puhy před lidem tiem ſtawiete, na woynu noſyte, dawate, geſto wzdy lid yako k tielu bozie(m)u gde, ać gim pak z daleka powiete, aby ſe warowali modloſluzenie; co g(es)t to platno, když wy gi(m) nepowiete zgewnie, ze g(es)t modla nebo chleb proſty, a oni pogdu k niemu iako k tielu Kryſtowu. Nebo muſyte ſ tie(m) chlebe(m) ſtati pod ſlowy ćtenie před lide(m), a možte gich nahnati yako wlka na koſu | w 84[b] modloſluženie. A budete ge wzdy vſty wyſtřehati od modloſluženie, a w ſkutku ge wženete w modloſluženie, a budete wzdy ſluhy toho modloſluženie, ktere tupite na papežowie ſtranie. P(ro)tož potom poznate, co nynie ćinite zle(h)o ſobie y lidu, kteraku křiwdu bohu ćinite wſemohuciemu y geho ſwatym řece(m). Ginak zpiet ſe obratiwſe než on mienil a vćinil, a poznate, zet waš g(es)t boh nepoſlal, aby oſlawen byl ſkrze was w lidu, ale dopuſtil was na lid hřieſny, aby za wami bez pokanie zahynul, a wy abyſte neſli hřiechy mnohe a tiezke toho lidu, ać toho prawym pokanim neoprawite y ſ tie(m) lide(m). Take toto pilnie přemyſlte, geſto ſe wa(m) zda bludne a zamyſlene ſlawiti pod ſlowy nebo w ſlowiech ſeſte kapitoly s(wateh)o Jana Kryſta, w ge(h)o tiele ſpogene(m) z bozſtwi(m) chleb ziwy, ge(n)z g(es)t ſ nebe ſſtupil, a oſtawa tie(m) tielem w ſwatoſti oltaře za prawy pokrm. Ale zda ſe wam za prawieyſie pod tiemi ſlowy ćtenie ſlawiti obecnu ſprawedlnoſt, geſto g(es)t prikazana prwotnie netoliko ſwatym křeſtiano(m), ale y ſwatym zido(m). Prigde-lit | na dowod, kterak dowedete toho, 85[a] že ti ſkutkowe boleſtni, kterež Kryſtus w tiele gſa ćinil, ſu chleb ziwy, geſto g(es)t ſ nebe ſſtupil, nebo y ti ſkutkowe, kto geho w nich naſledowati bude; wſak ſu ty boleſti w nebi nebyli ani od onud ſem wſtupili, ale Adam ſwymi hřiechy vwalil ge na Kryſta y na wſecky lidi. P(ro)toz, bratřie kniezie, waſe vćenie, ać trwa a ſiri ſe taynym kradežem w lidu hřieſne(m), geſto ſnadnie potupi chleb poſwatny a ziwe(h)o negie ani o nie(m) wie; ale p(ři)gdelit na gewo waſe tagemſtwie, nedowedete netoliko vmielym, ale ſwych domacych budete ſe haňbu ſtydieti. Nebo, poniewadz ſprawedlnoſt ćiniena w naſledowani ſkutkow Kryſtowych g(es)t ge-

denie ziweho chleba, tehdy wſelika ſkutečnoſt, geſto ſe v wieře přikazuge k činieni ſkutkow Kryſtowych, obdrzi gmeno chleb žiwy; a každa ctnoſt y ſkutečnoſt boleſtna gedine bude ſluti gedenie ziwe(h)o chleba, kterezto ſkutečnoſti mieli ſu mieſto od počatka ſprawedliwych y před zakonem. Jako Job trpieliwy a milo-
65[b] ſrdny, negeda chleba ſweho bez ſyrotka a wdowy, | a boky nahych odiewage z wlny owcy ſwych, mohl g(es)t podle waſe(h)o dowodu gieſti ziwy chleb tak hoynie, yako dnes ktery křeſtian. A když takowa ſp(ra)wedlnoſt od počatka na dobrych lidech ſtala geſt, p(ro)č tehdy ſwaty nad ſwatymi p(ři)ſed řekl g(es)t: Jat ſe(m) chleb ziwy, kteryz ſem ſ nebe sſtupil, a kteryz ia chleb dam, tielo me geſt za ziwot ſwieta. To geſt dare(m)nie řeč, kdyz w naſledowani ſprawedlnoſti oſtawa to gedenie, a vmieli ſu gi před nim wiericy lide. P(ro)toz nebudet ſnadno doweſti, kdyz prawda potka waſe rozomy. Owſem pak ti ruhazi ſmilni, geſto drcic rozomy waſe o ſwatoſti a mluwie waſe dobre ſlowo, kteziz za ſwe vtieſenie magi, ſenduce ſe, y ruhati ſe ſwatoſti oltařni, takowi ſwe(m)u přewraceni přewzdieliſu naſledowanie ſkutkow Kryſtowych, laſka bozie, obcowanie ſwatych, wečeře panie, kdyz ſe ſnaſegi w obžerſtwi a w hoynem pitij, pri tuleni a w gine(m) ſmilnem popuzeni, tomu pridati laſka křeſtia(n)ſka, obcowanie ſwatych w duchu ſmilne(m) a tieleſtnem vkazugice ſobie ochotenſtwie a řeci ſladke mnoziece, aby ſe zdali laſka bozie a obcowanie ſwatych, a
66[a] takowe | ohawnoſti a ſkutky ſmilne zgewnie nazywati gedenie tiela Kryſtowa. A tot g(es)t giž owſem daleko mieru minulo. Tiem giz wlaſtnie ſluſie řecy: Miloſt boha naſe(h)o přenoſiece w ſmilſtwie a zadoſti tieleſtne, mniegice de(n)nie rozkoſſi, kdyz ſe pohřizugi w zadoſtech ſmilnych a tieleſtnych, aby mohli řecy tiem, ktož gich ohawnoſti nenawidie: Slepit ſu, nerozumiegit gedeni tiela Kryſtowa. Takowi owſem ſwe rozkoſi mrzke magi yako ſwietlo dne božie(h)o a naſledowanie ziwota noweho, geſto ſu gey wierni poznali. A kdyz ſu takowe nep(ra)woſti přiſli na mieſto ſwate, giž tehdy zgewno g(es)t, že peklo wylilo g(es)t poſledni chmel ſwoy, aby gim ſwiet ochmelilo.

CAPITOLA TRIDCATA PATA.

Gestie toto diem: Poniewadz podle ſwiedecſtwie wiery naſ́ie a wyznanie wſ́ech wieřicych ſwatoſt oltařnie chleba a wina geſt vſtawena gedine ſamotnie a gedine p(ro) vžitek, ktery magi wierni lide wzieti w gedenie tiela Kryſtowa, přito(m)nie magice ge w te ſwatoſti, p(ro)toz poniewadz ſte wy wſ́emi piſmy y dowody ſwymi odſudili přitomnie ſpogenie tiela ge(h)o bytneho s | ſwa- 86[b]
toſti, tehdy giž coz koli diete o te ſwatoſti a kterak koli oblepſ́owati budete nebo kterak koli ſ ni před lidem ſtanete, tot wſ́ecka we lſti a we lzi pogde. Nebo kdyz moc prawa te ſwatoſti geſt přito(m)noſt bytne(h)o tiela Kryſto(w)a, coz tehdy odſudiece tu budete mlu(wi)ti praweho o nie. Wſ́ak kromie prito(m)noſti tiela Kryſtowa nizadnym dowodem ani prawdu nemozte gi řecy: Tielo Kryſtowo w znameni g(es)t, nebo nemož geho znamenati nikdiez kromie ſebe. Aniz možte o kterem vzitku te ſwatoſti mluwiti, v prawdie prawy vžitek gegie odſudiwſ́e, gedine coz o ni diete, to wſ́e we lſti ſložene kromie wiery a prawdy, wzdycky hřiechy a oklamanie mnozite w ſobie y w lidu ſkrze ni. Nebo ſtogiece ſ n před lidem pod ſlowy čtenie a pod gmenem tiela Kryſtowa, vraz modly poſtawili ſte před nimi, aby k wiecy mrtwe žadoſt obratil yako k tielu Kryſtowu, a ginu poctiwoſt činili gi yako tielu Krystowu. A tak dwoge oklamanie na lid vwedete, gedno modloſlužение, a druhe zbawenie vzitka, ktery by mohl p(ři)yat byti od lidu, kdyby gim tak dano bylo tielo Kryſtowo | w ſwa- 87[a]
toſti, yakož gim boh priprawil. A to gim zhyne pro waſ́e oklamanie, geſ́to ſte, tu wieru zawrhſ́e, modlu před lid poſtawili. Pakli wſie wiecy w kom vmrtwite, to aby wieda, že tu nic nenie, gedine ten puhy chleb, y nechal toho iako modly, tehdy tu potupu vwedete na ſkutek Kryſtow a potlačite ſ nim to dobre, coz g(es)t on priprawil w tiele ſwe(m) vſtawiw ge w ſwatoſti widome. A tak wa(m) y lidu vraz y ſmrt wſ́udy rozmnožena geſt ſkrze to leſtne obieranie ſ tu ſwatoſti, geſto ſe wa(m) zda, ze na ſ́lepiegich appoſtolſkych ſ ni ſtogiete.

CAPITOLA TRIDCATA ſEſTA.

Opiet toto diem, že ſte křiwdu weliku včinili Wykleffowi y ge(h)o knieham wžewſe ten rozom z geho mluwenie ffigrnieho w ſlowiech panie, yakoz na mnohych mieſtech cini zmienku o tom mluweni figurniem, a zwlaſtie tuto, geſto die, ze dare(m)nie ſe nazywa kacierſtwim to, ze pa(n) Kryſtus ſtwořenie g(es)t. Takez blazniwy dowod g(es)t, že by ten rozom byl kacierſky, kteryz die, ze tato řeč g(es)t figrnie: Tot g(es)t tielo me, a že ta obiet g(es)t figura. A tak ſlowa panie klade figurnic nebo poſwatnie; y die(m),
87[b] že dwogim obyčegem mohl | geſt Wyklef v prawdie položiti w ſlowiech panie mluwenie figurnie obina ſe waſe(h)o rozomu cyzieho od wiery a ialoweho ode wſech vzitkow, kte(re) ſte wy wzeli z geho mluwenie figurnieho w ſlowiech panie. Nayprwe p(ro)to, ze drzi a wyznawa, ze w obieti oltařnie g(es)t dwoge podſtata: bozſka a zemſka, kteraz ſpolu ſe čini z ſwatoſti a z tiela Kryſtowa. A poniewadz to drži, tehdy prawie mohl g(es)t chlebu pridati: Tielo panie v figuře g(es)t, nebo y ſlowa panie tak wykladati, kdyz on, včiniw ſpolu ſ chlebe(m) tielo ſwe, podal geho včedlniko(m) řka: Wezmiete a gezte, tot g(es)t tielo me. A kdyz nerozdielnic to gedine ſlowo rekl g(es)t: Tot g(es)t tielo me, tehdy Wyklef, chtie lidem rozdiel w te ſwatoſti vkazati, ze gine g(es)t ſwatoſt a gine wiec nebo prawda ſwatoſti, a to g(es)t prawe tielo Kryſtowo ſpogene s ſwatoſti, p(ro)toz zřie k to(m)u, co g(es)t chleb, ale znamenie prawdy ſobie ſpogene, mohl ta ſlowa ffigurnie poloziti pro ſwatoſt widomu. A druhe, proto mohl geſt prawiegi figuru položiti, nebo tiem odporu cini ſtranie odporne, papežowie, geſto drzi s ſlow panie, ze to, coz g(es)t ſwatoſt chlebna a wi(n)na, že ſe
88[a] mienie | w bytne tielo Kryſtowo a w geho krew; a poniewadz chlebu p(ři)dawa ſe bytne tielo geho z ſlow panie, tehdy odporu podobnu včinil g(es)t tomu rozomu, ze ta ſlowa ffigurnie ſu s ſtrany ſwatoſti widome. Ale kdyz by yako wy o wſem ta ſlowa wſecka panie chtiel poloziti figurnie, nemohl by tohoto mluwiti. P(ro)toz

mufy to byti, aby tato nowa ffigura tiela Kryfto(wa) přewyfila ony ffigury, aby byla mocna a podobna pifmu poloziti přito(m)noft tiela Kryftowa a krwe znamenane. P(ro)toz yako flowa panie mocnie vkazugi prawdu a byt tiela geho w to(m) rkuce: Tot g(es)t tielo me, kterez zrazeno bude za was, takez Wykleff, ać ftranu die, ze geft mluwenie ffikurnie w flowiech panie, ale fpolečnie f prawdu fpogena figura, o kterez ta flowa mluwie. Nebo to tielo, ktere g(es)t zrazeno na fmrt, dal gi(m) a giefti gim ge přikazal, nenie figura, ale konec figur židowfkych, ać take pod p(ři)kryti(m) figury nowe gefti gi(m) ge dal. Ale waś rozo(m) nepodobny g(es)t, ż ge(h)o rozo(m)u wzat g(es)t z mluwenie figurnieho, nedofahuge zidowfkych figur, ale dofahuge pekla hluboke(h)o.

Zachowayz nas ge(h)o naś mily pa(n) Gezis. Am(en).

РЕПЛИКА

I.

Ты упрекаешь меня въ томъ, будто я написалъ противъ тебя возраженіе побуждаемый ненавистью къ тебѣ и что я коварно поступилъ съ тобой. Это не правда: пиша къ тебѣ и прося тебя терпѣливо выслушать мои доводы и не горячиться, я при этомъ не имѣлъ никакой задней мысли, я вовсе не имѣлъ желанія уподобиться Іоаву, лобзавшему Амессая, чтобы пронзить его мечемъ [1]), ни Іудѣ, лобзавшему Христа, чтобы предать Его врагамъ, ни палачу, берущему деньги за то, что онъ, истязая человѣка, проситъ у него за это прощенія. Подобныхъ мыслей у меня не было. Если же ты иначе понялъ мои слова, то виноватъ въ этомъ ты самъ, и пусть это при тебѣ и останется.

II.

Затѣмъ ты упрекаешь и обвиняешь меня, будто я только для того добивался твоихъ писаній, чтобы послѣ воспользоваться ими противъ тебя же. Что это не правда, видно уже изъ того, что не я искалъ знакомства съ тобою, а наоборотъ, ты; я же и до сихъ поръ не знаю, зачѣмъ ты это дѣлалъ. Обстоятельства нашего знакомства мнѣ памятны. Они слѣдующія: три года тому назадъ, ты съ священникомъ Лукой, будучи въ Воднянахъ, посылали за мной и спрашивали меня, какого я мнѣнія о васъ и о вашемъ ученіи о тѣлѣ Христовѣ. Я отвѣтилъ, что, по однимъ дошедшимъ до меня слухамъ, вы учите правильно, по другимъ же — неправильно. На это ты отвѣтилъ, что учишь согласно писанію, и что твоя цѣль — разсѣять существующія между людьми на этотъ счетъ заблужденія. Это мнѣ было пріятно слышать. Долгое время спустя, вы опять присылали за мной и мы бесѣдовали, причемъ ты говорилъ такъ же, какъ и въ первый разъ. Поэтому я и просилъ тебя изложить свои мысли письменно мнѣ для поученія, а отнюдь не для того, чтобы воспользоваться твоими писаніями противъ тебя же. Ты исполнилъ просьбу: я получилъ одно писаніе отъ тебя лично, а другія отъ твоихъ учениковъ, но также писанныя тобою собственноручно. Все это, какъ видишь, сдѣлано безъ задней мысли. Когда же въ этихъ

---

[1]) См. 2 кн. Царствъ 20, 10.

своимъ тѣломъ потому, что всякій хлѣбъ въ своемъ естественномъ составѣ претворяется вполнѣ въ тѣло Христово. Такъ признаетъ церковь до днесь въ пѣсни: нѣтъ хлѣба, но есть Богъ. Ты это считаешь неправильнымъ. Другіе, по словамъ твоимъ, просто отрицаютъ слова Христа, остерегая другихъ принять, что тотъ хлѣбъ, который они видятъ, какимъ нибудь образомъ сталъ тѣломъ Христовымъ, поэтому они говорятъ: не то, что ты видишь, есть тѣло Христово, но то, что есть въ томъ полагая, что тѣло Христово есть въ этомъ хлѣбѣ тѣлесно, со всѣми членами, какъ оно находится одесную Отца, такъ что здѣсь въ этомъ тѣлѣ подъ видомъ этого хлѣба можно указать главу Его, носъ и т. д. Въ этомъ смыслѣ и поется: здѣсь таинственныя вещи: поклоняются ему тѣло съ костями, волосами и жилами. Поэтому они и поклоняются ему въ этомъ хлѣбѣ такъ, Мѳ. 24 гл. 11 ст. какъ на небѣ. Ты также отрицаешь это. Третьи говорятъ, что тѣло Христово въ таинствѣ присутствуетъ не тѣлесно и матеріально, а духовно, не доступно чувствамъ. Противъ этого ты также приводишь многіе доводы. Такимъ образомъ, по твоему, выходитъ, что ни тѣлесно ни духовно Христосъ не участвуетъ дѣйствительно и сущно въ таинствѣ. Вѣдь, ты обвиняешь твоихъ противниковъ въ томъ, какъ будто-бы въ великомъ заблужденіи.

V.

Особенно же видны твои мысли, когда ты переходишь къ объясненію словъ Христовыхъ (и взявъ хлѣбъ и преломивъ его, сказалъ: сіе есть тѣло Мое и т. д.). Здѣсь ты находишь, что чрезмѣрное уваженіе къ таинству является у тѣхъ, которые вѣруютъ, что въ немъ присутствуетъ Христосъ тѣломъ (со всѣми членами). Это, по твоему, противно писанію, ибо Христа по Его вознесеніи нѣтъ на землѣ и не будетъ до конца міра. Также ты не согласенъ съ учеными, которые, по твоему, извращаютъ смыслъ писанія. Христосъ не сказалъ, здѣсь, т. е. въ хлѣбѣ, тѣло Мое, а сказалъ: сіе, т. е. хлѣбъ, есть тѣло Мое. Къ тому же Христа нигдѣ нѣтъ на землѣ тѣлесно, мѣстно, существенно, дѣйствительно; поэтому нѣтъ Его дѣйствительно и существенно и въ таинствѣ, которое совершается на землѣ. Поэтому, кто вѣруетъ, что въ хлѣбѣ—Его тѣло, а въ винѣ — Его кровь, поклоняется Христу неправильно. Наоборотъ же, кто вѣритъ, что въ хлѣбѣ нѣтъ тѣла Христова, тотъ руководится словами Христовыми. Первые, поэтому, не имѣютъ основанія въ словахъ Христа, вторые же правильно относятся къ этимъ словамъ. Вина же въ неправильномъ пониманіи этихъ словъ, по твоему мнѣнію, падаетъ на докторовъ ученыхъ, которые безъ основаній примѣшали свои толкованія: «здѣсь», или «въ томъ», или «подъ тѣмъ» и т. о. произвели путаницу. Смыслъ же

---

corporaliter et cum membris suis, prout sedet ad dextram patris. Propter quod canunt: «ibi sunt res mistice, corpus, sanguis cum ossibus, venis et cum crinibus». Et hii adorant Christum in sacramento adoratione latrie.

Alii dicunt non negando verba Christi sicut secundi, nec sicut primi dicunt, quod desinat panis, sed tenent sicut secundi, quod in illo pane est verum corpus Christi, ibidem adorandum cultu latrie.

словъ Христовыхъ, по твоему состоитъ въ томъ, что Онъ взятый Имъ и преломленный хлѣбъ называетъ Своимъ тѣломъ въ томъ смыслѣ, въ какомъ та скала, изъ которой пили Евреи, названа Христомъ или Іоаннъ— Иліей. (I. Кор. 10, 40).

VI.

Все это писано тобою собственноручно о томъ, кто и какъ вѣруетъ правильно о тѣлѣ Христомъ, а кто и какъ неправильно. По этому не слѣдовало тебѣ обвинять меня, что я придавалъ неправильное толкованіе твоимъ словамъ. Вѣдь, ты все это самъ писалъ нарочно яснѣе, чтобы даже глупый грамотный человѣкъ могъ разумѣть твои мысли о правильномъ и неправильномъ пониманіи словъ Христовыхъ. Далѣе ты указываешь на два рода идолопоклонства: одни молятся хлѣбу, какъ истинному тѣлу Христову; другіе также идолопоклонствуютъ, поклоняясь непосредственно тому же хлѣбу [1]). А иные де еще своевольно вѣрятъ, что они поклоняются не хлѣбу, а Христу въ немъ. Ты возражаешь и противъ этихъ, толкуя слова Христовы: сіе есть тѣло мое [2]). Писалъ же ты подробно, чтобы мы читая могли понять такъ, какъ ты желаешь. Для этого же далъ ты и намъ твое писаніе. Поэтому нѣтъ никакой ошибки въ изложеніи твоего мнѣнія о двойномъ идолопоклонствѣ: вѣдь ты самъ намъ принесъ это, а я ничего до тѣхъ поръ не зналъ. Тогда, когда я просилъ у тебя твоего писанія, я ничего еще не зналъ объ этихъ вещахъ. Отъ тебя я узналъ толкованіе словъ: «сіе есть тѣло мое». Узналъ же я это не только изъ твоего писанія, но и отъ тебя лично, когда я бесѣдовалъ съ тобой и когда ты приводилъ мнѣ слова св. Августина и Амвросія. Поэтому не говори, что я исказилъ твои мысли.

VII.

Ты утверждаешь, что я приписалъ тебѣ, что ты назвалъ, проистекающую отъ тѣла Христова, истиннымъ тѣломъ Его. Это я заимствовалъ изъ сочиненія Яна Жатецкаго, которое начинается: «Такъ какъ Духъ истины весьма противится лжи...» Я это сдѣлалъ вотъ почему. Когда я пришелъ сюда, вы оба, ты и свящ. Коранда, указали мнѣ и весьма хвалили жизнь и сочиненіе Яна (котораго я до тѣхъ поръ не зналъ). Ясно, что ты съ нимъ былъ согласенъ въ мысляхъ; поэтому я въ правѣ былъ считать твои мысли и его мысли за одинаковыя: иначе ты бы не хвалилъ его

---

[1]) Т. е. поклоняясь хлѣбу, они, по ихъ вѣрованію, поклоняются тому тѣлу Христову, которымъ Онъ сидитъ на небесахъ одесную Отца.

[2]) Et isti dicunt, quod in eodem sensu Christus dicit illum panem esse corpus suum in quo sensu scriptura vocat petram Christum et Ioanem Heliam, hoc est, quod ille panis *significat* corpus Christi et *est corpus Christi in figura*.

Isti omnes non bene considerant, quod Christus non dixit «hoc» adverbialiter, id est «in hoc», hoc est: in pane isto, nec dixit: ibidem est Christus, sed dixit «hoc» id est: panis est corpus meum. Et illi doctores male considerantes immiscuerunt nobis illos sensus: hoc est corpus Christi, ibidem est corpus Christi vel sub hoc est corpus Christi.

жизни и писанія. Изъ его же разсужденій о благодати также видно, что Христосъ тѣломъ истиннымъ не присутствуетъ въ таинствѣ, а участвуетъ въ таинствѣ, только подавая благодать пріобщающимся хлѣба и вина. Сопоставляя это съ твоимъ мнѣніемъ о тѣлѣ Христовомъ и о поклоненіи Ему (идолопоклонство; см. предъид. гл.), я иначе не могу думать, что и ты согласнаго мнѣнія съ Яномъ о благодати въ евхаристіи. Тоже говорилъ ты мнѣ при послѣднемъ свиданіи нашемъ. Если же ты не признаешь этого мнѣнія, т. е. что Христосъ участвуетъ въ таинствѣ чрезъ благодать, Имъ подаваемую, ты долженъ тогда признать, что Христосъ тѣлесно присутствуетъ въ таинствѣ... А ты самъ противъ этого приводилъ много доводовъ, называя это идолопоклонствомъ и доказывая, что по вознесеніи своемъ Христосъ не находится на землѣ тѣлесно, мѣстно, существенно, дѣйствительно. Отрицая же и это и то, что я считаю твоимъ мнѣніемъ о благодати Господней, ты долженъ вовсе уничтожить все таинство.

VIII.

Ты обвиняешь меня въ томъ, что я, излагая твои мысли и повторяя твои слова, прибавлялъ къ твоимъ словамъ не твои и изъ твоихъ словъ извлекалъ смыслъ неправильный (мертвый). Я ужъ тебѣ говорилъ про то, что измѣняя (прибавляя и сокращая) слова, нельзя не исказить смысла ихъ. Я и не измѣнялъ твоихъ мыслей, да и намѣренія этого не имѣлъ. Кромѣ того, я также ужъ говорилъ, что заимствовалъ многія мысли изъ сочиненія Яна Жатецкаго, потому что ты съ нимъ согласенъ. А по этому я и могъ вамъ сказать: Братіе священнослужители! Ваши писанія касаются не только васъ, но и другихъ, которые одинаковаго съ вами мнѣнія. Что же касается твоего послѣдняго обвиненія, я могу тебѣ сказать, что примѣромъ для тебя долженъ быть Христосъ, который не боялся, что Его слова измѣнятъ, говоря архіерею: «что меня спрашиваешь? спроси слышавшихъ, они знаютъ, что Я говорилъ» [1]). Ты, вѣдь, заступаешь Его мѣсто, уча другихъ. Поэтому, отчего же бы мнѣ и не спросить тѣхъ, которыхъ ты учишь, особенно когда они приносятъ мнѣ даже писанное тобой собственноручно? А ты еще обвиняешь меня, что я исказилъ твои слова. Къ тому же слѣдуетъ припомнить слова Спасителя объ ложныхъ пророкахъ: Онъ предостерегаетъ отъ нихъ апостоловъ и всѣхъ христіанъ и говоритъ, что снаружи они — кроткія овцы, а внутри хищные волки, и что узнать ихъ можно не по сладкимъ рѣчамъ ихъ, но по плодамъ этихъ рѣчей. Поэтому и я долженъ смотрѣть не только на то ученіе, которое вы проповѣдуете, но и на дѣйствительные плоды вашего ученія, на то, что дѣлается въ людяхъ, слушающихъ васъ. Вижу, что люди не только принимаютъ ваше ученіе, но даже носятъ съ собой сочиненія ваши и называютъ васъ свѣточами. Это и есть плоды ученія вашего. По нимъ я и имѣю право судить о васъ, о вашемъ образѣ мыслей, и могу судить, пожалуй даже лучше нежели по писаніямъ вашимъ, въ искаженіи которыхъ ты меня обвиняешь.

---

[1]) Іо. XVIII, 21.

IX.

Братіе священнослужители, давно ужъ я съ вами въ дружбѣ и согласіи во многихъ дѣлахъ вѣры. Но о таинствѣ алтаря и о его истинѣ я хотѣлъ-было на словахъ поговорить съ вами по дружбѣ, но я вижу, что не могу, ибо вы не хотите со мной поговорить прямо, а прислали мнѣ о томъ писанія и пожелали, чтобы я понялъ ихъ согласно съ вами. Поэтому что я теперь дѣлаю, я дѣлаю потому, что не могу говорить съ вами, какъ бы я желалъ. Знаю также, что не хотите, чтобы я судилъ о васъ по свѣдѣніямъ, полученнымъ мной о васъ изъ Праги, Табора и другихъ мѣстъ вашихъ. Поэтому прошу я васъ: примите отъ меня слово устъ вашихъ, писаніе рукъ вашихъ и того, который, по свидѣтельству вашему, первый и свѣтлѣйшій между вами по разуму и жизни. А поводъ къ спору, изложенному въ сочиненіи Яна Жатецкаго, я беру за основаніе, какъ бы исходило писаніе это отъ васъ, потому что я его внимательно изучилъ, и скажу вамъ то, что буду въ состояніи. Одно изъ главныхъ положеній въ писаніи вашемъ о существѣ или особенныхъ качествахъ Христовыхъ Ихъ вы различаете четыре:

1) Существо Христа, какъ Владыки неба и земли, который на землѣ и на небѣ творитъ все, что пожелаетъ, какъ король въ своемъ королевствѣ.

2) Второе существо или качество имѣетъ Христосъ здѣсь на землѣ: духовное съ святыми и въ святыхъ, именно: чрезъ Духа Святаго, чрезъ вѣру, любовь благодать, чрезъ слово Божіе, правду, силу, мудрость и свѣтъ, защищая ихъ, помогая имъ, поддерживая во всемъ добромъ.

3) Третье существо и качество Христа, это истинное существованіе тѣла Его, соединеннаго съ Божествомъ. И съ тѣломъ этимъ, по многимъ доказательствамъ, вступилъ Онъ на небо тѣлесно, дѣйствительно, съ тѣмъ самымъ тѣломъ, которымъ Онъ воскресъ изъ мертвыхъ; поэтому Его нѣтъ въ этомъ тѣлѣ въ таинствѣ хлѣба и вина, какъ уже сказалъ св. Августинъ: Христосъ горѣ до скончанія міра. Поэтому вы и отрицаете участіе дѣйствительное, сущное, тѣлесное Христа въ таинствѣ алтаря. Поэтому вы и доказываете, что признающій это присутствіе уклоняется въ идолослуженіе и не имѣетъ на это основаній въ св. Писаніи. Я съ вами въ этомъ согласенъ и признаю такъ же, какъ вы, въ этомъ идолослуженіе, въ которое впала церковь католическая, папская. Кромѣ того вы указываете, что тѣ, которые допускаютъ, что Христосъ присутствуетъ въ таинствѣ алтаря, а не можетъ подавать свои дары и благодать иначе, нежели присутствуя въ таинствѣ, эти, по вашему, имѣютъ слишкомъ мало вѣры. Наоборотъ тѣ, которые допускаютъ, что Христосъ, не участвуя въ таинствѣ, а находясь на небѣ, даетъ на землю свои богатые дары, эти имѣютъ великую вѣру и достойны похвалы, какъ сотникъ, сказавшій: «Господи я не достоинъ, чтобы Ты вошелъ подъ кровъ мой, но скажи только слово и будетъ здоровъ слуга мой» (Мѳ. VIII, 8). Наконецъ вы ставите такое положеніе: никто не долженъ полагать, что тѣло Христово дѣйствительно присутствуетъ въ таинствѣ, и что священники не должны говорить: освящаю или совершаю тѣло Христово, или возношу тѣло; не долженъ и на-

родъ думать, чтобы хлѣбъ былъ тѣломъ Христовымъ, тѣмъ тѣломъ, которымъ Онъ сѣдитъ одесную Отца. Въ подтвержденіе этого вы ссылаетесь на (приведенныя выше) слова Августина и Амвросія. Словомъ, вы утверждаете: а) Христосъ лично, тѣлесно, истинно, существенно находится одесную Отца и б) Онъ до дня суднаго не сойдетъ на землю, сталобыть и ни на какой алтарь, и не будетъ на землѣ своимъ тѣломъ истиннымъ въ таинствѣ.[1]).

X.

4) Четвертое существо или особенность Христа — это общеніе со своими избранными въ таинствѣ хлѣба и вина[2]). При этомъ вами поясняется, что надо строго смотрѣть, чтобы при этомъ народъ не признавалъ, что въ священномъ хлѣбѣ истинное тѣло Христово. Это ошибочное мнѣніе проистекаетъ изъ произвольнаго толкованія ученыхъ докторовъ. «Здѣсь (сіе), или въ этомъ или подъ этимъ (хлѣбомъ) тѣло Мое». Поэтому то вы и говорите, что понимаете ближе и точнѣе слова евангелія: «Іисусъ взялъ хлѣбъ и, благословивъ, преломилъ и раздавая ученикамъ сказалъ: пріимите, ядите: сіе есть тѣло Мое» (Мѳ. XXVI, 26). И понимаете, де, вы эти слова не такъ, какъ тѣ, которые въ этихъ словахъ видятъ указаніе, что хлѣбъ есть тѣло Христово, т. е. хлѣбъ называется тѣломъ Христовымъ только, какъ образъ тѣлу Христову, въ томъ смыслѣ какъ скала, изъ которой пили Іудеи, названа можетъ быть Христомъ или Іоаннъ Иліей, иначе: хлѣбъ чрезъ слово Божіе возвышается до значенія образа, подобія тѣла Христова, за насъ преданнаго. Разница именно та, что хлѣбъ по вашему обозначаетъ тѣло Христово ближе, точнѣе, нежели та скала или пасхальный агнецъ, въ силу того, что прообразованіе новаго завѣта значительно выше, нежели прообразы ветхаго завѣта. Христосъ ввелъ это таинство въ церковь послѣ вкушенія пасхальнаго агнца, который былъ прообразомъ *будущаго* мученія Христа, а такъ какъ въ таинствѣ евхаристіи воспоминается уже *совершившееся*, и притомъ для насъ уже давно, страданіе Христа, то и хлѣбъ и вино стоятъ гораздо выше той скалы и того агнца, какъ знаменія не того, чему слѣдуетъ быть въ далекомъ будущемъ, а того, что уже сбылось; тѣмъ не менѣе знаменіе остается знаменіемъ и ничѣмъ больше. Проводя такой взглядъ, вы съ другой стороны высказываете свой взглядъ на дары, подаваемые Христомъ, именно: такъ какъ Христосъ уже даетъ всевозможные дары вѣрующему человѣку, такъ какъ Онъ пребываетъ въ этомъ человѣкѣ, поэтому и никакой нѣтъ надобности въ подаяніи этихъ даровъ чрезъ таинство; отсюда слѣдуетъ, по вашему, что этими благодатными дарами Христосъ не участвуетъ въ

[1]) Quilibet credere debet, quod Christus hic in terris est cum sanctis et in sanctis spiritualiter per fidem, per spiritum sanctum, per caritatem, gratiam, virtutem et veritatem.... Non tamen possunt probare nec ille scripture hoc pretendunt, quod ex illis fideles credere debeant, quod Christus post suam in celum ascensionem sit hic alicubi in terris substancialiter, corporaliter, essencialiter et personaliter.

[2]) Sunt igitur alii quarti propius considerantes illa verba Christi, concedentes et tenentes, quod Christus illum panem *nominat* corpus suum.

таинствѣ. Поэтому, разъ Онъ не присутствуетъ въ таинствѣ ни тѣломъ Своимъ, ни дарами, Имъ подаваемыми, таинство есть только знаменіе, обозначающее страданія Христа. Поэтому мы должны говорить: такъ *называемое* тѣло Христово. Люди же такъ грубы, что этого понять не могутъ, не смотря на ясное раздѣленіе свойствъ Христа на указанныя четыре; поэтому они и понять не могутъ глубокаго смысла словъ писанія. Этого послѣдняго взгляда мы и не знали до вашего посланія. Теперь для меня ясенъ смыслъ и дальнѣйшихъ словъ Христовыхъ: «сіе творите въ Мое воспоминаніе» (Лук. XXVI, 19). Т. е. хлѣбъ и вино суть знаменія Христа не какъ царствующаго теперь на небѣ, а какъ агнца, принесеннаго за насъ въ жертву, распятаго за грѣхи наши.

XI.

А вотъ что скажу вамъ, братіе священнослужители: вы не хотите вашихъ взглядовъ и вашего пониманія словъ писанія объяснять народу, ибо вы поясняете народу таинство такими рѣчами, которыя говорятъ не о знаменіи тѣла Христова, а объ истинномъ, дѣйствительномъ тѣлѣ Христовомъ, вы т. о. являетесь къ народу съ хлѣбомъ не какъ знамененіемъ, но какъ съ *хлѣбомъ животнымъ* (жизни). Между тѣмъ сами вы, вѣдь, говорите, что освященный хлѣбъ не есть хлѣбъ животный, а что это только знаменіе страданія Христова, совершившагося давно. Поэтому вы, имѣя только хлѣбъ освященный, объясните это народу тѣми словами писанія, которыя относятся сюда; пусть и народъ знаетъ, что вы дѣлаете, преподавая ему хлѣбъ. Это должно быть доступно и для народа, а не только для тѣхъ, которые понимаютъ васъ теперь. Вы же, будто боясь себя выдать, говорите съ одной стороны, что никто не можетъ сказать, что только въ таинствѣ подаются духовные дары тѣла и крови Христовыхъ, что вѣрные питаются душевно чрезъ это видимое таинство, но что о самомъ тѣлѣ Христовомъ должно полагать, будто оно воистину есть въ таинствѣ; съ другой же стороны вы объясняете, что вкушеніе (внѣшнее) этого хлѣба есть вкушеніе знаменія тѣла Христова. Поэтому то Христосъ установляя это вкушеніе и сказалъ: «всегда, когда будете дѣлать это, дѣлайте въ Мое воспоминаніе» (Лук. XXII, 19), если бы это вкушеніе принималъ Онъ какъ истинное, а не только какъ знаменіе, то Онъ заповѣдалъ бы его совершать ежечасно. Но духовное вкушеніе необходимо, ибо Христосъ сказалъ: «Ядый Мою плоть и піяй Мою кровь во Мнѣ пребываетъ» — чрезъ вѣру; но истинное вкушеніе тѣла Христова есть пребываніе въ Немъ чрезъ вѣру. Т. о. между первыми и вторыми вашими словами — противорѣчіе: въ одномъ случаѣ душа питается истиннымъ тѣломъ Христовымъ, во второмъ же случаѣ вкушеніе есть только воспоминаніе. А такъ какъ духовное вкушеніе необходимо всегда, ежечасно, всякому вѣрующему, чтобы имѣть въ себѣ Христа, то съ какой стати человѣку ходить, да иногда еще далеко къ вамъ священникамъ, для этого вкушенія, которое есть только знаменіе, и въ которомъ нѣтъ истины. Если это такъ, то все это ложь, неправда.

Поэтому, братіе, просмотрите св. Писаніе и ваши слова и укажите настоящій путь вѣры Христовой, ибо при вашемъ пониманіи одна мысль противорѣчитъ и исключаетъ другую.

XII.

Затѣмъ, вы еще установили положеніе, касающееся почитанія таинства и Христа въ немъ, именно: христіане могутъ поклоняться не только Христу въ таинствѣ, но также и самому таинству тѣла и крови, но только чрезъ т. н. «нисшее моленіе» (nižšim modlením), обращаясь при этомъ въ своихъ помыслахъ «горѣ», гдѣ Христосъ сидитъ одесную Отца. И опять противъ этого можно возразить: христіане по закону Божіему, говорите вы, не должны молиться Христу въ таинствѣ, но должны молиться Христу, находящемуся на небѣ, одесную Отца. Странное и неслыханное ученіе это для христіанъ! И кто когда-бы то ни было могъ быть настроеннымъ такъ, чтобы, и молясь этимъ «нисшимъ» моленіемъ (а и это моленіе направлено къ самому Богу) при таинствѣ, могъ помыслами и стремленіями не обратиться «горѣ», гдѣ Христосъ сидитъ одесную Отца? Здѣсь въ таинствѣ у него должна быть молитва безъ этого стремленія. Друзья, слыхали ли вы гдѣ нибудь въ писаніи, чтобы по истинѣ была бы молитва, но безъ этого стремленія? Могла ли бы такая молитва быть ко Христу? Вѣдь Христосъ пріемлетъ только такую молитву, которая обращена къ Богу самому, будь то въ таинствѣ или гдѣ бы то ни было. Если есть Христосъ въ таинствѣ, подобаетъ Ему истинная молитва, обращаемая къ Богу; наоборотъ, если Его нѣтъ въ немъ, то не можетъ быть никакой молитвы, ни низкой — безъ мольбы, ни высокой, и это не должно признаваться вѣрующими. Т. о. то, что вы называете Христомъ, не есть Христосъ, а то, что молитвой, не есть молитва. Вы только на словахъ ограждаете себя передъ людьми, да и эти слова мертвы и не имѣютъ въ себѣ истины. Этихъ измышленныхъ и противорѣчивыхъ словъ вы не докажете никакимъ писаніемъ. Каковъ Христосъ, такова должна быть и молитва къ Нему. Поэтому не можетъ быть никакой «нисшей» молитвы: Онъ ее не слышитъ, не принимаетъ, не видитъ; да и освященный хлѣбъ установленъ не для того, чтобы принимать наши молитвы, но для иной потребы. Вы же, повидимому, хотите такимъ образомъ дѣйствія остаться въ любви у народа, говоря ему то, чего сами не признаете.

XIII.

Затѣмъ вы, желая возвысить таинство, говорите, что Христосъ далъ таинство хлѣба и вина, какъ силу противъ искушеній дьявола. Разъ это такъ, то эта божественная сила — живая, далека и по своему характеру отъ знаменія мертваго [1]). Это указываетъ на животный хлѣбъ Христа.

---

[1]) Panis sacramentalis in sua natura, cum sit *res inanimata*, mi::aria est condicionis quam talpe, vespertiliones, serpentes... *animata*.

Но хлѣбъ и вино, если они не суть истинное Его тѣло, а только знаменія, не могутъ имѣть силы противъ дьявола, какъ вы говорите, сравнивая съ образами, которые сами по себѣ никакой помощи оказать не могутъ поклоняющимся имъ. Откуда же взяться этой силѣ? Ясно, здѣсь опять противорѣчіе въ словахъ. Еще ваше положеніе: великій грѣхъ и поруганіе совершаетъ тотъ, кто говоритъ, что освященные хлѣбъ и вино ничѣмъ не отличаются отъ обыкновеннаго хлѣба и вина. На это я вамъ, братіе, скажу: если это — великое зло передъ Богомъ, если это есть надругательство надъ таинствомъ евхаристіи, то вамъ слѣдуетъ больше всего этого опасаться, ибо среди Чеховъ ничего подобнаго до сихъ поръ слышано не было, какъ явилось недавно, съ тѣхъ поръ какъ вы съ вашими товарищами внесли въ народъ это «знаменіе», эти мысли объ идолослуженіи: вездѣ только и слышимъ ваши названія: мотылекъ, кусокъ жира, идолъ и т. п., въ устахъ подобныхъ ругателей; а ругатели эти всѣ васъ выхваляютъ передъ нами, какъ истинныхъ священниковъ, которые указываютъ имъ на идолопоклонство панское. Если бы, дескать, могли, то они показали бы вѣрнымъ эту мерзость запустѣнія во святомъ мѣстѣ. И, дѣйствительно, одинъ изъ вашихъ проповѣдниковъ (а мы его слышали), толкуя чтеніе о женѣ кровоточивой, приравнялъ нашъ народъ и современное его состояніе къ этой женщинѣ: какъ ей не могли помочь ни врачи, ни волхвы, только больше и больше отравляли ее, такъ де и народъ только губитъ душу свою, отдавая всю свою вѣру, набожность той отравѣ, которую ему выдаютъ за святыню, за источникъ спасенія.

XIV.

Какое же можетъ быть тутъ кощунство надъ священнымъ хлѣбомъ, когда человѣку толкуютъ, что таинство, которое онъ принимаетъ сердцемъ и устами, есть идолослуженіе, а вещество таинства — идолъ? Понятно, онъ будетъ придавать больше значенія хлѣбу насущному, нежели освященному: вѣдь насущный хлѣбъ ему никто не называетъ идоломъ! Здѣсь, разумѣется, вина священниковъ, которые даютъ народу священный хлѣбъ только потому, что получаютъ вознагражденіе за это, какъ извѣстный священникъ Миха. Здѣсь просто пользуются съ цѣлію въ замѣнъ этого хлѣба получить нѣчто тѣмъ, что, принимая хлѣбъ, народъ во что-то вѣритъ. Такъ, вѣдь, поступалъ и Миха, получавшій 10 сребренниковъ и прокормъ. Я того мнѣнія, что не заслуживаютъ похвалы тѣ, которые воздаютъ божескія почести хлѣбу (онъ вѣдь ниже таинства по важности), ибо это грѣхъ; но нельзя похвалить и васъ за то, что вы ужъ черезъ чуръ унижаете достоинство хлѣба, чуть не приравнивая его къ гадинѣ.

По вашему же выходитъ, дѣйствительно, такъ: кротъ, нетопырь уже потому, дескать, выше священнаго хлѣба, что они живы, а въ хлѣбѣ священномъ нѣтъ жизни. Этого, вѣдь, доказать вы не въ состояніи. Вѣдь человѣкъ — высшее изъ созданій на землѣ, а это высшее созданіе поддерживаетъ, оживляетъ хлѣбъ. Не даромъ въ писаніи сказано: начало жизни человѣческой — вода и одежда; или еще: скудный хлѣбъ — жизнь ихъ, а кто у нихъ отнимаетъ его, тотъ есть человѣкъ крови; кто отнимаетъ хлѣбъ у того, кто добылъ его въ потѣ лица, тотъ уподобляется тому, кто

убиваетъ ближняго. Такимъ образомъ уже простой хлѣбъ даетъ жизнь совершеннѣйшему творенію, поэтому онъ и достоинъ уваженія. А вы тутъ приводите въ сравненіе еще всякихъ гадовъ! Да, вѣдь, и Богъ, предоставляя человѣку пользоваться всѣми родами творенія, приказалъ однако остерегаться, какъ нечистаго, кротовъ, гадовъ, нетопырей. Никакого такимъ образомъ не можетъ быть возвышенія значенія твари только на томъ основаніи, что она имѣетъ душу, жизнь. Такъ вы, пожалуй, и чёрта поставите выше таинства: вѣдь, онъ одаренъ разумомъ, жизнью, силой хитрости, заставляющими человѣка даже бояться его, хотя онъ, діаволъ, ложь и отецъ лжи, хотя онъ грѣшитъ отъ начала всякими грѣхами, и отъ него смерть вошла въ люди. Такимъ-то образомъ этого врага Божія одинъ изъ вашихъ товарищей въ церкви съ каѳедры призналъ существомъ разумнымъ и сказалъ, что онъ скорѣе ему поклонился бы, нежели таинству. А вы этого проповѣдника еще хвалили, и черезъ него это ругательство вошло въ народъ. Я вамъ уже сказалъ, что обыкновенный хлѣбъ и тотъ выше гада. Вы же съ одной стороны ставите священный хлѣбъ выше обыкновеннаго потому, что это тѣло Христово во знаменіи [1]), а съ другой считаете его ниже крота и гада: вотъ тутъ-то, по моему, и есть великое надругательство, ибо чѣмъ эта вещь можетъ болѣе унижена, какъ нетакимъ разсужденіемъ?! А вы это еще внесли въ грубый, ожесточенный народъ, который, благодаря этому, дошелъ еще до бóльшаго распутства и безобразій. А все это отъ того, что вы тотъ по природѣ сходный съ обыкновеннымъ хлѣбъ, который сдѣлалъ Христосъ Своимъ тѣломъ святымъ, считаете ниже гада, крота и т. п. Ужъ я и не знаю, чѣмъ было бы это таинство, низведенное такими надругательствами. Видите, братіе, что вы надѣлали и продолжаете дѣлать, внося подобныя воззрѣнія въ народъ?

XV.

Вы говорите о нѣкоторыхъ, что де они не относятся правильно къ словамъ Христа, который не говорилъ вѣдь: здѣсь, т. е. въ хлѣбѣ, Мое тѣло; здѣсь, т. е. въ чашѣ и винѣ, Мое тѣло. Затѣмъ вы говорите: Христосъ присутствуетъ въ таинствѣ хлѣба и вина силой своей, духовно, истинно, дѣйствительно. На это я вамъ скажу: братіе священники, зачѣмъ вы вмѣняете себѣ въ достоинство то, что̀ въ другихъ вы признаете заблужденіемъ, что̀ у иныхъ считаете противнымъ вѣрѣ? Не справедливо говорить: въ этомъ хлѣбѣ освященномъ—истинное тѣло Христово, за насъ предаваемое, и въ этомъ винѣ священномъ истинная кровь Его, за насъ проливаемая; поэтому и вы не должны говорить: въ таинствѣ присутствуетъ Христосъ мощно, духовно, дѣйствительно, истинно: подобнаго ничего, вѣдь, не говорилъ Христосъ, установляя таинство, и ни одинъ апостолъ не писалъ о хлѣбѣ, что это есть Христосъ или что въ этомъ хлѣбѣ Христосъ присутствуетъ мощно, духовно и т. д. Вы обвиняете въ неточномъ пониманіи словъ Христовыхъ докторовъ пражскихъ, которые де выдумали: «въ этомъ» либо «подъ этимъ» есть тѣло Христово; вы же

---

[1]) Т. е. видимый знакъ тѣла Христова.

сами, будто бы точнѣе держась писанія, говорите, что Христосъ присутствуетъ въ таинствѣ силою, духомно и т. д. Но такъ какъ вы ни одного изъ словъ вашихъ не подтвердите словами Христа, то ясно, что вы или заимствовали ихъ у тѣхъ же докторовъ, либо сами выдумали. Если взяли у нихъ, то напрасно упрекаете ихъ въ вымыслѣ, ибо не на вѣтеръ же они сказали, что тѣло Христово есть въ таинствѣ, что Христосъ — въ таинствѣ; они, вѣдь, признавали, что ничего нѣтъ иного, какъ Христосъ, истинный Богъ и человѣкъ, одинъ Христосъ, и гдѣ тѣло Его, тутъ и божество Его.

Правда, доктора во всякомъ случаѣ ошибались и не имѣли никакого основанія изъ ученія Христова къ мысли, будто Онъ далъ Свое истинное тѣло, соединенное съ божествомъ, для вкушенія вѣрующими въ таинствѣ; но правы они, допуская, что тѣло Христово соединяется съ божествомъ, и что, гдѣ есть то и другое (тѣло и божество), тамъ и есть Христосъ. Вы же на основаніи многихъ писаній пришли къ мысли, что тѣла Его нѣтъ нигдѣ на землѣ, нѣтъ въ таинствѣ, и не будетъ до скончанія вѣка, а что хлѣбъ назвалъ Онъ тѣломъ только, какъ знаменіе Своего мученія. Это вотъ неправда и сказано безъ основанія. Поэтому то, что вы приписываете докторамъ, будто они это выдумали безъ всякихъ основаній, вы сами признаете, ибо, воспользовавшись ихъ мыслями, которыя вы сами признаете заблужденіемъ, вы говорите людямъ: Христосъ присутствуетъ въ таинствѣ Своею мощію, духовно, истинно, дѣйствительно. Такимъ образомъ ваше мнѣніе о Христѣ въ таинствѣ можно принимать такъ же, какъ мы называемъ шахматнаго короля королемъ. Съ одной стороны вы говорите о присутствіи Христа въ таинствѣ Его мощію, духомъ и т. д., а съ другой стороны противорѣчите себѣ, доказывая народу писаніемъ: не вѣрьте, де, что здѣсь самъ Христосъ, даже если бы слѣпецъ, чудомъ прозрѣвъ, сказалъ вамъ, что въ таинствѣ присутствуетъ Христосъ духовно, истинно, дѣйствительно и т. д. Такимъ образомъ вы говорите «да» и «нѣтъ»: то у васъ есть Христосъ въ таинствѣ, то запрещаете этому вѣрить, какъ заблужденію.

Основываясь же на словахъ Христа, который сказалъ: «*сіе* есть тѣло Мое», а не «*здѣсь* есть тѣло Мое», вы утверждаете, что истиннаго тѣла Своего Онъ не далъ бы на пищу людямъ. Это-то вы сами придумали, это не доказательство: вѣдь, вы выводите это изъ словъ, выхваченныхъ изъ писанія отдѣльно (безъ связи съ другими) и истолкованныхъ вами! Вѣдь, это не такъ трудно, но такимъ образомъ до истины не дойдешь. Сказалъ же, вѣдь, Господь апостоламъ: «се есть сынъ Мой возлюбленный; Его послушайте». Іисусъ же — такой же человѣкъ тѣлесный, какъ и иные: но, вѣдь, Богъ сказалъ: это сынъ Мой, какъ вы Его видите, но не сказалъ же: въ этомъ человѣкѣ — сынъ Мой. Такимъ образомъ онъ не запретилъ признавать въ этомъ человѣкѣ истиннаго сына Божія. Или еще: Господь сказалъ: домъ мой — домъ молитвы. Вѣдь, если толковать по вашему, то можно спросить: отчего же не сказалъ Онъ: въ дому Моемъ вы должны молиться? Но онъ сказалъ: «домъ Мой — домъ молитвы», конечно не имѣя мысли, чтобы домъ молился, а только, чтобы люди молились въ немъ. Точно также и въ словахъ: «сіе есть тѣло Мое» не отрицается, чтобы въ этомъ хлѣбѣ было истинное тѣло Его, и этотъ хлѣбъ,

будучи знаменіемъ, былъ тѣломъ Его. Если такъ пользоваться писаніемъ, какъ вы, то многое, многое нужно измѣнить въ немъ.

XVI.

О мысли же на счетъ присутствія истиннаго тѣла Христова въ таинствѣ могу вамъ кое-что сказать. Вы, на основаніи многихъ мѣстъ писанія, какъ указано выше [1]), утверждаете, что Его нѣтъ ни на землѣ, ни въ таинствѣ. Это ваше положеніе. А такъ какъ Онъ не присутствуетъ этимъ истиннымъ тѣломъ, то слова ваши, что Онъ истиннымъ тѣломъ присутствуетъ въ таинствѣ, не могутъ быть понимаемы въ этомъ смыслѣ, развѣ вы, говоря о силѣ и пользѣ тѣла Христова, называете эту силу духовную тѣломъ Его, какъ вы пишете: Христосъ присутствуетъ въ таинствѣ духовно и при помощи благодати подаетъ пищу душамъ людей. Но тутъ такимъ образомъ и рѣчи нѣтъ о тѣлѣ Христовѣ, а о благодати: въ этомъ случаѣ, вкушая видимымъ образомъ хлѣбъ во знаменіе, мы имѣемъ въ виду только духовную силу, благодать, которой мы удостоиваемся, благодаря мученію Его тѣлесному; ясно, что о благодати нельзя говорить такъ, какъ говоримъ о тѣлѣ, ибо здѣсь нѣтъ ничего доступнаго чувствамъ, или какъ о Богѣ — Богъ есть духъ, какъ души — духи, которые имѣютъ свое высшее существованіе духовное. Благодать не можетъ подойти ни подъ то, ни подъ другое ваше опредѣленіе. Поэтому слова писанія, о тѣлѣ Христовомъ сказанныя, не подходятъ къ подобному толкованію: нельзя называть благодать Духа Св. тѣломъ Христовымъ. Вы же говорите объ истинномъ тѣлѣ Христовѣ въ таинствѣ, подразумѣвая подъ нимъ только силу духовную, подаваемую людямъ чрезъ тѣло Христово. Затѣмъ вы обвиняете въ заблужденіи тѣхъ, которые утверждали, что тѣло Христово всюду, какъ Богъ есть Духъ вездѣсущій, и что это тѣло всюду имѣетъ свойства божественныя. Опровергаете же вы это мнѣніемъ ученыхъ, что де люди даютъ толкованіе, противное словамъ ап. Павла, почему де они должны были извратить эти слова и вообще смыслъ писанія; поэтому де они, какъ исказатели правды и св. писанія, должны были приписать Павлу то, чего онъ не говорилъ. По вашему же, Павелъ назвалъ тѣло духовнымъ, но не духомъ, ни тѣмъ болѣе божествомъ. А сами-то вы, развѣ не дѣлаете того же извращенія? Вѣдь вы, противно всякимъ писаніямъ, называете тѣло благодатью. Во всякомъ случаѣ мнѣніе тѣхъ, которые считаютъ тѣло духомъ, не такъ далеко отъ истины, какъ ваше. Ибо то, что можетъ быть измѣнено Божіею силою въ другое состояніе, можетъ имѣть дѣйствительное (конкретное) существованіе. Поэтому и настоящее тѣло можетъ стать духовнымъ чрезъ силу Божію. Это несомнѣнно. Но благодать духовную нельзя назвать никакой духовной сущностью, и никто никогда не говорилъ о благодати Духа Святаго, которою Христосъ будто назвалъ Свое тѣло; и хотя многіе говорятъ, что тѣ, которые съ вѣрою вкушаютъ тѣло Его, получаютъ чрезъ

[1]) Именно: Христосъ Своимъ единымъ истиннымъ тѣломъ находится одесную Отца на небеси и не сойдетъ на землю до суднаго дня.

вкушеніе это великую пользу духовную, но никто этой пользы не называетъ тѣломъ Христовымъ, а только считаютъ вкушеніе тѣла, за насъ ломимаго, какъ бы средствомъ, способомъ къ полученію этой пользы духовной. Но чтобы называть пользу, пропстекающую отъ вкушенія, тѣломъ Христовымъ, для этого вы не имѣете ни единаго слова доказательства изъ писанія. Поэтому слова ваши, что тѣ, которые называютъ тѣло Божіе только духомъ, развратители вѣры, и исказатели правды Божіей, вполнѣ примѣнимы и къ вамъ самимъ: вѣдь вы дѣлаете то же, толкуя людямъ, якобы словами Божіими, что благодать слѣдуетъ называть духовнымъ тѣломъ Христа. Развѣ это не искаженіе? Скажу болѣе: можно ли говорить людямъ про благодать Божію, которою мы пользуемся, благодаря смерти Христа, называя её тѣломъ Божіимъ, если они въ таинствѣ принимаютъ хлѣбъ и вино, только какъ знаменія? Почему же таже благодать, заслуженная для насъ тѣломъ Христа на крестѣ, не могла бы быть получаема и въ другихъ таинствахъ, которыя суть такія же знаменія, какъ напр. въ крещеніи? Судя по вашему взгляду, тѣло Христово можетъ быть и въ другихъ таинствахъ, какъ и въ таинствѣ евхаристіи подъ знаменіемъ хлѣба и вина; точно также и духовное (2-е) рожденіе человѣка можетъ быть названо тѣломъ Христовымъ, ибо и это благодать. Да и всякая благодать получаемая вѣрующими отъ Бога, благодаря смерти Христовой, можетъ съ тѣмъ же правомъ быть названа тѣломъ Христа, а въ томъ числѣ и высшая — достиженіе царствія небеснаго. Да, вѣдь, благодати бываютъ различныя, хотя основа (духъ) ихъ одна, какъ при различныхъ службахъ — одинъ владыка. Различны дѣла Божія, а Богъ одинъ. Установленія Христовы также различны, различно и должны пониматься, ибо различно они проявляются. А способъ опредѣленія каждаго рода благодати указанъ въ различныхъ мѣстахъ писанія.

XVII.

Другая сторона разбираемыхъ словъ та, что истинно и дѣйствительно тѣло Христово присутствуетъ въ таинствѣ. Но такъ какъ истиннаго и дѣйствительнаго тѣла Христова нѣтъ въ таинствѣ, то о немъ не можетъ быть и рѣчи. Но вмѣсто него должна быть рѣчь о благодати; и если говорить о благодати и ея присутствіи въ таинствѣ, то она не можетъ быть отнесена къ существу таинства, какъ ни къ какому иному предмету не одушевленному, ибо такого предмета не существуетъ. Всякій разумный и справедливый человѣкъ скажетъ, что эта благодать можетъ быть понята, только какъ даръ Духа Святаго, который Самъ дѣйствуетъ на душу человѣка, давая ему свѣтъ премудрости, знаніе, предвѣденіе будущаго, стремленіе къ добру. А это свойство — не есть благодать въ таинствѣ. Вторымъ свойствомъ благодати можетъ быть названо и принято обѣщаніе Божіе, именно, что Онъ, установляя только знаменіе, обѣщалъ давать благодать тому, кто будетъ творить это знаменіе. А если бы Богъ далъ подобное обѣщаніе, тогда одного этого знаменія было бы достаточно человѣку, чтобы тотчасъ же онъ угодилъ Богу. А если эта благодать, дѣйствительно, свойственна знаменію, тогда и злой могъ бы тотчасъ

воспользоваться ею и получить ее отъ Бога. А вы съ этимъ не соглашаетесь, потому что въ писаніяхъ вашихъ сказано: только тотъ, кто съ уваженіемъ, о которомъ де сказано выше, приступаетъ къ таинству Христову, тотъ только по истинѣ вкушаетъ Христа, Который духовно преподается ему въ таинствѣ; кто же приступаетъ безъ этого уваженія, тотъ вкушаетъ на вѣчную гибель. Кромѣ того сказано: если-бы хлѣбъ въ одно и то же время былъ и тѣломъ Христовымъ, тогда бы онъ могъ быть вкушаемъ всякимъ невѣрующимъ, что отрицаетъ всякая церковь, говоря, что невѣрующій принимаетъ только таинство; такимъ способомъ вы отказываете въ тѣлѣ Христовомъ и въ благодати злымъ, предоставляя только добрымъ пользованіе благодатію чрезъ вкушеніе этихъ знаменій. Это не вѣрно, ибо сказано въ писаніи: «кто недостойно будетъ вкушать хлѣбъ сей и пить чашу Господню, тотъ виновенъ будетъ противъ тѣла и крови Господней» (I Кор. XI. 27). Эти слова противорѣчатъ вашимъ, ибо злой не можетъ быть виноватъ въ томъ, чего онъ не бралъ, разъ дѣло идетъ о благодати, какъ о тѣлѣ Господнемъ. Скажите мнѣ, какъ же можетъ быть злой виновенъ въ той благодати, которая должна быть дана при этомъ знаменіи? Вы же пишете: кто принимаетъ это таинство въ воспоминаніе и приступаетъ къ благодати безъ приготовленія, тотъ осужденъ будетъ, какъ не оказавшій благодарности за муки и смерть Господни. Такъ говорить не нельзя: если человѣкъ не приготовился и поэтому не получилъ, то онъ не можетъ быть обвиненъ въ томъ, чего онъ не получилъ. Иное дѣло принимать, что тѣло Христово истинно, тѣлесно въ видимомъ таинствѣ, и что поэтому и Его можетъ принять человѣкъ тѣлесный, и злой и добрый; если добрый — то это принятіе ему на пользу болѣе или менѣе, смотря по его достоинствамъ; если же злой, — то падетъ это на него, такъ какъ онъ повиненъ въ принятіи тѣла и крови Христовыхъ, какъ принявшій недостойно таинство, соединенное съ тѣломъ Христовымъ. Иное опять дѣло принимать, что таинство установлено въ ознаменованіе, и что подъ этимъ знаменіемъ слѣдуетъ понимать Божію благодать, доступную только добрымъ. Вѣдь, если злой приступитъ къ таинству, а Богъ ему ничего не дастъ, какъ онъ будетъ виноватъ въ томъ, чего онъ не получилъ? Поэтому и ап. Павелъ въ подобномъ смыслѣ сказать не могъ: повиненъ тѣлу и крови Господнимъ. Съ одной стороны не годится, такимъ образомъ, подразумѣвать подъ этими словами благодать; съ другой же стороны не справедливо ставить въ вину дурнымъ людямъ то, что Богъ милости не далъ. А у того же ап. Павла есть и указаніе на то, что Богъ не считаетъ виноватыми тѣхъ, кто не получилъ милости. «Что онъ далъ имъ, а они этимъ пренебрегли, въ этомъ они виноваты» — вотъ, что сказано въ этомъ указаніи. «Ибо невозможно однажды просвѣщенныхъ, и вкусившихъ дара небеснаго, и содѣлавшихся причастниками Духа Святаго и вкусившихъ благаго глагола Божія и силъ будущаго вѣка, и отпадшихъ опять обновлять покаяніемъ; когда они снова распинаютъ въ себѣ Сына Божія и ругаются Ему» (Евр. VI, 4 — 6). Совсѣмъ же не справедливо, будто Богъ, видя недостоинство людей, не даетъ имъ своихъ даровъ и милостей духовныхъ съ тѣмъ, чтобы ихъ въ этомъ обвинить: они не знаютъ, что имъ видѣть въ этомъ неодушевленномъ знаменіи. Люди не знаютъ и

не понимаютъ этого; если же вы сдѣлаете знаменіе общимъ всѣмъ, въ томъ числѣ и грѣшнымъ, то оно потеряетъ цѣну, ибо люди не будутъ знать, что о немъ думать; а если они будутъ какъ нибудь искать Бога, то не найдутъ Его въ своемъ ослѣпленіи, подобно Павлу, хотѣвшему при помощи священниковъ и чародѣевъ узнать тайны Божія. Во всякомъ случаѣ для меня не понятно, чтобы человѣкъ былъ виноватъ въ томъ, что ему, слѣпцу, Богъ не далъ увидѣть благодать; виноватъ же будетъ онъ, по моему, тогда, когда, получивъ благодать, онъ пренебрежетъ ею, откажется отъ слова Божія: тогда и Богъ отъ него откажется. Такимъ образомъ и грѣшный народъ, принимая знаменіе, значеніе котораго не доступно ни сердцу его, ни разуму, не можетъ быть виноватъ въ томъ, что не получилъ того, чего онъ не знаетъ. Если вы хотите такъ или иначе обвинить грѣшный людъ, то должны искать обвиненія въ другихъ случаяхъ. Мы знаемъ, что есть нѣсколько способовъ получить благодать. А разъ народъ пренебрегаетъ ими, ибо не знаетъ ихъ, то какъ ему объяснить, въ чемъ онъ виноватъ? А вотъ въ чемъ: онъ не познаетъ Господа Іисуса Христа, не вѣруетъ въ Него, не понимаетъ его благодѣяній. Впрочемъ, объ этомъ рѣчь впереди. А пока спрошу, кто виноватъ въ томъ, что народъ слѣпъ? Во первыхъ вы, священнослужители, ибо вы не объясняете, какъ нужно вѣровать въ Бога, гдѣ и какъ нужно стараться заслужить Его милость. Поэтому не можетъ быть темный народъ виноватъ въ томъ, что онъ не получаетъ благодать въ знаменіи, которое доступно только добрымъ. Виноватъ, пожалуй, онъ въ томъ, что искалъ онъ Бога, да не нашелъ. А такъ какъ о благодати можно (?) сказать: кто ѣстъ недостойно хлѣбъ святой и вино пьетъ, тотъ повиненъ будетъ въ крови и тѣлѣ Господнихъ, какъ убійца, — то ваше мнѣніе о полученіи благодати не подойдетъ сюда; а разъ не подойдетъ, оно не справедливо.

XVIII.

Если же Богъ установилъ эти знаменія и обѣщалъ подъ ними давать нѣкоторую благодать только добрымъ, тогда найдемъ, что давалъ Онъ истинную благодать людямъ справедливымъ и подъ знаменіями ветхаго завѣта; а такъ какъ жертвы ветхаго закона также знаменовали Христа, то опять найдемъ, что чрезъ нихъ получали благодать съ самаго начала. Такъ черезъ жертву Ной получилъ благодать въ видѣ обѣщанія Божія, что потопа больше не будетъ; такъ и Самуилъ жертвой упросилъ Бога, и Онъ освободилъ народъ отъ враговъ; также и Давидъ, согрѣшивъ передъ Богомъ, произведя перепись, жертвой умилостивилъ Бога, и прекратился моръ. Все это, вѣдь, истинныя, великія милости Божіи. Да и самый законъ повелѣвалъ очищать грѣхъ жертвой, т. е. получить чрезъ жертву благодать. Изъ этихъ и многихъ еще примѣровъ писанія ясно, что подъ знаменіями ветхаго завѣта получалась такая благодать, что во всемъ писаніи вы нигдѣ не найдете, чтобы подъ знаменіемъ хлѣба и вина получались подобная благодать. А такъ какъ это — знаменіе такъ же, какъ и тѣ, и служитъ только для полученія благодати справедливыми, то не можетъ быть и основаній къ мысли, чтобы оно было выше знаменій

ветхо-завѣтныхъ. Можетъ быть вы скажете, что это знаменіе превышаетъ тѣ старо-завѣтныя тѣмъ, что эти послѣднія суть знаменія отдаленнаго будущаго, т. е. то, что должно было совершиться чрезъ Христа, а это знаменуетъ обѣтованнаго Христа уже распятаго [1]). Вѣдь и мѣдный змій и агнецъ пасхальный также прообразовывали мученія Христовы, и тѣ, которые дѣлались причастными этимъ знаменіямъ, дѣлались причастными и мученію Христа и получали оправданіе, какъ и нынѣ вѣрующіе. Поэтому и ап. Павелъ говоритъ: «Христосъ есть ходатай новаго завѣта». Дабы вслѣдствіе смерти Его, бывшей для искупленія ихъ преступленій, сдѣланныхъ въ первомъ завѣтѣ, призванные къ вѣчному наслѣдію получили обѣтованное (Евр. IX, 15).

Поэтому Христосъ терпѣлъ за эти преступленія и искупилъ этихъ преступниковъ и далъ имъ оправданіе и участіе въ царствѣ небесномъ ранѣе, нежели апостоламъ. Поэтому Павелъ объясняетъ: «восходя на высоту.... и далъ дары людямъ. И эти связанные взывали въ похваленіяхъ къ Христу ранѣе, нежели ученики Христа». Св. Павелъ говоритъ о себѣ, и другихъ іудеяхъ: «старый законъ былъ нашимъ пѣстуномъ».

Такимъ образомъ законъ, охраняя во Христѣ, предалъ ихъ Христу, чтобы они были участниками Его смерти, какъ и нынѣ люди вѣрные, только по времени это далеко не достигло до нихъ, какъ напр. до Адама и другихъ; поэтому ихъ образы издалека знаменали Христа. Но всетаки вѣрные люди получили то добро, которое далъ Христосъ Своей смертію. Такимъ образомъ одного довода, что знаменія хлѣба и вина, какъ знаменія уже совершившагося мученія Христа, недостаточно, чтобы поставить это знаменіе выше ветхозавѣтныхъ, хотя вы и прибавляете, что эти знаменія относятся къ той благодати, которыя они означаютъ. Объ этомъ я говорилъ, впрочемъ, раньше. Кромѣ того изъ вашихъ доводовъ не видно, какія именно милости обѣщалъ Христосъ вкушающимъ хлѣбъ и вино, какъ знаменія. Вы мнѣ на это сказали, что изъ писанія мы знаемъ одно только то, что, установивъ знаменія, Онъ приказалъ пить и ѣсть въ Его воспоминаніе. Затѣмъ, толкуя слова 6-й главы отъ Іоанна, гдѣ говорится о хлѣбѣ живомъ, вы, какъ ваши писанія обнаруживаютъ, утверждаете, что эти слова евангелія не относятся къ святому хлѣбу таинства: это де двѣ вещи различныя. И одинъ изъ товарищей вашихъ мнѣ лично говорилъ, чтобы мы не впали въ соблазнъ, будто указаніе этой главы идетъ къ этому свойству Христа. Опять противорѣчіе: говорите вы о участіи благодати Божіей въ знаменіи только для народа, говоря, что тотъ, кто ѣстъ хлѣбъ животный, тотъ пьетъ животъ вѣчный, а кто вкушаетъ его безъ этого убѣжденія, ѣстъ простой хлѣбъ и не имѣетъ участія въ обѣщанномъ отъ Христа. Такимъ образомъ одними словами вы подтверждаете, другими опровергаете ваше мнѣніе. Въ концѣ концовъ выходитъ, что если судить по вашимъ рѣчамъ, вы не имѣете права говорить о какой бы то ни было благодати, свойственной этому бездушному знаменію, ибо въ немъ нѣтъ ни тѣла Христова, и имъ не дается никакая благодать.

---

[1]) Т. е. фактъ, уже совершившійся.

XIX.

Вы утверждаете также, что въ вѣрномъ человѣкѣ Христосъ присутствуетъ въ большей степени, нежели въ таинствѣ, ибо Христосъ, будучи въ вѣрномъ человѣкѣ, просвѣщаетъ душу его, направляетъ ее къ доброму, устраняетъ отъ злаго, чего Онъ не дѣлаетъ въ таинствѣ, ибо хлѣбъ не можетъ оказать дѣйствія въ этихъ случаяхъ. Поэтому, если бы мы должны были молиться Христу потому, что Онъ присутствуетъ въ таинствѣ, мы должны были бы на этомъ основаніи молиться всякой вещи, ибо Богъ, который выше тѣла Христова, присутствуетъ въ гораздо большей степени въ каждомъ твореніи Своемъ, нежели тѣло Христово въ таинствѣ, ибо Онъ находится въ каждой вещи, какъ вы раньше сами говорили. Отсюда слѣдуетъ, что пребываніе Христа выражается дарами, духовно въ святыхъ людяхъ. Поэтому Христосъ этими дарами отсутствуетъ въ хлѣбѣ, а присутствуетъ во святыхъ людяхъ, и во 2-хъ, что Богъ присутствуетъ во всякомъ твореніи, въ большей степени, нежели Христосъ въ таинствѣ тѣла Своего, ибо Онъ отсутствуетъ дарами в тѣломъ, которыми Онъ участвуетъ въ таинствѣ. Поэтому изъ вашихъ писаній вытекаетъ также и то, что всякое твореніе можетъ быть таинствомъ, ибо знаменіе установлено Богомъ, затѣмъ чтобы обозначать невидимую святыню таинства; а такъ какъ всякое созданіе есть знаменіе своего невидимаго Создателя, поэтому и всякое созданіе, выше знаменія хлѣба и вина, которое, вѣдь, обозначаетъ далеко находящееся тѣло Христово, а его въ себѣ не имѣетъ. И изъ этихъ твореній каждое, чѣмъ совершеннѣе, тѣмъ болѣе и болѣе можетъ имѣть въ себѣ Бога; хлѣбъ же и вино ни по величію ни по красотѣ не таковы, чтобы по нимъ можно было узнать о присутствіи въ нихъ Божества. Другія же творенія той пользой, какую они приносятъ человѣку, могутъ указывать человѣку на Бога, напр. огонь, который грѣетъ человѣка въ холодное время и который поэтому болѣе служитъ для спасенія души человѣка, нежели таинство хлѣба и вина, которые отдаленно и смутно напоминаютъ о тѣлѣ Христа. Поэтому предоставимъ инымъ покланяться таинству хлѣба и вина, а для насъ, де, это заблужденіе. Не далека отъ этихъ доводовъ и другая ваша мысль: Христосъ де есть въ таинствѣ низшимъ способомъ (меньшей мѣрой), нежели въ вѣрномъ человѣкѣ. Въ такомъ случаѣ мы заключать можемъ, что и въ тѣхъ лжепророкахъ, которые придутъ во имя Христа и соблазнятъ многихъ, Христосъ присутствуетъ большей мѣрой и большой пользой, нежели въ таинствѣ, ибо эти лже-пророки, прикрываясь Его именемъ, многое говорятъ о Немъ истиннаго, хотя съ лживой цѣлью, многое, что было тайной, открываютъ, хотя это дѣлаютъ они то затѣмъ, чтобы выдвинуть себя передъ людьми, то изъ конкурренціи съ другими имъ подобными. И хотя все это дѣлаютъ они по враждѣ ко Христу, но всетаки это служитъ къ пользѣ избранныхъ, ибо они узнаютъ то, чего раньше не знали. Такъ говоритъ и ап. Павелъ: «Нѣкоторые, правда, по зависти и любопрѣнію, а другіе съ добрымъ расположеніемъ проповѣдуютъ Христа. Одни по любопрѣнію проповѣдуютъ Христа нечисто.... Но что до того? Какъ бы ни проповѣдали Христа, притворно или искренно, я и тому радуюсь, и буду радоваться.

Ибо знаю, что это послужитъ мнѣ во спасеніе». (Филип. I, 15—19). Точно также и теперь; хотя Христосъ провозглашается у многихъ невѣрно, всетаки всегда есть кое-какая польза отъ нихъ тѣмъ, кто творитъ такъ, хотя сами же они за свою неправду погибнутъ съ дьяволомъ. Я раньше сказалъ, что и въ такихъ случаяхъ и заблужденіяхъ Христосъ можетъ проявляться въ большей мѣрѣ, нежели въ таинствѣ хлѣба и вина. Но такъ какъ Онъ не присутствуетъ въ таинствѣ ни тѣломъ, ни силою своихъ даровъ духовныхъ, и таинство есть только отдаленное и неясное напоминаніе о Немъ, то нельзя справедливымъ признать, что это таинство есть самъ Христосъ, ибо здѣсь нѣтъ ни души, ни тѣла, да и рѣчи подобной быть не можетъ. Неправильны поэтому ваши выводы, разъ вы, удаляя все, что можетъ служить къ пользѣ людямъ, опредѣляете это мертвенное знаменіе словами: въ таинствѣ присутствуетъ Христосъ «низшимъ способомъ». Ужъ лучше бы сказали вы: «такимъ способомъ, что и сказать нельзя»,—ибо Онъ не присутствуетъ никакимъ способомъ. Поэтому и нѣтъ въ вашихъ писаніяхъ ни смысла, ни доказательности, которая бы вела къ поученію и раскрытію истины. Слова ваши совершенно неосновательны и лишены вѣры.

XX.

Еще ваше положеніе: часто въ св. Писаніи та вещь, которая обозначаетъ иную, называется именемъ той вещи, которую она обозначаетъ, напр.: Іоаннъ есть Илія, скала была Христосъ. Въ этомъ случаѣ, т. е. когда вещь, которую обозначаетъ иная, называется именемъ обозначаемой ею вещи, бываютъ различныя степени, ибо иныя знаменія не обозначаютъ вещь непосредственно. И это вы прилагаете къ таинству тѣла и крови Христовыхъ, говоря, будто этотъ хлѣбъ называется именемъ вещи, имъ означаемой: тѣла Христова, вполнѣ ему соотвѣтствующаго. Это говорили и другіе до васъ, раздѣляя знаменія ветхаго завѣта и новаго, возвышая эти послѣднія надъ первыми, въ особенности таинство тѣла Христова, говоря, что знаменіе называется именемъ обозначаемаго, и что знаменіе дѣйствительно имѣетъ въ себѣ то, что̀ оно обозначаетъ. Это мы уже знаемъ. Вы же этого вовсе не признаете. При вашемъ взглядѣ на тѣло Христово, какъ на знаменіе, которымъ даются духовные дары и благодать, этого соотвѣтствія нѣтъ: знаменіе называете вы тѣломъ Христовымъ, а то, что оно обозначаетъ, есть благодать и духовные дары. Это двѣ вещи далекія другъ отъ друга. Поэтому и нельзя говорить: благодать свойственна этому знаменію. Да и самое ваше положеніе не вполнѣ точно: знаменіе называется именемъ вещи обозначаемой, но только по тому значенію и силѣ, которыя знаменіе имѣетъ въ себѣ присущими, какъ и обозначаемое имъ. Въ этомъ смыслѣ надо понимать подобное обозначеніе въ св. Писаніи: скала, изъ которой пили евреи въ пустынѣ, была знаменіемъ Христа, не по простому только названію, но по тому значенію, которое было усвоено скалѣ. Вода, истекшая изъ скалы, была ничуть не меньшимъ чудомъ Божіимъ для Израиля, чѣмъ чудомъ силы Божіей было воскресеніе Христа. Поэтому-то и скалу можно назвать Христомъ. И Іоаннъ могъ

быть названъ Иліей, ибо онъ пришелъ въ духѣ и силѣ Иліи, будучи святъ жизнью и обладая силой болѣе даже, чѣмъ Илія; а не потому, что Іоаннъ указываетъ на будущее пришествіе Иліи передъ кончиной міра, какъ это вы объясняете. Въ такомъ случаѣ скорѣе бы слѣдовало сказать наоборотъ: Илья въ духѣ Іоанна. Т. о. не даромъ тѣми, которые сопоставляли такъ мѣста священнаго писанія, дано хлѣбу и вину имя тѣла Христова. Если это имя дано было только для ознаменованія того, что чрезъ вкушеніе этого хлѣба получается благодать, заслуженная для насъ тѣломъ Христовымъ, въ такомъ случаѣ и къ пасхальному агнцу ветхаго завѣта можно приложить имя тѣла Христова, ибо и онъ обозначалъ тѣло Христово, ибо и чрезъ него получали благодать, заслуженную тѣломъ Христа, тѣ, которые признавали это знаменіе. Поэтому, если сила истиннаго тѣла Христова не свойственна знаменію, то и нельзя дать ему названія тѣла Христова; иначе можно и осла назвать ангеломъ, и другое многое тѣломъ Христовымъ. Поэтому подобное обобщеніе, допускаемое вами въ сопоставленіи особенныхъ свойствъ Божіихъ съ заслуженіемъ благодати Его, къ дѣлу не идетъ.

XXI.

Затѣмъ вы выставляете положеніе о духовномъ вкушеніи тѣла Христа и крови Его, о которомъ говорится въ 6-й гл. Іоанна: это вкушеніе состоитъ въ дѣйствительномъ и истинномъ единеніи души съ Господомъ І. Х., и пресуществленіе и это единеніе такъ необходимо, что безъ него нельзя быть спасеннымъ, но что оно доступно только добрымъ. Но вкушеніе тѣла и крови Христовыхъ въ таинствѣ по установленію самого Христа и по объясненію св. Павла ап. доступно не только добрымъ, но вмѣстѣ и злымъ. Эти слова сами по себѣ хороши и годны для тѣхъ, которые принимаютъ тѣло Христово такъ, какъ Онъ его установилъ. Но въ этихъ словахъ писанія не говорится о единеніи и пресуществленіи, но только про единеніе: «Ядущій Мою плоть и піющій Мою кровь пребываетъ во Мнѣ и Я въ немъ» (Io. VI, 36). И слова, де, эти говорятъ только о нравственности, честномъ поведеніи, и къ этому относятся, какъ объясняютъ Мартинекъ, пророкъ Таборскій, и Зигмундъ изъ Ржепанъ 6-ю гл. Іоанна и указываютъ на слова Христа: «Старайтесь не о пищѣ тлѣнной, но о пищѣ, пребывающей въ жизнь вѣчную» (Io. VI, 27). И хлѣбъ этотъ—въ дѣлахъ, какъ понимали и Іудеи, говоря: «что намъ дѣлать, чтобы творить дѣла Божія?» (Io. VI, 28). Кромѣ того Онъ сказалъ: «Хлѣбъ же, который Я дамъ, есть плоть Моя, которую Я отдамъ за жизнь міра» (Io. VI, 51). Это истинное Слово стало тѣломъ, и оно даетъ тѣлу дѣла Божія, т. е. ими душа, которая творитъ дѣла Божія, питается, какъ тѣло хлѣбомъ. Поэтому и эти дѣла слова Божія названы хлѣбомъ; названы же тѣломъ потому, что они совершены въ тѣлѣ, (когда Христосъ былъ во плоти) будучи одно съ тѣломъ. Поэтому толкуются и слова: если не будете вкушать тѣло Сына человѣческаго, т. е. если не будете творить дѣлъ Его, далеки будете отъ силы, которую проявилъ Сынъ человѣческій въ тѣлѣ; если не будете пить кровь Его, т. е. если

узнаете жизнь Его и основанія дѣлъ Его, которыя сдѣланы за тѣмъ, чтобы мы были такъ же одно съ Отцомъ и Сыномъ, какъ Отецъ съ Сыномъ. Затѣмъ Мартинекъ много говоритъ о добрыхъ дѣлахъ и между прочимъ: вечеря Господня имѣетъ въ основѣ любовь, о которой Господь говорилъ ученикамъ и которую Онъ показалъ имъ примѣромъ, умывъ имъ ноги, чтобы и они поступали также; этому обычаю слѣдовали и первые святые мужи. Затѣмъ онъ распространяется о любви и дѣлахъ добрыхъ, основывая все на вечери Господней. Наконецъ онъ указываетъ на то, что, слѣдуя примѣру Господа, напитавшаго народъ въ пустынѣ, апостолы при вечери Господней кормили народъ. То же рекомендуетъ онъ дѣлать христіанамъ именно, чтобы, собираясь на праздникъ и на поученіе слова Божія, вкушали, сколько слѣдуетъ, во имя этой любви вмѣстѣ. Лучшаго ничего онъ не могъ придумать. Многіе этого держатся и пируютъ и надругаются надъ установленіемъ Божіимъ. Т. о. начавъ съ возвышенной любви, они впадаютъ въ чувственную любовь и т. о. поступаютъ противъ многихъ другихъ мѣстъ писаній.

XXII.

Во всякомъ случаѣ, когда вы утверждаете въ своихъ сочиненіяхъ о вкушеніи тѣла Божія, будетъ ли это твореніе любви, или дѣлъ тѣла Христова и единеніе съ Нимъ такимъ образомъ, будетъ ли это вѣра въ Него, или полученіе отъ Него какихъ либо милостей, вы всегда таинство тѣла и крови Христовыхъ полагаете за знаменія различныхъ вкушеній тѣла Христова, и утверждаете такъ потому, что, де, знаменія эти установлены за тѣмъ, чтобы ими мы приведены были къ невидимому, духовному, т. е. къ невидимой правдѣ и благодати, которыя, какъ вещи духовныя, соединены на самомъ дѣлѣ съ знаменіями. Но эти знаменія потому суть знаменія этихъ предметовъ духовныхъ, что сами по себѣ они обозначаютъ образно ту правду, которую они должны обозначать; а такъ какъ они предшествуютъ обозначаемому ими предмету и ведутъ къ нему человѣка тѣлеснаго, который самъ по себѣ, по своей грубости не можетъ придти къ этимъ духовнымъ и невидимымъ предметамъ, то неудобно видѣть духовное вкушеніе тѣла Христова въ истинномъ и дѣйствительномъ единеніи съ Христомъ, именно, чрезъ твореніе дѣлъ, которыя Онъ творилъ, будучи въ плоти, а также неудобно допускать, что эти дѣла суть тѣло Его, и полагать, что таинство обозначаетъ это единеніе и эти дѣла для того, кто имѣетъ въ себѣ то и другое: ему не нужно тогда этого знаменія, ибо правда — въ самомъ человѣкѣ, и онъ не нуждается въ томъ, чтобы его вели къ ней. Т. о. соединеніе правды съ Христомъ, въ чемъ сущность знаменія, никоимъ образомъ не можетъ быть отнесено къ человѣку; поэтому и ваши понятія о вкушеніи тѣла Христова, какъ о дѣланіи дѣлъ, сдѣланныхъ Христомъ во плоти, не выдерживаютъ критики. Въ такомъ случаѣ, вѣдь, непонятно, зачѣмъ Христосъ установилъ таинство хлѣба и вина, ибо все, что мы говоримъ о знаменіяхъ этого таинства, все это искони должно быть присуще человѣку, какъ и тѣ дѣла нравственности, которыми человѣкъ достигаетъ единенія съ Христомъ: иначе невозможно это единеніе.

Если нѣтъ другого пониманія о сущности установленія Христомъ таинства, то выйдетъ, что Христосъ совершенно напрасно установилъ таинство и сдѣлалъ это, не принявъ во вниманіе свойствъ человѣка. Такимъ образомъ выходитъ изъ вашихъ словъ, что или эти дѣла лишнія и ненужныя, или, какъ вы говорите, возвышая это духовное вкушеніе тѣла Христа, какъ состоящее въ истинномъ единеніи души съ Христомъ и въ пресуществленіи въ него, таинство этого вкушенія превышаетъ человѣка. Ибо никто еще вполнѣ и истинно не соединялся съ Христомъ и не претворялся въ Него. Даже апостолы, высшіе между людьми, этого не достигли, да и ап. Павелъ говоритъ: «желаніе добра есть во мнѣ, но чтобы сдѣлать оное, того не нахожу... Ибо по внутреннему человѣку нахожу удовольствіе въ законѣ Божіемъ: но въ членахъ моихъ вижу иной законъ, противоборствующій закону ума моего и дѣлающій меня плѣнникомъ закона грѣховнаго», (Рим. VII, 18, 22 — 23); и указываетъ т. о. на великій недостатокъ въ самомъ себѣ, именно, что хотя желаніе есть, а достичь добраго онъ не можетъ; мыслію слѣдуетъ закону Божію, а тѣломъ грѣховному закону. Поэтому, человѣкъ, хотя и имѣетъ тѣмъ или другимъ способомъ стремленіе къ добрымъ дѣламъ, къ достиженію единенія съ Христомъ, но одной охотой достичь не можетъ. Такъ это единеніе и претвореніе во Христа далеко отъ Павла, далеко оно и отъ насъ, и отъ васъ. Вы не знаете къ тому же, кто имѣлъ или, можетъ быть, будетъ имѣть это единеніе. Поэтому вы учите тому, чего сами не знаете, чего не можете доказать. Любите вы только говорить и писать о тѣхъ великихъ вещахъ, про которыя говорится въ 6-й главѣ Іоанна, совѣтуя искать какого-то живого хлѣба, а не искать ничего въ хлѣбѣ великаго четвертка, какъ это установилъ Христосъ. Поэтому многіе, слѣдуя вамъ, ругаются священному хлѣбу, а вкушаютъ самодовольно будто-бы хлѣбъ живой, сошедшій съ небесъ; но не видать въ нихъ, чтобы они, согласно съ вашими доводами, имѣли въ себѣ дѣла Христовы и съ Нимъ были въ единеніи; на оборотъ: видна въ нихъ жизнь необузданная, распущенность, испорченность. Вотъ результаты вашихъ выводовъ.

XXIII.

Признаете вы, что Христосъ пришествіемъ Своимъ и установленіемъ таинствъ (особенно тѣла Своего) возвысилъ новый законъ надъ старымъ іудейскимъ. А такъ какъ вы, говоря о духовномъ вкушеніи тѣла Христова, основываете все на единеніи съ Христомъ чрезъ нравственность, которая даетъ это единеніе, то такое духовное вкушеніе и единеніе съ Богомъ чрезъ нравственность одинаково могли быть и въ ветхомъ завѣтѣ, какъ они есть въ новомъ. На это и указываютъ слова Божіи: «Какъ близко къ чресламъ человѣка привязывается поясъ, такъ и Я приблизилъ къ себѣ весь домъ Израиля и весь домъ Іудинъ, говоритъ Господь, чтобы они были Моимъ народомъ, Моею славою, похвалою и красотою» (Іерем. XIII, 11). Изъ этихъ словъ видно, что и ветхозавѣтный человѣкъ при желаніи могъ имѣть единеніе съ Богомъ, и Богъ съ нимъ. То же говоритъ Богъ, въ словахъ о опрѣсновахъ: «Что ты видишь,

Іеремія? Я отвѣчалъ смоквы: хорошія смоквы весьма хороши, и худыя смоквы весьма худы, которые по дурнотѣ ихъ и ѣсть нельзя. И было ко мнѣ слово Господне слѣдующее: Такъ говоритъ Господь, Богъ Израилевъ: Какъ эти хорошія смоквы, такъ и переселенныхъ Іудеевъ.... Я отличу на благо имъ.... И дамъ имъ сердце, чтобы знали Меня, что Я Господь; они будутъ Моимъ народомъ.... (Iерем. XXIV, 3 — 8).

Это говоритъ Богъ людямъ стараго закона, т. е. будутъ они фигами добрыми, имѣя истинную сладость: имѣя познаніе Бога и любя Его всѣмъ сердцемъ, чтобы они были Ему невѣстой, а Онъ имъ женихомъ, чтобы соединились они навѣки въ вѣрѣ и милосердіи, какъ мужъ и жена. Отсюда опять видна возможность единенія съ Богомъ у ветхаго человѣка, столь же близкаго, какъ при новомъ законѣ чрезъ нравственность. И если мы пожелаемъ примѣровъ милосердія, покорности, терпѣнія или иныхъ добрыхъ качествъ, то найдемъ ихъ не только по установленіи закона, но и до этого: таковы Іовъ, Авраамъ, Исаакъ, Лотъ, Іаковъ, какъ объ нихъ говоритъ и ап. Павелъ: «Другіе испытали поруганія и побои, а также узы и темницу; были побиваемы камнями, перепиливаемы, подвергаемы пыткѣ, умирали отъ меча; скитались въ милотяхъ и козьихѣ кожахъ, терпя недостатки, скорби, озлобленія. Тѣ, которыхъ весь міръ не былъ достоинъ, скитались по пустынямъ и горамъ, по пещерамъ и ущеліямъ земли» (Евр. XI, 36 — 38).

Всѣ эти люди такъ были испытаны въ вѣрѣ. А по вашему, имѣя такія достоинства, можно вкушать тѣло Христово; стало быть, и эти справедливые іудеи могли вкушать тѣло Христово и хлѣбъ жизни ангельскій, какъ и святые изъ христіанъ. Если это такъ, то Христосъ ничѣмъ не превысилъ старый законъ, установивъ хлѣбъ въ знаменіе и говоря много о хлѣбѣ жизни, т. е. придя не сдѣлалъ того, что вы говорите. Поэтому — натяжка и ваше толкованіе: эти дѣла слова Божіи названы хлѣбомъ или пищей будущаго. И названы, де, они тѣломъ, ибо сотворены во плоти, будучи одно съ нею, если не будете вкушать тѣла Сына человѣческаго, т. е. если, де, не будете дѣлать тѣ дѣла, которыя онъ совершилъ, будучи во плоти, если не будете пить кровь Его, т. е. если не познаете дѣлъ Его.

XXIV.

Братіе-священники, хотя вы и иные люди должны понимать все на основаніи священнаго писанія и желаете его употреблять для объясненія каждаго слова, но берете вы одно мѣсто и извлекаете изъ него смыслъ, часто далекій отъ того, что говорится; этотъ же смыслъ получается изъ сравненія съ другими мѣстами и долженъ быть принятъ, разъ онъ не противорѣчитъ этимъ мѣстомъ. Такъ и слова Христа о тѣлѣ и крови Его не могутъ быть поняты правильно, на основаніи одного сходства образовъ. Иначе никто никогда не могъ бы понять писанія, если бы не провѣрялъ тѣмъ же писаніемъ: что читается въ немъ, что обозначаетъ писаніе. Это нужно смотрѣть прежде всего. Судя же по вашимъ объясненіямъ, видно, что это условіе не соблюдено: смыслъ далекъ, да и параллели нѣтъ. Этого нѣтъ и въ объясненіи вашемъ простыхъ словъ о нравственныхъ качествахъ и поступкахъ.

Вы придаете слишкомъ отдаленный смыслъ словамъ, которыя вы толкуете, когда говорите, что Христосъ и апостолы установили, какъ мы въ дѣлахъ нашихъ должны слѣдовать Христу, именно творя то, что Онъ творилъ воплотившись. Если бы законъ ничего не говорилъ объ этомъ, тогда глупый человѣкъ, получивши благодать послѣдовать Христу и принимая это толкованіе писанія, могъ бы сдѣлать для себя полезное, поступая такъ. Но Мартинекъ не былъ такъ простъ и страданіе за Христа не признавалъ добровольнымъ: объ этомъ я съ нимъ много говорилъ. Онъ мнѣ объяснилъ, что царство святыхъ вновь настанетъ на землѣ, и что добрые больше страдать не будутъ; а «если бы всегда христіане должны были страдать, то я, говорилъ онъ, не желалъ бы быть слугою Божіимъ». Но извлекать подобнаго смысла изъ словъ писанія онъ не могъ, не совершая насилія надъ ними. А онъ, поправъ установленіе Христово, называлъ его вечерею папскою и еретической и желалъ въ этихъ словахъ Христа видѣть живой хлѣбъ въ твореніи дѣлъ Его; въ такомъ случаѣ лучше было бы признать тѣло Христово соединеннымъ съ Божествомъ; живой хлѣбъ есть помощь творящимъ добрыя дѣла. Т. о. тамъ, гдѣ рѣчь идетъ о вкушеніи, онъ говоритъ о помощи въ добрыхъ дѣлахъ. Да и ваши писанія не признаютъ этого правильнымъ, разъ вы говорите, что Христосъ имѣетъ одно тѣло и не присутствуетъ тѣломъ въ разныхъ, отдаленныхъ другъ отъ друга мѣстахъ. Въ доказательство приводятся у васъ слова Амвросія, который говоритъ, что ничего нѣтъ несправедливѣйшаго, какъ нежеланіе вѣрить тому, что написано, а желаніе вѣрить тому, чего не написано. На основаніи этого совершенно негодно объясненіе словъ— если не будете пить крови Сына человѣческаго: — если не будете творить дѣлъ Его. Это прямое извращеніе того, что написано.

Да и не даромъ сказано у ап. Павла, что дары Духа Святаго дѣлятся на служебные и дѣятельные. А какъ есть разница между дѣлами Божіими и дѣлами человѣческими, такъ есть разница и въ писаніи: гдѣ говорится обо всемъ вмѣстѣ, а гдѣ о каждомъ и отдѣльно, чтобы люди могли понимать, о чемъ писаніе говоритъ. Если же иначе смотрѣть па писаніе, то и правды не найдешь и вѣрѣ нанесешь ущербъ. Затѣмъ обращаюсь къ объясненію словъ: «сіе есть тѣло Мое», объясненію Августина: вкушать— значитъ пребывать во Христѣ, и имѣть въ себѣ пребывающаго Христа. Вы пребываніе во Христѣ просто объясняете, какъ вкушеніе Его тѣла, и дѣлаете ошибку, ибо Августинъ никогда не полагалъ пребыванія во Христѣ за вкушеніе тѣла Его, такъ какъ онъ этимъ толкованіемъ опровергъ бы многое изъ своихъ писаній; вѣдь онъ писалъ: Христосъ установилъ истинное тѣло Свое и истинную кровь Свою въ таинствѣ хлѣба и вина. И училъ Августинъ людей, чтобы достойно вкушали они тѣло Его и кровь, какъ это имъ установилъ Богъ. Это онъ говорилъ потому, что вкушать тѣло Христа—значитъ пребывать въ Немъ, ибо въ таинствѣ можно вкушать тѣло Христово, можно вкушать и осужденіе себѣ. Съ пользой же вкушаютъ тѣ, которые пребываютъ во Христѣ и въ которыхъ Онъ пребываетъ. Онъ былъ бы не правъ, объясняя пребываніе во Христѣ, какъ вкушеніе тѣла Его; вѣдь Христосъ сказалъ: «Ядущій плоть Мою и пьющій кровь Мою во Мнѣ пребываетъ и Я въ немъ». Да и далѣе онъ справедливо говоритъ, именно, что конецъ истиннаго вкушенія узнанъ будетъ въ томъ,

кто и потомъ останется во Христѣ вѣрою и любовію. Никто же, да и вы сами, конецъ пребыванія во Христѣ не назовете вкушеніемъ, будто, де, Христосъ первое вкушеніе установилъ за конечное пребываніе въ Немъ человѣка и Свое—въ человѣкѣ. А кто не вкушаетъ Его тѣла такъ, какъ Онъ установилъ, принимая вкушеніе за пребываніе, тотъ творитъ противъ словъ Его, и не пребываетъ въ Немъ.

XXV.

Затѣмъ и другія ваши рѣчи не согласны съ установленіемъ Христа, именно, будто самое вкушеніе необходимо должно быть постоянное, чтобы постоянно быть въ общеніи. Св. де Августинъ говоритъ, что въ оправданіе вкушаетъ тотъ, кто вѣритъ во Христа; да и Христосъ, де, также сказалъ, что вкушать Его—пребывать въ немъ черезъ вѣру. А такъ какъ, де, Христосъ не опредѣлилъ постояннаго вкушенія, установивъ опредѣленное для этого время, и такъ какъ, де, человѣкъ долженъ постоянно вѣровать во Христа и чрезъ вѣру пребывать въ немъ, это вкушеніе есть внутреннее, не настоящее, во знаменіи. Да къ тому же, де, многіе вѣрующіе и до установленія таинства, и по установленіи его, безъ таинства, вкушали тѣло Христово и достигли жизни вѣчной, какъ напр. Іоаннъ Креститель и благочестивый разбойникъ. Въ этомъ-то, братіе, и зло, что вы, дѣлая такіе выводы, уничтожаете въ людяхъ вѣру во вкушеніе, оставляя имъ вкушеніе духовное и считая его установленіемъ Христа, а дѣйствительное вкушеніе только знаменіемъ, имѣющимъ второстепенное значеніе. Понятно, что это не служитъ къ усиленію значенія таинства тѣла и крови Христовыхъ, а наоборотъ, ибо въ такомъ случаѣ можно обойтись и безъ этого таинства. Зачѣмъ въ такомъ случаѣ людямъ придерживаться этого таинства, когда достаточно постоянной вѣры? Это значитъ — прямо унижать таинство, искоренять вѣру въ него въ людяхъ, которые и будутъ вѣрить, что одна вѣра во Христа есть уже духовное вкушеніе тѣла Христова и пребываніе въ Немъ. Это прямо противно словамъ Христа о таинствѣ. Въ такомъ случаѣ было бы достаточно вѣровать, чтобы спастись. Къ чему тогда вкушеніе тѣла? Къ чему слова Христа: «тѣло Мое во истину есть пища, кто вкушаетъ тѣло Мое, во Мнѣ пребываетъ»? Къ чему тогда крещеніе? Вы также объясняете: Христосъ не установилъ постояннаго дѣйствительнаго вкушенія, давая тѣмъ понять, что должно быть это вкушеніе, хотя и постоянное, но во знаменіи; точно также Онъ не установилъ постояннаго крещенія; но съ другой стороны, кто не крестился бы водою и духомъ, тотъ не можетъ получить благодати отъ Бога, сколько бы онъ не каялся; поэтому, де, и Петръ крестилъ въ водѣ тѣхъ, кто уже получилъ Святаго Духа. Оставьте, любезные мои, эти толкованія, ибо люди не могутъ имѣть вѣры, разъ они не держатся словъ Божіихъ. А Господь все установилъ на спасеніе людей, чтобы они любили всемъ сердцемъ Бога и ближняго. И далъ онъ хорошія средства для достиженія этого, именно: крещеніе, тѣло Свое и кровь, молитву, постъ, милостыню, поученіе, истинные дары Св. Духа и прочее. И все это установилъ Онъ употреблять не ежечасно, а въ опредѣленное время. Поэтому тотъ, кто, считая достаточными вѣру и любовь,

остальное отвергъ бы, тотъ не имѣетъ ни вѣры, ни любви, ибо онъ въ Бога не вѣруетъ, не слушается Его. Поэтому-то и выводъ вашъ изъ словъ св. Августина — вѣровать въ Бога значитъ вкушать тѣло Его — не правиленъ. Августинъ не унижаетъ таинства, а только объясняетъ, какъ (именно съ вѣрою) надо приступать къ нему. Зачѣмъ было бы Августину писать и учить народъ, если бы онъ, подобно вамъ, отождествлялъ вѣру и вкушеніе тѣла Христова? Да и самъ Христосъ зачѣмъ устанавливалъ бы таинство и говорилъ: «пріимите, ядите: сіе есть тѣло Мое»?

XXVI.

Затѣмъ говорите вы: Іоаннъ Креститель и благочестивый разбойникъ спаслись, хотя и не вкушали непосредственно тѣла Христова. Да, вѣдь, не вкушали они не потому, что подобно вамъ разсуждали, а потому, что не дожили до того времени. Да если бы они и дождались этого времени, они не разсуждали бы подобно вамъ. На основаніи вашего взгляда (что де они вкушали духовно тѣло Христа), то же можно примѣнить и ко всѣмъ вѣровавшимъ изъ Іудеевъ, которые вкушали тѣло Христово въ маннѣ и пасхальномъ агнцѣ и пили кровь Христову въ водѣ изъ скалы, и именно по вѣрѣ своей, какъ свидѣтельствуетъ и ап. Павелъ. Поэтому, де, и мы будемъ вкушать духовно. Да зачѣмъ же тогда Христосъ приходилъ? Неужели за тѣмъ, чтобы установить простой образъ, говоря: «сіе есть тѣло Мое, сія есть кровь Моя новаго завѣта?» Неужели Онъ говорилъ это, приказывая намъ вкушать духовно, какъ Іудеи? Странно это было бы, необыкновенно странно: отнять неизвѣстно зачѣмъ агнца и дать кусокъ хлѣба, установить таинство для достиженія вѣчной жизни, когда мы духовно, вѣрой одной можемъ достичь того же!... Далѣе твердите вы, что эти пустыя знаменія хлѣба и вина установилъ Онъ въ воспоминаніе мученій Своихъ, чтобы это побуждало насъ къ набожности и всему доброму. Опять не вѣрно: одного напоминанія въ хлѣбѣ и винѣ (по вашему выраженію)—для этого мало. Очевидно, не съ этой только мыслію установилъ Онъ вкушеніе хлѣба и вина. Здѣсь есть нѣчто болѣе дѣйствительное, нежели напоминаніе, (котораго я, впрочемъ, не имѣю повода отрицать). Но любовь, благочестіе, послѣдованіе Христу и другія высокія добродѣтели не можетъ возбудить въ людяхъ простой хлѣбъ и вино, разъ въ нихъ нѣтъ тѣла Христова и духовной силы вообще: они очень смутно напоминаютъ, знаменуютъ мученія Христа и дѣйствительное единеніе души съ Нимъ. Нельзя также предпологать, что это напоминаніе установлено потому, что вѣрующій ужъ самъ по себѣ обладаетъ указанными добродѣтелями Слова, вѣдь, Божіи сами живо приводятъ человѣку на память мученія Христова, сами они побуждаютъ къ добрымъ дѣламъ; да на то же существуютъ и священники, чтобы напоминать людямъ объ этомъ. Наконецъ человѣкъ, размышляя спокойно, лучше помнить будетъ о мученіяхъ, нежели вкушая тѣло Христово во знаменіи. Да и картина, изображающая мученія, болѣе можетъ способствовать напоминанію, нежели кусокъ хлѣба и капля вина. Вы, пожалуй, попавшись на словѣ, скажете, что хлѣбъ потому лучше картины, что онъ есть тѣло Христово въ знаменіи: гораздо хуже сдѣлали вы, толкуя людямъ о тѣлѣ Христовѣ въ знаменіи, нежели,

если бы взяли картину и указывая на нее сказали: вспоминайте мученія Христа, смотря на эту картину: какія мученія Онъ перенесъ! Это было бы ужъ лучше, дѣйствительнѣе. А разъ многими другими средствами можно достигнуть этого напоминанія, зачѣмъ ставить кусокъ хлѣба выше другихъ предметовъ? Толкованія, подобнаго вашему, въ св. Писаніи не найдете, не найдете и у ученыхъ; объ этомъ знаменіи говорятъ только Діонисій и Виклефъ. У послѣдняго-то вы и взяли ваше ученіе, какъ сообщилъ мнѣ одинъ изъ вашихъ товарищей. Я, вѣдь, тоже кое-что читалъ изъ его двухъ сочиненій объ этомъ. Больше, впрочемъ, объ этихъ сочиненіяхъ о тѣлѣ Христовѣ я бесѣдовалъ съ вѣрными Чехами, которые держатся его взглядовъ, любятъ Бога и правду такъ, какъ научились изъ этихъ книгъ, спеціально посвященныхъ вопросу о тѣлѣ Христовѣ, съ которыми былъ согласенъ блаженной памяти мистръ Янъ Гусъ и мистръ Якубекъ, которые понимали эти книги лучше другихъ Чеховъ. Они именно, какъ и другіе добромыслящіе Чехи, признавали, что Виклефъ согласно съ вѣрой и разумомъ установилъ то, что хлѣбъ во знаменіи есть тѣло Христово, но хлѣбъ есть тѣло Христово во знаменіи потому, что имѣетъ въ себѣ истинное, сущное тѣло Христово, которое онъ знаменуетъ. И признавалъ онъ это потому, что, сообразно съ установленіемъ Христа, въ таинствѣ слѣдуетъ различать двѣ субстанціи—божескую и человѣческую. Это согласно съ ученіемъ и св. Іоанна Златоустого: Кто впервые сдѣлалъ это на вечери, Тотъ творитъ это и теперь. И тогда, соединяя субстанцію хлѣба и тѣла Своего, Онъ и сказалъ: «пріимите, ядите: сіе есть тѣло Мое». Да и ап. Павелъ постоянно говоритъ о двухъ естествахъ: хлѣбѣ и тѣлѣ Господнѣ. Такъ понимали и ученики апостоловъ, напр. св. Діонисій, говоря о знаменіи и тѣлѣ Христовѣ. Выписку изъ его сочиненій сообщилъ мнѣ мистръ Мартинъ изъ Виѳлеема.

Здѣсь св. Діонисій въ своей молитвѣ ко Христу въ таинствѣ говоритъ: «О Христе, Ты, который еси Богъ безъ всякихъ недостатковъ, а исполненный всякаго блага, Ты, Который покрылъ себя знаменіями видимыми и невидимыми, скрылъ себя завѣсой, которая скрываетъ отъ насъ Твои тайныя божественныя свойства, прошу Тебя, яви намъ красоту Божества Твоего и просвѣти насъ тѣмъ, что доступно зрѣнію нашему, хлѣбомъ и свѣтомъ». Изъ этого ясно, что знаменіе и знаменаемое вмѣстѣ одно и то же, и такъ принималось это съ самаго начала. Тоже говоритъ и св. Амвросій о таинахъ божественныхъ: субстанція жертвы не одна, божественная или человѣческая, а обѣ соединены въ ней; почему и великій Архіерей сказалъ: «сіе есть тѣло Мое, сія есть кровь Моя», соединяя т. е. хлѣбъ и тѣло, вино и кровь. То же нашелъ я и въ другомъ мѣстѣ, съ именемъ доктора Фульгенція. Т. е. въ таинствѣ соединены обѣ субстанціи: божества и человѣчества, божественная и земная. Таковъ былъ взглядъ и Виклефа по отношенію къ первымъ христіанамъ, такъ понимаютъ его всѣ Чехи. Поэтому неправильно и вредно для христіанской общины воззрѣніе Римской церкви и ученыхъ папистовъ, ибо оно искажаетъ мысли Христа и первыхъ христіанъ, принимая полную трансубстанцію хлѣба и вина, признавая хлѣбъ единосущнымъ самому тѣлу Христову. Отсюда и неправильное воззрѣніе и отношеніе къ таинству.

XXVII.

Поэтому и Виклефъ, возставая противъ этого нестроенія и соединеннаго съ нимъ идолопоклонства, много потрудился, желая исправить своими возраженіями заблужденіе ученыхъ, признающихъ пресуществленіе хлѣба въ тѣло Христово. Желая, чтобы дѣло было понимаемо согласно съ взглядами первыхъ христіанъ, онъ въ своихъ двухъ книгахъ и протестуетъ противъ ученія паппистовъ, будто пресуществленіе совершается вполнѣ. Онъ и приводитъ противъ этого то, что, если бы было такъ, то тѣло Христово подвергалось бы всѣмъ перемѣнамъ, обычнымъ тѣлу, напр. гніенію, или священникъ, совершая службу, раздроблялъ бы члены тѣла Христова. Вообще онъ доказывалъ, что въ такомъ случаѣ много было бы такого, что не подобаетъ, оскорбляетъ тѣло Христа, чѣмъ разрушается и самая вѣра. Точно также опровергаетъ онъ, основываясь на ап. Павлѣ, и ту ложную мысль, будто то, что видимо совершается надъ хлѣбомъ (напр. преломленіе, паденіе), относится къ субстанціи хлѣба, а не тѣла Христова: хлѣбъ не лишается своихъ свойствъ хлѣба; иначе бы писаніе несправедливо называло хлѣбомъ то, что уже болѣе не есть хлѣбъ. Кромѣ того, это противно природѣ вещей; что нибудь одно: или тѣло Христово, или хлѣбъ. Отсюда онъ и выводитъ, что хлѣбъ есть знаменіе тѣла Христова, и никогда не принимаетъ пресуществленія его въ тѣло Христово. Третье мнѣніе, съ которымъ онъ соглашается, то, что въ таинствѣ вмѣстѣ и истина и образъ, потому что таинство обозначаетъ Христа и единеніе Его съ церковью и указываетъ присутствіе Его въ ней. Поэтому и напрасно называется еретичествомъ то, что Христосъ есть твореніе (Арій), а также неправильно и ложно мнѣніе, что пониманіе словъ: «сіе есть тѣло мое», въ смыслѣ иносказательномъ, есть пониманіе еретическое. Въ гл. 5-й онъ говоритъ опять объ этомъ же пониманіи въ переносномъ смыслѣ этого мѣста писанія; здѣсь онъ приводитъ и много доказательствъ противъ ученыхъ, отрицающихъ это. Да и въ писаніи не говорится о тѣлѣ Христовѣ, а о хлѣбѣ, который переносно называется тѣломъ Христовымъ въ силу отношенія къ тѣлу Его, какъ объ этомъ мнѣ писалъ и мистръ Якубекъ. Да, дѣйствительно, хлѣбъ и не можетъ быть иначе названъ тѣломъ, какъ въ переносномъ смыслѣ, какъ и манна или пасхальный агнецъ. Съ другой стороны Виклефъ на основаніи декреталій съ ясностью доказалъ, что въ таинствѣ соединены образъ и истина, истина вмѣстѣ съ образомъ, который есть вмѣстѣ образъ этой истины. Совершенно невѣрно поэтому установилъ соборъ епископовъ при папѣ Николаѣ, утверждая, что таинство это субстанціонально есть хлѣбъ и вино, подъ которыми нужно признавать, что человѣчество Христово вездѣ. Это толкованіе не можетъ быть допущено ни по отношенію къ пресуществленію, ни по отношенію къ таинству, какъ ознаменованію хлѣбомъ тѣла Христова. Въ его же, Виклефовыхъ, сочиненіяхъ можно найти объясненіе нѣкоторыхъ особенностей существа таинства, изъ коихъ однѣ онъ отвергаетъ, другія принимаетъ. Такъ онъ отрицаетъ взглядъ на тѣло Христово въ таинствѣ, какъ на тѣло, обладающее тѣми же свойствами (члены, кости и т. д.), какими это тѣло обладало, когда Христосъ былъ на землѣ.

Это должно быть отвергнуто, какъ несогласное съ вѣрой, и не должно быть на мысли человѣка. Но онъ допускаетъ эти свойства, но только въ степени свойствъ возвышенныхъ и идущихъ къ нашей пользѣ.

XXVIII.

Затѣмъ возражая на укоры язычниковъ, будто де Бога нашего, т. е. тѣло Христово, могутъ ѣсть собаки, мыши, онъ говоритъ: эти животныя съѣсть могутъ только освященную жертву, но не тѣло и кровь Христовы, какъ левъ съѣдаетъ тѣло человѣка, души же съѣсть не можетъ, хотя душа есть во всемъ тѣлѣ, такъ же нужно думать и о тѣлѣ Христовомъ въ таинствѣ. Изъ этихъ словъ видно, что Виклефъ признаетъ присутствіе тѣла Христова въ таинствѣ свойствомъ духовнымъ, которое можетъ быть соединено съ таинствомъ на пользу вкушающихъ. Иначе и нельзя понимать его словъ и употребленія имъ разъ слова «тѣло», другой — «таинство». Отсюда понятно и его несогласіе съ мнѣніемъ о тѣлесныхъ свойствахъ тѣла Христова въ таинствѣ и пониманіе духовно свойствъ этого тѣла на подобіе соединенія души съ тѣломъ, но съ тѣмъ отличіемъ, что это соединеніе не служитъ къ оживленію тѣла, а что одно свойство соединено съ другимъ на пользу вкушающимъ. Это толкованіе, кажется мнѣ, для васъ не особенно-то пріятно. Но разъ вы держитесь и признаете Виклефа, вы должны согласно съ нимъ и понимать, а не противорѣчить въ своихъ толкованіяхъ, беря и толкуя его слова невѣрно: онъ вѣдь во многихъ мѣстахъ говоритъ объ этомъ, толкуя о таинствѣ человѣчества Христова въ евхаристіи, какъ въ знаменіи. Только надо понять, какъ слѣдуетъ, какъ онъ понималъ: онъ, какъ было сказано, допускалъ тѣло Христа въ таинствѣ духовно, но не тѣлесно. Подробно говоритъ Виклефъ объ этомъ, говоря о знаменіи и о предметѣ, обозначаемомъ знаменіемъ: эти выраженія примѣнимы и къ тому и другому случаю, какъ имя «Христосъ» по отношенію и къ Божеству и человѣчеству его. Жалуются, что латинская рѣчь Виклефа въ этомъ случаѣ трудна для пониманія и черезъ чуръ кратка. Я тоже кое-что понимаю по латыни, да еще могу привести объясненіе Гуса и другихъ по этому поводу: выраженіе sacramentaliter, или по чешски—svatostně, можетъ примѣняться и къ знаменію самому и къ обозначаемой имъ вещи, особенно когда идетъ рѣчь о двухъ субстанціяхъ, соединяемыхъ вмѣстѣ. Такъ понималъ это выраженіе и одинъ изъ мистровъ, когда онъ толковалъ объ этомъ со мною. Въ томъ же можно убѣдиться и изъ многихъ мѣстъ въ книгахъ его; онъ писалъ подобныя мысли и противъ ученыхъ, принимающихъ пресуществленіе. То же находимъ и у Виклефа, который видитъ истинное тѣло Христово, въ таинствѣ прикрытое видимымъ знаменіемъ (хлѣба и вина): оно познается только вѣрою.

XXIX.

Другое положеніе: Христосъ въ таинствѣ (жертвѣ) — какъ въ знаменіи, ибо иначе жертва не была бы таинствомъ. Въ подобномъ случаѣ можно было бы сказать: Христосъ въ таинствѣ значитъ: какъ въ

маннѣ было тѣло Христово, такъ оно и въ неодушевленной жертвѣ; но при этомъ Виклефъ признаетъ, что Онъ истинно присутствуетъ тѣломъ въ таинствѣ, но тѣломъ въ знаменіи или скрытымъ подъ знаменіемъ. Иначе Христомъ не может быть названо то, что не есть Христосъ, нельзя видѣть Христа тамъ, гдѣ Его нѣтъ: а въ знаменіи хлѣба и вина Его нѣтъ. При иномъ пониманіи и жертва не была бы таинствомъ, ибо мы отнимаемъ отъ нея истинное присутствіе тѣла Христова; она въ такомъ случаѣ не была бы знаменіемъ святыни, и обычнымъ твореніемъ Божіимъ, какъ и прочее, т. е. знаменіемъ Творца, а не тѣла и крови Христовыхъ. Такъ мы должны понимать слова Виклефа, такъ слѣдуетъ изъ его сочиненій. Онъ, начиная свою книгу о тѣлѣ Христовѣ, ставитъ вопросъ: есть ли въ таинствѣ на самомъ дѣлѣ тѣло Христово? Онъ говоритъ: въ таинствѣ различаются вещи трехъ родовъ: таинство собственно (но не вещь обозначаемая имъ), т. е. предметъ священный; таинство и предметъ, т. е. истинное тѣло Христово и кровь Его; и сущность таинства — единеніе Христа съ Его духовнымъ тѣломъ, т. е. съ церковью и это послѣднее недоступно чувству. А такъ какъ смыслъ и назначеніе словъ могутъ быть понимаемы только на основаніи этихъ словъ, т. е. того, что они означаютъ, то одного простаго сопоставленія мало, нужно имѣть въ виду ихъ въ совокупности. Судя же по вашему разумѣнію, которое вы будто бы почерпаете изъ его книгъ, выходитъ, что онъ признаетъ два: знаменіе только и вещь знаменаемую. Виклефъ же училъ народъ, чтобы онъ три вещи различалъ въ таинствѣ: таинство само, то, чего оно знаменіе, и то, что оно знаменуетъ, т. е. истину тѣла и крови Христовыхъ. Если бы онъ понималъ иначе, то онъ не могъ бы учить народъ, который бы это путалъ и искажалъ бы вѣру; поэтому именно онъ и провелъ это дѣленіе и объяснилъ соединеніе двухъ субстанцій, жертвы, т. е. знаменія, и того, что это есть истина этого знаменія. Вы насъ упрекаете, что мы слѣпы и, взявши одну мысль, думаемъ, что мы понимаемъ все. Но, если вы понимаете правильно, скажите, какими послѣдующими мыслями опровергается нашъ взглядъ, скажите, гдѣ онъ толкуетъ иначе? Своего ученія о двухъ субстанціяхъ въ таинствѣ онъ нигдѣ не нарушаетъ. Кромѣ того въ доказательство приводитъ онъ слова св. Августина объ этомъ отличіи жертвы и таинства, именно, что жертва составляется изъ таинства и предмета таинства, т. е. тѣла и крови Христовыхъ, какъ соединяются въ личности Христа божество и человѣчество, которыя вмѣстѣ и составляютъ Христа. Это опять согласно съ первой его мыслію: жертва образуется изъ двухъ субстанцій, слагаясь изъ таинства и тѣла Христова, которое мы подъ видомъ хлѣба скрытое въ таинствѣ и принимаемъ. Въ другомъ мѣстѣ онъ говоритъ, что въ этомъ образномъ выраженіи — различныя ступени, изъ коихъ самая доступная намъ та, что вмѣсто хлѣба является тѣло Христово. Опять это подкрѣплено ссылкой на св. Амвросія. Въ 5-й главѣ говоритъ онъ о силѣ мощи тѣла Христова въ таинствѣ и въ знаменіи, каковымъ оно было въ ветхомъ завѣтѣ (въ маннѣ). Въ таинствѣ тѣло Христово обладаетъ большей мощію и значеніемъ, нежели въ знаменіи; иначе многіе бы придали одинаковую мощь тѣлу Христову въ таинствѣ и знаменіи, какъ въ освященной жертвѣ. Здѣсь онъ опять говоритъ о двухъ

субстанціяхъ. То же о преобладаніи таинства надъ знаменіемъ говоритъ онъ и далѣе. Такимъ образомъ онъ приходитъ къ тому же выводу, что и вы, сравнивая знаменія ветхозавѣтныя и новозавѣтныя; но даетъ объясненіе иное: таинство потому выше, что знаменуетъ тѣло Христово, которое въ немъ пребываетъ, ознаменуемое таинствомъ. Удаляя это присутствіе тѣла Христова, миряне въ самомъ знаменіи должны были бы придать особенную силу тѣлу Христову; но въ такомъ случаѣ не было бы разницы отъ ветхозавѣтнаго знаменія. Вотъ истинный смыслъ словъ Виклефа.

XXX.

Въ другомъ мѣстѣ, толкуя слова св. Ансельма, Виклефъ говоритъ: кажется, будто этотъ святой о свойствахъ хлѣба въ таинствѣ придерживается того мнѣнія, что и Церковь Римская. Но дѣло въ томъ, что Ансельмъ, какъ и другіе святые, трудились не на прославленіе знаменія, а на прославленіе тѣла Христова ознаменуемаго, т. е. самого Христа. И старались они съ тою цѣлію, чтобы суть хлѣба и вина возможно болѣе были возвеличены, чтобы мысли народа, видящаго только внѣшнее знаменіе, настраивались набожно и соединялись со Христомъ. Притомъ Ансельмъ нигдѣ не говоритъ, чтобы хлѣбъ лишился своихъ естественныхъ качествъ, а всюду направляетъ свою мысль къ прославленію Христа, ознаменуемаго таинствомъ, и нигдѣ не представляетъ народу видимый хлѣбъ видимымъ тѣломъ. Тому же училъ и самъ Виклефъ въ первыхъ двухъ книгахъ; здѣсь онъ особенно указываетъ на то, что всѣ слова апостоловъ, относящіяся къ этому знаменію, всегда упоминаютъ при этомъ и тѣло Христово, упоминаютъ его при хлѣбѣ. Этого отрицать нельзя. Поэтому и для народа только вредъ, если ему внушаютъ, что таинство есть простое знаменіе соединенія человѣка духовно со Христомъ. При такомъ взглядѣ остается или отвергнуть слова писанія, гдѣ не сказано, что хлѣбъ есть тѣло Христово, а вино — Его кровь, или перенести на простое знаменіе уваженіе къ тѣлу Христову. Виклефъ поступилъ не такъ, установивъ свой взглядъ и объяснивъ слова Ансельма и другихъ. Поэтому въ нѣсколькихъ мѣстахъ онъ говоритъ противъ Беранкарія дьякона; этотъ Беранкарій на соборѣ передъ папой Николаемъ и 114 епископами долженъ былъ отречься отъ своего заблужденія, будто хлѣбъ и вино только знаменія тѣла и крови Христовыхъ, и долженъ былъ сказать: я вѣрую, что хлѣбъ и вино, которыя полагаются на алтарѣ, по освященіи суть не только дары (sacramentum), но истинныя тѣло и кровь Господа нашего Іисуса Христа.

XXXI.

Но тотъ же соборъ, передъ которымъ отрекся отъ заблужденія Беранкарій, признавалъ, что жертва состоитъ изъ двухъ субстанцій — таинства и тѣла Христова. Это, по словамъ Виклефа, видно изъ 1114 статьи этого римскаго собора, тогда какъ Беранкарій признавалъ, что хлѣбъ и вино, полагаемыя на алтарѣ, суть тѣло Христово только въ знаменіи. Поэтому, если бы онъ признавалъ только знаменіе, онъ согласился бы съ Беранкаріемъ и отрицалъ бы мнѣніе собора: онъ наоборотъ согла-

шается съ соборомъ и папой Николаемъ и тѣмъ сильнѣе протестуетъ противъ Беранкарія. Поэтому и мы, хотя бы и брали отдѣльно нѣкоторыя выраженія Виклефа, найдемъ скорѣе всего именно этотъ смыслъ, нежели иной.

Затѣмъ глубокомысленный мистръ упрекаетъ нѣкоторыхъ, которые признаютъ, что таинство въ томъ смыслѣ можетъ быть названо тѣломъ Христа во знаменіи, какъ говорится: скала это былъ Христосъ. Виклефъ говоритъ объ этомъ: въ словахъ освященія, кажется, выраженіе образнѣе, полнѣе, нежели въ словахъ: скала это былъ Христосъ, ибо эти послѣднія указываютъ только, что человѣчество Христа истинное, а слова освященія дѣлаютъ жертву священной во всѣхъ отношеніяхъ; такимъ образомъ жертва есть знаменіе высшее и полнѣйшее, нежели хлѣбъ освященный мирянииномъ или священникомъ инымъ какимъ-нибудь способомъ. Отсюда слѣдуетъ, что толкованіе словъ: «сіе есть тѣло мое» можетъ быть названо образнымъ; но такъ какъ простой образъ хлѣба не можетъ быть названъ тѣломъ Христовымъ иначе, какъ чрезъ истинное соединеніе съ тѣломъ Христовымъ, то въ этомъ смыслѣ и хлѣбъ можетъ быть названъ тѣломъ Его. Поэтому и образность словъ Христовыхъ выше образности словъ: Христосъ — скала. Поэтому и освященная жертва выше обыкновеннаго освященнаго хлѣба, какъ только знаменія тѣла Христова. Такъ явствуетъ изъ его словъ, а вы на это не обратили вниманія. Если это объясненіе принимать только по отношенію къ знаменію, тогда жертва не можетъ быть поставлена выше простаго освященнаго хлѣба или скалы, ибо они знаменуютъ нѣчто внѣ находящееся. А въ такомъ случаѣ является противорѣчіе, ибо окажется, что присутствіе тѣла Христова есть знаменіе. Такъ же говорить нельзя, а слѣдуетъ сказать: оно есть въ таинствѣ, какъ въ своемъ видимомъ знаменіи. Это приложимо и къ словамъ освященія, потому что тѣло Христово въ таинствѣ присутствуетъ и содержится. Поэтому нельзя присутствіе тѣла представлять, какъ тѣнь этого присутствія, противъ чего и Виклефъ говоритъ далѣе: такъ можетъ вѣрующій соединять таинство, съ благодатію, получаемой имъ чрезъ таинство, ибо, какъ иные понимаютъ, жертва есть одно соединеніе субстанціи хлѣба и вина и тѣла Христова. Поэтому онъ вездѣ говоритъ о двухъ субстанціяхъ, составляющихъ жертву. Поэтому опять образность словъ Христа выше образности словъ: Христосъ — скала: первая заключаетъ въ себѣ то, что вторая обозначаетъ извнѣ, издалека. Поэтому жертва, какъ заключающая въ себѣ тѣло Христово, приноситъ пользу вѣрующимъ. Вы же это знаменіе въ таинствѣ считаете выше скалы только потому, что оно знаменуетъ Христа, за насъ въ жертву принесеннаго, хотя де оно не указываетъ на Его присутствіе и благодать, такимъ образомъ отнимая у знаменія истину и присуствіе тѣла Христова истиннаго въ таинствѣ. Такъ-то вы считаете за Виклефовы эти мысли, на дѣлѣ же вы далеки отъ него при подобномъ толкованіи этихъ мыслей.

XXXII.

Затѣмъ, вы, признавая въ писаніяхъ своихъ преимущество таинства евхаристіи предъ таинствами ветхозавѣтными и остальными таинствами

новозавѣтными, полагаете, что оно выше потому, что Господь установилъ его, придавая ему особенное значеніе, что Онъ особенно позаботился объ установленіи его; во вторыхъ потому это таинство выше, что по установленіи его какъ болѣе важнаго, прекратились таинства ветхаго завѣта, и потому, что установилъ Онъ его въ часъ наибольшей къ намъ милости. Это все само по себѣ справедливо, но мало доказательно для преимуществъ евхаристіи передъ таинствами ветхозавѣтными. Это указываетъ только на то, что Господь на послѣдней вечерѣ, послѣ вкушенія пасхальнаго символическаго агнца, установилъ это важное таинство. Изъ этого слѣдуетъ то, что, такъ какъ Христосъ пришелъ, чтобы исправить міръ, таинство это дѣйствительнѣе, выше, нежели таинство ветхозавѣтное: иначе не было бы смысла вводить его и упразднять старое. Затѣмъ извѣстно, что прообразы ветхаго завѣта также служили для спасенія людямъ; слѣдовательно, новое таинство, образъ тѣла Христова, въ силу этого долженъ быть дѣйствительнѣе, спасительнѣе и выше ветхозавѣтнаго; а такъ какъ въ иныхъ таинствахъ тѣла Христова нѣтъ, то евхаристія выше всѣхъ прочихъ таинствъ въ силу присутствія тѣла Христова, какъ это видно ясно изъ словъ писанія объ этомъ таинствѣ. Такимъ образомъ ясно, что это таинство выше ветхозавѣтныхъ таинствъ по силѣ своей, выше и новозавѣтныхъ по сущности таинства [1]). Поэтому и можно сказать: Высшій Владыка и Учитель, Податель всѣхъ благъ установилъ таинство по вкушеніи пасхальнаго агнца, такое знаменіе, которое заключаетъ въ себѣ знаменаемое имъ. Этимъ вполнѣ доказываются преимущества таинства евхаристіи передъ прочими, и это вполнѣ согласно съ словами писанія о тѣлѣ и крови Христовыхъ. Въ такомъ случаѣ, дѣйствительно, приходилъ Христосъ, чтобы улучшить міръ. Но приводя иныя причины этого преимущества евхаристіи, какъ вы докажете и то, почему Христосъ такъ позаботился объ установленіи таинства, разъ это есть простое знаменіе, указывающее смутно изъ далека на обѣтованнаго Христа на крестѣ? Сколько бы ни было Имъ положено времени и труда на установленіе таинства, всегда мы должны видѣть, что̀ Онъ установилъ: неужели простое знаменіе своихъ мученій? А то, что Онъ установилъ таинство въ часъ особенной милости къ намъ, не можетъ служить доказательствомъ преимущества таинства, ибо здѣсь мы не найдемъ особенной милости: отстранивъ агнца пасхальнаго, которымъ можно было насытиться, Онъ устанавливаетъ кусокъ хлѣба, который бы служилъ для поддержанія силъ человѣка, кусокъ, который видомъ своимъ не можетъ способствовать возбужденію благочестія въ человѣкѣ. Затѣмъ, разъ это таинство — знаменіе только того, что внѣ его и далеко отъ него (по мѣсту и времени), — нѣтъ повода для прекращенія ветхозавѣтнаго знаменія. Поэтому же не годно и доказательство, что Христосъ внесъ улучшеніе, ибо вы сами говорите, что и до установленія таинства многіе достигли вѣчной жизни. Виклефъ также объ этомъ преимуществѣ евхаристіи говоритъ: говорятъ обыкновенно, что евхаристія выше прочихъ таинствъ потому, что, тогда какъ другія таинства обозначаютъ вещь, далекую отъ нихъ по мѣсту или времени, какъ аг-

[1]) Въ подл. pro wiec swatosti.

мецъ, о которомъ сказано въ Исходѣ, далекъ отъ тѣла Христа; таинство же евхаристіи потому выше прочихъ, что соединяетъ въ себѣ все человѣчество, и вещь, знаменаемая имъ, соединена съ нимъ и по мѣсту, и по времени. Это и называютъ вѣрующіе таинствомъ тѣла и крови Христовыхъ. Здѣсь, понятно, нѣтъ и рѣчи о знаменіи минувшихъ мученій Христа, или духовныхъ благодатей, или о знаменіи единенія души со Христомъ или дѣлъ Христовыхъ: это все отдѣляется или мѣстомъ, или временемъ отъ таинства; въ такомъ случаѣ непонятно и названіе евхаристія таинствомъ тѣла и крови Христовыхъ.

XXXIII.

Поэтому, братіе священнослужители, такъ какъ вы берете нѣкоторые выводы Виклефа и придаете имъ чуждый имъ смыслъ, должны вы признаться, что на дѣлѣ вы о таинствѣ причащенія не держитесь ни Виклефа, ни св. Писанія. Поэтому, трудно согласиться и съ положеніемъ вашимъ, взятымъ будто бы изъ Виклефа и сочиненій другихъ, будто Христа болѣе нѣтъ на землѣ дѣйствительно, сущно, истинно и тѣлесно, т. е. тѣмъ тѣломъ и величіемъ, съ которымъ Онъ возсталъ изъ мертвыхъ и вознесся на небо. Онъ де имѣлъ тѣло вездѣ настоящее, которое можно было измѣрить въ длину, ширину, вышину, по вѣсу, которое имѣло всѣ члены; этимъ де тѣломъ Онъ, по ученію христіанскому, взошелъ на небеса, гдѣ и будетъ до суднаго дня и не сойдетъ на алтарь, хотя бы служилъ обѣдню самъ ап. Петръ; у Него де одно тѣло, и Онъ не можетъ быть заразъ этимъ тѣломъ въ разныхъ отдаленныхъ другъ отъ друга мѣстахъ. Да много и другихъ подобныхъ вещей въ вашихъ писаніяхъ, напр. разсужденія о томъ, что̀ есть въ тѣлѣ Христовѣ, чего нѣтъ, что̀ оно можетъ, чего не можетъ, гдѣ оно есть, гдѣ его нѣтъ и т. д. Все это говорится къ тому, чтобъ убѣдить, что тѣло Христово было такое же, какъ человѣческое, и что Христосъ этимъ тѣломъ находится одесную Отца и не сойдетъ до суднаго дня. Такъ де и должны христіане вѣрить.

Да вѣдь надо обращать вниманіе, хотя это все и провѣряется св. Писаніемъ, и на то, на сколько нужно это для того, чтобы люди оставались въ этой вѣрѣ, утвержденной писаніемъ. Вы, отрицая, что тѣло Христово существенно присутствуетъ въ таинствѣ, и подтверждая вашу мысль разными доводами и выкладками, думаете, что этими доказательствами вы дошли до истиннаго пониманія вѣры и Писанія. Но такъ какъ Христосъ много говорилъ о тѣлѣ Своемъ, самъ установилъ таинство, самъ заповѣдалъ апостоламъ совершать его, и такъ какъ они въ свою очередь передали таинство преемникамъ и потомкамъ, которые до сихъ поръ совершаютъ его, то, ясно, здѣсь ничего нѣтъ новаго, но истина и великая то, что признается христіанской вѣрой, именно, что тѣло Христово истинное присутствуетъ въ таинствѣ. А такъ какъ это есть вѣра, то вы ровно ничего своими доводами не доказали, только внесли путаницу и истинную вѣру своей вѣрой нарушили. Хотя ваши доказательства и разъясненія о человѣчествѣ Христа справедливы, но этими разъясненіями вы никогда не докажете, что Христосъ — Богъ и человѣкъ. За-

тѣмъ вы говорите, что полно только то пониманіе, которое заключается въ вашихъ разъясненіяхъ, т. е. полноту пониманія Христа ставите вы въ зависимость отъ вашего разума; да вѣдь тутъ ужъ вѣры нѣтъ, а приближеніе къ Богу на столько, на сколько хватаетъ мѣры разсудка. Но, вѣдь, Писаніемъ утверждена же вѣра, что Онъ далъ тѣло Свое на вкушеніе людямъ, какъ и то, что Онъ сѣдитъ одесную Отца. Такимъ образомъ приходится одними мѣстами Писанія опровергать другія только потому, что де не умѣщается въ рамки человѣческаго разума то, что тѣло — одно и можетъ заразъ быть въ различныхъ мѣстахъ. Правда, это не доступно разсудку человѣческому, но однако въ это повелѣваетъ вѣрить писаніе. Вы же, на основаніи того, что не можете обнять умомъ, говорите, что этого и на дѣлѣ быть не можетъ, что тѣло Христово существенно не можетъ быть въ таинствѣ. Какъ и многое, напр. воплощеніе Христа, нельзя доказывать, ибо Писаніе говоритъ только, что Онъ воплотился: чтобы познать эта, нужно человѣку вѣра; здѣсь ничего не докажетъ ни тотъ, кто отрицаетъ, ни тотъ, кто защищаетъ. Поэтому-то и Виклефъ не говоритъ ничего о членахъ тѣла: онъ не желаетъ подводить подъ рамки разума то, что сюда не относится. Нельзя, вѣдь, Бога заключить въ ограниченныя рамки нашего разума, признавать только то, что подчиняется нашему разуму. И Соломонъ сказалъ: ты не знаешь, каковъ путь духа, не понимаешь, какъ соединяются кости во чревѣ жены непраздной, такъ ты не знаешь дѣлъ Бога, который сотворилъ все. Поэтому Господь и сказалъ: «пріимите, ядите: сіе есть тѣло Мое, за васъ ломимое». Это вещь божественная, высшая среди человѣческихъ. Вѣрующимъ только это благодать, для невѣрующихъ же камень погибели. Поэтому-то и всѣ понятія о тѣлѣ Христовомъ, какъ имѣющемъ кровь и плоть человѣческую и кости, равно какъ и представленіе его духовнымъ (т. е. какъ благодать), не годятся; въ послѣднемъ случаѣ не могло бы быть и рѣчи о вкушеніи. Принять же его только за образъ для разума еще труднѣе, нежели колеса, видѣнныя Іезекіилемъ.

XXXIV.

Это ваше пониманіе, братіе-священники, только сбиваетъ съ толку людей. Вы находите вашъ образъ мыслей истиннымъ, находя другіе взгляды не основанными на вѣрѣ; просмотрите, любезные, пожалуйста ваши доказательства. Я же скажу вамъ, что никакой разумъ, на который вы указываете, говоря о тѣлѣ Христовѣ, не можетъ быть основанъ на вѣрѣ; хотя доводы ваши и подтверждаете Писаніемъ, но это не доводы; до такой степени они разнорѣчивы, другъ другомъ опровергаются. Не годятся они поэтому къ поученію и утвержденію вѣры. Поэтому то, чѣмъ вы опровергаете другихъ, тотчасъ же можетъ быть опровергнуто вашими противниками, которые и скажутъ, что ученіе ваше несостоятельно. Поэтому-то и напрасно ученіе ваше пользуется такой славой, напрасно васъ считаютъ свѣточами и возвеличиваютъ, какъ открывшихъ будто бы другимъ очи своимъ ученіемъ. Сами посмотрите: заслуживаете ли вы этого. Вотъ побужденіе, которое руководило мной въ этомъ къ вамъ посланіи; и такъ какъ я не могу лично переговорить

съ вами, то вы прочтите по крайней мѣрѣ; я вѣдь всегда васъ любилъ больше, нежели другихъ священниковъ; поэтому мнѣ и жаль васъ больше, нежели другихъ; жаль мнѣ и простой народъ, отъ котораго вы отдалились, будучи иныхъ мыслей о таинствѣ, нежели онъ: онъ отъ юности наученъ, что Христосъ установилъ таинство тѣла Своего и далъ его на вкушеніе людямъ, и признаетъ это, несмотря на дурныхъ священниковъ, какъ доброе нѣчто, согласное съ св. Писаніемъ. Вы же, противно пониманію людей и писанія божественнаго, идете къ нимъ съ простымъ хлѣбомъ и виномъ. Не слыхано вѣдь было съ поконъ-вѣковъ, чтобы дѣло спасенія люди понимали такъ, а священникъ иначе, и священникъ при этомъ не имѣлъ бы смѣлости прямо сказать людямъ, что̀ онъ думаетъ о томъ, что̀ онъ преподаетъ народу. Сознайтесь, что нѣтъ правды въ что̀ вы признаете и что̀ вы дѣлаете; вѣдь, если бы была въ этомъ правда, значило бы, что Богъ послалъ васъ съ нею. Въ такомъ случаѣ тотъ Богъ требуетъ, чтобы то, что далъ на пользу людямъ, было всѣмъ открыто. Никто не рѣшился бы противиться этому. Вы же въ проповѣдяхъ вашихъ дѣлаете только намеки; поэтому васъ и не понимаютъ люди, исключая тѣхъ, кому вы объясните попроще наединѣ. Въ этомъ я убѣдился изъ личныхъ распросовъ. Если вы свое назначеніе видите въ томъ, что браните за то, что покланяются хлѣбу папскому, какъ Богу, а сами даете народу простой хлѣбъ, носите этотъ хлѣбъ на войну, допускаете, что люди идутъ къ нему, какъ къ Божьему тѣлу, хотя и намекаете людямъ, что де слѣдуетъ остерегаться идолопоклонничества, то какая въ этомъ польза, если вы открыто не скажете людямъ, что это де идолъ и простой хлѣбъ? Вы устами вашими остерегаете отъ идолослуженія, а на дѣлѣ поощряете народъ къ нему, сами являетесь служителями этого идолопоклоненія, за которое вы поносите папистовъ. Посмотрите поэтому, какое зло чините вы людямъ, какую неправду творите передъ Всемогущимъ и Его святыней! Выходитъ, что Богъ послалъ васъ въ народъ не затѣмъ, чтобы быть прославленнымъ народомъ черезъ васъ, а затѣмъ, чтобы народъ грѣшный безъ покаянія погибъ, и чтобы вы брали его великіе и тяжкіе грѣхи, хотя у васъ нѣтъ средствъ очистить ихъ истиннымъ покаяніемъ. Подумайте, поэтому, постарательнѣе на счетъ мысли, которую вы признаете заблужденіемъ, именно о прославленіи Христа въ тѣлѣ Его, соединенномъ съ Божествомъ въ томъ хлѣбѣ живомъ, который снисшелъ съ небесъ и остается этимъ тѣломъ въ таинствѣ, какъ истинная пища. Вы же предпочитаете говорить о справедливости вообще, той справедливости, которая обязательна была не только христіанамъ, но и святымъ изъ Іудеевъ. Какъ докажете вы, что тѣ страданія, которыя перенесъ Христосъ во плоти, — живой хлѣбъ? Этихъ всѣхъ страданій на небѣ не было, они и не снизошли оттуда, но Адамъ погрѣшеніемъ своимъ причинилъ ихъ Христу и всѣмъ людямъ. Поэтому-то, братіе, хотя ученіе ваше тайно, воровски распространяется среди людей, которые поносятъ святой хлѣбъ, живаго хлѣба не вкушаютъ и не знаютъ, настанетъ время, когда тайна ваша откроется, и будете вы посрамлены не только учеными, но и своими домашними. Вѣдь, если правда, совершаемая какъ послѣдованіе дѣламъ Христовымъ, есть вкушеніе хлѣба живаго, тогда всякое дѣйствіе, которое предписывается вѣрой, какъ твореніе дѣлъ

Христовыхъ, можетъ быть названо хлѣбомъ живымъ, и каждое страданіе будетъ этимъ хлѣбомъ, что̀ могло быть и до новаго завѣта. Такимъ образомъ, по вашему, выйдетъ, что и многострадальный и сострадательный Іовъ, который не вкушалъ пищи безъ сиротъ и убогихъ, одѣвалъ неимущихъ одежды, такъ же вкушалъ уже живой хлѣбъ, какъ и теперешній христіанинъ; а разъ было такъ искони, зачѣмъ въ такомъ случаѣ пришелъ Святой изъ Святыхъ и сказалъ: «Я хлѣбъ живой, сшедшій съ небеси, и хлѣбъ, который я дамъ, есть тѣло Мое или жизнь міру»? Совершенно это было бы напрасно: и до него знали это люди. Неужели и эти развратники и хищуны, которые держатся вашихъ взглядовъ на таинство, ругаются надъ нимъ, творятъ дѣла Христовы и вкушаютъ хлѣбъ живой? Это ужъ черезъ чуръ. Ясно, что адъ вылилъ въ свѣтъ весь свой ядъ, чтобы имъ омрачить свѣтъ.

XXXV.

Еще скажу: такъ какъ, по вѣрѣ нашей и признанію всѣхъ вѣрующихъ, таинство хлѣба и вина установлено одно на пользу вкушающихъ тѣло Христово, присутствующее въ таинствѣ, и такъ какъ вы отрицаете присутствіе сущнаго тѣла Христова въ таинствѣ, то все, что вы говорите о таинствѣ, все, чѣмъ вы его возвышаете, что вы говорите передъ людьми, все это ложь, неправда потому, что вы говорите о таинствѣ, сущность котораго состоитъ въ присутствіи тѣла Христова; а это присутствіе вы отрицаете... Не имѣете вы права говорить ни о какой пользѣ таинства, отнявши у него эту пользу; всѣ слова ваши заблужденіе, не основаны на вѣрѣ и истинѣ; вносятъ поэтому они заблужденіе и грѣхъ въ народъ и въ васъ самихъ; являясь передъ народомъ съ таинствомъ, какъ съ тѣломъ Христовымъ, вы, вѣдь, ставите передъ нимъ (по вашему) идола, чтобы люди къ безжизненной вещи обращали свои мольбы и воздавали ей поклоненіе, какъ тѣлу Христову. Такимъ образомъ причиняете вы двойной вредъ, вводя народъ въ идолослуженіе, и отнимая у него ту пользу, какую онъ получалъ бы, принимая тѣло Христово въ таинствѣ, какъ установилъ Господь. Съ другой стороны, объяснивъ, что это де простой хлѣбъ, и что долженъ народъ оставить его, какъ идолъ, вы сдѣлаете то, что дѣло Христово будетъ поругано, и уничтожите то доброе, что далъ Христосъ въ тѣлѣ Своемъ, установивъ его въ видимомъ таинствѣ. Такимъ образомъ плохо будетъ и вамъ и народу.

XXXVI.

Наконецъ скажу, что сдѣлали вы большую несправедливость противъ Виклефа и его сочиненій, истолковавши его слова объ образномъ смыслѣ словъ Господнихъ, будто де напрасно называютъ еретичествомъ то, что Господь Іисусъ Христосъ есть твореніе. Мысль Виклефа объ образномъ смыслѣ словъ Христовыхъ совершенно правильна, ибо онъ понималъ дѣло не такъ, какъ вы поняли его слова объ образномъ смыслѣ словъ. Во первыхъ онъ признаетъ, что въ гостіи двойная субстанція — божеская и земная — которая образуется изъ соединенія таинства и тѣла

вещь, о которомъ сказано въ Исходѣ, далекъ отъ тѣла Христа; таинство же евхаристіи потому выше прочихъ, что соединяетъ въ себѣ все человѣчество, и вещь, знаменаемая имъ, соединена съ нимъ и по мѣсту, и по времени. Это и называютъ вѣрующіе таинствомъ тѣла и крови Христовыхъ. Здѣсь, понятно, нѣтъ и рѣчи о знаменіи минувшихъ мученій Христа, или духовныхъ благодатей, или о знаменіи единенія души со Христомъ или дѣлъ Христовыхъ: это все отдѣляется или мѣстомъ, или временемъ отъ таинства; въ такомъ случаѣ непонятно и названіе евхаристіи таинствомъ тѣла и крови Христовыхъ.

XXXIII.

Поэтому, братіе священнослужители, такъ какъ вы берете нѣкоторые выводы Виклефа и придаете имъ чуждый имъ смыслъ, должны вы признаться, что на дѣлѣ вы о таинствѣ причащенія не держитесь ни Виклефа, ни св. Писанія. Поэтому, трудно согласиться и съ положеніемъ вашимъ, взятымъ будто бы изъ Виклефа и сочиненій другихъ, будто Христа болѣе нѣтъ на землѣ дѣйствительно, сущно, истинно и тѣлесно, т. е. тѣмъ тѣломъ и величіемъ, съ которымъ Онъ воссталъ изъ мертвыхъ и вознесся на небо. Онъ де имѣлъ тѣло вездѣ настоящее, которое можно было измѣрять въ длину, ширину, вышину, по вѣсу, которое имѣло всѣ члены; этимъ де тѣломъ Онъ, по ученію христіанскому, взошелъ на небеса, гдѣ и будетъ до суднаго дня и не сойдетъ на алтарь, хотя бы служилъ обѣдню самъ ап. Петръ; у Него де одно тѣло, и Онъ не можетъ быть заразъ этимъ тѣломъ въ разныхъ отдаленныхъ другъ отъ друга мѣстахъ. Да много и другихъ подобныхъ вещей въ вашихъ писаніяхъ, напр. разсужденія о томъ, что̀ есть въ тѣлѣ Христовѣ, чего нѣтъ, что̀ оно можетъ, чего не можетъ, гдѣ оно есть, гдѣ его нѣтъ и т. д. Все это говорится къ тому, чтобъ убѣдить, что тѣло Христово было такое же, какъ человѣческое, и что Христосъ этимъ тѣломъ находится одесную Отца и не сойдетъ до суднаго дня. Такъ де и должны христіане вѣрить.

Да вѣдь надо обращать вниманіе, хотя это все и провѣряется св. Писаніемъ, и на то, на сколько нужно это для того, чтобы люди оставались въ этой вѣрѣ, утвержденной писаніемъ. Вы, отрицая, что тѣло Христово существенно присутствуетъ въ таинствѣ, и подтверждая вашу мысль разными доводами и выкладками, думаете, что этими доказательствами вы дошли до истиннаго пониманія вѣры и Писанія. Но такъ какъ Христосъ много говорилъ о тѣлѣ Своемъ, самъ установилъ таинство, самъ заповѣдалъ апостоламъ совершать его, и такъ какъ они въ свою очередь передали таинство преемникамъ и потомкамъ, которые до сихъ поръ совершаютъ его, то, ясно, здѣсь ничего нѣтъ новаго, но истина и великая то, что признается христіанской вѣрой, именно, что тѣло Христово истинное присутствуетъ въ таинствѣ. А такъ какъ это есть вѣра, то вы ровно ничего своими доводами не доказали, только внесли путаницу и истинную вѣру своей вѣрой нарушили. Хотя ваши доказательства и разъясненія о человѣчествѣ Христа справедливы, но этими разъясненіями вы никогда не докажете, что Христосъ — Богъ и человѣкъ. За-

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES ·
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
1817
M

Filmed by
UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03600 2510
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
1817
LIBRARIES
M